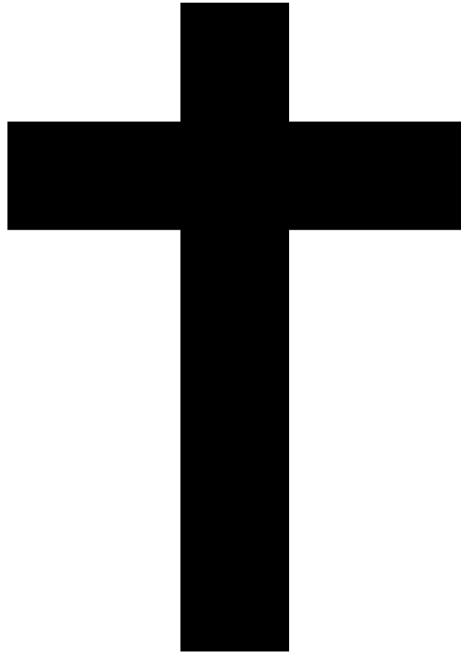

KARINΞEGE NOMΞΞ
NIVONƆ

New Testament and Shorter Old Testament in Senoufo, Mamara

KARINƐƐGE NƐMƐƐ NIVONƆ

New Testament and Shorter Old Testament in Senoufo, Mamara

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mamara Sénoufo (Sénoufo, Mamara)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2014-08-10, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- You do not sell this work for a profit.

- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Aug 2023 from source files dated 29 Jan 2022

85728ed7-78f8-58e8-8967-0e976c0c2423

Contents

WURUTI	1
ZHONASI	5
MACOO	8
MARIKA	50
LUKA	76
YOHANA	119
KAPYEGEE	152
OROME SHĒEN	196
1 KORENTE SHĒEN	217
2 KORENTE SHĒEN	237
GALASI SHĒEN	250
EFESE SHĒEN	258
FILIFE SHĒEN	264
KOLOSE SHĒEN	269
1 TESALONIKI SHĒEN	274
2 TESAKONIKI SHĒEN	279
1 TIMOTE	282
2 TIMOTE	288
TITE	292
FILEMO	295
HEBURUU	297
YAKUBA	312
1 PYĒERI	318
2 PYĒERI	324
1 YOHANA	327
2 YOHANA	332
3 YOHANA	333
ZHUDE	334
KASHĒE	336

Wuruti Sεmε wemu w'a Wuruti wo keree kee ge

Elimelēki ni wu kpuun li keree

¹ Cana jii lemu ni Yawutuu pu wo fanha ki bye kiirikɔɔn pu kenε ni ge, xuugo ka ya pa jε fiige ki ni lee cana jii li ni. A Betilēhemu shen ná wa di yiri ni wu shɔ ni wu jalaa shuun ni Zhude fiige ki ni, na she tateεnge sha Mowabu fiige ki ni. ² Wee ná wu mεge ki bye na Elimelēki, wu shɔ wu mεge di jε na Nɔmi, ja wa mεge di jε na Makilɔn, wusama mεge di jε na Kilijɔn. Efirata shi shεen pu bye pii na foro Zhude fiige ki ni Betilēhemu ni. Ba p'a nɔ Mowabu fiige ki ni wε, na diin wà.

³ A Nɔmi poo Elimelēki wu ba xhu, na Nɔmi ni jalaa shuun wu yaha wà. ⁴ A pee jalaa p'i ba Mowabu shi wu wo pushaa shuun wa lenε. Cee wa mεge ki bye na Jripa, wa mεge di jε na Wuruti. A p'i yεe ke shishiin pye wà. ⁵ Lee kadugo na a Makilɔn ni Kilijɔn wu bε di ba xhu. Ayiwa, a Nɔmi di bɔɔn wu poo we, ni wu jalaa shuun wu ni.

Wuruti ya taha Nɔmi na na pa Betilēhemu ni

⁶ Ayiwa, ba Nɔmi ya pa logo na Tεhεne Baa Kilε ya wu shi shεen pu tεge, na jɔlige kan pu mu na wu yaha Mowabu fiige ki ni wε, a wu ni jalaa cεe p'i gbegele na p'i yiri wà, p'a gaanji wu to fiige ki ni. ⁷ Wee tuun wu ni, xuu wemu ni pu bi tiin ge, a wu yiri wee xuu wu ni. A jalaa cεe shuun wu bε di daha wu na. A p'i koo lɔ na guri na gaanji Zhuda fiige ki ni.

⁸ Wee tuun wu ni a Nɔmi di wu jalaa cεe shuun wu pye: «Yi shuun wu bεeri pu kuri, wa bεeri w'a se wu nu puga. Y'a saama pye ne na, piimu p'a xu ge, na saama pye pee bε na. Tεhεne Baa Kilε wu she jɔ yi bε na mu lee jɔgana li na! ⁹ Tεhεne Baa Kilε wu she japijε kan yi bεeri nigin nigin wu mu yi namaa gbaya ni!» A wu xhɔ na jɔsɔɔnrɔ fò kan pu mu. A p'i sipyaa le na suu. ¹⁰ A p'i Nɔmi pye: «Ahayi! Wée na daha ma na da gaanji fo ma shi shεen pu wo fiige ki ni.»

¹¹ A Nɔmi di pu pye: «Na nagoo, yi kuri! Naha na y'a da binne da se ni na ni wε? Jire n'a da ba gan sanha jalaa piitiilee mu pee pu ta jεri yi namaa laa? ¹² Yi kuri y'a se na nagoo! Y'a se! Ne le toro gbajiire taa. Ali ná jεhe da ba bye ne mu nijaa ye pyaa, na jo ne dà li na jo ne na ba funaɲaa kii se, ¹³ ta yee bi da zhe shege na gbaya ni, yi na yere fo pee ba le, p'i na yi lenε pye pu cεe ge? Ahayi, na nagoo! Kanhama pemu pu wa ne na ge, p'a soro fo xuuni na toro yee wo pu taa, bani Tεhεne Baa Kilε ya wu kenε ki fanha digi ne na. ¹⁴ A p'i sipyaa kii su sanha. Lee kadugo na a Jripa di jɔsɔɔnrɔ fò kan wu yashɔ wu mu, na gari, ga a Wuruti di daha yaha wu feni. ¹⁵ A Nɔmi di ba Wuruti pye: «Ma cuun wu wii w'a kari wu puga shεen ni wu pεenε yanmuyɔ yi yiri. Ma bε wu kuri m'a se wu feni.»

¹⁶ Ga a Wuruti di jo: «Ma ganha bu na kɔri, fo di laha ma na di guri ma feni wε! Bani xuu xuu ni m'a gaanji ge, wà ne bε w'a da se. Xuu xuu ni m'a da diin ge, wà ne bε w'a da diin. Piimu pu jε ma wo shi shεen pu ge, pee na bye ne bε wo shi shεen. Wemu wu jε ma wo Kilε wu ge, wee na bye ne bε wo Kilε we. ¹⁷ Xuu bεeri ni m'a she xhu ge, wà ne bε w'a da xhuu, p'i na le wà. Kaa latii bu ne waa laha mu na xu kadugo na, Tεhεne Baa Kilε wu kanhama nigbɔ shan na jɔnɔ ni!» ¹⁸ Ba Nɔmi ya Wuruti ta w'a nɔrɔ yaha wu na lee nɔrɔgana li na wε, wu ya yaaga jo nige wε.

¹⁹ Wee tuun wu ni a p'i gari mu shiizhan fo na she nɔ Betilēhemu ni. Ba p'a nɔ jε wà wε, a lee di kulo li shεen pu bεeri fo. A cεe p'i ganha na yu: «Nɔmi w'a sii tii pye we ya?»

²⁰ A Nɔmi di pu jɔ shɔ na: «Yi ganha ba na pyi nige Nɔmi wε (Nɔmi kɔri jε fεrεmε fɔɔ), ga y'a na pyi Mara (lee kɔri jε kanhama fɔɔ), bani Se Bεeri Fɔɔ ya kanhama shan ne jɔnɔ ni. ²¹ Tuun wemu ni ne foro naha na gaanji ge, ne bye yara fɔɔ, ga a Tεhεne Baa Kilε di she ne kewayaya wo kurunɔ na pa lenε. Naha na yi na pyi sanha Nɔmi na Tεhεne Baa Kilε yaha w'a ηmahana jεri ne feni wε? Se Bεeri Fɔɔ w'a bɔɔngɔ shan ne jɔnɔ ni.»

²² Ayiwa, mu Nɔmi ni wu ja shɔ Mowabu shi shen Wuruti w'a kuri pa mu lee pagana

li na na yiri Mowabu fiige ki ni. Orijе* shinma wu wo yalɔɔɔ ti lɔduun ni p'a nɔ Betilehemu ni.

2

Wuruti ya kari di zhe shinma fugi Bowazi wo tɛge ni

¹ Nɔmi poo wu puga shen wa bye wà. Ná baraga wo wu bye wii, na jɛ yara fɔɔ na foro Elimeleki wo kpuun li na. Wee mɛge ki bye na Bowazi.

² Cana ka a Mowabu shi shen Wuruti wu ba Nɔmi pye: «Na yaha di she kerɛye yi ni, wa bu she jɔnɔ jaari na na, di da shinma furi weefɔɔ feni. A Nɔmi di wu pye: «Ta se na poro!» ³ Wee tuun wu ni a wu gari tɛge ka ni, na she ganha na shinma wu furi faapyii pii feni. Li kapudanga a kee tɛge k'i she da Bowazi wogo, Elimeleki wo kpuun shen wa.

⁴ Ayiwa, a Bowazi di ba yiri Betilehemu ni na nɔ, na faapyii pu pye: «Yi faabye! Tɛhenɛ Baa Kile wu pye ni yi ni!» Ap'i wu jɔ shɔ na: «Uun faabye! Tɛhenɛ Baa Kile wu duba ma mu!» ⁵ Lee kadugo na a Bowazi di faapyii pu jahagbaa fɔɔ wu yiri na wu pye: «Le cebilere le di jɛ jɔgɔ wɛ?» ⁶ A faapyii pu jahagbaa fɔɔ wu wu jɔ shɔ na: «Mowabu shi shen cee wemu w'a taha Nɔmi na na pa na yiri Mowabu fiige ki ni ge, wee wu wa. ⁷ W'a nɛ jɛeri na nɛ wu wu yaha wu da furi shinmakɔɔn pu kadugo yiri kalapɔhɔɔ ki tɛ ni. Fo jisɔɔgɔ ki na w'a pa. Wu di pa ge, wu sanha ɲmɔ wɛ, fo nime ye w'a she ɲmɔ jeri.»

⁸ A Bowazi di Wuruti pye: «Na poro, niwegee shan! Ma ganha bu she shinma fugi nige tɛge katii ni wɛ! Ma ganha bu laraga kɔn nahame na wɛ! M'a gori naha ni na wo kapyebyezhaa pu ni! ⁹ Ta pu wii, pu ba xuu wemu kɔɔn, ma da furi wà pu feni! Nɛ yi jo na kapyebyii pu mu jo wa ganha bu nɔ ma na wɛ. Waga ba ma ta, m'a fulo kuzhɔyɔ yi na, m'a gba kapyebyii pu wo lokogo ki ni!» ¹⁰ Wee tuun wu ni a Wuruti di nuguro sin Bowazi fɛɛ ni, na wu pye: «A nɛ bye dii na fɛɛmɛ ta mu jaha tɔan, fo mu ya jɔnɔ jaari nɛ na wɛ, nɛ wemu wu jɛ nabun ge?» ¹¹ A Bowazi di jo: «Mu ya

lemu bɛeri pye ma yashɔ wu mu ma poo wu nixhugo na ge, ni mu ya laha ma to we ni ma nu wu tɔan, na yiri laha ma fiige ki bɛ ni, na ba shi watii wo fiige ni, kee kemu ki jɛ mu bi sanha kee cɛ-ɛ ge, p'a yee bɛeri jaha jo nɛ mu. ¹² Lemu m'a pye ge, Tɛhenɛ Baa Kile wu ma saraa lee na! Tɛhenɛ Baa Kile wu saraa jɔfanɔ wo kan ma mu, Izirayeli wo Kile we, wee wemu wo kapaɲa nɔhɔ ni m'a pa lara ge.

¹³ A Wuruti di wu pye: «Di fɛɛmɛ ta ma jaha tɔan na kafɔɔ! M'a ma kapyebyezhaa wu luu jɛnɛ, na kafilasaama jo ni wu ni, na ta mu kapyebyezhaa pu d'a pɔɔ bɛ nɛ na.» ¹⁴ Ba liduun w'a pa nɔ wɛ, a Bowazi di wu pye: «Fulo, ma da li, m'a ma buuri wu jɛnɛ shiga ki ni ma li!» Wee tuun wu ni a Wuruti di diin shinmakɔɔn pu kabanugo. A Bowazi di shinmapya nigaaga ka kan wu mu. A Wuruti di li fo na din, na kisaɲa kemɛ yaha. ¹⁵ Ba w'a pa guri shinma wu jɔ kɔn na furi wɛ, a Bowazi di wu kapyebyii pu pye: «Yi wu yaha wu da furi shinmapɔhɔɔ ki bɛ tɛ ni, wa ganha bu yaaga jo ni wu ni wɛ! ¹⁶ Y'a shinma kaya ya bɛ shaan jɛnɛ na kɔnhɔ wu da yee bɛ luu! Yi ganha ba wu zɔ yu wɛ!

¹⁷ A Wuruti di shinma wu fugi Bowazi wo tɛge ki ni fo na she cana ki xɔ. Wemu w'a fugi ta ge, a wu wee sa. A wee di bɛ ni kiloo kelɛɛ taanri (30) shishiin ni. ¹⁸ A wu ba ni wee shinma wu ni puga, na ba wu she wu yashɔ wu na. A Wuruti di wu cana yalige kisaɲa bɛ yeege, na ki kan Nɔmi mu. ¹⁹ A Nɔmi di wu yege na: «Jɔgɔ wo tɛge ni ma d'a we shinma we bɛeri fugi nijaa wɛ? Tɛge kekɛ ni ma di bye wɛ? Sipya wemu w'a jɔnɔ jaari ma na ge, Tɛhenɛ Baa Kile wu duba weefɔɔ mu!»

Ayiwa, Wuruti ya labye wu pye na cana ki xɔ ná wemu kerɛye ni ge, a wu yi bɛeri jaha jo wu yashɔ wu mu, na wu pye na wee ná wu mɛge ki bye na Bowazi. ²⁰ A Nɔmi di wu ja shɔ wu pye: «Tɛhenɛ Baa Kile wu duba wee ná wu mu! Bani w'a wu saama pu pyi wɛɛ na ma na jo ba w'a pu pyi xuu pu bɛ na wɛ.» A wu jo sanha na: «Wɛɛ cebooloo piimu p'a yaa na kasɛɛge

* 1:22 Orijе jɛ shinma ba alikama jɛ wɛ. Ga wu pɛɛmɛ d'a taan. W'a foro maa feni na toro kalaga taan.

yaha wèe na, na wèe juŋɔ wolo ge, wee wa wu ɲɛ Bowazi.»

²¹ Ayiwa, a Mowabu shi shɛn Wuruti wu jo sanha: «W'a nɛ pye sanha bɛ na: «Ta furi na wo shinma wu kɔnvɛɛ pu fɛni fo pu ba shɛ shinma wu bɛɛri kɔn xɔ.»» ²² A Nɔmi di Wuruti pye: «Lee kunni ya ɲɔ na poro, ta se m'a ma wo labye wu pyi ni wee wo kapyebyezhaa pu ni. Lee funɲɔ ni ma wa da zhɛ nige watii wo tɛgɛ ni, di zhɛ kanhama pa nɔ mayɛ na wɛ.»

²³ Wee tuun wu ni a Wuruti di ganha na se na shinma wu furi ni Bowazi wo kapyebyezhaa pu ni fo na shɛ ɔriɛ ni alikama yalɔɔɔ ti pye t'a xɔ. A wu gori yaha wà wu yashɔ wu taan.

3

Wuruti ya kaa lemu ɲɛɛri Bowazi mu ge

¹ Cana ka Wuruti yashɔ Nɔmi ya pa wu pye: «Na poro, n'a da xuu wa sha ma mu kɔnhɔ m'a fɛrɛmɛ ta. ² Bowazi wemu wo kapyebyezhaa ni m'a bi labye wu pinne na byi ge, wèe ceboro wu ɲɛ wii. Wee w'a wu wo shinma shuu fuu nijaa piige. ³ Wee tuun wu ni yiri m'a wuu, m'a nudanga sinne pa tire, m'a ma fazaaya yi le, m'a shɛ shuu li na. Ga ma ganha bu mayɛ shɛ wu na na wu ta wu sanha li na gba wɛ. ⁴ Wu ba sinne tuun wemu ni, m'a wu tasinnege ki kemɛ sɛɛri xuuni, m'a fulu wu na, m'a wu fatɔɲɔ ki laha wu tɔɔyɔ yi na, m'a sinne wu tɔɔyɔ yi ni. M'a yaa na lemu pye lee kadugo na ge, wuyɛ pyaa na yee saya ɲaha jo ma mu.»

⁵ A Wuruti di wu ɲɔ shɔ na: «Keree kiimu bɛɛri m'a jo na mu ge, n'a da zhɛ ki bɛɛri pye.» ⁶ A Wuruti di gari shuu li na, wu yashɔ w'a keree kiimu bɛɛri jo wu mu ge, a wu shɛ kee bɛɛri pye.

⁷ A Bowazi di ba li, na gba a wu funɲɔ di sii taan xuuni, a wu gari na shɛ sinne wu ɔriɛ shinmapya wu tàan. A Wuruti di beele fulu wu na, na fatɔɲɔ ki laha wu tɔɔyɔ yi na, na sinne wu tɔɔyɔ yi ni. ⁸ Ba ɲiɲɛ k'a pa ɲi wɛ, a Bowazi di ba gburogi yiri, na joɲɔ wii wu tɔɔyɔ ni wɛ, na cee wa nizinnege ta wà.

⁹ A wu jo: «Jɔgɔ wi wɛ?» A cee wu jo: «Nɛ Wuruti wi, ma kapyebyezha we! Ma fatɔɲɔ

ki tɔ na na, bani wèe ceboro wemu w'a yaa na wèe juŋɔ wolo ge, wee mu ɲɛ.

¹⁰ A Bowazi di wu pye: «Wuruti, Tɛhɛnɛ Baa Kile wu duba ma mu! Le m'a pye mɛ nime ge, lee ya li shɛɛ na m'a pye ɲɔmɛɛ fɔɔ ma yashɔ wu shizhaa na na ye taashiine li bɛ na. Bani mu bi da zii daha lɛvɛɛ p'a nɔhɔ ni, pu kabyaa fɛɛ, kelee pu la baa fɛɛ.

¹¹ Ayiwa nime, ma ganha bu fya wɛ na poro. Ma bu kaa bɛɛri jo na mu, lee n'a da bye ma mu. Bani pu bɛɛri ya li cɛ na mu ya pye cee wemu ya tii ge. ¹² Can wu ɲɛ wii, nɛ kunni ɲɛ yee ceboro, wemu ya yaa na mu juŋɔ wolo ge, ga yee ceboro wa ɲɛ wà, ɲuwuuro t'a wee tɛɛɲɛ na ye nɛ na.

¹³ Shɔn naha! Di ba shɛ wee ná wu pɛrɛgi ɲiga ɲisɔɔgɔ na, wu bu da wu na da zɔɔ wu ma juŋɔ wolo. Wu bu shɛ sɔɔ, wu na li pye. Wu bu shɛ li she, n'a da ɲɔmɛɛ lɔ ma mu, jo nɛ na ma juŋɔ wolo Tɛhɛnɛ Baa Kile ɲii wo wu mɛgɛ na. Sinne naha fo ɲiga ba shɛ mug!

¹⁴ Wee tuun wu ni a Wuruti di sinne Bowazi tɔɔyɔ yi ni fo na shɛ kpɛɛnge pye ki na woni. A wu ba sɔɔ yiri na kpɛɛnge ki ta ki sanha nɔ wa wu wa cɛ wɛ. Bani Bowazi bi wu pye na wu ganha bu sipya wa shishiin yaha wu li cɛ na cee wa w'a pa shuu li na wɛ.

¹⁵ Ba w'a yiri na giin da gaanɲi wɛ, a Bowazi di wu pye: «Pa ni ma fadegbɔhɔ ki ni! M'a ki co xuuni!» A wu ki co xuuni, a Bowazi di ɔriɛ shinma kiloo kɛ ni kaguro shishiin le ki ni, na wu tugo ki taan, na ganha na gaanɲi kanha ki ni.

¹⁶ Ba Wuruti ya shɛ nɔ wu yashɔ wu na wɛ, a wee di wu yege na: «Dii yi d'a shɛ da wɛ porofɔɔ we?» Lemu bɛɛri Bowazi ya pye wu mu ge, a wu lee bɛɛri paari wu yashɔ wu mu. ¹⁷ A wu wu yashɔ wu pye sanha: «Wee w'a we ɔriɛ shinma kiloo kɛ ni kaguro we kan nɛ mu, bani w'a bi jo na nɛ kewayaya wo ya yaa na kuri pa jé mu fɛni wɛ. ¹⁸ Wee tuun wu ni a Nɔmi di wu pye: «Porofɔɔ we, tiin naha fo kii keree kii ba shɔɔnri shɔɔnrigana lemu na, bani wu ya kii keree kii shɔɔnri nijaa wɛ, wu ɲaha da ga ɲiɲɛ wɛ.

4

Bowazi ya Wuruti lenɛ

¹ A Bowazi di gari kulo li tajege ki jɔ na, xuu wemu ni p'a ma keree ki shɔnri ge, a wu shɛ diin wà. Bowazi bi ná wemu kaa jo Wuruti mu na juwuuro t'a wee tɛɛɛ xuuni ge, a wee di ba nɔ na doroo. A Bowazi di wu pye: «Ee! Shen wefɔ, gbara naha, m'a diin!» A ná wu fulo, na diin. ² Wee tuun wu ni a Bowazi di kulo li nɔhɔɛɛ kɛ wa naha bulo, na pee pye na pu bɛ pu pa diin. A pu bɛ di ba diin.

³ Ayiwa, juwuuro t'a ná wemu tɛɛɛ xuuni ge, a wu wee pye: «Nɔmi kunni ya yiri Mowabu fiige ki ni na pa, m'a lee cɛ. W'a li shɛ na wee da wu cɛboroná Elimeleki wo tɛge ki pɛɛ. ⁴ Nɛ jo di yi jo ma mu, jo ma ki shɔ kulo li nɔhɔɛɛ pee, ni sipyii pusamaa bɛɛri nii na piimu bɛɛri pu wa naha ge. Ma bu da ma na da wu juɲɔ wolo, m'a wu juɲɔ wolo! Ma shiin bu da m'a da wu juɲɔ wolo wɛ, m'a yee bɛ jo na nii na. Bani juwuuro ti bu laha mu na, nɛ na t'a da nɔ.» A ná wu jo: «Uun, nɛ na wu juɲɔ wolo.» ⁵ A Bowazi di jo sanha: «Ayiwa, ma bu tɛge ki shɔ Nɔmi mu, wee tuun wu ni m'a yaa ma Mowabu shi shɛn Wuruti bɛ juɲɔ wolo, kɔnhɔ shi di ba da wu poo wu nixhugo ki mu, wemu na ba bye wu cɛn wu lɔvɔ ge.» ⁶ A ná wu jo: «Wee tuun wu ni, ni li jɛ mu, n'a da já wu juɲɔ wolo nige wɛ, bani nɛ bu lee pye, n'a da jaagi shan naye pyaa wo cɛn wu na. Wu juɲɔ wolo mayɛ mu, lee bɛ wɛ n'a da já wɛ. ⁷ (Taashiine ni Izirayeli ni, wa bu wa keɲɛ yaaga shɔ kelee na ma juwuuro faa; kalɛ lemu li bi lee fiinne ge, lee li wa mɛ: Wa wu da wu wo tanhaɲa wolo, na ki kan wa mu. Lee ma li shɛ na lemu jɔ pu shuun wu bɛɛri ya wo ge, na p'a bɛ li juɲɔ ni.) ⁸ Ná wemu na juwuuro ti bi nɔ ge, a wee di Bowazi pye: «Wu juɲɔ wolo!» A wu wu tanhaɲa wolo na kan wu mu.

⁹ Ayiwa, sipyii piimu pu bye wà na fara nɔhɔɛɛ pu na ge, a Bowazi di pu bɛɛri pye: «Yee pu wa li sɛɛɛɛ nijaa na jo yaaga yaaga k'a bye Elimeleki mu ge, ni yaaga yaaga k'a pye Kilijɔn ni Makilɔn mu ge, nɛ yee bɛɛri shɔ Nɔmi mu. ¹⁰ Lee funɲɔ ni n'a da Mowabu shi shɛn Wuruti lɔ na pye na shɔ, Makilɔn ya xu na cee wemu yaha ge, kɔnhɔ shi di ba da wu nixhugo ki mu, na fara lee na, kɔnhɔ wu mɛge ki ganha bu biin fɛfɛ wu cebooloo pu ninɛ ni wu to kulo li ni wɛ.

Yee pu wa lee wo sɛɛɛɛ nijaa.»

¹¹ Ayiwa, nɔhɔɛɛ pu fara sipyii pusamaa bɛɛri na piimu bɛɛri pu bye kulo li tajege ki jɔ na ge, a pu bɛɛri di jo: «Uun, wɛɛ wa li sɛɛɛɛ. Cee we w'a jin ma puga ki ni ge, Tɛɛɛ Baa Kile wu wu pye ba Arasheli ni Leya jɛ wɛ, pee piimu p'a Izirayeli nagoo pu bɛɛri se ge. Kile wu fanha kan ma mu Efirata shi wu ni, wu mɛge nigbɔhɔ da ma mu Betilehemu kulo li ni! ¹² Tɛɛɛ Baa Kile wu nagoo nijɛhemɛɛ da ma mu le cebilere le na, ma kpuun l'i bye Perɛzi wuu li tuugo, Tamari ya Perɛzi wemu se Zhuda mu ge.»

Nɔmi ya nabige ka ta

¹³ Ayiwa, a Bowazi di Wuruti lenɛ. A Tɛɛɛ Baa Kile di duba wu mu. A wu yere yacɛɛ na, na funana se. ¹⁴ A Betilehemu wo cɛɛ p'i ganha na Nɔmi pyi: «Tɛɛɛ Baa Kile w'a sɔni! Sipya wemu w'a da ba ma lɔ wu yere ni ma keree bɛɛri ni ge, w'a wee pye wee ya se nijaa. Kile wu mɛge nigbɔhɔ da we pya we mu Izirayeli fiige ki ni! ¹⁵ We pya we na ba ma luu jinɛ, na yere ni ma keree ni ma ni ma lɛge ki bɛ ni. Ma ja shɔ we, w'a ye jalaa gbarashuun na, bani ma kaa l'a dan wu ni. Wee w'a ke nabige ke se ma mu.

¹⁶ A Nɔmi di pya wu co, na wu taha wu dodonɔ na. Wee shiin w'a wu lɔ, na ganha na wu biini. ¹⁷ A Nɔmi wo tiinnii cɛɛ p'i ganha na mujonɔ waa na yu: «Nɔmi ya ja ta!» Pu ni Nɔmi ni, a p'i pya wu mɛge le na Obɛdi (lee kóri jɛ wemu w'a fungɔngɔ yeri sipya na ge). Obɛdi w'a pye Izayi wo to we, Izayi di jɛ saannaa Dawuda to.

Saannaa Dawuda nɔhɔ tayirige

¹⁸ Perɛzi wo kadugo ki sipyii pu mɛyɛ yi ye:

Perɛzi w'a ɛsirɔmu se.

¹⁹ A ɛsirɔmu di Aramu se.

A Aramu di Aminadabu se.

²⁰ A Aminadabu di Nasɔn se.

A Nasɔn di Salimɔ se.

²¹ A Salimɔ di Bowazi se.

A Bowazi di Obɛdi se.

²² A Obɛdi di Izayi se.

A Izayi di saannaa Dawuda se.

Zhonasi Sεmε wemu w'a Kilε tudunmɔɔ Zhonasi keree yu ge

*Zhonasi ya fe na gbee Tεhenε Baa Kilε
naha na*

¹ Canja ka Tεhenε Baa Kilε ya Amitayi ja Zhonasi pye:* ² «Yiri, m'a she Ninive* kugbɔɔ li feni! M'a she jo ni kulo li shεen pu ni ni mujuugbɔɔ ni, bani pu kuumɔ p'a pεle ye ne naha taan.» ³ Ga a Zhonasi di yiri, na wu baa gbee Tεhenε Baa Kilε naha na. Lee funɔ ni a wu gari Zhopa suumɔ lɔhɔ ki kɔrɔɔ yi tayerege ki ni, na she kɔrɔɔ ka ta wà kemu bi se Tarisisi ni ge. A wu jé jé pεmε pu kan, na jé tiin kɔrɔɔ ki ni na gaanɔ ni pee ni Tarisi ni, kɔnhɔ wu laha Tεhenε Baa Kilε taan.

⁴ Ga a Tεhenε Baa Kilε di kafεεgbɔhɔ ka yirige suumɔ lɔhɔ ki na. A kafεεge k'i sii pεle fo kɔrɔɔ ki na zhaa di gyεegi. ⁵ A kɔrɔɔ ki kapyebyii p'i sii fya fo xuuni. A pu bæri di ganha na pu kileεε jεeri. A p'i kɔrɔɔ ki funɔ tuguro ti wolo wá lɔhɔ ki ni, kɔnhɔ kɔrɔɔ k'i faha. Lee bi Zhonasi ta wee ya tigi kari fo kɔrɔɔ ki maazaɔa ki ni, na she sinne ηmunɔ tara wà. ⁶ A kɔrɔɔ ki paavɔɔ wu gari Zhonasi feni, na she wu pye: «Mu d'a sinne yaha na ηmunɔɔ do? Ma be wu yiri m'a ma wo Kilε wu jεeri. La wa la ni wu na wu funɔ sha ni wù kaa ni, na wù jɔnɔ wolo, kɔnhɔ wù ganha bou gyεegi wε.»

⁷ Ayiwa a kɔrɔɔ ki kapyebyii p'i puyε pye: «Yi pa wù kagaanshaan pye, wemu wuu na ke bɔngɔ ke wa nɔni wù na ge, kɔnhɔ wù weefɔɔ cε.» A p'i kagaangaa ki shan, a Zhonasi wo kagaan l'i lɔ. ⁸ A p'i Zhonasi pye: «Lemu li wa ke bɔngɔ ke nɔni wèe na ge, lee jo wù mu. Mii mu d'a yiri wε? Labye wekε tuugo mu di wa byi wε? Fiige keke shen mu di jε wε? Shi wekε shen mu di jε wε?» ⁹ A Zhonasi di pu jɔ shɔ na: «Heburu ne jε, Tεhenε Baa Kilε ne beε, Fugba Kilε we, wee wemu w'a suumɔ lɔhɔ

ni jine ki yàa ge.» ¹⁰ A wu pu pye sanha na Tεhenε Baa Kilε naha na wee ya fe na gbee. A p'i sii fya fo xuuni, na Zhonasi pye: «Naha na ma d'a le pye wε?» ¹¹ A suumɔ lɔhɔ ki lokuruyo y'i ganha na beε na se naha na, lee funɔ ni, a p'i Zhonasi pye: «Lekε wèe d'a yaa na pye mu na, kɔnhɔ lokuruyo y'i yere wε?» ¹² A Zhonasi di pu pye: «Yi na lɔ wá suumɔ lɔhɔ ki ni, lokuruyo yi na yere, bani ne li cε jo ne wuu na ke kafεεgbɔhɔ ke wa yee taa.» ¹³ A kɔrɔɔ ki kapyebyii p'i pu se bæri pye, kɔnhɔ p'i kɔrɔɔ ki paa fulɔ kɔnɔ ki na, ga pu ya já wε, bani la li bi faraa lokuruyo yi beε wu na. ¹⁴ Wee tuun wu ni a p'i Tεhenε Baa Kilε jεeri na: «Ee! Tεhenε Baa Kilε jɔnɔ jaaari wù na, ma ganha bu wù yaha wù kyεegi we ná we wuu na wε. Ma ganha bu jaagi baa fɔɔ shishan foo yege wù na wε, bani lemu l'a taan mu mu ge, Tεhenε Baa Kilε, lee mu ya pye.» ¹⁵ Lee kadugo na a p'i Zhonasi co, na wu wá suumɔ lɔhɔ ki ni. Lee taapile li ni a lokuruyo ye ni kafεεge ki bæri di yere. ¹⁶ Ba lee ya pye wε, a kɔrɔɔ ki kapyebyii p'i sii fya fo xuuni Tεhenε Baa Kilε na. A p'i saraya wolo kan Tεhenε Baa Kilε mu, na jɔyɔ be faa wu mu.

2

*Zhonasi ya Kilε jεeri na wu yaha fya wu
funɔ ni*

¹ Wee tuun wu ni a Tεhenε Baa Kilε di fyatabaaga ka pye k'a she Zhonasi lɔ jɔ. A wu caya taanri ni nibiye taanri pye kee fyatabaaga ki funɔ ni.* ² Na Zhonasi yaha fya wu funɔ ni, a wu wu Kafɔɔ Tεhenε Baa Kilε wu jεeri na:

³ «Na ne yaha na kanhama pu ni,
Tεhenε Baa Kilε ne mu jεeri,
a mu di ne jɔ shɔ.

Na ne yaha xu wo nibiige ki ni,
ne mεε su mu feni,
a mu di ne mεε li logo.

⁴ M'a bi na wá suumɔ locogonɔ ki nɔhɔdaan.
A lɔhɔ k'i na jɔnɔ jɔ.
A suumɔ lokuruyo y'i fɔ toro na jɔnɔ
ni.

* **1:1** 2 Saannaa 14:25 * **1:2** Ninive wu bi bye Asiri fiige ki wo kugbɔɔ le. Kee fiige ke ni Izirayeli bi bye pεen, lee na Jonasi funɔɔ bye Kilε wu jɔnɔ jaaari pu na wε. * **2:1** Macoo 12:40

- ⁵ Nε bi yu jo m'a na kəri laha mayε taañ.
Ga nε na ba ma Fεfεεε Pεεñε Pugbóhó
ki ja sanha.
- ⁶ Suumó lóhó k'a fó nε juñó jo fó nε na zhaa
di xhuu.
Suumó lóhó k'a nε maha círi.
Suumó lóhó ki nòhódaan ja k'a bi nε
katige ki migile.
- ⁷ Nε bi tigi fo faaboboyo yi nòhódaan.
Niñε ki jo bi tó wá nε na ma xó fo badaa
badaa.
Ga a mu di nε jù wo wu yeege wecogonó ki
ni,
Téhεnε Baa Kilé, na Kafó we.
- ⁸ Tuun wemu ni nε bi zhaa di xhuu ge,
a nε funjó di do ni mu Téhεnε Baa Kilé
kaa ni.
A mu di nε jεrεge ki logo
na ma yaha ma Fεfεεε Pεεñε Pugbóhó
ki ni.
- ⁹ Piimu p'a yapεεε ki pεle ge, kee kiimu ki
jε juñó baa ge
pee ya pu wo jijaara takoro li yaha.
- ¹⁰ Ga nε wi ge, nε na ba ma masónó yoyo cee,
na saraya wolo kan ma mu.
Nε jofaaya yemu faa ma mu ge,
nε na ba yee bεeri wolo yi téhεnε na,
bani mu Téhεnε Baa Kilé w'a sipya
juñó wo.»
- ¹¹ Ayiwa a Téhεnε Baa Kilé di jo ni fya wu
ni, a wu shε Zhonasi tεrεñε shan kogonó ki
na.

3

Ninive shεen ya daajεñε jo pu jurumu wu na

¹ A Téhεnε Baa Kilé di Zhonasi pye sanha
wu tóñii shuun wuu ni na: ² «Yiri, m'a shε
Ninive kugbó li feni! Jomó pemu n'a jo ma
mu ge, m'a shε pee yεrε pye ni mujuugbó
ni!» ³ Wee tuun wu ni a Zhonasi di yiri, na
gari Ninive kulo li ni ba Téhεnε Baa Kilé ya
yi jo wε. Kugbó li bi sii pye Ninive, ma bu
jo m'a li jaari, cabyaa taanri ma da bye, ma
na li círi. ⁴ A Zhonasi di canja nigin para
pye na na mujuu waa na yu: «Cabyaa kéleε
shishεεε (40) njaa kadugo na Ninive w'a
da gyεεgi.» ⁵ A Ninive shεen di dà Kilé Kafila

* **3:5** Na bóróyó fàya le, lee ya li shεε na p'a daburaje jo pu jurumu wu na.

* **3:10** Macoo 12:41; Luka 11:32

* **4:** Ninive wu bi bye Asiri fiige ki wo kugbó le. Kee fiige ke ni Izirayeli bi bye pεen, lee na Jonasi funjó bye Kilé wu juñó jaari pu na wε.

wu na. A p'i yi jo waha kulo li shεen pu bεeri
mu na pu suun le, na co nòhópiire ti na, na
shε nò sipyilεyε yi na, a pu bεeri di bóróyó
fàya* le.

⁶ Ba pee jomó p'a nò Ninive fanhafó wu
na wε, a wu yiri laha wu saanra koro li na,
na wu saannaa fadεgbóhó ki wolo yaha, na
bóróyó fàya le, na diin shóonró ni*. ⁷ A saan
wu ni wu fanhafεñii p'i we saliya we tεñε
kan kulo li shεen pu bεeri mu na:

«Sipyii fara yapóyó yi na, niiyε fara
yatópya wu na, ka shishiin ganha bu
yaaga le ki jo ni wε. Ka shishiin ganha
bu li wε, ka shishiin ganha bu lóhó bε
gba wε. ⁸ Sipyii pu bεeri di bóróyó fàya
le, p'i ya le yapóyó yi bε na, pu da
mεhεε suu Kilé feni, p'i daajεñε jo pu
kapyeguonó kee ni pu katiibaagaa ki
na, p'i ki jo yaha. ⁹ Kilé bi giin wu
ba bóongó kemu nò wù na ge, la wa
la ni wu na ba juñó jaari wù na, na
wu fungóngó jεri, kónhó wù ganha bu
gyεεgi wε.»

¹⁰ Ayiwa a Kilé di pu ja p'a daajεñε jo, na
pu kapyeguonó ki jo yaha. Wu bi bóongó
kemu gbegele pu kaa na ge, wu ya kee yaha
nò pu na nige wε.*

4

*Zhonasi luu ya yiri na jaha na Kilé ya
juñó jaari Ninive* shεen na wε*

¹ Ayiwa a lee di sii soro Zhonasi ni, a wu
luu di sii yiri fo xuuni. ² A wu Téhεnε Baa
Kilé jεeri na: «Téhεnε Baa Kilé, ta ye bε nε
bi jo ma na yaha na fiige ki ni wε? Go le
na nε bi fe na se Tarisisi ni, bani nε li cε jo
mu jε Kilé wemu w'a saama pyi, na juñó
jaari ge. Mu luu ya yiri tóvuyo na wε, ma
taanjεεge ki bε d'a pεle. Mu bu bóongó bε
jaha tii wa na, kee bε daajεñε na jé ma ni.
³ Ayiwa Téhεnε Baa Kilé, na munaa li wolo
nime, bani xu ya póró nε mu jiifεεε ti na.»
⁴ A Téhεnε Baa Kilé di wu pye: «Ta kanii wa
mu mu mu wu ma luu yirige le na gε?»

⁵ A Zhonasi di foro Ninive kugbó li ni, na
shε diin kulo li Kilé-nóhó ki na. A wu gba

* **3:6** Na tiin shóonró ni, lee ya li shεε

wa yerenɛ wà, na diin wee ɲimɛ ni, lemu na ba kulo li shɛɛn ta ge, na ganha na lee ɲaha wii. ⁶ Wee tuun wu ni a Tɛhɛnɛ Baa Kilɛ di gbogo tirige ka pye k'a fin foro, na dɔ, na ɲimɛ tirige Zhonasi ɲunɔ na, kɔnhɔ wu funɲɔ di ɲinɛ wu kanhama pu na. A kee tirige ki kaa di sii taan Zhonasi ni. ⁷ Ga kee caɲa ki ɲimuguro, kpɛɛngɛ ki na ɲɔ kɔn na woni, a Kilɛ di fyɛngɛ pye k'a jé gbogo tirige ki ni, na ki li, a k'i waha. ⁸ Ba caɲa k'a pa foro wɛ, a Kilɛ di kafɛɛgɛ nivugo yaha pa na yiri Kilɛ-nɔhɔ* ki na. A caɲa k'i dara Zhonasi ɲunɔ ki na fo wu na zhaa di jiregi. A wu xu ɲɛɛri Tɛhɛnɛ Baa Kilɛ mu, a wu jo: «Xu ya pɔrɔ nɛ mu ɲiifɛɛrɛ na.» ⁹ A Kilɛ di Zhonasi pye: «Ta kaɲii wa mu mu mu wu luu yirige ke gbogo tirige ke kaa na gɛ?» A Zhonasi di Kilɛ pye: «Uun! Kaɲii wa nɛ mu nɛ wu luu yirige fo na nɔ xu bɛ na.» ¹⁰ A Tɛhɛnɛ Baa Kilɛ di jo: «Mu ya ta labye wa shishiin bɛ pye ke tirige ke na kɔnhɔ k'i lɛ wɛ, ga ki ɲiɲaara d'a jé mu ni. Piige ka ni k'a fin, na xhu piige ka ni. ¹¹ Wee tuun wu ni ɲaha na mu di giin nɛ ganha bu ɲunɔ ɲaari Ninive kugbɔɔ li na-ɛ wɛ? Lee lemu sipyii p'a ɲɛhɛ sipyii kabɔfonɔɔ xhuu nigin ni kɛlɛɛ shuun (120.000) na ge, pee piimu pu ɲɛ wa ya wu kanige cɛ wolo wu kamɛnɛ ni-i ge, na fara yapɔrɔɔ ɲiɲɛhɛyɛ bɛ na.

* 4:8 Siwaga ki bye Kilɛ-nɔhɔ ki na, lee l'a bi kafɛɛgɛ ki pye k'a wɛri.

Macoo Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Macoo wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Macoo wɛ?

Macoo bɛ wu bye Yesu wo tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni. Girekii p'a Macoo we yiri (Macoo 9:9-13), Heburuu ma jo Levi (Marika 2:14; Luka 5:27, 29). Wee Egilizi w'a wii na wee w'a Macoo Kitabu wu ka.

Fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ wu bye wii. Na Yesu yaha jɪnɛ ke na wee tuun wu ni Yawutuu bi bye Oromɛ shɛɛn wo fanha ki nɔhɔ ni. Fanha ki bye kii Yawutuu p'a munaa pɛrɛmɛ kaan. Saan wu bi ma pii jaha bulo p'a munaa pɛrɛmɛ pu shuu Yawutuu pu mu. Tɛɛgɛɛ nɪpɛhɛnɛɛ funɔɔ ni piimu jaha saan wu bi ma bulo ge, Yawutuu pu ma bye pii. Pee kaa jɛ ma dan Yawutuu pusamaa ni wɛ, bani p'a sɔɔ Oromɛ shɛɛn pu mu na kapyɛnɛɛ pyi pu mu. Pee fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ pu p'a bi sipyii pu ɲmahana, na la faraa munaa pɛrɛmɛ pu bɛ na, kɔnhɔ pu bɛ di bye lafɛɛ. Yawutuu pu bi pee wii kɔnɔ ke bɛɛri wo jurumu fɛɛ. Ga Yesu ya jɪnɔɔ jaari Macoo na, na wu yiri.

We Jozaama Kitabu we kakana jɪnɔɔ

Macoo ya we Kitabu we fanha jɛhɛ Yawutuu shizhaa na. Wu sɛmɛ wu kɔɲugbɔhɔ ki jɛ na: Yawutuu pu wo saan wu jɛ Yesu, wemu wo jɔmɛɛ Kilɛ tudunmɔɔ p'a lɔ ge.

Macoo ya Yesu kalaa wu taa tayereye kaguro: **1** Faabobonɔ ki jɪnɔɔ wo kalaa we (Macoo 5–7). **2** Yesu ya piimu tun pu shɛ Kilɛ saanra ti kaa jo ge (Macoo 10). **3** Fugba saanra ti wo talɛnɛɛ (Macoo 13). **4** Sipya jiiɛɛɛ pyegana wu cebooloo n'a daa fɛɛ tɛ ni (Macoo 18). **5** Kalaapiire ti na jɔ Yesu cabaɲa caɲa sige sigegana lemu na ge (Macoo 24–25).

Jozaama Kitabu wu kafila jɪnɔɔ

Macoo 1–2 Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige ni wu se se keree.

Macoo 3:1–4:11 Yohana Batizelipye wo Kilɛ Jomɔ yɛɛ ni Yesu batizeli ni wu nɔwuuɔ.

Macoo 4:12–18:37 Yesu wo labye we Galile fiige ki ni.

Macoo 19–20 Yesu nigariwo Zheruzalɛmu ni.

Macoo 21–28 Yesu wo labye we Zheruzalɛmu ni. P'a wu she wà, na wu co, na wu gbo. A w'i ba jɛ.

*Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige sɛmɛ
(Luka 3:23-38)*

¹ Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige sɛmɛ w'a we. Yesu ya foro saannaa Dawuda shi ni, Dawuda d'a foro Ibirayima shi ni.

² Ibirayima w'a Ishaaga se.

Ishaaga di Yakuba se.

Yakuba di Zhuda ni wu ceboronamaa se.

³ Zhuda di Fɛɛsi ni Zara se, pu nu wu bye Tamari.

A Pɛɛzi di ɛsirɔmu se,

ɛsirɔmu di Arami se.

⁴ Arami di Aminadabi se.

Aminadabi di Nasɔn se.

Nasɔn di Salimɔ se.

⁵ Salimɔ di Bowazi se, wu nu wu bye Araxabi.

Bowazi di Obɛdi se, wu nu wu bye Wuruti.

Obɛdi di Zhese* se.

⁶ Zhese di saannaa Dawuda se.

Saannaa Dawuda di Solomani se, wee nu wu bi fɛnhɛ pye Uri shɔ.

⁷ Solomani di Orobowamu se.

Orobowamu di Abiya se.

Abiya di Azafu se.

⁸ Azafu di Zhozafati se.

Zhozafati di Zhoramu se.

Zhoramu di Oziyazi se.

⁹ Oziyazi di Zhowatamu se.

Zhowatamu di Akazi se.

Akazi di Ezekiyasi se.

¹⁰ Ezekiyasi di Manase se.

Manase di Amɔ se.

Amɔ di Zhoziyasi se.

¹¹ Zhoziyasi di Zhekoniya ni wu ceboronamaa se. Wee tuun wu ni a p'i Izirayɛli sipyii pu co na kari Babilɔni ni.

* **1:5 Zhese:** Wee ninumɔ p'a byi Izayi.

¹² Pee sipyii pu na co xə na kari Babilōni ni,

a Zhekoniya di Salaceli se.

Salaceli di Zorobabeli se.

¹³ Zorobabeli di Abiyudi se.

Abiyudi di Eliyakimu se.

Eliyakimu di Azəri se.

¹⁴ Azəri di Sadaki se.

Sadaki di Akimu se.

Akimu di Eliyudi se.

¹⁵ Eliyudi di Eleyazari se.

Eleyazari di Matan se.

Matan di Yakuba se.

¹⁶ Yakuba di Yusufu se.

A Yusufu di bye Mariyama poo we. Yesu we w'a yiri Kirisa ge, a Mariyama di wee se.

¹⁷ Shi wu segee ke ni shishεere wu je Ibirayima ni Dawuda te ni. Lee kadugo na a shi wu segee ke ni shishεere di bye Dawuda ni Izirayeli shεen coduun wu te ni na kari Babilōni ni. A shi wu segee ke ni shishεere di bye na lo wee tuun wu na na pa gbara Yesu seduun wu na.

Yesu Kirisa segana

(Luka 2:1-7)

¹⁸ Yesu Kirisa segana li le. Wu nu Mariyama wu bi bye Yusufu curə. Ga na pu yaha pu sanha binne ja we, a Fεεere Munaa sefεere di digi Mariyama na, a w'i yere yacere na. ¹⁹ Wu curə Yusufu wu bye sipyitiime, wu funnə bye wu Mariyama mege kyεegi we. A w'i li kən wuyε funnə ni na w'i tee curə te kyεegi ηmōhəro ni. ²⁰ Na Yusufu yaha ni kee fungəngə ki ni, a Kile wo meleke wa di ba wuyε she wu na ηmunəgə ni, na yi jo wu mu na: «Dawuda ja Yusufu, ma ganha bu fya Mariyama lenε na we, bani Fεεere Munaa sefεere ni w'a yere yacere na. ²¹ Wu na ba funana se, m'a lee mege le Yesu, bani wu na ba wu sipyii pu shə pu jurumu wu na.»

²² Kee keree ki bεeri ya pye mu, kənhə Kafə Kile bi yemu jo wu taatuunnə li wo Kile tudunmə wu jə ni ge, yee jə di fa na:

²³ «Li wii, dojinε fuceri nacebaa na ba yere yacere na,

na funana se. Li mege na le na

«Emanuweli,»*

lee kōri je «Kile je wēe ninε ni.»

* 1:23 Ezayi 7:14 * 2:6 Mishe 5:1-2

²⁴ Ba Yusufu ya yiri ηmunumə pu na we, na li pye na be ni Kafə wu meleke wu wo kafilajo wu ni. A wu Mariyama furu pə.

²⁵ Ga pu ya pinne ja we, fo na she Mariyama pye w'a tigi wu funazhiire na. A Yusufu di pya wu mege le Yesu.

2

Wəwə cεvεε ya pa na yiri Kile-nəhə na

¹ Yesu ya se Zhude fiige ki ni, Betilehemu ni, saannaa Herədi cana jii ni. Wu nizexhəgə ki na, a wəwə cεvεε pii di ba na yiri Kile-nəhə na, na nə Zheruzalemu ni. ² A p'i yegenε pye na: «Yawutuu wo saan we w'a se nime ge, mii wu wa we? Wēe ya wu wəwə ja, na wēe yaha Kile-nəhə ke na, na ba di ba wu pele.»

³ Ba saannaa Herədi ya yee logo we, a li wu naha wə fo xuuni, na fara Zheruzalemu shεen bεeri na. ⁴ A Herədi di saraya naha shəonrivεε junəfεε, ni saliya karaməgəbə pu bεeri pinne, na pu yege na: «Kirisa wemu wu je Saan ni Izirayeli wo Shəwə wu ge, mii wu d'a yaa na se we?» ⁵ A p'i wu jə shə na: «Zhude fiige ki ni Betilehemu kulo li ni, bani Kile tudunmə w'a li ka na:

⁶ «Mu Betilehemu we wu wa Zhude fiige ki ni ge,

mu wa Zhude fanha kulogoo ki bεeri nifεnhεfεnhεnε-ε dε,

bani junəfəgbə wa na ba foro mu ni,

wee na ba wu shi Izirayeli wu naha.»*

⁷ Lee kadugo na a Herədi di wəwə cεvεε pu ηmōhə yiri, na pu yege xuuni, lee wəwə li paduun wu keree na. ⁸ Na xhə na pu tun kari Betilehemu ni, na jo: «Yi she le pubinne le sha xuuni. Yi bu she li ja, yi ba yi jo na mu, kənhə na be di she li pele.»

⁹ Ba wəwə cεvεε p'a saan wu jomə pu logo we, na gari. P'a wəwə lemu ja na pu yaha Kile-nəhə ki na ge, a lee wəwə l'i dorə pu naha na, fo na she nə pubinne li xuu wu ni, na yere wee xuu wu junə na. ¹⁰ Wəwə cεvεε p'a lee wəwə li ja tuun wemu ni ge, na funnə taan xuuni. ¹¹ Ba p'a jé puga ki ni we, na pubinne le, ni li nu Mariyama ja. A p'i nuguro sin, na pubinne li pele, na pu yerεye jə mugi, na pubinne li kan sanni,

ni pɛɛwɔ ɔɔɔmuyɔ ya bɛ, yee jɛ nudanga yawurire, ni nudanga sɔnmɛ pemu jɛ na mire ge. ¹² Lee kadugo na, a Kilɛ di pu kaala ɔnmunɔɔ ni na pu ganha bu guri zhɛ Hɛrɔdi yiri wɛ. A p'i gari pu fiige ni koo latii ni.

P'a paa kari ni Yesu ni Misira fiige ki ni

¹³ Wɔrɔɔ cɛvɛɛ pu nigaraga na a Kilɛ wo mɛlɛkɛ wa di wuyɛ shɛ Yusufu na ɔnmunɔɔ ni, na wu pye: «Yiri, m'a baa kari ni pya wu ni wu nu wu ni Misira ni, m'a shɛ diin wà fo di ba shɛ jo ni ma ni tuun wemu ni, bani Hɛrɔdi na ba pya wu shaa di gbo.» ¹⁴ A Yusufu di yiri kee piinunɔ ki ni, na baa ni pya wu ni wu nu wu ni, na kari Misira ni. ¹⁵ A p'i shɛ diin wà fo na shɛ Hɛrɔdi pye w'a xu. Kee keree k'a pye, kɔnhɔ Kafɔɔ Kilɛ ya jomɔ pemu jo wu tudunmɔ wu jɔ ni ge, pee jɔ di fa na: «Nɛ na ja wu yiri yeege Misira fiige ki ni.»*

P'a nɔhɔpiire ta gbo

¹⁶ Hɛrɔdi ya li ja na wɔrɔɔ cɛvɛɛ p'a wu jɔ faanna ge, a wu luu di yiri xuuni. A wu sipyii tun kari na pu Betilɛhemu ni wu taaɔn kulogoo ki funabiire ti bɛɛri gbo, temu ti jɛ ti yee sanha doro shuun taaɔn wɛ ge, wɔrɔɔ cɛvɛɛ p'a tuun wemu shɛ ge, na bɛ ni wee ni. ¹⁷ Wee tuun wu ni Kilɛ tudunmɔ Zheremi bi yemu jo ge, a yee jɔ di fa. Wu bi jo na:

¹⁸ «Sipyii ya mɛhɛɛ logo na foro Arama koomɔ pu ni:
Xugunɔɔ ni sipyaa.
Arasɛli w'a wu nɔhɔpiire yamɛhɛɛ suu.
Pu ya wu fɛhɛɛ ta kɔnhɔ wu luu di jɔɔɛ wɛ,
bani p'a xu xɔ.»*

P'a kuri foro Misira ni

¹⁹ Hɛrɔdi nixhugo na a Kilɛ wo mɛlɛkɛ wa di wuyɛ shɛ Yusufu na ɔnmunɔɔ ni, na wu yaha Misira fiige ki ni. ²⁰ A wee mɛlɛkɛ wu jo: «Yiri m'a guri ni pya wu ni wu nu wu ni Izirayɛli fiige ki ni, bani piimu pu bi pya wu shaa di gbo ge, pee ya xu.» ²¹ A Yusufu di yiri, na guri ni pya wu ni wu nu wu ni Izirayɛli fiige ki ni. ²² W'a logo na Arikilasi w'a tiin wu to Hɛrɔdi wu tatɛɛngɛ ki ni, na pye Zhude fiige ki saan ge, a Yusufu di fya

wu ya sɔɔ na shɛ wà wɛ. A Kilɛ di wu funnɔ to ɔnmunɔɔ ni, na wu shɛ Galile fiige ki ni.

²³ A wu shɛ diin kulo la ni wà lemu mɛgɛ ki jɛ na Nazaretɛ ge, kɔnhɔ Kilɛ tudunmɔ pu bi yemu jo na Yesu na ba yiri Nazaretɛ shɛn ge, yee jɔ di fa.

3

Yohana Batizelipye wo Kilɛ jomɔ yɛɛ (Marika 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

¹ Ayiwa, caɔa ka Yohana Batizelipye ya kari siwaga ki ni, Zhude fiige ki ni, na shɛ Kilɛ jomɔ pu yɛɛ li jɔ kɔn wà. ² Wu bi sipyii pu yɛɛ na: «Yi daajɛɛ jo yi jurumu wu na, bani Kilɛ saanra* t'a tɛɛɛɛ.» ³ Yohana Batizelipye kaa Kilɛ tudunmɔ Ezayi bi byi na:

«Mujuu l'a fòro siwaga ki ni na:

«Yi Kafɔɔ wu koo li yàa!

Yi wu korogoo ki tiil!»*

⁴ Fàya yemu yi bye Yohana na ge, yee bi yàa ni jɔhɔyɔ shiire ni, sɛɛgɛ di jɛ wu yapɔɔ. Kabeeye ni wegeye funnɔ sɛɛɛ, yee yi bye wu jɔlige. ⁵ Zheruzalɛmu shɛɛn, ni Zhude fiige ki bɛɛri, ni Zhurudɛn Gba wu kabanugo kulogoo ki bɛɛri bi se Yohana yiri, ⁶ na yeree pu jurumu wu na, na puyɛ kaan Yohana mu wu na batizeni Zhurudɛn Gba lɔhɔ ki ni. ⁷ Ba Yohana ya li ja na Farizhɛɛn, ni Sadushɛɛn nɔjɛhɛmɛɛ pu bi ma na puyɛ kaan wu mu wu na batizeni wɛ, a wu pu pye: «Yee matɔn nagoo piiri, jɔɔ w'a yee kaala na yee pu paa Kilɛ wo loyire nibana li jaha na wɛ? ⁸ Kapyegɛe kiimu k'a li shɛɛ na y'a daajɛɛ jo yi jurumu wu na ge, y'a kee pyi. ⁹ Yi ganha ba yi funyɔ kɔɔn yɛ na Ibirayima wu jɛ yee to wɛ. Bani n'a da yi jo yi mu, Kilɛ na já ye faakageeye ye jɛri na pye Ibirayima nagoo. ¹⁰ Kacerege k'a lɔ na xɔ, di da tiye yi niyɛ yi cere. Tige bɛɛri ki jɛ ki ya nagoo nizaamaa pyi-i ge, kee na ba gɔn, na ki wà na ni.

¹¹ «Nɛ kunni w'a yee batizeni lɔhɔ yɛ ni. Lee w'a li shɛɛ na y'a daajɛɛ jo yi jurumu wu na. Ga wa w'a ma nɛ kadugo, wee fanha ya jɛhɛ nɛ wogo na. Ali na wu tanhaya ye yɛ pyaa bɛ wolo wu tɔɔyɔ na, nɛ yaa ni lee

* **2:15** Oze 11:1 * **2:18** Zheremi 31:15 * **3:2 Kilɛ saanra:** Tee ninuuro ti jɛ fugba saanra te. Yawutuu pu bi gbara p'a Kilɛ mɛgɛ yiri wɛ, lee wuu na Macoo ya li kani wu wo Jozaama pu ni na fugba saanra. * **3:3** Ezayi 40:3

ni wε. Wee na ba yi batize Fεfεεε Munaa ni na ni.* ¹² Wu shinma fò fò yaaga ki wa wu kenε ni. Wu na ba sigiye yi fò na wolo shinmapya wu ni. Wu na ba shinmapya wu kemε, na wu le wu kpɔɔn ni. Ga wu na ba sigiye yi sòrogo nafugibaaga ni.»

Yohana ya Yesu batize

(Marika 1:9-11; Luka 3:21-22)

¹³ Ayiwa, a Yesu di yiri Galile fiige ki ni na pa Zhuruden Gba wu ɲɔ na Yohana yiri, kɔnhɔ Yohana di ba wu bε batize. ¹⁴ A Yohana di ganha na li shege, na jo: «Mu w'a yaa na nε batize goo, a m'i dεrεε na ma nε mu ya?» ¹⁵ A Yesu di wu pye: «Sɔɔ lee na, lee di bye mu nimε, bani lee pyegana li funɲɔ ni w'à da Kile wo ɲidaa wu pye.» A Yohana di sɔɔ, na wu batize. ¹⁶ Ba Yesu ya batize na xɔ wε, na foro lɔhɔ ki ni. Taapile ni a fugba wu ɲɔ di mugi. A Yesu di Kile Munaa li ɲa li na diri na ma wu mu ba gbegbe shazhira ɲε wε, na ba do wu na. ¹⁷ A mujuu la di foro fugba wu ni na: «Nε ɲidaa Ja wu ɲε we, wu kaa l'a dan nε ni tehεnε baa.»

4

Shitaanni ya Yesu taanna wii

(Marika 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Lee kadugo na a Fεfεεε Munaa di Yesu ɲaha co na kari siwaga ni, kɔnhɔ Shitaanni di she wu taanna wii. ² A w'i suun le na ta cabyaa kelee shishεεε (40) ni nibiiye kelee shishεεε. Lee kadugo na, a xuugo di wu ta. ³ A Shitaanni di fulu wu na, na wu pye: «Ma bi ɲε Kile wo Ja we, ye faakageeye ye pye na yi ɲeri buuri.» ⁴ A Yesu di wu ɲɔ shɔ na: «L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Nɔ yalige ye wa sipya ɲɔ shaa wε,

ga fo jomɔ pemu bεeri Kile ya yu ge.»*

⁵ Lee kadugo na a Shitaanni di gari ni wu ni Fεfεεε Kulo li ni, na she wu yaha Kile-
pεεɲε pugbɔhɔ ki ɲidii li ni, ⁶ na wu pye: «Ma bi ɲε Kile wo Ja we, kɔn to ɲiɲε na. Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Kile na ma kaa jo wu mεlekεε pu mu,

pee na ma co pu keye ni,

kɔnhɔ ma tɔɔgo ganha bu guu

kagerεɲε yafiin na wε.»*

⁷ A Yesu di wu pye: «L'a ka bε sanha Kile Kafila wu ni na:

«Ma ganha ma Kafɔɔ Kile taanna wii wε.»*

⁸ Lee kadugo na a Shitaanni di wu lɔ sanha na she yaha faabobotɔɔngɔ ka fugba ni, na she kɔɲɔ saanra ti bεeri, ni ti nɔɔrɔ wu bεeri she wu na, ⁹ na wu pye: «Ma bu nuguro sin nε fεε ni, na nε pεle, nε na ye bεeri kan ma mu.» ¹⁰ Wee tuun wu ni a Yesu di wu pye: «She wà dε, Shitaanni! Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«M'a ma Kafɔɔ Kile ye pεle, ma da labye pyi wee ye nigin mu.»*

¹¹ Ayiwa, a Shitaanni di laha wu taaɲ, na gari, a mεlekεε pii di fulu wu na, na wu keree yaa.

Yesu ya wu labye wu ɲɔ kɔn Galile fiige ki ni

(Marika 1:14-15; Luka 3:14-15)

¹² Ba Yesu ya pa yi logo na Yohana ya le kaso ni wε, a w'i yiri wee xuu wu ni, na gari Galile fiige ki ni. ¹³ Ga wu ya ta tiin Nazareti kulo li ni wε, a wu she diin Kaperinomɔ kulo li ni. Lee bye Galile Gba wu ɲɔ ki na, Zabulon wo koomɔ pe ni Nεfitali wo koomɔ pu ni. ¹⁴ Lee ya pye mu, kɔnhɔ Kile tudunmɔɔ Ezayi bi yemu jo ge, yee ɲɔ di fa na:

¹⁵ «Zabulon wo koomɔ pe
ni Nεfitali wo koomɔ pu ni,
pee pemu pu ɲε Galile Gba wu ɲɔ koomɔ pe,
Zhuruden Gba wu kadugo yiri ge,
shi watii sheen ya ɲεhe Galile
wemu wo koomɔ pu ni ge.

¹⁶ Sipyii piimu pu bi tiin nibiige ki ni ge,
pee ya kpεεngε nigbɔhɔ ɲa.
Piimu pu bi bye xu wo nibiige fiige ki ni ge,
kpεεngε ya foro pee mu.»*

¹⁷ Wee tuun we ni Yesu ya Kile Jozaama pu yeε li ɲɔ kɔn na byi. Wu bi yu na: «Yi daajeɲε jo yi jurumu wu na, bani fugba saanra t'a teeɲε.»

Yesu ya fyashaa shishεεε yiri

(Marika 1:16-20; Luka 5:1-11)

* **3:11 Na batize Fεfεεε Munaa ni na ni:** Lee kɔri wu ɲε na Fεfεεε Munaa le, ni na ki na ba wu pye fεfεεε. * **4:4**

Duterεnɔmε 8:3 * **4:6** Zaburuu 91:11-12 * **4:7** Duterεnɔmε 6:16 * **4:10** Duterεnɔmε 6:13 * **4:16** Ezayi 8:23; 9:1-2

18 Cana ka, na Yesu yaha wu na jaari Galile Gba wu na ki na, a wu fyashaa shuun na, p'i ne cebooloo: Simo, wee wemu p'a byi na Pyeri ge, ni wu ceborona Andire. Jo pu bi waa gba lolo ki ni. 19 A Yesu di pu pye: «Yi taha na feni, di yi pye sipyii shavεε.» 20 Taapile ni a p'i jolo pu yaha wa, na daha wu feni. 21 A wu she naha na, na ceboronamaa shuun wa be na. Pee bye Zebede wo jalaa shuun: Yakuba ni Yohana. Pu wo jolo pee di bi jooli pu korogo funjo ni, ni pu to Zebede wu ni. A Yesu di pee be yiri. 22 Taapile ni a pee be di pu wo korogo ki yaha wa ni pu to wu ni, na daha wu feni.

Yesu ya sipyii kalaa, na yama fee cuunjo
(Luka 6:17-19)

23 Yesu bi Galile fiige ki beeri jaari, na kalaa kaan sipyii pu mu pu Kile-peene piyεε yi ni. Wu bi fugba saanra ti wo Jozaama pu yu, na yama tuuyo yi beeri xuu, na sipyii shuu pu fanhaxhoro tuugo beeri na. 24 A Yesu mege di Siiri fiige ki beeri ciri. A sipyii p'i ganha na yama fee pu beeri tugoo na ma wu mu. Gban tuuyo beeri yi bye pee yama fee pii ni: Jinaa bye pii ni, pii di ne kirikirizaannaa fee, kabanuxuyo fee ne pu ni. A Yesu di pu beeri cuunjo. 25 A sipyinehemεε di daha wu feni. Pee bi yiri Galile fiige ki ni, ni Dekapoli fiige ke, ni Zheruzalemu kulo le, ni Zhude fiige ke, ni Zhuruden Gba wu kadugo yiri.

5

Kile Kafila yeε lemu l'a pye faabobonjo ki junjo ni ge

1 Ayiwa, ba Yesu ya sipyiire ti na we, na dugi tiin faabobonjo ki junjo ni. A wu wo kalaapiire t'i fulu wu na. 2 A wu jo kon na pu kalaa na:

Piike p'i ne duba nagoo pu we?
(Luka 6:20-23)

3 «Piimu p'a li ce na funmo fee pee ne Kile shizhaa na ge,
pee ne duba nagoo,
bani pee wuuro ti ne
fugba saanra te.

4 Piimu wo zolo p'a meheε suu ge,
pee ne duba nagoo.
Bani pee logoo na ba jine.

5 Piimu pu ne ni lotangaa ni ge,
pee ne duba nagoo.
Bani pee na ba jine ki ta na pye cen.

6 Piimu p'a tiime la pyi
ba yalige ni logbaga ne-ε ge,
pee ne duba nagoo.
Bani pee funyo na ba jine.

7 Piimu p'a junjo jaari pusamaa na ge,
pee ne duba nagoo.
Bani Kile na ba junjo jaari pee na.

8 Piimu wo zolo pu ne feeεε ge,
pee ne duba nagoo.
Bani pee na ba Kile na.

9 Piimu p'a janine shaa k'i bye pu ni
pu sipyini te ni ge,
pee ne duba nagoo.
Bani pee na ba yiri Kile nagoo.

10 Kanhama ya noni
piimu na Kile wo jidaan bye funjo ni
ge,
pee ne duba nagoo.

Bani pee wuuro ti ne fugba saanra te.

11 «Sipyii ba yi shehele, na yi kana, na kakuunjo tuuyo beeri wo kafeεε teri yi na ne mege wuu na, wee tuun wu ni yi ne duba nagoo. 12 Yi funyo yi taan fo xuuni, bani yi saraa w'a peεε fugba wu ni. Kile tudunmo piimu p'a toro yee naha na ge, mu p'a pee be kanha lee kanhagana li na.

Ke konjo ke wo suumo ni ki kpeenge
(Marika 9:50; Luka 14:34-35)

13 «Yee pu ne ke konjo ke wo suumo. Ga suumo tipoomo bu foro pu ni, naha na pu taan sanha we? Pee suumo pe da ja yaaga be jo nige we, fo na pu wa kpeenge na sipyii toyo ni p'a danhana. 14 Yee pu ne ke konjo ke wo kpeenge. Kulo lemu l'a tenε faabobonjo junjo ni ge, lee ya ja nmolo we. 15 Wa shishiin ya sokinna leni m'a yaaga shigile wu junjo ni we. Ga yaaga ka junjo ni ma ma wu taha, konho wu da kpeenge yeege puga ki jeveε pu beeri mu. 16 Mu yee be wo kpeenge k'a yaa na foro lee forogana li na sipyii pu mu, konho pu da yi wo kapyegε nizaanaa ki naa, pu da baraga teri yi fugba To Kile wu na.

Yesu ya pa saliya wu na fa

17 «Yi ganha ba giin na ne pa di ba saliya we, kelee Kile tudunmo pu wo jomo pu gbo we. Ne ta pa di ba yee gbo we, ga ne

pa di ba yi ɲɔ fa. ¹⁸ Can na n'a da yi jo yi mu, na fugba we ni ɲiɲɛ ke yaha, Kile wo saliya wu kamapile nifenhɛfɛnhɛnɛ bɛ, kelee wu kamapile fuduunɔ nigin bɛ wa da zhɔ do wɛ, fo na shɛ keree ki bɛɛri nɔ ki tɛhɛnɛ na. ¹⁹ Lee wuu na sipyaa sipya w'a saliya wu ɲɔmɛɛ nifenhɛfɛnhɛnɛ nigin bɛ kyɛɛgi ge, na nugo na sipyii pu kalaa lee ni ge, weefɔɔ na ba bye fugba saanra ti wo sipyii pu bɛɛri wo nifenhɛfɛnhɛnɛ. Ga sipya wemu ba saliya wu koo ɲaari, na sipyii pu kalaa lee ni, weefɔɔ na ba bye fugba saanra ti wo sipyigbɔ wa. ²⁰ N'a da yi jo yi mu, yee bu bye yee di ya saliya karamɔgɔlɔɔ pee, ni Farizhɛn pu j'a tiime ni wɛ, yee da ba jɛ bada fugba saanra ti ni wɛ.

Kilɛ wo loyire li keree

²¹ «Yee ya yi logo na l'a shɛ wɛɛ sefɛlɛɛ pu na na: «Ma ganha ga sipya gbo wɛ.»* Sipyaa sipya w'a wu sipyiɲii gbo ge, kiiri wu da gɔn ma na. ²² Ga nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a luu yirige wu ceboro t'aan ge, kiiri ya yaa na kɔn weefɔɔ na. Wemu bu wu ceboro pye na nahanaha wu ɲɛ wii, kiirikɔɔn kurunɔ k'a yaa na kiiri kɔn weefɔɔ na. Wemu bu wu ceboro pye na wu sincere fɔɔ, weefɔɔ ya yaa na le Jahanɛmɛ wo na ki ni. ²³ Lee wuu na, ma bu yiri, na saraga lɔ, na ma da zhɛ ki wolo gan Kilɛ mu saraya yi tawologo ki ni. A ma funɲɔ di do li na na kabɛbaana la m'a pye ma ceboro wa na. ²⁴ Ayiwa, m'a yaa na saraga ki yaha saraya yi tawologo ki ni, m'a guri, m'a fɛnhɛ shɛ bɛ ni ma ceboro wu ni, m'a na kuri pa ma saraga ki wolo ma kan Kilɛ mu. ²⁵ Sipya wa bu jaagi shan ma na kaa la na, na ma yiri kiirikɔɔn pu mu. La le mayɛ ni, m'a bɛ ni wee kiiri kɔnɲii wu ni na yi yaha koo li na, kɔnhɔ wu ganha bu shɛ ma le kiirikɔɔn pu kenɛ ni, pee di ma kan gɛdii pu mu pu le kaso ni wɛ. ²⁶ Can na n'a da yi jo ma mu, ma bu jɛ wee kaso wu ni, ma da ga foro w'a ni wari pile nigin bɛ foo ni wɛ.

Dɔdɔɔrɔ keree

²⁷ «Yee ya yi logo na l'a shɛ na: «Ma ganha ga dɔdɔɔrɔ pye wɛ.»* ²⁸ Ga nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a cee wii,

na wu la pye ge, weefɔɔ ya dɔdɔɔrɔ pye xɔ ni wee cee wu ni wu zɔ wu na. ²⁹ Ayiwa wee tuun wu ni, ma kanige ɲii le bu da lee na ɲɛ kaɲunɔ di ma le jurumu ni, li wɛhɛlɛ wolo, m'a li w'a taliige ni. M'a buun ma ceepuuro ti yatɛngɛ nigin yɛ ni, lee ya pɔrɔ ma mu ma ceepuuro ti bɛɛri ti jɛ Jahanɛmɛ ni. ³⁰ Ma kanige kenɛ ke shiin bi ɲɛ kaɲunɔ di ma le jurumu ni, ki kɔn w'a taliige ni. M'a buun ma ceepuuro ti yatɛngɛ nigin yɛ ni, lee ya pɔrɔ ma mu ma ceepuuro ti bɛɛri ti jɛ Jahanɛmɛ ni.

Gbaxɔɔrɔ keree
(Macoo 19:9; Marika 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ «Y'a jo bɛ sanha na: «N'a wemu ba da wu shɔ gbaga xɔ, wufɔɔ wu gbaxɔɔrɔ sɛmɛ y'a kan wu mu.»* ³² Ga nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a wu shɔ gbaga xɔ, dɔdɔɔrɔ di ya ta pye kee gbaga ke wo kaxɔɔ ɲunɔ-ɛ ge, dɔdɔɔrɔ ni weefɔɔ ya cee wu le. N'a wemu bɛ w'a ceforogo ka lenɛ ge, dɔdɔɔrɔ wee bɛ ya pye.

Yi ganha ba gari wɛ

³³ «Yee ya yi logo sanha na l'a shɛ wɛɛ sefɛlɛɛ pu na na: «Ma ganha ga kaaga k'a, m'a guri m'a kee kyɛɛgi wɛ. Ga kaaga bɛɛri m'a k'a Kafɔɔ ɲaha t'aan ge, kee bɛɛri ɲɔ fa fo ki tɛhɛnɛ.»* ³⁴ Ga nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo yi ganha ba gari bada wɛ. Yi ganha ba gari fugba we na wɛ, bani wee ɲɛ Kilɛ wo saanra koro le. ³⁵ Yi ganha ba gari ɲiɲɛ ke na wɛ, bani kee ɲɛ Kilɛ wo tɔyɔ tatahana. Yi ganha ba gari Zheruzalemu kulo li na wɛ, bani lee ɲɛ Saangbɔ wu wo kulo le. ³⁶ Ma ganha ba gari mayɛ pyaa wo ɲunɔ ke bɛ na wɛ, bani ma da j'a ma ɲuzhige nigin we wa bɛ fiinɲɛ kelee di ki wɔ wɛ. ³⁷ Yi sii jo yɛ «Uun» kelee «Ahayi». Ya bu fara yee na, Shitaanni ni yee ya foro.

Na kaa tɛgɛ pye ma sipyiɲii na, lee ya yaa wɛ
(Luka 6:28-30)

³⁸ «Yee ya yi logo na l'a shɛ na: «Nii li ɲɛ ɲii wo tɛgɛ, gaan di ɲɛ gaan wo tɛgɛ.»* ³⁹ Ga nɛ kunni wa da yi jo yi mu jo wa shishiin ganha ga kakuunɔ taga kakuunɔ la foo tɔ

* 5:21 Ekizode 20:13; Duterɛnɔmɛ 5:17
Levitike 19:12; Duterɛnɔmɛ 23:21-23

* 5:27 Ekizode 20:14; Duterɛnɔmɛ 5:18
* 5:38 Ekizode 21:24

* 5:31 Duterɛnɔmɛ 24:1 * 5:33

wε. Sipya wa bu kadaa ja ma kanige nibεge ni, ke ki bε tagi wu mu. ⁴⁰ Sipya wa ba giin wu ma yiri fanha mu, wu ma fadebire sho ma na, fadegbōhō kiyε pyaa bε kan wu mu.

⁴¹ Fanhafōo wa bu ma karamu na fo ma wu wo tuguro lō, m'a kilo nigin jaari ni ti ni, ti lō wu mu, m'a kiloo shuun jaari ni ti ni.

⁴² Wa bu yaaga ka jεeri ma mu, wu kan. Wa ba foo shaa ma mu, ma ganha bu zhe lee ni wε.

Yi pεen pu taan yi mu

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ «Yee ya tee yi logo na l'a she na: «Ma nii wu taan ma mu,* m'a ma pen kō. ⁴⁴ Ga ne kunni w'a da yi jo yi mu, yi pεen pu taan yi mu! Piimu p'a taha yaha yi na na gana ge, y'a Kile jεeri pee mu. ⁴⁵ Yi To Kile we wu wa fugba we ni ge, kōnhō yi ba bye wee wo nagoo. Bani wee ya wu wo canja ki yeege sipyikuunō ni sipyisaama bεeri mu. W'a zanha shaan sipyitiime ni sipyitiibaaga bεeri mu. ⁴⁶ Yee ya taan sipyii piimu mu ge, yee bu daan ni pee yε ni, kuduun wekε y'i da da lee ni wε? Ali ta lee ninunō bε fanhafεε wari shōvεε pu bε wa byi wε? ⁴⁷ Yee ba yi cebooloo pu yε nigin shaari, kagbōo li wa lere ya? Ta lee ninunō bε Kile cεbaalaa pu bε wa byi wε? ⁴⁸ Yee kunni pu pye sipyii piimu jō ya fa ge, ma na jo ba yi fugba To Kile wu jō ya fa fagana lemu na wε.

6

Yaaga kangana sipya mu

¹ «Yi kaseεge yaha yiye na, yi wo Kile koo nara li ganha bu da bye na yiye sheε ye sipyii na wε. Yi ba lee pyi, yi da ba kuduun ta yi fugba To Kile wu mu wε. ² Ma ba da yaaga ka kan funmō fεε mu, ma ganha ba maga wi mayε jahagbaa na wε. Lee shuun shuun joveε pu wa byi Kile-pεεnε piyεye ye, ni kakuutoroyo yi ni, kōnhō p'i da masōnō taa na yiri sipyii yiri. Can na n'a da yi jo yi mu jo pee ya pu wo kuduun wu ta na xō. ³ Ga ma ba da yaaga kan funmō fεε mu, ma kanige kenε ba kemu kaan, kamεnε wogo ki ya yaa na kee cε wε, ⁴ kōnhō kee yakanga ke di bye n̄mōhōrō wogo. Lee bu bye mu, ma

To wu w'a kanmōhōnōo jaa ge, wee na lee wo kuduun kan ma mu.

Nεεge pyegana

(Luka 11:2-4)

⁵ «Yi ba Kile jεeri, yi ganha bu da bye shuun shuun joveε pii shi wε. Pee wo jidaan wu jε mε na yeree na Kile jεeri Kile-pεεnε piyεye yi ni, ni kakuutoroyo yi ni, kōnhō sipyii pu bεeri di da pu jaa. Can na n'a da yi jo yi mu jo pee ya pu wo kuduun wu ta na xō. ⁶ Ga ma ba da jεεge pye, jé ma puga, m'a gbura ki tō wá mayε na, m'a Kile jεeri. Ma To we w'a keree bεeri jaa ge, wee na lee wo kuduun kan ma mu. ⁷ Yi ba da Kile jεeri, yi ganha ba jūnō baa jomō yu, yi da guroo pee ninumō na y'a yu tōjnii n̄jεhεnεε ni, ba Kile cεbaalaa pii ya li pyi wε. Pee wa ma giin na pee bu jomō pe jεhe, na pee jomō pe jεhe funnō ni Kile w'a da pee wo jεεge ki shō. ⁸ Yi ganha bu da yiye yaha pee shi wε! Bani yee mago wa yanmuyo yemu na ge, yee To w'a yee cε na ta yee sanha yi jεeri wu mu wε. ⁹ Y'a Kile jεeri mumε:

«Wée To Kile, mu wemu wu wa fugba we ni ge,

Mu mεge ki pye fεεfεε.

¹⁰ Ma saanra ti pa.

Ma jidaan w'a byi jinε ke na,
Ma na jo ba w'a byi pyegana lemu na
fugba we ni wε.

¹¹ Wū n̄jaa n̄olige kan wū mu.

¹² M'a wū kakuuyo yi yafa wū mu,
ba wèe bε ya wū sipyini wo
kakuuyo yi yafani pu mu wε;
p'a yemu pyi wū na ge.

¹³ Ma ganha bu wū yaha wū jé nōwuuro ni
wε,
ga m'a wū tanha Shitaanni na.

[Bani saanra te, ni sefεεε te,
ni nōrō we, yee bεeri jε Mu woyo
tēhεnε baa.
Amiina.]

¹⁴ «Yi ba sipyii pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu, yi fugba To wu na ba yi bε wo kakuuyo yi yafa yi mu. ¹⁵ Ga yi bu bye yi ya sipyii pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu wε, yi To Kile wu da ba yi bε wo kakuuyo yi yafa yi mu wε.

Suun legana

* 5:43 Levitike 19:18

¹⁶ «Yi ba da suun le tuun wemu ni, yi ganha bu yi jahaya tanha, ba shuun shuun jovee pii ya li pyi pyegana lemu na we. Pee wa ma pu wo jahaya yi tanha, konho wa beeri bu pu ja, wufoo di li ce na suun p'a le. Can na n'a da yi jo yi mu, pee ya pu wo kuduun wu ta na xo. ¹⁷ Ga ma ba da suun le, ma jaha ki je, m'a lasikoli fara ma junjo ki na, ¹⁸ konho sipyii ganha bu li ce na suun m'a le we, fo ma To Kile wu ye, wee wemu w'a ma funjo ce ge. Ma To Kile wu w'a kanmohongo ki jaa ge, wee na lee wo kuduun kan ma mu.

Naafuu tayaŋa nijene
(Luka 12:33-34)

¹⁹ «Yi ganha ba naafuu faari da yeri naha yiyi mu ke konjo ke na we. Fyenne ni taton ya wu kyegi, nagaalaa be di gburaya kyegi na jin, na yuli. ²⁰ Ga y'a naafuu faari y'a yeri yiyi mu fugba wu ni. Fyenne ni taton wa wa di wu kyegi we, nagaa be di wa wa wu gbura kyegi je, wu wu yu we. ²¹ Bani xuu wemu ni ma naafuu wa ge, wa ma zo wu be funzhaga wa.

Ceepuuro kpeenge
(Luka 11:34-36)

²² «Sipya jii ki je wu ceepuuro sokinna. Ma jii ki bu jo, ma ceepuuro ti beeri na ba bye kpeenge ni. ²³ Ga ma jii ki bu bye ki ya jo we, ma ceepuuro ti beeri t'a da bye nibiige ni. Ayiwa, kpeenge ke ki je mu ni ge, piige bu je kee ni, kee na jeri nibiicogongo de!

Kile keree ni naafuu keree
(Luka 16:13)

²⁴ «Sipya wa shishiin da ja da kapyenne pyi junjofee shuun mu we. Bani wa na ben wu mu, wa na daan wu mu, kelee wu nro wa na, wu laraga kon we wu na. Yee da ja da kapyenne pyi Kile mu, yi da ki pyi naafuu be mu we.

Yi Kile pye yi tadanja
(Luka 12:22-31)

²⁵ «Lee wuu na n'a da yi jo yi mu, yi ganha ba yi funyo shaa ni yi joshaga ni na jaha y'a da li, kelee jaha y'a da gbuu we. Yi ganha ba yi funyo shaa ni yi cere faya ni, na jaha y'a da leni we. Ta munaa ya ye yalige na, ceepuuro be d'a ye cere faya na

we? ²⁶ Yi shazheere te wii fugba we ni. Ti wa yeme nuri we, t'i wa shinma kon we, t'i wa shinma kemee na yeri kpongoo ni we. Ga yee fugba To wu ti jo shaa. Ta yee ya ye shazheere na na kanha we? ²⁷ Jogo wu wa yee ni, wemu na ja ali jeere be fara wuyi pyaa shi wu na ni funzhaga ni we? ²⁸ Naha na y'i yi funyo shaa ni yi cere faleye kaa ni we? Yi sige yaweye yi fyengana li wii, y'a fyenne nizaara temu pyi ge! Yi wa kapyenne pyi we, y'i wa faya shin we! ²⁹ Ga n'a da yi jo yi mu, ali saannaa Solomani ni wu naafuu wu beeri ni, wu fana ka ya ke yawege ke ka fyenne nigin be xo saana ni we. ³⁰ Na ke ki wa sige ki ni njaa, na ta na di da ba kee sologo jiga na ge. Ni Kile ya kee naho toni lee togana li na, ta wu da ba yee naho to xuuni na ye kee na we? Yee n'a daa w'a cere de! ³¹ Lee wuu na yi ganha ba yi funyo shaa na: «Naha we da da li we?» kelee «Naha we da da gbuu we?» kelee «Naha we da da leni wu faya we?» ³² Kile cebaalaa p'a ye yanmuyo ye beeri shaa. Yee fugba To wu kunni ya li ce na yee mago wa ye yanmuyo ye na. ³³ Yi fenne ya Kile wo saanra te ni wu wo tiime pe shaa. Lee kadugo na Kile na ye yanmuyo ye beeri kan yi mu, na la taha yi na. ³⁴ Yi ganha ba yi funyo shaa ni jiga kaa ni we! Yi jiga keree yaha jiga kenje ni! Cana beeri ki je ni ki junjo conromo ni.

7

Yi ganha ba yiyi jaagi we!
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ «Yi ganha ba pusamaa jaagi we! Konho yi be ganha bu ba jaagi we. ² Bani jaagigana lemu na yee wa sipyii pusamaa jaagi ge, lee jaagigana le na yee be wa da ba jaagi. Yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninunjo ni yeeye pyaa be wo daanna wa da ba bye. ³ Kagaanra le li wa mu ceboro wu jii ni ge, jaha na mu di lee wii, na ta puga tinbara di je muye pyaa jii ni, mu di ya lee jaa-i we? ⁴ Kelee dii mu di da ja ma ceboro pye: «Yere di kagaanra le wolo ma jii li ni!» na ta puga tinbara di je mu wuu li ni we? ⁵ Shuun shuun jovo de, fenne puga tinbara le wolo maye pyaa jii le ni. Lee bu bye ma na ja ja

xuuni, na kagaanra li wolo ma ceboro wu nii li ni.

⁶ «Yi ganha ba fεfεεε yanmuyo waa puun mu wε! Kɔnhɔ pu ganha bu da n̄mahana jεri yi feni p'i yi shεengi shεengi wε. Yi ganha ba yi pεewa kuun waa shaalaa mu wε! Kɔnhɔ pu ganha bu da wu tanhana tanhana wε.

Y'a Kile jεeri
(Luka 11:9-13)

⁷ «Y'a jεeri, yi na da daa. Y'a zhaa, yi na da jaa. Y'a gbura ki kuuni, gbura ki na da muri yi mu. ⁸ Bani sipyaa sipya w'a jεrege pyi ge, wee na da daa. Wemu w'a zhaa ge, wee na da jaa. Wemu w'a gbura ki kuuni ge, gbura ki na da muri weefɔɔ mu. ⁹ Yee wa bεeri ja w'a buuri jεeri wu mu ge, jɔgɔ wu wa yee ni wemu na kagerenε kan wu ja wu mu buuri wu wege ni wε? ¹⁰ Kelee ja wu bu fya jεeri wu mu, w'i wɔ kan wu mu fya wu wege ni wε? ¹¹ Wee tuun wu ni, yee piimu p'a kolo ge, yee bi yasaaya kangana cε mu yi nagoo pu mu. Ayiwa, ta yee fugba To wu da ba yasaaya kan fo xuuni yi jεerivεε pu mu wε? ¹² Yi funɲɔ wa sipyii p'a keree kiimu bεeri pyi yi mu ge, y'a kee shi pyi pu bε mu, bani wee wu jε Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya we ni Kile tudunmɔɔ pii wo kalaa we.

Kunɔɔ nifenhefenhεnε li wo keree
(Luka 13:24)

¹³ «Y'a jin kunɔɔ nifenhefenhεnε li ni. Bani koo lemu l'a kari kakara ti wo xuun wu ni ge, lee ya pεε, li tajege ki bε d'a pεε. Sipyiñehεmεε p'a se lee koo le ni. ¹⁴ Ga koo lemu l'a kari nii sicuumɔ pu ni ge, lee koo l'a cεrε, li tajege ki bε d'a cεrε. Sipyii piimu p'a jin lee ni ge, pee ya jεhε wε.

Ki yasεyε feni p'a tige ceni
(Luka 6:43-44)

¹⁵ «Piimu p'a puyε faanna na Kile tudunmɔɔ pee jε ge, y'a yiyε kasεri pee na! Pu ma ma yee mu ba dubyaa jε wε, ga p'i jε yacoyo. ¹⁶ Pu kapyegεe ki na y'a da ba pu cε. Ta εrεzen nilε ya daa mε xhuyo tige na? Kelee ta nitoronɔ na da xhutɔɔnyɔ tige na? ¹⁷ Tige kemu ya jɔ ge, yasεyε nizaaya k'a byi; tikuunɔ bε di yasεyε niguuyo pyi. ¹⁸ Tisaanɔ da ga já yasεyε niguuyo pye wε; tikuunɔ bε di wa da ga já yasεyε nizaaya pye wε. ¹⁹ Tige bεeri ki jε ki ya nagoo

nizaamaa pyi-i ge, kee na ba gɔn, na ki wá na ni. ²⁰ Lee cεgana li na yee da ba tudunmɔɔ kafinejuu pu cε pu kapyegεe ki na.

Piimu pu da ba jé Kile wo saanra ti ni ge
(Luka 13:25-27)

²¹ «Sipyii piimu bεeri p'a nε pyi: «Kafɔɔ, Kafɔɔ» ge, pee bεeri wa da ba jé fugba saanra ti ni-i dε, fo piimu yε p'a nε fugba To wu wo jidaan wu pyi ge. ²² Kiiri wu cagɔngɔ sipyiñehεmεε na ba yu na: «Kafɔɔ, Kafɔɔ, ta wée ya keree nibanɔɔ jo mu mεge na, na jinaa kɔri yeege yama fεε ni, na kakanhanɔɔ nijnεhεnε pye mu mεge na wε?» ²³ Wee tuun wu ni nε ma li shε pu na jo: «Nε yee cε bada wε. Yee kakuubyii piiri, yi laha na tãan dε!»

Puga nɔhɔshanma p'a jateni xuuni
(Luka 6:47-49)

²⁴ «Lee wuu na, sipyaa sipya w'a nε jomɔ pu nuri, na pu koo jaari ge, weefɔɔ ya foro ná fungɔngɔ fɔɔ wa feni, wemu ya wu puga yerenε faaya jɔnɔ ni ge. ²⁵ A zangbɔhɔ di ba ni kafεεgbɔhɔ ni, a gbalaa p'i jɔ fo na golo wo. Ga lee la shishiin ya já ke puga ke shan wε, bani faaya na ki nɔhɔ ya tenε. ²⁶ Ga sipyaa sipya ba nε jomɔ pu nuri, wufɔɔ di ya pu koo jaari wε, weefɔɔ ya foro fungɔngɔ baa fɔɔ wa feni, wemu ya wu wo puga yerenε gbazhenhε jɔnɔ ni ge. ²⁷ A zangbɔhɔ di ba ni kafεεgbɔhɔ ni. A gbalaa p'i jɔ fo na golo wo. A kee puga k'i gurulo. A ki togana di golo.»

Yesu wo fanha ki keree

²⁸ Ayiwa, ba Yesu ya wee kalaa wu kan xɔ wε, a wu kalaa wu kangana l'i sipyiire ti jaha wɔ xuuni, ²⁹ bani wu wo we, ni pu wo saliya karamɔgɔlɔɔ pu wo wu bye ninumɔ wε. Wu wo kalaa wu bi byi ni sefεεε ni.

8

Yesu ya togo fɔɔ wa cuunɔ
(Marika 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya tigi faabobonɔ ki na wε, a sipyiire nijnεhεre di daha wu feni. ² Wee tuun wu ni a togo fɔɔ wa di fulu wu na, na nuguro sin wu fεε ni, na wu pye: «Kafɔɔ, mu bu sɔɔ, go mu na já nε cuunɔ.» ³ A Yesu di wu kenε yeege, na gbɔn wu na, na

jo: «Nε sɔɔ mu wu cuunɔ!» Taapile ni a togo k'i xhɔ, a wu bye fεεfεε. ⁴ Lee kadugo na a Yesu di wu pye: «Kasεεge yaha mayε na, ma ganha bu ye naha jo wa shishiin bε mu wε. Ga shε mayε shε saraya naha shɔɔnriwɔ wu na. Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo. Kee na ba li shε na m'a cuunɔ.»

*Sɔɔsɔsɔii nɔnɔfɔɔ wa wo kapyebye ya cuunɔ
(Luka 7:1-10)*

⁵ Ayiwa, ba Yesu ya jε Kapεrinɔmɔ kulo li ni wε, a sɔɔsɔsɔii nɔnɔfɔɔ wa di fulo wu na, na wu jεεri na: ⁶ «Kafɔɔ, nε kapyebye wu nizinnege ki jε puga. Wu kabanuyo shuun wu bεeri w'a xu. Kanhama pu jε wu nɔnɔ ni fo pu nigbɔ.» ⁷ A Yesu di wu pye: «N'a da zhε wu cuunɔ.» ⁸ Ga, a wee sɔɔsɔsɔii nɔnɔfɔɔ wu jo: «Kafɔɔ, nε yaa mu wu jε nε puga wε. Ga nɔmεε nigin ye jo, lee na nε wo kapyebye wu cuunɔ. ⁹ Bani nɔnɔfεε pii wo fanha nɔhɔ ni nε jε, sɔɔsɔsɔii pii di jε nε bε mu. Nε bu wee wa pye: «Shε!» W'a gari. Nε bu wa bε pye: «Pa!» Wee bε na ba. Nε bu na kapyebye wu pye: «Le pye!» W'a lee pye.» ¹⁰ Ba Yesu ya pee jomɔ pu logo wε, a lee di wu fo. Sipyii piimu p'a taha wu feni ge, a wu pee pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, nε sanha we wo n'a daa wu tuugo na sipya wa shishiin mu Izirayeli fiige ki ni wε. ¹¹ N'a da yi jo yi mu sanha jo sipyijehemεε na ba ba na yiri Kile-nɔhɔ ni camutomɔ ni. Pee ni Ibirayima ni Ishaaga ni Yakuba ye na ba binne diin, na li fugba saanra ti ni. ¹² Ga fugba saanra ti mεge ya taha piimu na ge, pee na ba wá kpεenge na nibiige ki ni. Pee na ba mehεε suu wà, na ganhaa kuri.» ¹³ Lee kadugo na a Yesu di sɔɔsɔsɔii nɔnɔfɔɔ wu pye: «Ta se puga! Lemu m'a sha ge, lee li pye ma mu na saha ni ma n'a daa wu ni.» A wu kapyebye wu juunɔ lee taapile li ni.

*Yesu ya yama fεε nijehemεε cuunɔ
(Marika 1:29-34; Luka 4:38-41)*

¹⁴ A Yesu di gari Pyεeri kaban, na shε Pyεeri yafezhɔ wu ta w'a sinne ceefuuro kenε ni. ¹⁵ A Yesu di gbɔn wu kenε na, a ceefuuro t'i wu yaha. A wu yiri, na wu keree yàa. ¹⁶ Ba yakonɔ k'a pa nɔ wε, a sipyii p'i ganha na ma Yesu mu ni sipyii nijehemεε ni, jinaa jε piimu ni ge. A wu

pee jinaa pu kəri yeege pee sipyii pii ni juu nigin na, na yama fεε pu bεeri cuunɔ. ¹⁷ Lee funɔ ni Kile tudunmɔɔ Ezayi bi jomɔ pemu jo ge, a pee nɔ di fa na: «W'a nɔnɔ le wée wo fanhaxhɔɔrɔ ti tãan, ni wée wo yama pu ni.»*

*Piimu p'a bi giin p'i daha Yesu feni ge
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Ba Yesu ya sipyiiire ti na t'a pa wu kuuri wε, a wu wu kalaapiire ti pye: «Wù shε gba wu kadugo.» ¹⁹ A saliya karamɔgɔ wa di fulo Yesu na, na wu pye: «Wù karamɔgɔ, xuu bεeri ni m'a se ge, nε na daha ma feni.» ²⁰ A Yesu di wu pye: «Sige puun wa ni wejeje ni, fugba shazhεεε di jε ni shiire ni. Ga tashɔngɔ wa Sipya Ja wu mu kemu jε wuyε pyaa wogo wε.» ²¹ A wu kalaapiire la bε di wu pye: «Kafɔɔ, na yaha di ba fεnhε na to wu le.» ²² A Yesu di wee pye: «Xuu pu yaha sipyixuyo ye mu yee di da pee leni, m'a daha na feni!»

*Yesu ya kafεεgbɔhɔ ka yerehε
(Marika 4:35-41; Luka 8:22-25)*

²³ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i jε kari kɔrɔgɔ ka ni. ²⁴ Taapile ni a kafεεgbɔhɔ ka di yiri lɔhɔ ki nɔnɔ ni fo na lokuruyo pye yi na zhaa di kɔrɔgɔ ki tɔ. Lee bi Yesu ta wu na ηmunɔɔ. ²⁵ A wu kalaapiire t'i fulo wu na, na wu jε, na wu pye: «Kafɔɔ, wù na da gori lɔhɔ ni, yiri m'a wù nɔnɔ wolo!» ²⁶ A Yesu di pu pye: «Naha na yee di fyagi mε wε? Yee n'a daa w'a cère dε!» Wee tuun wu ni a wu yiri, na sεε kafεεge ke ni lokuruyo yi na, a tunmɔ pu bεeri di yere. ²⁷ A lee di bye pii sipyii pii mu kakanhana, a p'i jo: «We ná we di jε sipya weke tuugo, fo kafεεge ni lɔhɔ bε na wu nɔmεε conɔ wε?»

*Yesu ya jinaa kəri yeege namaa shuun wa
ni*

(Marika 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ Ayiwa, ba Yesu ya nɔ gba wu kadugo yiri, Gadara fiige ki ni wε, a namaa shuun wa di foro faya yi ni, na ba wu nɔnɔ círi. Jinaa pu bye pee ni. Pu bi sii kolo kolo fo na koo li pye sipya bε ya gbara w'a doroo li ni nige wε. ²⁹ A p'i nɔ kɔn na xhuulo, na yu: «Naha mu di zhaa wée feni wε, Kile Ja we? Kanhama m'a pa di ba zhan wù nɔnɔ

* 8:17 Ezayi 53:4

ni, na ta pu tuun di sanha nɔ-ε ya?» ³⁰ Lee bi shaagbaga nijenε ka ta ki na naha wà taliige ni. ³¹ A jinaa p'i Yesu jɛɛri na: «Ma bu wù kɔri, ma di wù yaha wù shε jé pii shaalaa pii ni.» ³² A Yesu di jo: «Y'a se!» A p'i foro namaa shuun wu ni, na shε jé shaalaa pu ni. A kee shaagbaga ki bɛɛri di gburogi, na digi yaɲa gologoloyo yi ni, na shε jé gba lɔhɔ ki ni, na xhu wà. ³³ A pee shaanahamaa p'i baa kari kanha ki ni, na shε yi bɛɛri paari. Lemu l'a bi pye pii jinaa sipyii shuun we na ge, a p'i yee bε naha jo. ³⁴ Wee tuun wu ni, a kulo li shɛɛn pu bɛɛri di foro, na shε Yesu juɲɔ círi. Ba p'a wu ja wε, na wu keme jɛɛri na wu foro pu wo fiige ki ni.

9

Yesu ya ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa cuuɲɔ

(Marika 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Wee tuun wu ni a Yesu di kɔrɔgɔ ka lɔ, na guri gba wu kɔn sanha, na ba wuyε pyaa wo kulo li ni. ² A sipyii pii di ba wu mu ni ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa ni yasinnege ka na. Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ja wε, na ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Na ja, lowaa le mayε ni, ma jurumu w'a yafa ma mu.» ³ Wee tuun wu ni a saliya karamɔgɔlɔɔ pii di ganha na yu puyε funyɔ ni na: «Kile mεge we ya gyεegi mε.» ⁴ Yemu p'a bi yu puyε funyɔ ni ge, a Yesu di yee cε, na pu pye: «Naha na ke fungɔnkuuɲɔ ke d'a tigi yee funyɔ ni wε?» ⁵ Na jo: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na jo: «Yìri, ma da jaari!» Leke l'a faha wε? ⁶ Ga kɔnhɔ y'i li cε na se wa Sipya Ja wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu jinε ki na.» A wu kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Yìri, m'a ma yasinnege ki lɔ, ma da se puga!» ⁷ A wu yìri, na gari puga. ⁸ Ba sipyiiire t'a lee ja wε, na fya. A p'i baraga taha Kile na tee sefɛɛre ti tuugo gan wuu na sipyii mu.

Yesu ya Macoo yiri

(Marika 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ A Yesu di laha wee xuu wu ni, na gari. Wu nigariwo, a wu ná wa nideenge ja fanhafɛɛ pu wari wu tashɔgɔ ki ni, wu mεge di jε na Macoo. A wu wee pye: «Taha na fɛni.»

A Macoo di yìri, na daha wu fɛni. ¹⁰ Cana ka a Yesu di ba gari Macoo kaban. Na wu yaha wu na li. A fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ ni jurumupyii nijɛhemɛɛ piitiilee bε di shε binne na li ni wu ni, na fara wu kalaapiire ti bε na. ¹¹ Ba Farizhɛɛn p'a lee ja wε, na ganha na Yesu wo kalaapiire ti pyi: «Naha na yee wo karamɔgɔ w'i li ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ, ni jurumupyii piitiilee bε ni wε?» ¹² Ba Yesu ya yee logo wε, na jo: «Sicuumɔ fɛɛ mago jε wεre fɔɔ na wε, fo yama fɛɛ. ¹³ Yi shε yi funyɔ sha ni pe jomɔ pe kɔri ni na: «Y'a juɲɔ jaari yiye na, nε Kile wa lee fɛni na toro saraya tãan.» Bani sipyii piimu p'a tii ge, nε ta pa di ba pee yiri wε, fo jurumupyii.»

Kalaa nivomɔ ni kalaa nilε keree

(Marika 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Lee kadugo na a Yohana Batizelipye wo kalaapiire t'i fulo Yesu na, na wu yege na: «Naha na wèe ni Farizhɛɛn di suun leni, na ta mu wo kalaapiire t'i ya leni-i wε?» ¹⁵ A Yesu di pu ja shɔ na: «Cenabun poo* kaafɛɛ na já jahaya tanha na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan ya? Bada! Ga cana ka wa ma, cenabun poo wu na ba shɔ pu na, p'a ganha na suun leni wee tuun wu ni.

¹⁶ «Sipya wa shishiin da ga favonɔ tara falege na wε. Lee bu bye, favonɔ li na falege ki kile zhɛengi, kee tashengeɲε ki na bεle. ¹⁷ Duvɛn nivomɔ bε di ya leni foroyo nilɛye ni wε. Lee bu bye bε, foroyo yi na zhɛengi, duvɛn wu na wo, foroyo yi bε na gyεegi. Ga foroyo nivoyo ni duvɛn nivomɔ ya leni. Lee bu bye, ma da buun ka shishiin ni wε.»

Yesu ya cee wa cuuɲɔ, na jahagbaa fɔɔ wa wo poro nixhugo jε

(Marika 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a Yawu-tuu wo jahagbaa fɔɔ wa di ba nuguro sin wu fɛɛ ni, na wu pye: «Nε poro fuceɛre l'a xu nime nime. Ga pa ma kenε taha wu na, wu na jε.» ¹⁹ A Yesu ni wu kalaapiire t'i yìri, na binne kari ni wu ni. ²⁰ Lee bi cee wa bε ta w'a yee kε ni shuun ta shishan na woni wu fɛni. A wee cee w'i ba Yesu kadugo yìri, na ba gbɔn wu fadegenε na. ²¹ Wee cee wu bi yi yu wuyε funɲɔ ni na: «Nε bu sii já ta kpɔn yε wu fadenε ke na, nε na juuɲɔ.» ²² A

* 9:15 Yohana 3:29

Yesu di n̄mahana n̄eri, na wee cee wu na, na wu pye: «Na poro, lowaa le maye ni, ma n'a daa w'a ma cuunɔ.» Taapile ni a cee wu juunɔ. ²³ Ba Yesu ya nɔ wee nahagbaa fɔ wu kaban na faanwii pu na, na sipyiire ti be ta tunmɔ pu na we, ²⁴ a w'i jo: «Yi yiri foro, bani pya wu ya ta xu we, ga w'a n̄munɔ.» A p'i ganha na wu la wo. ²⁵ Ba sipyiire t'a foro we, a Yesu di jé puga ki ni, na pya wu co wu kenɛ ke na, a pya w'i yiri. ²⁶ A lee kaa l'i jaaga na kee fiige ki beeri círi.

Yesu ya fyenmɛe shuun wa n̄i mugi

²⁷ A Yesu di yiri wee xuu wu ni, na gari. A fyenmɛe shuun wa di daha wu na, na sele, na yu: «Dawuda Ja, n̄unɔ naari wu na.» ²⁸ Ba w'a nɔ puga we, a fyenmɛe p'i fulu wu na. A wu pu yege na: «Yee ya dà li na na n̄e na já yee n̄i ki mugi ya?» A p'i jo: «Uun, Kafɔ.» ²⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di gbɔn pu n̄i ki na, na pu pye: «Lemu y'a zhaa ge, li pye yi mu na saha ni yi wo n'a daa wu ni.» ³⁰ A pu n̄i k'i mugi. A Yesu di yi jo waha pu mu na: «Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu le ce we!» ³¹ Ga, a p'i gari, na she ganha na Yesu kaa yu kee fiige ki beeri ni.

Yesu wo fanha ki ya ta yiri Shitaanni yiri we

³² Ba Yesu ya pa foro wà na gaanɔ we, a sipyii pii di ba wu mu ni ná wa ni, jina wu bye wu ni. Wee bi wu pye bobo. ³³ A Yesu di wee jina wu kɔri, a ná wu já na yu. A l'i bye kakanhana sipyiire ti beeri mu. A p'i ganha na yu na: «Le kaa le la tuugo sanha bye na Izirayeli fiige ki ni bada we!» ³⁴ Ga, a Farizheen pu kunni di ganha na yu na: «Jinaa n̄unɔfɔ fanha ni, w'a jinaa pu kɔri.»

Sipyiire ti n̄inaara ya jé Yesu ni

³⁵ Yesu bi naari kulogoo ki beeri ni: kugbɔhɔ fara kupiire na, na sipyiire ti kalaa pu Kile-pɛɛnɛ piyɛyɛ yi ni. Wu bi fugba saanra ti Jozaama pu yɛɛ li pyi, na sipyii pu wo yama tuuyo yi beeri xuu, ni pu fanhaxhɔrɔ ti beeri. ³⁶ Ba w'a sipyiire ti na we, a pu n̄inaara di jé wu ni. Bani sipyiire ti bi sii kanha, samɔhɔrɔ be di n̄e pu ni we, ba nahavɔ baa dubyaa n̄e we. ³⁷ Ayiwa, a wu wu kalaapiire ti pye: «Shinma nigɔnbaama w'a n̄ehe, ga kapyebyii pu d'a cɛɛɛ. ³⁸ Lee wuu na, yi shinma wu kafɔ wu n̄eri na

wu kapyebyii pii be tun sanha, p'i she wu shinma wu kɔn.»

10

Yesu kalaapiire ke ni shuun we (Marika 3:13-19; Luka 6:12-26)

¹ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na fanha kan pu mu p'a jinaa kɔri p'a yeege sipyii ni, p'i da yama tuuyo beeri xuu, ni fanhaxhɔrɔ ti beeri. ² Pee Tudunmɔ ke ni shuun wu maye yi wa ye: Nizhiime wu n̄e Simɔ p'i wu pyi na Pyɛɛri, ni wu ceborona Andire. Zebede jalaa shuun: Yakuba ni Yohana. ³ Filipe ni Batelemi; Tomasi ni Macoo, wee wemu wu bi fɛnhe pye fanhafɛɛ wari shɔvɔ ge; Alife ja Yakuba ni Tade; ⁴ Simɔ wemu wu bi bye Zelɔtilee kurunɔ ki ni ge, ni Zhuda Isikariyɔti, wee w'a pa Yesu le kenɛ ni.

Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu tun (Marika 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ A Yesu di kalaapiire ke ni shuun wu tun, na pu pye: «Shi wemu n̄e Yawutuu we, yi ganha bu she wee yiri we! Yi ganha bu da jé Samari sheen wo kulo la shishiin be ni we! ⁶ Izirayeli fiige ki sipyii piimu p'a piin ba dubyaa n̄e-ɛ ge, yi she pee yiri. ⁷ Yi nigariwuu, y'a sipyii pu yeri, yi da yi yu pu mu na fugba saanra t'a tɛɛnɛ! ⁸ Y'a yama fɛɛ pu cuunɔ! Yi da xuu pu n̄eni! Y'a togo fɛɛ pu cuunɔ, yi da pu pyi fɛɛfɛɛ! Yi da jinaa pu kɔri y'a yeege sipyii pu ni! Ma fuu na y'a lee ta, yi be p'a li kaan ma fuu na. ⁹ Yi ba gaanɔ, yi ganha bu sanni kelee warifyen lɔ we! Yi ganha bu waripyaa be lɔ le yiye fɛni we! ¹⁰ Yi ganha bu kushɛyɛɛyɛ, kelee fadeye shuun, kelee tanhaya, kelee publiin lɔ we! Bani kapyebye ya sii yaa ni wu n̄olige ni. ¹¹ Yi bu jé kulo beeri ni, kugbɔ la, kupire la, yi see sipya sha wemu na zɔ wu yi tirige ge. Y'i diin weefɔ mu fo yi kariduun ba she nɔ. ¹² Yi ba da jé puga beeri ni y'i fɛnhe fɔ pye na: «Kile wu n̄anɛ kan yi mu!» ¹³ Kee puga ki bu da k'a yaa ni yi wo n̄anɛ ki ni, kee na digi pu na. Ga kee puga ki ba da ki ya yaa ni yi wo n̄anɛ ki ni we, yi wo n̄anɛ ki na guri na pa yi mu. ¹⁴ Puga beeri kelee kulo beeri l'a she li da yi tirige we, kelee pu ya yi jomɔ logo we, yi ba fɔro wee xuu wa ni, y'i yi tɔyɔ gbazhenhe nahara wo

wà. ¹⁵ Can na n'a da yi jo yi mu jo Sodamu* ni Gómáari shéen wo kanhama keree na ba bóró lee kulo li wogoo na kiiri wu cagóngó.»

Kanhama pemu p'a ma ge
(Marika 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ «Li wii, n'a yi tun na kari ba dubyaa je me yacoyo ninε ni wε. Wee tuun wu ni, yi kasεεge yaha yiye na ba wóló je wε! Y'i bye sipyii piimu ya la yu ni wa ni wε, ba gbegbe shazhεεε je wε! ¹⁷ Y'a yiye kasεri sipyii pii na dε, bani pu na ba yi leni kiirikóon kuruyo yi kenε ni, na yi kpóon ni kashεngεε ni pu wo Kile-pεεnε piyεye yi ni. ¹⁸ Pu na ba se ni yi ni gbafεnεεεε ni saannaa mu nε mεge wuu na. Lee na ba bye kapunó yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu, na pu jo shi wusama bε mu. ¹⁹ Pu ba yi leni keye ni tuun wemu ni, yi nijoyo ni yi joganāa ganha bu da bye yi mu funzhaga wε. Jomó pemu y'a da ba jo ge, pee na ba digi yi funyó ni wee tuun wuyε pyaa ni. ²⁰ Bani yiye pyaa wa da ba bye pee jomó pe jovεε wε, ga yi To Kile wu wo Munaa li l'a da ba yu yi jáyó na.

²¹ «Ceboro na ba wu ceboro le kenε ni, kónhó p'i wu gbo. To na ba lee tuugo pye wu pya na. Nagoo bε na ba yiri pu sefεε fεni, kónhó p'i pu gbo. ²² Sipyii bεeri na ba yi kó nε mεge wuu na, ga wemu bu já luu mara fo tēhεnε na, weefó na zhó. ²³ Pu ba yi kana kulo la ni, yi ma baa kari latii ni! Ga n'a da yi jo yi mu jo yani yee pu Izirayeli kulogoo ki bεeri jaari ge, Sipya Ja wu na guri ba.

²⁴ «Kalaapire ya pεle li kalaato na wε; kapyebye ya pεle wu junófo na wε. ²⁵ Kalaapire tēhεnε li wa na pye ba li kalaato wu je wε. Kapyebye bε tēhεnε li je na pye ba wu junófo je wε. Ni p'i wa kpóon fó wu mεge yiri na Belizebuli,* mεge kemu na ba yiri kpóon li sipyii pu na ge, ta kee da ba golo Belizebuli na wε?

Wemu na p'a yaa na fyagi ge
(Luka 12:2-7)

²⁶ «Wee tuun wu ni yi ganha ba fyagi sipyii na wε! Bani yaaga ka shishiin ninmóhónó wa kemu da ba foro kpεεngε na wε. Kanmóhónó la shishiin wa lemu da ba je wε. ²⁷ N'a yemu yu yi mu nibiige ni ge,

* **10:15 Sodamu ni Gómáari:** Zhenzi 19:1-21; 18:20 * **10:25 Belizebuli:** Wee je jinaa wo junófo we, wee wemu wu je Shitaanni ge.

y'a yee yu kpεεngε na! Y'a kalóhóró temu nuri ge, y'a duri kataya na yi da yee caaga! ²⁸ Piimu na já sipya gbo, na ta p'i da já yafiin bε pye wu munaa na-ε ge, yi ganha ba fyagi pee na wε! Ga, wemu wu da já sipya gbo, na ma munaa bε le Jahanεmε ni ge, y'a fyagi wee na! ²⁹ Ta cónriló shuun bε p'a bεrεε wari pile wε? Ga lee bε na, ali wee wa nigin bε, wu ya dun jinε na yee To Kile wu gaja ni wε. ³⁰ Ga yee kunni, Kile ya ali yee nuzhiire tēyε pyaa bεeri jó cε. ³¹ Lee wuu na yi ganha ba fyagi wε; y'a ye cónriló ninεhemεε na!

Na sá Yesu na kelee na she wu ni
(Luka 12:8-9)

³² «Sipya sipya w'a yere li na sipyii naha tãan na nε wo wee je ge, nε bε na ba yere li na na fugba To wu naha tãan, na weefó je nε wo. ³³ Ga wemu bu foro nε kaa tãan sipyii naha tãan, nε bε na ba foro weefó kaa tãan na fugba To wu naha tãan.

Najinε bε wε, ga ηmópara li
(Luka 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ «Yi ganha ba giin na najinε ni nε pa jinε ke na-ε dε! Nε ta pa ni najinε ni wε, fo ηmópara. ³⁵ Nε pa na pa beganhara le ja ni wu to tε ni, porofó ni wu nu tε ni, ni ja shó ni wu yashó tε ni. ³⁶ Sipya puga shéen ye pyaa ki da ba bye wu pεen. ³⁷ Sipya sipya to kelee wu nu kaa l'a taan wu mu na toro nε tãan ge, weefó ya yaa ni nε ni wε. Sipya sipya ja kelee wu poro kaa l'a taan wu mu na toro nε tãan ge, weefó ya yaa ni nε ni wε. ³⁸ Sipya wemu ya wu korikoritige ló, na daha nε fεni wε, weefó ya yaa ni nε ni wε. ³⁹ Sipya wemu w'a giin wu wu munaa mara njāa ge, wee na ba buun li ni niga na. Ga wemu w'a bónri wu munaa ni njāa nε wuu na ge, wee na ba wu munaa junó wolo niga na.

Kasaanāa footónó
(Marika 9:41)

⁴⁰ «Sipya wemu bu yee co xuuni, nε w'a co xuuni. Sipya wemu bu nε co xuuni, we w'a nε tun ge, we w'a co xuuni. ⁴¹ Sipya wemu bu Kile tudunmó wa co xuuni, na bani Kile tudunmó wu je wii, kuduun we w'a yaa ni

Kilɛ tudunmɔ ni ge, weefɔɔ na wee ta. Sipya wemu bu sipyitiime co xuuni, na bani w'a tii, kuduun wemu w'a yaa ni sipyitiime ni ge, wufɔɔ na wee ta. ⁴² Can na, n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a cɛɛgbuu nii lonɪnɛ nidiige yɛ pyaa bɛ kan we nɔhɔcɛɛɛ we wa mu, na bani wu jɛ nɛ kalaapiire ge, weefɔɔ da ga fɔ lee wo kuduun ni wɛ.»

11

Yesu labye w'a li shɛɛ na Shɔvɔɔ wu jɛ wii (Luka 7:18-35)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya wee kalaa wu kan xɔ wu kalaapiire kɛ ni shuun wu mu wɛ, a w'i yiri wee xuu wu ni, na shɛ ganha na sipyii pu kalaa, na Kilɛ Jozaama pu yɛɛ li kaan pu mu kabanugo kulogoo ki ni. ² Lee bi Yohana Batizelipye ta w'a Shɔvɔɔ wu kapyegɛe ki bɛɛri kaa logo na wu yaha kaso wu ni. Wee tuun wu ni a w'i wu kalaapiire ta tun wu mu na pu shɛ wu yege na: ³ «P'a Shɔvɔɔ wemu kaa jo na wu na ba ba ge, mu wu wa laa, ta wu watii jaha wii?» ⁴ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Y'a lemu jaa, na yemu nuri ge, yi shɛ lee paari Yohana mu na: ⁵ Fyɛnmɛɛ wa jaa, faannaa di jaari, togo fɛɛ di juunɔ, jɔdunnɔɔ di nuri, xuu di jɛni, Kilɛ Jozaama p'i yu la baa fɛɛ mu. ⁶ Sipya wemu jɔnɔ ya kyɛɛgi nɛ na wɛ, weefɔɔ jɛ duba pya.» ⁷ Ba Yohana wo kalaapiire t'a kari wɛ, a Yesu di jɔ kɔn na yu ni sipyiire ti ni Yohana shizhaa na na: «Naha yee d'a shɛ wii siwaga ki ni wɛ? Kafɛɛge ya waha-gaanra lemu jɛri ge, lere ya? ⁸ Wee tuun wu ni yee d'a shɛ jaha wii wɛ? Fazaaya fɔɔ gɛ? Ga piimu p'a fazaaya leni ge, pee ya daa saannaa piyɛyɛ ni. ⁹ Yee d'a shɛ jaha wii wɛ? Kilɛ tudunmɔ gɛ? Uun, n'a da yi jo yi mu jo ali w'a pɛɛ Kilɛ tudunmɔ na. ¹⁰ Bani l'a ka Kilɛ Kafila wu ni wu shizhaa na na: «Li wii, n'a na tudunmɔ we tun ma jahagbaa na

wu ma koo li yaa yaha ma jaha na.»*

¹¹ Can na n'a da yi jo yi mu jo sipya wa shishiin sanha se Adama nagoo ni wemu w'a pɛɛ Yohana Batizelipye na wɛ. Ga lee bɛ na fugba saanra ti wo sipyii pu bɛɛri wo nifɛnhɛfɛnhɛnɛ ya pɛɛ wu na. ¹² Na co Yohana Batizelipye wo Kilɛ Jomɔ pu yɛɛ

li na, fo na pa nɔ nimɛ na, yatɛnwaya na fugba saanra t'a daa. Piimu p'a yatɛnyɛ waha ge, pee p'a ti taa. ¹³ Kilɛ tudunmɔɔ pu bɛɛri, na fara Kilɛ tudunmɔɔ Musa wo saliya wu na, pee bɛɛri ya fugba saanra ti kaa jo, fo na pa nɔ Yohana Batizelipye wo tuun wu na. ¹⁴ Yi bu da yi na giin di yi jaha cɛ, Kilɛ tudunmɔɔ Eli wemu wo ba kaa l'a fɛnhɛ jo ge, Yohana wu jɛ wee Eli wɛ. ¹⁵ Wemu na logo ge, wu logo.

¹⁶ «Nɛ na jɔ nɪjaa wo sipyii pii taanna ni jɔgɔ yɛ ni wɛ? Pu jɛ ba nɔhɔpiire ta jɛ wɛ, temu ya tiin pinnɛɛ kpɛɛngɛ na ge, na pu kaafɛɛ pyi: ¹⁷ «Wɛɛ ya faangaa wi yee mu, yee di ya ta xɔnhɔ wɛ. Lee kadugo na a wɛɛ di yamɛhɛɛ su yee mu yee di ya ta yiye jɪjaara yahana yaha wɛ.» ¹⁸ Bani Yohana ya pa, wu ya li wɛ, w'i ya gbuu wɛ. A p'i jo na: «Jina wu jɛ wu ni.» ¹⁹ A Sipya Ja wu ba, na ganha na li na gbuu, a p'i jo na: «Lanɛhɛɛ fɔɔ ni gba fɔɔ wu jɛ wɛ ná wɛ. Fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ ni jurumupyii pii bɛ wo nanii wu jɛ wii.» Ga kanii ya kan Kilɛ wo fungɔngɔ fɛɛɛ ti mu wu kapyegɛe ki gbɔɔrɔ ni.»

Kulogoo kiimu k'a Yesu jomɔ pu she ge (Luka 10:13-15)

²⁰ Ayiwa, Yesu ya wu kakanhanjaa nigbɔhɔɔ ki fanha pye kulogoo kiimu ni ge, a wu jɔ kɔn na kee kaa yu. Bani kee kulogoo ki shɛɛn ya ta sɔɔ na daajɛɛ jo pu wo jurumu wu na wɛ. A w'i jo: ²¹ «Bɔɔngɔ ki wa yee Korazɛn shɛɛn wogo! Bɔɔngɔ ki wa yee Betisayida shɛɛn wogo! Bani kakanhanjaa kiimu k'a pye yee ni ge, kee da bi bye Tiiri ni Sidɔn kulogoo ki ni, nimɛ bi da pee ta pee ya daajɛɛ jo, na pu jurumu wu yaha l'a mɔ, na bɔrɔyɔ le puyɛ na, shɔɔnrɔ ni. ²² Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu jo Tiiri ni Sidɔn wo kanhama keree na ba bɔrɔ yee wogoo ki na kiiri wu cagɔngɔ. ²³ Mu do Kapɛrinɔmɔ? Go mu wa giin na mu na ba yirige fo fugba we ni ya? Ahayi dɛ! Mu da ba dirige fo Jahanɛmɛ we ni. Bani kakanhanjaa kiimu k'a pye mu ni ge, kee da ba bye Sodɔmu kulo li ni, nimɛ bi da li ta li na jɛ sanha. ²⁴ Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu jo Sodɔmu wo kanhama pu na ba bɔrɔ mu wo pu na kiiri wu cagɔngɔ.»

* 11:10 Malaki 3:1

*Yesu w'a ηmōnō kaan
(Luka 10:21-22)*

²⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di jo: «Na To Kile, fugba ni jinε ki Kafō, n'a baraga taha ma na, bani m'a kii keree kii ηmōhō fungonyō fεε ni kalaagbō fεε na, na ki she nōhōpiire na. ²⁶ Uun, na To Kile, bani lee l'a taan mu mu. ²⁷ Nε To w'a keree ki bεeri le ne kenε ni. Wa shishiin ya Kile Ja wu cε wε, fo To Kile wu yε nigin. Wa shishiin bε di ya To Kile cε wε, fo wu Ja wu yε nigin, ni wu la jε wu To wu she sipya wemu na ge. ²⁸ Y'a ma na mu, yee piimu bεeri p'a kanha, tuguro di jε yi juyō ni ge; nε na ηmōnō kan yi mu. ²⁹ Yi na wo zhu wu taha yi katiye ni, y'i yere nε di da yi kalaa, yi zōlō pu na tifahama ta. Bani nε juyō k'a peni, nε luu bε d'a taan. ³⁰ Nε wo zhu wu ya dugo wε, fanha bε di jε nε wo tuguro ti ni wε.»

12

*Yesu ya yemu jo cadεεngε ki keree na ge
(Marika 2:23-28; Luka 6:1-5)*

¹ Cana ka Yesu ni wu kalaapiire t'a pa doroo shinma kerεye ya tε ni. Kee cana k'i bi bye Yawutuu pu wo cadεεngε ka. Lee bi xuugo ta wu kalaapiire ti na, a pee di shinma seye ya kōn, na ganha na yee wo pya wu wo na guri. ² Ba Farizheen p'a lee ja wε, na Yesu pye: «Li wii, kaa lemu ya yaa li pye cadεεngε ni-i ge, go lee mu wo kalaapiire t'a byi mε!» ³ A Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni xuugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nōhōmō pu ta ge, w'a lemu pye ge, yee sanha lee kalaa-i ge? ⁴ W'a jε Kile-pεεnε puga ki ni, buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, na wee lō. A wu ni wu tahama-nōhōmō p'i she wee li. Na ta watii bi li wee buuri we ni, ni saraya naha shōonrivεε pu yε bε wε. ⁵ L'a ka saliya wu ni na saraya naha shōonrivεε pu ma kapyenεε pyi Kile-pεεnε pugbōhō ki ni cadεεngε ni; lee di jε kakuunō wε. Ta yee sanha lee bε kalaa wε? ⁶ Na ta wa di wa naha wemu ya ye Kile-pεεnε pugbōhō ki na ge, di yee jo yi mu. ⁷ Y'a juyō jaari yiyε na, nε wa lee feni, na toro saraya tãan.»* Yee da bi pee jomō pe kōri cε dε, yee bi da jaagi shan pii sipyii

pii na tawaga ni wε. ⁸ Bani Sipya Ja wu jε cadεεngε ki bε Kafō.»

*Yesu ya ná kewaga fō wa cuunō cadεεngε ka ni
(Marika 3:1-6; Luka 6:6-11)*

⁹ A Yesu di yiri wà, na gari na she jε pu Kile-pεεnε puga ka ni. ¹⁰ Lee bi ná wa ta wà wu kenε ke na waha. A sipyii p'i Yesu yege na: «Na sipya cuunō cadεεngε ni, ta lee ya saha?» P'a yee jo bani pu bi giin p'i kanunō sha p'i wu tōgō le. ¹¹ Ga, a Yesu di pu pye: «Dubya nigin pe bu she da wa mu yee ni, a wee dubya w'i do wege ni cadεεngε ni, ta wufō da zhe wu wolo wε? ¹² Ta sipya ya ye fo na she ganha dubya na wε? Lee wuu na do, na kasaana pye cadεεngε ni, lee ya jō.» ¹³ Wee tuun wu ni a Yesu di ná wu pye: «Ma kenε ki sanha!» A wu kenε ki sanha, a k'i juunō ba keki jε wε. ¹⁴ A Farizheen p'i foro, na she puyε ja, kōnhō p'i gbogana sha Yesu na.

Kile ya kapyebye wemu naha bulo ge, wee jε Yesu

¹⁵ Ba Yesu ya lee cε wε, a w'i yiri wee xuu wu ni. A sipyiηehemεε di daha wu feni. Piimu pu bye ni yama ni ge, a Yesu di pee bεeri cuunō. ¹⁶ Ga, a wu yi jo na waha pu mu na wee jε sipya wemu ge, na pu ganha bu yee jo wa shishiin bε mu wε. ¹⁷ Lee ya pye mu kōnhō Kile bi yemu jo Kile tudunmō Ezayi jō na ge, yee jō di fa na: ¹⁸ «Na kapyebye wu we, nε wemu naha bulo ge.

Na jidaa wo we, wu kaa l'a dan na ni fo xuuni.

Nε na ba na Munaa li tirige wu na.

Wu na ba shi wusama kalaa tiime keree ni.

¹⁹ W'a da ba nakaara pyi wε.

W'a da ba nama kōon wε.

Sipya wa shishiin wa da ga wu mujuu logo kakuutoroyo ni wε.

²⁰ Wahagaan lemu ya kuri ge, w'a da ga lee sana kegi wε.

Sokinna wemu kpεεngε ya jin wà ge, w'a da ga wee sama fugi wε.

Mu w'a da ba bye fo na she tiime pu pye p'a se ta.

²¹ Shi we bεeri na ba wu pye pu tadaja.»*

* 12:7 Oze 6:6 * 12:21 Ezayi 42:1-4

Yesu wo fanha ki ya ta yiri Shitaanni yiri we
(Marika 3:22-30; Luka 11:14-23)

²² Lee kadugo na a p'i ba wu mu ni ná wa ni, jinaa pu bye wu ni, wee bye fyen, na nòhò pye bobo. A Yesu di wu cuunò. A wu já na jaa, na yu be. ²³ A lee di bye kakanhana sipyiire ti beeri mu, a p'i ganha na yu na: «Ta we ya sii me saannaa Dawuda Ja wu we?» ²⁴ Ga ba Farizheen p'a yee logo we, na jo: «Jinaa nunòfòò Belizebuli fanha ni we ná we ya jinaa pu kòri.» ²⁵ Ga, a Yesu di pu fungonyò ce na jo: «Saanra beeri t'a yiri tiye kaa na ge, tee na gyeeegi. Kulo beeri, kelee puga beeri, ki sipyii bu yiri puyee kaa na, kee na gyeeegi. ²⁶ Shitaanni di bu yiri na Shitaanni wa kòri, li ne kanna Shitaanni w'a yiri wuyee kaa na. Shitaanni di bu yiri wuyee kaa na, wu saanra ti na bye dii kyeeegi baa we? ²⁷ Ni yee wa yu na jinaa nunòfòò Belizebuli baraga ni ne jinaa pu kòri, wee tuun wu ni yee wo sipyii piimu p'a pu kòri ge, pee di pu kòri jògò baraga ni we? Yee wo sipyii puyee pyaa ki da ba kiiri kòn yee na. ²⁸ Ga ne bu da ne na jinaa pu kòri Kile Munaa li baraga ni, lee w'a li shee na Kile saanra t'a nò yee na.

²⁹ «Wa na já pye dii na jé fanhahenehe fòò puga, di wu yanmuyò kuu na ta ma ya fenhè wu pò-e we? Ga ma bu fenhè wu pò, ma na já jé puga ki ni na yanmuyò yi kuu.

³⁰ «Sipya wemu ne ne nii we, ne pen wu ne weefòò. Sipya wemu ya ne teri na sipyii pu pinnee we, weefòò ya pu caaga. ³¹ Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu jo sipyii ya jurumu wemu beeri pyi, na fanhara temu beeri pyi Kile na ge, kee beeri na já yafa pu mu. Ga wa bu Fefere Munaa li fanha, wufòò da lee wo yafa ta bada we. ³² Sipya sipya w'a joguumò jo wá Sipya Ja na ge, lee na yafa wufòò mu. Ga wemu bu Fefere Munaa li mege kyeeegi, weefòò da lee wo yafa ta naha ke konò ke na we, w'i da li yafa ta laxhara be ni we.

Ki yaseye feni p'a tige ceni
(Luka 6:43-45)

³³ «Tige kemu bu jò, ki yaseye be na jò. Tige kemu bu golo, ki yaseye be na golo, bani ki yaseye feni p'a tige ceni. ³⁴ Yee

piimu p'a kolo ba matene ne-ε ge, dii yee di da já kafila nizaama jo we? Bani lemu l'a sipya zò we ji ge, lee l'a fòro wu jò ke ni. ³⁵ Sipyisaama w'a yasaaya kilee na yeege wu yasaaya tayahana ni; sipyikuunò di yakuuyo kilee na yeege ki yakuuyo tayahana ni. ³⁶ N'a da yi jo yi mu jo sipyii ya joguumò pemu beeri yu ge, pu na ba yege yee beeri na kiiri wu cagongo. ³⁷ Kiiri na ba gòn ma na, na kanii kan ma mu na saha ni ma jòjomò pu ni, kelee na ma jaagi na saha ni ma jòjomò pu ni.»

Yawutuu p'a jo na Yesu wu kakanhana la pye

(Marika 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Ayiwa, a saliya karamogòò pii, ni Farizheen pii di Yesu pye: «Karamogò, wèe funjò ki wa m'a naha sheshere kakanhana la pye ma she wù na.» ³⁹ A Yesu di pu jò shò na: «Nijaa sipyii pii p'a kolo, na nòhò pye jomèe baa fee ge, pee p'a naha sheshere kakanhana shaa, ga la shishiin da zhee pu na we, fo Kile tudunmòò Zhonasi wuu le. ⁴⁰ Ba Zhonasi ya ta caya taanri ni piye taanri fya naga ki funjò ni we,* mu Sipya Ja wu be da ba da caya taanri ni piye taanri ninè ke ni. ⁴¹ Ninive sheen na ba yiri na nijaa wo sipyii pii jaagi kiiri wu cagongo caya, bani Ninive sheen ya daajene jo pu wo jurumu wu na Zhonasi wo Kile jomò yere li baraga ni.* Na ta wa di ne naha wemu ya ye Zhonasi na ge. ⁴² Kiiri wu cagongo, Seba fiige ki Saanzho* wu na ba yiri wu nijaa sipyii pu jaagi, bani wee ya pa na yiri ninè ki tene na. Kònho wu ba saannaa Solomani wo fungongo fere jomò pu logo. Wa di wa naha wemu w'a pele Solomani na ge!

Jina na kuri jé sipya ni
(Luka 11:24-26)

⁴³ «Jina bu foro sipya ni tuun wemu ni, teye yemu y'a waha waha ge, w'a ganha na naari yee ni na tanmònjò shaa, ga w'i da ki ta we. ⁴⁴ Wee tuun wu ni w'a jo wuyee funjò ni na: «Na puga kemu ni ne foro ge, n'a da guri da se kee ni.» W'a guri kari, na she kee puga ki niwaga ta p'a ki pò fefee, na ki keme xuuni. ⁴⁵ Wee tuun wu ni w'a gari na she ba ni jinaa gbarashuun watii ni, piimu ya

* 12:40 Zhonasi 2:1 * 12:41 Zhonasi 3:5-10 * 12:42 1 Saannaa 10:1-10; 2 Canjanehe Jomò 9:1-9

kolo wuyε pyaa ki na ge. Wu ni pee na ba jε kee puga ki ni, na diin wà. Lee funɲo ni wee sipya we wo taxɔgɔ na ba golo na toro taashiine li bε tãan. Mu shiin l'a da ba bye niɲaa wo sipyikuuyo ye bε wo shizhaa na.»

Jɔgɔ yε pu jε Yesu nu ni wu cebooloo pu wε?

(Marika 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Ayiwa, na Yesu yaha wu na yu ni sipyiire ti ni, a wu nu we, ni wu ceboronamaa p'i nɔ, na yere kpεengε ki na. Pu funɲo ki bye p'i jo ni wu ni. ⁴⁷ A sipya wa di Yesu pye: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu niyereye yi wa kpεengε ke na, pu funɲo ki wa p'i jo ni ma ni.» ⁴⁸ A Yesu di wee jɔ sho na: «Jɔgɔ yε pu jε nε nu ni nε ceboronamaa pu wε?» ⁴⁹ Ba w'a yee jo wε, na kenε she wu kalaapiire ti na, na jo: «Nε nu ni nε ceboronamaa pu piiri naha. ⁵⁰ Nε To we wu jε fugba wu ni ge, sipyaa sipya w'a wee wo jidaan pyi ge, wee wu jε nε ceborona, ni nε ceboroshɔ, ni nε nu.»

13

Talenε lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge

(Marika 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Kee cana kiye pyaa a Yesu di foro puga ki ni, na gari na she diin Galile Gba wu jɔ ki na. ² A sipyiɲehemεε di ba binne, na wu maha fo w'a jε tiin kɔrɔgɔ ka ni. A sipyiire ti bεeri di yere lɔhɔ ki jɔ ki na. ³ A wu ganha na keree niɲehεɲε yu pu mu talenεε ni. A wu jo: «Cana ka ná wa ya foro na kari wu tεge ni di zhe wu alikama shi wá fene shi wagana na. ⁴ Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo ni tεge ki jɔ na. A shazhεεε di ba tee jɔ. ⁵ A ta di do faaga jɲɔ ni pogoo kii ni. A tee di wεri fin, bani poɲehεεε bye wà wε. ⁶ Ba caya y'a payeree wε, a t'i fanhana, na waha, bani nire tatii bye ti na wε. ⁷ A nuguro ta di do xhuyo niɲε ni. A xhuyo y'i ganha na lεgi, na ba ti co, na ti li. ⁸ A nuguro ta di do nijenε na. A tee di fin, na lε na pya le. Pile la ma pyaa xhuu nigin (100) pye, la ma keleeε gbaara (60) pye, la ma keleeε taanri (30) pye.» ⁹ Ba w'a yee jo xɔ wε, na jo: «Wemu na logo ge, wu logo.»

* 13:15 Ezayi 6:9-10

Yesu talenεε ki kajuu jɲɔ

(Marika 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Lee kadugo na a Yesu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu pye: «Naha na mu di yu ni sipyiire ti ni talenεε ni wε?» ¹¹ A Yesu di pu pye: «Na fugba saanra ti wo ηmɔhɔrɔ ti cε, yee mu lee ya kan. Ga ti jε wu ya ta kan pii mu wε. ¹² Bani la jε wemu mu ge, la na ba gan wee mu na fara lee na, l'a jεhe wu mu. Ga la jε wemu mu wε, ali nifεnhεfεnhεne lemu bε li jε wu mu ge, li bε na zhɔ wu na. ¹³ Lee wuu na nε yu ni pu ni talenεε ni, bani pu wa na wii, p'i ya yaaga naa wε. P'a niwegee shaan, p'i ya yi nuri wε, p'i ya yi naha bε ceni wε. ¹⁴ Kile tudunmɔɔ Ezayi ya yemu jo pu shizhaa na ge, yee jɔ ya fa na:

«Yee na ba niwegee shan, na yi logo,
ga y'i wa da yi naha cε wε.

Yi na ba jɲi taan, na wii,
ga y'i wa da yaaga bε ja wε.

¹⁵ Bani pii sipyii pii niwegee k'a waha.
P'a pu niwegee tɔ, na pu jɲi tɔ.

Pu funɲo ya pye p'i ja pu jɲi ki ni wε,
p'i logo pu niwegee ki ni wε,
p'i yi naha cε pu fungɔnyɔ yi na wε.

Lee funɲo ni pu da ba nε mu,
kɔnhɔ nε pu cuɲɔ wε.»*

¹⁶ Ga yee kunni, yee jε duba nagoo, bani yee jɲi ki wa naa, yi niwegee k'i nuri. ¹⁷ Can na n'a da yi jo yi mu, lemu yee wa naa ge, Kile tudunmɔɔ niɲehεmεε ni sipyitiimεε niɲehεmεε pii funɲo ya pye na lee ja, ga p'i ya li ja wε. Yemu yee wa nuri ge, pu funɲo ya pye na yee logo, ga p'i ya yi logo wε.

Yesu ya nuguro ti wo talenε li kɔri jo

(Marika 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ «Ayiwa, yi niwegee shan ni nuguro ti wo talenε li kɔri wu ni. ¹⁹ Piimu p'a fugba saanra ti jomɔ pu nuri, p'i ya pu naha cε-ε ge, pee jε ba koo jɔ nuguro jε wε. Shi-taanni na ba pee jomɔ pe wolo pu funyɔ ni. ²⁰ Faaga wo nuguro ti jε piimu ge, pee na jomɔ pu logo, na pu co tɔvuyo na ni fundanga ni. ²¹ Ga nire di jε pu na wε, p'a bye pu da mɔ lee ni wε. Cɔnrɔmɔ bu wa ta, kelee sipyii bu daha wu feni na gana pee jomɔ pe wuu na, wu jɲɔ na wakaraa kyεεgi. ²² Xhuyo niɲε wo nuguro ti jε piimu

ge, pee na jomɔ pu logo, ga ke konɔ ke wo funzhakeree ni naafuu la piinne na pu cɔnri fo pu da nagoo pye we. ²³ Nijenɛ wo nuguro ti jɛ piimu ge, pee na pe jomɔ pe logo, na pu naha cɛ. P'a nagoo nijehemɛɛ pye. Pile la ma pyaa xhuu nigin (100) pye, la ma kelɛɛ gbaara (60) pye, la ma kelɛɛ taanri (30) pye.»

Yesu ya talenɛ la jo nakuunɔ shizhaa na.

²⁴ Ayiwa, a Yesu di talenɛ la bɛ jo pu mu na: «Fugba saanra t'a foro kaa lemu fɛni ge, lee li wa mɛ. Ná wa w'a yashi nijemɛ wá wu tɛge ni. ²⁵ A wee ná wu pɛn di ba yiri nibiige ka ni, na sipyii pu bɛɛri yaha pu na ɲmunɔɔ. Nà kemu k'a foro alikama fɛni ge, na she kee nakuunɔ ki wo pya wa wá alikama wu tɛ ni, na gari. ²⁶ A alikama wu fin, na ba sɛyɛ pye. A nakuunɔ ki bɛ di foro yere. ²⁷ A tɛge ki kafɔɔ wu wo kapyebyii p'i ba wu pye: «Wù kafɔɔ, ta yashi nijemɛ bɛ mu ya wá ma tɛge ki ni wɛ? Ke nakuunɔ ke d'a yiri mii wɛ?» ²⁸ A wu pu jɔ shɔ na: «Nɛ wo pɛn wa w'a le pye.» A kapyebyii p'i wu pye: «Ta ma funɲɔ ki wa wù she kee nakuunɔ ke kɔɔngi?» ²⁹ A wu jo: «Ahayi, nɛ fyagi jo yee bu she kee kɔɔngi, yi ganha bu da alikama wu bɛ kɔɔngi wɛ. ³⁰ Yi yi bɛɛri yaha wà y'i binne lɛ. Yalɔɔɔ ti lɔduun ba nɔ, wee tuun wu ni nɛ na ba yi jo yalɔɔɔ ti lɔvɛɛ pu mu jo pu fɛnhɛ nakuunɔ ke kɔn fɔlɔ, p'i ki pɔ, p'i ki sɔrogo, pu bu xhɔ p'i alikama wu kemɛ le na kpɔɔn le ni.»»

Yesu ya talenɛ la jo mutaridi pile shizhaa na
(Marika 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Lee kadugo na a Yesu di talenɛ la bɛ jo pu mu sanha na: «Fugba saanra t'a foro mutaridi pile fɛni. A ná wa di li lɔ nugi wu tɛge ni. ³² L'a cɛɛ foro yashi wusama bɛɛri tãan, ga li bu fin tuun wemu ni, l'a bɛlɛ na toro naxhoo wu tiye yi saya bɛɛri tãan. L'a jɛri tige fo shazhɛɛɛ na ti shiire tɛri ki geye na.»

Yesu ya talenɛ la jo buuri shizhenhɛɛ shizhaa na
(Luka 13:20-21)

³³ Ayiwa, a Yesu di talenɛ la bɛ jo pu mu sanha na: «Fugba saanra ti jɛ ba buuri shizhenhɛɛ jɛ wɛ. Cee wa ya tee le wu

farani myɛ kiloo kelɛɛ shuun ni kaguro (25) ni na tɔnhɔ, a wu bɛɛri di yiri.»

Yesu wo talenɛ ki kajuu ɲunɔ
(Marika 4:33-34)

³⁴ A Yesu di pe jomɔ pe bɛɛri jo sipyiiire ti mu talenɛ ni. Wu bi yu ni pu ni talenɛ baa wɛ. ³⁵ W'a lee pye kɔnhɔ Kilɛ tudunmɔ w'a bi yemu jo ge, yee jɔ di fa na:

«Nɛ na ba yu ni pu ni talenɛ ni.
Keree kiimu k'a bi ɲmɔhɔ
fo konɔ ki yaaduun wu ni ge,
nɛ na ba kee yu pu mu.»*

Yesu ya nakuunɔ ki wo talenɛ li kɔri jo

³⁶ Ayiwa, a Yesu di sipyiiire ti yaha wà, na gari puga. A wu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu pye: «Nakuunɔ ki k'a foro tɛge ki ni ge, lee talenɛ le kɔri jo wù mu.» ³⁷ A Yesu di jo: «Wemu w'a yashi nijemɛ wu wá ge, wee jɛ Sipya Ja. ³⁸ Tɛge ke, kee jɛ konɔ ke yashi nijemɛ we, wee jɛ fugba saanra ti wo nagoo pee. Nakuunɔ ke, kee di jɛ Shitaanni wo nagoo pee. ³⁹ Pɛn wemu w'a nakuunɔ ki pya wu wá ge, wee jɛ Shitaanni wuyɛ pyaa. Yalɔɔɔ ti lɔduun we, wee jɛ konɔ ki taaxɔɔ le. Yalɔɔɔ ti lɔvɛɛ pee, pee jɛ melekɛɛ. ⁴⁰ Ba sipya ma nakuunɔ kɔɔngi, na ki wá mɛ na ni wɛ, mu l'a da ba bye konɔ ki taaxɔɔ li ni. ⁴¹ Piimu bɛɛri p'a sipyii pu ɲunɔ kyɛɛgi n'a daa wu na, ni piimu p'a kakuunɔɔ pyi ge, Sipya Ja wu na ba wu melekɛɛ pu tun p'a she pee sipyii pii bɛɛri niɲɛ wolo wu wo saanra ti ni, ⁴² na pu wá kanragaa na ki ni. P'a ganha na mɛhɛɛ suu wà, na ganhaa kuri. ⁴³ Ga piimu p'a pye sipyitiimɛɛ Kilɛ mu ge, pee na ba jɔ pu To wu saanra ti ni ba cana jɛ wɛ. Wemu na ye logo ge, wu yi logo.»

Yesu ya talenɛ lemu jo naafuu niɲmɔhɔmɔ shizhaa na ge

⁴⁴ A Yesu di jo sanha na: «Fugba saanra ti jɛ ba naafuu jɛ wɛ, naafuu wemu w'a ɲmɔhɔ tɛge ka ni ge. A ná wa di wu ja, na guri wu ɲmɔhɔ sanha. A wu fundanga wo di she wu kenɛ yanmuyɔ bɛɛri pɛɛɛ, na ba kee tɛge ki shɔ.»

Yesu ya talenɛ lemu jo kuun shizhaa na ge

* 13:35 Zaburuu 78:2

⁴⁵ A Yesu di jo sanha na: «Fugba saanra ti jε ba kuun pεrεvɔɔ jε wε, wemu ya kuun nizaama shaa ge. ⁴⁶ Ba w'a kuun pεewa wo wa ja wε, a wu wu kenε yanmuyo bεeri pεrε, na shε wee kuun wu shɔ.»

Yesu ya talenε lemu jo fyaa jɔ wu shizhaa na ge

⁴⁷ A Yesu di nugo jo sanha na: «Fugba saanra ti jε sanha bε ba jɔ jε wε, sipyii ma wu wá gba lɔhɔ ni, na fyaa tuuyo bεeri co. ⁴⁸ Ba jɔ w'a jɔ wε, jɔwaa pu na wu yeege shan gba wu jɔ ki na. P'a diin, na fyaa pu shɔɔnri. P'a fyacemεε pu le pu yεrεyε ni, na niguuyo yi wá. ⁴⁹ Mu l'a da ba bye konɔ ki taaxɔɔ li ni. Mεlekεε p'a da ba sipyisaamaa pu shɔɔnri na wolo sipyikuuyo yi ni. ⁵⁰ P'a sipyikuuyo yi wá kanragaa na ki ni. P'a ganha na mehεε suu, na pu ganhaa kuri wà.»

Kafonɔɔ ni kalεgεε keree

⁵¹ Lee kadugo na a Yesu di pu yege na: «Ta yee ya kii keree kii bεeri jaha cε?» A p'i jo: «Uun.» ⁵² A wu pu pye sanha na: «Ayiwa, saliya karamɔgɔ wa bεeri w'a kalaa fugba saanra ti keree ki ni ge, wee ya foro puga fɔɔ wa fεni wemu ya kafonɔɔ ni kalεgεε taa na fòro wu naafuu tayahanja ni ge.»

Nazareti shεen ya dà Yesu na wε (Marika 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ Ba Yesu ya talenεε ki jo xɔ wε, na laha wee xuu wu ni. ⁵⁴ Kulo lemu ni w'a lε ge, a wu gari wà, na shε sipyiire ti jɔ kɔn na galaa Kilε-pεenε piyεyε yi ni. A lee di bye pu mu kakanhana, a p'i ganha na yu na: «Mii wu d'a te fungɔngɔ fεεrε te ta wε? Dii wu d'a pye na jani kii kakanhanja kii na wε. ⁵⁵ Ta wu jε mε menizhe ná wu ja wu wε? Ta wu nu bε wu jε mε Mariyama wε? Ta wu ceboronamaa bε pu jε mε Yakuba, Yusufu, Simɔ ni Zhude wε? ⁵⁶ Ta wu ceboroshaa pu bεeri bε pu jε naha wù ninε ni wε? Wu d'a yìri mii ni ke fanha ke bεeri ni wε?» ⁵⁷ A kee keree kii di pu pye pu ya dà Yesu na wε. A Yesu di pu pye: «Kilε tudunmɔ ya pεenε taa xuu bεeri ni, fo wuyε pyaa kulo le, ni wuyε pyaa puga ke.» ⁵⁸ A w'i bye wu ya kakanhanja nijnεnεε pye wà wε, bani pu ya dà wu na wε.

14

Hεrɔdi hakili ya wuregi (Marika 6:14-16; Luka 9:7-9)

¹ Wee tuun we ni gbafεnεεrεε Hεrɔdi Antipasi ya Yesu kaa logo. ² A wu wu kapyebyii pu pye: «Yohana Batizelipye wu jε we ná we, wee w'a sii wii. W'a jε na foro xu ni, lee l'a wu pye wu na jani kii kakanhanja kii na.»

Yohana Batizelipye xugana (Marika 6:17-29)

³ Ayiwa, Hεrɔdi bi pu pye p'a Yohana co, na shɔnhɔyɔ le wu na, na wu le kaso ni. Wu ceborona Filipe shɔ Hεrɔjasi wuu na Hεrɔdi bi lee pye. ⁴ Bani Yohana bi li shεε wu na na: «Li ya ta saha mu wu we cee we lenε wε.» ⁵ Hεrɔdi funɔɔ ki bye na Yohana gbo, ga wu bi fyagi sipyiire ti na, bani pee bi Yohana jatani Kilε tudunmɔ.

⁶ Lee bε na, a Hεrɔdi wo cazεge canja ki wo kalenε l'i ba nɔ, a Hεrɔjasi poro fucεεrε l'i yìri na xhɔnhɔ sipyiyirilee pu jahagbaa na. A lee di sii taan Hεrɔdi ni, ⁷ fo w'a kàa fucεεrε li mu na li bu yaaga bεeri jεeri wee mu, na wee na kee kan li mu. ⁸ Li nu wu wo jɔjomɔ funɔɔ ni, a fucεεrε l'i Hεrɔdi pye: «Yohana Batizelipye jɔnɔ taha yaaga ka na ma kan nahamε na mu!» ⁹ A lee di saan wu jaha tanha. Ga na wu yaha w'a kàa na xɔ wu sipyiyirilee pu jii na, a wu jɔnmuu li jɔ yaha fucεεrε li mu. ¹⁰ A wu wa yaha kari w'a shε Yohana jɔnɔ ki kɔn kaso wu ni. ¹¹ A p'i ba ni ki ni, na ki taha yaaga ka na, na pa gan fucεεrε li mu l'a shε gan li nu wu mu. ¹² A Yohana wo kalaapiire t'i shε wu nixhugo ki lɔ na shε le, na xhɔ na shε yee jaha jo Yesu mu.

Yesu ya yalige kan sipyii kabɔfonɔɔ kaguro mu

(Marika 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

¹³ Ba Yesu ya yee logo wε, a wu jé kɔrɔgɔ ka ni, na yìri wee xuu wu ni, na laha sipyiire ti tàan na kari siponɔ ki xuu wa ni. Ga, a sipyiire t'i wee xuu wu cε. A p'i foro kanha ni ni, na gari tɔɔyɔ na Yesu fεni. ¹⁴ Ba Yesu ya foro kɔrɔgɔ ki ni wε, na pee sipyijnεhεmεε pu ja, a pu jinjaara di jé wu ni. A wu pu yama fεε pu cuunɔ. ¹⁵ Ba yakonɔ k'a pa nɔ wε, a Yesu wo kalaapiire t'i fulu wu na,

na wu pye: «Canja k'a xɔ toro, wɛɛ di jɛ siponɔ ni naha. Sipyiire ti yaha kɔnhɔ p'i shɛ yaligee sha shɔ kulogoo ki ni.» ¹⁶ A Yesu di pu pye: «Pu ya yaa na kari wɛ, yiye pyaa ki yalige kan pu mu!» ¹⁷ Ga, a p'i wu pye: «Buuri juyɔ kaguro ni fyaa shuun yɛ wu jɛ wɛɛ mu naha.» ¹⁸ A Yesu di pu pye: «Yi pa ni yee ni naha!» ¹⁹ Lee kadugo na a Yesu di sipyiire ti pye na pu tiin jɔpurege ki ni. A wu yee buuri juyɔ kaguro ni fyaa shuun wu lɔ, na jaha ke yirige le fugba we ni, na baraga taha Kilɛ na. A wu xhɔ na yee buuri juyɔ yi kɛgi kɛgi na kan wu kalaapiire ti mu, a pee di wu kan sipyiire ti mu. ²⁰ A pu bɛɛri di li na din. Yalige kemu k'a kori ge, a p'i kee sanja keme fo na saganɔa ke ni shuun jɛ. ²¹ Pee yalilimɛɛ pii bye sipyii namaa kabɔfonɔ kaguro (5.000) shi, cɛɛ ni nɔhɔpiire ninɛ jɛ wɛ.

*Yesu ya jaari gba lɔhɔ jɔnɔ ni
(Marika 6:45-52; Yohana 6:15-21)*

²² Ba p'a xɔ wɛ, taapile ni a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu, na pu jɛ kɔrɔgɔ ki ni, p'i gba wu kɔn wu jaha na, yani wu sipyiire ti yaha ge. ²³ Ba w'a pu yaha xɔ wɛ, na dugi kari faabobonɔ ki na wu yɛ nigin, na shɛ Kilɛ jɛɛri. A piige k'i ba wɔ na wu yaha wu yɛ wɔ. ²⁴ Kɔrɔgɔ ki bi lii na xɔ kɔnɔ ki na. A lokuruyo di ganha na ki sani, bani kafɛɛge ki bi jirini pu na. ²⁵ Xhupee mɛhɛɛ suduun wu ni, a Yesu di ganha na jaari lɔhɔ ki jɔnɔ ni na se wu kalaapiire ti yiri. ²⁶ Ba kalaapiire t'a wu ja wu na jaari lɔhɔ ki jɔnɔ ni wɛ, a pu jaalaa di yiri fo xuuni. A p'i ganha na yu: «Yafugunɔ li jɛ le!» A p'i fya fo na sipyaa waa. ²⁷ Ga taapile ni a Yesu di pu pye: «Yi yi logoo ki waha, nɛ wu wa, yi ganha bu da vya wɛ!» ²⁸ A Pyɛɛri di jo: «Kafɔɔ, ni mu wu w'a sii wii, na pye na bɛ di jaari shɛ ma yiri lɔhɔ ki fugba ni.» ²⁹ A Yesu di wu pye: «Ta ma!»

A Pyɛɛri di foro kɔrɔgɔ ki ni, na ganha na jaari na se Yesu yiri lɔhɔ ki fugba ni. ³⁰ Ga w'a pa kafɛɛge ki ta k'a peɛ ge, na fya. A wu jɔ kɔn na diri lɔhɔ ki ni, na sipile wá na: «Kafɔɔ, na shɔ!» ³¹ Taapile ni a Yesu di wu kenɛ yeege na wu co, na wu pye: «Mu wo

n'a daa w'a kanha cɛɛ ba! Naha na ma d'a mayɛ kaala wɛ?»

³² A pu shuun wu bɛɛri di jɛ kɔrɔgɔ ki ni, a kafɛɛge k'i yere. ³³ Ayiwa, piimu p'a bye kɔrɔgɔ ki ni ge, a pee di nuguro sin Yesu fɛɛ ni, na wu peɛ na wu pye: «Can na Kilɛ Ja mu ya sii!»

*Yesu ya yama fɛɛ cuunɔ Zhenɛzarɛti fiige ki ni
(Marika 6:53-56)*

³⁴ A Yesu ni wu kalaapiire t'i gba wu kɔn, na nɔ Zhenɛzarɛti fiige ki jinɛ ki na. ³⁵ A wee xuu wu wo sipyii p'i Yesu cɛ. A p'i wu kaa caaga taga wee xuu wu bɛɛri círi, fo sipyii pu na pu yama fɛɛ pu tugoo na ma. ³⁶ A p'i Yesu jɛɛri na wu yere p'i gbɔn yɛ wu fadegenɛ ke na. Sipyii piimu bɛɛri p'a kpɔn ki na ge, a pee bɛɛri di juunɔ.

15

*Kalaa wemu w'a ta wù sefɛɛɛ pu mu ge
(Marika 7:1-13)*

¹ Farizhɛɛn p'a, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pii bi yiri Zheruzalɛmu ni na pa Yesu yiri. A pee di ba wu yege na: ² «Naha na mu wo kalaapiire t'i wɛɛ sefɛɛɛ pu wo kalɛgeɛ ki kyɛgeɛ wɛ? Pu ba da li, pu da pu keye je wɛ.» ³ A Yesu di pu pye: «Yee do? Naha na yee di Kilɛ wo jɔmɛhɛɛ ki kyɛgeɛ yi wo kalɛgeɛ ki fɛni wɛ? ⁴ Kilɛ ya jo: «Ta ma to ni ma nu peɛ.» W'a jo sanha na: «Wa bu joguumɔ jo ni wu to kelee ni wu nu ni, na weefɔɔ ya yaa na wu gbo.» ⁵ Ga yee kunni wa sipyii pu kalaa na sipya bɛɛri w'a wu to kelee wu nu pye na: «Nɛ bi da já na naafuu wemu taga mu tɛge ge, wee ya kan xɔ Kilɛ mu.» ⁶ Na li jɛ nige fanha kaa weefɔɔ jɔnɔ ni wu wu to kelee wu nu wu tɛge wɛ. Lee funɔ ni yee ya Kilɛ jomɔ pu pye jɔnɔ baa, na daha yiye pyaa wo kalɛgeɛ fɛni. ⁷ Yee shuun shuun joveɛ piiri! Kilɛ tudunmɔɔ Ezayi ya kapaɔaa kiimu jo yee shizhaa na ge, k'a saha fo xuuni. W'a bi jo:

⁸ «Nɔyɔ yɛ ni pii sipyii pii ya nɛ peɛ,
ga pu zɔlɔɔ d'a lii nɛ na fo xuuni.

⁹ Tawaga ni p'a nɛ peɛ,
pu wo kalaa w'i jɛ sipyii wo jɔmɛhɛɛ
yɛ.»*

* 15:4 Ekizode 20:12; 21:17 * 15:9 Ezayi 29:13

*Keree kiimu k'a sipya n̄r̄ḡo ge
(Marika 7:14-23)*

¹⁰ A Yesu di sipyiire ti yiri, na pu pye: «Yi niwegee shan y'i ye logo! ¹¹ Yaaga kemu k'a jin sipya n̄o ni, na se ma funn̄o ke ni ge, kee ya sipya n̄r̄ḡo wε. Ga lemu l'a f̄oro sipya n̄o ke ni ge, lee l'a wu n̄r̄ḡo.» ¹² A Yesu wo kalaapiire t'i fulo wu na, na wu pye: «Go m'a li cε na ma jom̄o p'a waha Farizh̄een pu na ge?» ¹³ A wu pu pye: «Tige b̄eri ki j̄e n̄e fugba To Kile we ya ta ki n̄ori-i ge, yee b̄eri na ba ḡoongi laha wà. ¹⁴ Yi pu yaha wà, fyenn̄m̄e pu j̄e pii, na fyenn̄m̄e pii wo kagaangaa co. Fyenn̄ wa bu fyenn̄ wa kagaan co, pu shuun wu b̄eri na do wege ni.» ¹⁵ A Pȳeri di jo: «Lee talen̄ le k̄ori jo wù mu.» ¹⁶ A Yesu di jo: «Yee b̄e sa! Yee sanha sii funḡonḡo f̄eεε ta-ε ya? ¹⁷ Ta yee ya li cε na yaaga yaaga k'a jin sipya n̄o ni ge, ma yac̄εε le ni kee ma j̄e, lee kadugo t̄aan na ba sh̄e foro yaara tash̄eε ke ni wε? ¹⁸ Ga lemu l'a f̄oro sipya n̄o ke ni ge, wu z̄o we ni lee ya f̄oro. Lee l'a sipya n̄r̄ḡo. ¹⁹ Sipya z̄o we ni funḡonkuuyo ye ya f̄oro ma na jo sipyigbuu, d̄ad̄ōr̄o, ceshaa ni namazhaara, ni nagaara, ni kafineȳe, ni m̄ekȳεεḡε. ²⁰ Kee keree kii k'a sipya n̄r̄ḡo, ga na li ni kejebaaya ni, lee ya sipya n̄r̄ḡo wε.»

*Shi watii sh̄en cee wa ya dà Yesu na
(Marika 7:24-30)*

²¹ Lee kadugo na a Yesu di yiri wee xuu wu ni, na gari Tiiri ni Sid̄on fiige ki ni. ²² Kana sh̄en cee wa bye tiinn̄ na kee fiige ki ni. A wee di ba Yesu mu, na mujuugb̄o wà na: «Kaf̄o, Dawuda Ja we, j̄un̄o j̄aari na na, jina wa wu j̄e n̄e poro fuc̄εεε li ni, wee ya wu kana fo xuuni.» ²³ Ga Yesu ya ta wu j̄o sh̄o ali ni kafila kan̄a nigin b̄e ni wε. A wu kalaapiire t'i fulo wu na, na wu j̄εeri na wu wee cee we le koo ni, k̄onh̄o wu ganha ba xhuulo da j̄aari pu f̄eni wε. ²⁴ A Yesu di pu pye: «N̄e ta tun piitiilee mu wε, fo Iziraȳeli wo nagoo pu ȳe, pee piimu p'a piin ba dubyaa j̄e-ε ge.» ²⁵ A wee cee wu ba nuguro sin Yesu f̄εε ni, na wu j̄εeri na: «Kaf̄o, na t̄εḡe!» ²⁶ A Yesu di wu pye: «Li ya ta saha pu n̄oh̄opiire yalige l̄o wà pobiire mu wε.» ²⁷ A cee wu jo: «Yee wa can, Kaf̄o. Ga yalipahara temu t'a yiri pobiire ti kaf̄o

wu tabali wu fugba ni, na dun j̄in̄e na ge, pobiire ti wa tee li.» ²⁸ A Yesu di wu pye: «Cee we, ma n'a daa w'a p̄εε. Kile wu li pye ma mu na saha ni ma j̄idaan ni.» A cee wu poro fuc̄εεε l'i juun̄o lee taapile li ni.

Yesu ya yama f̄εε n̄j̄eh̄em̄εε cuun̄o

²⁹ Lee kadugo na a Yesu di yiri wee xuu wu ni, na gari Galile Gba wu j̄o na. A wu dugi tiin faabobon̄o ka na. ³⁰ A sipyiire t'i ganha na ma wu mu ni yama f̄εε tuuyo b̄eri ni: t̄or̄o nigin nigin f̄εε, fyenn̄m̄εε, taa f̄εε, boboo ni yama f̄εε n̄j̄eh̄em̄εε piitiilee b̄e. A p'i ba ni pee yama f̄εε pu ni Yesu mu, a wu pu cuun̄o. ³¹ Ba sipyiire t'a boboo pu j̄aa pu na yu, taa f̄εε p'i juun̄o, t̄or̄o nigin nigin f̄εε di j̄aari, fyenn̄m̄εε di j̄aa wε, a lee di bye pu mu kakanhana fo xuuni. A p'i ganha na Iziraȳeli wo Kile wu s̄oni.

*Yesu ya yalige kan sipyii kab̄ofon̄o
shish̄εεε mu
(Marika 8:1-10)*

³² Ayiwa, a Yesu di wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: «Pii sipyii pii j̄inaara ti wa n̄e ni, bani n̄jaa j̄e pu can̄a taanri wogo n̄e yiri naha, j̄oyalige ka shishiin di j̄e nige pu mu wε. N̄e funn̄o wa di pu kuugo wuu le koo ni, pu fanha ki pa sh̄e xh̄o koo na wε.» ³³ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Mii w̄e di da yalige ta naha ke sipon̄o ke ni di pii sipyii pii b̄eri j̄o sha wε?» ³⁴ A Yesu di pu yege na: «Buuri j̄uȳo juu yi wa yee mu wε?» A p'i wu j̄o sh̄o na: «Buuri j̄uȳo gbarashuun ni fyabigee k'a.» ³⁵ A wu sipyiire ti pye na pu tiin j̄in̄e ki na. ³⁶ A wu xh̄o, na yee buuri j̄uȳo gbarashuun we ni fyagaa ki l̄o, na baraga taha Kile na, na yi k̄egi k̄egi na kan wu kalaapiire ti mu. A pee di yi kan sipyiire ti mu. ³⁷ A pu b̄eri di li na din. A kalaapiire t'i sagan̄aa gbarashuun j̄i buuri j̄ukoroyo yi saya na. ³⁸ Piimu p'a kee yalige ki li ge, pee bye namaa kab̄ofon̄o shish̄εεε (4.000), c̄eε ni n̄oh̄opiire n̄in̄e j̄e wε. ³⁹ A Yesu di sipyiire ti yaha kari. Lee kadugo na a wu j̄e k̄or̄o ka ni na kari Magadan j̄in̄e ki na.

16

*Yawutuu p'a jo na Yesu wu kakanhana la
pye
(Marika 8:11-13; Luka 12:54-56)*

¹ Canja ka Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn pii ya pa fulo Yesu na kɔnhɔ p'i wu taanna wii. A p'i wu pye na wu naha sheshɛɛrɛ kakanhana la pye pee nii na lemu ya yiri fugba we ni ge. ² A Yesu di pu pye: «Fugba we bu naanja na foro canja d'a to xɔ, yee na jo na: <Zanha da ba niga na wɛ.>» ³ Fugba wu bu naanja fo na wuu nimugunɔ na, yee na jo na: <Zanha ki da do nijaa.>» Fugba wu wo jɛnaa le, yee ya lee keree cɛ na shɔnri kiye ni. Ga yee di da jà we tuun we wo naha sheshɛɛrɛ ti kɔri cɛ wɛ! ⁴ Nijaa sipyii pii p'a kolo, na nɔhɔ pye jɔmɛɛ baa fɛɛ ge, pee p'a naha sheshɛɛrɛ kakanhana shaa, ga la shishiin da zhɛɛ pu na wɛ, fo Kilɛ tudunmɔɔ Zhonasi wuu le.» Lee kadugo tãan a Yesu di pu yaha wà, na gari.

Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn pu wo buuri shizhɛnhɛrɛ te
(Marika 8:14-21)

⁵ Tuun wemu ni Yesu kalaapiire ti bi gaanj gba wu kadugo yiri ge, a pu funɔɔ di wɔ pu ya ta buuri lɔ wɛ. ⁶ A Yesu di pu pye: «Yi fungɔnyɔ ta! Y'a yiye kasɛri Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn wo buuri shizhɛnhɛrɛ ti na!» ⁷ A p'i puyɛ pye na: «W'a ye yu, bani wɛɛ ya ta buuri lɔ wɛ.» ⁸ Yemu pu bi yu ge, a Yesu di yee cɛ na jo: «Yee n'a daa w'a kanha cɛrɛ dɛ! Naha na yee di yiye pyi na buuri jɛ yee mu-i wɛ? ⁹ Yee sanha sii ye naha cɛ nimɛ bɛ-ɛ ya? Nɛ buuri juyɔ kaguro wu kɛgi kɛgi sipyii kabɔfonɔɔ kaguro (5.000) wu na ge, buuri wemu w'a kori ge, saganjaa juu wu d'a ji wɛ? ¹⁰ Nɛ buuri juyɔ gbarashuun wu kɛgi kɛgi sipyii kabɔfonɔɔ shishɛrɛ (4.000) wu na ge, buuri wemu w'a kori ge, saganjaa juu wu d'a ji wɛ? ¹¹ Nɛ na yee pye: <Y'a yiye kasɛri Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn wo buuri shizhɛnhɛrɛ te na.>» A naha di yee pye yee ya ta li cɛ nago kanna nɛ ta na buuri kaa yu yee mu-i wɛ? ¹² Ayiwa, a wu kalaapiire t'i na li cɛ lee na, na wu bi ta pu pye na p'a puyɛ kasɛri buuri shizhɛnhɛrɛ na wɛ, na ga p'a puyɛ kasɛri Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn wo kalaa wu na.»

Pyɛri ya yere li na na Kirisa wu jɛ Yesu
(Marika 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ A Yesu ni wu kalaapiire t'i shɛ nɔ Sezare Filipe fiige ki ni. A wu wu kalaapiire ti pye: «Sipyii pu wa Sipya Ja wu pyi na jɔgɔ

wu jɛ wɛ?» ¹⁴ A p'i wu jɔ shɔ na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye mu jɛ, pii di yu na Eli, pii bɛ di yu sanha na Zheremi, kelee Kilɛ tudunmɔ watii.» ¹⁵ A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeyɛ pyaa ki mu, nɛ di jɛ jɔgɔ wɛ?» ¹⁶ A Simɔ Pyɛri di wu pye: «Kirisa mu jɛ, wee wemu wu jɛ Saan, na nɔhɔ pye Izirayɛli wo Shɔvɔɔ wu ge, Kilɛ jii wo wu wo Ja wɛ.» ¹⁷ A Yesu di wu pye: «Zhonasi ja Simɔ, mu jɛ duba pya, bani wemu w'a we can we shɛ mu na ge, weefɔɔ jɛ Adama pya wɛ. Ga nɛ To Kilɛ wemu wu jɛ fugba wu ni ge, wee w'a wu shɛ mu na.» ¹⁸ N'a da li shɛ ma na jo Pyɛri ma jɛ, lee kɔri jɛ faaga. N'a da ba na Egilizi wu yerenɛ kee faaga ki na. Adɛsi gburaya da jà wu yerenɛ wɛ. ¹⁹ N'a da ba fugba saanra ti kenikaangaa ki kan ma mu. Ma bu kaa lemu bɛeri koro kan jijnɛ ke na, lee koro na gan fugba we ni. Ma bu kaa lemu bɛeri koro tɔ jijnɛ ke na, lee koro na dɔ fugba wu ni.» ²⁰ Lee kadugo na a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu na pu ganha bu yee jo wa shishiin bɛ mu na wee wu jɛ Kirisa wu wɛ.

Yesu ya wu xu ni wu jɛ wu jo
(Marika 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Na co wee tuun wu na a Yesu di jɔ kɔn na yi fiinɛ na yu wu kalaapiire ti mu na: «Li waha l'i waha, fo nɛ bu shɛ Zheruzalɛmu ni. Nɔhɔlɛɛ, ni saraya naha shɔnriwɛɛ jɔnɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu na ba nɛ kanha fo xuuni wà. Pu na ba nɛ gbo, ga nɛ na ba jɛ na foro xu ni na caxhugo canja taanri wogo ki na.» ²² A Pyɛri di gari ni wu ni kabanugo, na shɛ jɔ kɔn na yu ni wu ni na: «Ahayi Kafɔɔ, lee wa da ma ta wɛ! Kilɛ wu ma tanha lee na!» ²³ Ga, a Yesu di nɛmahana jɛri na Pyɛri pye: «Toro laha na tãan, mu Shitaanni we! Nɛ jɔnɔ mu wa zhaa da gyɛgi mɛ, bani mu fungɔngɔ jɛ Kilɛ keree na wɛ, fo sipyii wogoo.»

²⁴ Lee kadugo tãan a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Wa funɔɔ bi jɛ wu binne ni na ni, wu shɛ wuyɛ ni, wu wu korikoritige ki lɔ taha na fɛni. ²⁵ Bani sipya we w'a giin wu wuyɛ pile munaa jɔnɔ wolo nijaa ge, wee na ba buun wu munaa ni jiga na. Ga we w'a bɔnri wu munaa ni nijaa nɛ wuu na ge, wee wu da ba guri wuu munaa li ta jiga na. ²⁶ Li na ba naha jɔ sipya na wu kɔnɔ

yaŋmuyɔ bɛɛri ta, wu ba buun wuyɛ pile munaa ni wɛ? Yaaga keke sipya di da ba já daga wu munaa juŋɔ wolo wɛ? ²⁷ Ayiwa, Sipya Ja wu kuuni na ba ba ni wu melekɛɛ pu ni, wu To wu nɔɔɔ wu ni. Lee ba bye tuun wemu ni, wu na ba sipyii pu bɛɛri nigin nigin saraa na bɛ ni pu kapyegɛɛ ni. ²⁸ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa naha ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Sipya Ja wu ja tapaga ni ba saan jɛ-ɛ wɛ.»

17

Yesu jɛwiine l'a jɛri
(Marika 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ Lee kadugo na ba cabyaa gbaara ya toro wɛ, a Yesu di gari ni Pyɛɛri, ni Yakuba, ni wu ceborona Yohana ni faabobotɔɔngɔ ka fugba ni. ² A Yesu jɛwiine l'i she jɛri pu jii na. A wu jaha k'i ganha na jí ba cana jɛ wɛ, a wu faya yi bɛ di finɲɛ ba kpɛɛngɛ jɛ wɛ. ³ Taapile ni a p'i Musa ni Eli ja pee na yu ni Yesu ni. ⁴ Lee na a Pyɛɛri di Yesu pye: «Kafɔ wɛɛ bu gori naha, lee ya jɔ xuuni dɛ. Ma bu sɔɔ, nɛ na buguloo taanri yerenɛ. Mu wo nigin, Musa wo nigin ni Eli wo nigin.» ⁵ Na wu yaha pee jomɔ pu na, a jahaja ka di jí jí na pa, na ba pu tɔ. A mujuu la di foro kee jahaja ki ni na: «Nɛ jidaan Ja wu jɛ wɛ. Wu kaa l'a dan nɛ ni fo xuuni. Y'a wu nijoyo nuri!» ⁶ Ba kalaapiire t'a pee jomɔ pu logo wɛ, a p'i sii fya fo xuuni, fo p'a buri buri, na pu jahaya ye buri jɲɛ na. ⁷ A Yesu di fulo na gbɔn gbɔn pu na, na jo: «Yi ganha bu fya wɛ! Yi yiri!» ⁸ A p'i pu jahaya yi yirige, ga pu ya sipya watii ja nige wɛ, fo Yesu yɛ.

⁹ Ba p'a diri faabobonɔ ki na wɛ, a Yesu di yi jo waha pu mu na: «Kaa lemu y'a ja ge, yi ganha bu lee jaha jo sipya wa shishiin bɛ mu wɛ, fo Sipya Ja wu ba jɛ na foro xu ni tuun wemu ni.» ¹⁰ Lee kadugo taan a kalaapiire t'i wu yege na: «Wee tuun wu ni jaha na saliya karamɔgɔbɔ p'i yu na Eli w'a yaa na fɛnhɛ pa wɛ?» ¹¹ A wu pu pye: «Uun, Eli w'a yaa na pa, na ba keree ki bɛɛri gbegelevonɔ gbegele. ¹² Ga n'a da yi jo yi mu, Eli ya pa xɔ, ga sipyii p'i ya ta wu cɛ wɛ, na wu pye pu jidaan pyegana na. Lee kanhagana le ninunɔ na p'a da ba Sipya Ja wu bɛ kanha.»

¹³ Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i na li cɛ na Yohana Batizelipye kaa wu bi byi.

Yesu ya pya wa cuunɔ jina bye wemu ni ge
(Marika 9:14-29; Luka 9:37-43)

¹⁴ Ba p'a pa jé sipyiire ti ni wɛ, a ná wa di fulo Yesu na, na nuguro sin wu fɛɛ ni, ¹⁵ na jo: «Kafɔ, juŋɔ jaari na ja wu na, bani juzhanga ki wa wu na. W'a kanha fo xuuni. Tɛɛgɛɛ kii ni juŋɔ ki ma wu shan na ni, kelee lohɔ ni. ¹⁶ Nɛ pa ni wu ni ma kalaapiire ti mu, ga p'i ya já wu cuunɔ wɛ.» ¹⁷ A Yesu di jo: «Ee! Yee kunni jɛ sipyikuuyo n'a daa baa fɛɛ! Nɛ na gori yaha naha ni yee ni fo tuun wekɛ wɛ? Nɛ na yee keree xu fo tuun wekɛ wɛ? Pa ni ma pya wu ni naha!» ¹⁸ A Yesu di din jina wu na, a w'i foro pya wu ni. A pya wu juunɔ lee taapile li ni. ¹⁹ A kalaapiire t'i ba fulo Yesu na pu yɛ na, na wu yege na: «Naha na wɛɛ di ya já we jina we kɔri yeege pya wu ni-i wɛ?» ²⁰ A Yesu di pu pye: «Bani yee n'a daa w'a cɛɛ toro. Can na n'a da yi jo yi mu, yee n'a daa wu da bi ali mutaridi pilere bɛ xɔ pɛɛɛ ni, yee bi da yi jo ke faabobonɔ ke mu na ki yiri naha, k'i she mɛ, k'a gari. Kaa la shishiin bi da ga yee já wɛ. [²¹ Ga ke jina tuugo ke foromɔ ya taan wɛ, fo suun ni Kile-jɛɛgɛ.]»

Yesu ya wu xu ni wu jɛ wu jo sanha
(Marika 9:30-32; Luka 9:43-45)

²² Cana ka, na Yesu ni wu kalaapiire ti yaha shiizhan Galile ni, a wu pu pye: «Pu na ba Sipya Ja wu le sipyii keye ni. ²³ Pu na ba wu gbo, ga wu caxhugo cana taanri wogo, wu na ba jɛ sanha.» A kalaapiire ti jahaya di danha fo xuuni.

Yesu ni Pyɛɛri bɛ ya saraa katahanaa ki wo wari wu ni

²⁴ Ayiwa, ba Yesu ni wu kalaapiire t'a nɔ Kapɛrinomɔ kulo li ni wɛ, a Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki wo wari wu shɔvɛɛ p'i fulo Pyɛɛri na, na wu pye: «Yee wo karamɔgɔ wu ya gaan Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki wo wari wu ni-i gɛ?» ²⁵ A Pyɛɛri di jo: «Uun, w'a gaan wu ni.» Ba Pyɛɛri ya jé puga ki ni wɛ, a Yesu di fɛnhɛ jomɔ pu lɔ, na jo: «Pyɛɛri, mu funɲɔ na jɔgɔ wu d'a yaa na munaa pɛɛmɛ, kelee katahanaa ki wo wari wu kaan ke konɔ ke wo saannaa pu mu wɛ? Saannaa pu wo nagoo laa piitiilee?» ²⁶ A Pyɛɛri di wu pye:

«piitiilee». A Yesu di jo: «Lee funɲo ni, ma ce kantiinlee niɲe wa lee ni-i sa! ²⁷ Ga lee be na, kɔnhɔ wu ganha bu kawaa pye pii sipyii pii na we, she ɲmehene la wá gba wu ni. Fyashiime wemu w'a da ma ɲmehene li lo ge, m'a wee ɲo mugi. Ma na wari tuunɔ ka ta wà, m'a she kee kan ne ni mu wo munahaa ki pereme.»

18

Weke w'i ɲe nahagbaa fɔɔ we?

(Marika 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A kalaapiire t'i fulo Yesu na, na wu yege na: «Weke wu ɲe pu beeri wo nahagbaa fɔɔ fugba saanra ti ni we?» ² A Yesu di nɔhɔceere la yiri, na lee yereɲe pu niɲe ni, ³ na jo: «Can na n'a da yi jo yi mu, yee bu bye yee di ya ɲeri ba nɔhɔpiire ɲe-e we, yee da ga ba je fugba saanra ti ni bada we. ⁴ Sipya wemu w'a wuyɛ tirige na pye ba le nɔhɔceere le ɲe-e ge, weefɔɔ wu ɲe pusamaa beeri wo nahagbaa fɔɔ fugba saanra ti ni. ⁵ Sipyaa sipya w'a le nɔhɔceere le la shi co xuuni ne wuu na ge, ne w'a co xuuni.

W'à wùye kasɛri ɲugyɛgi keree na

(Marika 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ «Te nɔhɔpiire te t'a dà ne na ge, sipyaa sipya w'a le la ɲunɔ kyɛgi ge, li bi da bɔro weefɔɔ mu na faatabaaga pɔ wu katige ni, na wu wá suumɔ loho nɔhɔdaa. ⁷ Bɔɔngɔ ki wa kɔɲɔ wogo sipyii pu wo ɲugyɛgere ti wuu na. ɲugyɛgere kunni da ga já bye pyebaa we. Ga bɔɔngɔ ki wa ti pyeveɛ pu wogo. ⁸ Ma kenɛ kelee ma tɔɔgɔ biɲe kaɲunɔ di ma le jurumu ni, ki kɔn m'a ki wá. Ma kenɛ nigin wo, kelee ma tɔɔgɔ nigin wo na je Alijine ni, lee ya pɔrɔ ma mu ma keye shuun wo ni ma tɔɔyɔ shuun wo wu wá nafugibaaga ni. ⁹ Ma nii biɲe kaɲunɔ di ma le jurumu ni, li wehele wolo, m'a li wá. Ma nii nigin wo na je Alijine ni, lee ya pɔrɔ ma mu ma nii shuun wo wu wá Jahaneme na ki ni.

Yesu ya talene la jo dubyapɛnge shizhaa na

(Luka 15:3-7)

¹⁰ «Y'a yiye kasɛri de! Yi ganha bu da le nɔhɔceere le la shishiin cereɲe we. N'a da yi jo yi mu jo pu melekee pu niyereye yi wa tuun beeri ni ne To wu nahagbaa na fugba

we ni. [¹¹ Bani piimu p'a piin ge, Sipya Ja w'a pa wu ba pee shɔ.]

¹² «Dii yee di wa li wii we? Dubyaa xhuu nigin (100) bu bye sipya wa mu, a wee wa nigin di ba biin. Ta wu da kelee gbarashɛere ni gbarashɛere (99) wu samaa yaha wà faabobonɔ ki na, na she we wu nigin wu sha we? ¹³ N'a da yi jo yi mu jo wu bu she wu ɲa, wu da funɲɔ taan fo xuuni wu ɲa wu wuu na na toro pusamaa kelee gbarashɛere ni gbarashɛere (99) wu taan, pee piimu pu ɲe pu ya piin we ge. ¹⁴ Mu li wa. Yee fugba To wu be ɲidaan ɲe le nɔhɔceere le la li piin we.

W'à yaa na yafani wùye mu

¹⁵ «Ma ceboro bu kakuunɔ pye ma na. She wu feni, m'a she yi jo wu mu yiye shuun xuu ni. Wu bu yere li na ma mu, yi na bye sanha yiye sipyii. ¹⁶ Ga wu bu she bye wu ya yi logo ma mu we. M'a shen nigin kelee shɛen shuun wa fara yiye na, kɔnhɔ jomɔ pu beeri di she bye seereɛ shuun kelee seereɛ taanri nii na. ¹⁷ Wu bu she li she wu da pee be woyo yi logo we, m'a she yi naha jo egilizi wu mu. Wu bu li she wu da egilizi wu be woyo yi logo we, m'a wu jate ba Kile-cebaama ɲe we, kelee ba fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ wa ɲe we. ¹⁸ Can na n'a da yi jo yi mu jo yi bu kaa lemu beeri she ɲiɲe ke na, Kile be na ba lee she fugba wu ni. Yi bu sɔɔ kaa lemu beeri na ɲiɲe ke na, Kile be na ba sɔɔ lee na fugba wu ni. ¹⁹ N'a da yi jo yi mu sanha jo yee shuun wa bu be kaa beeri na naha ɲiɲe ke na, na lee ɲeri ne fugba To wu mu, wu na lee kan pu mu. ²⁰ Bani shɛen shuun taanri bu she puyɛ pinne ta xuu beeri ni ne mege na, ne wa pu niɲe ni.»

Tɛhene ɲe yafa na sipya ni wu sipyini te ni we

²¹ Wee tuun wu ni a Pyɛeri di fulo Yesu na, na wu pye: «Wù Kafɔɔ, ne ceborona ba kakuunɔ pyi ne na tuun beeri ni, ne yaa na yafani wu mu fo na she nɔ tɔɔpii juu na we? Fo tɔɔpii gbarashuun ge?» ²² A Yesu di wu pye: «N'a da ma pye fo tɔɔpii gbarashuun we de, ga fo tɔɔpii gbarashuun yahanɔa kelee gbarashuun (70). ²³ Lee wuu na, fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa me. Saan wa w'a bi giin wu wu wari keree naha wolo ni wu kapyebyii

pu ni. ²⁴ Ba w'a li jɔ kɔn wɛ, a p'i ba ni kapyebye wa ni wu mu. Saan wu wari miliyoo niɲehemɛɛ foo li bye wee na. ²⁵ Se bye wu ni wu lee foo le tɔ wɛ. A saan wu jo na pu pu pɛɛ taga foo li tɔ, wu ni wu shɔ, ni pu nagoo, ni pu kenɛ yaɲmuyɔ yi bɛɛri. ²⁶ A wee kapyebye wu shɛ nuguro sin wu kafɔ wu fɛɛ ni, na wu jɛɛri na: «Ma luu li gbo na tɔan, n'a da ba ma wari wu bɛɛri foo tɔ ma mu.» ²⁷ A wu jɲaara di jɛ wu kafɔ wu ni, a wu wu yaha, na yafa wu mu bɛ sanha foo li bɛɛri na.

²⁸ «Ba wee kapyebye w'a foro wà wɛ, a wu ni wu kapyebyenii wa di jiri. Wu wari dɛɲɛ xhuu nigin foo di bi bye wee kapyebyenii we na. A wu wee co, na wu katige ɲmɔhɔri, na jo: «Na foo li tɔ!» ²⁹ A wu kapyebyenii wu nuguro sin wu fɛɛ ni, na wu kemɛ jɛɛri na: «Ma luu li gbo na tɔan, n'a da ba ma wari wu bɛɛri foo tɔ ma mu.» ³⁰ Ga wu ya sɔɔ wɛ, na wu le kaso ni fo wu ga ba wee wo foo li tɔ. ³¹ Ba kapyebyii pusamaa ya lee ja wɛ, a lee di waha pu na fo xuuni. A p'i shɛ yi bɛɛri jaha jo pu kafɔ wu mu. ³² Wee tuun wu ni, a kafɔ wu wee kapyebye wu yiri na wu pye: «Kapyebye niguumɔ mu jɛ! Nɛ mu wo foo li bɛɛri yaha mu na, bani mu ya nɛ jɛɛri saama na. ³³ Ta mu bɛ bi yaa na jɲɔɲaari ma kapyebyenii wu na ba nɛ li pye mu na-ɛ wɛ?» ³⁴ A Kafɔ wu luu di yiri fo xuuni. A wu wu le kaso ni kɔnhɔ wu da jaani wà, fo wu ba shɛ foo li saraa na xɔ tuun wemu ni. ³⁵ Mu li wa yee bɛ mu, yee bu bye yee di ya yafani yi cebooloo pu mu yi zɔlɔ pu bɛɛri na wɛ, lee pyegana le na nɛ wo fugba To wu bɛ wa da ba yee pye.»

19

Yesu ya yemu jo gbaxɔɔrɔ shizhaa na ge (Marika 10:1-12)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya wee kalaa wu kan xɔ sipyiire ti mu wɛ, a wu foro Galile fiige ki ni, na gari Zhude fiige ki ni, Zhuruden Gba wu kadugo yiri. ² A sipyiɲehemɛɛ di daha wu fɛni wà. A wu pu yama fɛɛ pu cuɲɔ.

³ A Farizhɛɛn pii di fulo wu na, kɔnhɔ p'i wu pɛri wii. A p'i wu pye: «L'a saha ná wu wu shɔ gbaga xɔ kaɲɲɔ bɛɛri na ya?»

⁴ A Yesu di pu pye: «Ta yee ya li kalaa Kile

Kafila wu ni wɛ? Na: «Fo kɔɲɔ ki jɔkɔɔnrɔ na, kɔɲɔ ki yaavɔɔ w'a pu yàa ná ni cee.»*

⁵ Na jo: «Lee wuu na ná na ba wu to ni wu nu yaha, na nɔrɔ wu shɔ na. Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin.»* ⁶ Lee funɲɔ ni, pu jɛ nige shuun wɛ, ga fo nigin. Ayiwa Kile ya lemu pye nigin ge, sipya ganha bu lee waagi wɛ.» ⁷ Ga Farizhɛɛn p'i wu pye: «Wee tuun wu ni jaha na Musa d'a jo na ná ba da wu shɔ yaha, na wu fɛnhɛ gbaxɔɔrɔ sɛmɛ yàa kan wu mu wu na wu yaha wɛ?»* ⁸ A Yesu di pu pye: «Yee niwegee k'a waha, lee wuu na Musa ya gbaxɔɔrɔ ti koro kan yee mu. Ga fo taashiine li ni, li bi byi mu wɛ. ⁹ Nɛ kunni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a wu shɔ gbaga xɔ ge, cee wu bu da wu ya dɔdɔɔrɔ pye, a lee di gbaga ki xɔ wɛ, ná wu bu wu yaha, na watii lenɛ, dɔdɔɔrɔ w'a pye.»

¹⁰ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Ke bi jɛ ná wo tayerege wu ni wu shɔ tɛ ni, wee tuun wu ni na mɛhɛ pye wà cee baa, lee ya pɔrɔ.»

¹¹ A Yesu di pu pye: «Wee kalaa we se jɛ sipyii bɛɛri ni wɛ, fo piimu yɛ mu Kile ya wu se kan ge. ¹² Kaɲuyɔ ya jɛ wà yemu ya ná jaha kɔɔn wu da cee lenɛ-ɛ ge. Pii ya seni pu jɛ namaa ni wɛ. Sipyii di pii wo namaa ni. Pii bɛ di wa li shaa p'i bye mu fugba saanra ti kaa na. Wemu na já bye cee lenɛ baa ge, wu pye cee lenɛ baa.»

Yesu ya duba nɔhɔpiire ta mu

(Marika 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Lee kadugo na a sipyii pii di ba ba Yesu mu ni nɔhɔpiire ta ni, kɔnhɔ wu wu keye taha ti na wu Kile jɛɛri ti mu. Ga, a wu kalaapiire t'i yogo jo ni pee sipyii pu ni. ¹⁴ A Yesu di pu pye: «Yi nɔhɔpiire ti yaha ti da ma na mu, yi ganha ba ti jaha kɔɔn wɛ! Bani pee shi tuugo wuuro ti jɛ fugba saanra te.» ¹⁵ A wu wu keye taha tee nɔhɔpiire ti na. Ba w'a xɔ wɛ, na yiri wà na kari.

Naafuugbɔfɔɔjemɛ p'a pɛn Kile wo saanra ti ni

(Marika 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ Ayiwa, pu nigariwuu, a ná wa di fulo Yesu na, na wu yege na: «Karamɔgɔ, kasaana leke tuugo nɛ d'a yaa na pye kɔnhɔ

* 19:4 Zhenɛzi 1:27 * 19:5 Zhenɛzi 2:24 * 19:7 Duterenomɛ 24:1-4

di ba j̄ni sicuum̄ nixh̄baama ta wɛ?» ¹⁷ A Yesu di wu pye: «Naha na m'a na yegee kasaana fiin wɛ? Nigin yɛ pe w'a j̄n. Ma funj̄ bi j̄n m'a j̄ni sicuum̄ ta, ta saliya wu j̄mehɛɛ ki koo jaari.» ¹⁸ A ná wu jo: «Kiike wɛ?» A Yesu di wu pye: «Ma ganha bu sipya gbo wɛ! Ma ganha bu d̄d̄d̄r̄ pye wɛ! Ma ganha bu nagaara pye wɛ! Ma ganha bu kafineyɛ taha ma sipȳj̄ni na wɛ! ¹⁹ Ma da ma nu ni ma to pɛɛ! Ma sipȳj̄ni wu taan ma mu ba mayɛ pyaa ki j̄n wɛ!»* ²⁰ A wee l̄v̄w̄ wu jo: «Nɛ kii bɛɛri koro jaari. Lɛkɛ d'a f̄o sanha wɛ?» ²¹ A Yesu di wu pye: «Ma funj̄ bi j̄n m'a fa, shɛ ma kɛj̄ yanmuȳ yi pɛɛ, m'a wee wari wu kan la baa fɛɛ mu. Wee tuun wu ni ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo t̄aan m'a ba daha na fɛni.» ²² Ga ba l̄v̄w̄ w'a yee logo wɛ, na j̄aha tanha na gaan̄, bani naafuugb̄ wu bye wu mu.

²³ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo naafuugb̄ f̄o j̄mɛ p'a pɛn fugba saanra ti ni. ²⁴ N'a da ye bɛ jo yi mu sanha jo j̄h̄h̄j̄ j̄mɛ ya taan museni wii ni na toro naafuugb̄ f̄o j̄ɛ na Kilɛ wo saanra ti ni.» ²⁵ Kalaapiire t'a pee j̄om̄ pu logo ge, a lee di bye pu mu kakanhana fo pu na yu: «Aa! Wee tuun wu ni sipya wekɛ na j̄a pa sh̄o wɛ?» ²⁶ A Yesu di pu wii, na jo: «Sipȳi mu, lee da j̄a bye wɛ, ga kaa la shishiin ya Kilɛ jani wɛ.»

²⁷ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di j̄om̄ pu l̄o, na jo: «Li wii, w̄ɛ ya kahari yanmuȳ bɛɛri ni, na daha mu fɛni. Lɛkɛ di da ba bye w̄ɛ shizhaa na wɛ?» ²⁸ A Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo Sipya Ja wu ba ba diin wu saanra koro n̄d̄r̄ wuu li ni, k̄on̄ nivon̄ ki ni tuun wemu ni, yee bɛ na ba diin saanra korogoo kɛ ni shuun ni, na kiiri k̄on̄ Izirayɛli gbaweye kɛ ni shuun wu na. ²⁹ Sipya wemu bɛɛri w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu ceboronamaa, kelee wu ceboroshaa, kelee wu nu, kelee wu to, kelee wu nagoo, kelee wu kɛɛyɛ, nɛ wuu na ge, weef̄o na ba yee yahan̄aa xhuu nigin (100) ta, na wu taa ta j̄ni sicuum̄ nixh̄baama pu bɛ ni. ³⁰ Ga jahagbaa wuu nijɛhɛmɛɛ na ba bye kadugo ȳiri wuu, kadugo ȳiri wuu nijɛhɛmɛɛ na bye jahagbaa wuu.»

* 19:19 Ekizode 20:12-16; Levitike 19:18

20

Ɛɛɛɛn tɛgɛ kaf̄o ni wu kapyebyii keree

¹ Ayiwa, a Yesu di jo na: «Fugba saanra t'a foro kaa lemu fɛni ge, lee li wa mɛ. Kɛɛyɛ f̄o wa ya s̄o foro j̄is̄oɔḡo ka t̄aan di zhɛ kapyebyii pii sha di zhɛ yaha wu ɛɛɛɛn tɛgɛ ni. ² Piimu w'a shɛ da ge, a wu ni pee di jo bɛ wari dɛj̄n nigin na, wa bɛɛri wo can̄a j̄ii saraa. A wu pu yaha kari labye wu fɛni tiire tɛgɛ ki ni. ³ A can̄a k'i ba dugi j̄eri, a wu foro sanha, na saha ni sipȳi pii niyereye ni kpɛɛngɛ ki na, p'i bi la pyi wɛ. ⁴ A wu pu pye: «Yi bɛ pu shɛ can̄a j̄ii li pye na ɛɛɛɛn tɛgɛ ki ni, saraa wemu w'a yaa ni yi ni ge, nɛ na ba wee kan yi mu.» ⁵ A pee di gari tiire tɛgɛ ki ni. A can̄a k'i ba n̄o j̄in̄ɛ nin̄ɛ ni, a tɛgɛ ki f̄o wu foro sanha, na saha ni pii bɛ ni, na pee bɛ l̄o lee l̄ogana li na. Na ba foro sanha yakon̄ can̄a ki bɛ ni, na saha ni pii bɛ ni, na pee bɛ l̄o lee l̄ogana li na. ⁶ A wu ba guri foro sanha yakon̄ ki bɛ ni, na pii bɛ niyereye ta kpɛɛngɛ ki na, pu bɛ di j̄n la ni wɛ. A wu pu pye: «Naha na yee d'a can̄a j̄ii li bɛɛri pye lapye baa wɛ?» ⁷ A pee di wu pye: «Sipya wa shishiin ya ta w̄ɛ sha wu wo labye na nij̄aa wɛ.» A wu pu pye: «Yi bɛ pu shɛ na kɛɛyɛ yi ni.»

⁸ «Ba can̄a k'a pa xh̄o baari wu tigiduun na n̄o wɛ, a tɛgɛ ki kaf̄o w'i wu kanahash̄on̄rim̄ wu pye: «Kapyebyii pu yiri, m'a pu saraa na li j̄n k̄on̄ kurogo wuu pu na, na se j̄aha wuu pu mu.» ⁹ Piimu p'a pu wo labye wu j̄n k̄on̄ yakon̄ ki ni ge, a pee di fɛnhɛ ful̄o, a pu bɛɛri di wari dɛj̄n nigin nigin ta. ¹⁰ Ba l'a pa n̄o nizhiilee pu na wɛ, a pee di ganha na giin na pee wo wu na j̄ehɛ wari dɛj̄n nigin nigin na. Ga, a p'i wari dɛj̄n nigin nigin kan pu bɛ mu. ¹¹ Ba wee wari w'a kan pee mu wɛ, a p'i ganha na tɛgɛ ki f̄o wu ȳoḡo puyɛ t̄aan, na yu: ¹² «Pii p'a n̄o kurogo ki na ge, l̄ɛri nigin yɛ wo labye pee ya pye. A mu di dɛɛ w̄ɛ wo saraa wu pye nigin ni pee wo wu ni, w̄ɛ piimu p'a can̄a j̄ii li bɛɛri pye, na li kanhama soro, na ke cawaga ke bɛɛri l̄o ge.» ¹³ Ga, a tɛgɛ ki kaf̄o wu shɛn nigin wa pye pu ni: «Naj̄ii, nɛ ta to mu na wɛ! Ta wari dɛj̄n nigin na bɛ nɛ ni mu ya bɛ mu wo can̄a j̄ii li saraa wɛ?» ¹⁴ Ayiwa,

ma wo saraa wu lɔ, ma da gaanji. Nε mu l'a taan nago kanna nε wu saraa ninumo kan mu ni we mu, wee wemu w'a pa tεge ki ni kurogo ge. ¹⁵ Lemu bu nε taan, ta lee bε nε yaa na pye ni na wo wari wu ni wε? Kelee ta nε wo saama pu jεpεen yεrε l'a jε ma ni?» ¹⁶ A Yesu di jo sanha: «Piimu pu jε kadugo yiri wuu pu ge, le pyegana le na pee da ba bye jahagbaa wuu. Piimu pu jε jahagbaa wuu pu ge, pee na bye kadugo yiri wuu.»

*Yesu ya wu xu ni wu jε wu jo sanha
(Marika 10:32-34; Luka 18:31-34)*

¹⁷ Ayiwa, Yesu ya pa yiri na gaanji Zheruzalemu ni. Pu nigariwuu, a w'i wu kalaapiire kε ni shuun wu yε yiri, na pu pye: ¹⁸ «Wù wii gaanji Zheruzalemu ni. Pu na zhe Sipya Ja wu le wà saraya jaha shɔnriwεε jɔnɔfεε ni saliya karamɔgɔlɔ pu kenε ni. Pu na ba wu jaagi na w'a yaa ni xu ni. ¹⁹ P'a wu le shi watii kenε ni, pee na zhehe wu na. Pu na ba wu kpɔn ni susɔlɔ ni, na wu kori tige na. Cana taanri wogo ki na w'a jε na foro xu ni.»

*Yakuba ni Yohana ya jahagbaa fεεrε
shaa Yesu mu
(Marika 10:35-45)*

²⁰ Ayiwa, a Zebede shɔ wu fulo Yesu na ni wu nagoo shuun wu ni. A wu nuguro sin Yesu fεε ni, na wu jεeri, na wu jɔ wee na. ²¹ A Yesu di wu yege na: «Naha kaa l'i wa ma na wε?» A wu Yesu pye: «Ma ba ba diin ma saanra ti ni tuun wemu ni, ma di sɔɔ na mu, na nagoo shuun we di diin ma taa. Nigin wa di diin ma kanige cε, wa di diin ma kamεnε cε.» ²² A Yesu di wu pye: «Kaa lemu yee wa jεeri ge, yee wa li cε wε. Kanhama cεεgbuu lemu ni n'a da ba gba ge, yee na já gba lee ni ya?» A p'i jo: «Uun, wée na já gba li ni.» ²³ A Yesu di pu pye: «Uun, yi kunni na ba gba nε wo cεεgbuu li ni. Ga na tiin nε kanige cε, kelee nε kamεnε cε, nε jε yee tatiinyε yi kanvɔɔ wε. Piimu kaa na nε To w'a yee gbegele ge, pee mu yi da ba gan.»

²⁴ Ba kalaapiire kε wu samaa ya yee logo wε, a pu logoo di yiri pu ceboronamaa shuun wu taa. ²⁵ A Yesu di pu bεeri yiri,

na jo: «Yee ya li cε na shi wemu jε Yawutuu wε, wee shi wu wu jɔnɔfεε p'a pu jɔnɔfεεrε pyi wu na. Pu sipyigbɔ p'i pu fanha shεε wu na. ²⁶ Ga li da ba bye mu yee tε ni wε. Yee wa funjɔ bi jε wu bye sipyigbɔ, wufɔɔ wu pye pusamaa wo kapyebye. ²⁷ Yee wa funjɔ bi jε wu bye jahagbaa fɔɔ, weefɔɔ wu pye pusamaa wo bulo. ²⁸ Mu li wa, Sipya Ja wu bε ya ta pa kɔnhɔ sipyii di ba kapyenεε pyi wu mu wε. Ga w'a pa, wu ba kapyenεε pyi sipyii mu, wu ba wu munaa kan l'i bye sipyijehemεε wo juwuuro saraa.»

*Yesu ya fyenmεε shuun wa cuunɔ
(Marika 10:46-52; Luka 18:35-43)*

²⁹ Ba p'a pa foro Zheriko kulo li ni wε, a sipyijehemεε di daha Yesu feni. ³⁰ Lee bi fyenmεε shuun wa nidεenge ta koo li jɔ na. Ba pee ya logo na Yesu w'a doroo wε, a p'i xhuulo na: «Wù Kafɔɔ, Dawuda Ja we, jɔnɔ jaari wù na!» ³¹ Sipyiiire ti bi yogo yu ni pu ni na pu cari puyε na, ga, a p'i la fara xhuulo wu na, na yu: «Wù Kafɔɔ, Dawuda Ja we, jɔnɔ jaari wù na!» ³² A Yesu di yere, na pu yiri, na pu pye: «Yi wa giin nε di leke pye yi mu wε?» ³³ A p'i jo: «Wù Kafɔɔ, wù pye wù da jaa.» ³⁴ A pu jijaara di jε Yesu ni, a wu gbɔn pu jii ki na. A p'i jɔ kɔn na jaa lee taapile li ni. A p'i daha Yesu feni.

21

*Yesu ya jε Zheruzalemu ni ba saan jε wε
(Marika 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)*

¹ Ba p'a tεenε Zheruzalemu na wε, a p'i nɔ Betεfaje shizhaa, Oliviye faabobonɔ ki kabanugo ki ni. A Yesu di wu kalaapiire shuun wa tun, ² na pu pye: «Yi shε yi jahagbaa kulo li ni. Yi bu nɔ yε, yi na kafazhɔ wa nibɔgɔ ta wà, wu ni wu pya. Yi yee sanha pa na kan naha! ³ Sipya wa bu jo ni yi ni, y'i weefɔɔ pye na Kafɔɔ mago wu wa yi na. Lee bu bye pu na yi jɔ yaha yi mu, y'i ba ni yi ni.» ⁴ Lee ya pye kɔnhɔ Kile tudunmɔ w'a jomɔ pemu jo ge, pee jɔ di fa na:

⁵ «Yi yi jo Siyɔn poro* wu mu na:
«Li wii, ma saan w'a ma ma mu.
W'a wuyε tirige,
na dugi tiin kafabige na,

* 21:5 Siyɔn poro: Wee jε Zheruzalemu shεen pee.

* 21:5 Zakari 9:9

kafazhɔ wa wo pya.»*

⁶ A kalaapiire t'i gari, na shɛ li pye ba Yesu ya yi jo pu mu wɛ. ⁷ A p'i ba ni kafazhɔ wu ni wu pya wu ni, na ba pu fadegbɔyɔ ya taha yee na, a Yesu di dugi tiin wà. ⁸ A sipyiɲɛhɛmɛɛ di pu fadegbɔyɔ pii koo li ni. A pii bɛ di wɛburiye kɔn, na yee pii koo li ni. ⁹ Ba p'a gaanɲi wɛ, piimu pu ɲɛ Yesu ɲahagbaa na, ni piimu pu ɲɛ wu kadugo ge, pee bi xhuulo na yu:

«Masɔɲɔ k'a byi Dawuda Ja wu mu!
Wemu w'a ma mɛ Kafɔɔ mɛgɛ na ge,
wee ɲɛ duba pya!

Masɔɲɔ k'a byi Kilɛ mu fugba lii lii we ni!»*

¹⁰ Ba Yesu ya jé Zheruzalɛmu ni wɛ, a tunmɔ p'i kulo li bɛɛri círi. A p'i ganha na yegee na: «We ná we di ɲɛ jɔgɔ wɛ?» ¹¹ A sipyiire t'i jo: «Kilɛ tudunmɔɔ Yesu wu ɲɛ wii, Galile Nazareti shɛn we.»

Yesu ya Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki pye fɛfɛɛ
(Marika 11:15-19; Luka 19:45-48;
Yohana 2:13-22)

¹² A Yesu di jé Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni. Sipyii piimu pu bi bɛɛɛ ni zhɔ pyi wà ge, a wu pee bɛɛri kɔri yegee. A wu wari faavɛɛ pu wo tabalaa pee, ni gbegebe shazhɛɛɛ pɛɛɛvɛɛ pu wo yatiinyɛ yi ɲɛri buri, ¹³ na pu pye: «L'a ka Kilɛ Kafila wu ni na: «Pu na ba nɛ puga ki pyi Kile-ɲɛɛgɛ puga.»* Ga yee kunni ya ki pye nagaalaa talaraga.»

¹⁴ A fyɛnmɛɛ ni losixuyo fɛɛ pii di fulo Yesu na Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni. A w'i pee cuɲɔ. ¹⁵ Yesu ya kakanhanɲaa kiimu pye ge, ba saraya ɲaha shɔɔnɲivɛɛ ɲunɔfɛɛ ni saliya karamɔgɔlɔɔ p'a kee ɲa wɛ, na nɔhɔpiire ti bɛ ɲaa ti na xhuulo na yu: «Masɔɲɔ k'a byi Dawuda Ja wu mu wɛ!» A pu logoo di yiri. ¹⁶ Wee tuun wu ni a p'i Yesu pye: «Yemu pii wa yu mɛ ge, ta mu wa yi nuri mɛ?» A Yesu di pu pye: «Uun! Ta yee bɛ sanha li kalaa Kilɛ Kafila wu ni wɛ? Na: «Mu ya ma masɔɲɔ pye k'a foro

nɔhɔpiire ni pubinɲɛɛ ɲɔyɔ ni.»*

¹⁷ Ba w'a yee jo wɛ, na foro kulo li ni, na pu yaha wà, na gari na shɛ shɔn Betani kulo li ni.

Yesu ya nitoodige ka laɲi
(Marika 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ayiwa, ɲimuguro ti ɲisɔɔgɔ ki na, Yesu na kuri na ma Zheruzalɛmu ni, a xuugo di wu ta. ¹⁹ A wu nitoodige ka ɲa koo li ɲɔ na, na fulo kee na. Ga wu ya yafiin bɛ ɲa ki na wɛyɛ yɛ kadugo na wɛ. Ayiwa, a wu kee nitoodige ki pye: «Mu da ga yasɛyɛ pye nige bada wɛ!» Taapile ni a kee nitoronɔ k'i waha. ²⁰ Ba kalaapiire t'a lee ɲa wɛ, a lee di bye pu mu kakanhana fo xuuni. A p'i Yesu yege na: «A ke nitoronɔ ke di bye dii na waha mɛ taapile ni wɛ?» ²¹ A Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, n'a daa bu bye yee mu, nakaara bye t'i ɲɛ yee zɔlɔɔ pu ni bada wɛ, lemu nɛ pye ke nitoodige ke na ge, yee da ba da lee yɛ na-ɛ dɛ! Ga yee na ba ke faabobonɔ ke pye: «Yiri laha naha, m'a shɛ mayɛ wà suumɔ lohɔ ni.» Lee na bye. ²² Yi ba yaaga tuugo bɛɛri ɲɛɛri ni n'a daa ni, yi na kee ta.»

Mii Yesu wo sefɛɛɛ ti d'a yiri wɛ?
(Marika 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Ayiwa, a Yesu di shɛ jé Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni, na sipyii pu ɲɔ kɔn na galaa. Na wu yaha wu na wee kalaa wu kaan, a saraya ɲaha shɔɔnɲivɛɛ ɲunɔfɛɛ ni nɔhɔlɛɛ p'i fulo wu na, na wu yege na: «Sefɛɛɛ teke gbɔɔrɔ ni mu wa kii keree kii pyi wɛ? Jɔgɔ w'a kee fanha ki kan mu mu wɛ?» ²⁴ A Yesu di pu pye: «Nɛ bɛ w'a da yee yege kaa nigin na. Yi bu na ɲɔ shɔ, wee tuun wu ni, sefɛɛɛ temu gbɔɔrɔ ni nɛ bɛ ya kii keree kii pyi ge, nɛ bɛ na tee jo yi mu. ²⁵ Jɔgɔ wu d'a Yohana tun na w'a batizeli pyi wɛ? Kilɛ laa sipyii?» A p'i puyɛ pye: «Wù bu jo: «Kilɛ w'a wu tun», wu na jo: «Wee tuun wu ni ɲaha na yee di ya ta dà wu na-ɛ wɛ?» ²⁶ Ga wù bu nɔhɔ jo: «Sipyii p'a wu tun», sipyiire ti na lemu pye wù na ge, lee wo fyaara wa wù ni, bani sipyiire ti bɛɛri wa Yohana wii Kilɛ tudunmɔ.» ²⁷ Lee na, a p'i Yesu pye: «Wèɛ ya cɛ wɛ.» A Yesu bɛ di pu pye: «Ayiwa nɛ bɛ ya she, sefɛɛɛ temu gbɔɔrɔ ni nɛ bɛ ya kii keree kii pyi ge, nɛ bɛ da tee jo yee mu wɛ.»

Yesu ya talenɛ la jo jalaa shuun wa shizhaa na

* 21:9 Zaburuu 118:26

* 21:13 Ezayi 56:7

* 21:16 Zaburuu 8:3

²⁸ A Yesu di jo sanha na: «Yee di wa leke koon yiye funyo ni kii keree kii shizhaa na we? Jalaa shuun pu bye ná wa mu. A wu ba jashiime wu pye: «Na ja, she njaa wo cana nii li wo labye wu pye na ezezen tege ki ni.» ²⁹ A wee ja wu wu pye: «Ne se wà we.» Ga ba jeere ya pye we, yemu w'a jo ge, a yee wo daajenje di je wu ni. A wu gari tege ki ni. ³⁰ A to wu she yee ninuyo jo ja shuun wo wu be mu. A wee di wu pye: «Uun, ne na zhe.» Ga na dere pye wu ya she we. ³¹ Pu shuun wu ni weke d'a tofao wu jidaan pye we?» A p'i jo: «Jashiime we.» Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo fanhafee wari shovee ni navarashaa pu na ba je yee naha na Kile wo saanra ti ni. ³² Bani Yohana ya pa yee mu, koo lemu l'a tii ge, na ba lee she yee na. A yee di bye yee ya da wu na we. Ga, a fanhafee wari shovee ni navarashaa p'i da wu na. A yee di lee be na, ga lee be na yee ya ta daajenje jo yi guri da wu na we.»

Ezezen faapyii niguumoo pu wo talene le (Marika 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ A Yesu di pu pye sanha na: «Yi le talene le be logo: Kereye fao wa w'a bi ezezen tege ka shan, na ki maha ni kasorogo ni. A w'i wege ka wolo na pye ezezen wu loho ki tawologo, na zangaso wa yaa shazhon wu kaa na. Lee kadugo na a wu ezezen tiire tege ki kaa le ezezen faapyii pii kenje ni, na gari fiige katii ni. ³⁴ Ba ezezen wu leduun ya pa derenje we, a wu wu wo kapyebyii pii yaha kari pee ezezen faapyii pu mu, na pu she ezezen nile wu sho pa. ³⁵ Ga, a p'i kapyebyii pu co, na wa kpon xuuni, na wa gbo, na taanri wo wu wa gbo ni kagereye ni.

³⁶ «Ayiwa, a ezezen wu kafao wu kapyebyii pii be tun piimu ya jehhe nizhiilee pu na ge. A p'i pee be pye ba p'a nizhiilee pu pye we. ³⁷ Lee beeri kadugo taan, a tege ki kafao w'i wuye pyaa ja tun kari, na jo: «Ne ja we kunni, pu na zhe gbora taha wee na.» ³⁸ Ga ba ezezen faapyii pu nii ya taha ezezen wu kafao wu ja wu na we, a p'i puye pye: «Cen wu lovo wu w'a we. Yi pa wu wu gbo, cen wu na bye wu wo.» ³⁹ A p'i jafao wu co, na gari ni wu ni ezezen tege ki kadugo yiri, na she wu gbo.

⁴⁰ «Wee tuun wu ni ezezen tege ki kafao wu ba ba, w'a ba leke pye pii ezezen faapyii pii na we?» ⁴¹ A p'i wu pye: «Wu na ba yee sipyikuuyo yi gbo gbogaguuno na, na ezezen tege ki kaa le piitiilee kenje ni, piimu na da ezezen nile wu kaan wu mu wu jidaan tuun ni ge.» ⁴² Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Ta yee ya le kalaa Kile Kafila wu ni we? Na:

«Puyirilee p'a faakagerenje kemu she ge, kee k'a pye puga ki gunnmii li faakagerenje ki nijenje ke.

Li wii, Kafao w'a lee pye

kakanhana li wa lii wu naha taan.»*

⁴³ A Yesu di jo sanha na: «N'a da yi jo yi mu jo lee l'a Kile saanra ti pye ti na da ba sho yee na, na ti kan shi watii mu, wemu na ba nagoo pyi ge. [⁴⁴ Wemu bu do kee kagerenje ke nuno ni, weefao na gegi gegi. Kee kagerenje ki shiin bu do sipya beeri nuno ni, weefao na donhono.]]

⁴⁵ Ba saraya naha shoonrivere nunofee ni Farizheen p'a Yesu talene li logo we, a p'i li ce na pee kaa w'a byi. ⁴⁶ Lee na a p'i ganha na cogana shaa wu na, ga, a p'i fya sipyiire ti na. Bani pee bi Yesu wii Kile tudunmo.

22

Cekaanra ligbaho ki wo talene le (Luka 14:15-24)

¹ Ayiwa, a Yesu di talene la be jo sanha sipyiire ti mu na: ² «Fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa me: Saan wa ya ligbaho gbegele wu ja cekaanra ni. ³ P'a sipyii piimu yiri cekaanra ti ni ge, a wu wu kapyebyii pu tun she pee yiri yalige ki na. Ga pu ya soo na pa we. ⁴ A wu kapyebyii piitiilee yaha kari, na pee pu she pu pye: «Ne na yalige ki gbegele xo nime. Ne na sinme niye ye, ni na sinme yaporo yi gbo, keree ki beeri ya gbegele xo. Yi pa cekaanra ti lige ki feni.» ⁵ Ga sipyirilee pu ya ta lee la shishiin wii kaa we. A pu beeri di gari pu nibyegee feni. Wa ya kari wu kereye ni, a wa di gari wu kegaana tapyege ni. ⁶ A pusamaa di saan wu kapyebyii pu co, na pu kanha fo xuuni, na pu gbo. ⁷ A saan wu luu di yiri. A w'i wu sorosii yaha kari p'a she

* 21:42 Zaburru 118:22-23

pee sipyigbuu pu gbo, na pu kulo li sòrogo. ⁸ Lee kadugo na a wu wu kapyebyii pu pye: «Cekaanra ti ligbòhò ki kunni ya gbegele xò, ga sipyii piimu p'a fènhè yiri ki na ge, pee ninè wa nige ki ni wè. ⁹ Yi shè kodoroyo yi ni, yi bu shè sipyii piimu bèeri ta wà, y'i ba ni pee bèeri ni lige ki kaa na.» ¹⁰ A kapyebyii p'i gari kakuutoroyo yi ni. Sipyii piimu bèeri p'a shè da wà ge, nizaamaa fara niguumò na, a p'i ba pee bèeri pinne fo cekaanra ti puga k'a ji lilii pu na.

¹¹ «Ayiwa, a saan wu ba jé, na lilii pu wii, na ná wa ta pu ni, wemu ya ta cekaanra fàya yi le wè. ¹² A wu jo: «Napii, dii mu d'a pye na jé naha cekaanra fàya yi ba wè?» Nòshòrò ya ta wee ná wu mu wè. ¹³ Wee tuun wu ni a saan wu wu kapyebyii pu pye: «Yi wu tòyò ye ni wu keye yi pò! Yi wu wà kpèngè ki na nibiige ki ni! Mèsuu ni gankunnò na ba bye wá.» ¹⁴ Bani sipyiñhèmèè kunni pu wa yiri, ga piimu ñaha k'a bulo ge, pee ya ñèhè wè.»

*P'a Yesu yege munaa pèrèmè keree na
(Marika 12:13-17; Luka 20:20-26)*

¹⁵ Lee kadugo na a Farizhèen p'i shè puyè ña, na p'i Yesu sha pèri, p'i wu co wuyè pyaa wo ñò jomò fèni. ¹⁶ A p'i pu wo kalaapiire ta ni Hèròdi wo sipyii pii tun na pu shè Yesu pye: «Karamògò, wèè ya li cè na jo can fò mu ñè. M'a sipyii pu fiinnè na galaa bè Kile koro li ni. Mu ya fyagi sipya wa shishiin na wè, bani sipyii pu bèeri pu ñè nigin mu mu. ¹⁷ Ayiwa mu wo fungòngò di wa keke le kaa le ni wè? L'a saha p'a munaa pèrèmè kaan Oromè saannaa Sezari mu laa, li ya saha wè?» ¹⁸ Yesu bi pu funguunò ki cè, a wu pu pye: «Yee shuun shuun juu piiri, ñaha na y'i na ñò yegee wè? ¹⁹ Wari wemu ni y'a munaa pèrèmè pu saraa ge, yi wu tuunò la shè na na.» A p'i wari dèpè nigin wa shè wu na. ²⁰ A Yesu di pu pye: «Jògò wo jaa ni wu kama pu wa we na wè?» ²¹ A p'i jo: «Oromè saannaa Sezari.» Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a Sezari wuu li kaan Sezari mu, yi da Kile bè wuu li kaan Kile bè mu.» ²² Ba p'a tee ñòshòrò ti logo wè, a lee di pu ñaha wò fo xuuni. A p'i wu yaha wà, na gari.

*Sadushèen p'a Yesu yege xupènè li keree na
(Marika 12:18-27; Luka 20:27-40)*

²³ Ayiwa kee canunò ke, a Sadushèen pii bè di ba shè Yesu yíri. Pee bi yu na xupènè da ba bye ñiga na wè. A p'i Yesu pye: ²⁴ «Karamògò, Kile tudunmò Musa ya jo na ná wa bu xhu, na ta wu ya pya ta wè, na wu ceborona wu wee naxhugoshò wu lò, kònho wu nagoo ta di yaha wee ná wu nixhugo ki mu. ²⁵ Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wèè mu naha. A nizhiimè wu cee lenè, na xhu pya ta baa. A cee wu gan wu cuun wu mu, wee ñè ceborona shuun wo we. ²⁶ A l'i bye mu ceborona shuun wo we, ni taanri wo wu bè shizhaa na fo na shè pu gbarashuun wu bèeri xò. ²⁷ Lee kadugo na a cee wu bè di xhu. ²⁸ Wee tuun wu ni xuu pu capènè ke, wee cee w'i da ba bye shen nigin weke wo pii cebooloo gbarashuun we ni wè? Bani pu bèeri ya wu lenè toro.» ²⁹ A Yesu di pu pye: «Yee ya piin, bani le l'a ka Kile Kafila wu ni ge, yee wa lee cè wè, y'i wa Kile wo sefèèrè ti bè cè wè. ³⁰ Xuu pu capènè, sipyii wa da cèè lenè, kelee na gbaya je wè. Ga pu bèeri na ba bye ba fugba mèlekèè ñè wè. ³¹ Kile ya yemu jo xupènè li shizhaa na ge, ta yee ya yee kalaa wè? W'a jo: ³² «Nè ñè Ibirayima wo Kile, ni Ishaaga wo Kile, ni Yakuba wo Kile.»* Kile ñè xuu wo Kile wè, wyii wo Kile wu ñè wii.»

³³ Ba sipyiire t'a yee logo wè, a wu kalaa wu bye pu mu kakanhana.

*Kile wo saliya ñàmehèè ki bèeri wo nighò le
(Marika 12:28-34; Luka 10:25-28)*

³⁴ Ba Farizhèen p'a logo na Yesu ya fèhènè wá Sadushèen pu na wè, a pee di guri shè puyè pinne sanha. ³⁵ Shen nigin wa ñè pu ni, wee bye saliya karamògò. Wee funnò ki bye na Yesu pèri wii. A wee di jo: ³⁶ «Karamògò, ñàmèè leke li d'a pèlè saliya wu ñàmehèè ki bèeri ni wè?» ³⁷ A Yesu di wu pye: ««Ma Kafò Kile wu taan ma mu ma zò wu bèeri na, ni ma munaa li bèeri, ni ma fungòngò ki bèeri.»* ³⁸ Lee li wa saliya wu ñàmehèè ki bèeri nizhiimè, na ñè ki bèeri nighò bè sanha. ³⁹ Li shuun wuu lemu l'a foro li fèni ge, lee li wa mè. «Ma sipyiñii wu taan ma

* 22:32 Ekizode 3:6

* 22:37 Dutèrenòmè 6:5

* 22:39 Levitike 19:18

mu ba maye pyaa ki ne we.* ⁴⁰ Saliya wu jomɛhɛɛ ki beeri, ni Kile tudunmɔɔ pu wo kalaa wu beeri w'a foro kii jomɛhɛɛ shuun we ni.»

Shɔvɔɔ wuya tapye Dawudaja ye nigin we (Marika 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Na Farizhɛɛn pu nibinnɛye ta, a Yesu di pu pye: ⁴² «Leke yee di wa gɔɔn yi funyɔ ni Shɔvɔɔ wu shizhaa na we? Jɔgɔ wo ja wu ne wii we?» A p'i wu pye: «Dawuda Ja wu ne wii.» ⁴³ A Yesu di pu pye: «Wee tuun wu ni naha na Dawuda di wu pyi Kafɔɔ, Fɛfɛɛɛ Munaa fanha ni we? Bani Dawuda ya jo:

⁴⁴ «Kafɔɔ Kile ya yi jo ne Kafɔɔ mu na:

Tiin saanra tateenge ki ni na kanige cɛ,
fo di ba ma pɛɛn pu tirige
na pa le ma tɔɔyɔ nɔhɔ ni.»*

⁴⁵ Ni Dawuda ya Shɔvɔɔ wu pyi Kafɔɔ, wee tuun wu ni w'i ne dii wu ja ye nigin we?» ⁴⁶ Wa shishiin ya ja Yesu na shɔ pu ni, ali ni jɔɔnii nigin be ni we. Na co kee canja ki na, wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na we.

23

Yesu ya pu kaala ni Yawutuu nahagbaa fɛɛ pu kaa ni

(Marika 12:38-39; Luka 11:43,46; 20:45-46)

¹ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire te ni sipyiire ti pye: ² «Saliya karamɔgɔlɔɔ ni Farizhɛɛn pu wo nibyii li ne na sipyii pu kalaa Musa wo saliya wu ni. ³ Lee wuu na saliya wu keree kiimu beeri ni p'a yi kalaa ge, y'a yaa na pu jomɛɛ co, na ganha na kee beeri pyi! Ga keree kiimu puyɛ pyaa ya byi ge, yi ganha ba kee taanni pu fɛni we, bani kalaa wemu p'a gaan sipyii pu mu ge, puyɛ pyaa ki ya wee koo jaari we. ⁴ Pu ma tuguro nigbɔɔrɔ pɔ na taha sipyii juyɔ ni, ga p'i da ga gbara pu ali kabee be taga ti lɔvɛɛ tɛge p'i ti tugo we. ⁵ P'a pu kapyegɛe ki beeri pyi kɔnhɔ sipyii di da pu wii. Lee l'a pu pye pu na pu gbahaa ki wo sɛmɛɛ pee, ni pu kabogoo ki wo sɛmɛɛ pu pɛɛgi. Na pu fadeye jɔwaya ye tɔɔngi ni yalere ni. ⁶ Yalicenɛɛ wo tatiinceye, ni Kile-pɛɛnɛ piyɛye yi wo nahagbaa tatiinyɛ y'a dan pu ni. ⁷ Sipyii na pu shaari pinnɛɛ kpɛɛnyɛ na,

na pu pyi: «Karamɔgɔlɔɔ», lee be l'a dan pu ni xuuni. ⁸ Ga yee kunni, yi ganha bu sɔɔ p'a yi pyi: «Karamɔgɔlɔɔ» we. Bani Karamɔgɔ nigin pe ye wu ne yee mu. Yee beeri pu ne cebooloo. ⁹ Yi ganha bu da da wa shishiin pyi naha ke jinɛ ke na yi to we. Bani To nigin pe ye wu ne yee mu. Wee ne fugba we ni. ¹⁰ Yi ganha bu sɔɔ p'a yi pyi jɔɔfɛɛ we. Bani Jɔɔfɛɛ nigin pe ye wu ne yee mu. Wee ne Shɔvɔɔ we. ¹¹ Wemu wu ne sipyigbɔ yi beeri tɛ ni ge, wee wu pye yi beeri wo kapyebye. ¹² Sipya wemu w'a wuyɛ durogo ge, wee na ba dirige. Sipya wemu w'a wuyɛ tirige ge, wee na ba durogo.

Yesu ya Farizhɛɛn ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu jaagi

(Marika 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jovɛɛ pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee Farizhɛɛn na! Bani yee wa fugba saanra ti koo li tɔni sipyii pusamaa naha na. Yiyɛ pyaa ki wa jin ti ni we, piimu p'a giin p'i jɛ ge, a y'i ganha na pee be naha kɔɔn.

[¹⁴ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jovɛɛ pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee Farizhɛɛn na! Bani yee wa naxhugoshaa kenɛ yanmuyɔ beeri njmahana na zhuu pu na, na mɔni Kile-jɛɛɛge na, kɔnhɔ y'i yiyɛ pye see sipyii. Lee na yee wo jaagi kanhama pu na ba golo fo xuuni.]

¹⁵ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jovɛɛ pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee Farizhɛɛn na! Bani yee wa jinɛ ke jaari, na suumɔ lɔhɔ ke be jaari, kɔnhɔ yi sii shɛn nigin ye ta yi pye Yawutu ba yee ne we. Yee bu wee ta na xɔ, yee na wee pye w'a yaa ni Jahanɛmɛ ni tɔɔnii shuun na toro yiyɛ pyaa ki taa.

¹⁶ «Bɔɔngɔ ki wa yee wogo, yee fyɛnmɛɛ piimu pu ne fyɛnmɛɛ kagaancɔmɔɔ ge! Bani yee wa yu na sipya wemu w'a kaa Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki na ge, na kee kaaga ke ya jatɛni we. Ga wufɔɔ bu gaa Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki wo sanni wu na, na kee kaaga ke k'a jatɛni. ¹⁷ Fungɔnyɔ baa fɛɛ fyɛnmɛɛ yee ne. Kekɛ ki d'a ye kekɛ na ye shuun we ni we? Sanni we laa, kelee Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ke, kee kemu k'a sanni wu pye

* 22:44 Zaburuu 110:1

fɛɛfɛɛ ge? ¹⁸ Yee wa yu sanha na sipya bu gaa saraya yi tawologo ki na, na kee kaaga ke ya jateni wɛ. Ga saraga kemu k'a taha saraga yi tawologo ki na ge, na wufɔɔ bu gaa kee na, na kee kaaga ke k'a jateni.

¹⁹ Fyɛnmɛɛ yee jɛ. Kɛkɛ ki d'a ye kɛkɛ na wɛ? Saraga ke laa, saraya yi tawologo ke, kee kemu k'a saraga ki pye fɛɛfɛɛ ge?

²⁰ Wee tuun wu ni wemu bu gaa saraya yi tawologo ki na, saraya yi tawologo ke, ni yaɲmuyɔ yemu bɛɛri yi jɛ ki juɲɔ ni ge, yee bɛɛri na m'a kàa. ²¹ Wemu bu gaa Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki na, Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ke ni Kile na m'a kàa, wee wemu w'a dɛn ki ni ge. ²² Wemu bu gaa fugba we na, Kile wo saanra koo le, ni Kile wemu w'a tiin li ni ge, pee na m'a kàa.

²³ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jɔvɛɛ pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee Farizhɛɛn na! Bani yee wa loyɔ wu yapyiire nifɛnhɛfɛnhɛrɛ ti jagi wo: nanayi, ni wɛyɛ yemu bɛɛri y'a leni shiga ni ge. Nɔmɛhɛɛ kiimu tayerege k'a pɛlɛ saliya wu ni ge, a yee di kee yaha wà. Kee jɛ: tiimɛ, nijaara, ni jɔmɛɛ fɛɛrɛ. Yee bi yaa na kii kagbɔhɔ kii pyi, na te nibiire te fara kee na. ²⁴ Fyɛnmɛɛ yee jɛ piimu p'a fyɛnmɛɛ pii wo kagaanya co ge. Yee ya yi logbaga suguri, na fɔnfɔɔnrɔ wo ki ni, ga na dɛrɛɛ na jɔhɔyɔ juuri.

²⁵ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jɔvɛɛ pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee Farizhɛɛn na! Yee ma cɛɛgbuugoo ni golɛyɛ kaduyo jii na fiinni, na ta yi d'a ji na-gaara yaɲmuyɔ, ni yi lakuuɲɔ yaɲmuyɔ na.

²⁶ Farizhɛɛn fyɛn, fɛnhɛ cɛɛgbuu le, ni golɛgɛ ki funɲɔ ki je, lee bu bye, yi kaduyo yi bɛ na bye fɛɛfɛɛ yi mu.

²⁷ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jɔvɛɛ pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee Farizhɛɛn na! Yee jɛ ba faya jɛ wɛ p'a yemu fiinɲɛ ge. Ma bu yi wii, m'a yi ta y'a jɔ kpɛɛngɛ ke na, ga yi funyɔ d'a ji xuu kaciye ni yaɲmufɔnyɔ tuuyo bɛɛri na. ²⁸ Mu yee bɛ jɛ. Yee ma yiye pye na tifire fɛɛ yee jɛ sipyii naha tãan, ga yee zɔlɔɔ pu d'a ji shuun shuun juuro ni kuumɔ na.

²⁹ «Bɔɔngɔ ki wa yee shuun shuun jɔvɛɛ pii wogo, yee saliya karamɔgɔlɔɔ fara yee

Farizhɛɛn na! Yee wa Kile tudunmɔɔ pu faya yi yari na jɔgi. Piimu p'a Kile jɔmɛɛ co ge, yee wa pee wo faya yari ni kacɛɲɛɛ ni.

³⁰ Yee wa yu na yee da ba bye ni yi wo tii pu ni pu wo cana jii li ni, na yee bi da ga sɔɔ di pu tɛgɛ pu Kile tudunmɔɔ pu gbo wɛ. ³¹ Lee funɲɔ ni yeeyɛ pyaa ya li shɛɛ na piimu p'a Kile tudunmɔɔ pu gbo ge, na pee wo nagoo yee jɛ. ³² Ayiwa, yi shɛ naha na, yi sefɛɛ p'a lemu jɔ kɔn ge, yi lee jɔ fa! ³³ Wɔlɔɔ yee jɛ, matɔn nagoo. Yee na já pye dii na yiye tãnha Jahanɛmɛ na wɛ? ³⁴ Lee wuu na n'a da ba Kile tudunmɔɔ, ni fungonyɔ fɛɛ, ni kalaa fɛɛ tun yi mu. Yee na ba pii gbo pee ni, na pii kori tiye na, na pii kpɔn ni susɔlɔɔ ni yi Kile-pɛɛɲɛ piyeyɛ yi ni. Yi na ba daha pu fɛni, na pu kana kulo ni kulo. ³⁵ Sipyitiimɛɛ piimu wo shishan p'a wo jɛɲɛ na ge, kɔnhɔ pee di ba do yi juɲɔ ni, na co tiimɛ fɛɛ Abɛli* wo shishan pu na, fo na pa nɔ Baraki ja Zakari* wo shishan pu na, wee wemu yee ya gbo Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki saraya yi tawologo ke, ni fɛfɛrɛ xuu wu tɛ wu ni ge. ³⁶ Can na n'a da yi jo yi mu, tee gbuuro te bɛɛri wo footɔnɔ li kanhama na ba do nijaa wo sipyii pii juɲɔ ni.

*Yesu ya jo Zheruzalɛmu keree na
(Luka 13:34-45)*

³⁷ «Zheruzalɛmu, Zheruzalɛmu, mu wemu w'a Kile tudunmɔɔ pu xuli ge, piimu p'a dunni ma mu ge, na kagereye taga na pee bɛ waa na xhuli ge, nɛ funɲɔ ya pye tɛɛgɛɛ niɲɛhɛɲɛɛ ni di ma nagoo pu pinne, ba xhuu ya wu nagoo pinne mɛ wu kapaɲa nɔhɔ ni wɛ. Ga yee di ya ta sɔɔ lee na wɛ. ³⁸ Ayiwa yi puga ki na ba yaha wà nime fɛɛfɛɛ, ki niwaga. ³⁹ Bani n'a da yi jo yi mu, na co nime na, y'a da na ja nige wɛ, fo yi ba shɛ yu tuun wemu ni na: «Wemu w'a ma mɛ Kafɔɔ mɛgɛ na ge, wee jɛ duba pya.»*

24

*Yesu ya Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ja wu jo
(Marika 13:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ A Yesu di foro Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni na gaani. A wu kalaapiire t'i fulu wu na, na ganha na Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki yerenɛgana li shɛɛ wu na, k'a kemɛ yàa yaagana lemu

* 23:35 Zhenɛzi 4:8-10

* 23:35 2 Canjaɲhɛɛ Jomɔ 24:20-22

* 23:39 Zaburuu 118:26

na ge. ² A Yesu di pu pye: «Yee nii wa yee beeri ni ge? Can na n'a da yi jo yi mu jo kagerenje ka shishiin wa da ba gori naha ka junjo ni we. Yi beeri na ba do fεεfεε.»

*Keree kiimu na ba byi sani konjo ki xo ge
(Marika 13:3-13; Luka 21:7-19)*

³ Na Yesu nideenge yaha Oliviye faabobonjo ki na, a wu kalaapiire t'i fulo wu na pu ye na, na wu yege na: «Lee na ba bye tuun wemu ni ge, wee she wu na! Naha sheshεere temu na ba li she na ma paduun w'a no, konjo ki taaxoo li be d'a no ge, m'a tee be she wu na!» ⁴ A Yesu di pu pye: «Y'a yiye kaseri! Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinje we!» ⁵ Bani sipyii nijehemεε na ba ma ni ne mεge ni, na yu: «Ne wu je Shovoo we.» Pu na ba sipyijehemεε piinje. ⁶ Yi na ba kashen keree nuri, na kashen gbegeme keree nuri. Ayiwa yi funyo ganha da ben we! Li waha l'i waha kee keree k'a yaa na pye, ga lee di wa da ba bye taaxoo li we. ⁷ Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba yiri saanra tatii kaa na. Xuugo nigboh ni jine celenε na ba byi tye ya ni. ⁸ Kee keree kii beeri wa kanhama pu keree jokoonro ye, ba cee laa ma yiri me we.

⁹ «Ayiwa, sipyii na ba yi leni keye ni, p'a ganha na yi kana, na yi xuli. Shi wu beeri na ba yi ko ne mεge wuu na. ¹⁰ Wee tuun wu ni sipyijehemεε na ba n'a daa wu yaha. Pu na ba puye noho yeri, na puye ko. ¹¹ Tudunmoo kafinejuu nijehemεε na ba foro yere. Pu na ba sipyijehemεε piinje. ¹² Kakuunoo ki jo na ba jehe tapyege ni. Lee ma bye kapunjo na sipyijehemεε wo taanjeεge ki cereje. ¹³ Ga wemu bu ja luu mara fo na she no li tεhene na, weefoo na ba sho. ¹⁴ Pe Jozaama pe pu wa Kile saanra ti kaa yu ge, pee na ba jo konjo ke kabaya ye beeri na, konho shi wu beeri di pu logo. Lee kadugo na taaxoo l'i na no.

*Kanhama nigbo pemu na ba bye ge
(Marika 13:14-23; Luka 21:20-24)*

¹⁵ «Ayiwa yi ba gyεgi pyevoo* wu ja tuun wemu ni fεεere xu wu ni, wee wemu kaa Kile tudunmoo Dapeli ya jo ge. (Wa bu yi kalaa, wu yi naha ce.) ¹⁶ Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee

di ba fe p'a se faaboboyo xu ni. ¹⁷ Lee ba wemu ta katanja junjo ni, wu ganha bu da digi di wu yereye lo puga ki ni we. ¹⁸ Wemu ba da wu kereye ni, weefoo ganha bu da guri ba puga di ba wu fadenε lo we. ¹⁹ Bongo na ba bye lahaa fee ni punmaraya fee wogo yee caya yi na. ²⁰ Y'a Kile jεeri konho tee tafere ti cana ganha ba saha ni wiire tuun ni, kelee ni cadeenge ni we. ²¹ Bani kanhama nigbo na ba bye wee tuun wu ni pemu tuugo sanha bye ja we, na co konjo ki yaaduun wu na, fo na pa no nijaa na. Pee kanhama pu tuugo di wa da bye be nige bada we. ²² Kile da bye wu ya ya wolo be yee caya yi ni we, sipya wa shishiin bi da ga sho we. Ga sipyii piimu naha w'a bulo ge, pee wuu na w'a la wolo yee caya yi ni.

²³ «Ayiwa, wa ba yi pye wee tuun we ni na: «Yi wii, Shovoo wu wa naha!» kelee «Wu we me.» Yi ganha bu da yee na we! ²⁴ Bani kafinejuu pii na ba yiri, na puye pye shovεε ni Kile tudunmoo. Pu na ba naha sheshεere kagbohoo ni kakanhanjaa pyi konho p'i sipyiire ti piinje. Ali Kile ya sipyii piimu naha bulo ge, nago ba pu da ja ba pee be piinje we, pu bi da ba pee be piinje. ²⁵ Li wii, ne kii keree kii beeri jo yaha yi mu.»

²⁶ «Ayiwa sipya wa ba yi pye: «Li wii, sige ke ni Shovoo wu je!», yi ganha bu she wa we. Kelee wa bu yi pye: «Li wii, maanja ke ni wu wa naha!», yi ganha bu da yee na we. ²⁷ Kile bu ji Kile-noho na, kpeenge ki ma no camutom ni nogana lemu na ge, lee pagana li na Sipya Ja wu be wa da ba ba. ²⁸ Xu wemu ni yaxugo je ge, wa tobinye ya yiye pinneε.

Sipya Ja pagana

(Marika 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ «Pee kanhagbo pu wo caya yi ba doro ye, taapile ni nibiige na ba je cana ki ni; yenε wa da kpeenge yeege we. Woro ki na ba yiri yiri fugba we ni na pa do. Fugba wu sefεere ti na ba jele. ³⁰ Wee tuun wu ni Sipya Ja wu wo naha sheshεere te, tee na ba ja fugba we ni. Shi wemu beeri wu je jine ke na ge, wu beeri na ba mεheε suu. Wu na ba Sipya Ja wu nibawo ja fugba nahaya ye na ni sefεere ti beeri, ni nooro nigbo ni. ³¹ Maga nigboh ki meε li na ba foro. Sipya Ja w'a

* 24:15 Dapeli 9:27; 11:31; 12:11

sipyii piimu naha bulo ge, wu na ba melekée tun pu pee pinne, na yiri konjo ki kabaya shishéere wu beeri na, na ba pu pinne xuu nigin ni, ma li jo kon konjo ke kabanja ka na, na se konjo ke kabanja ka mu.

Kalaa wemu ya daa nitoodige keree na ge

(Marika 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² «Naha sheshéere ta te nitoodige shizhaa na: Ki geye ye ba jo kon na funni tuun wemu ni, yee wa ma li ce na ki nagoo pyeduun w'a tene. ³³ Mu li wa, yi ba kii keree kii beeri naa ki na byi tuun wemu ni, y'i li ce na Sipya Ja w'a tene na xo, na w'a no xo kujoo li jo na. ³⁴ Can na n'a da yi jo yi mu jo sipyii piimu pu wa jii na nime ge, sani pee beeri pu xu ge, kii keree kii beeri jo na va. ³⁵ Fugba we ni jine ke na ba doro, ga ne jom pe wa da doro bada we.

Kile ye nigin pe w'a taaxoo li tuun ce

(Marika 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ «Ga sipya wa shishiin wa kee canja ke ni wee tuun we ce we, ali fugba melekée pu be we, Kile Ja wu be we. To Kile ye nigin pe w'a kee canja ke ni wee tuun we ce. ³⁷ Ba Nuxhun wo canja jii li keree k'a pye we, mu Sipya Ja wu be cabanja k'a da ba bye. ³⁸ Na logbaho ki ta ki sanha ba we, sipyii pu bi li, na gbuu, na cee lenee, na pu nagoo kaan gbaya ni, fo na she no canja kemu Nuxhun ya je koo gbaho ki ni ge.* ³⁹ Pu ya puye kaala kaa la shishiin be na we, fo na she logbaho ki pye k'a pa, na pu beeri jo tugo. Mu l'a da ba bye Sipya Ja wu be cabanja. ⁴⁰ Wee tuun wu ni namaa shuun na ba bye pu kereye ni, p'a nigin wa lo, na wa yaha wa. ⁴¹ Cee shuun na ba tira tiree, wa na ba lo na wa yaha. ⁴² Lee wuu na yi kori yaha jii na bani canja kemu Kafoo w'a ma ge, yi wa kee ce we. ⁴³ Yi li ce na puga foo da ba li ce na we tuun we ni nagaa da ba ba nibiige ni, wu bi da gori yaha jii na. Wu da ga gbara nagaa wu je wu puga we. ⁴⁴ Lee wuu na yi be pu gbegele yaha, bani yee ya Sipya Ja wu sonji tuun wemu ni we, wee tuun weye pyaa ni wu da ba.

Kapyebye nizaama ni wu niguumoo keree
(Luka 12:41-48)

* 24:38 Zhenzi 7:7

⁴⁵ «Kapyebye jo mee foo fungongo foo wemu wo kafoo w'a wu tene wu puga ki wo kapye-byii pusamaa jo ni, na wu pye na w'a pu yaligee keree naha wo ki tuun ni ge, wee ne joo we? ⁴⁶ Wee kapyebye wu kafoo wu ba ba, na ba wu ta wu na li pyi li pyegana na, wee ne duba pya. ⁴⁷ Can na n'a da yi jo yi mu, wee kapyebye wu kafoo wu na ba wu tene wu kene yanmuyo yi beeri jo ni. ⁴⁸ Ga wee kapyebye we bu da sipyikuunjo, wu na li kon wuye funjo ni na wee kafoo w'a da zhe mo wa. ⁴⁹ W'a jo kon na wu kapyebye jii pu sani, na li, na gbuu ni yagbagbaa ni. ⁵⁰ Ayiwa, canja kemu ni tuun wemu wu ne kapyebye wu ya wu kafoo wu sonji-i ge, kee canja ke ni wee tuun we ni wu da ba. ⁵¹ Wu na ba wee kapyebye we kori, na wu taa pinne ni shuun shuun juu ni. Mesuu ni gankunnoo na ba bye wa.

25

Talene lemu l'a jo dojine pushaa ke wu shizhaa na ge

¹ «Ayiwa, fugba saanra ti na ba foro dojine pushaa ke wa feni, piimu ya pu sokinnaa lo na se di zhe cenabun poo wu jo ciri ge. ² Pu ke wu ni, kaguro wa wu bye fungonyo baa fee, kaguro wa di ne fungonyo fee. ³ A fungonyo baa fee p'i pu wo sokinnaa pu lo, ga p'i ya ta sinme patii lo na taha sokinnaa pu na we. ⁴ A fungonyo fee p'i pu wo sokinnaa pu lo, na sinme patii be lo na taha pu wo sokinnaa pu na. ⁵ A cepoo w'i mo, wu da ba we. A nmunumoo di pu beeri ta, a pu beeri di nmunoo. ⁶ A mujuu la di ba foro jine ki na na: «Cenabun poo wu we! Yi foro she wu ciri!» ⁷ Wee tuun wu ni a dojine pushaa ke wu beeri di yiri, na pu sokinnaa pu yaa yaa. ⁸ A fungonyo baa fee p'i fungonyo fee pu pye: «Wee wo sokinnaa p'a zhaa da furi, yi sinme dooni wa kan wu mu.» ⁹ A fungonyo fee p'i pu pye: «Ahayi! Sinme pemu pu ne wee mu ge, pee wa da ga wee ni yee yaa we. Yi she sinberelee pu mu, y'i she pa sho yiy mu!» ¹⁰ A fungonyo baa fee p'i gari sinme pu feni, a cenabun poo wu ba na pu yaha wa. Pushaa kaguro wemu w'a bi gbegele ge, a pee di je ni cenabun poo wu ni cekaanra puga ki ni. A p'i gbura ki shaho.

¹¹ Lee kadugo tàan a pii pu bε di ba nɔ, na xhuulo na: «Kafɔɔ, kafɔɔ, gbura ki mugi wù mu!» ¹² Ga, a cenabun poo wu pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo nε yee cε wε.» ¹³ Lee wuu na yi kori yaha jɔi na, bani yi wa kee cana ke ni wee tuun we cε wε.

Talene lemu l'a jo na jaha tii wari kegaanja pyeεε pu na ge
(Luka 19:11-27)

¹⁴ «Fugba saanra t'a foro ná wa feni wee wemu ya gaanji kulo ni ge. A w'i wu kapye-byii pu yiri, na wu kenε yara li kaa le pu kenε ni. ¹⁵ A wu wari talaan kaguro kan wa mu, na wari talaan shuun kan wa mu, na talan nigin kan taanri wo wu mu. Wee wari we ya kan pu mu na saha ni pu bεeri nigin nigin wu wo sefεεε jɔnɔ kana ni. ¹⁶ Kaguro w'a kan wemu mu ge, a wee di wakaraa kegaanja jɔ kɔn ni wu wo wu ni. A w'i wari talaan kaguro wa βetii ta na fara we wu kaguro wu na. ¹⁷ A shuun fɔɔ wu bε di kegaanja pye ni wu wo wu ni, na talaan shuun wa ta na fara wu na. ¹⁸ Ga, a talan nigin fɔɔ wu shε wege tugi, na wu kafɔɔ wu wo wari wu ηmɔhɔ wà. ¹⁹ A kapyebyii pu kafɔɔ wu sii mɔ wà, na na pa ba. Ba w'a pa ba wε, wu ni kapyebyii pu ni, a p'i jate wu wolo. ²⁰ A wari talaan kaguro fɔɔ w'i fulu wu na ni we wu kaguro wu bε ni na jo: «Na Kafɔɔ, talaan kaguro mu ya kan nε mu, we kaguro we nε ta wu kuduun.» ²¹ A wu kafɔɔ wu pu pye: «L'a jɔ kapyebye nizaama jɔmεε fɔɔ. M'a pye jɔmεε fɔɔ kafεnhεfεnhεnε ni, lee wuu na n'a da kagbɔhɔɔ kaa le ma kenε ni. Pa wù binne funnɔ taan!» ²² A talaan shuun fɔɔ wu bε di fulu wu na, na wu pye: «Na kafɔɔ, talaan shuun mu ya kan nε mu, we shuun we nε ta wu kuduun.» ²³ A wu kafɔɔ wu jo: «L'a jɔ, kapyebye nizaama jɔmεε fɔɔ. M'a pye jɔmεε fɔɔ kafεnhεfεnhεnε ni, lee wuu na n'a da kagbɔhɔɔ kaa le ma kenε ni. Pa wù binne funnɔ taan!» ²⁴ Lee kadugo na a wari talan nigin tavɔɔ wu bε di fulu na jo: «Na kafɔɔ, nε bi li cε jo mu keree k'a waha. Mu ya xuu wemu nugi wε, wee xuu wu wo yalɔɔɔ mu ya luu. Mu ya xuu wemu wo yashi wá wε, wee xuu wu wo yapyiire mu ya gɔɔn. ²⁵ Nε fya, na shε ma wari wu ηmɔhɔ jɔnε ke ni. Wu we!» ²⁶ A wu kafɔɔ wu pu pye:

«Kapyebye niguumɔ saa fɔɔ mu jε. Mu ya li cε na nε ya xuu wemu nugi wε, na wà nε na wo yalɔɔɔ ti luu, na na yapyiire ti kɔɔn xuu ni nε ta wemu wo yashi wa-ε ge, ²⁷ go mu bi yaa na shε na wari wu yaha banj na dε, kɔnhɔ di ba ba, di shε wu lɔ ni wu kuduun ni.»

²⁸ «Yi wu wo wari talan nigin wu shɔ wu na, y'i wu kan talaan kε fɔɔ wu mu! ²⁹ La jε wemu mu ge, la na ba gan wee mu na fara wu wuu li na, la jεhε wu mu. Ga la jε wemu mu wε, ali nifεnhεfεnhεnε lemu bε li jε wu mu ge, lee bε na ba shɔ wu na. ³⁰ We kapyebye niguumɔ we kunni, yi wu co wá kpεεngε ke na nibiige ki ni! Mεsuu ni gankunnɔ na ba bye wà.

Taaxɔ li wo kiiri we

³¹ «Sipya Ja wu ba ba wu nɔɔɔ wu ni tuun wemu ni ni melekεε pu bεeri ni, wu na ba diin wu saanra koro nɔɔɔ wuu li ni. ³² Shi we bεeri na ba binne wu tàan. Wu na ba pu waa na laha pu yε na ba yatɔɔnahama ma wu dubyaa ni wu sikaa waa laha mε pu yε na wε. ³³ Wu na ba dubyaa pu yaha wu kanige cε, na sikaa pu yaha wu kamεnε cε.

³⁴ «Ayiwa, saan wu na ba wu kanige cε wuu pu pye: «Yi pa, na To wu wo duba nagoo pee. Saanra temu t'a gbegele na yaha yee jaha na fo kɔnɔ ki yaaduun wu ni ge, yi pa jé tee ni, y'i ti pye yi wuuro. ³⁵ Bani xuugo ya nε ta, a yee di nε kan nε li. Waga ya nε ta, a yee di nε kan nε gba. Nε bi bye nabun, a yee di nε tirige yi kaban. ³⁶ Fafunmɔ bye nε na, a yee di nε fafunmɔ pu xɔ. Nε bi bye yama fɔɔ, a yee di nε keree yàa. Nε bi bye kaso ni, a yee di shε foro nε na.» ³⁷ Ayiwa, pee sipyii piimu p'a Kile jɔmεε co ge, pee na saan wu pye: «Kafɔɔ, tuun wekε ni wèe d'a mu xuugo wo wu ja, na yalige kan mu mu wε? Kelee na mu waga wo ja, na mu kan mu ya gba wε? ³⁸ Tuun wekε ni wèe d'a mu nabɔɔ wo wu ja, na mu tirige wù puga, kelee na ma fafunmɔ wo ja, na pee fafunmɔ pu xɔ wε? ³⁹ Tuun wekε ni wèe d'a ma yama wo, kelee na ma kaso wo wu ja, na shε foro ma na wε?» ⁴⁰ Saan wu na pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo tuun bεeri ni yee ya lee la pye ali nε cebooloo pu bεeri wo nifεnhεfεnhεnε nigin bε na ge, nε na yee ya li pye.»

⁴¹ «Lee kadugo na saan wu na kamene ce wuu pu pye: «Yi laha na taan, yee laɲi fee piiri! Yi she nafugibaaga ki ni, kee kemu k'a gbegele na yaha Shitaanni ni wu wo melekere pu kaa na ge. ⁴² Bani xuugo bi bye ne na, yee di ya ta yalige kan ne mu we. Waga bi bye ne na, yee di ya ta ne kan ne gba we. ⁴³ Ne bi bye nabun, yee di ya ta ne tirige yi puga we. Ne bi bye fafunmo ni, ye di ya ta ne fafunmo pu xo we. Ne yama wo bi bye, ne bi bye kaso ni, yee di ya ta she foro ne na we.» ⁴⁴ Ayiwa, pee be na wu pye: «Kafɔɔ, tuun weke ni we d'a mu xuugo wo wu ja, kelee ma waga wo, kelee ma naboro wo, kelee ma fafunmo wo, kelee ma yama wo, kelee ma kaso wo, na li she we da ma tegere we?» ⁴⁵ Saan wu na pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, yee bu bye yee di ya lee la pye ali ne cebooloo pu beeri wo nifenhafenhe nigin be na we, yee ya ta li pye ne na we.» ⁴⁶ Pee na ba je kanhama nixhobaama ni. Ga piimu p'a tii ge, pee na ba je ni sicuumo nixhobaama ni.»

26

Yawutuu nunɔfee p'a woni pye Yesu kaa na
(Marika 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya pee jomo pu beeri jo xo sipyiire ti mu we, na wu kalaapiire ti pye: ² «Y'a li ce na cabyaa shuun te ni Nuwuuro ti wo Kalene l'a da no. Sipya Ja wu na ba je keye ni, p'a wu kori tige na.»

³ Wee tuun wu ni a saraya jaha shonrivere nunɔfee ni Yawutuu noholee p'i she puy pinne Kayife kaban, wee ne saraya jaha shonrivere wo nunɔfɔgbɔ we. ⁴ A p'i be yi na na pu Yesu peele co nmohoro ni, p'i wu gbo. ⁵ Ga, a p'i jo: «Wu ganha bu wu co kalene li ni we, konho tunmo ganha bu yiri sipyiire ti te ni we.»

Cee wa ya lasikoli wo Yesu nunɔ ni
(Marika 14:3-9; Yohana 12:1-8)

⁶ Na Yesu yaha Betani kulo li ni Simo kaban, togo k'a fenne wemu co toro ge, ⁷ a cee wa di fulo wu na ni lasikoli gboro la ni. Lee bi ni pewa lasikoli wa na. A wee cee wu Yesu yaha wu na li, na ba wee lasikoli wu wo wu nunɔ ni. ⁸ Ba Yesu kalaapiire

t'a lee ja we. A pu logoo di yiri, a p'i jo: «Te kakara te wo nunɔ di ne leke we?» ⁹ We lasikoli we bi da ja bere wari niheneme na, na wee kan funmo fee mu.» ¹⁰ Ba Yesu ya lee ce we, na jo: «Naha na y'i we cee we zo tenri we? Go kasaana w'a pye me ne na. ¹¹ Funmo fee na da daa yee te ni tuun beeri ni, ga ne kunni wa da ba bye yee te ni tuun beeri ni we. ¹² We lasikoli we w'a wo na na ge, w'a wari na ceepuuro ti keme yaha fanja le kaa na. ¹³ Can na n'a da yi jo yi mu jo xuu beeri ni pe Kile Jozaama pe ya jo ke konjo ke na ge, le we cee we ya pye ge, li be na baari wa, na sipyii pu funyo tirige ni wu kaa ni.»

Zhudasi ya Yesu shaa di le kenje ni
(Marika 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Ayiwa, Yesu kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa, wemu mege ki bye na Zhuda Isikariyoti ge, a wee di she saraya jaha shonrivere nunɔfee pu mu, ¹⁵ na she pu pye: «Ne bu Yesu le yee kenje ni, juu yee di da gan ne mu we?» A p'i warifyen tunjo kelee taanri (30) toro kan wu mu. ¹⁶ Na co wee tuun wu na a Zhuda di ganha na pyegazaana shaa wu Yesu le pu kenje ni.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalene liyalige ki li shiizhan
(Marika 14:12-21; Luka 22:7-14, 21-23; Yohana 13:21-30)

¹⁷ Shizhenhere Baa Buuri wu wo Kalene li cazhiige ke, a Yesu kalaapiire t'i fulo wu na, na wu pye: «Ma funjo wa wu Nuwuuro ti wo Kalene li yalige ki gbegele xuu weke ni we?» ¹⁸ A Yesu di pu pye: «Yi she kanha ki ni, y'i she shen wefo pye: «Karamo w'a jo na wee wo tuun w'a no, na mu kaban wee ni wu kalaapiire t'a da ba Nuwuuro ti wo Kalene li yalige ki li.» ¹⁹ A kalaapiire t'i li pye ba Yesu ya yi jo pu mu we. A p'i Nuwuuro ti wo Kalene li yalige ki gbegele wee xuu wu ni.

²⁰ Ba piige k'a pa wo we, a Yesu ni wu kalaapiire ke ni shuun wu diin na li. ²¹ Na pu yaha pu na li, a Yesu di ba jo: «Can na n'a da yi jo yi mu, wa na ba ne le kenje ni yee ni.» ²² A kalaapiire ti jahaya di sii tanha fo xuuni. A pu beeri di jo kon na wu yegee nigin nigin na: «Ne wi ya, Kafo?» ²³ A Yesu di pu pye: «Wemu w'a wu kenje ki le golege ki ni ni ne ni ge, wee w'a da ba ne le

kenɛ ni. ²⁴ Sipya Ja wu na ba xhu ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na wɛ. Ga wemu w'a da ba Sipya Ja wu le kenɛ ni ge, bɔɔngɔ ki jɛ weefɔɔ wogo. Ali wee ná wu da bye pu ya wu se bɛ wɛ, lee bi da bɔrɔ wu mu.» ²⁵ Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le kenɛ ni ge, a wee bɛ di wu yege na: «Nɛ wi ya, Karamɔgɔ?» A Yesu di wu pye: «Mayɛ pyaa k'a yi jo.»

Kafɔɔ fɛfɛrɛ yalige ki keree

(Marika 14:22-26; Luka 22:15-20; 1 Korɛnte Shɛɛn 11:23-25)

²⁶ Na pu yaha lige ki na, a Yesu di buuri wa lɔ, na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu pye: «Yi wa lɔ yi li, nɛ ceepuuro ti wa tel!» ²⁷ Lee kadugo na a wu ɛrɛzɛn lɔhɔ cɛɛgbuu li lɔ, na baraga taha Kile na, na li kan pu mu, na jo: «Yi bɛɛri pu ka gba ke ni, ²⁸ nɛ shishan pu jɛ pe, Kile wo karijɛɛgɛ jɔmɛɛ li wo shishan pe. Sipyiɛhɛmɛɛ wuu na p'a wo, na pu jurumu wu yafa pu mu. ²⁹ N'a da yi jo yi mu, na co nime na, n'a da ke ɛrɛzɛn lɔhɔ ke ka gba nige wɛ, fo canja kemu n'a da ba ki nivonɔ gba ni yee ni na To wu saanra ti ni ge.» ³⁰ Ba p'a li xhɔ wɛ, na Kile masɔɔ yoyo cee. Lee kadugo taa a p'i foro kari Oliviye faabobonɔ ki na.

Yesu ya jo na Pyɛri na ba foro wee kaa taa

(Marika 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

³¹ Ayiwa, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee bɛɛri na ba baa na nɛ yɛ nigin yaha nijaa wo piige keyɛ pyaa ni, bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Nɛ na ba yatɔnahama wu gbo, dubyagbaha ki dubyaa pu bɛɛri na baa caaga.»* ³² Ga nɛ ba jɛ na foro xu ni tuun wemu ni, nɛ na doro yi jaha na Galile fiige ki ni.» ³³ A Pyɛri di jo: «Ali pusamaa bɛɛri jɛhɛ baa na ma wá, nɛ wa da ga ma wá bada wɛ!» ³⁴ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo ma mu, nijaa wo piige keyɛ pyaa ni, yani xhuupoo wu pa mɛɛ su ge, mu na ba foro nɛ kaa taa tɔɔɔɔ taanri.» ³⁵ A Pyɛri di wu pye: «Ali li mɛhɛ yaha nɛ wu xu bɛ ni mu ni, n'a da ga foro ma kaa taa wɛ.» A kalaapiire tisara bɛɛri di yee ninuyo jo.

* 26:31 Zakari 13:7

Yesu ya Kile jɛɛri Zhetisemanɛ tiire tɛgɛ ki ni
(Marika 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i gari xuu wa ni, wemu mɛgɛ ki jɛ na Zhetisemanɛ ge. A wu pu pye: «Yi tiin naha, di shɛ Kile jɛɛri mɛke.» ³⁷ A wu gari wà ni Pyɛri ni Zebede jalaa shuun wu ni. A l'i sii wu zɔ wu kanha fo xuuni, na wu jaha bɛ tanha. ³⁸ A wu pu pye: «Nɛ zɔ we bɛɛri w'a tanha fo nɛ na zhaa di xhuu. Yi tiin naha, y'i gori yaha jii na ni na ni!» ³⁹ A wu shɛ jaha na jɛri, na buri jiiɛ na, na Kile jɛɛri na: «Na To le kanhama cɛɛgbuu le sanha lii na na, ni li na já bye. Ga lee bɛ na, nɛ wo jidaanganha bu bye wɛ, fo mu wo jidaa.» ⁴⁰ A Yesu di guri pa wu kalaapiire taanri wu yiri, na ba pu ta p'a ɲmunɔ. A wu Pyɛri pye: «Yee ya já kori yaha jii na ni nɛ ni na ali lɛɛri nigin bɛ pye-e ya? ⁴¹ Yi kori yaha jii na! Yi da Kile jɛɛri, kɔnhɔ yi ganha bu jé nɔwuuro ni wɛ. Sipya munaa ya sɔɔ, ga wu ceepuuro fanha k'a cɛɛ.» ⁴² A Yesu di laha pu taa tɔɔɔɔ shuun wuu li ni, na shɛ Kile jɛɛri na: «Na To, li bu da nago le kanhama cɛɛgbuu le sanha da já lii nɛ na wɛ, fo nɛ bu gba li ni, wee tuun wu ni mu wo jidaa wu pye.» ⁴³ Lee kadugo na a wu guri pa sanha wu kalaapiire ti yiri, na ba pu ta p'a ɲmunɔ sanha, bani ɲmunumɔ pu bi shɔ pu ni. ⁴⁴ A Yesu di pu yaha wà, na laha pu taa sanha, na shɛ Kile jɛɛri tɔɔɔɔ taanri wuu li ni, na guri pee jomɔ pe ninumɔ na sanha. ⁴⁵ Lee kadugo na a wu guri pa wu kalaapiire ti yiri, na ba pu pye: «Yee wa ɲmunɔ sanha na ɲmɔni gɛ? Tuun w'a nɔ, Sipya Ja wu na ba jé jurumupyii pu kenɛ ni. ⁴⁶ Yi yiri wu da se! Li wii, ná wemu w'a da na le kenɛ ni ge, wee ya nɔ.»

Yawutuu p'a Yesu co

(Marika 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

⁴⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a Zhudasi di nɔ, wee jɛ kalaapiire kɛ ni shuun wu wa nigin wa. A wu nɔ ni sipyiɛhɛmɛɛ pii ni. ɲmɔparaa ni pubegɛ ki bye pee mu. Saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jiiɔfɛɛ ni Yawutuu jahagbaa fɛɛ pu bi pee tun. ⁴⁸ Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le kenɛ ni ge, wee

bi jaha sheshεε ta she sipyiire ti na na: «Di ba she jɔsɔɔnrɔ fò kan ná wemu mu, y'i wee co, wee wu wa.» ⁴⁹ A Zhudasi di dii Yesu na taapile ni, na wu pye: «Faabye Karamɔgɔ!» Na jɔsɔɔnrɔ fò kan wu mu. ⁵⁰ A Yesu di wu pye: «Na nanii, lemu na m'a pa ge, lee pye.» Wee tuun wu ni a sipyii pusamaa di fulo Yesu na, na wu co. ⁵¹ A Yesu wo kalaapire la di li wo ηmɔpara kɔngi li forogo ni, na saraya jaha shɔɔnrivεε wo jɔɔfɔgbɔ wu wo kapyebye niwεne paa laha. ⁵² A Yesu di lee kalaapire li pye: «Ma ηmɔpara le le wà li forogo ki ni, bani piimu p'a ηmɔparaa luu ge, ηmɔparaa ki da ba pee be jɔɔ tugo. ⁵³ Go ne bi da já na To wu jεeri w'a melekεε pii yaha na pa nime nime piimu ya jεhe miliyo na ge, ta mu ya lee ce we? ⁵⁴ Ga lee da ba bye, Kile Kafila w'a yemu jo ge, yee jɔ na fa dii we? Bani Kile Kafila w'a li she na fo kii keree kii bu bye.»

⁵⁵ Lee kadugo na a Yesu di sipyiire ti pye: «A yee di ba ni ηmɔparaa ni pubegεε ni ne taconɔ ni ma na jo kakuubye di jε ya? Ne bi den cana beeri Kile-pεεne pugbɔhɔ ki ni, na sipyii kalaa, yee di ya ta ne co we. ⁵⁶ Ga kii keree kii beeri ya pye kɔnhɔ Kile tudunmɔ p'a yemu beeri ka Kile Kafila wu ni ge, yee beeri jɔ di fa.»

Ayiwa, a wu kalaapiire ti beeri di baa caaga na wu yaha wà.

Yesu ya yere kiirikɔn kurunɔ ki jahagbaa na

(Marika 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Piimu p'a Yesu co ge, a pee di gari ni wu ni Kayife kaban, wee jε saraya jaha shɔɔnrivεε wo jɔɔfɔgbɔ we. Saliya karamɔgɔlɔ ni Yawutuu jahagbaa fεε pu nibinnεge ki bye wà. ⁵⁸ A Pyεeri di laraga kɔn pu na, na daha pu feni, fo na she jε saraya jaha shɔɔnrivεε wo jɔɔfɔgbɔ wu wo kaana ki ni. Ba w'a jε kaana ki ni we, na diin gedii pu taa kɔnhɔ wu ba le kaa le nɔhɔ ja. ⁵⁹ Saraya jaha shɔɔnrivεε jɔɔfεε pu fara kiirikɔn kurunɔ ki na, pee bi can baa wo sεeri kaa la shaa Yesu feni kɔnhɔ p'i wu gbo. ⁶⁰ Ga pu ya li ta we, ali na li ta be sipyijehemεε bi ma na kafineye leni Yesu na. A sipyii shuun wa be di ba nɔ kurogo ki na, na pu woyo jo na: ⁶¹ «We ná we ya jo

na wee na já Kile-pεεne pugbɔhɔ ki ja, na ki yerenε cabyaa taanri funɔ ni.»

⁶² Wee tuun wu ni a saraya jaha shɔɔnrivεε wo jɔɔfɔgbɔ wu yiri yere, na Yesu pye: «Jomɔ pemu beeri pii sipyii pii wa yu mu shizhaa na ge, mu wa da pu jɔ shɔ-ε ge?» ⁶³ Ga, a Yesu di cari wuyε na. A saraya jaha shɔɔnrivεε wo jɔɔfɔgbɔ wu jo: «Ma bi jε Shɔvɔ we, Kile Ja we, ne li shaa ma mu Kile jii wo wu mεge na, jo ma yee jo wu mu.» ⁶⁴ A Yesu di wu pye: «Mayε pyaa ki wa yi yu. Ga n'a da yi jo yi mu jo na co nime na, yi na ba Sipya Ja wu nidεenge ja Se Beeri Fɔɔ Kile kanige ce. Yi na ba wu nibawo ja be sanha fugba jahaya ye na.» ⁶⁵ Wee tuun wu ni a saraya jaha shɔɔnrivεε wo jɔɔfɔgbɔ wu wuyε pyaa wo fadenε sheengi, na jo: «Kile mεge w'a kyεegi me de! Jaha feni wu jε sanha sεereε pu mu we? Y'a wu Kile mekyεεgerε jomɔ pu logo nime. ⁶⁶ Yee di wa yeke yu we?» A p'i wu pye: «W'a yaa na wu gbo.»

⁶⁷ Ayiwa, a p'i jɔlɔhɔ tugi na wà wu jaha ni, na wu kpɔn ni kaguruyo ni. A pii di kadahaa ja wu nibεge ni. ⁶⁸ A p'i jo: «Shɔvɔ we, ma bi sii Kile tudunmɔ we, ma kpɔnvɔ wu mεge yiri wu mu!»

Pyεeri ya foro Yesu kaa taa
(Marika 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ayiwa, lee bi Pyεeri nidεenge ta kpεenge ki na kaana ki ni, a kapyebyezhɔ wa di fulo wu na, na wu pye: «Go mu be wu bye ni Galile sheen Yesu ni.» ⁷⁰ Ga, a Pyεeri di foro wu kaa taa sipyii pu beeri jii na. A wu jo: «Ne ce yeke mu wa yu we.» ⁷¹ Lee kadugo na a Pyεeri di gari kaana ki tajege ki yiri. A kapyebyezhɔ wa be di wu ja wà, na wee xuu wu wo sipyii pu pye: «We ná we be wu bye ni Nazareti sheen Yesu ni.» ⁷² A Pyεeri di foro wu kaa taa sanha, na gaa. A wu jo: «Ne we ná we ce we.» ⁷³ Ba jeri ya pye we, piimu pu bi yere wà ge, a pee di fulo Pyεeri na, na wu pye: «Nakaara baa mu be wu wa pu ni. Bani mu jogana li be l'a mu tayirige sheε.» ⁷⁴ Ga, a Pyεeri di gaa, na wuyε lanj. A wu jo: «Ne wee ná wu ce we.» Taapile ni a xhupoo di mεε su. ⁷⁵ Ayiwa, a Pyεeri funɔ di do ni Yesu jomɔ pu ni na: «Yani xhupoo wu pa mεε su ge, mu na ba foro ne kaa taa

tɔɔɔɔii taanri na mu ya ne ce we.»* A Pyeeri di foro kari kpɛenge ki na, na she mee su fo xuuni.

27

P'a she ni Yesu ni Pilate mu
(Marika 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32)

¹ Nisɔɔgbɔhɔ ki na a saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ pu bɛɛri ni nɔhɔlɛɛ p'i be yi na na Yesu ya yaa na wu gbo. ² A p'i wu pɔ, na she wu le gbafɛnɛɛri Pilate kenɛ ni.

Zhudasi xugana
(Kapyege 1:18-19)

³ Ayiwa, Zhudasi wemu w'a Yesu le kenɛ ni ge, ba wee ya li ɲa na p'a Yesu kayuu li jo na yaha na pu wu gbo we, a li daajenɛ di jɛ wu ni, a wu wari tuunɔɔ kelɛɛ taanri (30) wu lɔ, na wu she ki tɛɛɛ saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ ni Yawutuu nahagbaa fɛɛ pu na. ⁴ A wu pu pye: «Kakuunɔ ne pye na jaagi baa fɔɔ ɲunɔ le xu ni.» Ga, a pee di wu pye: «Wɛɛ wo naha wa yee ni wɛ? Mu wo ɲunɔ wuu li wa lere!» ⁵ A Zhudasi di wari wu shan ɲinɛ na Kilɛ-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, na gari na she wuyɛ pɔ gbo. ⁶ A saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ p'i wari wu lɔ, na jo: «Li ya saha wɛɛ pu we wari we le Kilɛ-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki wo keshi wu ni wɛ. Bani shishan pɛɛɛ pu ɲɛ pii.» ⁷ A p'i jo be yi na, na wee wari we taga cogo faanrivɔɔ wu wo tɛɛ ki shɔ, na kee pye pu nabuun faya. ⁸ Lee wuu na p'a kee tɛɛ ke mɛɛ yiri ali nɲaa we be ni na shishan tɛɛ. ⁹ Lee funɲɔ ni Kilɛ tudunmɔɔ Zheremi bi yemu jo ge, a yee ɲɔ di fa. Wu bi jo na: «P'a wari tuunɔɔ kelɛɛ taanri (30) wu lɔ, wee wemu w'a pye wu pɛɛɛ pu ge. Kee ɲɔ ke na Izirayeli nagoo p'a bi be. ¹⁰ A p'i wee wari wu lɔ na taga cogo faanrivɔɔ wu wo tɛɛ ki shɔ. Kafɔɔ w'a bi ne pye ne wu yee jo pu mu.»*

Pilate ya Yesu yege
(Marika 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38)

¹¹ Ayiwa, a p'i Yesu yerenɛ Pilate naha taaɲ. A wee di wu yege na: «Yawutuu wo saan mu ɲɛ ya?» A Yesu di wu pye: «Uun, ba ma wa yi yu wɛ.» ¹² Lee kadugo na, ba

saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ ni Yawutuu nahagbaa fɛɛ p'a pa wu tɔɔɔ leni wɛ, wu ya wa shishiin be ɲɔ shɔ wɛ. ¹³ Wee tuun wu ni a Pilate di wu pye: «Keree kiimu bɛɛri na p'a mu jaagi mɛ ge, mu wa ki nuri-i ge?» ¹⁴ Ga Yesu ya wu ɲɔ shɔ lee la shishiin na wɛ. A lee di gbafɛnɛɛri wu fo fo xuuni.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Marika 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohana 18:39-19:16)

¹⁵ Ayiwa, gbafɛnɛɛri wu bi tee na kaa la pyi. Lee ɲɛ, yee bɛɛri ba Yawutuu pu wo Bulooro Nuwuuro Kalenɛ l'a nɔ wɛ, w'a kasolemɛ nigin wa yaha, na saha ni sipyii puyɛ pyaa wo ɲidaan wu ni. ¹⁶ Lee bi kasolemɛ wa ta wà wemu mɛɛ ya foro ge. Wu mɛɛ ki bye na Barabasi. ¹⁷ Sipyiiire ti bi pa binne a Pilate di pu pye: «Barabasi ni Yesu wemu p'a byi Shɔvɔɔ wu ge, pee shuun wu ni yi funɲɔ wa pu wekɛ yaha wɛ?» ¹⁸ Bani Pilate bi li ce na Yesu wo ɲɛɛɛɛ na p'a bi wu le wee kenɛ ni. ¹⁹ Na Pilate nidɛɛɛ yaha kiiri wu takɔngɔ ki ni, a wu shɔ w'i tuduro yaha p'a pa jo wu mu na: «Ma ganha bu da ma tɔɔɔ le we jaagi baa fɔɔ we wo keree ki ni wɛ, bani we keree k'a ne kanha shɛn xuuni ɲmunɔɔ ni piige ki ni.»

²⁰ Ga, a saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ ni Yawutuu nahagbaa fɛɛ p'i sipyiiire ti sɔn na pu Pilate ɲɛɛri na wu Barabasi yaha, w'i Yesu gbo. ²¹ A gbafɛnɛɛri wu guri pu pye sanha: «Yi funɲɔ wa pu wekɛ yaha yi mu pii shuun we ni wɛ?» A p'i wu pye: «Barabasi.» ²² A Pilate di pu pye: «Yesu wemu p'a byi Shɔvɔɔ wu ge, di leke pye wee na wɛ?» A pu bɛɛri di wu pye: «Wu kori tige na!» ²³ A Pilate di pu yege na: «Kakuunɔ leke wu d'a pye wɛ?» Ga, a p'i xhuulo xuuni na toro taashiinɛ li taaɲ na: «Wu kori tige na!» ²⁴ A Pilate di ba li ta na wee wa da le já wɛ, bani la li bi faraa sipyiiire ti kafugo na. A w'i lohɔ ko, na wu keye je sipyiiire ti bɛɛri ɲii na, na jo: «Ne tɔɔɔ wa ni yi ni we jaagi baa fɔɔ we wo shishan pu wo na wɛ. Yeeyɛ pyaa wo kenɛ woyo yi wa yere.» ²⁵ A sipyiiire ti bɛɛri di jo: «Wu shishan pu to wɛɛ ni wu nagoo ɲunɔ ni!» ²⁶ Wee tuun wu ni a Pilate di Barabasi yaha, na Yesu kan p'a kpɔn ni

* 26:75 Macoo 26:34 * 27:10 Zakari 11:12-13; Zheremi 32:6-9

susɔlɔ ni, na wu le pu kenɛ ni pu kori tige na.

Sɔɔsɔii p'a Yesu la wolo

(Marika 15:16-20; Yohana 19:2-3)

²⁷ Ayiwa, a gbafɛnɛɛri wu sɔɔsɔii p'i gari ni Yesu ni gbafɛnɛɛri wu kaɲa ki ni. A sɔɔsɔii pu kurunɔ ki beɛri di foro pinne wu fɛni. ²⁸ A p'i Yesu faya yi wolo wu na, na fadeboronɔ nipiga ka le wu na. ²⁹ A p'i xhuyo shin na pye saanra nudɔnɔ, na lee tɔ wu nunɔ ni, na wahagaan le wu kanige kenɛ ke ni. A p'i xhɔ na ganha na nuguro sinni wu fɛɛ ni, na wu la wo, na yu: «Naabye Yawutuu saan we!» ³⁰ A p'i ganha na nɔlɔhɔ tugoo na woni wu na, na wahagaan li lɔ, na wu kpɔɔn nunɔ ke ni. ³¹ Ba p'a wu la wolo xɔ mu wɛ, a p'i fadeboronɔ nipiga ki wolo wu na, na wuyɛ pyaa wo faya yi le wu na, na gari ni wu ni di zhɛ gori.

P'a shɛ Yesu kori tige na

(Marika 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

³² Ayiwa, ba p'a foro kanha ki ni wɛ, na jiri Sirinɛ kulo li shɛn wa na, wee mɛgɛ ki bye na Simɔ. A p'i wee karamu w'a Yesu korikoritige ki lɔ. ³³ A p'i shɛ nɔ xuu wa ni, wee mɛgɛ jɛ na «Goligota», lee kɔri jɛ: «Nugɔrɔgɔ xuu». ³⁴ A p'i duvɛn suri durɔgi losorogo ka ni na kan wu mu wu gba. Ba w'a yee jɛhɛ wɛ, wu ya sɔɔ na yi gba wɛ.

³⁵ Ba p'a wu kori xɔ wɛ, a sɔɔsɔii p'i ka-gaanshaan pye, na wu faya yi taa taa pu ye na na saha ni lee ni.* ³⁶ Lee kadugo na, a p'i diin na ganha na wu kasɛri. ³⁷ P'a Yesu jaagi lemu na ge, a p'i yee ka kɔɔrɔ la na na kori wu nunɔ na na:

YESU WU Nɛ WE, YAWUTUU WO SAAN WE.

³⁸ A p'i nagaapeleyɛ shuun wa kori tiye na ni Yesu ni. Nigin wa bye wu kanige cɛ, nigin wa di jɛ wu kamɛnɛ cɛ. ³⁹ Kodoroloo pu bi pu nunɔ kori, na wu shɛhɛlɛ, ⁴⁰ na yu: «Mu wemu w'a jo na mu na Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki ja, na ki yerɛnɛ sanha cabyaa taanri funnɔ ni ge, ma bi sii Kile Ja we, mayɛ shɔ sa! Tigi laha tige ki na!» ⁴¹ Saraya naha shɔɔnrivɛɛ nunɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔ ni

Yawutuu nahagbaa fɛɛ pu bɛ pu bi Yesu la wo, na yu: ⁴² «W'a sipyii piitiilee shɔ, ga w'a da jɔ wuyɛ shɔ wɛ! Golzirayɛli wo saan wu jɛ wii, na wu tigi laha nime korikoritige ki na, wu na dɔ wu na!» ⁴³ «W'a Kile pye wu tadanɔ. Wu kaa bi dan Kile ni, Kile wu wu tirige sa!»* Ta wu ya jo na Kile Ja wee jɛ wɛ?» ⁴⁴ Nagaapeleyɛ yemu p'a kori ni wu ni ge, mu yee bɛ bi wu fanri lee fanhagana li na.

Yesu xugana

(Marika 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

⁴⁵ Na canɔ ki yaha jɛnɛ nɛnɛ ni, a nibiige di jɛ fiige ki beɛri ni, fo na shɛ da lɛɛɛɛ taanri. ⁴⁶ Yakonɔ wo tuunɔ jii taanri wu shizhaa na, a Yesu di ba mujuugbɔɔ wɔ na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lee kɔri jɛ: «Na Kile, na Kile, naha na ma d'a na yaha wɛ?»* ⁴⁷ Piimu niyereye yi bye wɔ ge, ba pii ya lee mujuu li logo pee ni wɛ, na jo: «Kile tudunmɔɔ Eli w'a yiri.» ⁴⁸ Taapile ni a shɛn nigin wa di baa kari pu ni, na shɛ yoro fyɛnmi vinɛgiri ni, na tee migile kagaantɔngɔ ka na, na shɛ gan Yesu mu wu sɔn. ⁴⁹ Ga, a pusamaa di jo: «Yere wu wu wii Eli bu da wu na da ba wu shɔ!» ⁵⁰ A Yesu di mujuugbɔɔ la bɛ wɔ sanha, na xhu. ⁵¹ Lee taapile li ni a Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki nahaparaga fɔnɔ* nigbilege k'i daa shuun, na lɔ fugba wu na fo jɛnɛ ke. A jɛnɛ k'i jɛlɛ, a faaboboyo ye di ja ja. ⁵² A faya yi jɔ di mugi mugi, Kile wo sipyii piimu p'a bi xu ge, a pee di jɛ. ⁵³ A p'i foro faya yi ni. Ba Yesu ya pa jɛ wɛ, a p'i jɛ fɛfɛɛɛ kulo li ni, na puyɛ shɛ sipyiɛhɛmɛɛ na.

⁵⁴ Sɔɔsɔii nunɔfɔɔ we ni sɔɔsɔii piimu samaa pu bi Yesu kasɛgɛ pyi ge, ba pee ya jɛnɛ cɛlɛnɛ ke ni kee keree ki beɛri na wɛ, a p'i sii fya fo xuuni, na jo: «Can na Kile Ja ye pyaa ki bye we nɔ we!» ⁵⁵ Cɛɛ niɛhɛmɛɛ pii bɛ pu bi yere taliige ni na kii keree kii wii. Pee bi taha Yesu fɛni na yiri Galile ni, na baari pyi wu mu. ⁵⁶ Pii mɛyɛ yi wa ye pu ni: Magadala shɛɛn Mariyama, Yakuba ni Yusufu ye nu Mariyama, ni Zebede jalaa pu wo nu we.

* **27:35** Zaburuu 22:19 * **27:43** Zaburuu 22:9 * **27:46** Zaburuu 22:2 * **27:51** Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki nahaparaga fɔnɔ: Kee jɛ fɔnɔ kemu ki bi fɛfɛɛɛ xuu wu tɛhɛnɛ kɔn na wolo fɛfɛɛɛ ti beɛri wo fɛfɛɛɛ xuu wu ni ge. Lee ya li shɛɛ na wa beɛri na jɔ vulo nime Kile na.

Yesu legana faɲa ni
(Marika 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

⁵⁷ Ba yakonɔ k'a pa nɔ wɛ, a Arimate shɛn naafuu fɔɔ wa di ba, wee mɛgɛ ki bye na Yusufu. Wee bɛ wu bye Yesu wo kalaapiire la. ⁵⁸ A wu gari, na shɛ Yesu nixhugo ki jɛɛri Pilate mu. A Pilate di jo na pu shɛ gbo wu kan wu mu. ⁵⁹ A Yusufu di gbo wu lɔ, na fatɔvige nivonɔ ka migile wu na. Kee bi yàa ni lɛnfu* ni. ⁶⁰ Na shɛ wu le faɲa nivonɔ ka ni. Wu bi pu pye p'a kee faɲa ke tugi na yaha wuyɛ kaa na faaya yi ni. A wu xhɔ na kageegbɔhɔ ka gologolo taga faɲa ki jɔ tɔ, na gari. ⁶¹ Magadala shɛɛn Mariyama ni we wu Mariyama we, pee bi tiin na saha ni faɲa ki ni.

P'a sɔrɔsii taha faɲa ki na na p'a ki juɲɔ sige

⁶² Nimuguro ti na, a saraya jaha shɔɔnrivɛɛ juɲɔfɛɛ ni Farizhɛɛn pii di shɛ gbafɛnɛɛrɛɛ Pilate mu. Kee caɲa k'a pye cadɛɛngɛ ki wo gbegemɛ pu caɲa ki jimuguro. ⁶³ A p'i ba wu pye: «Juɲɔfɔɔ we, na we juɲyɛɛgi sipya we yaha jii na, wɛɛ fungɔngɔ wa li na na w'a bi jo na wee na ba jɛ na foro xu ni wu caxhugo caɲa taanri wogo na. ⁶⁴ Lee wuu na wɛɛ funɲɔ wa ma di sɔrɔsii taha faɲa ki na, pee di da ki juɲɔ sige fo na shɛ cabya taanri wu torogo. Kɔnhɔ wu kalaapiire ti ganha bu da ba wu nixhugo ki yu pu da yi yu sipyii pu mu na w'a jɛ na foro xu ni wɛ. Lee bu bye tee kurogo wo juɲyɛɛgɛrɛ ti na golo taashiine li bɛ wuuro ti na.» ⁶⁵ A Pilate di pu pye: «Sɔrɔsii pu piiri! Lemu bɛɛri y'a giin di bye, kɔnhɔ y'i faɲa ki juɲɔ sige xuuni ge, yi lee pye.» ⁶⁶ A p'i gari faɲa ki na, na shɛ jɔtɔɲɔ ki yàa, na fɛ yaha ki na, na sɔrɔsii pu taha ki na a pee di ganha na ki juɲɔ sige.

28

Yesu ya jɛ na foro xu ni
(Marika 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

¹ Ayiwa, ba cadɛɛngɛ k'a toro wɛ, Dimazhi wu jisɔɔgɔ ki na, caɲa ki foroduun wu ni, a Magadala shɛɛn Mariyama ni we wu Mariyama w'i gari di zhɛ faɲa ki wii. ² Taapile ni a jɛnɛ cɛlɛnɛ nigbɔhɔ di bye. A

Kafɔ wo mɛlɛkɛ wa di digi na yiri fugba we ni, na ba kagerɛnɛ ki gologolo laha faɲa ki jɔ na, na diin ki juɲɔ ni. ³ Mɛlɛkɛ wu jaha ki bi jɛ ba Kilɛ-jɛnɛ jɛ wɛ, wu fàya ye di fiinɲɛ wɛlɛwɛlɛ ba xɔɔrɔ jɛ wɛ. ⁴ Sɔrɔsii piimu p'a faɲa ki juɲɔ sige ge, a pee di fya fo na jɛlɛ, a p'i bye kanna p'a xu. ⁵ A mɛlɛkɛ wu cɛɛ pu pye: «Yi ganha bu da vya wɛ! Nɛ li cɛ jo Yesu wemu p'a kori tige na ge, wee yee wa zhaa. ⁶ Wu wa naha wɛ, w'a jɛ na foro xu ni ba w'a bi yi jo wɛ. P'a bi wu sinnɲɛ xu wemu ni ge, yi pa wee xu wu wii. ⁷ Ayiwa nimɛ yi fyaala shɛ yi jo wu kalaapiire ti mu na w'a jɛ na foro xu ni, na w'a gaani yi jaha na Galile fiige ki ni, yi na zhɛ wu jɛ wà. Ye y'a bye nɛ mu di jo yi mu.» ⁸ A cɛɛ p'i fyaala laha faɲa ki na, pu bi fya, ga pu zɔlɔɔ pu bɛ d'a jɛ fundanga na. A p'i ganha na fɛ na gaani p'i shɛ yee jaha jo kalaapiire ti mu. ⁹ Taapile ni a Yesu di ba pu juɲɔ círi na pu pye: «Yi faabye!» A cɛɛ p'i fulo Yesu na, na wu co tɔɔyɔ ye na, na pɛɛnɛ taha wu na. ¹⁰ A Yesu di pu pye: «Yi ganha bu da vya wɛ! Yi shɛ yi jo na cebooloo pu mu na p'a se Galile ni, na wà p'a da zhɛ na jɛ.»

Sɔrɔsii p'a Yesu jɛ wu jo

¹¹ Ayiwa, na cɛɛ pu yaha koo na, sɔrɔsii piimu pu bi faɲa ki juɲɔ sige ge, a pii di gari pee ni, na shɛ kii keree kii bɛɛri jaha jo saraya jaha shɔɔnrivɛɛ juɲɔfɛɛ pu mu. ¹² A saraya jaha shɔɔnrivɛɛ juɲɔfɛɛ p'i shɛ puyɛ jɛ ni Yawutuu jahagbaa fɛɛ pu ni. A p'i jo bɛ yi na, na wari nɲɛhɛmɛ wa kan sɔrɔsii pu mu, ¹³ na pu pye: «Y'a yi yu na Yesu kalaapiire t'a yee nɲɛmunuyɔ yaha, na ba gbo wu yu piige ki ni. ¹⁴ Gbafɛnɛɛri wu bu yee logo, wɛɛ na zhɛ yee jaha shɔɔnrɪ ni wu ni na wù wo se pye, kɔnhɔ yaaga ganha bu yi ta wɛ.» ¹⁵ A sɔrɔsii p'i wee wari wu lɔ, na shɛ li pye ba y'a jo pu mu wɛ. A pee jomɔ pe di jaaga Yawutuu pu tɛ ni. Fo nɲɛna we bɛ ni pee jomɔ pe ya yu.

Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire ti na
(Marika 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Kapyege 1:6-8)

¹⁶ Ayiwa, a kalaapiire kɛ ni nigin w'i gari Galile ni. Faabobonɔ kemu kaa Yesu bi jo pu mu ge, a p'i gari wà. ¹⁷ Ba p'a Yesu jɛ

wε, a p'i wu pεε. Ga, a nakaara di bye pii zɔlɔɔ ni pu ni. ¹⁸ A Yesu di fulo pu na, na pu pye: «Fanha ki bεeri k'a kan nε mu fugba we, ni jɪnε ke na. ¹⁹ Lee wuu na yi nɔ shi wu bεeri na, y'i pu pye na kalaapiire! Yi pu batize To Kile ni Ja ni Fεfεεε Munaa mεge na! ²⁰ Nɔmεhεε kiimu nε jo yi mu ge, yi pu kalaa na pu taha kee fεni! Li wii, n'a da bye ni yi ni jɪga bεeri fo na shε konɔ xɔ.»

Marika Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Marika wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Marika wɛ?

Marika bi bye Yesu wo tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni wɛ, ga w'a Barinabasi ni Pɔli tɛgɛ pu wo labye wu na (Kapyegɛe 12:25). Wu nu mɛgɛ ki bye Mariyama (Kapyegɛe 12:12). Wu to we ni Barinabasi wo to wu bye cebooloo (Kolose Shɛɛn 4:10). W'a Tudunmɔɔ Pyɛɛri bɛ tɛgɛ wu wo labye wu na (1 Pyɛɛri 5:13). Pyɛɛri Egilizi w'a wii na wee mu Marika ya wu wo Kilɛ Jozaama pu ta, bani wee w'a wu kalaa. Wu Girɛkii mɛgɛ ki jɛ Marika, ga mɛgɛ ka bɛ ki bye wu na Heburuu jomɔ pu ni na Yohana. Wee w'a pe Kilɛ Jozaama pe ka.

We Jozaama Kitabu we kakana jɔnɔ

Piimu jɛ Yawutuu wɛ, pee mu Marika ya pe Jozaama pe tun. P'a li shɛɛ wɛɛ na na Kilɛ Ja wu jɛ Yesu, Kilɛ wo sefɛɛrɛ ti jɛ wemu ni ge. W'a ceepuuro lɔ na pye sipya, na ganha na wuyɛ pyi: Sipya Ja. W'a pa wu ba kapyɛnɛ pyi sipyii mu, wu pu jɔnɔ wolo (Marika 10:45).

Jozaama Kitabu wu kafila jɔgbɔyɔ

Marika 1:1-13 Yohana Batizelipye wo Kilɛ jomɔ yɛɛ ni Yesu batizeli ni wu labye wu jɔkɔɔnrɔ.

Marika 1:14–8:30 Yesu ya labye wemu pye Galile fiige ki ni ge, Yesu ya li shɛ na: «Kilɛ saanra t'a tɛɛnɛ yi na.» Le wu bi byi ge, lee bɛ bi li shɛɛ can na: W'a yama fɛɛ cuɔnɔ, na jinaa kɔri yeege sipyii ni, na yu ni sefɛɛrɛ ni. Ga sipyii bi puyɛ yegee wu keree na na: «We ná we di jɛ sipya wekɛ wɛ?»

Marika 8:31–10:52 Kanhama pe pu da ba nɔ Yesu na Zheruzalɛmu ni ge, w'a pee kaa yu.

Marika 11:1–16:8 Yesu cewusana Zheruzalɛmu kabanuyo na.

Marika 16:9-20 Yesu ya jɛ na foro xu ni, na wuyɛ shɛ wu kalaapiire ta na.

Marika funɔɔ wa mu bɛ di li cɛ ba Oromɛ shen sɔrɔsii jɔnɔfɔɔ w'a yi jo wɛ na: «Can na Kilɛ Ja yɛ pyaa ki jɛ we ná we.» (Marika 15:39).

Yohana Batizelipye wo Kilɛ jomɔ yɛɛ

(Macoo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

¹ Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, pu jɔkɔɔnrɔ ti wa te. ² Kilɛ tudunmɔɔ Ezayi ya li ka Yesu shizhaa na na:

«Li wii, n'a na tudunmɔ we tun ma jahagbaa na

wu ma koo li yàa yaha.»*

³ «Wu mujuu l'a fòro siwaga ki ni na:

«Yi Kafɔɔ wu koo li yàa!

Yi wu korogoo ki tii!»*

⁴ Mu Yohana bye siwaga ki ni, na Kilɛ jomɔ pu yɛɛ pyi sipyii pu mu na pu daajɛnɛ jo pu jurumu wu na p'i batize, kɔnhɔ pu jurumu w'i yafa pu mu. ⁵ Zhude fiige ki bɛɛri ni Zheruzalɛmu shɛɛn bɛɛri pu bi se Yohana yiri, na yeree pu jurumu wu na, na puyɛ kaan Yohana wu mu wu na batizeni Zhurudɛn Gba lɔhɔ ki ni. ⁶ Yohana yɛ pyaa, jɔhɔyɔ shiire fàya yi bye wu na, seɛgɛ di jɛ wu yapɔgɔ. Kabeeye ni wegeye funɔɔ sɛrɛ, yee yi bye wu jɔlige. ⁷ W'a bi Kilɛ Kafila wu yu na: «We w'a ma nɛ kadugo ge, wee fanha k'a jɛhɛ nɛ wogo na. Na leele, na wu tanhaya mɛɛrɛ bɛ sanha, nɛ yaa ni lee ni wɛ: ⁸ Nɛ yee batize lɔhɔ ni, ga wee na ba yi batize Fɛfɛɛrɛ Munaa ni.»

Yesu batizeli ni wu nɔwuuro

(Macoo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di ba na yiri Galile Nazarɛti ni. A Yohana di wu batize Zhurudɛn Gba lɔhɔ ki ni. ¹⁰ Yesu na foro lɔhɔ ki ni, taapile ni a wu fugba wu jɔ ja k'a mugi, a Fɛfɛɛrɛ Munaa di digi wu na, ba gbegbe shazhira jɛ wɛ. ¹¹ A mujuu la di foro fugba wu ni na: «Mu jɛ nɛ jidaa Ja, mu kaa ya dan nɛ ni tɛhɛnɛ baa.»

¹² Ba yee ya jo wɛ, a Fɛfɛɛrɛ Munaa l'i gari ni Yesu ni siwaga ki ni. ¹³ A wu cabyaa kɛlɛɛ shishɛɛrɛ (40) pye siwaga ki ni, Shitaanni na wu taanna na wii. Wu bye yacoyo ninɛ ni, mɛlɛkɛɛ di wu keree yari.

* 1:2 Malaki 3:1 * 1:3 Ezayi 40:3

*Na Yesu yaha Galile ni
(Macoo 4:12-17; Luka 4:14-15)*

¹⁴ Yohana na le xɔ kaso wu ni, Yesu ya kari Galile fiige ki ni, na she Kile wo Jozaama pe yu wà, ¹⁵ na yu: «Tuun w'a nɔ, Kile saanra t'a tɛɛɛ. Yi yere yi jurumu wu na, y'i dà Kile Jozaama pu na!»

*Yesu kalaapiire nizhiilee pu yirigana
(Macoo 4:18-22; Luka 5:1-11)*

¹⁶ Canja ka na Yesu yaha wu na doroo Galile Gba wu jɔ ki na, a wu fyashaa shuun ja: Simɔ ni wu ceborona Andire. Jɔ pu bi waa gba lɔhɔ ki ni. ¹⁷ A Yesu di pu pye: «Yi taha na feni, di yi pye sipyii shavɛɛ.» ¹⁸ Taapile ni a p'i jɔlɔɔ pu yaha wà, na daha wu feni. ¹⁹ A wu she jaha na jeri, na Zebede wo jalaa shuun ja: Yakuba ni Yohana. Pu wo jɔlɔɔ pee di bi jooli pu kɔrɔgɔ funɔ ni. ²⁰ Taapile ni a Yesu di pu yiri, a p'i pu to Zebede ni kapyebyii pu yaha kɔrɔgɔ ki ni, na daha wu feni.

*Yesu ya sipyii kalaa, na jina bɛ kɔri
Kaperinɔmɔ ni
(Luka 4:31-37)*

²¹ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i gari Kaperinɔmɔ kulo li ni. A Yesu di fɛnhɛ jé Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni cadɛɛɛɛ ki na, na sipyii pu kalaa. ²² A Yesu wo kalaa wu kangana l'i pu jaha wɔ xuuni, bani wu wo we, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu wo wu bye ninumɔ wɛ. Wu wo kalaa wu bi byi ni sefɛɛɛɛ ni. ²³ Lee ya bi ná wa ta Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni, jina na jɛ wu ni. A wee di xhuulo na jo: ²⁴ «Naha mu di zhaa wɛɛ feni wɛ, Yesu Nazareti shɛn? M'a pa ba wù kyɛɛgi gɛ? Nɛ mu shi cɛ, Kile Fɛfɛɛɛ wo mu jɛ.»

²⁵ A Yesu di din jina wu na, na wu pye: «Cari mayɛ na, m'a foro we ná we ni!» ²⁶ A jina wu ná wu jahara saama na, na sipile wá, na foro wu ni.

²⁷ A l'i bye kakanhana sipyii pu bɛɛri mu; fo pu na puyɛ yegee na: «Le bɛ do? We jɛ kalaafomɔ dɛ! Fanha ni we ná we ya yu ni jinaa ni, p'i wu jɔmɛɛ conɪ.» ²⁸ A Yesu mɛgɛ di wakaraa Galile fiige ki bɛɛri círi.

*Yesu ya yama fɛɛ nijɛhemɛɛ cuunɔ
(Macoo 8:14-17; Luka 4:38-41)*

²⁹ Ba Yesu ya foro yɛ Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni wɛ, a wu ni Yakuba ni Yohana di shɛ Simɔ ni Andire yɛ kaban. ³⁰ Lee di Simɔ yafezhɔ wu ta w'a sinnɛ ceefuuro kenɛ ni. Ba Yesu ya nɔ wà yɛ wɛ, a p'i wee kaa jo wu mu. ³¹ A wu fulo wu na, na wu co wu kenɛ na na yirige. A ceefuuro t'i wu yaha. A wu yìri, na pu keree yàa.

³² Ba canja k'a to wɛ, a sipyii p'i wá na ma wu mu ni yama fɛɛ tuuyo bɛɛri ni, ni jinaa wa piimu ni ge. ³³ A kulo li shɛɛn bɛɛri di ba binne kujɔɔ li jɔ na. ³⁴ Piimu p'a bi kanha yama tuuyo nijɛhɛyɛ kenɛ ni ge, a Yesu di pee cuunɔ, na jinaa kɔri na yeege sipyiijɛhemɛɛ ni. Wu ya ta sɔɔ jinaa pu mu pu jo wɛ, bani pee ya wu shi cɛ.

*Yesu ya Kile Kafila jo Galile ni
(Luka 4:42-44)*

³⁵ Kee canja ki jimuguro jisɔɔgbɔhɔ ki na, na kpɛɛngɛ ki ta ki sanha wo wɛ, a Yesu di yìri, na gari siponɔ ki xuu wa ni, na shɛ Kile jɛɛri wà. ³⁶ A Simɔ ni wu kaafɛɛ di ganha na wu shaa. ³⁷ Ba p'a shɛ wu ja wɛ, na wu pye: «Sipyii pu bɛɛri p'a mu shaa.»

³⁸ A wu pu jɔ shɔ na: «Wù shɛ xuu watii ni, wù tàan kulogoo kii ni, kɔnhɔ di shɛ Kile Kafila wu jo kee bɛ ni. Bani lee wuu na nɛ pa.» ³⁹ Lee na wu bi Kile Kafila wu yɛɛ pyi Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi ni Galile fiige ki bɛɛri ni, na jinaa bɛ kɔri, na yeege sipyii ni.

*Yesu ya togo fɔɔ wa cuunɔ
(Macoo 8:1-4; Luka 5:12-16)*

⁴⁰ Canja ka, togo fɔɔ wa ya shɛ nuguro sin wu fɛɛ ni, na wu jɛɛri, na jo: «Mu bu sɔɔ, go mu na já nɛ cuunɔ.»

⁴¹ A wu jijaara di jé Yesu ni. A wu kenɛ yeege, na gbɔn wu na, na jo: «Nɛ sɔɔ mu wu cuunɔ!» ⁴² Taapile ni a togo k'i wu yaha, a wu juunɔ.

⁴³ Lee kadugo na a Yesu di wu yaha kari, na yi jo waha xuuni wu mu na: ⁴⁴ «Kasɛɛgɛ yaha mayɛ na, ma ganha yaaga jo sipya nigin bɛ mu wɛ. Ga shɛ mayɛ shɛ saraya jaha shɔɔnɔrivɔɔ wu na. Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo ma sicuumɔ pu da wuu na. Kee na ba li shɛ na m'a cuunɔ.» ⁴⁵ Ga, a we ná we di foro na kaan jiini na doroo. A lee di Yesu pye wu ya já wuyɛ shɛ sipyii na, kulo la shishiin ni wɛ,

w'a yere sige ki ni, sipyii p'i se wu mu, na yiri kabaya yi beeri na.

2

Yesu ya ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa cuunɔ

(Macoo 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ Ba piiye ya ya toro wɛ, a Yesu di guri she Kaperinomɔ ni. A sipyiiire t'i yi logo na puga wu wa. ² A sipyiɲehemɛɛ di ba binne, fo tayerege be ya daa ali kunɔɔ li be ɲɔ na wɛ. A Yesu di Kile Kafila jo pu mu. ³ Wee tuun wu ni a sipyii pii di ba ni ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa ni. Wee na ɲɛ namaa shishɛɛɛ keye ni. ⁴ Sipyii pu ɲehɛɲɛ kenɛ ni pu ya já gbara Yesu na wɛ. Puga kemu ni wu ɲɛ ge, a p'i kee wo katanɔ ki lahala wu ɲɲɔ na, na ná wu ni wu yasinnege ki tirige kee wege ki ni. ⁵ Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ɲa wɛ, na ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Na ja, ma jurumu w'a yafa ma mu.»

⁶ Lee bi saliya karamɔgɔlɔɔ pii ta wà ti-inne na, a pee di ganha na yu puyɛ funyɔ ni na: ⁷ «Naha na we ná we di yu le jogana le na wɛ? Kile mɛge we ya gyɛɛgi. Jɔgɔ wu d'a já jurumu yafa sipya mu ni Kile ye be wɛ?»

⁸ Taapile ni a Yesu di pu fungɔnyɔ cɛ, na jo: «Naha na ke fungɔngɔ ke tuugo d'a tigi yee funyɔ ni wɛ? ⁹ Na ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na wu pye: «Yiri m'a ma yasinnege ki lɔ, ma da ɲaari.» Lɛkɛ l'a faha wɛ? ¹⁰ Ga, kɔnhɔ y'i li cɛ na Sipya Ja wu yaha ɲiɲɛ ki na, se wa wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu.» A wu ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: ¹¹ «Nɛ w'a jo mu, Yiri, m'a ma yasinnege ki lɔ m'a se puga!» ¹² Taapile ni a wu yiri, na wu yasinnege ki lɔ, na foro kari pu beeri nii na. A l'i bye kakanhana pu mu xuuni fo pu na baraga tɛri Kile na, na yu: «Wɛɛ sanha le ɲɔhɔ ɲa wɛ.»

Yesu ya Levi yiri

(Macoo 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di foro na kari sanha Galile Gba wu ɲɔ ki na. A sipyiɲehemɛɛ di gari wu yiri wà. A wu

ganha na pu kalaa. ¹⁴ Na wu nidorogo yaha, a wu Alife ja Levi nideenge ɲa fanhafɛɛ pu wari wu tashɔgɔ ki ni. A wu wu pye: «Taha na fɛni.» A Levi di yiri, na daha wu fɛni.

¹⁵ Lee kadugo na a Levi di ba Yesu yiri cana ka, na yalige ɲiɲehɛɲɛ yàa wu mu, a wu gari wà. Na wu yaha wu na li Levi kaban, a fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ, ni jurumupyii ɲiɲehemɛɛ piitiilee be di ba diin na li ni Yesu, ni wu kalaapiire ti ni. Bani sipyiɲehemɛɛ pu bi taha wu fɛni.

¹⁶ Farizhɛɛn ni saliya karamɔgɔlɔɔ p'a Yesu ɲa wu na li ni jurumupyii, ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ pu ni ge, a p'i ganha na wu kalaapiire ti pyi: «Naha na we di li ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ ni jurumupyii piitiilee be ni wɛ?»

¹⁷ Tuun wemu ni Yesu ya yee logo ge, a wu pu pye: «Sicuumɔ fɛɛ mago ɲɛ wɛɛ fɔɔ na wɛ, fo yama fɛɛ. Sipyii piimu p'a tii ge, nɛ ta pa di ba pee yiri wɛ, fo jurumupyii.»

Kalaa nivomɔ ni kalaa nilɛ keree

(Macoo 9:14-15; Luka 5:33-35)

¹⁸ Tuun wa ni Yohana Batizelipye wo kalaapiire te, ni Farizhɛɛn wo kalaapiire ti bi suun leni na be ni Yawutuu pu wo kalɛgeɛ ki ni. Na pu yaha lee na a sipyii pii di ba Yesu yege cana ka na: «Yohana Batizelipye wo kalaapiire ti fara Farizhɛɛn pu na, pee ya suun leni, mu wo kalaapiire t'i ya suun leni wɛ. Naha na wɛ?»

¹⁹ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Nɛ ɲɛ ba cenabun poo ɲɛ wɛ. Cekaanra tuun ni, cenabun poo kaafɛɛ na já suun le, na cenabun poo wu yaha ni pu ni shiizhan ge? Bada! Na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan, pu da já suun le wɛ. ²⁰ Caya ya wa ma, cenabun poo wu na ba shɔ pu na. Yee caya yi ba nɔ, pu be na da suun leni.

Nɛ wo kalaa wu ya yaa na wuregi kalaale ni wɛ.

(Macoo 9:16-17; Luka 5:36-39)

²¹ «Wa shishiin da ga favonɔ tara falɛge na wɛ. Lee bu bye, favonɔ li na nilɛge ki kile zhɛɛngi, kee tashɛngɛɲɛ ki na beɛ xuuni. ²² Wa shishiin da ga duvenfomɔ le foroyo* nilɛyɛ ni wɛ. Lee bu bye, duven wu na foroyo yi shɛɛngi, duven we ni foroyo

* **2:22 Foroyo:** Yee ɲɛ sɛɛyɛ kashaya yemu y'a yàa lɔhɔyɔ tuuyo beeri le kaa na ge.

yi beeri na gyeeɛgi. Ga duvenfomɔ w'a leni foroyo nivoyo ni.»

Yesu ya yemu jo cadɛɛngɛ ki shizhaa na ge (Macoo 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Yesu ya pa doroo shinma keɛɛɛ ya te ni cadɛɛngɛ ka na. A wu kalaapiire ti nidorowuu di koo li jɔ shinma seɛɛ ya kɔn.

²⁴ A Farizheen p'i Yesu pye: «Li wii, kaa lemu ya yaa li pye cadɛɛngɛ ni we, jaha na mu wo kalaapiire t'i lee pyi we?».

²⁵ A Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni xugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nɔhɔmɔ pu ta, na pu ta yalige je pu mu-ige, w'a lemu pye ge, yee sanha lee kalaa ja bada-e ge? ²⁶ Jegana lemu na w'a je Kile-peeɛɛ puga ki ni, saraya jaha shɔɔnrivɛɛ juɔɔfɔɔ Abiyatari wo tuun wu ni ge, buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, na yee buuri juɔɔ ya lo na li, na ya kan wu tahama-nɔhɔmɔ pu be mu. Na ta watii bi wee buuri we li we, ni saraya jaha shɔɔnrivɛɛ ye be we. Ta yee sanha lee kalaa we?»

²⁷ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Sipya wuu na cadɛɛngɛ k'a pye; sipya ya ta pye cadɛɛngɛ ki wuu na we. ²⁸ Lee wuu na Sipya Ja wu je cadɛɛngɛ ki be Kafɔɔ.»

3

Yesu ya na kewaga fɔɔ wa cuunɔ cadɛɛngɛ ka ni

(Macoo 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Cana ka, Yesu ya je sanha Kile-peeɛɛ puga ka ni. Na wa be di je wa wu keɛɛ ke na waha. ² A p'i ganha na Yesu kaseri, na wu wii, wu bu da wu na da we na we cuunɔ cadɛɛngɛ ni, kɔnhɔ p'i kanunɔ ta di wu tɔɔgo le. ³ A Yesu di na kewaga fɔɔ wu pye: «Yiri yere sipyii pu ninɛ ni!»

⁴ Lee kadugo na a wu pu pye: «L'a saha na kasaana pye cadɛɛngɛ ni laa, na kakuunɔ pye? Na sipya shɔ laa, na wu gbo? Lekɛ l'a saha we?» A p'i fehe.

⁵ A Yesu loyire wo di ganha na pu wii. A pu niwewaa l'i wu yatɛnyɛ gbo. A wu na wu pye: «Ma keɛɛ ki sanha.» A wu ki sanha; a wu keɛɛ k'i juunɔ. ⁶ Taapile ni a Farizheen ni Herɔdi wo sipyii p'i foro na she puyɛ ja, kɔnhɔ p'i gbogana sha Yesu na.

Yesu ya sipyii kalaa, na yama fee cuunɔ

⁷ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i yiri na kari Galile Gba wu jɔ ki na. A sipyiɛhemɛɛ di daha wu feni: pii ya yiri Galile fiige ki ni, ni Zhude fiige ke, ⁸ ni Zheruzalemu kulo le, ni Idumɔ fiige ke, ni Zhuruden Gba kadugo yiri sipyii p'a, ni Tiiri ni Sidon kulogoo ni pu kabanuyo kulogoo. A sipyiɛhemɛɛ di Yesu kapyegɛ kaa logo, na she wu yiri. ⁹ A Yesu di wu kalaapiire ti pye na pu korɔgo ka yaha wu mu, kɔnhɔ sipyiire ti ganha wu canri we. ¹⁰ W'a bi sipyiɛhemɛɛ cuunɔ. Lee na yama fee pu beeri ya gburogi, kɔnhɔ p'i gbɔn wu na. ¹¹ Ba jinaa p'a wu jaa we, na ganha na dun wu jahagbaa na, na xhuulo na yu: «Kile Ja mu je.» ¹² A wu sii yi jo na waha pu mu xuuni, na wee je sipya wemu ge, na pu ganha bu yee jo wa shishiin be mu we.

Yesu ya tudunmɔ ke ni shuun jaha bulo (Macoo 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di dugi faabobonɔ ka na, na wu nidaan sipyii yiri. A p'i she wu yiri. ¹⁴ A wu ke ni shuun jaha bulo na yaha wuyɛ mu, na pee pye wu Tudunmɔ, na pee tun na pu she Kile Kafila wu jo, ¹⁵ na fanha kan pu mu, p'a jinaa kori p'a yeege sipyii ni. ¹⁶ Ke ni shuun wu jaha w'a bulo ge, pee meɛɛ yi wa ye: Simɔ (A Yesu di wee meɛɛ jɛri «Pyɛɛri»), ¹⁷ ni Zebede jalaa shuun: Yakuba ni Yohana (A Yesu di pee meɛɛ jɛri «Bonɛrijɛɛzi» lee kori je «Pu je ba Kile-seleɛɛ je we»), ¹⁸ ni Andire, ni Filipe, ni Batelemi, ni Macoo, ni Tomasi, ni Alife ja Yakuba, ni Tade, ni Simɔ wemu wu bi bye Zelɔtileɛ kurunɔ ki ni ge, ¹⁹ ni Zhuda Isikariyɔti, wee w'a pa Yesu le keɛɛ ni.

Yesu puga sheɛn pii ya she wu feni

²⁰ Lee kadugo na a Yesu di ba puga. A sipyii p'i guri puyɛ pinne, fo wu ni wu kalaapiire ti ya ja talige ta we. ²¹ Ba wu puga sheɛn pii ya yee logo we, na jo na: «Wu juunmuu je we.» Na gari wu feni di zhe jo.

Yesu ya wu tɔɔgo leveɛ jɔ shɔ (Macoo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

²² Saliya karamɔgolɔ piimu p'a yiri Zheruzalemu ni ge, a pee di jo: «Belizebuli wu je wu ni. Jinaa juunɔfɔɔ fanha ni, w'a jinaa pu kori.»

²³ Ba p'a yee jo wε, a Yesu di pu yiri, na le talenε le jo pu mu na: «Dii Shitaanni wa di da já Shitaanni wa kōri wε? ²⁴ Saanra bεeri t'a yiri tiyε kaa na ge, tee na gyεegi. ²⁵ Puga bεeri sipyii p'a yiri puyε kaa na ge, pee na gyεegi. ²⁶ Ga Shitaanni bu yiri wuyε kaa na, wu saanra t'a taa, tee na gyεegi. Wu saanra ti na xhō. ²⁷ Wa na já jé fanhanēhenē fōo puga, di wu yanmuyō kuu, na ta ma ya fēnhe wu pō-ε ya? Ga ma bu wu pō, ma na já puga ki yanmuyō yi kuu. ²⁸ Can na, n'a da yi jo yi mu, sipyii pu wo jurumu we, ni pu Kile mēkyεegere ti bεeri na já yafa pu mu. ²⁹ Ga wa bu Fεfεere Munaa li mēge kyεegi, lee da yafa weefōo mu wε. Weefōo na gori yaha ni wee jurumu tēhenε baa wo wu ni.»

³⁰ Yesu ya yee jo, bani p'a jo na: «Jina wu wa wu ni.»

Jōgō yε pu jε Yesu nu ni wu cebooloo pu wε?

(Macoo 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Na Yesu yaha kee puga ki ni, a wu nu ni wu ceboronamaa p'i ba, na ba yere kadaan li na, na wa tun wu Yesu yiri. ³² Sipyiñehemεε pu bi tiin na Yesu maha. A p'i wu pye: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu wa kpεenge ke na. P'a ma shaa.»

³³ A Yesu di pu pye: «Jōgō yε pu jε nε nu ni nε ceboronamaa pu wε?»

³⁴ Lee kadugo na a wu wu tãan sipyitiinye yi wii na jo: «Nε nu ni nε ceboronamaa pu piiri naha. ³⁵ Sipyaa sipya w'a Kile jidaa pyi ge, wee wu jε nε ceborona, ni nε ceboroshō, ni nε nu.»

4

Talenε lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge

(Macoo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ A Yesu di ba guri she sanha Galile Gba wu jō ki na, a sipyii p'i ganha na se na binneε, a wu pu jō kōn na galaa. A sipyiñehemεε di ba binne, na wu maha fo w'a jé tiin kōrōgō ka ni. Kee kōrōgō k'a bye lōhō ki ni; sipyiire ti bεeri di jε kpεenge ki na gba wu jō ki na. ² W'a bi pu kalaa kajēhenē ni, ni talenε ni. A wu yi jo pu mu wu kalaa wu ni na: ³ «Yi ye logo, caña ka ná wa ya foro na kari wu tēge ni di zhe wu alikama

shi wá fenε shi wagana na. ⁴ Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo ni tēge ki jō na. A shazhεere di ba tee jō. ⁵ A ta di do faaga jūnō ni pogoo kii ni. A tee di weri fin, bani pojēherε bye wà wε. ⁶ Ba caya y'a pa yeree wε, a t'i fanhana, na waha, bani nire tatii bye ti na wε. ⁷ A nuguro ta di do xhuyo ninε ni. A xhuyo y'i ganha na lēgi, na ba ti co, na ti li, a t'i bye ti ya nagoo pye wε. ⁸ A nuguro ta di do jijenε na. A tee di fin, na lε, na pya le. Pile la ma pyaa kelεε taanri (30) pye; la ma kelεε gbaara (60) pye, la ma xhuu nigin (100) pye.»

⁹ A Yesu di pu pye: «Wemu na logo ge, wu logo dε!»

Yesu talenεε ki kajuu jūnō

(Macoo 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Tuun wemu ni Yesu ya pa laha sipyiñehemεε pu tãan ge, pii p'a tee pye ni wu ni na fara wu kalaapiire kε ni shuun wu na ge, a pee di wu yege talenεε ki kōri na. ¹¹ A wu pu pye: «Yee ya Kile saanra ninmōhōrō ti cεmε pu bεeri ta. Ga sipyii pusamaa kunni, ti keree ki bεeri w'a yu pu mu talenεε ni, ¹² kōnhō:

«P'i já wii xuuni,

ga p'i ganha bu yaaga ja wε.

P'i já niwegee shan xuuni,

ga p'i ganha bu yi jaha cε wε.

Lee kaa bε wε, pu na guri ba Kile mu,

w'a pu jurumu wu yafa pu mu.»*

Yesu ya nuguro ti wo talenε li kōri jo

(Macoo 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Yee ya le talenε le cε-ε ya? Yee na ba talenεε kisanāa bεeri cε dii wε? ¹⁴ Nuguzhi wawōo we, Kile jomō w'a nuri. ¹⁵ Sipyii pii di jε ba koo jō jε wε, jomō pa na nugi wee xuu we ni. Pee na pu logo, Shitaanni na ba taapile ni, na ba pee jomō pe ninugumō wolo pu funyō ni. ¹⁶ Wee cogo wu na faaga wo nuguro ti jε piimu ge, pee na jomō pu logo, na dà pu na tōvuyo na ni fundanga ni. ¹⁷ Ga nire di jε pu na wε, pu da mō wε. Lee wuu na cōnrōmō bu nō pu na, leeshin sipyii ba pu kana pee jomō pe wuu na, taapile ni pu juyō na gyεegi. ¹⁸ Piimu pu jε ba xhuyo

* 4:12 Ezayi 6:9

ninɛ wuu pu ɲɛ-ɛ ge, pee na jomɔ pu logo, ¹⁹ ga ke konɔ ke wo funzhakeree, ni naafuu la piinɛ, ni keree kii bɛ wo la na pu cɔnri pu funɔ ni, fo pu da nagoo pye wɛ. ²⁰ Nijeɲɛ wuu pu ɲɛ piimu ge, pee na pu logo, na pu co, na nagoo pye. Pile la ma bye kɛɛ taanri (30), la ɲɛ kɛɛ gbaara (60), la ɲɛ xhuu nigin (100).»

Talenɛ lemu l'a jo sokinna shizhaa na ge (Luka 8:16-18)

²¹ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Wa bu sokinna le, m'a cɛɛ shigile wu ɲunɔ ni laa, m'a wu le karaga nɔhɔ ni? Ta yaaga ɲunɔ ni bɛ ma ma wu taha wɛ? ²² Yaaga bɛɛri k'a ɲmɔhɔ ge, ki na ba foro kpɛɛngɛ na, kaa kaa l'a ɲmɔhɔ ge, sipyii bɛɛri na ba lee cɛ. ²³ Wemu na logo ge, wu logo dɛ.»

²⁴ A Yesu di guri li shɛ pu na na: «Yɛ y'a nuri ge, y'a yiye kasɛri yee na. Yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninunɔ ni yeeyɛ pyaa bɛ wo daanna wa da ba bye, na la fara yee mu. ²⁵ La ɲɛ wemu mu ge, la na gan wee mu. Ga la ɲɛ wemu mu wɛ, ali nifɛnhɛnɛ lemu bɛ li ɲɛ wu mu ge, li bɛ na zhɔ wu na.»

Talenɛ lemu l'a jo yemɛ nivinmɛ pu shizhaa na ge

²⁶ A Yesu di pu pye sanha: «Kilɛ wo saanra te ya foro kaa lemu fɛni ge, li le. Nɔ wa w'a yemɛ nugi wu kɛɛyɛ ni. ²⁷ W'a ɲmunɔɔ piige la, w'a yeree na caɲa xuɔ la, yemɛ pu na viin puyɛ mu, na lɛ, na ta wu ya yaaga cɛ pu keree ni wɛ. ²⁸ Pile li ma fin na foro ɲinɛ ki ni, na ba shicenɛ yeege, kee na ba sege pye. Sege ki na ba pya le xuuni. ²⁹ Ki ba lɛ, nɔ wu ma foro, na ki kɔn ni wu ɲmɔɔ ni, bani yalɔɔɔ ti lɔduun w'a nɔ.»

Yesu ya talenɛ la jo mutaridi pile shizhaa na (Macoo 13:31-32,34; Luka 13:18-19)

³⁰ A Yesu di pu pye sanha: «Wɛɛ na jɔ Kilɛ saanra ti taanna ni ɲaha ni wɛ? Wɛ na talenɛ leke taga ti kaa jo wɛ? ³¹ T'a foro mutaridi pile fɛni. Ma ba da li nugi ɲinɛ na, l'a cɛɛ foro ɲinɛ ke yashi we sama bɛɛri tɔan. ³² Ga li bu nugi xɔ, l'a fin, na bɛɛ na toro naxhoo wu tiye yi saya bɛɛri tɔan. L'a gegbɔyɔ yeege, fo shazhɛɛɛ na jɔ shiire tagi yemu ɲimɛ ni ge.»

³³ Yesu bi sipyii pu kalaa, ni kii talenɛ kii tuuyo ɲinɛhɛyɛ ni, pu na jɔ kiimu logo, p'i ki ɲaha cɛ ge. ³⁴ Wu bi yu ni pu ni talenɛ baa wɛ, ga wu ni wu kalaapiire ti bu bye puyɛ na, w'a kee talenɛ ki bɛɛri kɔri jo pu mu.

Yesu ya kafɛɛgbɔhɔ ka yerenɛ (Macoo 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵ Kee canunɔ ki yakonɔ, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Wɛ shɛ gba wu kadugo.»

³⁶ A p'i sipyiiire ti yaha kari. Yesu bye kɔrɔgɔ kemu ni ge, a wu kalaapiire t'i gari kee ni ni wu ni. A kɔrɔyɔ ya bɛ di binne kari ni wu ni. ³⁷ A kafɛɛgbɔhɔ ka di yiri, a lokuruyo y'i ganha na dun kɔrɔgɔ ki funɔ ni, fo na zhaa di ki ɲi lɔhɔ na. ³⁸ Yesu bi bye na ɲmunɔɔ, kɔrɔgɔ ki kadugo yiri, na wu ɲunɔ taha ɲudahaɲa ka na. A wu kalaapiire t'i wu ɲɛ, na wu pye: «Wɛ Karamɔgɔ, wɛ na da gori lɔhɔ ni, mu wa lee wii kaa-i gɛ?» ³⁹ A Yesu di ɲɛ, na sɛɛ kafɛɛgɛ ke ni lokuruyo yi na, na jo: «Yi yere!» Taapile ni a kafɛɛgɛ ke ni lokuruyo yi bɛ di yere. A tunmɔ pu bɛɛri di yere.

⁴⁰ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Naha na yee di fyagi mɛ wɛ? Naha na n'a daa di sanha sii pye yee mu-i wɛ?»

⁴¹ Ga, a p'i fya xuuni na ganha na puyɛ pyi: «We nɔ we d'a sii jɔgɔ wɛ? Kafɛɛgɛ ni lɔhɔ bɛ na wu ɲomɛɛ conɪ.»

5

Yesu ya jinaa kɔri yeege nɔ wa ni (Macoo 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i nɔ Galile Gba wu kadugo yiri Gerasa fiige ki ni. ² Ba Yesu ya foro yɛ kɔrɔgɔ ki ni wɛ, taapile ni a nɔ wa di foro faxhuu wu ni, jinaa na ɲɛ wu ni, na ba wu ɲunɔ cɪri. ³ Wee nɔ we tatɛɛngɛ ki bye faxhuu. Wa shishiin bɛ bi da jɔ wu pɔ nige wɛ, ni tɔɔɔ shɔnhɔyɔ bɛ ni wɛ. ⁴ P'a shɔnhɔyɔ taga wu pɔ tɛɛgɛɛ ɲinɛhɛnɛɛ ni, na biriye le wu tɔɔyɔ na. Ga w'a shɔnhɔyɔ yi kɔn, na biriye yi bɛ kɔn wolo tɔɔyɔ yi na. Wa shishiin bi da jɔ wu yerenɛ wɛ. ⁵ Caɲa fara piige na, wu ma ɲaari gbee faxhuu we ni, ni yaya na, na xhuulo, na wuyɛ jɔgɔ ni faaya ni.

⁶ A wu Yesu ɲa, na wu yaha taliige ni, na baa na shɛ nuguro sin wu fɛɛ ni, ⁷ na jo ni mujuugbɔɔ ni na: «Naha m'a zhaa nɛ

fɛni wɛ, Kilɛ-gbɔtabaaga Ja, Yesu? N'a ma jɛɛri, Kilɛ wuu na ma ganha bu na kyɛɛgi wɛ! ⁸ W'a pee jo, bani Yesu ya jo na jina wu wu foro wee ná wu ni.» ⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di wu yege na: «Dii mu mɛgɛ di jɛ wɛ?» A wu wu jɔ shɔ na: «Nɛ mɛgɛ jɛ «Wɛɛ Ya Nɛhɛ,»» bani jinaa nijɛhɛmɛɛ pu bi jé wu ni. ¹⁰ A jinaa p'i wu jɛɛri xuuni, na wu ganha da pee kɔri yeege fiige ki ni wɛ.

¹¹ Lee bi shaagbaga nijɛɛ ka ta ki na naha yaɲa ki kabanugo. ¹² Wee tuun wu ni a jinaa p'i Yesu jɛɛri na: «Wù yaha wù shɛ jé pii shaalaa pii ni.» ¹³ A wu sɔɔ, taapile ni a jinaa p'i foro ná wu ni, na shɛ jé shaalaa pu ni. A shaagbaga k'i gburogi, na digi yaɲa gologoloyo yi ni, na jé gba lɔhɔ ki ni, na xhu. Pee shaalaa p'a bi shɛ kabɔfɔɲɔɔ shuun (2.000) fɛni.

¹⁴ A pee shaanahamaa p'i baa kari, na shɛ yee paari kanha ki ni, ni sitiinmɛɛ pu mu. A sipyii p'i foro, na shɛ lee nibyii li wii. ¹⁵ P'a nɔ Yesu na ge, a p'i wee ná wu nidɛɛngɛ ja, jinajɛhɛmɛɛ pu bye wemu ni ge. Fàya yi bye wu na, wu d'a cuuɲɔ. A p'i fya. ¹⁶ Le l'a pye jinaa sipya we, ni pii shaalaa pii shizhaa na ge, lee ya pye piimu nii na ge, a pee di lee paari pu mu. ¹⁷ Wee tuun wu ni a p'i ganha na Yesu jɛɛri na wu foro pu wo fiige ki ni.

¹⁸ Yesu nijewo kɔrɔgɔ ki ni, jinaa pu bye ná wemu ni ge, a wee di wu jɛɛri na wu bi da já binne ni wu ni. ¹⁹ Yesu ya ta sɔɔ wɛ, ga na li shɛ wu na na: «Ta se puga! Kafɔɔ Kilɛ ya juɲɔ jaari ma na, na kagbɔhɔɔ kiimu bɛɛri pye ma mu ge, m'a shɛ kee paari ma puga shɛɛn pu mu!» ²⁰ A we ná we di gari. Yesu ya kagbɔhɔɔ kiimu bɛɛri pye wu mu ge, na shɛ kee paari Dekapoli fiige ki ni. A l'i bye kakanhana ki logovɛɛ pu bɛɛri mu.

Yesu wa cee wa cuuɲɔ, na Zhayirusi poro nixhugo jɛ

(Macoo 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ A Yesu di guri kɔrɔgɔ ki ni, na pa ke ki kabanugo ki na. Na wu yaha gba lɔhɔ ki jɔ na, a sipyiiɛhɛmɛɛ di ba binne wu fɛɛ ni. ²² Ayiwa a Kilɛ-pɛɛɲɛ puga juɲɔfɔɔ wa di ba, wee mɛgɛ jɛ Zhayirusi. Ba w'a Yesu ja tuun wemu ni wɛ, na shɛ nuguro sin wu fɛɛ ni, ²³ na wu jɛɛri saama na na: «Na poro fucɛɛɛ l'a taxuyo shaa. N'a ma jɛɛri, pa ma

kenɛ taha wu na, kɔnhɔ wu shɔ, wu bye jùì na.» ²⁴ A Yesu di binne kari ni wu ni.

A sipyiiɛhɛmɛɛ di daha wu fɛni, na wu cɔnri. ²⁵ Lee bi cee wa bɛ ta wà shishan na woni wu fɛni fo yee kɛ ni shuun. ²⁶ W'a bi kanha xuuni wɛbyii nijɛhɛmɛɛ kenɛ ni. Wu kenɛ yara bɛɛri ya xɔ na yama pu ta pu sanha bɔrɔ wɛ, fo pusama na dɛnri. ²⁷ A wu Yesu kaa logo, na ba sipyii pu tɛ ni Yesu kadugo yíri, na ba gbɔn wu fadenɛ na. ²⁸ Bani wu bi wu funɲɔ kɔɔn na: «Nɛ bu já ta kpɔn yɛ wu fadenɛ ke na, nɛ na juuɲɔ.» ²⁹ Taapile ni a wu shishan p'i yere, a wu li cɛ wu cére ti na, na wee ya cuuɲɔ.

³⁰ Taapile ni a Yesu di li cɛ wuyɛ ni na sefɛɛɛ ta t'a foro wee ni. A wu ɲmahana jɛri sipyii pu niɲɛ ni, na jo: «Jɔgɔ w'a kpɔn nɛ fadenɛ ke na wɛ?» ³¹ A wu kalaapiire t'i wu jɔ shɔ na: «Mu jaha jɛ sipyiiire ti ni t'a mu cɔnri, na yegee sanha na jɔgɔ w'a kpɔn ma na wɛ?» ³² Ga, a Yesu di ganha na wu tàan sipyii pu wii, kɔnhɔ wu lee pyevɔɔ ja. ³³ Kaa le l'a pye wee cee wu na ge, wuyɛ pyaa bi lee cɛ. A wu fya na jɛɛ, na ba nuguro sin Yesu fɛɛ ni, na yi bɛɛri fiinɲɛ jo wu mu. ³⁴ Ga, a Yesu di wu pye: «Na poro, ma n'a daa w'a ma shɔ. Ta se japiɲɛ na! M'a shɔ ma kanhama pu na!»

³⁵ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a sipyii pii di ba na yíri Kilɛ-pɛɛɲɛ puga juɲɔfɔɔ wu kaban, na ba wu pye: «Ma poro fucɛɛɛ l'a xu. Naha na ma sanha d'a navunɲɔ pɛɛ Karamɔgɔ wu na wɛ?» ³⁶ Ga Yesu ya ta jaha taga pee jomɔ pu yíri wɛ, a wu Zhayirusi pye: «Ma ganha da vya wɛ; dà yɛ nɛ na.»

³⁷ W'a ta sɔɔ wa shishiin bɛ wu pinne ni wu ni wɛ, fo Pyɛɛri, ni Yakuba, ni wu ceborona Yohana. ³⁸ A p'i nɔ Kilɛ-pɛɛɲɛ puga juɲɔfɔɔ wu kaban. A Yesu di tunmɔ pu ta p'a pɛɛ. Sipyiiɛhɛmɛɛ pu bye wà, na mɛhɛɛ suu, na sipyaa waa. ³⁹ A wu jé puga ki ni na pu pye: «Naha na yee di mɛhɛɛ suu, na pe tunmɔ pe bɛɛri pyi wɛ? Pya wu ya ta xu wɛ, w'a ɲmunɔɔ.» ⁴⁰ A p'i ganha na wu la wo.

Wee tuun wu ni a wu pu bɛɛri yeege kpɛɛngɛ ki na. Porofɔɔ wu bye puga kemu ni ge, wu ni porofɔɔ wu to we, ni wu nu we, ni wu wo kalaapiire taanri we, a pee di binne jé wà. ⁴¹ A wu fucɛɛɛ li co li kenɛ na na jo: «Talita kumi!» lee kɔri jɛ: «Fucɛɛɛ, nɛ

w'a ma pye mu, yiri!» ⁴² Taapile ni a fuceere l'i yiri na jaari. Li yee wa bye ke ni shuun. A lee di bye kakanhana pu mu fo xuuni. ⁴³ Ga, a Yesu di yi jo waha pu mu, konho wa shishiin ganha bu li ce we. Lee kadugo na a wu pu pye na pu yalige kan li mu.

6

*Nazareti shéen ya dà Yesu na we
(Macoo 13:53-58; Luka 4:16-30)*

¹ Lee kadugo na a Yesu di foro wee xuu wu ni, kulo lemu ni w'a le ge, na she wa. A wu kalaapiire t'i binne ni wu ni. ² Ba cadeenge k'a pa no we, a wu she je cadeenge k'a pa no we, a wu she je Kile-peene puga ki ni, na jo co na sipyii pu kalaa. A sipyiheeme di wu kafila wu logo, a l'i bye pu mu kakanhana.

Ap'i ganha na yu na: «Mii we d'a kii keree kii ta we? Te fungongo fere te t'a kan wu mu ge, tee je naha we? Kii kakanhana kii di wa byi wu mu dii we? ³ Ta wu je me Mariyama ja menizhe wu we? Go wu ceboronamaa pu wa Yakuba, ni Zhose, ni Zhude, ni Simo. Go wu ceboroshaa pu wa naha we mu.» Kii keree kii k'a li pye, pu ya dà Yesu na we. ⁴ Ga, a Yesu di pu pye: «Kile tudunmo ya peene taa xuu beeri ni, fo wuye pyaa kulo, ni wu cebooloo ni ne ni, ni wuye pyaa puga.» ⁵ Wu ya ta ja kakanhana latii pye wa we, fo na wu ke ne ye taha yama fee nigin nigin wa na, na pee cuunjo. ⁶ Pu na pye pu ya dà wu na we, a lee di wu fo.

*Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu tun
(Macoo 10:5-15; Luka 9:1-6)*

Lee kadugo na a Yesu di gari na she sipyii kalaa kabanugo kulogoo ki ni. ⁷ A wu wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na pu tun shuun shuun, na fanha kan pu mu jinaa na. ⁸ A wu te tuduro te jo pu mu na: «Yi ba gaaji, yi ganha bu yaaga katii lo we, fo publiin ye. Yi ganha bu yalige lo we, kelee kushereye we, yi ganha bu waripyaa lo we! ⁹ Yi tanhaya le, ga yi ganha bu fadeye shuun le we.» ¹⁰ A wu pu pye: «Yi bu je puga beeri ni kulo lemu ni, yi diin wa fo yi kariduun bu she no. ¹¹ Xuu wa shéen bu zhe pu da yi tirige we, kelee pu ya yi jomo logo we, yi ba foro yi yi tooyo gbazhenhe nahara wo wa. Lee na ba bye seeri kaa pu feni.»

¹² A kalaapiire t'i she Kile Kafila wu jo na sipyii pu daburaje jo pu jurumu wu na. ¹³ P'a jinaheme kori yeege sipyiire ti ni, na sinne tire yama fee niheeme na, na pu cuunjo.

*Herodi hakili ya wuregi
(Macoo 14:1-2; Luka 9:7-9)*

¹⁴ Saannaa Herodi ya Yesu kaa logo, bani wu mege ki bi foro xuu wu beeri ni. Pii bi yu na: «Yohana Batizelipye w'a je na foro xu ni. Lee l'a wu pye wu na jani kii kakanhana kii na.» ¹⁵ Pii bi yu na: «Kile tudunmo Eli wu je wii.» Pii be di yu na: «Kile tudunmo watii wu je wii, ba taashiine li wo Kile tudunmo pu je we.» ¹⁶ Ba Herodi ya yee logo tuun wemu ni we, na jo: «Yohana wu je wii, ne pu pye p'a wemu wo junjo kon ge. W'a je na foro xu ni.»

*Yohana Batizelipye xugana
(Macoo 14:3-12)*

¹⁷ Yi li ce na Herodi ye pyaa k'a tuduro tun na pu Yohana co, p'i shonhojo le wu na pu le kaso ni, wu ceborona Filipe sho Herojasi wuu na. Lee bi wu ta w'a wee cee wu le ne ¹⁸ Bani Yohana bi li shee wu na na: «Li ya ta saha mu wu ma ceborona sho le ne we.» ¹⁹ A Herojasi luu di yiri xuuni Yohana taan, na giin di wu gbo, ga Herodi wuu na wu bi da ja wu gbo we. ²⁰ Herodi bi fyagi Yohana na, bani w'a bi li ce na zosaama fo ni fere sipya wu je wii. A wu wu mara xuuni. Yohana ba yu, wu jomo pu ma Herodi zo wu wuregi, ga lee be na, l'a bi taan wu ni, w'a wu jomo nuri.

²¹ Ga Herojasi ya pa cazaana ka ta: Herodi cazege cana ka shi na, saan w'a yalige pye wu fanhagboho ki sipyii, ni wu sorosii junjo fee, ni Galile sipyigbo pu mu. ²² A Herojasi poro fuceere l'i je wa, na xonho. A lee di daan Herodi ni wu sipyiirile pu ni. Lee wuu na a saan wu fuceere li pye: «Yaaga yaaga kaa li je ma na ge, ki kaa jo na mu, di kee kan ma mu.» ²³ A wu gaa na li pye: «Ma bu yaaga yaaga sha ne mu, ne na kee kan ma mu, ali na saanra te taaga ke be.»

²⁴ A fuceere l'i foro, na she li nu wu yege na: «Di naha jeeri we?» A nu wu li jo sho na: «Yohana Batizelipye junjo.» ²⁵ Taapile ni a fuceere l'i gari tovujo na saan wu yiri, na she wu pye: «Ne funjo ki wa, m'a Yohana

Batizelipye juṇṇɔ taha yaaga ka na nime, ma kan na mu.» ²⁶ A lee di saan wu jaha tanha fo xuuni. Ga na wu yaha w'a kaa na xɔ wu sipiyirilee pu nii na, wu ya já li she we. ²⁷ Taapile ni a wu sɔrɔsi nigin wa tun, na wu she ba ni Yohana juṇṇmuu ni. A wee sɔrɔsi wu foro kari kaso gbaha ki ni, na she Yohana juṇṇɔ ki kɔn, ²⁸ na ba ni juṇṇɔ ki ni na ki taha yaaga ka na, na pa gan fuceere li mu, a l'i she ki kan li nu wu mu. ²⁹ Ba Yohana kalaapiire t'a yee logo we, a t'i she wu nixhugo ki lɔ na she le faɲa ni.

Yesu ya yalige kan sipyii kabɔfonɔ kaguro mu

(Macoo 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

³⁰ Ayiwa, Yesu bi Tudunmɔ piimu tun ge, a pee di guri pa wu yiri. P'a sipyii pu kalaa na keree kiimu pye ge, a p'i ki beeri paari wu mu. ³¹ Sipyiɲehemee pu bi se Yesu ye yiri na ma, fo na wu ni wu kalaapiire ti pye tere ya já ta pu mu p'i li we. Lee wuu na w'a pu pye: «Yi pa wu she sige ki ni xuu wa ni, wu ye na, kɔnhɔ y'i ɲmɔ jeri.»

³² A p'i jé kɔrɔgɔ ka ni, na laha sipyiire ti taan na kari siponɔ ki xuu wa ni. ³³ Ga, a sipyiɲehemee di pu ja takaraga ni, na pu funyɔ kɔn pu jaha tataganɔ na, na pu tashenge ce. A p'i ganha na yiri kulogoo ki beeri ni, na fe na gaanɔ tɔyɔ na wee xuu wu ni, na she nɔ Yesu ni wu kalaapiire ti jaha na. ³⁴ Ba Yesu ya foro kɔrɔgɔ ki ni we, na pee sipyiɲehemee pu ja, a pu jinaara di jé wu ni, bani pee sipyii pu bye ba nahavɔ baa dubyaa je we. A wu jɔ kɔn na pu kalaa kanɛhenje ni.

³⁵ Ba cana k'a pa digi we, a Yesu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu pye: «Cana k'a xɔ, wèe di je siponɔ ni naha. ³⁶ Sipyii pu yaha p'i she kabanugo buguro ni kulogoo ki ni, kɔnhɔ p'i she yalige shɔ wà.» ³⁷ A Yesu di pu pye: «Yiye pyaa ki yalige kan pu mu.» A p'i wu pye: «Muye pyaa ya ce sipyiire t'a jehe jehegana lemu na ge, ta wari deɲee xhuu shuun yalige be na pii yaa ya?» ³⁸ A Yesu di pu pye: «Buuri juu y'i wa yee mu we? Yi she yi peregi!» P'a she yi peregi ge, na wu pye: «Buuri juu kaguro ni fyaa shuun.»

³⁹ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye, na pu sipyiire ti beeri tenje napurege

ki juṇṇɔ ni kuruyo kuruyo. ⁴⁰ A p'i diin ko-rogo, xhuu nigin nigin (100), kelee kaguro kaguro (50). ⁴¹ Lee kadugo na a Yesu di yee buuri juu kaguro ni fyaa shuun wu lɔ, na jaha ke yirige le fugba we ni, na baraga taha Kile na. A wu xhɔ na yee buuri juu yi kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu yee yerenje sipyii pu taan, na fyaa shuun wu be taa taa pu beeri na. ⁴² A pu beeri di li na din. ⁴³ Buuri nukegeye ni fyaa piimu p'a kori ge, a p'i yee saya keme fo na saganɔa ke ni shuun ji. ⁴⁴ P'a namaa kabɔfonɔ kaguro (5.000) tɔrɔ wee buuri wu livee ni.

Yesu ya jaari gba lɔhɔ juṇṇɔ ni

(Macoo 14:22-33; Yohana 6:15-21)

⁴⁵ Ba p'a xɔ we, taapile ni a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu, na pu jé kɔrɔgɔ ki ni, p'i gba wu kɔn wu jaha na, p'a se Betisayida ni, yani wu sipyiire ti yaha ge. ⁴⁶ Ba w'a pu yaha we, na dugi kari faabobonɔ ka na, na she Kile jeeri.

⁴⁷ Piige k'a pa wɔ, kɔrɔgɔ k'i je gba lɔhɔ ki ɲɛ ni, Yesu di je wu ye ɲɛ ki na. ⁴⁸ A wu wu kalaapiire ti ja t'a kanha kabiinne ki feni, bani kafegge ki bi jirini pu na. Ba xhupee mehe suduun ya nɔ we, a Yesu di ganha na jaari lɔhɔ ki juṇṇɔ ni na se wu kalaapiire ti yiri. Wu bi giin di dorɔ pu taan. ⁴⁹ Ba p'a wu ja wu na jaari lɔhɔ ki juṇṇɔ ni we, na ganha na giin na yafugunɔ li, na wá na xhuulo xuuni. ⁵⁰ Bani pu beeri pu bi wu jaa. A pu jaalaa di yiri. Taapile ni a Yesu di jo ni pu ni, na pu pye: «Yi yi logoo ki waha, ne wu wa, yi ganha bu da vya we!» ⁵¹ Lee kadugo na a wu jé fara pu na kɔrɔgɔ ki ni, a kafegge k'i yere. A l'i bye kakanhana fo xuuni wu kalaapiire ti mu. ⁵² Bani kakanhana lemu l'a pye buuri juu yi shizhaa na ge, pu ya lee ce ta we, pu fungonyɔ yi bi tɔ.

Yesu ya yama fee cuunɔ Zhenɛzarɛti fiige ki ni

(Macoo 14:34-36)

⁵³ A Yesu ni wu kalaapiire t'i gba wu kɔn, na nɔ Zhenɛzarɛti fiige ki ɲɛ ki na, na pu kɔrɔgɔ ki pɔ wà kɔnɔ ki na. ⁵⁴ P'a foro ye kɔrɔgɔ ki ni, taapile ni a sipyii p'i Yesu ce. ⁵⁵ A p'i kee fiige ki beeri paa. Pu bu logo na wu je xuu beeri ni, p'a ganha na yama fee ni pu yasinneye tugoo na se wà ke wu yiri.

⁵⁶ Xuu bæeri ni Yesu ya she ge: kugbòhò la, kupiire la, sige buguro la, sipyii pu bi ma ni yama fée pu ni caanya yi na, na wu jèeri na wu yere p'i gbòn wu fadegenε ke ye na. Sipyii piimu bæeri p'a bi gbòn kee na ge, pee bæeri bi cuunjo.

7

Kalaa wemu w'a ta wù sefèlèe pu mu ge (Macoo 15:1-9)

¹ Farizhèen ni saliya karamògòlò pii ya pa ba na yiri Zheruzalèmu ni, na ba binne Yesu tàan. ² A p'i li sèeri na wu wo kalaapiire ta t'a li ni kenòròyo ni, lee kòri jε pu ya pu keye je wε. ³ Farizhèen ni Yawutuu pusamaa kunni bi li ni pu ya pu keye je xuuni, na bε ni pu sefèlèe pu wo kalègèe ki ni wε. ⁴ Pu bu guri pa na yiri caan na, pu ya li wuu baa wε. Pu bi kalègèe nijehenε kii bε pyi sanha, ma na jo cεegbuu jegana, ni shòò, ni dapaa yagbegeye jegana. ⁵ A Farizhèen ni saliya karamògòlò p'i Yesu yege na: «Naha na mu wo kalaapiire t'i ya wèe sefèlèe pu wo kalègèe ki koo jaari wε, fo na tere na li ni pu kenòròyo ni wε?» ⁶ A Yesu di pu pye: «Ezayi ya kapaŋaa kiimu jo yee shuun shuun jovéε pii shizhaa na ge, k'a saha fo xuuni. W'a li ka na:

«Nòyo ye ni pii sipyii pii ya nε pèlε,
ga pu zòlò d'a lii nε na fo xuuni.

⁷ Tawaga ni p'a nε pèlε,
pu wo kalaa w'i jε sipyii wo jòmehèe yε.»*

⁸ Yee wa Kilè jòmehèe yeri, na sipyii wo kalègèe pyi.»

⁹ A Yesu di pu pye sanha: «Le shegana le na yee wa Kilè wo jòmehèe ki shege, kònho yi da yi tii kalègèe pyi. ¹⁰ Kilè tudunmò Musa ya jo: «Ta ma to, ni ma nu pèlε.» Na jo sanha: «Wa bu joguumò jo ni wu to, kelee ni wu nu ni, na weefò ya yaa na wu gbo.»*

¹¹ Ga yee kunni wa sipyii pu kalaa na sipya bæeri w'a wu to kelee wu nu pye na: «Nε bi da já na naafuu wemu taga mu tεge ge, wee jε Kòriban.» (Lee kòri jε wee ya kan xò Kilè mu.) ¹² Yee da ga weefò yaha wu wu to ni wu nu wu tεge nige wε. ¹³ Lee funnjò ni yee ya Kilè jomò pu pye junnò baa ni yi wo

kalègèe ki ni. Yee wa kii shi keree nijehenε pyi.»

Keree kiimu k'a sipya nòrògò ge (Macoo 15:10-20)

¹⁴ A Yesu di sipyiiire ti yiri sanha, na pu pye: «Yi bæeri pu niwegee shan, y'i ye logo! ¹⁵ Yaaga yaaga k'a jin sipya jò ni ge, kee da já wu nòrògò wε. Ga lemu l'a fòro sipya zò we ni ge, lee l'a wu nòrògò. ¹⁶ [Wemu na logo ge, wu logo dε!]

¹⁷ Ba Yesu ya laha sipyii pu tàan na jé puga wε, a wu kalaapiire t'i wu yege lee talenε li kòri na. ¹⁸ A wu pu pye: «Yee bε, yee sanha fungònyò ta-ε ya? Ta yee ya li cε nago yaaga yaaga k'a jin sipya jò ni ge, kee da já wu nòrògò-ε wε? ¹⁹ Bani kee ya jin wu zò ni wε. Ga wu yacere le ni kee ma jé. Lee kadugo na na ba foro yaara tashεge ke ni.» (Pee jomò pe funnjò ni Yesu ya li she na yalige bæeri ki jε fεfεε.)

²⁰ A Yesu di jo sanha na: «Le l'a fòro sipya funnjò ni ge, lee l'a ma nòrògò. ²¹ Sipya funnjò, lee kòri jε wu zò we. Fungonkuuyo ye bæeri wa fòro wà, ni cessaara ni namazhaara, ni nagaara, ni sipyigbuu, ²² ni dòdòrò, ni jεgbòò, ni kuumò, ni nafaanra, ni popama, ni jεpèen, ni mèkyεεgere, ni na maye shεε, ni fungongò baara. ²³ Kii kakuunjo kii bæeri wa fòro sipya funnjò ni, kee k'a sipya nòrògò bε.»

Shi watii shen cee wa ya dà Yesu na (Macoo 15:21-28)

²⁴ Lee kadugo na a Yesu di yiri kari Fenisi fige ki ni Tiiri kulo li kabanugo na, na she jé puga ka ni. Wu funnjò bye sipya bε wu wu sanha cε wà wε. Ga wu ya já ñmòhò wε. ²⁵ A cee wa di wu kaa logo, jina di jε wee poro fucèere ni. A wee cee wu ba nuguro sin wu fεε ni. ²⁶ Wee cee wu bye Yawutu wε, Fenisi shen wu bye wii. A wu Yesu jèeri na wu jina wu kòri yeege wu poro fucèere li ni.

²⁷ Ga, a Yesu di talenε la jo wee cee wu mu na: «Yere nòhòpiire t'i fenhε li, t'i din. Bani li ya ta saha pu nòhòpiire yalige lò wà pobiire mu wε.» ²⁸ A cee wu jo: «Yee wa can Kafòò. Ga tabali wu nòhò wo pobiire ti wa nòhòpiire ti yalipahara ti li.» ²⁹ Lee wuu na a Yesu di wu pye: «Pe jomò pe wuu na, kuri

* 7:7 Ezayi 29:13 * 7:10 Èkizode 20:12; 21:17

m'a se puga! Jina w'a foro ma poro fuceere li ni.» ³⁰ A wu guri kari puga, na she porofoo wu nijunjo ta yasinnege ki na. Jina wu bi foro wu ni.

Yesu ya bobo wa cuunjo

³¹ Yesu ya pa foro Tiiri ni, na doro Sidon ni, na Dekapoli fiige ki kon jeri, na no Galile Gba wu jo ki na. ³² A sipyii pii di ba Yesu mu ni bobo wa ni, na wu jeeeri na wu wu kenje taha wee na. ³³ Wee tuun wu ni a Yesu di laha sipyii pu taan ni wee na wu ye ni, na she wu kabehere le wee na wu niwegee ni, na joloho tugi, na gbun wu jile na. ³⁴ Lee kadugo na a Yesu di jaha ke yirige le fugba we ni, na nmogana yeege, na wee na wu pye: «Efata!» (Lee kori je «No mugi!») ³⁵ Taapile ni a na wu niwegee k'i mugi, a jile l'i laha. A wu ganha na diini na yu.

³⁶ A Yesu di yi jo waha pu beeri mu na pu ganha yee jo wa shishiin be mu we. Ga ba w'a yi yu na wari pu mu we, a p'i ganha na la faraa yi jaaga wu na. ³⁷ A l'i bye kakanhaha sipyii pu mu xuuni, a p'i ganha na yu na: «Can na wu kapyegge ki beeri k'a jo xuuni. W'a boboo be pyi pu na nuri, na yu.»

8

Yesu ya yalige kan sipyii kabofonjo shishere mu

(Macoo 15:32-39)

¹ Yee caya yi na sipyihehemee bi pa binne sanha, jayalige ka shishiin di je pu mu we. A Yesu di wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: ² «Pii sipyii pii njaaara ti wa ne ni, bani njaa je pu cana taanri wogo ne yiri naha, jayalige ka shishiin di je nige pu mu we. ³ Ne bu pu yaha kari li baa, pu fanha na zhe xho koo na, bani pii tayiriye y'a lii pu ni xuuni.» ⁴ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Yalige na da mii di pii jo sha naha ke siponjo ke ni we?» ⁵ A Yesu di pu yege na: «Buuri juyoo juu yi wa yee mu we?» Ap'i wu jo sho na: «Buuri juyoo gbarashuun.»

⁶ A wu sipyiire ti pye na pu tiin jine ki na. A wu yee buuri juyoo gbarashuun wu lo, na baraga taha Kile na, na yi kegi kegi na kan

wu kalaapiire ti mu, na pu yee taa taa sipyii pu na. A kalaapiire t'i yee taa taa sipyii pu na. ⁷ Fyagaa kii be bye pu mu sanha, a Yesu di baraga taha Kile na kee be wuu na, na yi jo wu kalaapiire ti mu na pu kee be taa taa pu na. ⁸ A sipyiire t'i li na din. A kalaapiire t'i saganjaa gbarashuun ni buuri jukoroyo yi saya na. ⁹ Pee yalilimee p'a bi sipyii kabofonjo shishere (4.000) xo. Lee kadugo na a Yesu di pu yaha kari. ¹⁰ Taapile ni a wu ni wu kalaapiire t'i je korogo ka ni na kari Dalamanuta fiige ki ni.

Yawutuu p'a jo na Yesu wu kakanhaha la pye

(Macoo 16:1-4)

¹¹ Ba p'a no wa we, a Farizheen di ba no, na nakaara jo kon ni Yesu ni. Ap'i Yesu pye na wu jaha sheshere kakanhaha la pye she pee na, lemu ya yiri fugba we ni ge. P'a yee jo, konho p'i wu taanna wii. ¹² A Yesu di nmogana yeege xuuni, na jo: «Naha na njaa sipyii di jaha sheshere kakanhaha shaa we? Can na n'a da yi jo yi mu, jaha sheshere kakanhaha la shishiin da zhe pu na we.» ¹³ Lee kadugo na a wu laha pu taan, na je korogo ki ni, na gari sanha gba wu kadugo.

Farizheen ni Herodi wo buuri shizhenhere te

(Macoo 16:5-12)

¹⁴ Kalaapiire ti funjo bi wo, ti ya ta buuri lo we, buuri be di bye pu mu korogo ki ni we, fo buuri juno nigin ye. ¹⁵ A Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu na: «Y'a yiye kaseri Farizheen wo buuri shizhenhere* te, ni Herodi wuuro te na de!» ¹⁶ A p'i puye pye na: «W'a ye yu, bani buuri je we mu we.» ¹⁷ Yemu pu bi yu ge, a Yesu di yee ce na jo: «Naha na yee di yu na buuri je yee mu-i we? Yee sanha sii ye jaha ce nime be-e ya? Yee funyo y'a to ge? ¹⁸ Nii je yee mu; y'i wa jaa-i ge? Niwegee je yee mu; y'i wa nuri-i ge? Yee funyo ya dun kaa na-e ge? ¹⁹ Ne buuri juyoo kaguro wu kegi kegi, na kan sipyii kabofonjo kaguro (5.000) wu mu tuun wemu ni ge, saganjaa juu yee d'a ni yee buuri jukoroyo yi saya na we?» A p'i wu jo sho na: «Ke ni shuun.» ²⁰ «Ne

* **8:15 Shizhenhere** nifenhefenheje ki ma faranimye nipeheme pye p'a yiri. Wee cogo we ninumo na tafono nifenhefenhe bu she da wee zoloo pu ni, lee na ja wee munaa li kyegi.

buuri juyɔ gbarashuun wu kegi kegi, na kan sipyii kabɔfonɔɔ shishɛɛɛ (4.000) wu mu tuun wemu ni ge, saganɔa juu yee d'a ni yee buuri nukoroyo yi saya na wɛ?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Gbarashuun.» ²¹ A Yesu di pu pye: «Yee di sanha sii yi naha cɛ nime bɛ-ɛ gɛ?»

Yesu ya fyɛn wa cuunɔ Betisayida ni

²² Ba p'a nɔ Betisayida ni wɛ, wee xuu wu ni a sipyii pii di ba Yesu mu ni fyɛn wa ni, na wu jɛɛri na wu kpɔn wu na. ²³ A Yesu di fyɛn wu co wu kenɛ na, na gari ni wu ni kanha ki kadugo, na shɛ jɔlɔhɔ le wee nɔ wu jɔ ni, na wu kenɛ taha wu na, na wu yege na: «Mu wa yaaga jaa ya?» ²⁴ A fyɛn wu wu naha yirige na jo: «Nɛ w'a sipyii pu jaa ba tiire wa wɛ; ga p'i jaari.» ²⁵ A Yesu di wu keye taha sanha wee nɔ wu jɔ ni na. A wu wii xuuni, na juunɔ, na yanmuyɔ yi bɛɛri ja shɔnri. ²⁶ A Yesu di wu yaha kari puga, na wu pye: «Ma ganha jɛ kulo li ni wɛ!»

Pyɛɛri ya yere li na na Kirisa wu jɛ Yesu (Macoo 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Yesu ni wu kalaapiire t'a pa gaanji Sezare Filipe taan kulogoo ki ni. Na pu yaha koo na, a Yesu di wu kalaapiire ti yege na: «Sipyii pu wa yu na jɔgɔ nɛ jɛ wɛ?» ²⁸ A p'i wu jɔ shɔ na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye, pii di yu na Kile tudunmɔ Eli, pii bɛ di yu sanha na Kile tudunmɔ wa.»

²⁹ A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeye pyaa ki mu nɛ di jɛ jɔgɔ wɛ?» A Pyɛɛri di wu pye: «Kirisa mu jɛ.» ³⁰ A Yesu di yi jo waha pu mu na pu ganha yee jo wa shishiin bɛ mu wɛ.

Yesu ya wu xu ni wu jɛ wu jo (Macoo 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Lee kadugo na a Yesu di kalaapiire ti jɔ kɔn na galaa, na yi jo pu mu na: «Li waha l'i waha, fo Sipya Ja wu bu ganha xuuni. Nɔhɔɛɛ, ni saraya naha shɔnriwɛɛ jɔnɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔ na ba zhe wu ni. Pu na ba wu gbo; cabyaa taanri bu doro wu na jɛ.» ³² A wu yi fiinne jo pu mu. A Pyɛɛri di gari ni wu ni kabanugo, na shɛ jɔ kɔn na yu ni wu ni. ³³ Ga, a Yesu di nmahana jɛri, na wu kalaapiire ti wii, na din Pyɛɛri na na jo: «Toro laha na taan, mu Shitaanni we! Bani

mu fungɔngɔ jɛ Kile keree na wɛ, fo sipyii wogoo.»

³⁴ Lee kadugo na a Yesu di sipyii pee ni wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: «Wa funɔ bi jɛ wu binne ni na ni, wu she wuyɛ ni, wu wu korikoritige ki lɔ taha na fɛni. ³⁵ Bani sipya we w'a giin wu wuyɛ pile munaa jɔnɔ wolo nijaa ge, wee na ba buun wu munaa ni jiga na. Ga we w'a bɔnri wu munaa ni nijaa nɛ ni Jozaama pu wuu na ge, wee wu da ba wu munaa jɔnɔ wolo jiga na. ³⁶ L'a naha jɔ sipya na wu kɔnɔ yanmuyɔ bɛɛri ta, wu ba buun wuyɛ pile munaa ni wɛ? ³⁷ Yaaga keke sipya di da jɔ daga wu munaa jɔnɔ wolo wɛ? ³⁸ Nijaa wo sipyii pii jɛ jurumupyii, p'i ya tii Kile naha taan wɛ. Lee wuu na sipyaa sipya w'a shiige le wuyɛ ni, na bye wu ya nɛ ni na jomɔ pu kaa yu sipyii mu-i ge, Sipya Ja wu bɛ na ba shiige le wuyɛ ni weefɔ shizhaa na, wu ba ba wu To Kile wu wo nɔnɔ wu ni tuun wemu ni, ni wu fɛfɛɛɛ mɛlɛkɛɛ pu ni.»

9

¹ A Yesu di yi jo pu mu sanha na: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa naha ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Kile wo saanra te ja tapaga ni, ni fanha ni wɛ.»

Yesu jɛwiine l'a jɛri (Macoo 17:1-13; Luka 9:28-36)

² Lee kadugo na ba cabyaa gbaara ya toro wɛ, a Yesu di gari ni Pyɛɛri, ni Yakuba, ni Yohana ni faabobotɔngɔ ka fugba ni pu ye na. A wu jɛwiine l'i shɛ jɛri pu jii na. ³ A wu fɔya y'i ganha na jɔ, na fiinne fiinne gana la na, wa shishiin jɛ jinne na wemu na jɔ yaaga fiinne di mu xɔ wɛ. ⁴ A p'i Eli ni Musa ja wu na yu ni Yesu ni.

⁵ Lee na a Pyɛɛri di Yesu pye: «Wu Karamɔgɔ, wɛɛ bu gori naha, lee ya jɔ xuuni dɛ. Wu buguloo taanri yereɛ, mu wo nigin, Musa wo nigin, Eli wo nigin.» ⁶ Ye wu bi yaa wu jo ge, wu ya yee cɛ wɛ, bani pu bi fya xuuni.

⁷ A nahaɔa ka di ba pu tɔ, a mujuu la di foro kee nahaɔa ki ni na: «Nɛ jidaan Ja wu jɛ we. Wu kaa l'a dan nɛ ni. Y'a wu nijoyo nuri!» ⁸ Taapile ni a p'i pu taan wu wii, ga pu ya sipya watii ja nige wɛ, fo Yesu ye.

⁹ Ba p'a diri faabobonɔ ki na wɛ, a Yesu di yi jo waha pu mu na kaa lemu p'a na ge, na pu ganha bu lee naha jo sipya wa shishiin bɛ mu wɛ, fo Sipya Ja wu ba nɛ na foro xu ni tuun wemu ni. ¹⁰ A pee jomɔ pe di gori pu funyɔ ni. A p'i puyɛ yege na: «Sipya Ja wu na nɛ na foro xu ni, lee kɔri nɛ dii wɛ?»

¹¹ A p'i wu yege na: «Naha na saliya karamɔgɔlɔ p'i yu na Eli w'a yaa na fɛnhɛ pa wɛ?» ¹² A wu pu nɔ shɔ na: «Uun, Eli w'a yaa na fɛnhɛ pa, na ba keree ki bɛɛri gbegɛlevonɔ gbegɛle. Ga naha na l'a ka na Sipya Ja wu na ba ganha xuuni wɛ, na pu na ba zhe wu ni wɛ?» ¹³ Ga n'a da yi jo yi mu, Eli ya pa xɔ, a sipyii p'i wu pye pu nidaa pyegana na ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na wɛ.»

Yesu ya pya wa cuunɔ jina bye wemu ni ge (Macoo 17:14-21; Luka 9:37-43)

¹⁴ Ba p'a pa jé kalaapiire tisara ni wɛ, na sipyiɛhɛmɛɛ ta p'a pu maha, saliya karamɔgɔlɔ p'i nɛ na nakaara pyi ni kalaapiire ti ni. ¹⁵ Sipyiire t'a Yesu na tuun wemu ni ge, a l'i bye kakanhana pu mu. A p'i baa kari, na shɛ wu shaari.

¹⁶ A Yesu di wu kalaapiire ti yege na: «Naha wuu na yi wa nakaara pyi ni pu ni wɛ?»

¹⁷ A ná wa di wu nɔ shɔ sipyiire ti tɛ ni na jo: «Wù Karamɔgɔ, n'a pa ma mu ni na ja ni, bani jina bobo wu wa wu ni. ¹⁸ Jina wu bu wu co xuu xuu ni, w'a wu shan jɛnɛ na. Kakaya na ganha na fɔro pya wu nɔ ni, w'a ganha na ganhaa kii kuri, na waha. Nɛ yi jo ma kalaapiire ti mu, jo pu jina wu kɔri yeege wu ni, ga p'i ya já wɛ.» ¹⁹ A Yesu di jo: «Ee! Yee kunni nɛ n'a daa baa fɛɛ! Nɛ na gori yaha naha ni yee ni fo tuun wekɛ wɛ? Nɛ na yee keree xu, fo tuun wekɛ ni wɛ? Pa ni ma pya wu ni!»

²⁰ A p'i gari ni wu ni wu yiri. Ba pya w'a Yesu na wɛ, taapile ni a jina wu wu nahara xuuni, a wu do jɛnɛ na, na gologolo. A kakaya di ganha na fɔro wu nɔ ni. ²¹ A Yesu di pya wu to wu yege na: «Fo tuun wekɛ ni le ya wu ta wɛ?» A wu wu nɔ shɔ na: «Fo wu nɔhɔpiire tuun ni. ²² Tɛɛgɛɛ nɛjɛhɛnɛɛ ni jina wu ma wu shan na ni, ni lohɔ ni, kɔnhɔ wu xhu. Ma bi jani yaaga na, nɔnɔ naari wù na, m'a wù tɛgɛ!»

²³ A Yesu di wu pye: «Ma bi jani! Keree bɛɛri k'a já pye n'a daa fɔɔ mu.» ²⁴ Taapile ni a funana li to wu xhuulo na: «Nɛ dà ma na, pa na tɛgɛ m'a n'a daa baara ti wolo na funɔ ni.» ²⁵ Yesu ya li na sipyiire t'a gburogi na ma wu mu ge, a wu din jina wu na na: «Jina bobo nɔdunnɔ, nɛ w'a ma pye mu, foro wu ni. Ma ganha jé wu ni nige bada wɛ.» ²⁶ A jina wu xhuulo, na funana li nahara xuuni, na foro li ni. A l'i bye ma na jo li nixhugo ki nɛ, fo sipyiɛhɛmɛɛ bi yu na: «W'a xu.» ²⁷ Ga Yesu di funana li kenɛ ki co, na li yirige. A l'i yiri, na yere.

²⁸ Ba Yesu ya pa jé puga wɛ, na wu ni kalaapiire ti yaha pu yɛ na. A p'i wu yege na: «Naha na wèe di ya já we jina we kɔri yeege pya wu ni-i wɛ?» ²⁹ A Yesu di pu nɔ shɔ na: «Ke jina tuugo ke ya fɔro forogana la shishiin na ni Kilɛ-nɛrɛgɛ bɛ wɛ.»

Yesu ya wu xu ni wu nɛ wu jo sanha (Macoo 17:22-23; Luka 9:43-45)

³⁰ A p'i yiri wà, na Galile fiige ki ja toro na gaanji. Yesu funɔ bye pu wu sanha cɛ wɛ, ³¹ bani wu bi wu kalaapiire ti kalaa. A wu pu pye: «Pu na ba Sipya Ja wu le sipyii keye ni. Pu na ba wu gbo, cabyaa taanri bu doro, w'a nɛ.» ³² Ga pu bi pee jomɔ pu kɔri cɛ wɛ, na fya pu ya já wu yege pee keree na wɛ.

Wekɛ w'i nɛ nahagbaa fɔɔ wɛ? (Macoo 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ A p'i nɔ Kapɛrinɔmɔ ni. Yesu nigege na puga ki ni, a wu wu kalaapiire ti yege na: «Nakaara tekɛ na yi bye koo li na wɛ?» ³⁴ Ga, a p'i cari, bani pu bi puyɛ yegee koo li na na wekɛ wu nɛ pee bɛɛri wo nahagbaa fɔɔ wɛ? ³⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di diin, na wu kalaapiire kɛ ni shuun wu yiri, na pu pye: «Wa funɔ bi nɛ na pye nahagbaa fɔɔ, w'a yaa na pye pu bɛɛri kadugo yiri wo, ni pu bɛɛri kapyebye.» ³⁶ A wu nɔhɔcɛɛɛ la lɔ, na lee yerenɛ pu nɛnɛ ni, na li co wu keye ni, na yi jo pu mu na: ³⁷ «Sipyaa sipya w'a le nɔhɔcɛɛɛ le la shi co xuuni nɛ wuu na ge, nɛ w'a co xuuni. We w'a nɛ co xuuni ge, wee ya nɛ co xuuni wɛ, ga nɛ tunvɔɔ we w'a co xuuni.»

Sipya wemu nɛ wèe pɛn wɛ, wèe nii wu nɛ wii (Luka 9:49-50)

³⁸ A Yohana di Yesu pye: «Wù Karamɔgɔ, wɛɛ ya ná wa ɲa, wu na jinaa kɔri na yeege sipyii ni mu mɛgɛ na. A wɛɛ di yi jo wu mu jo wu ganha ba lee pyi wɛ, bani wu ɲɛ wɛɛ wa wɛ.» ³⁹ A Yesu di wu pye: «Yi ganha bu wu ɲaha kɔn wɛ, bani sipya wa shishiin da já kakanhana pye nɛ mɛgɛ na, lee kadugo na m'a wakaraa m'a nɛ joguumɔ yu wɛ. ⁴⁰ Bani sipya wemu ɲɛ wɛɛ pɛn wɛ, wɛɛ ɲii wu ɲɛ wii. ⁴¹ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a cɛɛgbuu ɲii lɔhɔ kan yi mu y'a gba na bani yi ɲɛ Kirisa wuu ge, weefɔɔ da ga fɔ lee wo kuduun ni wɛ.

Kaa le l'a ma leni jurumu ni ge, lee ɲɔ yaha

(Macoo 18:6-9; Luka 17:1-2)

⁴² «Te nɔhɔpiire te t'a dà nɛ na ge, sipyaa sipya w'a le la ɲuɲɔ kyɛɛgi ge, li bi da bɔrɔ weefɔɔ mu, na faatabaaga pɔ wu katige ni, na wu wá suumɔ lɔhɔ ni. ⁴³ Ma keɲɛ bi ɲɛ kaɲuɲɔ di ma le jurumu ni, ki kɔn. Ma keɲɛ nigin wo na jé Alijinɛ ni, lee ya pɔrɔ ma mu, ma keye shuun wo wu shɛ yaha Jahanɛmɛ ni nafugibaaga ni. [⁴⁴ Wee xuu wu ni, wu fyɛnyɛ ya xhuli wɛ, kee na ki ya furi wɛ.] ⁴⁵ Ma tɔɔgɔ bi ɲɛ kaɲuɲɔ di ma le jurumu ni, ki kɔn. Ma tɔɔgɔ nigin wo na jé Alijinɛ ni, lee ya pɔrɔ ma mu, ma tɔɔyɔ shuun wo wu wá Jahanɛmɛ ni. [⁴⁶ Wee xuu wu ni, wu fyɛnyɛ ya xhuli wɛ, kee na ki ya furi wɛ.] ⁴⁷ Ma ɲii bi ɲɛ kaɲuɲɔ di ma le jurumu ni, li wehɛle wolo. Ma ɲii nigin wo na jé Kilɛ wo saanra ti ni, lee ya pɔrɔ ma mu, ma ɲii shuun wo wu wá Jahanɛmɛ ni.

⁴⁸ «Wee xuu wu ni,
wu fyɛnyɛ ya xhuli wɛ,
kee na ki ya furi wɛ.»*

⁴⁹ «Bani ba l'a saha na suumɔ le shiga ni wɛ, mu l'a saha jurumupyii bɛ pu sorogo na ni. ⁵⁰ Suumɔ ya ɲɔ, ga pu tipoomɔ bu foro pu ni, ɲaha ma da daga pu taan sanha wɛ? Suumɔ pu pye yiye pyaa ni, ɲaɲiɲɛ di bye yi tɛ ni.»

10

Yesu ya yemu jo gbaxɔrɔ shizhaa na ge
(Macoo 19:1-12; Luka 16:18)

¹ A Yesu di yiri wà, na gari Zhude fiige ki ni, ni Zhurudɛn Gba wu kadugo yiri. A

sipyiire t'i ba binne wu tàan sanha. A wu ganha na pu kalaa ma na jo, ba w'a tee na li pyi pyegana lemu na wɛ. ² A Farizhɛɛn pii di fulo wu na, na wu pɛri. A p'i wu pye: «L'a saha ná wu wu shɔ gbaga xɔ ya?» ³ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Nɔmɛɛ leke Musa d'a jo yee mu wɛ?» ⁴ A p'i jo: «Musa ya koro kan wɛɛ mu na wa ba da wu shɔ yaha, na wufɔɔ wu fɛnhɛ gbaxɔrɔ sɛmɛ yàa kan wu mu wu na wu yaha.» ⁵ A Yesu di pu pye: «Yee niwegee k'a waha, lee wuu na Musa ya le ɲɔmɛɛ le ka na kan yee mu. ⁶ Ga fo kɔɲɔ ki ɲɔkɔɔnrɔ na, Kilɛ ya pu yàa ná ni cee. ⁷ Lee wuu na ná na ba wu to, ni wu nu yaha, na nɔrɔ wu shɔ na. ⁸ Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin. Lee funɲɔ ni pu ɲɛ nige shuun wɛ, ga fo nigin. ⁹ Ayiwa Kilɛ ya lemu pye nigin ge, sipya ganha bu lee waagi wɛ.»

¹⁰ Ba p'a jé puga wɛ, a kalaapiire t'i Yesu yege lee na sanha. ¹¹ A wu yi jo pu mu na: «Sipyaa sipya w'a wu shɔ gbaga xɔ, na watii lenɛ ge, dɔdɔrɔ m'a pye ma ceshiimɛ wu shizhaa na. ¹² Wee cogo wu na cee bɛ bu foro wu poo mu, na gbaga je ná watii mu, dɔdɔrɔ w'a pye.»

Yesu ya duba nɔhɔpiire ta mu

(Macoo 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Lee kadugo na sipyii pii ya pa Yesu mu ni nɔhɔpiire ta ni, kɔnhɔ wu gbɔn ti na; ga, a kalaapiire t'i yogo jo ni pu ni. ¹⁴ Yesu ya lee ɲa ge, a wu luu di yiri, a wu wu kalaapiire ti pye: «Yi nɔhɔpiire ti yaha ti da ma na mu, yi ganha ba ti ɲaha kɔn wɛ! Bani pee shi tuugo wuuro ti ɲɛ Kilɛ wo saanra te. ¹⁵ Can na n'a da yi jo yi mu, sipya wemu ya Kilɛ wo saanra ti co ba nɔhɔcɛɛɛ ɲɛ-ɛ wɛ, wee da ga ba jé ti ni bada wɛ.» ¹⁶ Lee kadugo na a wu nɔhɔpiire ti lɔ, na wu keye taha ti na, na duba ti mu.

Naafuugbɔ fɔɔ jemɛ p'a pɛn Kilɛ wo saanra ti ni

(Macoo 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Lee kadugo na ba Yesu ya pa koo lɔ na gaanɲi wɛ, a ná wa di baa nɔ, na nuguro sin wu fɛɛ ni, na wu yege na: «Karamɔgɔsaama, ɲaha nɛ yaa na pye, kɔnhɔ di ba ɲii sicuumɔ nixhɔbaama ta wɛ?» ¹⁸ A Yesu di wu pye: «Naha na m'a na pyi nizaama wɛ? Nizaama wa shishiin wa wɛ, fo Kilɛ yɛ. ¹⁹ M'a Kilɛ wo

* 9:48 Ezayi 66:24

jɔmɛɛjogoo ki cɛ na: «Ma ganha bu sipya gbo wɛ! Ma ganha bu dɔdɔrɔ pye wɛ! Ma ganha bu nagaara pye wɛ! Ma ganha bu kafineyɛ taha ma sipyɪnii na wɛ! Ma ganha bu wa ɲmahana wɛ! Ma da ma nu ni ma to pɛlɛ!» ²⁰ A wee ná wu jo: «Karamɔgɔ, fo na nɔhɔpiire ti tuun wu ni nɛ jɔ kɔn na kii koro jaari.» ²¹ A Yesu di wu wii ni taanɲɛɛge ni, na wu pye: «Kaa nigin yɛ l'a mu kuɲɔ. She ma kenɛ yanmuyɔ yi bɛɛri pɛɛ, m'a wee wari wu kan la baa fɛɛ mu! Wee tuun wu ni ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo tãan m'a ba daha na fɛni!» ²² A pee jomɔ p'i wu jaha tanha na gaanɪ, bani naafuugbo wu bye wu mu.

²³ A Yesu di wu tãan wu wii, na wu kalaapiire ti pye: «Naafuugbo fɔɔ jemɛ p'a pɛn Kilɛ wo saanra ti ni dɛ!» ²⁴ A pee jomɔ p'i bye kakanhana kalaapiire ti mu; ga, a Yesu di pu pye sanha na: «Na nagoo, Kilɛ wo saanra ti jemɛ p'a pɛn dɛ!» ²⁵ Nɔhɔɲɔ jemɛ ya taan museni wii ni na toro, naafuugbo fɔɔ jɛ na Kilɛ wo saanra ti ni. ²⁶ A l'i bye tɛhɛnɛ baa kakanhana kalaapiire ti mu, a p'i ganha na puyɛ pyi: «Aa! Wee tuun wu ni sipya wekɛ na já pa shɔ wɛ?» ²⁷ A Yesu di pu wii, na jo: «Sipyii mu, lee da já bye wɛ, ga li na já bye Kilɛ mu, bani kaa la shishiin ya Kilɛ jani wɛ.»

²⁸ A Pyɛɛri di wu pye: «Li wii, wɛɛ ya kahari yanmuyɔ bɛɛri ni, na daha mu fɛni.» ²⁹ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu ceboronamaa, kelee wu ceboroshaa, kelee wu nu, kelee wu to, kelee wu nagoo, kelee wu kɛɛyɛ, nɛ ni Jozaama pe wuu na ge, ³⁰ weefɔɔ na ba yee bɛɛri yahanaa xhuu nigin (100) ta ke konɔ ke na: piyɛyɛ, ni ceboronamaa, ni ceboroshaa, ni nii, ni nagoo, ni kɛɛyɛ, na kanhama bɛ ta, na ba ɲii sicuumɔ nixhɔbaama bɛ ta ɲiga na. ³¹ Ga jahagbaa wuu niɲɛhɛmɛɛ na ba bye kadugo yiri wuu, kadugo yiri wuu niɲɛhɛmɛɛ na bye jahagbaa wuu.»

*Yesu ya wu xu ni wu ɲɛ wu jo sanha
(Macoo 20:17-19; Luka 18:31-34)*

³² Koo na pu bye na gaanɪ Zheruzalɛmu ni, Yesu bye wu kalaapiire ti jahagbaa na. Kalaapiire ti hakilee pu bi kyɛɛgi. Sipyii pii p'a taha pu fɛni ge, pee bi fya. A Yesu di gari

sanha ni wu wuu kɛ ni shuun wu yɛ ni. Kaa le li da ba bye wu na ge, a wu lee jɔ kɔn na yu pu mu. ³³ A wu pu pye: «Wù wii gaanɪ Zheruzalɛmu ni. Pu na zhɛ Sipya Ja wu le wà saraya jaha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu kenɛ ni. Pu na ba wu jaagi na w'a yaa ni xu ni. P'a wu le shi watii kenɛ ni, wemu ɲɛ Yawutuu shi wɛ. ³⁴ Wee na ba zhɛhɛ wu na, na ɲɔlɔhɔ tugi wu na, na wu kpɔn ni susɔlɔɔ ni, na wu gbo. Cana taanri wogo ki na w'a ɲɛ.»

*Yakuba ni Yohana ya jahagbaa fɛɛɛ
shaa Yesu mu
(Macoo 20:20-28)*

³⁵ Lee kadugo na Zebede jalaa Yakuba ni Yohana ya pa fulo Yesu na, na yi jo wu mu na: «Wù Karamɔgɔ, kaa le wù da ba ɲɛɛri ma mu ge, wù la ɲɛ m'a lee pye wù mu.» ³⁶ A Yesu di pu yege na: «Yi wa giin nɛ lekɛ pye yi mu wɛ?» ³⁷ A p'i wu jɔ shɔ na: «Ma sɔɔ m'a jahagbaa fɛɛɛ tatiinyɛ yi kan wù mu: nigin wa di diin ma kanige cɛ, wa di diin ma kamɛnɛ cɛ, ma saanra nɔɔrɔ wuuro ti ni.» ³⁸ Ga, a Yesu di pu pye: «Kaa lemu yee wa ɲɛɛri ge, yee wa li cɛ wɛ. Kanhama cɛɛgbuu lemu ni n'a da ba gba ge, yee na já gba lee ni ya? Kelee nɛ na ba batize kanhama ni gɛɛrigɛri wemu ni ge, yee na já batize yee ni ya?» ³⁹ A p'i wu pye: «Uun, wɛɛ na já.» A Yesu di pu pye: «Yi na ba gba nɛ wo cɛɛgbuu li ni. Nɛ na ba batize kanhama ni gɛɛrigɛri wemu ni ge, yi na ba batize yee bɛ ni. ⁴⁰ Ga na tiin nɛ kanige cɛ, kelee nɛ kamɛnɛ cɛ, nɛ ɲɛ yee tatiinyɛ yi kanvɔɔ wɛ. Piimu kaa na Kilɛ ya yee gbegele ge, pee mu yi da ba gan.»

⁴¹ Ba kalaapiire kɛ wu samaa ya yee logo wɛ, a pu logoo di yiri Yakuba ni Yohana tãan. ⁴² Lee na a Yesu di pu bɛɛri yiri na jo: «Y'a li cɛ na shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ, pii p'a wii ɲunɔfɛɛ wee shi wu ɲunɔ ni ge, pee ya pu ɲunɔfɛɛɛ pyi wu na, pu sipyigbɔɔ p'i pu fanha shɛɛ wu na. ⁴³ Ga li da ba bye mu yee tɛ ni wɛ. Yee wa funɲɔ bi ɲɛ wu bye sipyigbɔ, wufɔɔ wu pye pusamaa wo kapyɛbye. ⁴⁴ Yee wa funɲɔ bi ɲɛ wu bye jahagbaa fɔɔ, wu pye pusamaa bɛɛri wo bulo. ⁴⁵ Bani Sipya Ja wu ya ta pa kɔnhɔ sipyii di ba kapyɛɲɛɛ pyi wu mu wɛ. Ga w'a pa, wu ba kapyɛɲɛɛ pyi sipyii mu,

wu wu munaa kan l'i bye sipyiñehemεε wo juwuuro saraa.»

*Yesu ya fyen Batime cuunjo
(Macoo 20:29-34; Luka 18:35-43)*

⁴⁶ Lee kadugo na a p'i nɔ kulo la ni, lee megeñe na Zheriko. Ba Yesu ni wu kalaapiire te ni sipyiñehemεε ya pa foro Zheriko ni we, lee bi fyen wa nideenge ta koo li nɔ na, wee na saraya ñeri. Wee bye Time ja Batime. ⁴⁷ W'a logo na Nazareti shēen Yesu w'a wii ge, a wu mujuu wá na: «Dawuda Ja Yesu, ñunjo ñaari na na!» ⁴⁸ Sipyiñehemεε ya jo ni wu ni na wu co wuyε na, ga, a wu sii la fara mujuu li na na yu: «Dawuda Ja, ñunjo ñaari na na!» ⁴⁹ A Yesu di yere na jo pu wu yiri. A p'i fyen wu yiri, na wu pye: «Ma hakili wu tenε, yiri! W'a ma yiri!» ⁵⁰ A wu wu fadenε wá, na sira yiri, na fulo Yesu na. ⁵¹ A Yesu di wu yege na: «Mu wa giin nε leke pye ma mu we?» A fyen wu wu nɔ shɔ na: «Karamɔgo, di da ñaa!» ⁵² A Yesu di wu pye: «Ta se, ma n'a daa w'a ma cuunjo.» Taapile ni a wu ganha na ñaa, na daha Yesu feni koo li na.

11

*Yesu ya jé Zheruzalemu ni ba saanñe we
(Macoo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)*

¹ Ba p'a tēñe Zheruzalemu na we, a p'i nɔ Betefaje ni Betani shizhaa, Oliviye faabobonjo ki kabanugo ki ni. A Yesu di wu kalaapiire shuun wa tun, ² na pu pye: «Yi she yi ñahagbaa kulo li ni. Yi ba she jin ye li ni, yi na kafabige ka nibɔgo ta wà, sipya sanha dugi ña kemu na we, y'i kee sanha yi pa naha!» ³ Sipya wa bu yi pye: «Ñaha na yee di ke sanhana we?» Yi weefɔo pye: «Wée Kafɔo wu mago wu wa ki na, nime w'a da ki kurunjo na pa ma kan.»

⁴ A p'i gari, na she kafabige ka nibɔgo ta kakuutorogo ka ni, na ki sanha. ⁵ Sipyii pii pu bye wà ge, a pii di pu yege na: «Yee di ke kafabige ke sanhana ñaha na we?» ⁶ A p'i pu nɔ shɔ ba Yesu ya yi jo pu mu we. A pee sipyii p'i sɔo na p'a gaanji ni ki ni. ⁷ Ba p'a nɔ ni kafabige ki ni Yesu yiri we, na pu fadegbɔyo ya taha ki na, a Yesu di dugi ki na. ⁸ A sipyiñehemεε di pu fadegbɔyo pii koo

li ni. A pii be di weburiye kɔn tēye ni, na yee pii koo li ni. ⁹ Pu nigariwuu, pii p'a ñaari Yesu ñahagbaa ni wu kadugo yiri ge, pee bi xhuulo na yu na:

«Kile w'a sɔni! We w'a ma Kafɔo mege na ge, wee ñe duba pya!»*

¹⁰ «Wù to Dawuda wo saanra te t'a ma ge, Kile wu duba ti mu.

Masɔnjo k'a byi Kile mu fugba lii lii we ni.»*

¹¹ Ba Yesu ya jé Zheruzalemu ni we, na gari Kile-pēñe pugbɔhɔ ki ni, na she ki kabaya yi beeri wii. Lee kadugo na a wu ni wu kalaapiire ke ni shuun wu foro kari Betani ni, bani piige ki bi zhaa da wuu.

*Yesu ya nitoodige ka lanji
(Macoo 21:18-19)*

¹² Kee canja ki ñimuguro, pu na foro Betani ni, a xuugo di Yesu ta. ¹³ Na wu yaha taliige ni a wu nitoodige ka ña, wεε di ñe ki na. A wu she ki wii, wu bu garaa nagoo ta ki na. Ba w'a nɔ ki na we, wu ya yaaga ña we, fo wēye ye. Bani nitoronjo pyeduun bi sanha nɔ we. ¹⁴ Ayiwa a wu nitoodige ki pye: «Sipya da ga mu pya li nige bada we.» A wu kalaapiire t'i yee logo.

*Yesu ya Kile-pēñe pugbɔhɔ ki pye fεfεε
(Macoo 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)*

¹⁵ P'a nɔ Zheruzalemu ni tuun wemu ni ge, a Yesu di jé Kile-pēñe pugbɔhɔ ki ni. Sipyii piimu pu bi bere ni zhɔ pyi wà ge, a wu ganha na pee kɔri na yeege. A wu wari faavεε pu wo tabalaa pee, ni gbegbe shazhεεε pεrεvεε pu wo yatiinyε yi ñeri buri. ¹⁶ W'a ta sɔo yaaga pεrεvɔo wa shishiin wu toro Kile-pēñe pugbɔhɔ ki kaanja ki ni we. ¹⁷ A wu sipyii pu kalaa na: «Ta li ya ka Kile Kafila wu ni we na:

«Pu na ba ñe puga ki pyi

shi wu beeri wo Kile-ñerege puga we?»*

Ga yee kunni ya ki pye nagaalaa talaraga.»

¹⁸ Ba saraya ñaha shɔonrivεε ñunjo fεε, ni saliya karamɔgolɔo p'a yee logo we, na ganha na wu shaa di gbo. A p'i fya wu na, bani wu kalaa wu bi sipyii pu ñuyo co xuuni.

* 11:9 Zaburuu 118:26

* 11:10 2 Samuweli 7:11-14

* 11:17 Ezayi 56:7

¹⁹ Ba yakonɔ k'a nɔ wɛ, a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro kanha ki ni.

Yesu ya jo nitoodige ki waha wu keree na (Macoo 21:20-22)

²⁰ Kee cana ki nimuguro nisɔɔgɔ ki na, na pu yaha pu na doroo koo li ni, a p'i kee nitoodige ki na k'a waha fo ki niye ye. ²¹ Kaa le l'a bi pye ge, a Pyɛeri funɔ di do lee na, a wu Yesu pye: «Wù Karamɔgɔ, m'a nitoodige kemu lanji ge, k'a waha!»

²² A Yesu di pu pye: «Yi dà Kilɛ na! ²³ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a ke faabobonɔ ke pye: «Yiri laha naha, m'a she mayɛ wá suumɔ lɔhɔ ni ge.» Nakaara bye t'i jɛ wufɔɔ zɔ wu na wɛ, wu bi dà li na na ye w'a jo ge, na lee na bye; li na bye wu mu.

²⁴ Lee wuu na n'a da yi jo yi mu, yi ba yaaga tuugo bɛeri jɛeri, yi dà li na na y'a kee ta na xɔ, kee na gan yi mu. ²⁵ Yi bu yere na Kilɛ jɛeri, na wa ta w'a kakuunɔ la pye yi na, yi lee yafa weefɔɔ mu, kɔnhɔ yi fugba To Kilɛ wu yi bɛ wo kakuuyo yi yafa yi mu. ²⁶ Yi bye y'i ya pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu wɛ, yi fugba To Kilɛ wu da ba yi bɛ wo kakuuyo yi yafa yi mu wɛ.»

Mii Yesu wo sefɛɛɛ ti d'a yiri wɛ? (Macoo 21:23-27; Luka 20:1-8)

²⁷ A p'i gari Zheruzalemu ni sanha. Na Yesu yaha wu na jaari Kilɛ-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, a saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ, ni nɔhɔlɛɛ p'i fulu wu na, ²⁸ na wu yege na: «Sefɛɛɛ teke gbɔɔɔ ni mu wa kii keree kii pyi wɛ? Jɔgɔ w'a kee fanha ki kan mu mu na mu w'a ki pyi wɛ?»

²⁹ A Yesu di pu pye: «N'a da yee yege kaa nigin wa na, y'i na jɔ shɔ. Wee tuun wu ni, sefɛɛɛ temu gbɔɔɔ ni nɛ bɛ ya kii keree kii pyi ge, nɛ bɛ na tee jo yi mu. ³⁰ Jɔgɔ wu d'a Yohana tun na w'a batizeli pyi wɛ, Kilɛ laa sipyii? Yi na jɔ shɔ.»

³¹ A p'i puyɛ pye: «Wù bu jo: «Kilɛ w'a wu tun», wu na jo: «Wee tuun wu ni jaha na yee di ya ta dà wu na-ɛ wɛ?» ³² Ga wù bu nɔhɔ jo: «Sipyii p'a wu tun...» (Pu bi fyagi sipyii pu na, bani sipyii pu bɛeri bi Yohana wii can can na Kilɛ tudunmɔ.)

³³ Lee na a p'i Yesu pye: «Wèe ya cɛ wɛ.» A Yesu bɛ di pu pye: «Ayiwa nɛ bɛ ya she,

sefɛɛɛ temu gbɔɔɔ ni nɛ bɛ ya kii keree kii pyi ge, nɛ bɛ da tee jo yee mu wɛ.»

12

Ɛɛɛɛ faapyii niguumɔ pu wo talenɛ le (Macoo 21:33-46; Luka 20:9-19)

¹ Lee kadugo na a Yesu di talenɛɛ jɔ kɔn na yu pu mu na: «Ná wa w'a bi Ɛɛɛɛ tɛɛɛ ka shan, na ki maha ni kasɔɔɔ ni. A w'i wege ka wolo na pye Ɛɛɛɛ wu lɔhɔ ki tawologo, na zangaso wa yàa shazhɔn wu kaa na. Lee kadugo na a wu Ɛɛɛɛ tiire tɛɛɛ ki kaa le Ɛɛɛɛ faapyii pii kenɛ ni, na gari fiige katii ni. ² Ba Ɛɛɛɛ w'a pa le wɛ, a wu kapyebye wa tun pee Ɛɛɛɛ faapyii pu mu, na wu she Ɛɛɛɛ nilɛ wu shɔ pu mu. ³ Ga, a p'i kapyebye wu co, na wu kpɔn, na wu kewayaya wo yaha kari. ⁴ Lee kadugo na a tɛɛɛ ki fɔɔ wu kapyebye watii tun kari. A p'i wee jɔɔ bana, na wu cogana kolo. ⁵ A wu nɔhɔ kapyebye wa bɛ tun kari sanha. A p'i wee gbo. Lee kadugo na a wu kapyebyii nijɛhɛmɛɛ pii bɛ tun. A p'i pii kpɔn, na pii gbo.

⁶ «Ja nigin ye di bye tɛɛɛ ki fɔɔ wu mu, wee kaa bi dan wu ni xuuni. A wu wee tun pu mu pu bɛeri kadugo yiri, na jo: «Nɛ ja we kunni pu na zhɛ gbɔɔɔ taha wee na.» ⁷ Ga, a Ɛɛɛɛ faapyii p'i puyɛ pye na: «Cɛn wu lɔvɔɔ w'a we. Yi pa wù wu gbo, cɛn wu na bye wù wo.» ⁸ A p'i jafɔɔ wu co na wu gbo, na wu wá tɛɛɛ ki kadugo yiri.

⁹ «Wee tuun wu ni tɛɛɛ ki kafɔɔ wu da ba jaha pye wɛ? Wu na ba ba, na pee Ɛɛɛɛ faapyii pu gbo, na Ɛɛɛɛ tɛɛɛ ki kaa le piitiilee kenɛ ni. ¹⁰ Ta yee ya le kalaa Kilɛ Kafila wu ni wɛ? na:

«Puyirilee p'a faakagerɛɛ kemu she ge, kee k'a pye puga ki gunɔmii li faakagerɛɛ ki nijenɛ ke.

¹¹ Li wii Kafɔɔ w'a lee pye, kakanhana li wa lii wù jaha tãan.»*

¹² A Yawutuu jɔɔfɛɛ p'i ganha na co-gana shaa Yesu na, bani p'a li cɛ na pee na Yesu ya talenɛ li jo wà. Ga, a p'i fya sipyiire ti na, wee tuun wu ni a p'i wu yaha wà, na gari.

* 12:11 Zaburuu 118:22-23

*P'a Yesu yege munaa pereme keree na
(Macoo 22:15-22; Luka 20:20-26)*

¹³ Lee kadugo na a p'i Farizheen pii ni Herodi wo sipyii pii tun Yesu mu, konho p'i wu co wuyε pyaa jo jomε feni. ¹⁴ A p'i ba na wu pye: «Wu Karamo, weε ya li ce na jo can fε mu jε. Mu ya fyagi sipya wa shishiin na wε, bani sipyii pu beeri pu jε nigin mu mu. M'a sipyii pu fiinne na galaa be Kile koro li ni. Ayiwa l'a saha p'a munaa pereme kaan Oromε saannaa Sezari mu laa, li ya saha wε? W'a yaa na pu kaan, laa wu ya yaa na pu kaan wε.»

¹⁵ Ga, a Yesu di pu shuun shuun juuro ti ce na pu pye: «Naha na y'i na jo yegee wε? Yi pa ni wari deε nigin wa ni, di wu wii.»

¹⁶ A p'i nigin wa she wu na. A Yesu di pu pye: «Jo go wo jaa ni wu kama pu wa we na wε?» A p'i jo: «Oromε saannaa Sezari.»

¹⁷ Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a Sezari wuu li kaan Sezari mu, yi da Kile be wuu li kaan Kile be mu.» A wu keree di pu jaha wo fo xuuni.

*Sadushen p'a Yesu yege xujene li keree na
(Macoo 22:23-33; Luka 20:27-40)*

¹⁸ Lee kadugo na, junofee pii bye wa, p'i jε Yawutuu, Sadushen pu bye pii. Pee bi yu na xujene da ba bye jiga na wε. A pii di ba she Yesu yiri, na she wu pye:

¹⁹ «Karamo, Kile tudunmo Musa ya le jome le ka na kan weε mu na: «Na wa wo ceborona bu xhu, na ta wu ya pya ta wu sho na wε, na wu wee naxhugoshu wo lo, konho wu nagoo ta di yaha wee na wu nixhugo ki mu.» ²⁰ Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wa. A nizhiime wu cee leε, na xhu wu ya pya ta wε. ²¹ A shuun wo wu wee cee wu ninumo lo, na xhu wu ya pya ta wε. A taanri wo wu be di bye mu.

²² A pu gbarashuun wu beeri di wee cee wu leε toro, a pu beeri di xhu wa shishiin ya pya ta wu na wε. Lee kadugo na a cee wu be di xhu. ²³ Xuu pu canε ke, wee cee w'i da ba bye pu shen nigin weε wo wε? Bani pu gbarashuun wu beeri ya wu leε toro.»

²⁴ A Yesu di pu pye: «Le be li wa yee piinne ki kanjo wε? Na jo le l'a ka Kile Kafila wu ni ge, yee wa lee ce wε, y'i wa Kile wo sefere

ti be ce wε. ²⁵ Xuu pu ba jε, sipyii wa da ce leε, kelee na gbaya je wε. Ga pu na ba bye ba fugba melekeε jε wε. ²⁶ Xujene li wo shizhaa na, xuu wemu ni na ki wo tire li kaa ya yu Kile tudunmo Musa wo Kitabu wu ni ge, ta yee ya yee kalaa wε? na:

«Ne jε Ibirayima wo Kile,
ni Ishaaga wo Kile,
ni Yakuba wo Kile.»*

²⁷ Kile jε xuu wo Kile wε, ga wyii wo Kile wu jε wii. Yee ya piin xuuni.»

*Kile wo saliya jomeheε ki beeri wo nigbo le
(Macoo 22:34-40; Luka 10:25-28)*

²⁸ A saliya karamo wa di pee nakaara jomε pu logo. A wu li ja na Yesu ya Sadushen pu jo sho na jo. A wu fulu wu na na wu yege na: «Leke l'i jε Kile wo saliya wu jomeheε ki beeri nigbo li wε?»

²⁹ A Yesu di wu jo sho na: «Saliya wu jomeheε ki beeri nigbo li wa le na: «Izirayeli shen yi logo: Wu Kafε Kile we, Kafε nigin pe wu jε wii.

³⁰ Ma Kafε Kile wu taan ma mu ma zo wu beeri na,
ni ma munaa li beeri,
ni ma fungo ki beeri,
ni ma fanha ki beeri.»*

³¹ Li shuun wuu li wa le:
«Ma sipyiinii wu taan ma mu
ba mayε pyaa ki jε wε.»*

Kile wo saliya wu jome le shishiin wa ye kii shuun we na wε.»

³² A wee saliya karamo wu Yesu pye na: «See na, wu Karamo, ye m'a jo ge, kanii li wa. Bani Kile ye nigin wu wa, Kile wa shishiin wa nige wee kadugo na wε.

³³ Kile na taan ma mu ma zo wu beeri na, ni ma fungo ki beeri, ni ma fanha ki beeri. A ma sipyiinii be di daan ma mu ba mayε pyaa ki jε wε, lee ya peε saraya nizogoyo ni saraya tuuyo ye beeri na.»

³⁴ A Yesu di li ja na w'a wee jo sho ni fungo fere ni, na wu pye: «Mu ni Kile saanra ti te w'a lii wε.» Na co wee tuun wu na, wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na wε.

*Shovε wu ya tapye Dawudajaye nigin wε
(Macoo 22:41-46; Luka 20:41-44)*

* 12:26 Ekizode 3:6

* 12:30 Dutere nome 6:4-5

* 12:31 Levitike 19:18; Galasi Shen 5:14

³⁵ Na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, a wu pu pye: «Naha na saliya karamɔgɔlɔ p'i yu na Shɔvɔ wu ya ta sii pye watii Dawuda ja ye kadugo na-ε we? ³⁶ Dawuda ye pyaa ya jo Fɛfɛɛɛ Munaa fanha ni na: «Kafɔ Kile ya yi jo nɛ Kafɔ mu na: Tiin saanra tateɛɛɛ ki ni na kanige cɛ, fo di ba ma pɛɛn pu tirige na pa le ma tɔɔyɔ nɔhɔ ni.»*

³⁷ Dawuda ye pyaa ya Shɔvɔ wu pyi Kafɔ, wee tuun wu ni, w'a já pye dii wu ja ye nigin we?»

Yesu ya pu kaala ni saliya karamɔgɔlɔ pu kaa ni
(Macoo 23:1-36; Luka 20:45-47)

Yesu kafila wu logo bi dan sipyii pu bɛɛri ni xuuni. ³⁸ A wu yi jo pu mu wu kalaa wu ni na: «Y'a yiyɛ kasɛri saliya karamɔgɔlɔ pu na. Na fadedɔnyɔ leni na jaari, ni sipyii na gbɔɔrɔ fɔ kaan pu mu pinnɛɛ kpɛɛnyɛ na, lee l'a dan pu ni. ³⁹ Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi wo nahagbaa tatiinyɛ, ni yalicenɛɛ wo tatiinceye bɛ di dan pu ni. ⁴⁰ P'a naxhugoshaa kenɛ yanmuyɔ bɛɛri shuu pu na. Lee kadugo na p'a shɛ mɔ Kile-jɛɛɛɛ na, kɔnhɔ p'i puyɛ shɛ see sipyii. Pu jaagi kanhama na ba golo fo xuuni.»

Naxhugoshɔ wu Kile yakanga
(Luka 21:1-4)

⁴¹ A Yesu di diin Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, na saha ni yakanya yi tayahana keshi wu ni, na sipyii pu wari wu yahagana li wii. Naafuu fɛɛ niɛhɛmɛɛ bi wari niɛhɛmɛ leni wu ni. ⁴² A naxhugoshɔ la baa fɔɔ wa bɛ di ba, na wari tuunɔɔ nifɛnhɛfɛnhɛɛ shuun le wu ni. Wee wari wu bi laha tama nigin shishiin na we.

⁴³ Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapi-ire ti yiri na yi jo pu mu na: «Can na n'a da yi jo yi mu, we naxhugoshɔ la baa fɔɔ we ya lemu le keshi wu funɔɔ ni ge, lee ya jɛhɛ pusamaa bɛɛri wuu li na. ⁴⁴ Bani pu bɛɛri ya wolo wolo pu naafuu ni na kan. Ga wee kunni ni wu la baara ti ni, lemu bɛɛri li jɛ wu mu wu jɔshaga wuu ge, w'a lee bɛɛri kan.»

* 12:36 Zaburuu 110:1

13

Yesu ya Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ja wu jo
(Macoo 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Yesu nivorowo Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, a wa di wu pye wu kalaapi-ire ti ni na: «Wu Karamɔgɔ, ye kageegbɔyɔ ye ni ye piyɛyɛ ye yerenɛgana wii sa!» ² A Yesu di wu pye: «Mu jii wa ye pugbɔyɔ ye bɛɛri ni gɛ? Kagerenɛ ka shishiin wa da ba gori naha ka junɔ ni we. Yi bɛɛri na ba do fɛfɛɛɛ.»

Keree kiimu na ba byi sani konɔ ki xɔ ge
(Macoo 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Na Yesu nidɛɛɛɛ yaha Oliviye faabobonɔ ki na Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki naha tii wu ni, a Pyɛɛri, ni Yakuba, ni Yohana, ni Andire ye di ba wu yege pu ye na na: ⁴ «Kee keree kii na ba bye tuun wemu ni ge, wee shɛ wu na! Naha sheshɛɛɛ teke t'i da ba li shɛ na kee keree kii pyeduun w'a nɔ we?»

⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a yiyɛ kasɛri! Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinɛ we! ⁶ Sipyii niɛhɛmɛɛ na ba ba ni nɛ mɛɛɛ ni, na yu: «Nɛ wu jɛ wii». Pu na ba sipyiɛhɛmɛɛ piinɛ. ⁷ Yi ba kashɛn keree nuri, na kashɛn gbegemɛ keree nuri tuun wemu ni, yi funyɔ ganha da bɛn we. Li waha l'i waha, kee keree k'a yaa na pye, ga lee di wa da ba bye taaxɔ li we. ⁸ Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba yiri saanra tatii kaa na. Ninɛ cɛɛɛɛ na ba byi tɛyɛ ya ni, na fara xuugbɔhɔ bɛ na. Kee wa kanhama pu keree jɔkɔɔnɔ ye, ba cee laa ma yiri mɛ we.

⁹ «Ga yi da yiyɛ kasɛri, bani sipyii na ba yi leni kiirikɔɔn kuruyo yi kenɛ ni. Pu na ba yi kpɔɔn xuuni Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi ni. Pu na ba se ni yi ni gbafɛnɛɛɛɛ ni saannaa mu nɛ mɛɛɛ wuu na. Lee na ba bye kapunɔ yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu. ¹⁰ Yani kee keree kii ki pye ge, li waha l'i waha, Jozaama pu yɛɛ ya yaa na fɛnhɛ jo shi wu bɛɛri mu. ¹¹ Pu ba yi conɛ, na yi leni keye ni tuun wemu ni, yi nijoyɔ ganha bu da bye yi mu funzhaga we, ga jomɔ pe pu da ba digi yi funyɔ ni wee tuun wuyɛ pyaa ni ge, yi pee jo, bani yiyɛ pyaa wa da ba bye pu jovɛɛ we, fo Fɛfɛɛɛ Munaa.

¹² «Ceboro na ba wu ceboro le kenɛ ni, kɔnhɔ p'i wu gbo. To na ba lee tuugo pye

wu pya na. Nagoo be na ba yiri pu sefee feni, konho p'i pu gbo. ¹³ Sipyii beeri na ba yi ko ne mege wuu na, ga wemu bu ja luu mara fo na she no li tehen na, weefoo na ba shoo.»

Kapyebaagaa

(Macoo 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ «Ayiwa gyee gi pyevoo wu ya yaa w'a jaa xuu wemu ni we, yi ba wu niyerege jaa wee xuu wu ni. (Wa bi yi kalaa, wufoo wu yi jaha ce!) Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee di ba fe p'a se faaboboyo xuu ni. ¹⁵ Lee ba wemu ta katanja juno ni, wu ganha bu da digi je wu puga ni di wu yereye lo we. ¹⁶ Wemu je kereye ni ge, wee ganha bu guri di ba wu faden lo we. ¹⁷ Bongo na ba bye lahaa fee ni punmaraya fee wogo yee caya yi na. ¹⁸ Y'a Kile jeeeri konho kee keree ki ganha ba saha ni wiire tuun ni we. ¹⁹ Bani kanhama na ba bye yee caya yi na pemu tuugo sanha bye ja we, na co fo Kile ya konjo sii tuun wemu ni ge, fo na pa no njaa na. Pee kanhama pu tuugo di wa da bye be nige bada we. ²⁰ Kafoo da bye wu ya wolo kee cabyaa ki ni we, sipya wa shishiin bi da zho we. Ga sipyii piimu jaha w'a bulo ge, pee wuu na w'a kii wolo kee cabyaa ki ni. ²¹ Ayiwa, wa ba yi pye wee tuun we ni na: «Yi wii, Shovoo wu wa naha.» kelee «Yi wii me, wu we me.» Yi ganha bu da yee na we! ²² Bani kafejuu pii na ba yiri, na puye pye shovee ni Kile tudunmoo. Pu na ba jaha shesheree keree ni kakanhaana pyi konho p'i sipyiiire ti piinne. Kile ya sipyii piimu jaha bulo ge, nago ba pu da ja ba pee be piinne we, pu bi da ba pee be piinne. ²³ Yee kunni p'a yiye kaseri de! Ne kii keree kii beeri jo yaha yi mu.»

Sipya Ja nibanja keree

(Macoo 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ «Yee caya yi na, pee kanhama pu nidorogo na, «Nibiige na ba je cana ki ni; yenje wa da kpeenge yeege we; ²⁵ woroo ki na ba do na yiri fugba we ni; fugba wu sefee ti na ba jela.»*»

²⁶ «Wee tuun wu ni sipyii na ba Sipya Ja nibawo ja fugba jahaya ye na ni sefee ti beeri, ni nooro nigbo ni. ²⁷ W'a piimu jaha

bulo ge, wu na ba mekeke tun pu pee pinne, na yiri konjo ki kabaya shisheree wu beeri na, na li jo konjine ke tehen le na, fo fugba we tehen le.»

Kalaa wemu ya daa nitoodige keree na ge

(Macoo 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ «Naha shesheree ta te nitoodige shizhaa na. Ki geye ba jo kon na funni tuun wemu ni, yi wa ma li ce na ki nagoo pyeduun w'a teenje. ²⁹ Mu li wa, yi ba kii keree kii jaa ki na byi tuun wemu ni, y'i li ce na Sipya Ja w'a teenje na xo, na w'a no xo kujoo li jo na. ³⁰ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa niifere ni nime ge, pee beeri wa da xhuu we, yani kii keree kii beeri jo ki fa ge. ³¹ Fugba we ni jine ke na ba doro, ga ne jomo pe wa da doro bada we.»

Wa ya kee cana ke, ni wee tuun we ce we
(Macoo 24:36-44)

³² «Ga sipya wa shishiin wa kee cana ke ni wee tuun we ce we, ali fugba mekeke pu be we, Kile Ja wu be we. To Kile ye nigin pe w'a kee cana ke ni wee tuun we ce. ³³ Y'a yiye kaseri, y'i diin yaha jii na! Bani yi wa lee kaa li noduun ce we. ³⁴ Li na ba bye ma na jo na wa nigaraga kulo ni, wee nivorogo ya wu yanmuyo beeri kaa le wu kapyebyii kenje ni, na pu beeri nigin nigin wu nibyii she pu na, na yi jo puga ki kujosigime wu mu na wu tiin yaha jii na.

³⁵ «Lee wuu na yi kori yaha jii na, bani puga ki kafoo wu na ba ba yakono la, jinine na la, xhupee mehe suduun ni la, jisoo go na la, yi wa ce we. ³⁶ Wu ganha ba yi fo, wu yi ninmunuyo ta we. ³⁷ Ye n'a yu yi mu ge, yee n'a yu sipyii pu beeri mu: «Yi kori yaha jii na!»»

14

Yawutuu juno fee p'a woni pye Yesu kaa na
(Macoo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Cabyaa shuun ye wu bye pu ni Nuwuuro, ni Shizhenhere Baa Buuri Kalene li te ni. Saraya jaha shoonrivee juno fee ni saliya karamogolo pu bi cogana shaa Yesu na p'i wu pee co nmohoro ni, p'i wu gbo. ² A p'i

* 13:25 Ezayi 13:10; 34:4

jo: «Wù ganha bu wu co kalenε li ni wε, kɔnhɔ tunmɔ ganha bu yiri sipyiire ti tε ni wε.»

*Cee wa ya lasikoli wo Yesu ɲunɔ ni
(Macoo 26:6-13; Yohana 12:1-8)*

³ Na Yesu yaha wu na li Bɛtani kulo li ni Simɔ kaban, togo k'a fɛnhε wemu co toro ge, a cee wa di ba ni lasikoli gboro la ni. Lee bi ɲi pɛɛwa lasikoli wa na wemu mɛgε ki ɲε na naari ge. A cee wu lee lasikoli gboro li ɲɔ waa, na li funɲɔ lasikoli wu wo Yesu ɲunɔ ni.

⁴ Sipyii pii pu bye wà ge, a pii logoo di yiri, na ganha na puyε pyi: «Te lasikoli kakara te wo ɲunɔ ɲε lekε wε? ⁵ We lasikoli we bi da já bεɛ na toro wari kabɔfonɔɔ kɛlɛε shishɛɛɛ ni kaguro (w 45.000) shishiin tãan, na wee kan funmɔ fɛɛ mu.» A p'i jo ni wee cee wu ni xuuni.

⁶ Ga, a Yesu di jo: «Yi laha wu na! Naha na y'i we cee we zɔ tɛnri wε? Go kasaana w'a pye mε nε na. ⁷ Funmɔ fɛɛ na da daa yee tε ni tuun bɛɛri ni. Tuun bɛɛri bu yee taan, yee na já kasaana pye pu na. Ga nε kunni wa da ba bye yee tε ni tuun bɛɛri ni wε. ⁸ Wu se kaa w'a pye. Na gbo wo lasikoli w'a wo na na, yani di ba xhu ge. ⁹ Can na n'a da yi jo yi mu jo xuu bɛɛri ni Kile wo Jozaama p'a jo ke konɔ ke na ge, le we cee we ya pye ge, li bε na baari wà, na sipyii pu funyɔ tirige ni wu kaa ni.»

Zhuda Isikariyɔti funɲɔ ya pye wu Yesu nɔhɔ yaha

(Macoo 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Zhuda Isikariyɔti we wu bye wu kalaapiire kε ni shuun wu wa nigin ge, wee ya shε saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ pu mu na wu da Yesu le pu kenε ni. ¹¹ P'a wu jomɔ pu logo ge, a lee di daan pu ni xuuni. A p'i ɲɔmɛɛ lɔ wu mu na pee na ba wari kan wu mu. A Zhudasi di ganha na pyegazaana shaa wu Yesu le pu kenε ni.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki li shiizhan

(Macoo 26:17-25; Luka 22:7-14,21-23; Yohana 13:21-30)

¹² Shizhenhɛɛ Baa Buuri wu wo Kalenε li cazhiige ke, kemu na ɲuwuuro ti wo saraga dubyapige ki ma gbo ge, a Yesu kalaapiire t'i wu yege na: «Ma funɲɔ wa wù she

Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki gbegele xuu wekε ni wε?»

¹³ A Yesu di shuun wa tun wu kalaapiire ti ni, na yi jo pu mu na: «Yi shε kanha ki ni. Yi na zhε saha ni ná wa ni w'a lɔhɔ shɔɔ tugo, y'i daha wee fɛni. ¹⁴ Wu ba shε jé puga kemu ni, y'i kee puga ki kafɔɔ pye: «Wù Karamɔgɔ w'a jo na wu ni wu kalaapiire ti na ba Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki li puga kemu ni ge, na mii ki wa wε?» ¹⁵ Wu na pugbɔhɔ ka shε yi na zangaso wu ni. Yɛɛyɛ wa ki ni, k'a gbegele yaha. Y'i Nuwuuro ti Kalenε li yalige ki gbegele wù mu wà.»

¹⁶ A kalaapiire t'i yiri kari kanha ki ni, na shε keree ki ta ba Yesu ya yi jo pu mu wε. A p'i Nuwuuro ti wo Kalenε li yalige ki gbegele wee xuu wu ni.

¹⁷ Ba piige k'a pa wɔ wε, a Yesu ni wu kalaapiire kε ni shuun wu ba. ¹⁸ Na pu yaha lige ki na, a Yesu di ba jo: «Can na, n'a da yi jo yi mu, wa na ba nε le kenε ni yee ni, wemu w'a li ni nε ni ge.»

¹⁹ A kalaapiire ti ɲahaya di danha, na ganha na wu yegee nigin nigin, na: «Nε wi ya?»

²⁰ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Yee kε ni shuun wu wa wu wa, wemu w'a wu kenε ki le golɛgε ki ni ni nε ni ge. ²¹ Sipya Ja wu na ba xhu ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na wε. Ga wemu w'a da ba Sipya Ja wu le kenε ni ge, bɔɔngɔ ki ɲε weefɔɔ wogo. Ali wee ná wu da bye pu ya wu se bε wε, lee bi da bɔɔɔ wu mu.»

Kafɔɔ fɛfɛɛɛ yalige ki keree

(Macoo 26:26-30; Luka 22:15-20; 1 Korɛnte Shɛɛn 11:23-25)

²² Na pu yaha lige ki na, a Yesu di buuri wa lɔ, na baraga taha Kile na, na wu kɛgi kɛgi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu pye: «Yi wu lɔ, nε ceepuuro ti wa te!»

²³ Lee kadugo na a wu ɛɛɛɛn lɔhɔ cɛɛgbuu li lɔ, na baraga taha Kile na, na li kan pu mu. A pu bɛɛri di ka gba.

²⁴ A Yesu di pu pye: «Nε shishan pu ɲε pe, Kile wo kariɲɛɛgε ɲɔmɛɛ li wo shishan pe. Sipyiɲɛhɛmɛɛ wuu na p'a wo. ²⁵ Can na, n'a da yi jo yi mu, n'a da ɛɛɛɛn lɔhɔ gba nige wε, fo cana kemu n'a da ba ki nivonɔ gba Kile wo saanra te ni ge.»

²⁶ Ba p'a li xhə wε, na Kile masəŋə yoyo cee. Lee kadugo taaŋ a p'i foro kari Olivie faaboboŋə ki na.

Yesu ya jo na Pyeri na ba foro wee kaa taaŋ
(Macoo 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

²⁷ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee beeri na ba baa na ne ye nigin yaha, bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ne na ba yatənahama wu gbo;

dubyaa pu beeri na baa caaga.»*

²⁸ Ga ne ba je na foro xu ni tuun wemu ni, ne na doro yi jaha na Galile fiige ki ni.»

²⁹ A Pyeri di wu pye: «Ali pusamaa beeri jehə baa na ma wá, n'a da ga ma wá wε.»

³⁰ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo ma mu, njaa wo piige ke ni yani xhupeshiilee ni shuun wuu pu pa mehεε su ge, mu na ba foro ne kaa taaŋ tənii taanri na mu ya ne cε wε.» ³¹ Ga, a Pyeri di yi jo wu mu sanha na yi waha xuuni na: «Ali li mehε yaha ne wu xu be ni mu ni, n'a da ga foro ma kaa taaŋ wε.» A pusamaa beeri di yee ninuyə jo mu.

Yesu ya Kile jeri Zhetisemanε tiire tεge ki ni

(Macoo 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Lee kadugo na a p'i gari xuu wa ni wemu mεge ki je na Zhetisemanε ge, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi tiin naha, di she Kile jeri.» ³³ A wu gari wà ni Pyeri, ni Yakuba, ni Yohana ni. A l'i sii wu funjo cənri fo xuuni, na wu jaha be tanha. ³⁴ A wu pu pye: «Ne zo we beeri w'a tanha fo ne na zhaa di xhuu. Yi tiin naha, y'i gori yaha jii na!»

³⁵ A wu she jaha na jeri na do jine na, na Kile jeri na li bi da já bye, wee tuun wu wo kanhama p'i doro wu juŋə ni. ³⁶ A wu jo: «Na To, kaa la shishiin ya mu jani wε, le kanhama cεgbuu le sanha lii na na. Lee be na, ne wo jidaan ganha bye wε, fo mu wo jidaan.»

³⁷ A Yesu di guri pa wu kalaapiire taanri wu yiri, na ba pu ta p'a ηmunə. A wu Pyeri pye: «Simə, m'a ηmunə ge? Mu ya já kori yaha jii na na ali leeri nigin be pye-e ya?

³⁸ Yi tiin yaha jii na y'i da Kile jeri, kənhə Shitaanni ganha bu se ta yi na wε. Sipya

munaa ya səə, ga wu ceepuuro fanha k'a cεre.»

³⁹ A wu laha pu taaŋ sanha na Kile jeri, na guri pee jonumə pu na. ⁴⁰ Lee kadugo na a wu guri pa sanha wu kalaapiire ti yiri, na ba pu ta p'a ηmunə sanha, bani ηmunumə pu bi shə pu ni. A p'i bye pu ya cε dii pu da wu ju shə wε.

⁴¹ A wu ba tənii taanri wuu li ni na pu pye: «Yee wa ηmunə sanha na ηmoni ge? L'a yaa, tuun w'a nə. Li wii, Sipya Ja wu na ba jé jurumupyii pu keŋe ni. ⁴² Yi yiri wu da se! We w'a da na le keŋe ni ge, w'a nə.»

Yawutuu p'a Yesu co

(Macoo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

⁴³ Na Yesu yaha pee jomə pu na, taapile ni a Zhudasi di nə, wee je kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa. A wu nə ni sipyiηehemεε pii ni. Nməparaa ni pubegge ki bye pee mu. Saraya jaha shəənriwεε juŋəfεε, ni saliya karaməgələə, ni nəhələε pu bi pee tun.

⁴⁴ Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le keŋe ni ge, wee bi jaha sheshεere ta she sipyiire ti na na: «Di ba she jəsəənri fə kan ná wemu mu, y'i wee co, wee wu wa. Yi kasεεge yaha wu na xuuni, yi da gaani ni wu ni.» ⁴⁵ A Zhudasi di dii Yesu na taapile ni, na wu pye: «Karaməgə!» Na jəsəənri fə kan wu mu. ⁴⁶ Ba lee ya pye wε, a p'i fulo Yesu na, na wu co. ⁴⁷ A Yesu wo sipya nigin wa di wu ηməpara kəŋgi, na saraya jaha shəənriwεε wo juŋəfəgbə wu wo kapyebye niwεŋe paa laha.

⁴⁸ A Yesu di pu pye: «A yee di ba ni ηməparaa, ni pubegge ni ne taconə ni, ma na jo kakuubye di je ya? ⁴⁹ Ne bi bye ni yee ni caŋa beeri, na sipyii kalaa Kile-pεεŋε pugbəhə ki ni, yee di ya ne co wε. Ga l'a pye, kənhə Kile Kafila wu ju di fa.» ⁵⁰ A wu kalaapiire ti beeri di baa, na wu yaha wà.

⁵¹ A ləvəə wa di daha Yesu feni, fatəŋə ye ki bi mugile wu na. A shen nigin wa di wu co sipyii pu ni. ⁵² A wu wu fatəŋə ki yaha wee keŋe ni, na baa kari ni ceepile ni.

* 14:27 Zakari 13:7

P'a she ni Yesu ni Yawutuu wo kiirikɔɔn pu mu

(Macoo 26:57-68; Luka 22:54-55,63-71; Yohana 18:13-14,19-24)

⁵³ A p'i gari ni Yesu ni saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu kaban. Saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ, ni nɔhɔlɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu bɛɛri di puyɛ pinne wà. ⁵⁴ A Pyɛɛri di laraga kɔn pu na, na daha pu fɛni, fo na she jé saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu wo kaanɔ ki ni, na diin gɛdii pu taa na na wahani.

⁵⁵ Saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ pu fara kiirikɔɔn kurunɔ ki na, pee bi sɛɛri kaa la shaa Yesu fɛni kɔnhɔ p'i wu gbo, ga pu ya li ta wɛ. ⁵⁶ Sipyiɲɛhɛmɛɛ ya kafineyɛ sɛɛri keree pye Yesu fɛni, ga pu jomɔ pu bi puyɛ kaala.

⁵⁷ A sipyii pii di yiri na kafineyɛ taha Yesu na na: ⁵⁸ «W'a yi jo wɛɛ ɲii na na: «Sipyii p'a ke Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ kemu yerenɛ ge, nɛ na ba kee ja, na katii yerenɛ cabyaa taanri funɲɔ ni, sipyii keye ya kemu yerenɛ wɛ.»» ⁵⁹ Ga lee bɛ na, pu sɛɛri keree ki jomɔ pu ya pye nigin wɛ.

⁶⁰ Wee tuun wu ni a saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu yiri yere sipyii pu ɲiɲɛ ni, na Yesu pye: «Jomɔ pemu bɛɛri pii sipyii pii wa yu mu shizhaa na ge, mu wa da pu ɲɔ shɔ-ɛ gɛ?» ⁶¹ Ga, a Yesu di cari wuyɛ na, wu ya yaaga jo wɛ.

A saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu wu yege sanha na: «Ta mu wu ɲɛ Shɔvɔɔ we, duba fɔɔ Kile Ja we?»

⁶² A Yesu di wu ɲɔ shɔ na: «Uun, were nɛ wa. Yi na ba Sipya Ja wu nidɛɛɲɛ ɲa Se Bɛɛri Fɔɔ Kile kanige cɛ. Yi na ba wu nibawo ɲa bɛ sanha fugba ɲahaya ye na.»

⁶³ Lee na a saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu wuyɛ pyaa wo fadenɛ shɛngi loyire kenɛ ni, na jo: «Naha fɛni wù ɲɛ sanha sɛɛrɛɛ pu mu wɛ? ⁶⁴ Yi niwegee wa wu Kile mɛkyɛɛgɛrɛ jomɔ ni. Yee di wa yeke yu wɛ?»

A pu bɛɛri di wu jaagi na w'a yaa na wu gbo. ⁶⁵ A pii di ɲɔlɔhɔ tugi wu na. A p'i Yesu naha pɔ, na wu kpɔɔn ni kaguruyo ni, na wu pye: «Ma kpɔɔnvɔɔ wu mɛgɛ yiri wù mu?» A gɛdii pu bɛ di Yesu kpɔɔn ni pu keye ni.

Pyɛɛri ya foro Yesu kaa taa

(Macoo 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Na Pyɛɛri yaha saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu kaanɔ ki ni, a saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu wo kapye-byezhɔ wa di yiri wà zangaso wu fugba ni, na tigi ɲiɲɛ ki na. ⁶⁷ A wee di ba Pyɛɛri ɲa wu na na wahani, na wu wii xuuni na wu pye: «Mu bɛ wu bye ni Nazaretɛ shɛɛn Yesu ni.» ⁶⁸ Ga, a wu foro wu kaa taa na jo: «Ye mu wa yu ge, nɛ yi cɛ wɛ, nɛ yi ɲaha cɛ wɛ.» Lee kadugo na a wu foro kari kpaan li ni, a xhupeshiime di mɛɛ su.

⁶⁹ A kapyebyezɔhɔ wu wu ɲa sanha na yi jo wee xuu wu wo sipyii pu mu na: «We ná we bɛ wu wa pu ni.» ⁷⁰ A Pyɛɛri di foro Yesu kaa taa sanha.

Ba jɛri ya pye wɛ, piimu pu bi yere Pyɛɛri taa ge, a pee bɛ di wu pye: «Nakaara baa mu bɛ wu wa pu ni, bani Galile shɛn mu bɛ ɲɛ.»

⁷¹ Ga, a Pyɛɛri di gaa na wuyɛ lanɲi na jo: «Ná wemu kaa yi wa yu ge, nɛ wu cɛ wɛ.»

⁷² Taapile ni a xhupoo di mɛɛ su xhupeshuun wuu na. A Pyɛɛri funɲɔ di do ni Yesu jomɔ pu ni na: «Yani xhupeshiilee ni shuun wuu pu pa mɛhɛɛ su ge, mu na ba foro nɛ kaa taa tɔɔpii taanri na mu ya nɛ cɛ wɛ.» A mɛɛ di shɔ wu na.

15

P'a she ni Yesu ni Pilate mu

(Macoo 27:1-2,11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38)

¹ Nisɔɔgbɔhɔ ki na a saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ, ni nɔhɔlɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔɔ, ni kiirikɔɔn kurunɔ ki bɛɛri, a pee di puyɛ pinne, na puyɛ ɲa. A p'i Yesu pɔ, na she wu le Pilate kenɛ ni.

² A Pilate di wu yege na: «Yawutuu wo saan mu ɲɛ ya?» A Yesu di wu ɲɔ shɔ na: «Uun, ba ma wa yi yu wɛ, wee nɛ ɲɛ.»

³ A saraya naha shɔɔnrivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ p'i wu tɔɔgɔ le ni jomɔ ɲiɲɛhɛmɛ ni. ⁴ A Pilate di wu pye sanha na: «Mu wa da ɲɔshɔɔrɔ ta shishiin pye-e ya? P'a keree kiimu taga na mu tɔɔgɔ leni ge, mu wa kee nuri-i gɛ?»

⁵ Ga Yesu ya wu ɲɔ shɔ wɛ, a lee di bye kakanhana Pilate mu.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Macoo 27:15-26; Luka 23:13-25;
Yohana 18:39-19:16)

⁶ Ayiwa kaa la bi tee na byi Yawutuu pu mu, lee jε yee bεeri pu bu kasoleme wemu sha Pilate mu pu Bulooro Nuwuuro Kalenε li ni, w'a wee yaha. ⁷ Ná wemu mεge ki jε na Barabasi ge, wee ni wu n'a she pyenii bi bye kaso ni wee tuun wu ni. Pee wa bi sipya wa gbo pu wo n'a she wu funɔ ni. ⁸ A sipyiire t'i gari Pilate yiri na she wu jεeri na w'a tee na kaa lemu pyi pu mu ge, na wu lee pye.

⁹ A Pilate di pu jɔ shɔ na: «Yi la jε di Yawutuu pu wo saan wu yaha yi mu ya?»

¹⁰ Bani Pilate bi li cε na Yesu wo jεpεen na saraya jaha shɔnrivεε jɔɔfεε p'a bi wu le wee kenε ni. ¹¹ Ga, a saraya jaha shɔnrivεε jɔɔfεε p'i sipyiire ti sɔn, na pu Pilate jεeri na wu Barabasi yaha.

¹² A Pilate di pu pye sanha na: «Yawutuu pu wo saan wu wi ge, di leke pye wu na wε?» ¹³ A p'i xhuulo sanha na jo: «Wu kori tige na!» ¹⁴ A Pilate di pu yege na: «Kakuuno leke wu d'a pye wε?» Ga, a p'i xhuulo xuuni na toro taashiine li taan na: «Wu kori tige na!»

¹⁵ Pilate funɔ bye wu sipyiire ti wo jidaan pye. Lee wuu na w'a Barabasi yaha, na Yesu kan p'a kpɔn ni susɔlɔ ni, na wu le pu kenε ni pu kori tige na.

Sɔrsii p'a Yesu la wolo
(Macoo 27:27-31; Yohana 19:2-3)

¹⁶ A sɔrsii p'i gari ni Yesu ni gbafeɛeri wu kaɔa ki ni, na pu kurunɔ ki sɔrsii pu bεeri pinne wà. ¹⁷ A p'i saanra fadeboronɔ nijiga ka le wu na, na xhuyo shin na pye saanra jɔɔnɔ, na lee tɔ wu jɔnɔ ni. ¹⁸ Na fò kan wu mu na: «Naabye, Yawutuu saan!»

¹⁹ A p'i ganha na wu kpɔn jɔnɔ ke ni ni wahagaan ni, na jɔlɔhɔ tugoo na woni wu na, na leele wu fεε ni, na li pye kanna p'a wu peɛ. ²⁰ P'a wu la wolo xɔ ge, na kee fadeboronɔ nijiga ki wolo wu na, na wuyε pyaa wo fàya yi le wu na, na foro ni wu ni kanha ki ni, p'i she wu kori korikoritige ki na.

P'a she Yesu kori tige na
(Macoo 27:32-44; Luka 23:26-43;
Yohana 19:17-27)

²¹ Ayiwa, na pu yaha pu na gaanji, a p'i ná wa ja w'a yiri wu kεreyε ni na doroo, wee mεge ki bye na Simɔ. Sirine kulo li shen w'a bye wii. Alekisandire ni Urufusi yε to wu bye wii. A sɔrsii p'i wee karamu w'a Yesu korikoritige ki lɔ. ²² A p'i gari ni Yesu ni xuu wa ni, wee mεge jε na «Goligota», lee kɔri jε «Nugɔrɔgɔ xuu.» ²³ A p'i duven suri durɔgi losorogo ka ni na kan wu mu na wu yee gba, ga Yesu ya ta sɔɔ na yi gba wε. ²⁴ A p'i wu kori tige na, na wu fàya yi shan tahaa tahaa. A pu bεeri di kagaangaa lɔ, na kee pinne kan wa mu w'a shan shan fàya tahaa ki jɔnɔ ni. A p'i yi lɔ, wa bεeri w'a wu wo kagaan woyo lɔ.

²⁵ P'a wu kori tige ki na tuun wemu ni ge, lee ya pye jisɔɔgɔ tuunɔ jɔni gbarasheere wu na. ²⁶ P'a wu jaagi lemu na ge, na lee ka na: YAWUTUU WO SAAN WE.

²⁷ A p'i kakuubyii shuun kori tiye na Yesu taan, nigin wa bye wu kanige cε, nigin wa di jε wu kameɛ cε. [²⁸ Lee na Kile Kafila w'a yemu jo na pu na ba wu tɔrɔ le kakuubyii ni ge, yee jɔ ya fa.] ²⁹ Kodoroloo pu bi pu juyɔ kori, na wu sheheɛ, na yu: «Uun, mu wemu w'a jo na mu na Kile-peɛɛɛ pugbɔhɔ ki ja, na ki yerenε sanha cabyaa taanri funɔ ni ge. ³⁰ Mayε shɔ sa! Tigi laha tige ki na!»

³¹ Saraya jaha shɔnrivεε jɔɔfεε ni saliya karamɔgɔlɔ pu bε bi Yesu la wo puyε tε ni, na puyε pyi na: «W'a sipyii piitiilee shɔ, ga w'a da já wuyε shɔ wε, ³² Shɔvɔ we wu jε Izirayeli wo saan wu ge, wu tigi laha nime korikoritige ki na, kɔnhɔ wu wu ja wu dà wu na.» Namaa shuun wemu p'a kori ni wu ni ge, pee bε bi wu fanri.

Yesu xugana
(Macoo 27:45-56; Luka 23:44-49;
Yohana 19:28-30)

³³ Ba caɔa k'a pa nɔ midi na wε, a nibiige di jé fiige ki bεeri ni, fo na she nɔ yakonɔ tuunɔ jɔni taanri wu na. ³⁴ Ba yakonɔ ki wo tuunɔ jɔni taanri w'a pa nɔ wε, a Yesu di ba mujuugbɔ wá na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lee kɔri jε: «Na Kile, Na Kile, jaha na ma d'a na yaha wε?» ³⁵ Piimu niyereye yi bye wà ge, ba pii ya lee mujuu li logo pee ni wε, na jo: «Wii, Kile tudunmɔ Eli w'a yiri.» ³⁶ A shen nigin wa di baa kari pu ni, na she yoro fyenmi vinegiri ni, na tee

migile kagaantɔngɔ ka na, na she gan Yesu mu wu sɔn. A wee ná wu jo: «Yi yere wù wu wii Eli bu da wu na da ba wu tirige.» ³⁷ Ga, a Yesu di mujuugbɔɔ wá, na xhu. ³⁸ Taapile ni a Kilɛ-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki nahaparaga fɛna nignibilege k'i daa shuun, na lɔ fugba wu na fo jɛɛ ke. ³⁹ Sɔrɔsɪi juɔɔfɔɔ we niyerege ki bye na saha ni Yesu ni ge, wee ya wu na w'a sipile wá na xhu ge, a wu jo: «Can na, Kilɛ Ja yɛ pyaa ki bye we ná we.»

⁴⁰ Cɛɛ pii bɛ bi yere taliige ni na kii keree kii wii. Pii mɛyɛ yi wa ye pu ni: Magadala shɛɛn Mariyama, ni Yakuba nibire ni Zhose yɛ nu Mariyama, ni Salomɛ. ⁴¹ Pee cɛɛ pu p'a bi taha Yesu fɛni, na wu tɛge wu labye wu na, na wu yaha Galile fiige ki ni. Cɛɛ nɪɛhɛmɛɛ piitiilee bɛ bi taha wu fɛni na kari Zheruzalɛmu ni.

Yesu legana faɲa ni
(Macoo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

⁴² A yakɔɔ k'i nɔ, kee jɛ Pɔri caɲa. Kee caɲa ki shi na Yawutuu pu ma cadɛɛngɛ ki keree gbeglele yaha, kee da nɔhɔ pye Yesu caxhugo caɲa. ⁴³ A Arimate shɛɛn Yusufu di ba. Kiirikɔɔn kurunɔ ki sipyigbɔ wa wu bye wii. Wee bɛ bi Kilɛ wo saanra ti sigɛɛ, a wu juɔɔ waha na she Pilate mu, na Yesu nixhugo ki jɛɛri wu mu. ⁴⁴ A lee di Pilate fo wu na logo na Yesu ya xu tɔvuyo na mɛ. A wu sɔrɔsɪi juɔɔfɔɔ wu yiri, na wu yege Yesu xuduun bu da w'a mɔ. ⁴⁵ W'a jɔshɔɔrɔ ta na yiri sɔrɔsɪi juɔɔfɔɔ wu yiri ge, a wu sɔɔ na Yusufu wu Yesu nixhugo ki lɔ. ⁴⁶ A Yusufu di fatɔɔ ka shɔ, na Yesu tirige, na kee fatɔɔ ki migile wu na, na wu le faɲa ka ni, kee bi tugi yaha faaya yi ni. Na xhɔ na kageegbɔhɔ ka gologolo taga faɲa ki jɔ tɔ. ⁴⁷ Magadala shɛɛn Mariyama ni Zhose nu Mariyama, pee bye wà na Yesu nixhugo ki talɛɛ ki wii.

16

Yesu ya jɛ na foro xu ni
(Macoo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

¹ Ba Yawutuu wo cadɛɛngɛ k'a toro wɛ, a Magadala shɛɛn Mariyama, ni Yakuba nu Mariyama, ni Salomɛ yɛ di she nudanga yaɲmuyɔ shɔ, na p'i she Yesu nixhugo ki tire

ni yee ni. ² A p'i gari faɲa ki na Dimazhi wu jɪsɔɔgɔ ki na, caɲa ki foroduun ni. ³ Pu bi puyɛ pyi na: «Jɔgɔ wu d'a zhe kageegbɔhɔ ki gologolo laha wɛɛ mu faɲa ki jɔ na wɛ?»

⁴ A p'i wii na kageegbɔhɔ ki ta k'a gologolo laha faɲa ki jɔ na. ⁵ A p'i jɛ faɲa ki ni, na ná wa ja wà, wu nidɛɛngɛ ki bye kanige cɛ we ni, fadedɔngɔ nivige di jɛ wu na. A l'i bye pu fyaara wuu mu kakanhana xuuni. ⁶ A wee di pu pye: «Yi ganha fya wɛ. Nazarɛti shɛɛn Yesu we w'a kori tige na ge, wee y'a zhaa. Wu wa naha wɛ; w'a jɛ. P'a wu sinnɪɛ xu wemu ni ge, yi wee wii. ⁷ Ga yi she yi jo wu kalaapiire ti mu ni Pyɛɛri bɛ na: «W'a gaɲi yi jaha na Galile fiige ki ni. Yi na zhe wu ja wà ma na jo, ba w'a bi yi jo yi mu wɛ.»

⁸ A cɛɛ p'i fya na jɛɛ, na baa foro faɲa ki ni. Pu ya yaaga jo sipya wa shishiin bɛ mu wɛ, bani pu bi fya.

Yesu ya wuyɛ she Magadala shɛɛn Mariyama na
(Macoo 28:9-10; Yohana 20:11-18)

[⁹ Yesu nɪɛɛɛ na foro xu ni, Dimazhi wu jɪsɔɔgɔ ki na, a wu wuyɛ she Magadala shɛɛn Mariyama na jaha na. Jinaa gbarashuun wu bi kori yeege wee ni. ¹⁰ Pii pu bi jaari ni Yesu ni ge, a Mariyama di she yi jo pee mu. Pee jahaya yi bi tanha, mɛhɛɛ pu bi suu. ¹¹ P'a logo na Yesu wa jɪifɛɛɛ ni, na Mariyama w'a wu ja ge, pu ya dà li na wɛ.

Yesu ya wuyɛ she wu kalaapiire shuun wa na
(Luka 24:13-35)

¹² Lee kadugo na pu shuun wa di ba ganha na gaɲi kulo la ni. Pu nigariwuu, a Yesu cogo jɛriwo di wuyɛ she pu na. ¹³ Ba p'a kuri pa wɛ, na ba yee jo kalaapiire tisara mu, pu ya dà yee bɛ na sanha wɛ.

Yesu ya wuyɛ she wu kalaapiire kɛ ni nigin wu na
(Macoo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Kapyegɛɛ 1:6-8)

¹⁴ Lee kadugo na a Yesu di wuyɛ she wu kalaapiire kɛ ni nigin wu na, na pu yaha pu na li. A wu jo ni pu ni pu n'a daa baara, ni pu niwewaa li wuu na, bani pii p'a wu ja wu d'a jɛ xɔ ge, pu ya dà pee na wɛ.

¹⁵ A wu yi jo pu mu na: «Yi shε konɔ ke kabaya ye bεeri na, y'i Kilε wo Jozaama pu yεre li pye sipyii pu bεeri mu. ¹⁶ Sipya wemu bu dā li na na batize, wee na zhɔ, ga wemu ya dā wε, wee wo jaagi kanhama pu na ba golo. ¹⁷ Piimu bu dā, pee na ba kii kakanhanɔaa kii pyi: Pu na ba jinaa kɔri na yeege sipyii ni nε mεge na. Pu na ba shi watii jomɔ yu. ¹⁸ Pu na ba wɔlɔɔ conɔ pu keye ni. Pu bu sipyigbɔ yaaga gba, kee wa da yaaga kyεεgi pu mu wε. Pu na ba pu keye taha yama fεε na p'a juuɔ.»

Yesu ya kuri kari Kilε yiri

(Luka 24:50-53; Kapyegɛe 1:9-11)

¹⁹ Kafɔɔ Yesu ya jo xɔ ni pu ni ge, a wu yiri, na dugi kari fugba we ni, na shε diin saanra tatεεnge ki ni Kilε kanige cε. ²⁰ A pee kunni di gari, na shε Jozaama pu jo kabaya yi bεeri na. Kafɔɔ bye ni pu ni pu labye wu bεeri na, na kakanhanɔaa pyi kiimu ya li shεε na kajii li wa pu jomɔ pu ge.]

Luka Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Luka wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Luka wɛ?

Luka bi bye Yesu wo Tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni wɛ. Kitabu shuun w'a ka: Luka Kitabu ni Kapyegɛe Kitabu. Wu bye Yawutu wɛ, Girekii jomɔ pu bye wu shi jomɔ. Nakaara baa, jɔgɔtɔrɔna wu bye wii (Kolose Shɛɛn 4:14). W'a tudunmɔɔ Pɔli tɛgɛ wu labye wu na (2 Timote 4:11 ni Filemɔ 25).

W'a kushɛgɛɛ nɪjɛhɛɲɛɛ pye ni Pɔli ni shizhan tuun wemu ni wee di bi jaari na Kilɛ wo Jozaama pu yu shi wu mu, shi wemu jɛ Yawutuu wɛ ge. Piimu p'a Yesu ja, na wu kapyegɛe ki ja, na wu jomɔ pu bɛ logo ge, w'a yegenɛ gbegele pye pee mu fo na jomɔ nizinmɛ ta Yesu shizhaa na, na na pe jomɔ pe ka.

We Jozaama Kitabu we kakana jɔnɔ

Luka ya we Kitabu we ka ba sɛmɛ jɛ wɛ, na wu tun wu naɲii Teyofili mu, wee bye fanha ki wo sipyigbɔ wa (Luka 1:3) ni piimu bɛeri p'a Girekii jomɔ pu yu ge. Wee Teyofili we bɛ bye kanna wu jɛ Yawutu wɛ, ba Luka yɛ pyaa jɛ wɛ. Wu funɲɔ bye w'i li shɛ na konɔ ke bɛeri wo Shɔvɔɔ ni ki Kafɔɔ wu jɛ Yesu. Kama kavɔɔ wu bye wii wemu ya jani fo xuuni ge. Lee na w'a kii keree kii lɔ kacɛ na, na ki deele ka saama na.

Jozaama Kitabu wu kafila jɔgbɔyɔ

Luka 1—2 Yesu ni Yohana Batizelipye wo ze keree.

Luka 3:1—4:13 Yohana Batizelipye wo Kilɛ Jomɔ yɛrɛ ni Yesu batizeli ni wu nɔwuuro.

Luka 4:14—9:50 Yesu wo labye we Galile fiige ki ni.

Luka 9:51—19:27 Yesu ya para lemu pye ge, na lɔ Galile ni na se Zheruzalɛmu ni. W'a talenɛɛ nɪjɛɲɛɛ nɪjɛhɛɲɛɛ jo wà.

Luka 19:28—23:56 Yesu wo labye we ni wu xu we Zheruzalɛmu kulo li ni.

Luka 24 Yesu ya jɛ na foro xu ni fo na shɛ nɔ wu dugiduun wu na fugba wu ni.

Kitabu wu kakana jɔnɔ

¹ Na ceborona Teyofili,

Keree kii k'a pye wu ninɛ ni ge, sipyii ya jɔ kɔn na kee kafila kani. ² Kee keree k'a pye piimu jii na, na co ki jɔ kɔnduun wu na, a tuduro di gan pu mu p'a Kilɛ kafila wu yu ge, pee ya kii keree kii jomɔ jo wɛɛ mu. A ki kavɛɛ di ki ka na bɛ ni ki jɔvɛɛ pu wo jogana li ni. ³ Keree kii bɛeri k'a pye, fo ki jɔ kɔnduun wu ni ge, nɛ bɛ ya kee suguri xuuni. Lee wuu na l'a saha na nɛ yaa na kee keree kii ka, na ki sogi sogi kiyɛ na mu mu, Teyofili. ⁴ Keree kiimu ni m'a kalaa ge, kɔnhɔ m'a dɔ li na na can yɛ pile li wa kee keree kee.

Mɛlɛkɛ wa ya Yohana Batizelipye ze jo

⁵ Na Hɛrɔdi yaha saanra ti na Zhude jɔnɔ ni, Yawutuu wo saraya jaha shɔɔnɪvɔɔ wa bye wà, wu mɛgɛ di jɛ na Zakari. Abiya wo kurunɔ ki wo saraya jaha shɔɔnɪvɔɔ wa wu bye wii. Wu shɔ bye saraya jaha shɔɔnɪvɛɛ jɔnɔfɛɛ Arɔn poro wa; wee mɛgɛ ki bye na Elizabeti. ⁶ Pu shuun wu bɛeri nidiye yi bye Kilɛ jaha tɔan. Zɔ wa shishiin bye pu na Kafɔɔ Kilɛ wo jomɛɛjogoo ki ni wɛ. ⁷ Ga pya bɛ bye pu mu wɛ, bani Elizabeti bye seganha. Pu shuun wu bɛeri d'a lɛ.

⁸ Canja ka, na Zakari yaha saraya jaha shɔɔnɪvɛɛrɛ ti ni Kilɛ jaha tɔan, wu wo kurunɔ ki tuun wu ni. ⁹ A p'i wu jaha bulo, na bɛ ni saraya jaha shɔɔnɪvɔɔ pu wo kalɛɛ li ni, na wu jɛ Kilɛ-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni, wu nudanga wusuna wu le. ¹⁰ Sipyii pu bɛeri bye Kilɛ-jɛrɛgɛ na kpɛɛngɛ ki na, wusuna wu ledun wu ni. ¹¹ A Kilɛ wo mɛlɛkɛ wa di wuyɛ shɛ Zakari na, wee mɛlɛkɛ wu bye nudanga wusuna saraya yi tawologo ki kanige cɛ. ¹² Zakari ya wee ja tuun wemu ni ge, a wu hakili di wuregi, a wu fya. ¹³ Ga, a mɛlɛkɛ wu wu pye: «Zakari, ma ganha fya wɛ, bani ma Kilɛ-jɛrɛgɛ k'a co. Ma shɔ Elizabeti na ba ja se ma mu. Ma na ba wu mɛgɛ le Yohana. ¹⁴ Ma na ba fundanga pyi, ma funɲɔ na faha, sipyɪɲɛhɛmɛɛ na ba fundanga pye wu ze wu wuu na. ¹⁵ Wu na ba bye sipyigbɔ Kafɔɔ Kilɛ jaha tɔan, wu da ba duvɛn kelee kafugo yagbaga ka shishiin gbuu wɛ. Wu na ba jɪ Fɛfɛrɛ Muna na, fo wu tigiduun ni. ¹⁶ Wu na ba Izirayeli wo sipyii nɪjɛhɛmɛɛ jɛri pu Kafɔɔ

Kilɛ kabaŋa yiri. ¹⁷ Sefɛɛɛ munaa le l'a bye Kilɛ tudunmɔɔ Eli ni ge, lee ninunɔ na ba bye wu bɛ ni w'a ɲaari Kilɛ ɲaha tɔan, kɔnhɔ wu tii ni pu nagoo tɛ yaa, wu Kilɛ ɲɔmɛɛ cɔbaalaa ɲɛri fo p'a sipyitiiye fungɔnyɔ tu-uyo ta, kɔnhɔ wu shi wu gbegele, wu wu yaha Kafɔɔ ɲaha na.»

¹⁸ A Zakari di mɛlɛkɛ wu pye: «Nɛ na lee cɛ viinnɛ dii wɛ? Nɛ lɛ, nɛ shɔ bɛ d'a shiɲɛhɛmɛ ta.» ¹⁹ A mɛlɛkɛ wu wu ɲɔ shɔ na: «Nɛ ɲɛ Gaburiyɛli. Nɛ yeree Kilɛ ɲaha tɔan. Nɛ tun na pa ba jo ni ma ni, di pe Jozaama pe jo ma mu. ²⁰ Li wii, ma ɲɔ na ba bɔ, ma da jɔ jo wɛ, fo kii keree kii ɲɔ ba fa caɲa kemu, bani nɛ jomɔ pe pu da ba fa pu tuun ni ge, mu ya dɔ pee na wɛ.»

²¹ Sipyii pu bɛɛri bi Zakari sigɛɛ. Wu na mɔ Kilɛ-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni, a lee di bye pu mu kakanhana. ²² W'a foro tuun wemu ni ge, wu ya jɔ jo ni pu ni wɛ. A p'i li cɛ na kashɛɛ la w'a ɲa na wu yaha Kilɛ-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni. Na wu yaha wu ya jɔ jo wɛ, a w'i ɲaha shɛshɛɛɛ ta pye ni keye ni.

²³ Zakari wo labye wu cabyaa ki ɲɔ ya pa fa ge, a wu guri kari wu puga. ²⁴ A cabyaa kii di doro, a wu shɔ Elizabeti di yere yacɛɛ na, na ɲmɔhɔ yebyaa kaguro, na jo: ²⁵ «Kafɔɔ Kilɛ w'a li pye mu nɛ mu, w'a wu ɲii taha nɛ na tuun wemu ni ge, na nɛ fanhara keree laha nɛ ɲunɔ ni sipyii tɛ ni.»

Mɛlɛkɛ w'a Yesu ze jo

²⁶ Elizabeti laa li yɛɲɛ gbaara wogo ki na, a Kilɛ di mɛlɛkɛ Gaburiyɛli tun kari Galile kulo la ni; lee mɛgɛ ɲɛ Nazaretɪ, ²⁷ na shɛ nacebaa doɲɲɛ fucɛri wa mu. Nɔ wa wu bi wee co, wee mɛgɛ ɲɛ Yusufu; Dawuda shi wu ni w'a foro. Nacebaa doɲɲɛ fucɛri wu mɛgɛ ki bye Mariyama. ²⁸ A mɛlɛkɛ wu jɛ wɔ wu yiri, na wu pye: «Fɛɛɛmɛ bye, mu wɛ w'a ɲanɲɛ ta ge, Kafɔɔ Kilɛ wa ni mu ni.»

²⁹ A Mariyama hakili di wuregi pee jomɔ pe wuu na, wu bi wu funɲɔ shaa na, wɛ fɔ wɛ kɔri na jɔ bye lekɛ wɛ. ³⁰ A mɛlɛkɛ wu wu pye: «Ma ganha fya wɛ Mariyama, bani m'a fɛɛɛmɛ ta Kilɛ mu. ³¹ Li wii, ma na ba yere yacɛɛ na, na ja se, ma na ba wee mɛgɛ le Yesu. ³² Wu na ba bye sipyigbɔ, wu na ba yiri Kilɛ-gbɔtabaaga Ja. Kafɔɔ Kilɛ na ba wu tolɛ Dawuda wo saanra koro li kan wu mu. ³³ Wu na ba bye saan Yakuba shi wu

ɲunɔ ni gbee; wu saanra t'a da ga xhɔ wɛ.»

³⁴ A Mariyama di mɛlɛkɛ wu pye: «Lee na ba bye pyegana lekɛ na wɛ, bani nɛ sanha nɔ shi cɛ wɛ?» ³⁵ A mɛlɛkɛ wu wu ɲɔ shɔ na: «Fɛɛɛɛ Munaa na ba digi ma na. Kilɛ-gbɔtabaaga sefɛɛɛ ti ɲimɛ na ba ma tɔ. Lee wuu na Fɛɛɛɛ Ja wɛ ma da ba se ge, wu na ba yiri Kilɛ Ja. ³⁶ Li wii, ma ceboroshɔ Elizabeti wemu w'a lɛ ge, wee bɛ w'a yere yacɛɛ na, wu na ba ja se. Wee wemu wu bi yiri na seganha ge, ke yɛɲɛ ke wa wu laa li yɛɲɛ gbaara wogo. ³⁷ Bani yafiin ya Kilɛ jani wɛ.»

³⁸ Wee tuun wu ni a Mariyama di jo: «Kafɔɔ Kilɛ bulozhɔ wu wɛ nɛ, wu li pye na mu ba m'a li jo wɛ.» Lee kadugo na a mɛlɛkɛ wu gari, na laha wu tɔan.

Mariyama ya shɛ foro Elizabeti na

³⁹ Wee tuun wu ni a Mariyama di yiri, na gari tɔvuyo na faaboboyo fiige ki ni, na shɛ nɔ Zhude kulo la ni, ⁴⁰ na jɛ Zakari kaban, na Elizabeti shaari. ⁴¹ Ba Elizabeti ya Mariyama fɔ mujuu li logo wɛ, a pya wu ɲɛhɛ wu funɲɔ ni. A Elizabeti di ɲi Fɛɛɛɛ Munaa na. ⁴² A wu mujuugbɔɔ wɔ na: «Mu ɲɛ duba pya na toro cɛɛ pusamaa bɛɛri tɔan! Pya wɛ ma da ba se ge, wee bɛ ɲɛ duba pya! ⁴³ Jɔgɔ nɛ ɲɛ fo na Kafɔɔ bɛ nu wu na pa foro na na wɛ. ⁴⁴ Li wii nɛ mu fɔ mujuu li logo tuun wemu ni ge, a pya wu fundanga wo di ɲɛhɛ nɛ funɲɔ ni. ⁴⁵ Mariyama, mu ɲɛ duba pya, bani Kafɔɔ Kilɛ ya yemu jo mu mu ge, mu ya dɔ li na na yee ɲɔ na ba fa!»

Mariyama ya yogo kemu cɛɛ ge

⁴⁶ A Mariyama di jo:

«Nɛ Kafɔɔ Kilɛ pɛlɛ na zɔ wu na.

⁴⁷ Na funɲɔ nidanga wo wu ɲɛ na Shɔvɔɔ Kilɛ ni,

⁴⁸ bani wu bulozhɔ wɛ w'a wuyɛ tirige ge, w'a wu ɲii taha wu na.

Li wii, na co nime na, shi wɛ w'a ma ge, wu bɛɛri na ba nɛ pyi duba pya,

⁴⁹ bani Se Bɛɛri Fɔɔ Kilɛ ya kagbɔɔ pye nɛ mu, wu mɛgɛ ki ɲɛ fɛɛfɛɛ.

⁵⁰ W'a ɲunɔ ɲaari wu ɲii fyaara sipyii na, fo na shɛ nɔ pu shi nibama wu bɛɛri na.

⁵¹ W'a sefɛɛɛ keree pye ni wu keye ni, na tabaara fungɔnyɔ caaga.

- 52 W'a fanhafɛɛ tirige na laha pu saanra korogoo na, pii p'a tigi ge, na pee yirige.
 53 W'a xuugo fɛɛ tin yalijenɛɛ na, na lafɛɛ kewayaya wuu yaha kari.
 54 W'a wu kapyebye Izirayɛli wu tɛgɛ. A wu funɲo di do ni wuyɛ pyaa ɲiɲaara keree ki ni
 55 Ibirayima ni wu kadugo ki shizhaa na fo gbee ma na jo, ba w'a bi ɲomɛɛ li lo wu sefɛɛɛ pu mu wɛ.»
 56 A Mariyama di gori Elizabeti yiri, na yeye taanri shishiin pye. Lee kadugo na na guri kari wu puga.

Yohana Batizelipye ze keree

- 57 Elizabeti tigiduun ya pa no ge, a wu funana se. 58 Ba wu tiinɲii ni wu cebooloo p'a logo na Kafɔ Kile ya wu ɲiɲaara ti peɛ wu shizhaa na wɛ, na binne funɲo taan ni wu ni.
 59 Pya wu cazege cana gbarataanri wogo, a p'i ba di ba wu cekoonro pye. Pu funɲo bye p'i wu to Zakari mɛgɛ le wu na, 60 ga, a nufɔ wu jo na: «Ahayi, wu mɛgɛ ki da le Yohana.» 61 A p'i wu pye na: «Ga mu sipya wa shishiin mɛgɛ di wa mu-i dɛ?» 62 A p'i pya wu to wu yege ni jaha sheshɛɛɛ ni, na wu funɲo wa wu mɛgɛ keke le pya wu na wɛ? 63 A Zakari di walaa sha pu mu, na yi ka wu na na: «Wu mɛgɛ ki wa Yohana.» A l'i pu beeri fo. 64 Taapile ni a Zakari ɲo k'i mugi, a wu ja na yu, na Kile so. 65 A pu tiinɲii pu beeri di fya. Sipyii pu bi lee nibyii le yu Zhude faaboboyo fiige ki beeri ni. 66 Yi logovɛɛ beeri bi pu funyo shaa ni kii keree kii ni, a p'i jo: «We pya we na ba bye jaha wɛ?» Bani Kafɔ Kile wo sefɛɛɛ ti bye wu na.

Zakari ya yogo kemu cee ge

- 67 Wee tuun wu ni a pya wu to Zakari di ɲi fɛfɛɛɛ Munaa na. A wu kapanaa jo na:
 68 «Kafɔ Izirayɛli wo Kile we w'a soni, bani w'a wu ɲii taha wu sipyii pu na, na pu ɲunɲo wolo.
 69 W'a Shɔvɔ baraga wo yirige wɛɛ mu na foro wu kapyebye Dawuda shi wu ni.
 70 Wu bi wee kaa jo fo taatuunnɔ ni wu tudunmɔ fɛfɛɛɛ wuu pu ɲo ni,

- 71 na wu na ba wɛɛ tɔnha wu pɛɛn na, na wu shɔ na wu wolo wu kɔvɛɛ beeri kenɛ ni,
 72 na wu ɲiɲaara keree ɲo fa wu sefɛɛɛ pu shizhaa na, na wu fungɔngɔ yaha wu fɛfɛɛɛɛ ɲomɛɛ li na.
 73 Wu bi kaa wu sefɛɛ Ibirayima mu,
 74 na wu na ba wu shɔ wu pɛɛn na, kɔnhɔ wu lowagaa wuu di da labye pyi wu mu,
 75 wu bye fɛfɛɛɛɛ wuu, nidiimɛɛ wu jaha taan wu shi wu cana ɲehɛɛ ki beeri ni.
 76 Mu be na pya, ma na ba yiri Kile-gbɔtabaaga tudunmɔ, bani ma na ba ɲaari Kafɔ jahagbaa na, na wu korogoo ki yari.
 77 Ma na ba li she wu sipyii pu na na wu na ba ɲuwuuro kan pu mu, bani pu jurumu w'a yafa pu mu
 78 wɛɛ wo Kile wu wo ɲiɲaara te ni wu saama pu gbɔro ni. Yee gbɔro ni ɲimugunɲo ya no wɛɛ na na yiri fugba we ni.
 79 Pii p'a tiin piige ni ni xu ɲimɛ ni ge, w'a kpɛngɛ yeege pee mu, na wɛɛ tɔɔyo yaha ɲapiɲɛ koo ni.»
 80 Ayiwa, wee pya wu bi legi, na se jaha na fungɔngɔ fɛɛɛ ni. A wu gori siwaga ki ni, fo na she wu shɛduun no Izirayɛli na.

2

Yesu ze keree (Macoo 1:18-25)

- 1 Wee tuun wu ni Oromɛ saannaa Ogusiti bi tuduro kan na fiye yi sipyii pu beeri mɛyɛ yi ka. 2 Pee kama pu nizhiimɛ ya Kirinusi ta wu ɲɛ Siiri fiige ki gbafɛnɛɛri. 3 A sipyii pu beeri di gari pu kulogoo ni, kɔnhɔ pu mɛyɛ di she ga wà.
 4 A Yusufu be di foro Nazareti ni, lee ɲɛ Galile fiige ki kulo la. Na gari Betilehemu kulo li ni Zhude fiige ki ni, lee ɲɛ saannaa Dawuda wo kulo le. Bani Dawuda shi shɛn wu ɲɛ wii. 5 A wu gari wà, kɔnhɔ wu ni wu curɔ Mariyama mɛyɛ di she ga. Mariyama laa wo wu bye. 6 Na pu yaha Betilehemu ni, a Mariyama tigiduun di no. 7 A wu wu funazhiire se, na faya migile pya wu na, na wu sinniɲɛ shɔngɔ logbakɔro ni, bani pu ya xuu ta nabuun tatigiɲɛ puga ki ni wɛ.

Meleke wa ya wuyε she yatōnahamaa pu na

⁸ Yatōnahamaa pii bye kee fiige ki ni, pee bi shuun j̄ni na sipon̄o ki ni, na pu yatōyō kaseri. ⁹ A Kile wo meleke wa di ba yere pu j̄n na. A Kafō Kile wo nōrō wu j̄n j̄n pu kabaya yi b̄eri na. A p'i fya xuuni. ¹⁰ Ga, a meleke wu pu pye: «Yi ganha fya wε, bani fundangbōhō Jozaama n'a da jo yi mu, pee na ba bye sipyii pu b̄eri wo. ¹¹ Wii mε, Shōvō w'a se nijaa yee mu Dawuda kulo li ni, wee wu j̄e Kirisa we, na nōhō pye Kafō we. ¹² Li jaha shesh̄ere ti wa te, yi na ba pubinnε la ja, f̄aya na migile li na, na li sinniņε shōngō logbakōrō ni.» ¹³ Taapile ni a melekeε kuruyo niņeh̄eyε di ba binne wee meleke wu tāan, na ȳiri fugba we ni. Pu bi Kile sōni na yu:

¹⁴ «Kile w'a sōni fugba l̄i l̄i we ni!

N̄aniņε ki pye niņε ke na
wu j̄idaan sipyii niņε ni!»

¹⁵ Ba pee melekeε p'a laha yatōnahamaa pu tāan, na kari fugba we ni wε, a yatōnahamaa p'i yi jo puyε mu na: «Yi pa wū she fo B̄etilehemu ni. Le kapyexhō le kaa Kafō Kile ya jo wū mu ge, wū she li ja.»

¹⁶ A p'i gari t̄ovuyo na, na she Mariyama ni Yusufu ta wā, ni pubinnε le; lee bi sinniņε shōngō logbakōrō ni. ¹⁷ Ba p'a pubinnε li ja wε, jomō pemu ya jo pu mu wee pya wu shizhaa na ge, a p'i pee paari. ¹⁸ A l'i bye kakanhana yatōnahamaa pu jomō pu logov̄ε pu b̄eri mu. ¹⁹ A Mariyama di kii keree kii b̄eri yaha wuyε funn̄o ni, na wu funn̄o kōon ki na. ²⁰ Lee kadugo na a yatōnahamaa p'i guri, na ganha na Kile p̄ele, na wu sōni, na gaan̄i, p'a keree kiimu logo, na kiimu ja ge, kee b̄eri wuu na. Ki b̄eri ya pye na bε ni meleke wu wo jomō pu jogana li ni pu mu.

Yesu m̄egε k'a le

²¹ Ba pubinnε li cabyaa gbarataanri w'a fa wε, a p'i wu cekōonrō pye na wu m̄egε le Yesu. Meleke w'a bi kee m̄egε ke le wu na, na ta wu nu wu sanha yere wu yac̄ere na wε.

Yesu ya kan Kile mu Kile-p̄eņε pugbōhō ki ni

²² Ba Mariyama siv̄ere ti cabyaa k'a fa wε, na saha ni Kile tudunmō Musa wo saliya wu ni, a Yusufu ni Mariyama di gari ni pya wu ni Zheruzalemu ni, na she wu kan Kafō Kile mu, ²³ ma na jo ba l'a ka Kafō Kile wo saliya wu ni wε na: «Funazhiigee ki b̄eri ki pye Kafō Kile wo-goo.»* ²⁴ Kafō Kile wo saliya w'a bi f̄efer̄ε saraga kemu kaa yu ge, a p'i kee bε wolo: «Xobangaa shuun kelee gbegebe shazhibiye shuun.»*

²⁵ Ná wa bye Zheruzalemu ni wu m̄egε j̄e na Simiñō. Sipyitiime, Kile j̄ni fyaara sipya wu bye wii. Wu bi Izirayeli wo Shōvō wu sigee; F̄efer̄ε Munaa bye wu na. ²⁶ Lee bi li she wu na na Kile na ba Shōvō wemu tun na pa ge, na Simiñō da xhu ni wu ya wu j̄ii taha wee na wε. ²⁷ A F̄efer̄ε Munaa l'i wu jaha co na kari Kile-p̄eņε pugbōhō ki ni. Tuun wemu ni Yesu sef̄ε p'a j̄é ni wu ni saliya wu keree ki zhōonri wuu na ge, ²⁸ a Simiñō di pubinnε li lō wu keye ni, na Kile sō na jo:

²⁹ «Kafō Kile, nime ma na já ma bulo wu yaha

w'a gaan̄i n̄aniņε na, na bε ni ma jomō pu ni,

³⁰ bani na j̄ii l'a Shōvō wu ja,

³¹ m'a wemu gbegele sipyii pu b̄eri mu ge.

³² Wu na ba bye kp̄εngε,

na kp̄εngε yeege shi wu b̄eri mu,

ali wemu bε j̄e Yawutuu wε,

na nōrō taha Izirayeli, ma sipyii pu na.»

³³ Simiñō ya jomō pemu jo Yesu shizhaa na ge, a pee di bye kakanhana pya wu to ni wu nu wu mu. ³⁴ A Simiñō di duba pye pu mu, na yi jo pya wu nu Mariyama mu na: «Li wii, we pya we ya pa Izirayeli sh̄ēn niņeh̄em̄ε tuuro ni pu yirige wuu na. Wu na ba bye jaha shesh̄ere, nakaara na ba byi temu keree na ge, ³⁵ kōnhō sipyiņeh̄em̄ε fungōnyō di foro kp̄εngε na. Mu kunni Mariyama, n̄ere wa na ba mu kanha, kanna ŋmōpara l'a ma zō su.»

Kile tudunmō Anε keree

³⁶ Cee Kile tudunmō wa bε bye wā, wee m̄egε bye Anε. Fanuw̄eli poro wu bye

* 2:23 Ekizode 13:2, 12, 15 * 2:24 Levitike 12:8

wii, Azəri shi wu ni w'a foro. Wu bi shi niñeheme ta. Wu dopiñe wo, nacebaa wo w'a kan ná wa mu. A wu yee gbarashuun pye ni wee ná wu ni, lee kadugo na a ná wu xhu. ³⁷ A wu gori mu. Wu shi wu bi yee kelee gbarataanri ni sheshere (84) xó. Wu bi foro Kile-pene pugbóhó ki kaan̄a ki ni we, ga wu bi Kile pele can̄a fara piige na, na suun leni na Kile ñeri. ³⁸ A wee di nò pu na wee tuun wuyé pyaa ni, na baraga taha Kile na. A wu jo wee pya wu shizhaa na ñuwuuro ti sigewe pu beeri mu Zheruzalemu ni.

³⁹ Kafó Kile ya ñomehe kiimu jo saliya Kitabu wu ni pya gan na Kile mu ge, ba Yesu sefee p'a kee beeri ño fa we, na guri pa Galile fiige ki ni, na gari Nazareti ni. Lee ñe puyé pyaa wo kulole. ⁴⁰ Pya wu bi legi, na baraga taa. Wu bi ñi fungongo fere na, Kile wo fereme pe bye wu na.

Yesu ya yee ke ni shuun ta

⁴¹ Kile ya Yawutuu ñun̄o wolo bulooro ni Misira fiige ki ni. A tee Nuwuuro t'i ñeri kalene pu mu. Yee beeri Yesu sefee pu na she lee kalene le gba Zheruzalemu ni. ⁴² Ba Yesu ya yee ke ni shuun ta we, a p'i gari Zheruzalemu ni kalene li ni, na be ni pu wo kalene li ni. ⁴³ Ba kalene li cabyaa k'a fa we, a p'i koo lo na se puga, ga, a Yesu ñohore wo wu gori pu kadugo Zheruzalemu ni, wu sefee pu bi lee ce we. ⁴⁴ A p'i li yaha na Yesu na da ni pee ñaariñii pu ni. A p'i can̄a nigin ñara pye na wu shaa pu cebooloo, ni pu cevee pu te ni. ⁴⁵ Pu ya wu ña-e ge, na guri pa wu sha Zheruzalemu ni. ⁴⁶ Cabyaa taanri nidorogo na, a p'i she wu ta Kile-pene pugbóhó ki ni, wu nideenge ki bye saliya karamogoloo pu niñe ni, na pee jomó nuri, na pu yegee. ⁴⁷ Pii pu bi wu jomó pu nuri ge, a wu fungongo fere te, ni wu ñoshóro ti pyegana di bye pu beeri mu kakanhana. ⁴⁸ Ba wu sefee p'a wu ña we, a l'i bye pu mu kakanhana, a wu nu wu wu pye: «Pya, leke na m'a le pye wu na we? Li wii! Ne ni ma to wu funjonrogo wuu pu bi mu shaa.»

⁴⁹ A wu pu pye: «Naha na yi bi na shaa we? Ta yee ya li ce na ne yaa na ta na To Kile wu

puga ki ni we?» ⁵⁰ Ga jomó pe w'a jo pu mu ge, pu ya pee ce we.

⁵¹ A Yesu di gari ni pu ni Nazareti ni, na guu pu mu. A wu nu wu kunni di kii keree kii beeri yaha wuyé funño ni. ⁵² Yesu bi legi fungongo ni ceepuuro ni; a wu kaa di daan Kile ni sipyii pu beeri ni.

3

Yohana Batizelipye wo Kile jomó yere
(Macoo 3:1-12; Marika 1:1-8; Yohana 1:19-28)

¹ Orome saannaa Tiberi wo saanra ti yee ke ni kaguro wuu, lee wa bi Pónsi Pilate ta Zhude fiige ki gbafeneeri; Heródi di bye Galile fiige ki ñun̄o ni; wu ceborona Filipe di bye Iture ni Tirakoniti, yee fiye yi ñun̄o ni; Lisinasi di bye Abileni fiige ki ñun̄o ni. ² Ane ni Kayife bi bye saraya ñaha shónrivere ñun̄ofee. Wee tuun wu ninumó ni, a Kile jomó p'i nò Zakari ja Yohana na na wu yaha siwaga ki ni. ³ Yohana bi Zhuruden Gba lohó ki kulogoo ki beeri ñaari, na Kile jomó pu yere pyi sipyii pu mu na pu daajene jo pu jurumu wu na p'i batize, kónhó pu jurumu w'i yafa pu mu. ⁴ Ma na jo ba l'a ka Kile tudunmó Ezayi wo Kitabu wu ni we na:

«Mujuu l'a fóro siwaga ki ni na:

«Yi Kafó wu koo li yàa!

Yi wu korogoo ki tii!

⁵ Loguuyo ye beeri na ba ñi daanna.

Faaboboyo ni bobonoo ki beeri
na ba digi na daanna.

Konahaya ye beeri na ba dii.

Takokaya ye beeri ño na ba daanna.

⁶ Kile ya Adama nagoo shuu shogana lemu na ge,

sipyii beeri na ba lee ña.»*

⁷ Sipyii pii pu bi ma na batizeni Yohana mu ge, wu bi yi yu pee mu na: «Yee maton nagoo piiri, jógó w'a yee kaala na yee pu paa Kile wo loyire nibana le ñaha na we?

⁸ Kapyegge kiimu k'a li she na y'a daajene jo yi jurumu wu na ge, y'a kee pyi. Yi ganha ba yu yiye funño ni na Ibirayima wu ñe yee to we. Bani n'a da yi jo yi mu, Kile na já ye faakageeye ye ñeri na pye Ibirayima nagoo.

⁹ Ali nime, kacerege k'a lo na xó, di da tiye

* 3:6 Ezayi 40:3-5

yi niye yi cere. Tige beeri ki ne ki ya nagoo nizaamaa pyi-i ge, kee na ba gon, na ki wa na ni.»

¹⁰ A sipyiire t'i ganha na wu yegee na: «Wee tuun wu ni wee ya yaa na leke pye we?» ¹¹ A wu pu na shi na: «Fadeye shuun ne wemu mu ge, wu nigin kan funmo fo mu. Yalige yaaga ne wemu mu ge, wu be wu li pye mu.»

¹² A fanhafee wari shovoo pii be di ba, konho p'i batize, a pee di wu pye na: «Karamogo, wee ya yaa na leke pye we?» ¹³ A wu pu na shi na: «We kaa l'a jo yi mu ge, yi ganha da yaaga shi di doro wee junjo ni we.»

¹⁴ A sorosii pii be di wu yege na: «Wee do, wee ya yaa na leke pye we?» A wu pu pye: «Yi ganha bu sipya wa shishiin wo wari shi wu na fanha na we. Yi ganha kafineye taga wa shishiin togo le we. Yi yiye yaha yi saraa na.»

¹⁵ Sipyii pu bi lee jibaŋa sigree, pu beeri bi pu funyo kon Yohana shizhaa na, wu bu da wee ne Kirisa wu we. ¹⁶ A Yohana di pu beeri na shi na: «Ne kunni wa yee batizeni loho ye ni. Ga wa w'a ma, wee fanha ya nehe ne wogo na. Ne yaa ni wu tanhaya meere be zanha ni we. Wee na ba yi batize Fefere Munaa ni na ni. ¹⁷ Wu shinma fo fo yaaga ki wa wu kenje ni, wu na ba wu shinma saŋa ki foolo na wolo sigiye yi ni. Wu na ba shinma pya wu le wu kpoo ni. Ga wu na ba sigiye yi soroŋo nafugibaaga ni.» ¹⁸ Yohana bi jom patii nijeheme be taga na sipyii pu yeri, na Kile wo Jozaama pe yu pu mu.

¹⁹ Ga Yohana bi fiige ki junjofoo Herodi nahama she wu na. Bani wee bi wu ceborona Filipe shi Herodasi kon shi wu na. Na wu nahama jo wu na wu kakuuyo yi saya beeri be wuu na. ²⁰ Lee kadugo na a Herodi di kakuuno la be pye sanha na Yohana le kaso ni.

*Yesu Kirisa batizeli
(Macoo 3:13-17; Marika 1:9-11)*

²¹ Ba sipyii pu beeri ya batize xo we, a Yesu be di batize. Na wu yaha Kile-jerege ki na, a fugba wu na di mugi; ²² a Fefere Munaa di digi wu na, ba gbegbe shazhira ne we. A mujuu la di foro fugba wu ni na:

«Mu ne ne nidaan Ja, mu kaa ya dan ne ni tene baa.»

*Yesu Kirisa naho tayirige
(Macoo 1:1-17)*

²³ Yesu ya wu labye wu na kon tuun wemu ni ge, wu shi wu bi yee kelee taanri (30) shi xo. Sipyii fungongo na na Yusufu ja wu ne wii.

Yusufu bi bye Heli ja.

²⁴ Heli ya foro Matati ni.

Matati di foro Levi ni.

Levi di foro Meliki ni.

Meliki di foro Zhanayi ni.

Zhanayi di foro Yusufu ni.

²⁵ Yusufu di foro Matitiya ni.

Matitiya di foro Amosi ni.

Amosi di foro Naxhumi ni.

Naxhumi di foro Esili ni.

Esili di foro Nagayi ni.

²⁶ Nagayi di foro Makati ni.

Makati di foro Matitiya ni.

Matitiya di foro Simeyi ni.

Simeyi di foro Zhoseki ni.

Zhoseki di foro Zhoda ni.

²⁷ Zhoda di foro Zhokana ni.

Zhokana di foro Eresa ni.

Eresa di foro Zorobabeli ni.

Zorobabeli di foro Salaceli ni.

Salaceli di foro Neri ni.

²⁸ Neri di foro Meliki ni.

Meliki di foro Adi ni.

Adi di foro Kosamu ni.

Kosamu di foro Elimada ni.

Elimada di foro Eri ni.

²⁹ Eri di foro Zhouzuwe ni.

Zhouzuwe di foro Elizeri ni.

Elizeri di foro Zhorimu ni.

Zhorimu di foro Matati ni.

³⁰ Levi di foro Simiŋa ni.

Simiŋa di foro Zhuda ni.

Zhuda di foro Yusufu ni.

Yusufu di foro Zhonamu ni.

Zhonamu di foro Eliyakimu ni.

³¹ Eliyakimu di foro Meleya ni.

Meleya di foro Mena ni.

Mena di foro Matata ni.

Matata di foro Natan ni.

Natan di foro Dawuda ni.

³² Dawuda di foro Zhese* ni.

Zhese di foro Obedi ni.

Obedi di foro Bowazi ni.

Bowazi di foro Salimo ni.

Salimo di foro Nasan ni.

* **3:32 Zhese:** Wee ninumo p'a byi Izayi.

- ³³ Nasɔn di foro Aminadabi ni.
Aminadabi di foro Adamini ni.
Adamini di foro Arini ni.
Arini di foro Esirɔmu ni.
Esirɔmu di foro Pɛrɛzi ni.
Pɛrɛzi di foro Zhuda ni.
³⁴ Zhuda di foro Yakuba ni.
Yakuba di foro Ishaaga ni.
Ishaaga di foro Ibirayima ni.
Ibirayima di foro Teraki ni.
Teraki di foro Nakɔri ni.
Nakɔri di foro Serugi ni.
³⁵ Serugi di foro Eregu ni.
Eregu di foro Pɛlɛgi ni.
Pɛlɛgi di foro Hɛbɛri ni.
Hɛbɛri di foro Selaki ni.
³⁶ Selaki di foro Kayinamu ni.
Kayinamu di foro Aripakisadi ni.
Aripakisadi di foro Sɛmu ni.
Sɛmu di foro Nuxhun ni.
Nuxhun di foro Lɛmɛki ni.
³⁷ Lɛmɛki di foro Mɛtusɛla ni.
Mɛtusɛla di foro Hɛnɔki ni.
Hɛnɔki di foro Zhɛrɛdi ni.
Zhɛrɛdi di foro Malelɛli ni.
Malelɛli di foro Kena ni.
³⁸ Kena di foro Enɔsi ni.
Enɔsi di foro Sɛti ni.
Sɛti di foro Adama ni.
Adama di foro Kilɛ ni.

4

*Yesu Kirisa nɔwuuro
(Macoo 4:1-11; Marika 1:12-13)*

¹ Ba Yesu ya ji Fɛfɛɛrɛ Munaa li na wɛ, na guri yiri Zhurudɛn Gba wu jɔ ki na. A Fɛfɛɛrɛ Munaa di wu jaha co na kari siwaga ki ni. ² A wu cabyaa kɛlɛɛ shɛshɛrɛ (40) pye Shitaanni na wu taanna na wii. Wu ya ta yalige ka shishiin li yee caya yi na wɛ. Yee caya yi na toro xɔ, a xuugo di wu ta. ³ Wee tuun wu ni a Shitaanni di wu pye: «Ma bi jɛ Kilɛ wo Ja we, ke faakagerɛnɛ ke pye na ki jɛri buuri.» ⁴ A Yesu di wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kilɛ Kafila wu ni na: «Nɔ yalige yɛ wa sipya jɔ shaa wɛ.»*» ⁵ Lee kadugo na a Shitaanni di gari ni wu ni fugba ni, na shɛ konɔ saanra ti bɛɛri shɛ wu na taapile ni. ⁶ A Shitaanni di wu pye: «Nɛ na te juɔ fɛɛrɛ te ni ti nɔɔrɔ wu bɛɛri kan ma mu, bani t'a jɛ nɛ kɛnɛ ni. N'a giin di ti kan wemu mu ge, di ti kan wee mu. ⁷ Ma

bu nuguro sin nɛ fɛɛ ni, yee bɛɛri na bye ma woyo.» ⁸ A Yesu di wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kilɛ Kafila wu ni na:

«M'a ma Kafɔɔ Kilɛ yɛ pɛlɛ,

ma da labye pyi wee yɛ nigin mu.»*

⁹ A Shitaanni di wu jaha co sanha, na kari Zheruzalɛmu ni, na wu yaha Kilɛ-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki jidi li ni, na wu pye: «Ma bi jɛ Kilɛ wo Ja we, kɔn to jinɛ na. ¹⁰ Bani l'a ka Kilɛ Kafila wu ni na:

«Kilɛ na ma kaa jo wu mɛlɛkɛɛ pu mu na p'a ma kasɛri.

¹¹ Pu na ma co pu keye ni, kɔnhɔ ma tɔɔgɔ ganha bu guu kagerɛnɛ yafiin na wɛ.»*

¹² A Yesu di wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kilɛ Kafila wu ni na:

«Ma ganha bu ma Kafɔɔ Kilɛ taanna wii wɛ.»*

¹³ Ba Shitaanni ya xɔ tee nɔwuuro ti bɛɛri ni wɛ, na gari na wu yaha wà, fo wu jidaan tuun wa betii.

*Yesu ya wu labye jɔ kɔn Galile fiige ki ni
(Macoo 4:12-17; Marika 1:14-15)*

¹⁴ A Yesu di guri shɛ Galile fiige ki ni Fɛfɛɛrɛ Munaa gbɔɔrɔ ni. Wu mɛgɛ ki bi foro fiige ki bɛɛri ni. ¹⁵ W'a bi sipyii kalaa pu Kilɛ-pɛɛnɛ piyɛyɛ yi ni, sipyii pu bɛɛri di wu pɛlɛ.

*Nazarɛti shɛɛn ya dà Yesu na wɛ
(Macoo 13:53-58; Marika 6:1-6)*

¹⁶ Yesu ya nɔ Nazarɛti ni, xuu wemu ni w'a bii ge, na jɛ Kilɛ-pɛɛnɛ puga ki ni cadɛɛngɛ ki ni, na yiri yere, kɔnhɔ wu Kitabu wu kalaa. ¹⁷ A p'i Kilɛ tudunmɔɔ Ezayi wo Kitabu wu kan wu mu. A wu wu jɔ mugi na xuu wa ta wà, l'a ka wà na:

¹⁸ «Kafɔɔ Munaa wa nɛ na,

bani w'a nɛ tire,

kɔnhɔ nɛ Kilɛ Jozaama jo la baa fɛɛ mu.

W'a nɛ tun na nɛ wu buloo ni kasolemɛɛ faha,

di fyɛnmɛɛ jɛmugunɔ yɛrɛ pye,

di cɔnrɔmɔ fɛɛ wolo pu kanhama ni,

¹⁹ di Kafɔɔ wo fɛrɛmɛ yee li yɛrɛ pye.»*

²⁰ Lee kadugo na a Yesu di Kitabu wu jɔ tɔ, na wu kan kapyɛbye wu mu, na diin, kɔnhɔ wu da pu kalaa. A Kilɛ-pɛɛnɛ puga ki

* 4:4 Dutɛrɛnɔmɛ 8:3
Ezayi 61:1-2

* 4:8 Dutɛrɛnɔmɛ 6:13

* 4:11 Zaburuu 91:11-12

* 4:12 Dutɛrɛnɔmɛ 6:16

* 4:19

sipyii pu bɛɛri di nahaya kɔ le wu ni. ²¹ Wee tuun wu ni a Yesu di jɔ kɔn na yu pu mu na: «Pe Kitabu jomɔ pe y'a logo nijaa ge, pee jɔ ya fa.» ²² Pu bɛɛri bi wu mɛsaana yu. Jozaama pe w'a jo ge, pee bye pu mu kakanhana. A p'i ganha na yu na: «Ta we jɛ mɛ Yusufu ja wu wɛ?»

²³ A Yesu di pu pye: «Nakaara baa, yee na ba le talenɛ le jo na: «Wɛɛ pyevɔɔ mayɛ cuunɔ.» Yee na ba jo na: «Keree kii m'a pye Kapɛrinɔmɔ ni ge, wɛɛ ya ki kaa logo, ki shi pye nahamɛ bɛ mayɛ pyaa kulo li ni.»

²⁴ A wu jo sanha na: «Can na n'a da yi jo yi mu, Kilɛ tudunmɔ wa shishiin ya joni na jɔgi wuyɛ pyaa kulo ni wɛ. ²⁵ Ga n'a da yi jo yi mu can na, naxhugoshaa nijɛhemɛɛ bi bye Izirayɛli fiige ni Kilɛ tudunmɔ Eli cana jii ni, tuun wemu ni waga ya yere na ta yee taanri ni yeye gbaara ge. A xuugbɔhɔ di jɛ kee fiige ki bɛɛri ni. ²⁶ Lee bɛ na, Eli ya ta tun wa shishiin yiri pu ni wɛ, fo naxhugoshɔ wa, wee bye Sidɔn fiige kulo la ni, lee mɛgɛ jɛ Sarɛpita. ²⁷ Togo fɛɛ nijɛhemɛɛ bɛ di bi bye Izirayɛli fiige ki ni Kilɛ tudunmɔ Elize cana jii ni. Lee bɛ na wa shishiin ya cuunɔ pee ni wɛ, fo Siiri fiige sipya wa, wee mɛgɛ ki bye Nama.»

²⁸ Ba Kilɛ-pɛɛɛɛ puga ki funɔ sipyii pu bɛɛri ya pee jomɔ pu logo wɛ, a pu logoo di yiri xuuni. ²⁹ A p'i yiri, na Yesu kile yeege kulo li ni. Pu kulo li bi yerenɛ bobonɔ kemu na ge, a p'i gari ni wu ni kee jɔnɔ ni, na p'i wu ɲmununɔ shan bobonɔ ki wege ki ni. ³⁰ Ga, a Yesu kunni di doro pu ninɛ ni, na gari.

*Ná we w'a bi kanha jina kenɛ ni ge
(Marika 1:21-28)*

³¹ A Yesu di gari Galile kulo la ni, lee mɛgɛ jɛ Kapɛrinɔmɔ. W'a bi sipyii pu kalaa cadɛɛnyɛ yi na wà. ³² A wu kalaa wu kangana l'i pu nahaa wɔ xuuni, bani w'a bi yu ni sefɛɛɛɛ ni.

³³ Ná wa bye Kilɛ-pɛɛɛɛ puga ki ni jina na jɛ wu ni, a wu xhuulo ni mujuugbɔɔ ni na:

³⁴ «Eyi! Naha mu di zhaa wɛɛ fɛni wɛ Yesu Nazarɛti shɛn? M'a pa ba wù kyɛɛgi gɛ? Nɛ mu shi cɛ, Kilɛ Fɛfɛɛɛɛ wo mu jɛ.» ³⁵ A Yesu di din jina wu na na: «Cari mayɛ na! M'a foro we ná we ni!» A jina wu wu shan jine na pu bɛɛri ninɛ ni, na foro wu ni, wu ya

yaaga pye wu na wɛ. ³⁶ A l'i bye kakanhana sipyii pu bɛɛri mu, fo pu na puyɛ yegeɛ na: «Le kaa le bɛ do? Fanha ni sefɛɛɛɛ ni we ya yu ni jinaa ni, p'i foro sipyii ni!» ³⁷ Lee wuu na Yesu mɛgɛ ya fiige ki bɛɛri círi.

*Yesu ya yama fɛɛ nijɛhemɛɛ cuunɔ
(Macoo 8:14-17; Marika 1:29-34)*

³⁸ Ba Yesu ya foro Kilɛ-pɛɛɛɛ puga ki ni wɛ, na gari Simɔ kaban. Lee di Simɔ yafezhɔ niganhana ta ceefuuro kenɛ ni, a p'i Yesu jɛɛri na wu wu cuunɔ. ³⁹ A Yesu di shɛ leele wu jɔnɔ ni, na jo ni fanha ni na ceefuuro ti ti foro wu ni. A ceefuuro t'i wu yaha. Taapile ni a wu yiri, na labye jɔ kɔn, na pu keree yàa.

⁴⁰ Cana ki na to xɔ, a sipyii di shɛ wu yiri ni pu yama fɛɛ bɛɛri ni. A wu wu keye taha pu bɛɛri nigin nigin na, na pu cuunɔ. ⁴¹ A jinaa bɛ di foro sipyijɛhemɛɛ ni, p'a bi zeɛ na: «Mu jɛ Kilɛ Ja wɛ.» Ga, a Yesu di din pu na. Wu ya ta sɔɔ pu jo wɛ, bani pee ya cɛ na wee wu wa Kirisa wɛ.

*Yesu ya Kilɛ kafila jo Kilɛ-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi ni
(Marika 1:35-39)*

⁴² Ba jiga k'a mugi wɛ, a Yesu di yiri kari siponɔ ki xuu wa ni. Sipyii pu bi wu shaa. Ba p'a shɛ nɔ wu tàan wɛ, na wu kuuri kɔnhɔ wu ganha gari di pu yaha wɛ. ⁴³ Ga, a wu pu pye na: «Fanha ki wa kii nɛ wu Kilɛ saanra ti Jozaama pu jo kulogoo kisanjaa bɛ ni, bani lee wuu na nɛ tun.» ⁴⁴ W'a bi Kilɛ Kafila wu yɛɛ pyi Yawutuu fiige ki Kilɛ-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi ni.

5

*Yesu ya wu kalaapiire nizhiilee pu yiri
(Macoo 4:18-22; Marika 1:16-20)*

¹ Cana ka na Yesu yaha Zhɛɛzarɛti Gba lɔhɔ ki jɔ na, sipyii pu bi wu cɔnri, kɔnhɔ p'i Kilɛ jomɔ logo. ² A wu kɔrɔyɔ shuun wa ja gba lɔhɔ ki jɔ na, fyashaa pu na foro yi ni. Pee bi pu jɔlɔɔ jii. ³ A wu jɛ kee kɔrɔgɔ ka ni, kee bye Simɔ wogo, na li sha Simɔ mu na wu kɔrɔgɔ ki nununɔ kɔnɔ ki na jɛri. Ba lee ya pye wɛ, a wu diin kɔrɔgɔ ki ni, na sipyii pu kalaa.

⁴ Ba Yesu ya xɔ jomɔ pu ni wɛ, a wu Simɔ pye: «Kɔrɔgɔ ki fulɔ tacogonɔ ki ni, y'i yi jɔlɔɔ pu wá lɔhɔ ki ni fyaa pu fɛni!» ⁵ A Simɔ di wu jɔ shɔ na: «Karamɔgɔ, wɛɛ ya shɔn

labye na, wée ya ta yafiin be co we. Ga, ma jomɔ pu wuu na, ne na jò wu wá lɔhɔ ki ni.»

⁶ Ba lee ya pye we, a p'i fyanhemee co, fo pu jò w'a jɔ kɔn na gɔɔn. ⁷ A p'i ganha na pu kaafee pii kani ni keye ni kɔrɔgɔ katii ni, na pu pa pu tɛge. A pee di ba. A p'i kɔrɔyɔ shuun wu beeri ni, fo kɔrɔyɔ yi na zhaa da minɛ lɔhɔ ki ni.

⁸ Ba Simɔ Pyɛeri ya lee ja we, a wu nuguro sin Yesu fee ni, na jo: «Kafɔɔ, laha ne taan, bani jurumupye ne ne.» ⁹ Pu na pii fyanhemee pii co, a l'i bye kakanhana pu ni pu kaafee pu beeri mu. ¹⁰ Zebede jalaa, Yakuba ni Yohana we w'a bye Simɔ kariinii ge, pee be bi li ta kakanhana. A Yesu di Simɔ pye na: «Ma ganha da vya we. Ga nime, ma na ba bye sipyii shavɔɔ.» ¹¹ Wee tuun wu ni a p'i ba kɔrɔyɔ yi yerenɛ kɔjɔ ki na, na yi beeri yaha wà, na daha wu feni.

Yesu ya togo fɔɔ wa cuunɔ

(Macoo 8:1-4; Marika 1:40-45)

¹² Na Yesu yaha kulo la ni, ná wa bye wà, togo bye wu cére ti beeri na. Ba w'a Yesu ja tuun wemu ni we, a wu do na wu jaaha buri jine na, na wu jɛeri, na jo: «Kafɔɔ, mu bu sɔɔ, go mu na já ne cuunɔ.» ¹³ A Yesu di wu kenɛ yeege, na gbɔn wu na, na jo: «Ne sɔɔ mu wu cuunɔ!» Taapile ni a togo k'i xhɔ.

¹⁴ A Yesu di yi waha wu mu na: «Ma ganha bu ye jaaha jo wa shishiin be mu we. Ga, she maye she saraya jaaha shɔɔnɔrivɔɔ wu na! Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo ma sicuumɔ pu da wuu na. Kee na ba li she na m'a cuunɔ.»

¹⁵ Lee be na, a Yesu mɛge di ganha na foro na se jaaha na, fo sipyiiire t'a pa tiye pinne wu yiri, kɔnhɔ p'i wu jomɔ pu logo, pu yama pu be di xhɔ. ¹⁶ Ga Yesu bi se na Kile jɛeri wu ye nigin siponɔ ki ni.

Yesu ya ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa cuunɔ

(Macoo 9:1-8; Marika 2:1-12)

¹⁷ Canja ka na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa, Farizheen ni saliya karamɔgɔlɔɔ pii nidɛnyɛ bye wà. P'a bi pa na yiri Galile ni Zhude kulogoo ki beeri ni, ni Zheruzalemu ni. Kafɔɔ wo sefeere ti bye Yesu ni na yama fee pu cuunɔ. ¹⁸ A sipyii pii di ba ni ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa ni yasinnege ka na. Ap'i ganha na wu shaa p'i wu lenɛ puga

ki ni pu sinnine Yesu jaaha taan. ¹⁹ Sipyii pu jɛheɛ keɛ ni, pu ya já gbara Yesu na we. A p'i dugi puga ki junɔ ni na katanja ki xuu wa lahala, na wee ná we ni wu yasinnege ki tirige kee wege ki ni, Yesu jaaha taan sipyii pu nine ni.

²⁰ Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ja we, na jo: «Ná we, ma jurumu w'a yafa ma mu.» ²¹ A saliya karamɔgɔlɔɔ ni Farizheen p'i ganha na yu puyɛ funyɔ ni na: «We ná we ne sipya weke we, fo wu na Kile mɛge kyɛgi we? Jɔgɔ wu d'a já jurumu yafa sipya mu, ni Kile ye be we?» ²² A Yesu di pu fungonyɔ ce, na pu pye na: «Naha na ke fungɔngɔ ke tuugo d'a tigi yee funyɔ ni we?» ²³ Na jo: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na jo: «Yiri m'a ma yasinnege ki lɔ, ma da jaari.» Lɛke l'a faha we? ²⁴ Ga, kɔnhɔ y'i li ce na Sipya Ja wu yaha jine ki na, se wa wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu...» A wu ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Ne w'a jo mu: Yiri, m'a ma yasinnege ki lɔ m'a se puga!» ²⁵ Taapile ni a wu yiri pu beeri nii na, na wu yasinnege ki lɔ na gaanɔ puga, na baraga tɛri Kile na. ²⁶ A l'i bye kakanhana pu mu, fo pu na baraga tɛri Kile na. A p'i fya xuuni na yu: «Wée ya kakanhana ja njaa.»

Yesu ya Levi yiri

(Macoo 9:9-13; Marika 2:13-17)

²⁷ Kii keree kii na toro xɔ, A Yesu di foro wà, na fanhafɛ wari shɔvɔɔ wa ja, wee mɛge ki bye Levi. Wee nidɛngɛ ki bye fanhafɛ pu wari wu tashɔgɔ ki ni. A Yesu di wu pye: «Taha na feni!» ²⁸ A Levi di yanmuyɔ yi beeri yaha wà, na yiri, na daha wu feni.

²⁹ Lee kadugo na a Levi di ba yaligee nɛheɛ yàa Yesu mu wu kaban. Fanhafɛ wari shɔvɛ nɛhemɛ ni sipyinɛhemɛ piitiilee be pu bi pinne na li ni pu ni. ³⁰ A Farizheen ni saliya karamɔgɔlɔɔ di ganha na wu zɔ yu. A p'i Yesu kalaapiire ti pye: «Naha na yee di li, na gbuu ni fanhafɛ wari shɔvɛ, ni jurumupyii piitiilee be ni we?»

³¹ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Sicuumɔ fee mago ne were fɔɔ na we, fo yama fee. ³² Sipyii piimu p'a tii ge, ne ta pa di ba pee yiri we, fo jurumupyii, na pu yere pu jurumu wu na.»

*Kalaa nivomɔ ni kalaa nilɛ keree
(Macoo 9:14-17; Marika 2:18-22)*

³³ Sipyii pii ya jo ni Yesu ni, na: «Yohana Batizelipye wo kalaapiire te, ni Farizhɛɛn pu wo kalaapiire te, pee ya suun leni tɛɛgɛɛ nijɛhɛɛɛ ni, na Kilɛ jɛɛri, na ta mu wo kalaapiire t'i li na gbuu.» ³⁴ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Nɛ jɛ ba cenabun poo jɛ wɛ. Yee na jɔ cenabun poo kaafɛɛ karamu pu suun le, na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan ya? ³⁵ Ga caya ya wa ma, cenabun poo wu na ba shɔ pu na. Yee caya yi ba nɔ pu bɛ na suun leni.»

*Nɛ wo kalaa wu ya yaa na wuregi kalaale
ni wɛ
(Macoo 9:16-17; Marika 2:21-22)*

³⁶ A Yesu di le talenɛ le bɛ jo pu mu na: «Wa shishiin da ga faɲunɔ shɛɛngi favonɔ na, di dara falegɛ na wɛ. Lee bu bye, favonɔ ki nizhɛɛngɛɛ na gori, favonɔ li bɛ da ga bɛ falegɛ ki na wɛ. ³⁷ Wa shishiin di wa da ga duvɛnfomɔ le foroyo nilɛyɛ ni wɛ. Lee bu bye, duvɛnfomɔ wu na foroyo yi shɛɛngi, duvɛn wu na wo, foroyo yi bɛ na gyɛɛgi. ³⁸ Ga duvɛnfomɔ ya yaa na le forofoyo ni. ³⁹ Ayiwa, we w'a duvɛn nilɛ gba ge, wee da ga sɔɔ duvɛnfomɔ na wɛ, bani w'a ma jo na: «Nilɛ wu w'a taan.»»

6

*Yesu ya yemu jo cadɛɛngɛ ki keree na ge
(Macoo 12:1-8; Marika 2:23-28)*

¹ Cadɛɛngɛ ka ni, Yesu bi doroo shinma kɛɛyɛ ya tɛ ni. A wu kalaapiire ti shinma sɛyɛ ya kɔn, na yi tuugo pu kadahaa ni, na wee pya wu kun. ² A Farizhɛɛn pii di pu pye na: «Kaa lemu ya yaa li pye cadɛɛngɛ ni wɛ, jaha na yee di lee pyi wɛ?»

³ A Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni xu-ugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nɔhɔmɔ pu ta ge, w'a lemu pye ge, yee sanha lee kalaa ja bada-ɛ gɛ? ⁴ W'a jɛ Kilɛ-pɛɛɲɛ puga ki ni, buuri we p'a wo na gaan Kilɛ mu ge, na yee buuri juyɔ ya lɔ na li, na ya kan wu tahama-nɔhɔmɔ pu bɛ mu. Na ta watii bi wee buuri we li ni saraya jaha shɔɔnrivɔ pu yɛ bɛ wɛ. Ta yee sanha lee kalaa wɛ?» ⁵ A Yesu di pu pye sanha: «Sipyi Ja wu jɛ cadɛɛngɛ ki bɛ Kafɔɔ.»

*Yesu ya nɔ kewaga fɔɔ wa cuunɔ cadɛɛngɛ
ka ni
(Macoo 12:9-14; Marika 3:1-6)*

⁶ Cadɛɛngɛ ka bɛ ni Yesu ya jɛ Kilɛ-pɛɛɲɛ puga ka ni na sipyii kalaa. Nɔ wa bye wɔ wu kanige kɛɛ ke na waha. ⁷ A saliya karamɔgɔlɔɔ ni Farizhɛɛn p'i ganha na Yesu kaseri, na wu wii wu bu da wu na da wu cuunɔ cadɛɛngɛ ni, kɔnhɔ p'i kaɲunɔ ta di wu tɔɔgɔ le. ⁸ Ga Yesu bi pu fungɔnyɔ cɛ. Wee tuun wu ni a wu nɔ kewaga fɔɔ wu pye: «Yiri m'a yere sipyii pu niɲɛ ni.» A wu yiri na yere. ⁹ A Yesu di pu pye: «Na yi yegee, l'a saha na kasaana pye cadɛɛngɛ ni laa, na kakuunɔ pye? Na sipya shɔ laa, na wu gbo? Lekɛ l'a saha wɛ?» ¹⁰ A wu jaha ki le sipyii pu ni, na pu bɛɛri wii cɪri, lee kadugo na na wee nɔ wu pye: «Ma kɛɛ ki sanha!» A wu ki sanha, a wu kɛɛ k'i juunɔ. ¹¹ A pu logoo di yiri xuuni. A p'i ganha na puyɛ yegee lekɛ pu da bye Yesu na ge.

*Yesu ya tudunmɔ kɛ ni shuun jaha bulo
(Macoo 10:1-4; Marika 3:13-19)*

¹² Caɲa ka, Yesu ya kari faabobonɔ ka na, di zhe Kilɛ jɛɛri. A wu shɔn Kilɛ-jɛɛɛgɛ ki na. ¹³ Ba jiga k'a mugi wɛ, a wu wu kalaapiire ti yiri. Na kɛ ni shuun jaha bulo pu ni, na pye Tudunmɔ. ¹⁴ Pee pu wa mɛ: Simɔ (a wu wee mɛgɛ le sanha Pyɛɛri), ni wu ceborona Andire, ni Yakuba, ni Yohana, ni Filipe, ni Batelemi, ¹⁵ ni Macoo, ni Tomasi, ni Alife ja Yakuba, ni Simɔ wemu wu bi bye Zelɔtilee kurunɔ ki ni ge, ¹⁶ ni Yakuba ja Zhude, ni Zhuda Isikariyɔti, wee w'a Yesu le kɛɛ ni.

*Yesu ya sipyii kalaa, na yama fɛɛ cuunɔ
(Macoo 4:23-25)*

¹⁷ A Yesu ni wu tudunmɔ p'i digi faabobonɔ ki na, na nɔ kpɛɛngbɔhɔ ka na. Wu kalaapiire ti nijɛhɛɛ ni sipyijɛhɛmɛɛ pu bi bye wɔ. Pee bi pa na yiri Zhude fiige ki bɛɛri ni, ni Zheruzalɛmu, ni suumɔ lɔhɔ ki jɔ fiige ki kugbɔhɔ, Tiiri ni Sidɔn ni. ¹⁸ Pu bi pa, kɔnhɔ pu ba wu jomɔ logo, wu pu cuunɔ. Pii p'a bi kanha jinaa kɛɛ ni ge, pee bɛ ya cuunɔ. ¹⁹ Sipyii pu bɛɛri bi wu shaa p'i gbɔn wu na, bani sefɛɛɛ ti bi fɔro wu ni, na pu bɛɛri cuunɔ.

Duba nagoo ni lanjɩ nagoo
(Macoo 5:1-12)

²⁰ Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapi-ire ti wii, na jo:

«Yee pii pu ɲɛ la baa fɛɛ ge,

yee ɲɛ duba nagoo,

bani Kile saanra ti ɲɛ yee wuuro.

²¹ Xuugo wa yee piimu na nime ge,

yee ɲɛ duba nagoo,

bani yee na ba din!

Yee piimu pu wa mɛhɛɛ suu nime ge,

yee ɲɛ duba nagoo,

bani yee na ba zɛhɛɛ fundanga kenɛ ni!

²² Sipyii bu yi kɔ,

na pu mago wo yi ni, na yi shɛhɛɛ,

na yi mɛkuunɔ yu na bani yi ɲɛ Sipya Ja wuu,

wee tuun wu ni yi ɲɛ duba nagoo.

²³ «Kee cana ke, yi ɲahaya na ba daan xuuni, fo na sirani fundanga kenɛ ni, bani yi saraa w'a pɛɛ fugba wu ni. Pu sefɛɛ pu bɛ ya Kile tudunmɔɔ pu kanha mu.

²⁴ «Ga yee naafuugbo fɛɛ,

bɔɔngɔ ki wa yee wogo,

bani yee ya yi wo ɲanɩɛ ki ta xɔ!

²⁵ Yee pii p'a tin yalijenɛɛ na nime ge,

bɔɔngɔ ki wa yee wogo,

bani xuugo na ba yee ta!

Yee pii p'a zɛhɛni nime ge,

bɔɔngɔ ki wa yee wogo,

bani yee ɲahaya na ba danha na mɛhɛɛ suu!

²⁶ Sipyii bɛɛri ba yi mɛsaanja yu tuun wemu ni,

bɔɔngɔ ki wa yi mu,

bani lee pɛɛgana li na

pu sefɛɛ ya tudunmɔɔ kafinejuu pu pɛɛ!»

Yi pɛɛn pu taan yi mu
(Macoo 5:38-48; 7:12)

²⁷ «Ga yee pii pu wa nɛ jomɔ pu nuri ge, n'a da yi jo yi mu, yi pɛɛn pu taan yi mu! Y'a kasaanɔa pyi yi kɔvɛɛ na! ²⁸ Y'a duba pyi yi lanivɛɛ mu! Pii p'a yi cogana kolo ge, yi da Kile ɲɛɛri pee mu! ²⁹ Sipya wa bu kadaa ja ma ɲibɛɛ nigin ni, ke ki bɛ tagi wu mu. Wa bu ma fadeɓɔhɔ lɔ, ma ganha bu wu ɲaha kɔn ma fadeɓire bɛ lɔ na wɛ. ³⁰ Sipyaa sipya w'a yaaga ka ɲɛɛri ma mu ge, wu kan. Wa bu ma yaaga lɔ, ma ganha bu weefɔɔ pye

wu ki t'ɛɛɛɛ ma na wɛ. ³¹ Yi funɲɔ wa sipyii p'a keree kiimu pyi yi mu ge, y'a kee shi pyi pu bɛ mu.

³² «Yee ya taan sipyii piimu mu ge, yee bu daan ni pee yɛ ni, masɔɲɔ kekɛ y'i da da lee ni wɛ? Ali jurumupyii bɛ ya taan ni pu taanɲiinɛɛ ni. ³³ Pii p'a kasaanɔa pyi yi na ge, yi ba kasaanɔa pyi pee yɛ na, masɔɲɔ kekɛ y'i da da lee ni wɛ? Ali lee jurumupyii bɛ wa byi. ³⁴ Tadaɲa wa yee na na yaaga ta piimu mu ge, yi ba fɔhɔɔ leni pee yɛ na, masɔɲɔ kekɛ y'i da da lee ni wɛ? jurumupyii bɛ wa fɔhɔɔ leni pu kaafɛɛ na, kɔnhɔ p'i pu wogoo ki shi ta sanha. ³⁵ Ga yi pɛɛn pu taan yi mu, yi da kasaanɔa pyi pu na, yi da fɔhɔɔ leni pu na yi ganha bu yi funyɔ yaha yaaga da na pu mu wɛ! Yi na ba kuduun ta, yi na ba bye Kile-gbɔtabaaga nagoo, bani wee ya ɲɔ java fɛɛ ni kakuubyii mu. ³⁶ Yi pye ɲunɲɔ ɲaarivɛɛ ma na jo, ba yi To Kile wu ɲɛ ɲunɲɔ ɲaarivɔɔ wɛ.

Yi ganha ba yiye jaagi wɛ!
(Macoo 7:1-5)

³⁷ «Yi ganha ba kiiri kɔɔn pusamaa na wɛ, kiiri da ba gɔn yi na wɛ. Yi ganha ba pusamaa jaagi wɛ, yi da ba jaagi wɛ. Yi da sipyii keree yafani pu mu, yi bɛ wogoo na ba yafa yi mu. ³⁸ Y'a sipyii kaan, Kile bɛ na da yi kaan. Pu na ba yataanga lɔ na yi wo daanna wu pye, na wu serenɛ serenɛ, na wu sɔgɔsɔgɔ, na la fara wu na fo wu na woni, na wee kaanja le yi fagenɛ ni. Bani yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninunɲɔ ni yeeyɛ pyaa bɛ wo daanna wa da ba bye.»

³⁹ A Yesu di talenɛ bɛ jo pu mu na: «Fyɛn wa na já fyɛn wa kagaan co gɛ? Lee bu bye pu shuun wu bɛɛri na do wege ni.

⁴⁰ Kalaapire ya pɛɛ li kalaato na wɛ, ga kalaapire bɛɛri l'a kalaa xuuni ge, lee na ba bye ba li kalaato wu ɲɛ wɛ.

⁴¹ «Kagaanra le li wa mu ceboro wu nii ni ge, ɲaha na mu di lee wii, na ta puga tinbara di ɲɛ muyɛ pyaa nii ni, mu di ya lee ɲaa-i wɛ? ⁴² Dii mu da já ma ceboro pye: «Na ceboro, kagaanra le li wa ma nii li ni ge, yere di li wolo.» Na ta mu di ya puga tinbara le ɲaa mayɛ wuu li ni-i wɛ? Shuun shuun jovɔɔ dɛ, fɛnhɛ puga tinbara le wolo mayɛ pyaa nii le ni. Lee bu bye ma na já ɲa

xuuni, na kagaanra li wolo ma ceboro wu jii li ni.

Ki yasēye fēni p'a tige cēni
(Macoo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ «Tisaana ya yasēye niguunjo pyi we, tikuunjo ya yasēye nizaana pyi we. ⁴⁴ Tiye beeri wa jeni yi yasēye fēni. Sipya da ga nitoronjo kōn xhuyo tige na we; sipya di wa da ga ēzen kōn xhutōnyo tige na we. ⁴⁵ Sipyisaama w'a yasaaya kilee na yeege wu yasaaya tayahana ni; sipyikuunjo di yakuuyo kilee na yeege ki yakuuyo tayahana ni. Bani lemu l'a sipya zo we ji ge, lee l'a fōro wu jo ke ni.

Piyēye shuun keree
(Macoo 7:24-27)

⁴⁶ «Naha na y'i na pyi «Kafō, Kafō» na ta le n'a yu ge, y'i wa lee pyi-i we? ⁴⁷ Sipyaa sipya w'a pa ne mu, na ne jomō pu nuri, na pu koo jaari ge; wēe na já weefō taanna ni kaa lemu ni ge, n'a da lee she yi na. ⁴⁸ W'a foro piyēye kōnvō wa fēni, wemu ya ninje ki tugi na cogi fo na she nō faaga na ge, na puga ki jidaa li tenje faaya junjo ni, na puga ki yerenje yee junjo ni. Ba lōhō k'a pa jehē we, a gba wu ji, na seri. A lofomō pu ba guu puga ki na, ga pu ya já ki jehē we, bani ki bi yerenje jo. ⁴⁹ Ga wemu ba ne jomō pu nuri, wufō di ya pu koo jaari we, weefō ya foro ná wa fēni, wemu ya wu puga yerenje ninje na, wu ya jidaa tugi ki na-ε ge. Gba lōhō k'a pa nō kee puga ki na tuun wemu ni ge, a k'i gurulo taapile ni. A kee puga ki togana di golo.»

7

Yesu ya Oromē sōrōsii junjōfō wa wo kapyebye cuunjo
(Macoo 8:5-13)

¹ Ba Yesu ya pee jomō pu beeri jo xō sipyii pu mu we, na jé Kapērinōmō kulo li ni. ² Sōrōsii junjōfō wa bye wà, wu kapyebye wemu kaa li bi dan wu ni xuuni ge, wee bi cuunjo we, wu bi zhaa di xhuu. ³ Ba wee junjōfō w'a Yesu kaa logo we, na Yawutuu nabeleye ya tun pu she Yesu jēeri na wu pa wu kapyebye wu cuunjo. ⁴ A p'i nō Yesu yiri, na yi jo wu mu. Na guri na wu jēeri xuuni na: «Ma bu lee pye we ná we mu, w'a yaa ni

lee ni, ⁵ bani wēe shi wu kaa ya dan wu ni, wee w'a wēe Kilē-pēenje puga ki yerenje.» ⁶ A Yesu di gari ni pu ni.

Ba w'a tēenje sōrōsii junjōfō wu puga ki na we, a wee di wu naniine pii tun pu she wu pye: «Kafō, ma ganha da maye kanha we, bani ne yaa mu wu jé ne puga we. ⁷ Lee wuu na ne wu she mu yiri, ne naye ta ne cēre lee be ni. Ga jomēe nigin ye jo, kōnhō na kapyebye wu juunjo. ⁸ Bani junjōfēe pii wo fanha nōhō ni ne je, sōrōsii pii di je ne be mu. Ne bu wee wa pye: «She!» W'a gari. Ne bu wa be pye: «Pa!» Wee be na ba. Ne bu na kapyebye wu pye: «Le pye!» W'a lee pye.»

⁹ Ba p'a she tee tuduro ti jo Yesu mu tuun wemu ni we, a lee di wu fo. Sipyiire ti t'a bi taha wu fēni ge, a wu njmahana jeri pee shizhaa na pu pye: «N'a da yi jo yi mu, ne sanha we wo n'a daa wu tuugo ja sipya wa shishiin mu we, ali Izirayeli fiige ki be ni we.» ¹⁰ Ba tudunmō p'a kuri kari pu junjōfō wu puga we, a p'i she kapyebye wu nijunjo ta wà.

Yesu ya naxhugoshō wa ja nixhugo je

¹¹ Lee nibyexhoo na a Yesu di gari kulo la ni lee mēge je Nayini. A wu kalaapiire te, ni sipyii t'i gari ni wu ni. ¹² Ba p'a tēenje kulo li tajege ki na we, a p'i jiri sipyii pii na, pu na gaanji ni ná wa nixhugo ni faya ni. Wee ye nigin w'a bye wu nu mu. Wu nu wu be di bye naxhugoshō. Kanha ki sipyii nijehēmēe pu bi foro pinne ni wee cee wu ni, na se gbo wu talenje ni. ¹³ Kafō ya wee cee wu ja tuun wemu ni ge, a wu njjaara di jé wu ni. A wu wu pye: «Ma ganha ba mēe suu we!»

¹⁴ A wu fulo pu na, na wu kenje taha karaya yi na, a gbo wu lōvεe p'i yere. A Yesu di jo: «Napi we, ne w'a ma pye mu, yiri!» ¹⁵ A wu yiri tiin na jomō jo kōn. A Yesu di wu kan wu nu wu mu.

¹⁶ A sipyii pu beeri di fya, a p'i ganha na Kilē sōni na: «Kilē tudunmō nigbō w'a wuyē she wu ninje ni. Kilē w'a pa wu sipyii pu tēge.» ¹⁷ Le Yesu ya pye ge, a lee kaa di jaaga Yawutuu fiige ke, ni ki kabanugo kulogoo ki beeri ni.

Yesu labye w'a li shee na Shōvō wu je wii
(Macoo 11:2-19)

18 Yesu ya keree kiimu bæri pye ge, a Yohana wo kalaapiire t'i she kee bæri paari wu mu, a wu pu shuun wa yiri, 19 na pu tun she Kafɔɔ mu, pu wu yege na: «P'a Shɔvɔɔ wemu kaa jo na wu na ba ba ge, mu wu wa laa, ta wù watii naha wii?»

20 Ba p'a nɔ Yesu yiri tuun wemu ni wɛ, na wu pye: «Yohana Batizelipye w'a wɛɛ tun pa na wɛɛ pu pa ma yege na: «P'a Shɔvɔɔ wemu kaa jo na wu na ba ba ge, mu wu wa laa, ta wù watii naha wii?»»

21 Taapile ni a Yesu di sipyiɲehemɛɛ yama ni pu kanhama keree xɔ, na jinaa kɔri yeege pii ni, na fyɛnmɛɛ niɲehemɛɛ ɲii mugi. 22 Lee kadugo na a wu Yohana wo tudunmɔɔ pu ɲɔ shɔ na: «Y'a lemu ɲa, na lemu logo ge, yi she lee paari Yohana mu na: Fyɛnmɛɛ wa ɲaa, faannaa di ɲaari, togo fɛɛ di juunɔ, ɲudunnɔɔ di nuri, xuu di ɲɛni, Kile Jozaama p'i yu la baa fɛɛ mu. 23 Sipya wemu ɲunɔ ya kyɛɛgi nɛ na wɛ, weefɔɔ ɲɛ duba pya!»

24 Ba Yohana wo tudunmɔɔ p'a kari wɛ, a Yesu di ɲɔ kɔn na yu ni sipyiire ti ni Yohana shizhaa na na: «Naha yee d'a she wii siwaga ki ni wɛ? Kafɛɛge ya wahagaanra lemu ɲɛri ge, lere ya? 25 Wee tuun wu ni yee d'a she naha wii wɛ? Fazaaya fɔɔ ge? Ga piimu p'a fazaaya leni, na yalijenɛɛ li ge, pee ya daa saannaa piyɛyɛ ni. 26 Yee d'a she naha wii wɛ? Kile tudunmɔ ge? Uun, n'a da yi jo yi mu jo ali w'a peɛ Kile tudunmɔ na. 27 Bani l'a ka Kile Kafila wu ni wu shizhaa na na: «Li wii, n'a na tudunmɔ we tun ma ɲahagbaa na

wu ma koo li yàa yaha ma naha na.»*

28 N'a da yi jo yi mu jo sipya wa shishiin sanha se Adama nagoo ni wemu w'a peɛ Yohana na wɛ, Ga lee bɛ na Kile saanra ti wo sipyii pu bæri wo nifɛnhɛfɛnhɛnɛ ya peɛ wu na.»

29 Sipyii pii p'a wu jomɔ pu logo ge, ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛfanhafɛɛ wari shɔvɔɔ, a pee di li she na fiɲɲɛ na Kile ya tii, pee bi batize Yohana mu. 30 Ga Farizhɛɛn ni saliya karamɔgɔlɔɔ ya she Kile wo ɲɔmɛɛ li ni puyɛ pyaa shizhaa na, pu ya ta sɔɔ na batize Yohana mu wɛ.

31 A Yesu di jo sanha na: «Nɛ na já niɲaa wo sipyii pii taanna ni jɔgɔ yɛ ni wɛ? Jɔgɔ

yɛ fɛni pu d'a foro wɛ? 32 P'a foro nɔhɔpiire ta fɛni temu t'a tiin pinɲɛge kpɛɲɛge na, na ti mujonɔɔ yaha nɔ tiyɛ na ge na: «Wɛɛ ya faangaa wi yee mu yee di ya ta xɔnhɔ wɛ. Lee kadugo na a wɛɛ di yamɛhɛɛ su yee mu yee di ya ta mɛhɛɛ su wɛ.»

33 Bani Yohana Batizelipye ya pa; wu bi yalijenɛɛ li wɛ, wu bi duvɛn gbuu wɛ, a yee di jo: «Jina wu ɲɛ wu ni.» 34 A Sipya Ja wu ba, na ganha na li na gbuu, a yee di jo na: «Lapɛhɛrɛ fɔɔ ni gba fɔɔ wu ɲɛ we ná we. Fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ ni jurumupyii pii bɛ wo ɲanɲii wu ɲɛ wii.» 35 Ga Kile wo koo li ɲaarivɛɛ pu bæri ya kanɲii kan Kile wo fungɔngɔ fɛɛrɛ ti mu.»

Dɔdɔshɔ wa wo jurumu ya yafa wu mu

36 Cana ka, Farizhɛɛn wa ya pa Yesu ɲɛɛri na wu she li wu yiri. A Yesu di gari wee puga. A p'i ba ɲɔ kɔn na li. 37 Lee di dɔdɔshɔ wa ta lee kulo li ni. Ba w'a yi logo tuun wemu ni na Yesu ya li wee ná wu puga wɛ, a wu gari wà ni lasikoli gboro la ni. 38 A wu mɛsuwo di ba doro Yesu kadugo yiri, na she yere na saha ni wu tɔɔyɔ ye ni, na Yesu tɔɔyɔ yi fyɛnmi ni ɲɛsinmɛ ni, na wu ɲuzhiire taga pee jɔgɔ, na ganha na wu tɔɔyɔ yi taala taala ni taanɲɛɛge ni, na lasikoli wu wo yi na.

39 Farizhɛɛn we w'a bi Yesu yiri yalige ki na ge, ba wee ya lee ɲa wɛ na jo wuyɛ funɲɔ ni na: «We ná we da bi bye Kile tudunmɔ, we cee we w'a kpɔn wu na ge, wu bi da li cɛ na dɔdɔshɔ wu ɲɛ wii.»

40 Wee tuun wu ni a Yesu di jomɔ pu lɔ na jo: «Simɔ, la wa nɛ mu na jo ma mu.» A Simɔ di wu ɲɔ shɔ na: «Karamɔgɔ, li jo.» 41 A Yesu di jo: «Foolemɛ wa fɔhɔɔ bye sipyii shuun na, wu wari kabɔfonɔɔ kelɛɛ gbarashuun ni kaguro (w 75.000) shishiin bye wa na, wu wari kabɔfonɔɔ gbarashuun di xhuu kaguro (w 7.500) shishiin di bye shuun wo wu na. 42 Ba ma na jo se bye pu ni pu wu ta kan wɛ, lee funɲɔ ni, a wu pu bɛshuun wu fɔhɔɔ ki yaha pu na. Nɛ jo, we ná we kaa na daan wekɛ ni xuuni pu shuun wu ni wɛ?»

43 A Simɔ di wu ɲɔ shɔ na: «Nɛ giin jo w'a niɲehemɛ wu yaha wekɛ na ge.» A Yesu di wu pye: «M'a can jo.»

* 7:27 Malaki 3:1

⁴⁴ Lee kadugo na a Yesu di nmahana jeri cee wu shizhaa na Simo pye: «M'a we cee we naa ge? Ne je mu puga, mu ya tooyo je loko kan ne mu we, ga we ya ne tooyo fyenmi ni nesinme ni, na pee joko ni wu nuzhiire ni. ⁴⁵ Mu ya ta ne shaari ni taanneyege ni ba l'a tee na byi ni nsoonro ni we. Ga ne di je naha ge, taanneyege ni we cee we ya ne co, bani ne di je ge, wu ne na ne tooyo taala taala. ⁴⁶ Mu ya ta sinme wo ne nuno ni we, ga wee ya pee wa lasikoli wo ne tooyo na. ⁴⁷ Lee na n'a da yi jo yi mu, we cee we taanneyege nighoko k'a li shee na wu jurumu wu ni wu nehe beeri ya yafa wu mu. Ga yafa bu bye wu ya pye sipya wemu mu jurumu niheneme nuno taan we, weefoo taanneyege na jere.»

⁴⁸ Wee tuun wu ni a Yesu di cee wu pye: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» ⁴⁹ A wu lipii p'i no kon na yu puye funyo ni na: «Joko wu ne we, w'i sipyii jurumu yafani pu mu we?» ⁵⁰ A Yesu di wee cee wu pye: «Ma n'a daa w'a ma sho. Ta se japijine na!»

8

Cee pii ya taha Yesu feni

¹ Kii keree kii kadugo na, Yesu bi kugboko ni kupiire naari, na Kile saanra ti Jozaama pu yere li pyi. Wu kalaapiire ke ni shuun wu bye ni wu ni, ² ni cee pii be. Wu bi pee cee pu cuuno, na jinaa be kori yeege pii ni pu ni. Cee nigin wa mege ki bye na Mariyama, pu bi wee yiri na Magadala shen Mariyama, jinaa gbarashuun wu bi foro wee ni. ³ Wa mege ne na Zhan, wee bye Kuza wo sho. Kuza bi bye saannaa Herodi wo koomo pu fanhafoo wa. Suzani, ni cee niheneme piitiilee be bye wa. Pee beeri bi Yesu ni wu kalaapiire ti teri ni pu kenje yaaya ni.

Talene lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge
(Macoo 13:1-9; Marika 4:1-9)

⁴ Sipyii pu bi yiri kulogoo ki beeri ni na se Yesu yiri. Sipyiiire t'a pa binne wu taan tuun wemu ni ge, a Yesu di le talene le jo pu mu na: ⁵ «Canja ka na wa ya foro na kari wu tegeri ni di zhe wu alikama shi wa fene shi wagana na. Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo

ni tegeri ki jo na. A sipyii di tee tanhana tanhana, a shazheere di tee jo. ⁶ A nuguro ta di do faaga nuno ni pohenere di bye wa we. Ba t'a fin xo we, na waha, bani nime bye wa we. ⁷ A nuguro ta di do xhuyo nime ni. A ti ni xhuyo y'i ganha na legi; a y'i ba ti co, na ti li. ⁸ A nuguro ta di do nijene na. A t'i fin, na le, na pya le, na ti tere xhuu nigin (100) pye.»

Ba Yesu ya pee jomo pu jo we, na sele na: «Wemu na logo ge, wu logo de!»

Yesu talene ki kajuu nuno
(Macoo 13:10-17; Marika 4:10-12)

⁹ A wu kalaapiire t'i wu yege na: «Le talene le kori ne dii we?» ¹⁰ A wu pu pye: «Na Kile saanra ti wo nmohoro ti ce, yee mu lee ya kan. Ga sipyii pusamaa kunni, ti keree ki beeri w'a yu pu mu talene ni, konho:

«Pu da wii,
ga p'i ganha ba yaaga naa we.
P'i da niwegee shaan,
p'i ganha ba yi naha ceni we.»*

Yesu ya nuguro ti wo talene li kori jo
(Macoo 13:18-23; Marika 4:13-20)

¹¹ «Lee talene li kori we: Nuguzhi we, wee ne Kile jomo. ¹² Pii ne ba koo jo ne we, ba pee ya pe jomo pe logo we, Shitaanni na ba pu wolo pu funyo ni, konho pu ganha da, p'i sho we. ¹³ Faaga wuu pu ne piimu p'a jomo pu logo, na pu co ni fundanga ni ge. Ga nire di ne pu na we, p'a da ye jere ye funyo ni. Nowuuro bu pu ta p'a n'a daa wu yaha. ¹⁴ Xhuyo nime wuu pu ne piimu ge, pee na pe jomo pe logo. Ga ke konjo ke wo funzhakeree, ni naafuu keree, ni xonhoro keree, na pu conri, fo pu da le we. ¹⁵ Nijene wuu pu ne piimu ge, pee na pe jomo pe logo, na pu co see na ni zosaama ni, na gori yaha pee jomo pe na, fo na nagoo pye.

Talene le l'a jo sokinna shizhaa na ge
(Marika 4:21-25)

¹⁶ «Wa shishiin ya sokinna leni wu yaaga shigile wu nuno ni, kelee w'i wu le karaga noko ni we. Ga yaaga nuno ni wu da wu taha, konho wu da kpenge yeege puga ki jeeve pu mu. ¹⁷ Bani kanmohono la shishiin wa lemu da ba je we. Nmohoro ta shishiin wa temu da ba foro kpenge na we. ¹⁸ Lee

* 8:10 Ezayi 6:9

wuu na yi kasεεge ta yi kafila logoganaa na, bani la jε wemu mu ge, la na ba gan wee mu. Ga la jε wemu mu wε, w'a giin na nifεnhεfεnhεnε lemu bε li jε wu mu ge, lee bε na zhɔ wu na.»

Jɔgɔ ye pu jε Yesu nu ni wu cebooloo wε?
(Macoo 12:46-50; Marika 3:31-35)

¹⁹ Yesu nu ni wu ceboronamaa ya kari Yesu yiri, ga pu ya já gbara wu na sipyii pu kenε ni wε. ²⁰ A wa di yi jo wu mu na: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu niyereye yi wa kpεεnge ke na, pu funɔ ki wa p'i ma ja.» ²¹ Ga, a Yesu di jo: «Pii p'a Kile jomɔ pu nuri, na pu koro jaari ge, pee pu jε nε nu ni nε ceboronamaa.»

Yesu ya kafεgbɔhɔ ka yereɛ
(Macoo 8:23; Marika 4:35-41)

²² Cana ka, Yesu ya wu kalaapiire ti pye: «Wu she gba wu kadugo.» A p'i jé kɔrɔgɔ ka ni na gaani. ²³ Na pu yaha pu gaani, a Yesu di ηmunɔ. A kafεεge ka di yiri lohɔ ki juɔ ni. A kɔrɔgɔ k'i ganha na zhaa di nii lohɔ na, fo pu na zhaa di mini.

²⁴ Wee tuun wu ni a wu kalaapiire t'i fulu wu na na wu jε, na wu pye: «Karamɔgɔ, Karamɔgɔ, wu na da gori lohɔ ni!» A wu yiri, na sele kafεεge ke ni lokuruyo yi na; a kafεεge ke ni lokuruyo yi bε di yere. A tunmɔ p'i yere. ²⁵ A wu wu kalaapiire ti pye: «Mii yee wo n'a daa wu wa wε?» A l'i bye pu fyaara wuu mu kakanhana, a p'i ganha na puyε pyi: «We ná we d'a sii jɔgɔ, fo wu na yu ni kafεεge ni lohɔ ni, y'i wu jomεε con i wε?»

Yesu ya jinaa kari yeege ná wa ni
(Macoo 8:28-34; Marika 5:1-20)

²⁶ A Yesu ni wu kalaapiire t'i nɔ Gerasa fiige ki ni, kabanugo kulo la ni. Kee jε gba wu kadugo na saha ni Galile fiige ki ni. ²⁷ Ba Yesu ya foro kɔrɔgɔ ki ni wε, a ná wa di ba wu juɔ círi, kulo li shen wa. Jinaa pu bye wu ni. Fo taatuunnɔ ni wu bi gbara w'a fàya leni wε, wu bi goroo puga wε. Wu tatεεnge ki bye faxhuu we. ²⁸ Ba w'a Yesu ja wε, na mujuugbɔɔ la wá, na nuguro sin Yesu fεε ni, na jo ni mujuugbɔɔ ni na: «Naha m'a zhaa nε feni wε, Kile-gbɔtabaaga Ja Yesu? N'a ma jεeri, ma ganha bu na kanha wε!» ²⁹ W'a yee jo, bani Yesu bi jina wu pye na wu foro wee ná wu ni. Jina wu

bu yiri wu feni tuun wemu ni, sipyii na wu keme pɔ ni tɔɔrɔ shɔnhɔyɔ ni, na biriye le wu tɔɔyɔ na, kɔnhɔ pu da wu kaseri. Ga w'a tee pɔɔrɔ ti bεeri kɔn. Jina wu bi ma wu kari kari siponɔ ni.

³⁰ A Yesu di wu yege na: «Dii mu mεge di jε wε?» A wu jo: «Nε mεge jε «Wèe Ya Nεhe,»» bani jinaa nijεhemεε pu bi jé wu ni.

³¹ A pee jinaa p'i Yesu jεeri xuuni na wu ganha bu pu yaha gari kakara wecogonɔ tεhεnε baa wogo ki ni wε.

³² Lee bi shaagbaga nijεɛ ka ta ki na naha yana ki kabanugo. A jinaa p'i Yesu jεeri na wu sɔɔ p'i she jé pee shaalaa pu ni. A wu sɔɔ. ³³ Wee tuun wu ni a jinaa p'i foro ná wu ni, na she jé pee shaalaa pu ni. A shaagbaga k'i gburogi, na digi yana gologoloyo yi ni, na jé gba lohɔ ki ni, na xhu wá.

³⁴ Ba shaanahamaa p'a lee ja tapyege ni wε, a p'i baa kari na she yee paari kanha ki ni, ni sitiinmεε pu mu. ³⁵ A sipyii p'i foro na she lee nibyii li wii. Ba p'a nɔ Yesu tãan wε, na wee ná wu ja, jinaa pu bi foro wu ni. Wu nidεεnge di jε Yesu fεε ni, fàya yi bye wu na, wu d'a cuunɔ. A p'i fya. ³⁶ Ná jinaa wo w'a cuunɔ piimu nii na ge, a pee di kii keree kii bεeri paari pu mu. ³⁷ Wee tuun wu ni a Gerasa sheen pu bεeri di Yesu jεeri na wu laha pu wo jinε ki na, bani pu bi fya xuuni. A Yesu di jé kɔrɔgɔ ki ni, na laha pu wo jinε ki na.

³⁸ Yesu nigariwo jinaa p'a foro ná wemu ni ge, a wee di wu jεeri na wu bi da já binne ni wu ni. Ga, a Yesu di wu kurunɔ, na jo: ³⁹ «Kuri m'a se puga, Kile ya kagbɔhɔɔ kiimu bεeri pye ma mu ge, m'a she kee paari.» Yesu ya kagbɔhɔɔ kiimu bεeri pye wu mu ge, a wu gari na she kee keree ki paari kulo li bεeri ni.

Yesu ya cee wa cuunɔ, na Zhayirusi poro nixhugo jε

(Macoo 9:18-26; Marika 5:21-43)

⁴⁰ Ba Yesu ya kuri pa na yiri gba wu kadugo wε, a wu ba wu daan sipyii pu bεeri ni, bani pu bεeri bi wu sigee. ⁴¹ Lee bi ná wa ta wá, wu mεge jε na Zhayirusi, wee wu bye wee xuu wu wo Kile-pεεɛɛ puga juɔfɔɔ. A wee di ba nuguro sin Yesu fεε ni, na wu jεeri xuuni na wu she wu puga,

⁴² bani fuceere nigin ye li bye wu mu, li shi wu bye yee ke ni shuun. Lee li bi zhaa di xhuu.

Ba Yesu ya gaaji wa we, a sipyiire t'i wu kuuri, na wu cōnri. ⁴³ Lee bi cee wa be ta wa shishan na woni wu feni fo yee ke ni shuun. Wu bi wu kenje yara beeri kan webyii mu, ga wa shishiin ya ja wu cuunjo we. ⁴⁴ A wu fulo Yesu na wu kadugo yiri, na ba gbōn wu fadegeje na. Taapile ni a wu shishan p'i yere. ⁴⁵ A Yesu di jo: «Jōgō w'a kpōn ne na we?» Ba pu beeri ya yu pee be we, a Pyeeri di jo: «Karamōgō, sipyii p'a mu cōnri xuuni de!» ⁴⁶ Ga, a Yesu di jo: «Sipya wa w'a kpōn ne na, bani ne li ce na sefere ta t'a foro na ni.» ⁴⁷ Ba wee cee w'a li na na li da ja nmo hō nige we, a wu ganha na fuguri, na ba nuguro sin Yesu fee ni. Lemu l'a wu pye w'a kpōn Yesu na, ni w'a cuunjo taapile ni cuunjo gana lemu na ge, a wu yee paari wu mu sipyii pu beeri nii na. ⁴⁸ A Yesu di wu pye: «Na poro, ma n'a daa w'a ma cuunjo. Ta se janije na!»

⁴⁹ Na Yesu yaha pee jomō pu na, a tudunmō wa di ba na yiri Kile-peene puga jūnōfō wu kaban, na ba wee pye na: «Ma poro fuceere l'a xu. Ma ganha bu navunjo pele nige Karamōgō wu na we.» ⁵⁰ Ga ba Yesu ya yee logo we, na Zhayirusi pye: «Ma ganha bu fya we; dà ye, ma poro wu na juunjo.»

⁵¹ Ba Yesu ya she nō Zhayirusi kaban we, wu ya sōo wa shishiin wu je ni wu ni puga ki ni we, fo Pyeeri, ni Yohana, ni Yakuba, ni pya wu nu ni wu to. ⁵² Lee di sipyii pu beeri ta pu na yamehe suu na xhuulo. A Yesu di jo: «Yi ganha ba mehe suu we, bani pya wu ya ta xu we, w'a nmunō.»

⁵³ A p'i ganha na wu la wo, bani pu bi li ce na w'a xu xō. ⁵⁴ Ga, a Yesu di wu co kenje ke na, na jo ni mujuugbōo ni na: «Pya we, yiri!» ⁵⁵ A wu muna l'i guri pa wu mu. Taapile ni a wu yiri tiin. A Yesu di jo na pu yalige kan wu mu. ⁵⁶ Al'i bye kakanhana pya wu sefee pu mu fo xuuni. Ga, a Yesu di yi jo waha pu mu na pu ganha lee nibyii le jo wa shishiin mu we.

9

Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu tun (Macoo 10:5-15; Marika 6:7-13)

¹ Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na sefere ni fanha kan pu mu jinaa beeri na, pu da yama be xu. ² Lee kadugo na a wu pu tun pu she Kile saanra ti yere pye, p'i yama fee cuunjo. ³ A wu pu pye: «Yi nigariwuu ganha bu yaaga lo yi kenje ni we, kagaanga be we, kushyaaga be we, yalige yaaga be we, wari be we. Wa shishiin ganha da fadeye shuun lo we. ⁴ Yi bu je puga beeri ni, y'i diin wa fo yi kariduun bu she nō. ⁵ Xuu wa sheen bu zhe pu da yi tirige we, yi ba fōro lee kulo li ni, y'i yi tōyō gbazhenhe jahara wo wa, lee na ba bye seeri kaa pu feni.» ⁶ A kalaapiire t'i gari. A p'i Kile wo Jozaama pu jo toro kulogoo ki beeri ni, na yama fee pu cuunjo teye yi beeri ni.

Herodi hakili ya wuregi

(Macoo 14:1-12; Marika 6:14-29)

⁷ Ba gbafenere Herodi ya kii kapyegee kii beeri kaa logo tuun wemu ni we, a wu hakili di wuregi, bani sipyii pii ya jo na: «Yohana Batizelipye w'a je na foro xu ni.» ⁸ A pii di jo: «Kile tudunmōo Eli w'a kuri pa.» A pii be di jo: «Wa w'a je na foro xu ni taashiine li wo Kile tudunmōo pu ni.» ⁹ Ga, a Herodi di jo: «Ne Yohana jūnō kan p'a kōn. Ayiwa, di wa kii keree kii nuri wemu shizhaa na ge, wee je jōgō we?» A wu ganha na li shaa wu Yesu ja.

Yesu ya yalige kan sipyii kabōfōnōo kaguro mu

(Macoo 14:13-21; Marika 6:30-44; Yohana 6:1-14)

¹⁰ A Tudunmōo p'i guri pa Yesu yiri, na ba pu kapyegee ki beeri paari wu mu. A Yesu di gari ni pu ni pu ye na, na she nō kulo la nō na, lee mege je na Betisayida. ¹¹ Ba sipyiire t'a pa li ce tuun wemu ni we, na daha wu feni. A Yesu di pu co xuuni, na baari pu mu Kile wo saanra ti keree na. Piimu mago bye sicuumō na ge, a wu pee cuunjo.

¹² Ba caja k'a nō kōn na diri we, a kalaapiire ke ni shuun wu fulo Yesu na, na wu pye: «Sipyiire ti yaha, kōnhō p'i she wū tōan kulogoo ni sige buguro te na, p'i she yalige ni tashōnyō sha wā, bani sipōnō ni wēe je naha.» ¹³ Ga, a Yesu di pu pye: «Yiye pyaa ki yalige kan pu mu.» A p'i jo: «Yaaga je wēe mu buuri juyō kaguro ni fyaa shuun ye kadugo na we, fo ma la bi je wū she yalige

sho pii sipyii pii beeri mu.» ¹⁴ Pu bi namaa kabofonɔo kaguro (5.000) shi tɔro pee ni. A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi pu tenɛ keɛɛ kaguro kaguro (50) shishiin.» ¹⁵ A p'i li pye mu na sipyiire ti beeri tenɛ lee tenɛgana li na. ¹⁶ A Yesu di yee buuri nuyɔ kaguro we ni fyaa shuun wu lo, na naha ke yirige fugba we ni, na baraga taha Kile na. A wu xho na yi kegi kegi na kan kalaapiire ti mu, na pu yee yerenɛ sipyii pu taan. ¹⁷ A pu beeri di li na din. Yalige kemu k'a kori ge, a p'i kee sanja keme fo na saganjaa ke ni shuun ji.

Pyɛeri ya yere li na na Kirisa wu ɲe Yesu (Macoo 16:13-19; Marika 8:27-29)

¹⁸ Cana ka, na Yesu yaha Kile-ɲerege na wu ye, wu kalaapiire ti bye wu kabanugo na. A Yesu di pu pye: «Sipyii pu wa yu na jɔgɔ nɛ ɲe wɛ?» ¹⁹ A p'i wu ɲo sho na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye, pii di yu na Kile tudunmɔo Eli, pii be di yu sanha na taashiine li wo Kile tudunmɔ wa w'a ɲe na foro xu ni.»

²⁰ A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeye pyaa ki mu nɛ di ɲe jɔgɔ wɛ?» A Pyɛeri di wu pye: «Kile ya Kirisa wemu naha bulo ge, wee mu ɲe.»

Yesu ya jo wu xu ni wu ɲe wu keree na (Macoo 16:20-28; Marika 8:30-9:1)

²¹ A Yesu di yi waha pu mu na pu ganha yee jo wa shishiin be mu wɛ. ²² A Yesu di jo sanha na: «Li waha l'i waha, fo Sipya Ja bu ganha xuuni. Noholeɛ, ni saraya naha shoonrivɛɛ ɲunɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔlɔo na ba zhe wu ni. Pu na ba wu gbo, wu caxhugo cana taanri wogo wu na ba ɲe.»

²³ Lee kadugo na a wu yi jo pu beeri mu na: «Wa funɲo bi ɲe wu binne ni na ni, wu she wuyɛ ni, ɲiga beeri wu wu korikoritige ki lo taha na feni. ²⁴ Bani sipya we w'a giin wu wuyɛ pile munaa ɲunɔ wolo ɲinaa ge, wee na ba buun wu munaa ni ɲiga na. Ga we w'a bonri wu munaa ni ɲinaa nɛ wuu na ge, wee wu da ba wu munaa ɲunɔ wolo ɲiga na. ²⁵ L'a naha ɲo sipya na wu konɔ yanmuyɔ beeri ta, wu ba buun wuyɛ pile munaa ni, wu gyɛegi wɛ? ²⁶ Lee wuu na sipyaa sipya w'a shiige le wuyɛ ni, na bye wu ya nɛ ni na jomɔ pu kaa yu sipyii mu-i ge, Sipya Ja wu ba ba tuun wemu ni ni wuyɛ pyaa nɔɔro wu ni, ni wu To Kile wo we, ni

fɛfɛɛɛ meɛkɛɛ pu wo we, wu be na ba shiige le wuyɛ ni weefɔo shizhaa na. ²⁷ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa naha ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Kile wo saanra te ɲa wɛ.»

Yesu ɲewiine l'a ɲeri (Macoo 17:1-8; Marika 9:2-8)

²⁸ Pe jomɔ pe ya jo cabyaa gbarataanri shishiin, a Yesu di gari ni Pyɛeri, ni Yohana, ni Yakuba ni faabobonɔ ka fugba ni, konho p'i she Kile ɲeri. ²⁹ Na wu yaha ɲerege ki na, a wu ɲewiine l'i ɲeri, a wu faya y'i fiinne, na ɲi. ³⁰ Taapile ni a p'i namaa shuun wa ɲa pee na yu ni Yesu ni, pee bye Musa ni Eli. ³¹ P'a puyɛ she ni nɔɔrɔgbɔ ni. Yesu na ba wu labye wu ɲo fa, na xhu xugana lemu na Zheruzalemu ni ge, pu bi yu ni wu ni kee keree kii na. ³² Lee bi ɲmunɔgbɔ ta p'a Pyɛeri ni wu kaafɛɛ pu shan. Ga ba p'a ɲe wɛ, na Yesu ni pee namaa shuun wu nɔɔro wuu ɲa. ³³ Tuun wemu ni pee namaa p'a laha Yesu taan ge, a Pyɛeri di wu pye: «Wu Karamɔgɔ, weɛ bu gori naha, lee ya ɲo xuuni de. Wu buguloo taanri yerenɛ, mu wo nigin, Musa wo nigin ni Eli wo nigin.» Ye wu bi yu ge, wu ya yi ce wɛ.

³⁴ Na wu yaha pee jomɔ pu na, a nahanja ka di ba pu to. Kalaapiire ti nijewuu kee nahanja ki ni, a p'i fya. ³⁵ A mujuu la di foro kee nahanja ki ni na: «Nɛ ɲidaan Ja wu ɲe we. Nɛ w'a wu shoonri lo. Y'a wu nijoyo nuri!» ³⁶ Ba lee mujuu l'a foro wɛ, a p'i Yesu ta wu ye. A kalaapiire t'i cari, pu ya pu kanagaa ki paari sipya wa shishiin mu wee tuun wu ni wɛ.

Yesu ya pya wa cuunɔ jina bye wemu ni ge (Macoo 17:14-18; Marika 9:14-27)

³⁷ Kee cana ki ɲimuguro, pu na tigi xo faabobonɔ ki na, a sipyiɲehemɛɛ di she Yesu ɲunɔ ciri. ³⁸ A na wa di mujuugbo la jo sipyiire ti te ni na: «Karamɔgɔ, n'a ma ɲeri, ɲo mayɛ na m'a na ja wu wii, we ye nigin pe wu ɲe na mu. ³⁹ Jina wa wu ɲe wu ni, wu bu wu co, taapile ni w'a ganha na xhuulo. Jina wu na wu jahara, fo kakaya na fɔro wu ɲo ni. Wee jina wu foromɔ pu ma ben wu ni, wu nivorogo, w'a wu kanha xuuni. ⁴⁰ Nɛ ma kalaapiire ti ɲeri jo pu wu kori, ga p'i ya ja wɛ.»

⁴¹ A Yesu di jo: «Ee! Yee kunni ne sipyiku-uyo n'a daa baa fee! Ne na gori yaha naha ni yee ni, na yee keree xu fo tuun weke we? Pa ni ma ja wu ni naha.»

⁴² Ba pya w'a fulo Yesu na we, a jina wu wu shan jine na, na wu nahara xuuni. Ga, a Yesu di din jina wu na, na pya wu cuuno, na wu kan wu to wu mu. ⁴³ A Kile wo sefeere nigbooro t'i bye kakanhana sipyii pu beeri mu.

*Yesu ya wu xu wu jo sanha
(Macoo 17:22-23; Marika 9:30-32)*

Na Yesu kapyegge ki yaha k'a pye pu mu kakanhana, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: ⁴⁴ «Yi niwegee shan y'i pe jomo pe logo: Pu na ba Sipya Ja wu le sipyii keye ni.» ⁴⁵ Ga pu bi pee jomo pu kori ce we. Pee bi nmaho pu na, kano pu ganha bu pu kori ce we. A p'i fya pu ya ja wu yege pee keree na we.

*Weke w'i ne nahagbaa fo we?
(Macoo 18:1-5; Marika 9:33-37)*

⁴⁶ Nakaara ya je kalaapiire ti te ni, na weke wu ne pee beeri wo nahagbaa fo we? ⁴⁷ A Yesu di pu fungonyo ce, na noheere la lo, na lee yerege wuye taan, ⁴⁸ na pu pye: «Sipya sipya w'a le noheere le la shi co xuuni ne wuu na ge, ne w'a co xuuni. We w'a ne co xuuni ge, ne tunwo we w'a co xuuni. We wu wa yee beeri nifenhafenhene ge, wee wu wa yee beeri wo sipyigo.»

*Sipya wemu ne yee pen we, yee nii wu ne
(Marika 9:38-40)*

⁴⁹ A Yesu kalaapiire Yohana di jomo pu lo na jo: «Karamgo, wee ya na wa ja, wu na jinaa kori na yeege sipyii ni mu mege na. A wee di wu naha kon lee bye na, bani wu ne wee wa we.» ⁵⁰ A Yesu di wu pye: «Yi ganha bu wu naha kon we, bani sipya wemu ne yee pen we, yee nii wu ne wii.»

Samari fige ki kulo la shen ya soo na Yesu kem we

⁵¹ Yesu bi yaa wu foro konjo puga w'a gaanji fugba wu ni tuun wemu ni ge, ba wee ya teenge we, a wu li yaha wuye funjo ni na fo wee bu je Zheruzalemu ni, ⁵² a wu tudunmo pii tun kari wuye naha na. A pee nigariwuu di je Samari fige ki kulo la ni, na p'i she tajege sha wa wu mu. ⁵³ Ga lee kulo li shen ya soo wu je pu mu we,

bani Zheruzalemu ni wu bi gaanji. ⁵⁴ Ba wu kalaapiire, Yakuba ni Yohana ya lee ja we, a p'i jo: «Kafoo, ma la ne wu jo na ki yiri fugba we ni, ki tigi pa pu kyeege ya?» ⁵⁵ Ga, a Yesu di nmahana jeri pu shizhaa na, na din pu na xuuni. ⁵⁶ Lee kadugo na a p'i gari kulo latii ni.

*Piimu p'a bi giin p'i daha Yesu feni ge
(Macoo 8:19-22)*

⁵⁷ Na pu yaha koo na pu na gaanji, a na wa di Yesu pye: «Wu Kafoo, xuu beeri ni m'a se ge, ne na daha ma feni.» ⁵⁸ A Yesu di wu pye: «Sige puun wa ni wejege ni, fugba shazheere di ne ni shiire ni. Ga tashongo wa Sipya Ja wu mu kemu ne wuye pyaa wogo we.»

⁵⁹ A Yesu be di wa pye: «Taha na feni!» Ga, a wee na wu wu pye: «Kafoo, na yaha di ba fenhene na to wu le.» ⁶⁰ A Yesu di wu jo shona: «Xuu pu yaha sipyixuyo ye mu yee di da pee leni, mu kunni wu she Kile wo saanra te yere pyi.»

⁶¹ A na watii be di jo sanha na: «Kafoo, ne na daha ma feni, ga ma di soo di fenhene zhe na puga shen funjo to.» ⁶² A Yesu di wu jo shona: «Sipya sipya w'a niye tuugo con, na gari na wii kadugo yiri ge, wee ya yaa ni Kile wo saanra te ni we.»

10

Yesu ya kalaapiire kelee gbarashuun ni shuun tun

¹ Kee keree kii kadugo na, a Yesu di sipyii kelee gbarashuun ni shuun (72) watii be naha bulo sanha. Wu bi yaa wu she kulo-goo ni teye yemu beeri ni ge, a wu pu tun kari shuun shuun wuye naha na yee teye yi ni. ² A wu pu pye: «Shinma nigonbaama w'a nehe, ga kapyebyii pu d'a cere. Lee wuu na, yi shinma wu kafoo wu jeri na wu kapyebyii pii be tun sanha, p'i she wu shinma wu kon. ³ Y'a se! N'a yi tun na kari ba dubyapiye ne me yacoyo ninge ni we. ⁴ Yi ganha bu wari tayahana lo we, kelee kushereye we, kelee tanhaya yatii we! Yi ganha bu yere koo na di wa shishiin shaari we!

⁵ «Yi bu je puga beeri ni yi fenhene jo: «Naninge ki pye kee puga ki ni.» ⁶ Naninge pya wa bu da wa yi wo naninge ki na digi wee na, lee kaa be we ki na guri ba yi mu. ⁷ Yi diin

kee puga ki ni! Pu ba lemu kaan yi mu, y'a lee li, yi da lee gbuu! Bani kapyebye ya sii yaa ni wu saraa ni. Yi ganha ba jin da mari piyeyē yi ni wē!

⁸ «Yi bu jé kulo bēeri ni, a p'i yi co xuuni, yalige ke pu da gan yi mu ge, yi kee li. ⁹ Yi yama fēē pu cuunō wà, y'i yi jo pu mu na Kile saanra t'a tēēē pu na. ¹⁰ Ga yi bu jé kulo la ni, pee di ya sōō na yi co wē, y'i she pu tatiinyē yi ni, y'i jo: ¹¹ «Ali yee kulo li gbazhēnhē ke bē k'a mara wēē tōōyō yi na ge, wēē da ki pō pō yee fēni. Lee bē na, yi li cē na Kile saanra t'a tēēē.» ¹² N'a da yi jo yi mu, Sodōmu kanhama keree na ba bōō lee kulo li wogoo na kiiri wu cagōngō.»

*Kulogoo kiimu k'a Yesu jomō pu she ge
(Macoo 11:20-24)*

¹³ A Yesu di jo sanha na: «Bōōngō ki wa yee Korazēn shēēn wogo! Bōōngō ki wa yee Bētisayida shēēn wogo! Bani kakanhanāa kiimu k'a pye yee ni ge, kee da bi bye Tiiri ni Sidōn kulogoo ki ni, nime bi da pee ta pee ya daajēē jo, na pu jurumu wu yaha l'a mō, na bōōyō le puyē na, na diin shōōnrō ni. ¹⁴ Lee na Tiiri ni Sidōn wo kanhama keree na ba bōō yee wogoo ki na kiiri wu cagōngō. ¹⁵ Mu do Kapērinōmō? Go mu wa giin na mu na ba yirige fo fugba we ni ya? Ahayi dē! Mu da ba dirige fo Jahanēmē we ni.»

¹⁶ A wu wu kalaapiire ti pye sanha na: «Wa bu yi jomō logo, nē jomō w'a logo. Wa bu yi she, nē w'a she. Wa bu nē she, we w'a nē tun ge, we w'a she.»

*Tudunmōō kēlēē gbarashuun ni shuun w'a
shē na pa*

¹⁷ Pee tudunmōō kēlēē gbarashuun ni shuun (72) wu fundanga wuu ya kuri pa, na jo: «Kafōō, ali jinaa bē ya kuu wēē mu mu mēge ki gbōōrō ni!» ¹⁸ A Yesu di pu pye: «Nē Shitaanni nidogo ja na yiri fugba we ni ba Kile-jinē jē wē. ¹⁹ Li wii, n'a se kan yi mu y'a jaari wōōō ni namaa jūnō ni, y'i wū Pēn wu wo sefēēē ti bēeri tōnhōō yi tōōyō ni, yaaga ka shishiin wa da já kakuunō pye yi na wē. ²⁰ Ga lee bē na yi funyō ganha bu daan na jinaa ya kuu yi mu wē. Ga yi funyō yi taan, bani yi mēyē wa ka fugba we ni.»

Yesu ya funyō taan

(Macoo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Wee tuun wu ni a Yesu di ji fundanga na Fēfēēē Munaa li gbōōrō ni, na jo: «Na To Kile, fugba ni jinē ki Kafōō, n'a baraga taha ma na, bani m'a kii keree kii n̄mōhō fungōnyō fēē ni kalaagbō fēē na, na ki she nōhōpiire na. Uun, na To Kile, bani lee l'a taan mu mu. ²² Nē To w'a keree ki bēeri le nē kenē ni. Wa shishiin ya cē jōgō wu jē Kile Ja wu wē, fo To Kile wu yē nigin. Wa shishiin bē di ya cē jōgō wu jē To Kile wu wē, fo wu Ja wu yē nigin, ni wu la jē wu To wu she sipya wemu na ge.»

²³ Lee kadugo na a Yesu di n̄mahana jēri wu kalaapiire ti yiri, na pee yē pye: «N̄i kii k'a yee wo kanagaa kii ja ge, kee jē duba wogoo. ²⁴ Bani n'a da yi jo yi mu na jo lemu yee wa ja ge, Kile tudunmōō n̄jēhēmēē ni saannaa n̄jēhēmēē funyō ya pye na lee ja, ga p'i ya li ja wē. Yemu yee wa nuri ge, pu funyō ya pye na yee logo, ga p'i ya yi logo wē.»

*Talenē lemu l'a jo Samari fiige shēn
nizaama wu shizhaa na ge*

(Marika 12:28-31)

²⁵ Canja ka, saliya karamōgō wa ya pa yiri yere, na Yesu jō yege na: «Karamōgō leke nē yaa na pye, kōnhō di j̄i sicuumō nixhōbaama ta wē?» ²⁶ A Yesu di wu pye: «Karamōgō, leke l'a ka, Kile wo saliya wu ni wē? Lekē mu wa galaa wà wē?» ²⁷ A wee ná wu wu jō shō na: ««Ma Kafōō Kile wu taan ma mu, ma zō wu bēeri na, ni ma munaa li bēeri, ni ma fanha ki bēeri, ni ma fungōngō ki bēeri,» na fara lee na: «Ma sipyinjii wu taan ma mu ba mayē pyaa ki jē wē.»* ²⁸ A Yesu di wu pye: «Ma jōshōōrō t'a jō. Ta lee pyi ma na ba j̄i sicuumō ta.»

²⁹ Ga wee saliya karamōgō we funyō bye wu kan̄i kan wuyē mu, a wu Yesu yege na: «Weke di jē nē sipyinjii wē?» ³⁰ A Yesu di wu jō shō ni talenē la ni na: «Ná wa w'a yiri Zheruzalemu ni, na wu da digi Zheriko ni. A java fēē di she do wu na, na wu fāya wolo, na wu yu. Na wu kpōn fo na wu bana xuuni, na gari na wu yaha w'a ciregi. ³¹ Wee tuun wu ni a saraya jaha shōōnrivōō wa di doro lee koo li ni. Ba w'a she wee ná

* 10:27 Dutēēnōmē 6:5; Levitike 19:18

wu ja we, na waa toro. ³² Lee kadugo na a ná wa be di nò wee xuu wu ni, wee je Kile-
peene pugbaho ki kapyebye wa, na wu ja.
A wee be di waa toro. ³³ Ga, a Samari fiige
shen wa kushewo di she nò wu na, na wu
ja, a wu jinaara di je wu ni xuuni. ³⁴ A wu
fulo wu na, na sinme ni duven le nòyo yi ni,
na yi pò. Na xho na wu durogo wuye pyaa
kafanja na, na gari ni wu ni nabuun tatigine
xuu wa ni, na wu keree yari. ³⁵ Nimuguro ti
na, a wu wari wa wolo kan xuu wu kafò
wu mu, na wu pye: «Ta we ná we keree yari.
Ma bu latii li wu junò tãan na toro le tãan,
na niguribawo na lee t'ereje ma na.»

³⁶ A wu saliya karamògo wu pye: «Mu nii
ni java fee p'a to ná wemu na ge, pii taanri
we ni, weke w'a pye wu sipyiinii we?» ³⁷ A
saliya karamògo wu wu jò shò na: «We w'a
junò jaari wu na ge.» A Yesu di wu pye:
«Ma be wu she lee shi pye.»

Yesu ya kari Marite ni Mariyama yiri

³⁸ Na Yesu ni wu kalaapiire ti yaha koo
na, a wu je kulo la ni. A cee wa di wu
lene wu puga wee mege je Marite; ³⁹ wu
ceboroshò wa mege je Mariyama. A wee
di diin Kafò tòyo tãan, na wu jomò nuri.
⁴⁰ Ga lee di Marite hakili wu ta w'a wuregi
xuuni wu wo puga ki kapyene ki jehè
na. A wu gari na she Yesu pye: «Kafò, ne
ceboroshò w'a ne ye nigin yaha kapyene
ki na, lee wa kaa mu nii ni-i ge? Yi jo wu
mu na wu na tège!» ⁴¹ A Kafò di wu jò shò
na: «Marite, Marite, mu wa maye kana, na
keree nipehenje taga maye funjò pen. ⁴² Ga
kaa nigin ye kanò di je. Mariyama w'a taa
nizaana li shòonri. Lee wa da ba shò wu na
we.»

11

Nerege pyegana

(Macoo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Cana ka, Yesu bi Kile jeeeri. Ba w'a xò
we, a wu kalaapiire la di wu pye: «Wù Kafò,
wù taanni Kile-jerege ni, ba Yohana ya wu
wo kalaapiire ti taanni taannigana lemu
na we.» ² A Yesu di pu pye: «Yi ba da Kile
jeeeri y'i jo:

«Wèe To Kile, mu mege ki pye fefee,
ma saanra ti pa.

³ Wù cana beeri wo jolige kan wù mu.

⁴ Wù jurumu wu yafa wù mu,
bani wèe be ya wù sipyiinii wo
nahama pu yafani pu mu.

Ma ganha bu wù yaha wù je nòwuuro ni
we.»

⁵ A Yesu di pu pye sanha na: «Yee ni, jògo
wu d'a bye ni nanii ni, ma bu she wu yiri
nininje na na wu pye: «Na nanii buuri juyò
taanri foo le na na, ⁶ bani ne nanii wa w'a
pa nime na yiri kulo la ni, yaaga di je ne mu
di gan wu mu we.» ⁷ Wee bu diin puga ki
funjò ni na wu jò shò na: «Ma ganha bu
na kanha we. Gbura k'a shòho, ne ni na
nagoo ya sinne xò. N'a da já yiri di buuri
kan ma mu we.» ⁸ A Yesu di jo: «Ayiwa, n'a
da yi jo yi mu, wu bye wu ya yiri na wu
kan napege ki wuu na we, wu na yiri na
wu jidaan yanmuyò beeri kan wu mu wu
navunjo ki wuu na.

⁹ «Ne kunni na yi jo yi mu, y'a jeeeri, yi na
da daa. Y'a zhaa, yi na da jaa. Y'a gbura ki
kuuni, gbura ki na da muri yi mu. ¹⁰ Bani
sipyaa sipya w'a jerege pyi ge, wee na da
daa. Wemu w'a zhaa ge, wee na da jaa.
Wemu w'a gbura ki kuuni ge, gbura ki na
da muri weefò mu.

¹¹ «Pya to weke wu wa yee ni wu ja wu
fya jeeeri wu mu, wu wò kan wu ja wu mu
fya wu wege ni we? ¹² Kelee yee wa pya bu
xhucere jeeeri wu mu, wufò na zò di nà kan
wu mu xhucere li wege ni ge? ¹³ Wee tuun
wu ni, yee piimu p'a kolo ge, yee bi yasaaya
kangana ce mu yi nagoo pu mu. Ayiwa, ta
yee fugba To wu da ba Fefere Muna li kan
fo xuuni li jeeerivee pu mu we?»

*Yesu wo fanha ki ya ta yiri Shitaanni yiri
we*

(Macoo 12:22-30; Marika 3:20-27)

¹⁴ Yesu bi jina bobo wa kòri yeege ná wa
ni. Jina wu na foro xò, a wee ná wu já
na yu. A lee di bye kakanhana sipyiire ti
beeri mu. ¹⁵ Ga, a pii di jo pu ni na: «Jinaa
junòfò Belizebuli fanha ni w'a jinaa pu
kòri.» ¹⁶ Piitiilee be funjò bye p'i wu taanna
wii. A pee di jaha sheshere kakanhana la
jeeeri wu mu na yiri fugba we ni.

¹⁷ Ga, a Yesu di pu fungonyò ce na jo:
«Saanra beeri t'a yiri tiye kaa na ge, tee na
gyeegi. Puga beeri, ki sipyii bu yiri puye kaa
na, kee na gyeegi. ¹⁸ Shitaanni be bu yiri
wuye kaa na, wu saanra ti na bye dii kyeegi

baa wε? Bani yee ya jo na Belizebuli gbɔɔrɔ ni nε jinaa kɔri na yeege sipyii ni. ¹⁹ Nε bi jinaa kɔri na yeege sipyii ni Belizebuli gbɔɔrɔ ni, yee wo nagoo p'i wa pu kɔri jɔgɔ gbɔɔrɔ ni wε? Peeye pyaa na ba kiiri kɔn yee na. ²⁰ Ga nε bu da nε na jinaa pu kɔri Kile wo sefεεε ti baraga ni, lee w'a li shεε na Kile saanra t'a nɔ yee na.

²¹ «Fanhanεhenε fɔɔ wemu jε ni kashen yanmuyɔ nijeye ni ge, wee ba wu puga kasεεge pyi; sipya wa shishiin da j'a wee kenε yanmunɔ lɔ wε. ²² Ga n'a wemu fanha k'a jεhε wu wogo na ge, wee ba ba se ta wu na, wu bi daa yagboyoyemu na ge, wu na yee bεeri shɔ wu na, na wu kenε yanmuyɔ yi bεeri xuu, na yi taa taa wu kaafεε na.

²³ Wemu jε nε jii wε, wee jε nε pεn. Wemu ya nε tεri na yaanɔ pyi wε, wee jε kakabye.»

Jina na kuri jε sipya ni
(Macoo 12:43-45)

²⁴ «Jina bu foro sipya ni tuun wemu ni, tεye yemu y'a waha waha ge, w'a ganha na jaari yee ni na tanmɔnɔ shaa. Wu bye wu ya kee ta wε, w'a jo wuyε funnɔ ni na: «Na puga kemu ni nε foro ge, n'a da guri da se kee ni.» ²⁵ W'a guri kari, na shε kee puga ki ta p'a ki pɔ fεεfεε, na ki kemε xuuni. ²⁶ Wee tuun wu ni w'a gari, na shε ba ni jinaa gbarashuun watii ni, piimu ya kolo wuyε pyaa ki na ge. Wu ni pee na ba jε kee puga ki ni, na diin wà. Lee funnɔ ni wee sipya we wo taxɔgɔ na ba golo na toro taashiine li bε tãan.»

Jɔgɔ ye pu jε duba nagoo pu wε?

²⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a cee wa di mujuugbɔɔ wà, na wu yaha sipyiire ti ninε ni na: «Cee we w'a yere mu yacεε na, na jire kan mu mu ge, wee jε duba pya.»

²⁸ A Yesu di jo: «Uun, ga piimu p'a Kile jomɔ pu nuri na pu koro jaari ge, pee pu jε duba nagoo puyε pyaa!»

Sipyiire t'a naha sheshεεε kakanhana shaa
(Macoo 12:38-42)

²⁹ Na sipyiire ti yaha t'a Yesu maha fo na wu cɔnri, a wu jomɔnɔ kɔn na: «Nijnaa sipyii p'a kolo. P'a naha sheshεεε kakanhana la shaa, ga la shishiin da zhεε pu na wε, fo Kile

tudunmɔɔ Zhonasi wuu le. ³⁰ Zhonasi ya pye naha sheshεεε na shε Ninive shεen na shεgana lemu na ge, mu Sipya Ja bε na ba bye naha sheshεεε na shε njinaa sipyii na.

³¹ Kiiri wu cagɔngɔ, Seba fiige ki Saanzhɔ* wu na ba yiri wu njinaa sipyii pu jaagi. Bani wee ya pa na yiri jinε ki tεhenε na, kɔnhɔ wu ba saannaa Solomani wo fungɔngɔ fεεε jomɔ pu logo. Wa di wa naha wemu w'a peλε Solomani na ge! ³² Kiiri wu cagɔngɔ, Ninive shεen na ba yiri na njinaa sipyii jaagi, bani Ninive shεen ya yere pu jurumu wu na Zhonasi wo Kile jomɔ yεε li funnɔ ni. Wa di wa naha wemu w'a peλε Zhonasi na ge!

Sipya jii ki jε wu ceepuuro sokinna
(Macoo 5:15; 6:22-23)

³³ «Wa shishiin ya sokinna leni wu wu nmɔhɔ, kelee wu yaaga shigile wu nunɔ ni wε. Ga yaaga nunɔ ni wu da wu taha, kɔnhɔ puga ki jεvεε da wu kpεεnge naa. ³⁴ Sipya jii ki jε wu ceepuuro sokinna. Ma jii ki bu jɔ, ma ceepuuro ti bεeri ti wa kpεεnge ni, ga ma jii ki bu bye ki ya jɔ wε, ma ceepuuro ti bεeri ti wa piige ni. ³⁵ Ta mayε kaseri, kɔnhɔ ma funnɔ kpεεnge ki ganha bye nibiige wε. ³⁶ Lee na, ma ceepuuro ti bεeri bu bye kpεεnge ni, piige bu bye k'i jε ti xuu wa shishiin ni wε, ti bεeri na kpεεnge yeege, ma na jo ba sokinna ya kpεεnge yeege yeegegana lemu na wε.»

Yesu ya pu kaala ni Yawutuu nahagbaa fεε pu kaa ni

(Macoo 23:1-36; Marika 12:38-40)

³⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a Farizhen wa di wu jεeri na wu shε cana yalige li wee puga. A Yesu di jε puga ki ni, na diin na li. ³⁸ Ba wee ya Yesu ja wu na li wu keye jebaa wε, a lee di wu fo. ³⁹ Ga, a Kafɔɔ di wu pye: «Yee Farizhεen kunni wa cεεgbuugoo ni goleyε kaduyo jii na fiinni, na ta yee funyɔ d'a ji nagaara keree ni kuumɔ tuugo bεeri na. ⁴⁰ Fungɔnyɔ baa fεε! Kile wemu w'a yanmuyɔ yi kaduyo yàa ge, ta wee bε w'a yi funyɔ yi bε yàa wε? ⁴¹ Ga yi goleyε yi funnɔ yasaaya yi kan la baa fεε mu, lee na yi bεeri na bye fεεfεε yi mu.

* 11:31 1 Saannaa 10:1-10

⁴² «Bɔɔngɔ ki wa yee wogo Farizhɛɛn, bani yee wa nanayi, ni shiga yanmuyo ni loyo yanmuyo yi saya beeri jagi wo. Ga y'i da gbara yi taan ni Kile ni, y'i da tiime keree pyi we. Yee bi yaa na kii kagbohɔɔ kii pyi, na te nibiire te fara kee na.

⁴³ «Bɔɔngɔ ki wa yee wogo Farizhɛɛn, bani yee wo jidaan wu ne Kile-peɛɛɛɛ piyeyɛ yi wo nahagbaa tatiinyɛ, ni sipyii p'a yi shaari pinnere kpeenyɛ na. ⁴⁴ Bɔɔngɔ ki wa yee wogo, bani yee ya foro faya feni yemu y'a nɔmɔhɔ ge. Sipyii wa jaari yi na na ta pu ya yi ce we.»

⁴⁵ A saliya karamɔgɔ wa di wu pye: «Karamɔgɔ, ba mu wa pe jomɔ pe yu we, we be mu wa fanri.» ⁴⁶ A Yesu di wu nɔ shɔ na: «Bɔɔngɔ ki wa yee saliya karamɔgɔlɔɔ pu be wogo, bani tuguro temulɔmɔ p'a pen ge, tee yee wa dɛri sipyii nuyɔ ni, y'i da zɔɔ yi pu tɛge ni yi kabee be ni we.

⁴⁷ «Bɔɔngɔ ki wa yee wogo, bani yee wa Kile tudunmɔɔ pu faya yi yari na nɔgi, na ta yee sefɛɛɛ d'a pu gbo. ⁴⁸ Lee wa li sheɛ na yee wa sɔɔ yi sefɛɛɛ pu kapyegɛɛ ki na, bani pee p'a Kile tudunmɔɔ pu gbo, a yee kunni di pu faya yaa. ⁴⁹ Lee wuu na Kile ya jo wu fungɔngɔ fɛɛɛɛ ti ni na: «Nɛ na ba Kile tudunmɔɔ ni tudunmɔɔ tun pu mu. Pu na ba pii gbo, na daha pii feni na gana.» ⁵⁰ Lee na ba bye, kɔnhɔ Kile tudunmɔɔ piimu wo shishan p'a wo fo kɔnɔ ki nɔ kɔnduun wu ni ge, pee beeri foo di ba yege nijaa sipyii na. ⁵¹ Na nɔ kɔn Abɛli wo shishan pu na, fo na pa nɔ Zakari wo shishan pu na, wee wemu p'a gbo saraya yi tawologo ke, ni Kile-peɛɛɛɛ pugbohɔ ki tɛ wu ni ge. Uun, n'a da yi jo yi mu, pee shishan pu beeri foo na ba yege nijaa sipyii na.

⁵² «Bɔɔngɔ ki wa yee wogo saliya karamɔgɔlɔɔ, bani yee ya Kile saanra ti cemɛ pu kenikaan li wolo, yiye pyaa ya jɛ we. Piimu p'a giin p'i jɛ ti ni ge, a yee di pee be naha kɔn.»

⁵³ Ba Yesu ya yiri wee xuu wu ni we, a saliya karamɔgɔlɔɔ ni Farizhɛɛn p'i nɔ kɔn, na wu kana, na wu nɔ yegee yegɛgana beeri na. ⁵⁴ Pu bi wu kasɛri, kɔnhɔ p'i wu tɔɔgo talɛɛ ta ni wuyɛ pyaa nɔ kafila ni.

12

Yesu ya kasɛge da jo shuun shuun juuro keree na
(Macoo 10:26-27)

¹ Wee tuun wu ni sipyiiire ti bi tiyɛ pinne, pu bi sii nehe fo na doro. A p'i jonri, fo na duri puyɛ tɔɔyɔ na. A Yesu di fɛnhɛ jomɔ nɔ kɔn ni wu wo kalaapiire ti ni na: «Y'a yiye kasɛri Farizhɛɛn wo buuri shizhenhere ti na! Tee ne pu shuun shuun juuro te. ² Yaaga ka shishiin ninmohɔnɔ wa kemu da ba foro kpeɛngɛ na we. Kanmohɔnɔ la shishiin wa lemu da ba je we. ³ Lee wuu na y'a yemu beeri jo nibiige ni ge, yee na ba logo kpeɛngɛ na. Y'a yemu beeri jo sipyii mu kalɔhɔrɔ ni maaya ni ge, pu na ba yee caaga kataya na.»

Wemu na p'a yaa na fyagi ge
(Macoo 10:28-31)

⁴ «Na naniinɛɛ, n'a da yi jo yi mu, piimu na jɔ sipya gbo, na ta p'i da jɔ latii pye lee kadugo na-ɛ ge, yi ganha ba fyagi pee na we. ⁵ Lemu na y'a yaa na fyagi ge, n'a da lee she yi na. Se wa Kile wemu ni na sipya munaa wolo, na xhɔ na li wɔ Jahanɛmɛ ni ge, y'a fyagi wee na. Uun, n'a da yi jo yi mu, y'a fyagi wee na. ⁶ Ta cɔnrilɔɔ kaguro be p'a berɛɛ wari pyaa shuun we? Lee be na, ali wee wa nigin be, Kile funnɔ ya wuu wu na we. ⁷ Yee kunni Kile ya ali yee nuzhiire teyɛ pyaa beeri nɔ ce. Yi ganha ba fyagi we; y'a ye cɔnrilɔɔ nipehemɛɛ na!

Na sɔɔ Yesu na, kelee na she wu ni
(Macoo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ «N'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a yere li na sipyii naha taan na ne wo wee ne ge, Sipya Ja wu be na ba yere li na Kile wo melekeɛ pu naha taan na weefɔɔ ne wee wo. ⁹ Ga wemu bu foro ne kaa taan sipyii naha taan, Sipya Ja wu be na ba foro weefɔɔ kaa taan Kile wo melekeɛ pu naha taan. ¹⁰ Sipyaa sipya w'a joguumɔ jo wɔ Sipya Ja na ge, lee na yafa wufɔɔ mu. Ga wemu bu fɛfɛɛɛ Munaa li mɛge kyɛɛgi, weefɔɔ da lee wo yafa ta we.

¹¹ «Sipyii ba se na kiiri kɔɔn yi na Kile-peɛɛɛɛ piyeyɛ yi ni, ni kiirikɔɔn, ni fanhafɛɛ naha taan, yi nɔshɔrɔ ni yi nijoyo ganha bu da bye yi mu funzhaga we. ¹² Bani jomɔ

pemu y'a yaa na jo ge, Fεεεε Munaa na ba yi kalaa pu ni taapile ni.»

Talenε lemu l'a jo naafuu fɔɔ fungɔngɔ baa fɔɔ keree na ge

¹³ A ná wa di diin sipyiire ti te ni na Yesu pye: «Karamɔɔ, yi jo na ceborona wu mu na wu wù cɛn wu loolo wù na!» ¹⁴ Ga, a Yesu di wu jɔ shɔ na: «Na nanii, jɔɔ w'a nε tenε na pye yee kiiri kɔnvɔɔ, kelee yi cɛn loolovɔɔ wε?» ¹⁵ Lee kadugo na a wu yi jo pu bæri mu na: «Y'a yiye kasɛri jɛgbɔɔ keree na, bani sipya naafuu jɛhe jɛhe jɛhegana bæri na, wu jiifεεε ya fɔro wee ni wε.»

¹⁶ Wee tuun wu ni a wu le talenε le jo pu mu na: «Faa ya taan ná naafuu fɔɔ wa na xuuni. ¹⁷ A wu wu funɔɔ sha na: «Leke nε da bye wε, bani na shinma wu bæri tayahaɲa wa wε?» ¹⁸ A wu jo: «Li wii, le n'a da bye. N'a da na kpɔngɔɔ ki ja di kiitiigee yerenε, di kee peɛ nizhiigee ki na, di ba na shinma ni na kenε yaɲmuyɔ bæri pinne le kee funyɔ ni. ¹⁹ Lee kadugo na, di naye pye jo yaɲmuyɔ niɲɛhɛyε y'a gbegele yaha nε mu yee niɲɛhɛnε naha na, n'a da naye ɲmɔ di da li, di da gbuu, di da kalenεε pyi.» ²⁰ Ga, a Kilε di wu pye: «Mu nahanaha we! Niɲaa piige ke ni mu munaa da zhɔ mu na. Wee tuun wu ni, yaɲmuyɔ ye m'a pinne ge, yee ma bye jɔɔ woyɔ wε?»»

²¹ Ayiwa, lee funɔɔ ni a Yesu di jo: «Sipyaa sipya w'a naafuu pinneε wuyε nigin wuu na ge, na ta wu jɛ naafuu fɔɔ Kilε kabaɲa na-ε ge, mumε weefɔɔ jɛ.»

Yi Kilε pye yi tadanɲa (Macoo 6:25-34)

²² Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Lee wuu na n'a da yi jo yi mu, yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yi jɔshaga ni na naha y'a da li wε. Yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yi cére fàya ni, na naha y'a da leni wε. ²³ Bani sipya munaa ya ye yalige na, wu ceepuuro bε d'a ye cére fàya na. ²⁴ Yi shazhεyε kanraya ye wii. Yi wa yemε nuri wε, y'i wa shinma kɔɔn wε. Yaɲmuyɔ tayahaɲa kelee kpɔɔn wa yi mu wε, lee bε na, Kilε di yi jɔ shaa. Ta yee ya ye shazhεyε na na kanha wε? ²⁵ Jɔɔ wu wa yee ni, wemu na já ali jεεε bε fara wuyε pyaa shi

wu na ni funzhaga ni wε? ²⁶ Lee wuu na, yee bye yee da já lee kapire le pye wε, naha na yee di yi funyɔ shaa ni keree kisanɲa ni wε?»

²⁷ «Yi yaweye yi fyεngana li wii, y'a fyεnre nizaara temu pyi ge! Yi wa kapyenεε pyi wε, y'i wa fàya shin wε! Ga n'a da yi jo yi mu, ali saannaa Solomani ni wu naafuu wu bæri ni, wu fàɲa ka ya ke yawege ke ka fyεnre nigin bε xɔ saana ni wε. ²⁸ Nà ke ki wa sige ki ni niɲaa, na ta na di da ba kee sòrogo jiga na ge. Ni Kilε ya kee nɔhɔ tɔni lee tɔgana li na, go wu na ba yee nɔhɔ tɔ xuuni na ye kee na dε! Yee n'a daa w'a cèrε dε! ²⁹ Yi na ba kemu li na kemu gba ge, yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yee zha ni wε! Yi ganha ba yiye kaala yee da na wε! ³⁰ Kilε cɛbaalaa p'a ye yaɲmuyɔ ye bæri shaa, ga yee To Kilε w'a li cε na yee bε mago wa yee na. ³¹ Yee kunni p'a Kilε wo saanra te shaa. Lee kadugo na Kilε na ye yaɲmuyɔ ye kan yi mu, na la taha yi na.»

Fugba naafuu keree (Macoo 6:19-21)

³² Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye sanha: «Yi ganha bu da vya wε, yee piimu pu jɛ ba yatɔɔgbara jɛ-ε ge, bani l'a taan yee To Kilε ni na wu saanra ti kan yee mu. ³³ Yi yi kenε yaɲmuyɔ pεrε kan la baa fεε mu. Yi wari tayahaya nilɛbaaya yàa yiye mu, y'i naafuu nixhɔbaama pinne fugba wu ni, nagaa wa wà wε, fyεnre da já wu kyεεgi wε. ³⁴ Bani xuu wemu ni ma naafuu wa ge, wà ma zɔ wu bε funzhaga wa.»

Kapyebyii pii p'a koriɲi na ge

³⁵ «Yi yiye pɔ xuuni ni kirimεhεε ni labye wu feni, y'i yi sokinnaa puɲi yaha. ³⁶ Y'i bye ma na giin kapyebyii piimu p'a pu jɔɔfɔɔ sige ge, wu ba ma na yìri cekaanra tεge ni tuun wemu ni, kɔnhɔ wu bu ba kujɔɔ li kuu, p'i kujɔɔ li mugi wu mu tɔvuyo na. ³⁷ Jɔɔfɔɔ wu ba kapyebyii piimu ta pu na wu naha wii, pee jɛ duba nagoo. Can na n'a da yi jo yi mu, wu na ba wuyε pɔ xuuni ni kirige ni wu pee tenε yalige ki jɔɔ ni, wu yalige ki taa taa pu na. ³⁸ Wu ba ba jɔɔnε kelee jɔmugujɔ na, na ba pu ta jɔɔ ni, pee jɛ duba nagoo. ³⁹ Yi li cε na puga fɔɔ da ba li cε na we lεri we na nagaa da ba ba nibiige ni, wu da ga gbara nagaa wu jé wu

puga wε. ⁴⁰ Yi bε pu gbegele yaha, bani yee ya Sipya Ja wu sonji tuun wemu ni wε, wee tuun weyε pyaa ni wu da ba.»

N'a daa kapyebye ni kapyebye niguum keree

(Macoo 24:45-51)

⁴¹ A Pyεeri di wu pye: «Kafɔɔ, wèe ye wuu na m'a le talenε le yu laa, ta sipyiire ti bεeri wuu na?» ⁴² A Kafɔɔ di jo: «Karahashɔnrimɔ jɔmεε fɔɔ fungɔngɔ fɔɔ wemu wo kafɔɔ w'i da ba wu tenε wu kapyebyii pusamaa jɔnɔ ni, na wu pye na w'a pu jɔlige keree jaha wo ki tuun ni ge, wee jε jɔgɔ wε? ⁴³ Wee kapyebye wu kafɔɔ wu ba ba, na ba wu ta wu na li pyi li pyegana na, wee jε duba pya. ⁴⁴ Can na n'a da yi jo yi mu, wee kapyebye wu kafɔɔ wu na ba wu tenε wu kenε yanmuyɔ yi bεeri jɔnɔ ni. ⁴⁵ Ga wee kapyebye wu bu li yaha wuyε funɔɔ ni na wee kafɔɔ w'a da zhe mɔ wu da ba wε. W'a jɔkɔn na wu kapyebyeɲii namaa ni cèe pu sani, na li, na gbuu, na wuyε jini sinmε na. ⁴⁶ Ayiwa, cana kemu ni tuun wemu wu jε kapyebye wu ya wu kafɔɔ wu sonji-i ge, kee cana ke ni wee tuun we ni wu da ba. Wu na ba wee kapyebye we kɔri, na wu taa pinne ni Kile cɛbaalaa wuu ni.

⁴⁷ «Kapyebye we w'a wu jɔnɔfɔɔ jidaan cε ge, wu bye wu ya gbegemε pye, na kapyenεε pye na bε ni wu jidaan wu ni wε, wee wo kpɔɔnrɔ ti fanha na bεle. ⁴⁸ Ga kapyebye wemu ya wu jɔnɔfɔɔ jidaan cε wε, wu bu keree kii pye kiimu k'a wu kakpɔɔn xɔ ge, wee wo kpɔɔnrɔ ti fanha na jεre. Nijehenεε ya kan wemu mu ge, nijehenεε na ba zha wee mu. Nijehenεε kaa ya le sipya wemu kenε ni ge, pu na ba wee yege sanha nijehenεε na.»

Waagi we wu da já bye Yesu wuu na ge
(Macoo 10:34-36)

⁴⁹ «Na nε pa wá jɔnε ki na. Nime da ba ki ta ki na jɔ na xɔ, lee bi da daan nε ni! ⁵⁰ Kanhama nigbɔ pa wa wà, nε yaa na jé pee ni. Ga na funjɔnrɔgɔ wo w'a pee sigée. ⁵¹ Yee wa giin na jɔnɔnε ni nε pa kɔnɔ na ya? Ahayi dε, n'a da yi jo yi mu, fo waagi. ⁵² Fo nime sipyii kaguro na ba bye puga nigin ni, pu na ba daa. Sipyii taanri na ba yiri sipyii shuun feni; shuun wu bε na ba yiri taanri

wu feni. ⁵³ To na ba yiri wu ja feni, ja bε na ba yiri wu to feni. Nu na ba yiri wu poro fuceεre feni, poro fuceεre bε na ba yiri li nu feni. Yashɔ na ba yiri wu ja shɔ feni, ja shɔ bε na ba yiri wu yashɔ feni.»

Tεεgεε keree cεgana
(Macoo 16:2-3)

⁵⁴ A Yesu di yi jo sipyiire ti mu sanha na: «Yee bu Kile wu ja w'a wɔ suumɔ lɔhɔ ki jɔnɔ na camutomɔ yiri tuun wemu ni, taapile ni yee na jo na zanha ki da do, li shiin na bye mu. ⁵⁵ Kafεεgε bu foro Kile-parama yiri, yee na jo na kafugo ki da ba bye, li shiin na bye mu. ⁵⁶ Shuun shuun jovεε! Yee wa fugba we ni jɔnε ke keree cε na shɔnri kiyε ni, jaha d'a li pye yee ya we tuun we keree cε na shɔnri-i wε?

Bε wo gbegemε keree
(Macoo 5:25-26)

⁵⁷ «Naha k'a li pye yee ya ta kodiine cε shɔnri yiyε ni-i wε? ⁵⁸ Na ma ni ma kiiri kɔnɔnii wu yaha, yi na se kiiri wu takɔngɔ ki ni, la le y'i bε yi na ma ni wu ni na yi yaha koo li na, lee bε wε, wu na zhe ni ma ni kiiri kɔnvɔɔ wu mu, wee na ma kan gɛdii pu mu p'a le kaso ni. ⁵⁹ N'a da yi jo ma mu, ma bu jé wee kaso wu ni, ma da ga foro wà ni wari pile nigin bε foo ni wε.»

13

Na daburaje jo jurumu na, kelee na kyεgi

¹ Wee tuun wu ni Pilate bi Galile shεen pii gbo na pu yaha saraga yatɔɔgbuu li na, na pee wo shishan ni saraga yatɔɔyɔ yi shishan wuregi puyε ni. A sipyii pii di shee wee kafila wu jo Yesu mu. ² A Yesu di pu pye: «Yee w'a giin na pii Galile shεen pii wa jurumupyii na toro Galile shεen pusamaa bεeri taan, na lee wuu na p'a pu gbo le gbogana le na gε? ³ N'a da yi jo yi mu jo ahayi dε. Ga yee bye yee y'a daburaje jo yi jurumu wu na wε, yee bεeri na ba gyεgi mu. ⁴ Silowε zangaso-tɔɔngɔ k'a to sipyii kε ni gbarataanri (18) wemu jɔnɔ ni na gbo ge, yee wa giin na pee bye jurumupyii na toro Zheruzalemu shεen pusamaa taa ya? ⁵ N'a da yi jo yi mu jo ahayi dε. Ga yee bye yee ya daburaje jo yi jurumu wu na wε, yee bεeri na ba gyεgi mu.»

Talenε lemu l'a jo nitoodige nagoo pye-baaga ki shizhaa na ge

⁶ Lee kadugo na a Yesu di le talenε le jo na: «Nitoodige ka bi nōri ná wa ερεzen tεge ni. A wu ganha na se na nitoronō shaa ki na, ga wu da ga nitoronō ta ki na wε. ⁷ Wee tuun wu ni a wu yi jo wu kapyebye wu mu na: «Nε yee taanri wuu li wa le na pya shaa ke nitoodige ke na nε da wu ta wε. Ki kōn! Naha na k'i wa jinε ki na tawaga ni wε?» ⁸ Ga, a kapyebye wu wu jō shō na: «Na junōfō, ki yaha k'i yee pye sanha. Di wege tugi daga ki maha di kaafugo le ki ni. ⁹ La wa la ni ki na nagoo pye yee la, lee na bōrō. Ga ki bye k'i ya nagoo pye wε, m'a ki kōn.»»

Yesu ya cee wa cuunō cadεengε ka ni

¹⁰ Cadεengε ka ni, Yesu bi sipyii kalaa Kile-pεenε puga ka ni. ¹¹ Lee di cee wa be ta wà, jinaa yama bye wu ni fo yee ke ni gbarataanri (18). Pee bi wu kuri; wu bi já yìri tii wε. ¹² Ba Yesu ya wu ja wε, na wu yiri na wu pye: «Cee we, m'a shō ma yama pu na nijaa.» ¹³ A Yesu di wu keye taha wu na. Taapile ni, a wu yìri tii, na Kile pεε.

¹⁴ Ga, a Kile-pεenε puga ki junōfō wu luu di yìri, bani Yesu ya yama fō wa cuunō cadεengε ni. A wu sipyii pu pye: «Cabyaa gbaara wu jε wà kapyenεε ya yaa na byi kiimu funnō ni ge. Y'a ma yee caya yi na, kōnhō y'i juunō. Yi ganha ba ma cadεenye ni wε.» ¹⁵ A Kafō di wu pye: «Yee shuun shuun joveε piiri! Ta yee beeri nigin nigin ya yi niyε, kelee yi kafaya sanhana cadεenye ni, na se na yi kaan yi na gbuu wε? ¹⁶ We cee we wu jε Ibirayima wo pya wa ge, wu nibōgō di jε Shitaanni mu fo yee ke ni gbarataanri (18) ge, ta tee pōrō te ya yaa na sanha wu na cadεengε ni wε?» ¹⁷ Tuun wemu ni Yesu ya yee jo ge, a wu pεen pu beeri di zhiige, ga, a sipyii pu beeri di fundanga ta wu kagbōhō ki beeri bye wuu na.

Yesu ya talenε la jo mutaridi pile shizhaa na

(Macoo 13:31-32; Marika 4:30-32)

¹⁸ Ayiwa a Yesu di pu pye: «Kile saanra ti ni jaha k'a foro yiye feni wε? Ni jaha ni n'a da ti taanna wε? ¹⁹ T'a foro mutaridi pile feni. A ná wa di li lō nugi wu tεge ni. A l'i

beε, na bye tigbōhō. A shazhεεε di ba ti shiire tagi ki geye na.»

Yesu ya talenε la jo buuri shizhenhεε shizhaa na

(Macoo 13:33)

²⁰ Yesu ya jo sanha na: «Ni jaha ni n'a da Kile wo saanra te taanna sanha wε? ²¹ Ti jε ba buuri shizhenhεεε jε wε. Cee wa ya tee le wu farani myε kiloo kelee shuun ni kaguro (25) ni na tōnhō, a wu beeri di yìri.»

Kunōjii nifenhεfenhεε keree

(Macoo 7:13-14, 21-23)

²² Yesu bi kugbōhō ni kupiire jaari. W'a bi gaani Zheruzalemu ni, wu nigariwo bi sipyii kalaa. ²³ A wa di wu pye: «Kafō, sipyii pii pu da ba shō ge, pee ya cεε ya?» A Yesu di pu beeri pye: ²⁴ «Yi la le y'i jé kunō nifenhεfenhεε li ni. Bani n'a da yi jo yi mu, sipyinεhemεε na ba jegana shaa p'i jé, ga pu da já wε. ²⁵ Kaanja ki fō wu ba yìri, na kunō li shōhō tuun wemu ni, na yee yaha kadaan li na, yee na ba jō kōn na yeree kunō li jō na, na li kuuni na yu: «Kafō, gbura ki mugi wū mu!» Wu na ba yee jō shō na: «Nε yee tayirige cε wε.» ²⁶ Wee tuun wu ni yi na ba jō kōn na wu pyi na: «Wεe ya li, na gba ma jii na, m'a wεe kalaa wεe kulogoo ki kakuutoroyo yi ni.» ²⁷ Wee na ba yee jō shō na: «Nε yee tayirige cε wε, yi toro laha na tãan, yee kakuubyii beeri!» ²⁸ Wee xuu wu ni yi ba Ibirayima, ni Ishaaga, ni Yakuba, ni Kile tudunmō pu beeri ja Kile wo saanra te ni tuun wemu ni, yi na da mεhεε suu wà, na ganhaa kuri. Bani p'a yee wá kpεengε ki na. ²⁹ Sipyii pii na ba na yìri Kile-nōhō, ni camutomō, ni Kile-parama kabaya shuun wu na, na diin na li Kile wo saanra ti ni. ³⁰ Wee tuun wu ni, kadugo yìri wuu pii na ba bye jahagbaa wuu. Nahagbaa wuu pii na bye kadugo yìri wuu.»

Yesu ya jo Zheruzalemu keree na

(Macoo 23:37-39)

³¹ Wee tuun wuyε pyaa ni a Farizhεen p'i fulo Yesu na na wu pye: «Yìri laha naha, bani Hεrōdi funnō wa wu ma gbo.» ³² A Yesu di pu jō shō na: «We nanmahara fō we kanna sige ponō ki, yi she yi jo wu mu na: «Nijaa ni jiga n'a da jinaa kōri yeege sipyii ni, di yama fεε cuunō. Cana taanri wogo ki

na ne na xho lee ni.» ³³ Ga li waha l'i waha ne yaa na pye koo li na, nijaa, ni jiga, ni jigabudoro, bani li ya ta saha Kile tudunmo wu gbo xuu watii ni ni Zheruzalemu ni be we!

³⁴ «Zheruzalemu, Zheruzalemu, mu wemu w'a Kile tudunmo pu xuli ge, piimu p'a dunni ma mu ge, na kagereye taga na pee be waa na xhuli ge, ne funno ya pye tegege nijehenge ni di ma nagoo pu pinne, ba xhuu ya wu nagoo pinne me wu kapaŋa noho ni we. Ga yee di ya ta soo lee na we.

³⁵ Ayiwa yi puga ki na ba yaha wa nime fefee, ki niwaga. N'a da yi jo yi mu, na co nime na, y'a da na ja nige we, fo yi ba she yu tuun wemu ni na: «Wemu w'a ma me Kafoo mege na ge, wee je duba pya.»

14

Yesu ya tinme gbanfoo wa cuunjo cadenge ni

¹ Cadenge ka na, Yesu ya kari Farizheen pu wo sipyigbo wa puga, na li wa. Farizheen piimu pu bye wa ge, pee bi wu kasari. ² Na wa bye wa tinme gban na je wu na. ³ A Yesu di jomo pu lo, na saliya karamogoloo ni Farizheen pu yege na: «Na saha ni saliya wu ni, l'a saha na yama foo cuunjo cadenge ni laa, kelee li ya saha we?»

⁴ Ga, a p'i cari puye na, wa ya jo we. Wee tuun wu ni, a Yesu di wee yama foo we lo, na wu cuunjo, na wu yaha kari.

⁵ Lee kadugo na a wu pu pye: «Yee wa ja, kelee wu niinje na to keenje ni, ta yee da zhe wu wolo tavuyo na we, ali ki pye cadenge ki be we?» ⁶ Pee ya ja wu jo sho we.

Tatiincenje naha bulogana

⁷ Sipyii piimu p'a yiri yalige na ge, Yesu ya talene jo pu mu, bani w'a li seeri na pu ma jahagbaa tatiinye yi naha buloo. A wu pu pye: ⁸ «Wa bu ma yiri cekaanra yaligee na, ma ganha da zhe diin jahagbaa tateenge ni we. Ma ya li ce ni wemu tayerege k'a pele ma wogo na ge, ni wee be ya yiri we. ⁹ Wemu w'a yi beshuun yiri ge, wee ba ma pye ma tateenge ki kan we na we mu, wee tuun wu ni ma shiige wo na zhe diin kadugo yiri tateenge ka ni. ¹⁰ Ga ba ma yiri we, she diin kadugo yiri tateenge ni, konho ma yirivoo wu ba ba, wu ma pye: «Na napii,

she diin jahagbaa tateenge ki ni.» Wee tuun wu ni ma na peenge ta ma lipii pu jii na.

¹¹ Bani sipyaa sipya w'a wuye durogo ge, wee na ba dirige. Sipyaa sipya w'a wuye tirige ge, wee na ba durogo.»

¹² Wemu w'a Yesu yiri yalige ki na ge, a wu wee be pye: «Ma bu yalinjehenge pye cana ni kelee piige ni, ma ganha da ma napiiinje yiri, kelee ma nu sii, kelee ma cebooloo, kelee ma tiinjii naafuu fee we. Pee be na ba ja ma yiri yalige na ma wo yire li footono. ¹³ Ga ma bu yaliye pye, m'a la baa fee, ni taafee, ni faannaa, ni fyennmee yiri. ¹⁴ Ma na duba ta, bani pee wa da ja ma yiri li footono na we. Ma na ba lee footono ta sipyitiime pu nixhuyo yi canenge.»

Cekaanra ligbaho ki wo talene le (Macoo 22:1-10)

¹⁵ Ba yalilime wa ya pee jomo pu logo we, na jo: «Wemu wu da ba li Kile wo saanra te ni ge, wee je duba pya.» ¹⁶ A Yesu di wu pye: «Na wa bi yaliye pye piige yalige, na sipyinhemee yiri. ¹⁷ Ba yaliye yi liduun ya no we, p'a sipyii piimu yiri cekaanra ti ni ge, a wu wu kapyebye wu tun na wu pee pye: «Yi pa, bani yanmuyo yi beeri ya keme xo.» ¹⁸ Ga, a pu beeri nigin nigin di ganha na fenri na foro yire li taan, na yu na wu kafari pee mu. A nizhiime wu wu pye: «Tegge ka ne sho, ne yaa na she kee wii. N'a ma jeeri, le yafa na mu.» ¹⁹ A wa be di wu pye: «Nupheee ke ne sho, n'a da zhe kee taanna. N'a ma jeeri, le yafa na mu.» ²⁰ A wa be di wu pye: «Nime ne cee lenje, lee l'a li pye, ne da ja zhe we.» ²¹ A kapyebye wu guri she junjfoo wu yiri, na kii keree kii beeri paari wu mu. A kaana ki foo wu luu di yiri, a wu wu kapyebye wu pye: «Fyaala she kulo li pinne kpenye, ni kakuutoroyo yi ni, m'a la baa fee, ni taafee, ni fyennmee, ni faannaa yiri pa naha.»

²² «Ba w'a she pee yiri na pa we, na ba wu junjfoo wu pye: «Na junjfoo, m'a tuduro temu kan ge, n'a ti pye, ga lee be na puga ki sanha ji we.» ²³ A junjfoo wu kapyebye wu pye: «She kodoro yo yi ni, ni kobiire te, m'a sipyii pu karamu p'i ba, konho na puga k'i ji. ²⁴ Bani sipyii pii ne fenhe yiri a p'i li she ge, n'a da yi jo yi mu, ne wo yalige ka je wee wa shishiin jo ni we.»

Kaa lemu li wa fanha Yesu kalaapiire ti na ge

(Macoo 10:37-38)

²⁵ Shenjehemee bi taha Yesu feni. A wu nmahana jeri pu shizhaa na na pu pye: ²⁶ «Wa bu daha ne feni, ne kaa bye l'i ya dan weefoo ni na toro wu to, ni wu nu, ni wu sho, ni wu nagoo, ni wu ceboronamaa, ni wu ceboroshaa, ni wuyε pyaa be taan we, wee da ja bye ne kalaapiire we. ²⁷ Wemu ya wu korikoritige lo, na daha ne feni we, wee da ja bye ne kalaapiire we.

²⁸ «Wa ba giin wu zangaso-toongoo yerenje yee ni, ta wu da venhe diin na ki yerenje yerenje pereme pu toro, yaaga bu da na je wu kenje ni, di ki yerenje xho we? ²⁹ Wu ma fyagi wu bu ki naho shan, wu bi da ja ki sanja xo, ni ki naye ya pa jo kon na zeheni wu na we, ³⁰ na wu la wo, na yu: «Wee na we ya puga ki yerenje jo kon, ga wu ya ja ki xo we.» ³¹ Kelee saan wa ba giin wu kashen kon saan wa na, ta wu da venhe diin na wu funjo sha, wu ni namaa kabofonoo ke (10.000) bu da na da ja saan wa ni namaa kabofonoo kelee shuun (20.000) junjo ciri we? ³² Wu bye wu da ja we, na wee saan wu yaha tatoo ni, w'a tudunmo yaha kari wu she taanjege sha. ³³ Lee pyegana li na, wemu ya kahari wu kenje yanmuyo beeri ni we, wee da ja bye ne kalaapiire we.

Tipoomo je suumo pemu ni we

(Macoo 5:13; Marika 9:50)

³⁴ «Suumo ya jo, ga pu tipoomo bu foro pu ni, jaha na pu taan sanha we? ³⁵ Pu da yafiin be jo jine na we, pu da ja bye kaafugo jine na we, sipyii na pu wa kadaan na. Wemu na logo ge, wu logo de!»

15

Yesu ya talene la jo dubyapenge shizhaa na

(Macoo 18:12-14)

¹ Fanhafee wari shovoo ni jurumupyii pii be ya fulo Yesu na, na wu jomo logo. ² Lee na a Farizheen ni saliya karamogoloo p'i ganha na kalohoro yu na: «We na we ya jurumupyii cono na jogi, w'a li ni pu ni shiizhan.»

³ A Yesu di le talene le jo pu mu na: ⁴ «Jogo wu wa yee ni, dubyaa xhuu nigin (100) bu

bye wu mu, a nigin di biin, ta wu da kelee gbarashere ni gbarashere (99) wu samaa yaha wa sige ki ni, wu she nibenge ki sha fo wu ki ja we? ⁵ Ba w'a she wu ja we, wu fundanga wo na wu le wu katigoo ni. ⁶ Ba w'a no puga we, w'a wu napiine ni wu tiinjii yiri, na pu pye: «Wu fundanga ta shiizhan, bani ne na dubyapenge ki ja.» ⁷ A Yesu di jo: «Lee na n'a da yi jo yi mu, jurumupyee nigin be bu yere wu jurumu na, fundanga na bye wee wuu na fugba we ni na toro sipyitiimee kelee gbarashere ni gbarashere (99) taan, piimu mago je nige jurumu yafa na we.»

Talene lemu l'a jo warifyen nibenge shizhaa na ge

⁸ A Yesu di jo sanha na: «Kelee cee weke wu da bye ni warifyen tuuyo ke ni, nigin bu biin yi ni, ta wu da sokinna le wu puga ki po wu ki sha xuuni fo wu ki ja we? ⁹ Wu bu ki ja tuun wemu ni, w'a wu pushajiine ni wu tiinjii cee yiri na pu pye: «Wu fundanga ta shiizhan, bani ne warifyen tuuno ke ki bi piin ge, ne ki ja.» ¹⁰ Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu, fundanga ki wa kii melee pu mu jurumupyee nigin na yere wu jurumu na.»

Talene lemu l'a jo ja nibenge shizhaa na ge

¹¹ A Yesu di jo be sanha na: «Jalaa shuun bye na wa mu. ¹² A kurogo ja wu tofoo wu pye: «Na to, lemu na ba no na na cen wu ni ge, lee kan na mu nime!» Ba w'a yee jo we, a tofoo wu soo na naafuu wu taa pu shuun wu na. ¹³ Cabyaa kii nidorogo na, a kurogo ja wu wu taa wari wu beeri wa wuyε na. Na gari taliige fiige ka ni, na she wuyε yaha wa fungongo baa sipya. Na wari wu beeri kyeege junjo baa keree ni. ¹⁴ Ba wari wu beeri ya xo we, a xuugboho di je kee fiige ki ni. A kanhama di no wu na. ¹⁵ A wu she je baari ni kee fiige ki sipya wa mu, a wee di wu yaha kari wu kereye ni shaanahana na. ¹⁶ A xuugo di sho wu ni xuuni. Yaliye yemu pu bi gaan shaalaa pu mu ge, a wu funjo di bye wu li yee ni, ga wa shishiin ya ya kan wu mu we.

¹⁷ «Ba w'a wu funjo sha we, na jo: «Kapye-byii njehemee pu wa ne to puga. Pu ma li, na yalige ki sanja yaha, ne kunni di zhaa di xhuu naha xuugo kenje ni. ¹⁸ N'a da guri zhe

na to wu puga ki ni, di she wu pye: Na to, n'a nahana Kile mu, na nahana mu be mu. ¹⁹ Ne yaa na yiri nige mu ja sanha we. Na co ba ma kapyebye wa je we. ²⁰ A wu yiri kari puga.

«Na wu yaha taliige ni, a wu to wu wu nibawo ja, a wu nipaara di je wu ni. A wu baa kari na she jafoo wu shaari ni taan jege ni, na wu keye migile wu katige ni. ²¹ A ja wu to wu pye: «Na to, ne nahana Kile mu, na nahana mu be mu, ne yaa na yiri mu ja nige we.» ²² Ga, a wu to wu yi jo kapyebyii pu mu na: «Yi fyaala pa ni fadeye yi beeri nizaana ki ni yi pa le wu na, yi kabelene le wu kabee na, yi tanhaya le wu na. ²³ Yi ba ni nupepinje sinme wogo ni yi pa gbo. Wu li wu funjo taan, ²⁴ bani ne pya we w'a ja ge, wu bi xu, w'a kuri pye niifere ni. Wu bi piin, w'a ja.» A p'i kalene jo co.

²⁵ «Lee bi wu jashiime wu ta wee na je tege ki ni, ba wee ya teenje puga na we, a wu yatinye yi tunmo ni xonho ti tunmo pu logo. ²⁶ A wu kapyebye wa yiri na wu yege lee kalene li jo na. ²⁷ A wee di wu jo sho na: «Mu cuun wu w'a pa, a ma to wu nupepinje sinme wogo gbo wu mu, bani wu ja w'a pa je sicuumo na.» ²⁸ A jashiime wu luu di yiri, wu ya ta soo na je puga we. Ba wu to w'a yee logo we, na foro kari wu feni, na she wu jeeri na wu jo wuye na wu je. ²⁹ Ga, a wu tofoo wu pye: «Wii me de! Ne yee ya jeha na kapyenje pyi mu mu. Ne ta mu jomee yaha tuun wa yafin ni we. Lee be na, ali mu ya ta sikapire nigin be kan ja ne mu, konho ne ni na napiine di fundanga pinne pye shiizhan we. ³⁰ Ga we wu wa mu ja wu ge, w'a mu naafuu wu beeri kyegi dodashaa ni. Ba w'a pa we, a mu nupepinje sinme wogo gbo wu mu!»

³¹ «A wu to wu wu jo sho na: «Na ja, tuun beeri ni mu wa ne taan naha, ne yanmuyo yi beeri wa mu woyo. ³² Ga we ya yaa na funjo taan, na kalene pye, bani ma cuun we wu wa we ge, wu nixhugo ki bye, ga w'a niifere ta nime. W'a bi piin, ga w'a ja.»»

16

Naafuufoo wani wu wari kanahashoonrimo

¹ A Yesu di yi jo sanha wu kalaapiire ti mu na: «Na naafuu foo wa bye wa,

kanahashoonrimo wa di je wu mu, a sipyii di wee too le na w'a wu jofoo wu kabyaa ki kyegi. ² A jofoo wu wu yiri na wu pye: «Lek ne di nuri mu shizhaa na we? Wu keree ki jaaha wolo, bani mu wa da ja bye nige ne kanahashoonrimo we.»

³ «Wee tuun wu ni a wee kanahashoonrimo wu yi jo wuye funjo ni na: «Lek ne da ba byi we? Na jofoo w'a na leri wu kabyaa ki jo ni. Faa fanha wa na ni we; jege shiige di je na na. ⁴ Uun! Le n'a da bye ge, n'a lee ce, konho di ba laha kabyaa ki jo ni, pii di na ciri leje pu kaban.» ⁵ Wee tuun wu ni pii p'a fohoo lo wu jofoo wu mu ge, a wu ganha na pee yiri nigin nigin. A wu nizhiime wu pye: «Ne jofoo wu juu wu wa mu na we?» ⁶ A wee di wu jo sho na: «Sinme barigoo keee shuun (20).» A wu wu pye: «Ma seme wu lo, m'a diin tovuyo na m'a sinme barigoo ke ka.» ⁷ Lee kadugo na a wu wa be pye: «Mu do, juu di wa mu na we?» A wee di wu jo sho na: «Shinma boriloo xhuu nigin (100).» A wu wee pye: «Ma seme wu lo m'a shinma boriloo keee gbarataanri (80) ka.» ⁸ A jofoo wu wee kanahashoonrimo tifire baa foo we so wu shizhiinme pu na, bani ke konjo ke sipyii wa keree pyi ni shizhiinme ni puye te ni, na toro kpenge nagoo taan.»

Naafuu ni Kile da ja binne bye yee jofoe we

⁹ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee bu ke konjo ke wo naafuu wu lo na taga sipyii tege, na najege sha ni wee ni. Yee wo cana nii li ga ba xho cana kemu ke konjo puga ke ni, lee na ba bye kanjo na baraji kan yi mu Kile yiri Alijine ni. ¹⁰ We wu je n'a daa sipya kafenhafenhene ni ge, wee wu je n'a daa sipya kagbohoo be ni. We wu je tifire baa foo kafenhafenhene ni ge, wee wu je tifire baa foo kagbohoo be ni. ¹¹ Lee wuu na, ke konjo ke wo naafuu we w'a sipyii faanna ge, yee bye yee di ya pye n'a daa sipyii wee keree ni we, ta naafuu can can wo wu kaa na ba le yee kenje ni? ¹² Naafuu we wu je watii wo ge, yee bye yee di ya pye n'a daa sipyii wee wo keree ni we, ta yeeye pyaa wo wu na ba gan yee mu?»

¹³ Kapyebye wa shishiin da ja da kapyenje pyi jofoe shuun mu we. Bani

wa na bɛn wu mu, wa na daan wu mu, kelee wu nɔrɔ wa na, wu laraga kɔn we wu na. Yee da já da kapyenɛɛ pyi Kile mu, yi da ki pyi naafuu bɛ mu wɛ.»

Yesu wo yɛɛ li kafila wa

(Macoo 11:12-13; 5:31-32; Marika 10:11-12)

¹⁴ Farizhɛɛn pii pu jɛ wari na dan pu ni ge, ba pee ya yee bɛɛri logo wɛ, na ganha na wu la wo. ¹⁵ A wu pu pye: «Pii p'a puyɛ pyi sipiyitiimɛɛ sipyii jii na ge, pee pu jɛ yere. Ga Kile ya yee zɔlɔ pu cɛ, bani yaaga kemu sipiyawyii ya bɛɛ ge, kee ki jɛ makɔɔ yaaga Kile naha tãan.

¹⁶ «Musa wo saliya we ni Kile tudunmɔɔ Kitabuu pu bye wà, fo na shɛ nɔ Yohana Batizelipye wo tuun wu na. Na lɔ fo wee tuun wu na Kile saanra ti wo Jozaama p'a yu, a sipyii bɛɛri di yatɛnyɛ waha p'i jé ti ni. ¹⁷ Fugba we ni jɛnɛ ke toromɔ na ba daan fo xuuni na toro Kile wo saliya wu kamapile fuduunɔ nigin bɛ wo do na.

¹⁸ «Sipyaa sipya w'a wu shɔ gbaga xɔ na watii lenɛ ge, dɔdɔrɔ m'a pye. Wemu bu ná wa wo ceforomɔ lenɛ, dɔdɔrɔ w'a pye.»

Ná naafuu fɔɔ ni Lazari keree

¹⁹ «Ná naafuu fɔɔ wa bye wà na saannaa fàya leni, na fanhafɛɛ yaliye li jiga bɛɛri. ²⁰ Ná la baa fɔɔ wa bɛ di bye wà, wee mɛge jɛ na Lazari. Wu ceeseɛge ki bɛɛri ki bye nɔɔkuuyo. Pu bi shɛ wee sinniɛ wee naafuu fɔɔ wu kaana ki kujɔɔ jɔ na, ²¹ Yalɛnɛhara te ti bi wo na dun naafuu fɔɔ wu tabali wu nɔhɔ ni ge, wu funɔɔ bye wu da tee li. Na wu yaha wu ya tee bɛ ta li wɛ, a ponɔɔ bɛ di nɔhɔ na ma na wu nɔɔyɔ yi laala sanha.

²² «Caɔa ka, a wee la baa fɔɔ wu ba xhu, a mɛlekɛɛ di wu munaa lɔ na shɛ yaha tati-incɛnɛ ka ni Ibirayima kanige cɛ. A naafuu fɔɔ wu bɛ di ba xhu, a p'i wu le. ²³ Na wu niganhaɔa yaha xuu kulo li ni, a wu wu naha yirige, na Ibirayima ja taliige ni, na Lazari bɛ ja wu kanige cɛ. ²⁴ Wee tuun wu ni, a wu xhuulo na jo: «Na to Ibirayima, jɔnɔ jaari na na! Lazari yaha wu shɛ wu kabee le munaa le fyɛnmi lɔhɔ ni, wu ba na jile le jɛnɛ, bani na niganhaɔa ki wa xuuni ke na ke ni.» ²⁵ A Ibirayima di wu jɔ shɔ na: «Na ja, ma funɔɔ kɔn li na na mu ya

ma kasaanaa ki bɛɛri ta na mu yaha kɔnɔ na, a Lazari di kakuunɔɔ ta lee tagana le na. Nimɛ wee naha wa jɛnɛ, ga mu kunni naha d'a wɛri. ²⁶ Na fara lee na, wecogonɔ naganɔ ki jɛ wɛɛ ni yee tɛ ni, kɔnhɔ piimu ba giin p'i foro naha p'a se yee yiri, pu ganha bu já wɛ. Piimu ba giin p'i yiri yee bɛ yiri p'a ma naha, pu bɛ ganha bu já wɛ.»

²⁷ «Wee tuun wu ni a naafuu fɔɔ wu jo: «Na to, na ma jɛɛri, Lazari yaha shɛ na to puga ki ni. ²⁸ Bani nɛ ceboronamaa kaguro wu wa wà. Wu shɛ pu sɔnmi, kɔnhɔ pu ganha da ba we kanhama xuu we ni wɛ.» ²⁹ A Ibirayima di wu jɔ shɔ na: «Musa ni Kile tudunmɔɔ kafila wu wa pu kenɛ ni, pu wee logo.» ³⁰ Ga, a wu jo: «Ahayi, na to Ibirayima, lee yɛ wa da yaa wɛ dɛ! Ga fo gbo nigin bɛ na jɛ na shɛ pu yiri wà; lee bu bye, pu na daburajɛ jo pu jurumu wu na.» ³¹ A Ibirayima di wu pye: «Pu bye p'i ya Musa ni Kile tudunmɔɔ pu wo kafila wu logo wɛ, ali gbo wa jɛhɛ jɛ foro pusamaa tɛ ni, pu da ga dà wɛ.»»

17

Nugyɛgi keree ni jurumu yafa

(Macoo 18:6-7, 21-22; Marika 9:42)

¹ A Yesu di yi jo wu kalaapiire ti mu na: «Nugyɛgi keree da ga já bye pyebaa wɛ. Ga sipya wemu wu da kee pye ge, bɔɔngɔ ki wa weefɔɔ wogo. ² Wemu wu jɛ nɔhɔcɛɛɛ n'a daa koo ni ge, sipyaa sipya w'a wee wa jɔnɔ kyɛgi ge, na faatabaaga pɔ wu katige ni, na wu wá suumɔ lɔhɔ ni, lee ya pɔrɔ wu mu li bye na. ³ Y'a yiyɛ kasɛri kee keree kii na. Ma ceboro bu jurumu pye, jo ni wu ni. Wu bu daburajɛ jo, m'a lee yafa wu mu. ⁴ Wu bu wɔrɔ ma ni tɔɔjii gbarashuun caɔa jii ni, wu bu guri shɛ ma mu tɔɔjii gbarashuun na ma pye kafari, m'a kee bɛɛri yafa wu mu.»

N'a daa wu keree

⁵ Caɔa ka, tudunmɔɔ p'a pa Kafɔɔ pye: «La fara wu n'a daa wu na.» ⁶ A Kafɔɔ di jo: «Yee n'a daa wu da bi ali mutaridi pilere bɛ xɔ pɛɛɛ ni, yee bi da yi jo ke tigbɔhɔ ke mu na ki kɔɔngi k'i shɛ nɔri suumɔ lɔhɔ ni, k'a yee jɔmɛɛ cɔ.

Kapyebye tayerege jɛ kemu ge

⁷ «Kapyebye bu bye yee wa mu, wu bi faa pyi kelee na yatɔɔyɔ naha, wu bu yiri sige ni na pa tuun wemu ni, wu ma wee kapyebye wu pye wu pa diin yalige juɔɔ ni ya? ⁸ Ta wu da wee kapyebye wu pye wu yalige shɔhɔ, wu bu xhɔ wu wu faleye yi faa, wu fɛnhɛ shɛ ki yerenɛ wufɔɔ yɛ pyaa tɔan, wufɔɔ di li fo wu din, wu gba bɛ wɛ? Lee kadugo na kapyebye wu bɛ di na li wɛ? Ta wufɔɔ jɛ ma li pye mu wɛ? ⁹ Kapyebye we w'a wu nijogoo ki pye ge, baaga kakaan juɔɔ jɛ wee mu wɛ. ¹⁰ Lee na yee bɛ, yɛ y'a jo yee mu ge, yee bu yee bɛeri pye, y'a yaa yi jo na go kapyebyii yee ya sii, na yi nibyii y'a pye. Yi kayahana juɔɔ yɛ y'a pye.»

Yesu ya togo fɛɛ kɛ cuuɔɔ

¹¹ Na Yesu yaha koo na wu na se Zheruzalemu ni, a wu doro Samari fiige ke ni Galile fiige ki tɛ ni. ¹² Wu nijewo kulo la ni, a togo fɛɛ namaa kɛ wa di ba wu juɔɔ círi, ga, a p'i yere na laara kɔn wu na, ¹³ na mujuɔɔ wá na: «Karamɔɔ Yesu, juɔɔ jaari wu na!» ¹⁴ Ba w'a pee ja wɛ, a wu pu pye: «Yi shɛ yiye shɛ saraya naha shɔɔnriwɔɔ pu na.» A pu nigariwuu di juuɔɔ. ¹⁵ Ba shɛn nigin wa ya wuyɛ ja w'a cuuɔɔ wɛ, na ŋmahana kuri, na ganha na Kile sɔni na ma ni mujuugbɔɔ ni. ¹⁶ Ba w'a pa nɔ Yesu na wɛ, na shɛ nuguro sin wu fɛɛ ni na wu naha buri jɛnɛ ki na, na baraga taha wu na. Na ta wee di bi bye bɛ Samari shɛn. ¹⁷ A Yesu di jo: «Ta sipyii kɛ bɛ w'a cuuɔɔ wɛ? ¹⁸ Pusamaa gbarashɛɛ wu wa mii wɛ? Wa yafiin ya ta pa Kile pɛlɛ nabunna we kadugo na wɛ.» ¹⁹ Lee kadugo na a wu wu pye: «Yiri m'a se! Ma n'a daa w'a ma cuuɔɔ.»

Kilɛ wo saanra ti ba naha shɛshɛɛɛ (Macoo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Cana ka, Farizhɛn p'a pa Yesu yege na: «Tuun wekɛ ni Kilɛ wo saanra t'i da ba wɛ?» A wu pu juɔɔ shɔ na: «Kilɛ wo saanra ti da ba ba na saha ni sipyii kasɛɛge ni wɛ. ²¹ Pu da ga ba jo bɛ: «Wu we naha,» kelee «Wu we mɛ wɛ,» bani Kilɛ wo saanra ti wa yee ninɛ ni.»

²² Lee kadugo na a wu wu kalaapiire ti pye: «Caya ya wa ma, li bi da daan yee ni na Sipya Ja cana ka ja, ga yee da kee ja wɛ. ²³ Sipyii na ba yee pyi na: «Wu wa naha,» kelee «Wu wa mɛ,» ga yi ganha da zhɛ wà

wɛ, yi ganha da daha pu fɛni wɛ. ²⁴ Sipya Ja cabana, kee na ba bye ba Kilɛ-jɛnɛ jɛ wɛ, ma jí taapile ni, kpɛngɛ ki ma yiri fugba wu kabanja ka na, na nɔ ka na. ²⁵ Ga yani kee cana ke ki nɔ ge, li waha l'i waha wu na ba ganha xuuni, nijaa sipyii di zhe wu ni.

²⁶ «Ba Nuxhun wo cana jii li keree k'a pye wɛ, mu l'a da ba bye Sipya Ja wu bɛ cabana. ²⁷ Sipyii bi li na gbuu, na cɛɛ lenɛɛ, kelee na pu nagoo kaan gbaya ni, fo na shɛ nɔ cana kemu Nuxhun ya jé kɔɔgbɔhɔ ki ni ge. Wee tuun wu ni a logbɔhɔ di ba pee bɛeri kyɛɛgi.

²⁸ «Keree kiimu k'a pye Loti cana jii ni ge, kee tuugo na ba bye sanha. Loti cana jii ni, sipyii bi li na gbuu, na zhuu na bɛɛɛ, na faa pyi, na piyɛyɛ yerenɛ. ²⁹ Ga Loti ya foro Sodɔmu kulo li ni cana kemu ge, kee cana ke, na ni kirimu ya yiri fugba wu ni, na do ba zanha jɛ wɛ, na pu bɛeri kyɛɛgi.

³⁰ «Cana kemu Sipya Ja da ba wuyɛ shɛ ge, kii keree kii bɛeri tuuyo na ba bye sanha. ³¹ Kee cana ke wemu jɛ wu puga katanja na ge, wee ganha bu digi jé puga ki ni yaaga fɛni wɛ, mu wemu bɛ wu jɛ ma kɛɛyɛ ni ge, mu bɛ ganha bu guri da ma puga wɛ. Ga wa bɛeri di da wu jubile yɛ shaa. ³² Yi funyɔ yi to Loti shɔ wu wuu li na! ³³ Wemu w'a wu munaa juɔɔ shaa di wolo nijaa ge, wee na ba buun li ni jiga na. Wemu w'a bɔnri wu munaa ni nijaa ge, wee na ba wu munaa juɔɔ wolo jiga na. ³⁴ N'a da yi jo yi mu, kee cana ke, shɛɛn shuun na ba bye yasinnɛnuɔɔ na piige ni, wa na ba lɔ na wa yaha. ³⁵ Cɛɛ shuun na ba shinma tiree shiizhan, wa na ba lɔ na wa yaha. [³⁶ Namaa shuun na ba bye tɛge ni, wa na ba lɔ na wa yaha.»] ³⁷ A kalaapiire t'i wu yege na: «Kafɔɔ, xuu wekɛ ni lee da ba bye wɛ?» A wu pu juɔɔ shɔ na: «Xuu wemu ni yaxugo jɛ ge, wà tobinyɛ ya yiye pinɛɛ.»

18

W'à yaa na Kilɛ jɛeri tuun bɛeri ni

¹ Yesu ya talenɛ jo pu mu na naha tii ni Kilɛ-jɛɛge ni, na sipyii ya yaa p'a Kilɛ jɛeri tuun bɛeri ni, pu ganha bu ganha wɛ. ² W'a jo: «Kiiri kɔnvɔɔ wa ya bye kulo la ni, wu bi fyagi Kilɛ na wɛ, wu mago bye sipya wa yafiin bɛ ni wɛ. ³ Naxhugoshɔ wa bye lee kulo li ni, wee bi ma se wu yiri na wu pyi na

wu wu pɛɛn kakuuyo footɔnɔ kan pu mu. ⁴ L'a mɔ, kiiri kɔnvɔɔ wu bi sanha sɔɔ wɛ. Kadugo tɔan a wu wuyɛ pye: «Ali nɛ jɛhɛ bye nɛ fyagi Kilɛ na wɛ, ali nɛ mago jɛhɛ bye wu jɛ sipya yafiin bɛ ni wɛ, ⁵ lee bɛ na we naxhugoshɔ we, w'a nɛ kana, lee wuu na n'a da wu pɛɛn pu kakuuyo footɔnɔ kan pu mu, kɔnhɔ wu ganha ba ma da na kana tuun bɛɛri ni wɛ.»

⁶ A Kafɔɔ di jo: «Kiiri kɔnvɔɔ tiibaama w'a yemu jo ge, yi yee logo. ⁷ Kilɛ ya piimu naha bulo pee di mɛhɛɛ suu wu fɛni cana ni piige ge, ta wu da ba pee wo pɛɛn pu kakuuyo yi footɔnɔ kan pu mu wɛ, ali na ta w'a luu gbo bɛ pu tɔan wɛ? ⁸ N'a da yi jo yi mu, kakuuyo ye p'a byi yi na ge, wu na ba yee wo footɔnɔ kan tɔvuyo na. Ga Sipya Ja wu ba ba tuun wemu ni, ta wu na ba n'a daa ta jinɛ ki na gɛ?»

Farizhɛn wa ni we wa li shaa pu wu jurumu yafa wu mu ge

⁹ Sipyii piimu p'a bi daa puyɛ na na pee ya tii ge, na ta p'i ya bi pusamaa wii na pu jɛ yafiin bɛ wɛ ge, Yesu ya le talenɛ le jo pu shizhaa na na: ¹⁰ «Namaa shuun wa ya shɛ Kilɛ-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki ni na shɛ Kilɛ jɛɛri: Nigin bye Farizhɛn, shuun wo wu jɛ fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ.» ¹¹ A Farizhɛn wu yiri yere na Kilɛ jɛɛri wuyɛ tɔan mumɛ, na: «Kilɛ, n'a baraga taha ma na, bani nɛ ni sipyii pusamaa wa nigin wɛ: nagaalaa, ni kakuubyii, ni dɔdɔɔ, nɛ wa ba we fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ we wa wɛ. ¹² Cewuu cewuu, nɛ ma suun le cabyaa shuun. Kuduun we nɛ daa ge, nɛ wee bɛɛri jagi wo.» ¹³ Ga, a fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ wu yere kabanugo na. Wu ya ta sɔɔ, ali na wu naha yirige fugba wu ni wɛ, ga, a wu wu dodonɔ kpɔn kpɔn natanhanɔa kenɛ ni na jo: «Kilɛ, jɔnɔ jaari na na, jurumupye nɛ jɛ.»

¹⁴ «N'a da yi jo yi mu, we ná we kanii da wo ya kari puga, ga Farizhɛn wu ya li ta wɛ, bani sipyaa sipya w'a wuyɛ durogo ge, wee na ba dirige. Sipyaa sipya w'a wuyɛ tirige ge, wee na ba durogo.»

Yesu ya duba nɔhɔpiire ta mu

(Macoo 19:13-15; Marika 10:13-16)

¹⁵ Cana ka, sipyii pii ya pa Yesu mu ni nɔhɔpiire ta ni, kɔnhɔ wu gbɔn ti na. Ba wu kalaapiire t'a lee na wɛ, na yogo jo ni pu ni.

¹⁶ Ga, a Yesu di tee nɔhɔpiire ti fulo wuyɛ na na jo: «Yi nɔhɔpiire ti yaha ti da ma na mu, yi ganha ba ti naha kɔɔn wɛ! Bani pee shi tuugo wuuro ti jɛ Kilɛ wo saanra te. ¹⁷ Cana, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu ya Kilɛ wo saanra ti co ba nɔhɔcɛɛɛ jɛ-ɛ wɛ, wee da ga ba jé ti ni bada wɛ.»

Naafuugbɔ fɔɔ jɛmɛ p'a pɛn Kilɛ wo saanra ti ni

(Macoo 19:16-30; Marika 10:17-31)

¹⁸ Yawutuu jɔnɔfɔɔ wa ya Yesu yege na: «Karamɔgɔsaama, naha nɛ yaa na pye, kɔnhɔ di jɔi sicuumɔ nixhɔbaama ta wɛ?»

¹⁹ A Yesu di wu pye: «Naha na m'a na pyi nizaama wɛ? Nizaama wa shishiin wa wɛ, fo Kilɛ yɛ. ²⁰ «M'a Kilɛ wo saliya wu jɔmɛhɛɛ ki cɛ: «Ma ganha bu dɔdɔɔrɔ pye wɛ! Ma ganha bu sipya gbo wɛ! Ma ganha bu nagaara pye wɛ! Ma ganha bu kafineye taha ma sipyiinii na wɛ! Ma da ma nu ni ma to pɛlɛ!» ²¹ A wee ná wu jo: «Fo na nɔhɔpiire ti tuun wu ni nɛ jɔ kɔn na kii koro jaari.»

²² Ba Yesu ya yee logo wɛ, na wu pye: «Kaa nigin yɛ l'a mu kuɔnɔ sanha! Shɛ ma kenɛ yanmuyɔ yi bɛɛri pɛɛɛ, m'a wee wari wu kan la baa fɛɛ mu! Wee tuun wu ni, ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo tɔan m'a ba daha na fɛni.» ²³ Ga ba ná w'a yee logo wɛ, a wu naha di sii tanha xuuni, bani naafuugbɔ w'a bye wu mu. ²⁴ Ba Yesu ya wu naha ja k'a tanha wɛ, na jo: «Naafuugbɔ fɔɔ jɛmɛ p'a pɛn Kilɛ wo saanra ti ni dɛ! ²⁵ Nɔhɔnɔ jɛmɛ ya taan museni wii ni, na toro naafuugbɔ fɔɔ jé na Kilɛ wo saanra ti ni.»

²⁶ A pee jomɔ pe logovɛɛ di jo: «Aa! Wee tuun wu ni sipya wekɛ na já pa shɔ wɛ?»

²⁷ A Yesu di jo: «Le l'a sipyii já ge, lee ya Kilɛ jani wɛ.» ²⁸ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di jo: «Li wii, wɛɛ ya kahari yanmuyɔ bɛɛri ni na daha mu fɛni.» ²⁹ A Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu shɔ, kelee wu cebooloo, kelee wu sefɛɛ, kelee wu nagoo, Kilɛ wo saanra ti wuu na ge, ³⁰ weefɔɔ na ba yee bɛɛri yahanɔa nijnɛhɛɛɛ ta na wu yaha kɔnɔ na, na ba jɔi sicuumɔ nixhɔbaama bɛ ta niga na.»

*Yesu ya wu xu ni wu_{je} wu jo sanha
(Macoo 20:17-19; Marika 10:32-34)*

³¹ A Yesu di wu kalaapiire ke ni shuun wu ye yiri, na pu pye: «Wù wii gaanj Zheruzalemu ni, Kile tudunmɔɔ p'a keree kiimu ka Sipya Ja wu shizhaa na ge, kee beeri na ba bye na ki fa. ³² Wu na ba je shi watii kenje ni, pee na ba zhehe wu na, na wu shehele, na jalohɔ tugi wu na, ³³ na wu kpɔn ni susolɔɔ ni, na na wu gbo. Ga wu caxhugo cana taanri wogo ki na w'a_{je}.» ³⁴ Ga kalaapiire ti ya ta yafiin be jaha ce kii keree kii ni we. Bani pe jomɔ pe kori bi nmohɔ pu na. Ye y'a jo pu mu ge, pu ya ta yafiin be kori ce we.

*Yesu ya fyɛn wa jii mugi
(Macoo 20:29-34; Marika 10:46-52)*

³⁵ Ba Yesu ya teenje Zheriko na we, lee ya bi fyɛn wa nideenge ta koo liɔ na na saraya jeeeri. ³⁶ Ba wee ya sipyiire ti nidorowuu tunmɔ logo we, na yegenje pye na: «Le di je jaha we?» ³⁷ A p'i wu pye: «Nazareti sheen Yesu w'a doroo.» ³⁸ Wee tuun wu ni a wu mujuu wa na: «Dawuda Ja Yesu, juno jaari na na!» ³⁹ Pii pu bye sipyiire ti nahagbaa na ge, a pee di wu kaa jo na wu co wuye na, ga, a wu sii la fara mujuu li na na yu: «Dawuda Ja, juno jaari na na!» ⁴⁰ A Yesu di yere, na jo na pu pa ni wu ni. Ba fyɛn w'a fulo Yesu na we, a Yesu di wu yege na: ⁴¹ «M'a giin di jaha pye ma mu we?» A wu wu jo shɔ na: «Kafɔɔ, di da naa!» ⁴² A Yesu di wu pye: «Ta naa! Ma n'a daa w'a ma cuunɔ.» ⁴³ Taapile ni a wu ganha na naa. A wu daha Yesu feni, na ganha na Kile peɛ. Tuun wemu ni sipyiire ti beeri ya lee ja ge, a pu be di ganha na Kile soni.

19

Yesu ni fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ Zange keree

¹ Cana ka Yesu ya pa doroo Zheriko kulo li ni. ² Na wa bye wa wu mege_{je} Zange. Wee bye fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ junoɔfɔɔ, naafuu fɔɔ w'a bye wii. ³ Wu bi giin wu Yesu ja wu wu ce, ga sipyiire ti jehɛ wuu na wu ya ta ja wu ja we, bani wu bi ghere. ⁴ Lee na a wu baa kari nahagbaa na, na she dugi tige ka ni, kemu mege ki je na Sikomari ge, konho wu Yesu ja, bani wu na ba doro wa.

⁵ Ba Yesu ya no wee xuu wu ni we, a wu wu jaha yirige na Zange pye: «Zange, tigi tovuyo na, bani mu puga n'a da zhe digi njaa.» ⁶ A Zange di digi tovuyo na, na wu juno ciri ni fundanga ni. ⁷ Ba sipyii p'a lee ja we, a pu beeri di ganha na nmunu-nmuno na yu: «W'a she digi jurumupye wa mu.» ⁸ Ga, a Zange di yere Kafɔɔ jaha taan, na wu pye: «Li wii, Kafɔɔ, n'a da na naafuu wu taaga ki kan la baa fee mu. Li bu da na ne wa yanmunɔ ka nmahana, ne na ki tuuyo shishɛɛɛ tereɛ weefɔɔ na.» ⁹ A Yesu di wu pye: «Nuwuuro ya je njaa ke puga ke be ni, bani we be je Ibirayima wo ja wa. ¹⁰ Bani piimu p'a piin ge, Sipya Ja ya pa pee sha wu pee shɔ.

*Wari w'a kan kapyebyii piimu mu na p'a
kegaɲa pyi ge
(Macoo 25:14-30)*

¹¹ Na sipyii pu yaha pu na kii keree kii nuri, a Yesu di le talene le jo pu mu, bani ba w'a teenje Zheruzalemu na we, a p'i ganha na giin na lee taapile li ni Kile wo saanra t'a da tiye she. ¹² Lee wuu na w'a jo: «Na wa ya se kpɔncene la na, na gari fiitɔngɔ ka ni konho p'i she saanra kan wu mu, lee kadugo na wu guri pa. ¹³ Na wu yaha wu sanha gari we, a w'i wu kapyebyii ke yiri, na pu beeri kan warifyɛn tuuyo nigin nigin, na pu pye: «Y'a yi kenje kaɲa ni we ni fo di ba she ba.» ¹⁴ Ga ba w'a kari we, a wu shi sheen di wu ko, na tudunmɔɔ tun wu mu, na wu pye: «Wee funnɔ wa mu wu tiin wu juno ni we.»

¹⁵ «Ba w'a kuri we, saanra ti na kan xo wu mu we, w'a bi wari wu kan piimu mu ge, a wu pee yiri, kuduun wemu p'a ta ge, konho wu wee ce. ¹⁶ A nizhiime wu ba na jo: «Na junoɔfɔɔ, n'a ma wari wu taga kapyenɛɛ pye, a wu wu shi ke ta.» ¹⁷ A wu wee pye: «L'a jo kapyebye nizaama, ba na jo m'a pye jomɛɛ fɔɔ kapigee ni we, n'a da ma pye kugbɔhɔɔ ke gbafenɛɛri.» ¹⁸ A shuun wo wu ba na jo: «Na junoɔfɔɔ, n'a ma wari wu taga kapyenɛɛ pye, a wu wu shi kaguro ta.» ¹⁹ A wu wee pye: «Mu be wu pye kugbɔhɔɔ kaguro gbafenɛɛri.»

²⁰ A wa be di ba na jo: «Junoɔfɔɔ, ma warifyɛn wu we wu siime na, ne bi wu migile sicogo ni na kemɛ yaha. ²¹ Ne fya mu

na, bani ne bi li ce jo mu keree k'a waha, mu ya kemu yaha we, kee mu ya luu, mu ya kemu nugi we, kee mu ya goon,» ²² A wu kafoo wu wu pye: «N'a da ma kiiri kon na be ni ma kafila wu ni, kapyebye niguuma, a mu ya li ce na ne keree k'a waha ge, ne kemu yaha we na kee luu, ne kemu nugi we na kee koon ge. ²³ Jaha na m'a ya ta ne wari wu yaha bani na, konho di ba wu lo ni wu kuduun ni na niguribawo we?» ²⁴ Lee kadugo na piimu p'a bye wa ge, a wu pee pye: «Yi wu wo wari wu sho wu na, y'i wu kan ke foo wu mu.» ²⁵ A p'i wu pye: «Nunfooo we! Go wu wo wu shi ke wu wa wu mu na xo!» ²⁶ A wu pu pye: «N'a da yi jo yi mu, la je wemu mu ge, la na ba gan wee mu na fara wu wuu li na. Ga la je wemu mu we, ali nifenhafenhen lemu be li je wu mu ge, lee be na ba sho wu na. ²⁷ Ne pheen piimu ya ta soo ne wu pye pu nunfooo we ge, yi pa ni pee ni naha y'i pee gbo na nii na.»»

Yesu ya je Zheruzalemu ni ba saan je we (Macoo 21:1-11; Marika 11:1-11; Yohana 12:12-19)

²⁸ Ba Yesu ya yee jo xo we, na doro sipyiire ti jahagbaa na, na se Zheruzalemu ni. ²⁹ Tuun wemu ni w'a teenje Betefaje ni Betani kulogoo ki na ge, faabobono ki shizhaa na kemu mege p'a yiri Oliviye faabobono ki ge, a wu wu kalaapiire shuun wa tun, na pu pye: ³⁰ «Yi she yi jahagbaa kulo li ni, yi ba she jin li ni, yi na kafabige ka nibogo ta wa sipya sanha dugi ja kemu na we, y'i kee sanha yi pa naha. ³¹ Sipya wa bu yi pye: «Jaha na yee di ke sanhana we?» Yi weefoo pye: «Wee Kafoo wu mago wu wa ki na.»»

³² Piimu pu bye tudunmoo pu ge, a pee di gari na she yi ta ba Yesu ya yi jo pu mu we. ³³ Na pu yaha pu na kafabige ki sanhana, a ki kafe di pu yege na: «Jaha na y'i wa ke kafabige ke sanhana we?» ³⁴ A p'i jo: «Wee Kafoo wu mago wu wa ki na.» ³⁵ A p'i ba ni ki ni Yesu yiri, na ba pu fadegboyo ya taha ki na, na Yesu durogo ki na. ³⁶ Ba w'a gaaji we, a sipyii p'i ganha na pu fadegboyo piini koo li ni.

³⁷ Tuun wemu ni wu bi teenje Zheruzalemu na ge, Oliviye faabobono ki tatigine ki shizhaa na ge, a kalaapiire

ti pinnege ki beeri di ji fundanga na, na ganha na Kile pele ni mujonoo nigbohoo ni. P'a kakanhanjaa kiimu beeri ja ge, kee wuu na. ³⁸ A p'i jo:

«Pye duba foo, saan,
mu wemu w'a ma
Kafoo Kile mege na ge!»*

«Najine ki pye fugba wu ni,
nooro di daha Kile mege na
fugba lili wu ni!»*

³⁹ Farizheen piimu pu bye sipyiire ti nine ni ge, a pii di Yesu pye: «Karamogo, jo ni ma kalaapiire ti ni na pu co puye na!» ⁴⁰ A wu pu jo sho: «N'a da yi jo yi mu, ali pu bu jo puye na be, kagereye y'a da sipyaa suu pu teger!»

Yesu ya mee su Zheruzalemu wuu na

⁴¹ Ba Yesu ya teenje Zheruzalemu na we, ba Yesu ya wu ja we, na mee su wu wuu na, na jo: ⁴² «Kaa le li da ja najine kan mu mu njaa wo cana nii le ni ge, mu da bi lee ta ce! Ga nime, lee ya nmoho mu na! ⁴³ Bani caya ya wa ma mu mu, ma pheen na ba kasorogo yereje na taga ma maha, na ma kuuri, na do ma na. ⁴⁴ Pu na ba ma ni ma sipyii pu beeri tonhono, pu da ga kafaan pile la shishiin nidahana yaha la juno ni we, bani Kile ya pa mu dege kaa na tuun wemu ni ge, mu ya ta lee ce we!»

Yesu ya Kile-peene pugbaho ki pye fefee (Macoo 21:12-17; Marika 11:15-19; Yohana 12:13-22)

⁴⁵ Lee kadugo na a Yesu di je Kile-peene pugbaho ki ni. Sipyii piimu pu bi bere ni zho pyi wa ge, a wu ganha na pee kori na yeege. ⁴⁶ A wu pu pye: «L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Pu na ba ne puga ki pyi Kile-jerege puga,»*» A Yesu di noho jo sanha na: «Ga yee kunni ya ki pye nagaalaa talaraga.»

⁴⁷ W'a bi kalaa kaan cana beeri Kile-peene pugbaho ki ni. A saraya jaha shoonrivere junofer, ni saliya karamogolo, ni sipyiire ti sipyigboo p'i ganha na wu shaa di gbo. ⁴⁸ Ga pu ya ce dii pu da lee pye we, bani sipyiire ti bi wu joma pu nuri ni see ni.

* 19:38 Zaburuu 118:26 * 19:38 Luka 2:14 * 19:46 Ezayi 56:7

20

Mii Yesu wo sefeere ti d'a yiri we?
(Macoo 21:23-27; Marika 11:27-33)

¹ Cana ka, na Yesu yaha wu na kalaa kaan Kile-peene pugbaho ki ni, na Kile wo Jozaama pu yu, a saraya naha shoonrivoo, ni saliya karamogoloo p'i no na fara noholee pu na, ² na wu pye: «Sefere teke gbora ni mu ya kii keree kii pyi ge, tee jo wu mu, kelee jogo w'a tee sefeere ti kan mu mu we?» ³ A Yesu di pu pye: «Ne be w'a da yi yege. ⁴ Jogoo w'a Yohana tun na w'a batizeli pyi we? Kile laa sipyii?» ⁵ A p'i puy pye: «Wu bu jo: «Kile w'a wu tun,» wu na jo: «Naha na yee di ya ta da wu na-e we?» ⁶ Wu bu noho jo: «Sipyii p'a wu tun,» sipyiiire ti na wu wa gbo ni kagereye ni, bani pu beeri ya da li na na Kile tudunma wu bye Yohana.» ⁷ Lee na a p'i wu pye na pee ya ce jogo w'a wu tun we. ⁸ A Yesu be di pu pye: «Ayiwa ne be ya she, sefeere temu t'a ne pye ne na ki pyi ge, ne be da tee jo yee mu we.»

Erezen faapyii niguumoo pu wo talene le
(Macoo 21:33-46; Marika 12:1-12)

⁹ Lee kadugo na a Yesu di ganha na le talene le yu pu mu na: «Na wa w'a bi erezen teger ka shan, na ki kaa le erezen faapyii pii kenje ni, na gari fiige katii ni, na she mo wa. ¹⁰ Ba erezen w'a pa le we, a wu kapyebye wa tun pee erezen faapyii pu mu, konho p'i erezen wa yaha pa wu kan. Ga, a erezen faapyii p'i wee kpoo, na wu kewayaya wo yaha kari. ¹¹ A wu noho kapyebye wa be tun kari, a p'i wee be kpoo na wu cogana kolo, na wu be kewayaya wo yaha kari. ¹² A wu taanri wo tun kari sanha, a p'i wee bana, na wee kori wa.

¹³ «A teger ki kafoo di jo: «Lek n'a da bye we? Na Ja nigin pe, na jidaan Ja we, wee n'a da dun pu mu. La wa la ni pu na peene taha wee na.» ¹⁴ Ga ba erezen faapyii p'a wee ja we, na puy pye: «Cen wu lovo wu je we. Yi pa wu wu gbo, konho cen wu bye wu wo.» ¹⁵ A p'i gari ni wu ni erezen teger ki kadugo yiri, na wu gbo.

«Wee tuun wu ni teger ki kafoo wu da ba naha pye pu na we?» ¹⁶ Wu na ba ba, na pee

erezen faapyii pu gbo, na erezen teger ki kaa le piitiilee kenje ni.»

Ba p'a yee logo we, na jo: «Kile wu wu tanha lee na!» ¹⁷ Ga, a Yesu di pu wii na jo: «Wee tuun wu ni jomoo pe p'a ka Kile wo Kitabu wu ni ge, na:

«Puyirilee p'a faakagerenje kemu she ge, kee k'a pye puga ki gunnmii li faakagerenje nijen.»*

Pee jomoo pu kori di je dii we? ¹⁸ Sipya sipya w'a to kee kagerenje ke juno ni ge, weefoo na gegi gegi. Kee kagerenje ki shiin bu do sipya beeri juno ni, weefoo na donhono.»

¹⁹ Lee taapile li ni a saliya karamogoloo ni saraya naha shoonrivene junofer p'i ganha na cogana shaa Yesu na, bani p'a li ce na pee na Yesu ya le talene le jo wa. Ga, a p'i fya sipyii pu na.

P'a Yesu yege munaa pereme keree na
(Macoo 22:15-22; Marika 12:13-17)

²⁰ A p'i diin na Yesu kaseri, na ba kalohajuu pii tun, na pu puy pye sipyitiime, pu da kafila tifuuyo shaan Yesu taan, p'i kafila ta wu jo na, konho p'i wu le fanhafene ni gbafeneme wu sipyii pu kenje ni.

²¹ A pee di wu yege na: «Karamogo, wee ya li ce na jo mu ya yu, na sipyii kalaa ni tiime ni, mu ya sipya wa wo wa ni we. M'a sipyii pu fiinne na galaa be Kile koro li ni. ²² Ayiwa, l'a saha wee p'a munaa pereme kaan Orome saannaa Sezari mu laa, li ya saha we?»

²³ Ba Yesu ya pee wo namari wu ja we, na pu pye: «Yi wari deje wa she na na.» ²⁴ A p'i nigin wa she wu na. A wu jo: «Jogo wo jaa ni wu kama pu wa we na we?» A p'i wu jo shoo na: «Orome saannaa Sezari.» ²⁵ A Yesu di pu pye: «Wee tuun wu ni, y'a Sezari wuu li kaan Sezari mu, y'i da Kile be wuu li kaan Kile be mu.»

²⁶ Pu ya ta nahama ta Yesu jomoo ni pemu pu da daga wu togo le sipyii pu naha taan we. Ga, a wu joshoro t'i pu naha wo, a p'i fehe.

Sadushen p'a Yesu yege xupene li keree na
(Macoo 22:23-33; Marika 12:18-27)

* 20:17 Zaburuu 118:22

²⁷ Lee kadugo na, Yawutuu juɲɔfɛɛ pii bye wà, Sadushɛɛn pu bye pii. Pee bi yu na xujɛnɛ da ba bye jiga na wɛ. A pii di ba shɛ Yesu yiri, na shɛ wu pye: ²⁸ «Karamɔgɔ, Kile tudunmɔɔ Musa ya le jomɛɛ le ka na kan wɛɛ mu na: «Ná wa wo ceborona bu xhu, na ta wu ya pya ta wu shɔ na wɛ, na wu wee naxhugoshɔ wu lɔ, kɔnhɔ wu nagoo ta di yaha wee ná wu nixhugo ki mu.»

²⁹ «Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wà. A nizhiimɛ wu cee lenɛ, na xhu pya baa. ³⁰ A shuun wo wu wee cee wu lɔ, na xhu pya baa, a taanri wo wu bɛ di wu lɔ na bye mu. ³¹ A pu gbarashuun wu bɛɛri di cee wu lenɛ, a pu bɛɛri di xhu pu ya nɔhɔpiire ta wɛ. ³² Lee kadugo na a cee wu bɛ di xhu. ³³ Wee tuun wu ni xuu pu canɛnɛ ke, wee cee w'i da ba bye pu shɛn nigin wekɛ wo wɛ? Bani pu gbarashuun wu bɛɛri ya wu lenɛ toro.»

³⁴ A Yesu di pu pye: «Ke kɔnɔ ke sipyii ya cɛɛ lenɛɛ, na gbaya jii, ³⁵ Ga piimu p'a yaa pu pa jé Kile wo kobaɲa ki ni ge, pee ba ba xhu na ba jɛ na foro xu ni jiga na, pee wa da cɛɛ lenɛ, kelee na gbaya je wɛ. ³⁶ Pee da xhuu nige wɛ, bani pee na bye ba fugba mɛlɛkɛɛ pii wa wɛ. Pu na bye Kile nagoo, bani pee jɛ xujɛnɛ li sipyii. ³⁷ Kile tudunmɔɔ Musa yɛ pyaa ya li shɛ na xujɛnɛ na ba bye, bani xuu wemu ni na ki wo tire li kaa ya yu ge, wee xuu wu ni w'a Kafɔɔ Kile pyi: «Ibirayima wo Kile, ni Ishaaga wo Kile, ni Yakuba wo Kile.» ³⁸ Pee jomɔ pe ya li shɛɛ na Kile jɛ xuu wo Kile wɛ, ga wyii wo Kile wu jɛ wii. Bani wee mu pu bɛɛri wa jiiɛɛɛ ni.» ³⁹ A saliya karamɔgɔlɔɔ pii di kafila wu lɔ, na jo: «Karamɔgɔ, ma jomɔ p'a jɔ.» ⁴⁰ Wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na wɛ.

Shɔvɔɔ wu ya ta pye Dawuda ja yɛ nigin wɛ
(Macoo 22:41-46; Marika 12:35-37)

⁴¹ Wee tuun wu ni a Yesu bɛ di pu yege na: «Naha na sipyii ya yu na Shɔvɔɔ wu ya ta sii pye watii Dawuda ja yɛ kadugo na-ɛ wɛ?

⁴² Bani Dawuda yɛ pyaa ya yi jo Zaburuu Kitabu wu ni na:

«Kafɔɔ Kile ya yi jo nɛ Kafɔɔ mu na:

Tiin saanra tatɛɛngɛ ki ni na kanige cɛ,

* 20:43 Zaburuu 110:1

⁴³ fo di ba ma pɛɛn pye ma jidahaa tata-haɲa.»*

⁴⁴ Dawuda ya Shɔvɔɔ wu pyi Kafɔɔ, wee tuun wu ni w'i jɛ dii wu ja yɛ nigin wɛ?»

Yesu ya pu kaala ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu kaa ni

(Macoo 23:1-36; Marika 12:38-40)

⁴⁵ Sipyiiire ti bɛɛri jii na a Yesu di wu kalaapiire ti pye: ⁴⁶ «Y'a yiyɛ kasɛri saliya karamɔgɔlɔɔ pu na. Na fadedɔɔnyɔ leni na jaari lee l'a dan pu ni, ni sipyii na gbɔɔrɔ fò kaan pu mu pinnɛɛ kpɛɛnyɛ na. Kile-pɛɛnɛ piyɛyɛ yi wo jahagbaa tatiinyɛ, ni yalicenɛɛ wo tatiinceye bɛ di dan pu ni. ⁴⁷ P'a naxhugoshaa kenɛ yanmuyɔ bɛɛri ɲmahana na zhoo pu na, na mɔni Kile-jɛɛɛɛ na, kɔnhɔ p'i puyɛ pye see sipyii. Pu wo jaagi kanhama pu na ba golo fo xuuni.»

21

Naxhugoshɔ wu Kile yakanga

(Marika 12:41-44)

¹ A Yesu di wu juɲɔ yirige, na naafuu fɛɛ pu ja pu na Kile wo taa li leni keshi wu ni. ² A wu naxhugoshɔ la baa fɔɔ wa ja wu bɛ ya wari tuunɔɔ nifɛnhɛfɛnhɛnɛɛ shuun le wu ni. ³ A wu jo: «Can na n'a da yi jo yi mu, we naxhugoshɔ la baa fɔɔ we ya lemu le ge, lee ya jɛhɛ pusamaa bɛɛri wuu li na. ⁴ Bani pusamaa bɛɛri ya wolo wolo pu naafuu ni na kan, ga wee kunni ni wu la baara ti ni, w'a wu jɔshaga wuu li bɛɛri kan.»

Yesu ya Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki ja wu jo

(Macoo 24:1-2; Marika 13:1-2)

⁵ Lee kadugo na pii bi Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki kaa yu wu kalaapiire ti ni na k'a sii jɔ ni ki faaya yi ni, ni sipyii pu wo Kile yakanya yi bɛ. Ga, a Yesu di pu pye: ⁶ «Yemu bɛɛri yee wa ja naha ge, cana ka wa ma, kagerɛnɛ ka shishiin wa da ba gori naha ka juɲɔ ni wɛ. Yi bɛɛri na ba do fɛɛfɛɛ.»

Keree kiimu na ba byi sani kɔnɔ ki xɔ ge

(Macoo 24:3-14; Marika 13:3-13)

⁷ A p'i wu yege na: «Kee keree kii na ba bye tuun wemu ni ge, wee shɛ wu na! Ki ba da bye, jaaha shɛshɛɛɛɛ tekɛ t'i da bye wɛ?»

⁸ A Yesu di pu pye: «Y'a yiyɛ kasɛri, kɔnhɔ yi juɲɔ ganha bu gyɛɛgi wɛ. Bani sipyii

nijehemee na ba ma ni ne mege ni na yu: «Ne wu je wii» kelee «Tuun w'a na.» Yi ganha bu daha pu feni we. ⁹ Yi ba kashen ni n'a she keree nuri tuun wemu ni, yi ganha da vya we. Li waha l'i waha kee keree k'a yaa na fenhē pye, ga lee di wa nago wee tuun wuye pyaa ni konjo k'a da xho we.»

¹⁰ Lee kadugo na a wu pu pye: «Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba yiri saanra tatii kaa na. ¹¹ Ninje celenge nigbōho na ba byi tēye ya ni, ni xuugbōho, ni banikuuyo. Fyaara kagbōho na naha sheshēere nigbōro na ba naa na yiri fugba we ni.

¹² «Ga yani lee li pye ge, pu na ba yi conī, na yi jaani xuuni. Pu na ba se ni yi ni Kile-pēenge piyēye yi ni, na kiiri kōon yi na, na yi leni kaso ni. Pu na ba se ni yi ni saannaa ni gbafēnēere mu ne mege wuu na. ¹³ Lee na ba bye kapuno yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu. ¹⁴ Jomō pe yi da ba she jo pee di yi juno wolo ge, yi ganha ba pee shaa da yeri yi funyo ni we. ¹⁵ Bani ne na ba jo kan yi mu, na fungōngō fēere kan yi mu, fo sipya be da da yi pēen pu ni, wemu na já yi jo shō, kelee di yi kafila kaala we. ¹⁶ Ali yi tii, ni yi nii, ni yi puga shēen, ni yi cebooloo, ni yi naniine be na ba yi leni keye ni. Pu na ba pii gbuu yi ni. ¹⁷ Sipyii bēeri na ba yi kō ne mege wuu na. ¹⁸ Ga, ali yi jūzhige nigin we wa be da biin we. ¹⁹ Lee wuu na, yi la le yiyē ni, y'i yi logoo mara, lee funjo ni y'a da yi munahaa juno wolo.

*Yesu ya Zheruzalemu kulo li ja wu jo
(Macoo 24:15-21; Marika 13:14-19)*

²⁰ «Yi ba kashen keye ja y'a Zheruzalemu maha tuun wemu ni, y'i li ce na wu jaduun w'a na. ²¹ Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee di ba fe p'a se faaboboyo xuu ni. Piimu na ba bye Zheruzalemu kulo liye pyaa funjo ni ge, pee di ba fe p'a fōro. Piimu na ba bye sige ni ge, pee ganha bu jé kanha ki ni we. ²² Kee cabyaa ki na ba bye Kile wo kiiri cabyaa Zheruzalemu na, kōnhō yemu bēeri Kile tudunmō p'a ka Kitabu wu ni ge, yi bēeri jo di fa. ²³ Bōngō na ba bye lahaa fēē ni punmaraya fēē wogo yee caya yi na. Bani kanhama nigbō pu da ba bye fiige ki ni. Kile na ba wu loyire li she ki sipyii pu

na. ²⁴ Nmōparaa na ba pii gbo, p'a pii co kari fiye yatii ni na pye buloo. Shi wemu je Yawutuu we, wee na ba Zheruzalemu kana fo pu wo tuun wu ba she doro.

Sipya Ja nibanja keree

(Macoo 24:29-31; Marika 13:24-27)

²⁵ «Yi na ba naha sheshēere naa cana, ni yenje, ni wōroo kii ni. Lokuruyo nigbōyo na ba sani na yiri suumō lōhō ni ninje ke na, yi tunmō na ba befe fo na fyaara ni funbēenre yaha ninje ki sipyii pu bēeri na. ²⁶ Sipyii na ba jiregi na xhuli ninje ke wo kapegee fyaara ni ki nibanja funbēenre kenje ni. Bani ali fugba wu sefēere ti na ba jēle. ²⁷ Wee tuun wu ni pu na ba Sipya Ja nibawo ja fugba nahaya ye na ni sefēere ti bēeri, ni nōro nigbō ni. ²⁸ Yi ba kee keree kii naa k'a jo kōn na byi tuun wemu ni, y'i yiri tii, y'i yi juyō yirige, bani yi juno woloduun w'a tēenge.»

Kalaa wemu ya daa nitoodige keree na ge

(Macoo 24:32-35; Marika 13:28-31)

²⁹ Lee kadugo na a Yesu di le talene le jo pu mu na: «Yi nitoodige ni tiye yi saya bēeri wii. ³⁰ Yee ba yi naa yi na funni tuun wemu ni, yee wa ma li ce yiyē ni na ki nagoo pyeduun w'a tēenge. ³¹ Mu li wa, yi ba kii keree kii naa ki na byi tuun wemu ni, y'i li ce na Kile saanra t'a tēenge. ³² Can na n'a da yi jo yi mu, nijaa wo sipyii pii bēeri wa da xhuu kii keree kii di na pye we. ³³ Fugba we ni ninje ke na ba doro, ga ne jomō pe wa da doro bada we.»

Yi kori yaha nī na

³⁴ «Yi kasēge yaha yiyē na, yi ganha da gori ligbōho ye na, ni gba, yi da yi funyo shaa ni konjo yanmuyo da ni, fo di zhe ne cabana pye ki pa yi be fo we. ³⁵ Bani ne cabana na ba ninje ki sipyii pu bēeri fo, ba jō ma fyaa fo na pu tō wolo we. ³⁶ Ga yi kori yaha nī na, yi da Kile jēeri tuun bēeri ni, kōnhō y'i fanha ta, y'i ba shō kii keree nibanāa kii bēeri na, y'i ba já yere Sipya Ja wu nahagbaa na.»

³⁷ Yesu bi ma sipyii pu kalaa Kile-pēenge pugbōho ki ni cana ni, ga piige bu wō, w'a she shōn Oliviye faabobonjo ki na. ³⁸ Yani jiga ki mugi ge, sipyii pu bēeri na she wu

ɲuŋɔ círi Kile-pɛɛŋɛ pugbɔhɔ ki ni, na wu jomɔ pu nuri.

22

Yawutuu ɲuŋɔfɛɛ p'a woni pye Yesu kaa na

(Macoo 26:1-5; Marika 14:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Shizhenherɛ Baa Buuri Kalenɛ lemu li ɲɛ na Nuwuuro ti wo Kalenɛ li ge, lee bi dɛɛŋɛ.

² Saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuŋɔfɛɛ ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu bi gbogana shaa Yesu na, ga na fyagi sipyii pu na.

Zhudasi ya gbegɛle wu Yesu le kenɛ ni
(Macoo 26:14-16; Marika 14:10-11)

³ Wee tuun wu ni, Zhudasi we p'a yiri na Isikariyɔti ge, a Shitaanni di ba jé wee ni. Kalaapiire kɛ ni shuun wu wa w'a bye wii. ⁴ A Zhudasi di she saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲuŋɔfɛɛ, ni Kile-pɛɛŋɛ pugbɔhɔ ki gɛdii ɲuŋɔfɛɛ pu mu. Wu na já Yesu le pu kenɛ ni legana lemu na ge, a p'i jo bɛ lee na. ⁵ A lee di daan pu ni xuuni. A p'i bɛ yi na na pee na ba wari kan wu mu. ⁶ A Zhudasi di sɔɔ pu mu na ganha na pyegazaana shaa wu Yesu le pu kenɛ ni sipyiire ti kategee.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki li shiizhan

(Macoo 26:17-25; Marika 14:12-21; Yohana 13:21-30)

⁷ Shizhenherɛ Baa Buuri Kalenɛ li caɲa k'a nɔ ge, kee caɲa ke Nuwuuro ti wo Kalenɛ li saraga dubyapige ki ma yaa na gbo. ⁸ A Yesu di Pyɛɛri ni Yohana tun na pu pye: «Yi she Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki gbegɛle, kɔnhɔ wù she ki li.» ⁹ A p'i wu pye: «Ma funɲɔ wa wù she ki gbegɛle xuu wekɛ ni wɛ?» ¹⁰ A wu pu ɲɔ shɔ: «Wii, yi ba jin kanha ki ni, yi na zhe saha ni ná wa ni w'a lɔhɔ shɔɔ tugo, y'i daha wee fɛni. Wu ba she jé puga kemu ni, yi bɛ di jé wà. ¹¹ Y'i kee puga ki kafɔɔ pye: «Wù Karamɔgɔ w'a jo na wee ni wu kalaapiire ti na ba Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki li talige puga kemu ni ge, na mii ki wa wɛ?» ¹² Wu na pugbɔhɔ ka she yi na zangaso wu ni, kee wa gbegɛle xuuni na yaha, y'i kalenɛ li yalige ki gbegɛle wà.»

¹³ A p'i gari na she keree ki ta ba Yesu ya yi jo pu mu wɛ. A p'i Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki gbegɛle wee xuu wu ni.

Kafɔɔ Fɛfɛɛɛ yalige ki keree

(Macoo 26:26-30; Marika 14:22-26; 1 Korɛnte Shɛɛn 11:23-25)

¹⁴ Ba liduun w'a pa nɔ wɛ, a Yesu ni wu tudunmɔɔ p'i diin na li. ¹⁵ A wu pu pye: «Na le Nuwuuro Kalenɛ le wo yalige ki pinne li ni yee ni, nɛ lee la pye fo xuuni, yani di ba ganha ge. ¹⁶ Bani n'a da yi jo yi mu, n'a da kee ka shi li nige wɛ, fo caɲa kemu Kile da ba ki yàa wu saanra ti ni ge.»

¹⁷ Wee tuun wu ni a wu ɛɛɛɛɛ lɔhɔ cɛɛgbuu li lɔ, na baraga taha Kile na na jo: «Yi ke co y'i ki taa taa yiyɛ na. ¹⁸ Bani n'a da yi jo yi mu, n'a da ɛɛɛɛɛ lɔhɔ gba nige wɛ, fo Kile wo saanra ti ba ba.»

¹⁹ Lee kadugo na a wu buuri wa lɔ, na baraga taha Kile na, na wu kɛgi kɛgi na kan pu mu na jo: «Nɛ ceepuuro ti wa te, yee wuu na t'a kan. Y'a le pyi kɔnhɔ yi funyɔ di da dun ni na kaa ni.»

²⁰ Ba p'a li xɔ wɛ, a wu ɛɛɛɛɛ lɔhɔ cɛɛgbuu li bɛ lɔ kan pu mu, na jo: «Kile ya kariɲɛɛɛɛ ɲɔmɛɛ nivonɔ lemu lɔ sipyii mu nɛ shishan baraga ni ge, lee li wa mɛ ke ɛɛɛɛɛ lɔhɔ ke. Yee wuu na pee shishan p'a wo. ²¹ Ga, lee bɛ na we w'a da nɛ le kenɛ ni ge, wee we na li ni nɛ ni. ²² Sipya Ja wu kunni, wu na ba xhu ba Kile ya li jo wu shizhaa na wɛ. Ga wemu w'a da ba wu le kenɛ ni ge, bɔɔngɔ ki ɲɛ weefɔɔ wogo.» ²³ A p'i ɲɔ kɔn na puyɛ yegee na wekɛ wu da ba le pye pee ni wɛ.

Kalaapiire t'a nakaara pyi ɲahagbaa fɛɛɛ keree na

(Macoo 20:25-28; Marika 9:33-34; Marika 10:42-45; Luka 9:46)

²⁴ Lee kadugo na a kalaapiire t'i ba do nakaara na na byi. Pu bi puyɛ yegee na wekɛ w'a yaa na pye pu bɛɛri ɲahagbaa fɔɔ wɛ? ²⁵ A Yesu di pu pye: «Shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ, wee shi wu wo saannaa ya pu ɲuŋɔfɛɛɛ pyi wu na. Pii pu wa fanhafɛɛ pu ge, a pee funɲɔ di bye shi wu w'a pu mɛyɛ yiri na: «Kasaanɲaa pyevɛɛ.» ²⁶ Ga, li ya yaa na pye mu yee mu wɛ, ga we wu wa yee bɛɛri ɲahagbaa fɔɔ ge, wee ya yaa na pye ba pu bɛɛri nɔhɔcɛɛɛ ɲɛ wɛ. We wu ɲɛ ɲuŋɔfɔɔ ge, wee di bye ba kapyɛbye ɲɛ wɛ. ²⁷ Kapyɛbye we w'a sori ge, ni wu ɲuŋɔfɔɔ we wu da ba diin yɛ wu li ge, wekɛ w'a pɛɛ pu shuun wu ni wɛ? We wu da ba diin yɛ wu li ge, ta wee bɛ w'a pɛɛ wɛ? Ga lee

bɛ na nɛ jɛ yee niɲɛ ni ba kapyebye jɛ wɛ. ²⁸ Yee ya pye sipyii, pii p'a pye ni nɛ ni na nɔwuuɔ ti keree ki ni ge. ²⁹ Lee wuu na n'a da Kilɛ wo saanra ti jɔ yaha yee mu, ba na To w'a ti jɔ yaha na mu wɛ. ³⁰ Yi na ba binne li, na binne gba ni na ni na saanra ti ni. Yi na ba diin saanra korogoo ni, na kiiri kɔn Izirayɛli gbaweye kɛ ni shuun wu na.»

Yesu ya li shɛ na Pyɛɛri na ba foro wee kaa tɔan

(Macoo 26:31-35; Marika 14:27-31; Yohana 13:36-38)

³¹ Lee kadugo na a Yesu di jo: «Simɔ, Simɔ, Shitaanni ya li sha na wu yee nɔhɔ wolo saama na, wu yee suguri ba p'a shinma sani na wo wu kugun ni wɛ. ³² Ga nɛ Kilɛ jɛɛri mu mu, kɔnhɔ ma n'a daa wu ganha bu guɲɔ wɛ. Ma ba daburaje jo tuun wemu ni, na guri pa na mu, m'a ma cebooloo pusamaa logoo waha.» ³³ A Pyɛɛri di wu pye: «Kafɔɔ, w'a pye kaso la, w'a pye xu la, n'a gbegele xɔ di jɛ ni ma ni ki bɛɛri ni.» ³⁴ A Yesu di wu pye: «Pyɛɛri n'a da li shɛ ma na, yani xhupoo wu pa mɛɛ su niɲaa piige ge, mu na ba foro nɛ kaa tɔan tɔɲii taanri na mu ya nɛ cɛ wɛ.»

Yesu ya wu kalaapiire ti yɛri na pu gbegele

³⁵ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni nɛ yee tun kari na ta wari, ni kushɛyɛɛyɛ, ni tanhaya bye yee mu-i ge, yaaga ya yee kuɲɔ ya?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Yaaga bɛ ya wɛɛ kuɲɔ wɛ.»

³⁶ «Ga nime, wari jɛ wemu mu ge, wu wu lɔ, kushɛyɛɛyɛ jɛ wemu mu ge, wu yi lɔ, ɲmɔpara jɛ wemu mu wɛ, wee di wu fadenjɛ pɛɛ taga la shɔ. ³⁷ Bani n'a da yi jo yi mu, lemu ya ka nɛ shizhaa na ge, li waha l'i waha, lee jɔ ya yaa na fa. L'a ka Kitabu ni na: «W'a tɔrɔ le kakuubyii ni.» Lemu di jɛ nɛ shizhaa wuu li ge, lee jɔ na ba fa.» ³⁸ A kalaapiire t'i wu pye: «Kafɔɔ, li bu da lere, ɲmɔpara shuun wu wa mɛ.» A Yesu di jo: «K'a yaa mu xuuni.»

Yesu ya shɛ Kilɛ jɛɛri Oliviye faabobonɔ ki na

(Macoo 26:36-46; Marika 14:32-42)

³⁹ Lee kadugo na a Yesu di foro, na gari Oliviye faabobonɔ ki na, ma na jo ba w'a tee na li pyi pyegana lemu na wɛ. A wu

kalaapiire ti bɛ di daha wu fɛni. ⁴⁰ Ba p'a nɔ wee xu wu ni wɛ, a Yesu di pu pye: «Yi Kilɛ jɛɛri, kɔnhɔ yi ganha bu jɛ nɔwuuɔ ni wɛ.» ⁴¹ Ba w'a yee jo wɛ, na laha pu tɔan, na shɛ ɲaha na jɛri, na nuguro sin, na Kilɛ jɛɛri. ⁴² Na jo: «Na To Kilɛ, li bu da l'a taan ma mu, le kanhama cɛɛgbuu le sanha lii na na. Ga nɛ wo jidaa ganha bu bye wɛ, fo mu wo jidaa.» ⁴³ Wee tuun wu ni a mɛɛkɛ wa di ba foro wu mu na yiri fugba we ni, na lowaa kan wu mu. ⁴⁴ Yesu funɲɔ ki bi cɔnri fo xuuni. A wu la fara Kilɛ-jɛɛɛ ki na. A wu ba fun, a wu fun fun lɔhɔ k'i jɛri ba shishan jɛ wɛ, na niɲɛɛ na dun jɲɛ na.

⁴⁵ Ba w'a xɔ Kilɛ-jɛɛɛ ki na wɛ, na guri pa kalaapiire ti yiri, na ba pee ta pee ya ɲmunɔ jatanhɔna kanhama kenjɛ ni. ⁴⁶ A wu pu pye: «Naha na yee di ɲmunɔ wɛ? Yi yiri y'i Kilɛ jɛɛri, kɔnhɔ yi ganha bu jɛ nɔwuuɔ ni wɛ.»

Yawutuu p'a Yesu co

(Macoo 26:47-56; Marika 14:43-50; Yohana 18:3-11)

⁴⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a sipyiire ta di nɔ, Zhudasi w'a bye pee ɲahagbaa na. Yesu wo kalaapiire kɛ ni shuun wu wa w'a bye wii. A wu gbara Yesu na, kɔnhɔ wu shɛ ɲɔsɔɔnrɔ fɔ kan wu mu. ⁴⁸ Ga, a Yesu di wu pye: «Zhudasi, go ɲɔsɔɔnrɔ fɔ ni mu ya Sipya Ja wu le kenjɛ ni gɛ?»

⁴⁹ Pii pu bye ni Yesu ni ge, ba pee ya li cɛ na Yesu taɔɲɔ ni p'a ma wɛ, a p'i jo: «Kafɔɔ, wu ɲmɔpara lɔ pu fɛni ya?» ⁵⁰ A pu shɛn nigin wa di saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo ɲunɔfɔgbɔ wu wo kapyebye wu kanige cɛ niwɛnjɛ paa laha. ⁵¹ Ga, a Yesu di pu pye: «Yi yere mɛ!» A wu gbɔn nɔ wu niwɛnjɛ ki na, na wu cuɲɔ.

⁵² Lee kadugo na, saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ, ni Kilɛ-pɛɛnjɛ pugbɔhɔ ki gɛdii ɲunɔfɛɛ, ni nɔhɔlɛɛ pii p'a shɛ Yesu fɛni ge, a wu pu pye: «A yee di ba ni ɲmɔpara ni pubegeɛ ni nɛ taɔɲɔ ni ma na jo kakuubye di jɛ ya?» ⁵³ Na ta nɛ bi bye ni yee ni caɲa bɛɛri Kilɛ-pɛɛnjɛ pugbɔhɔ ki ni, yee di ya ta nɛ co wɛ. Ga nime, yee wo tuun wu w'a nɔ, ni nibiige fanha ki wo tuun we.

Pyɛɛri ya foro Yesu kaa tɔan

(Macoo 26:57-58, 69-75; Marika 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ba p'a Yesu co wε, na gari ni wu ni saraya naha shōnriwεε wo nūnɔfɔgbɔ wu kaban. A Pyεeri di laraga kɔn pu na, na daha pu feni, ⁵⁵ fo na she jé kaana ki ni. A sipyii pii di na gberi kaana ki ninε ni, na diin ki tãan na wahani. A Pyεeri be di diin pu tε ni. ⁵⁶ Ba kapyebyezho wa ya pa Pyεeri ja na ki tãan wε, na wu wii xuuni na jo: «We be wu wa Yesu wo sipya wa.» ⁵⁷ Ga, a Pyεeri di foro wu kaa tãan na jo: «Cee we, nε ta wu cε be wε.»

⁵⁸ A jεere di bye, a ná wa di wu ja, na wu pye: «Go mu be wu wa pu ni!» A Pyεeri di wee ná wu be pye: «Ee! Nε wa pu ni-i dε!»

⁵⁹ A lεeri nigin shishiin di doro, a ná wa be di ba wu ja. A wee di sii yi jo waha na: «Nakaara baa we ná we be wu bye ni Yesu ni, bani Galile shen wu wa wu be.» ⁶⁰ Ga, a Pyεeri di wu ja shɔ na: «Ná we, ye mu wa yu ge, ali nε yi shi cε wε.» Na Pyεeri yaha wu na yee yu, taapile ni a xhupoo di mεε su.

⁶¹ A Kafɔ di ηmahana jeri na Pyεeri wii wu naha ninε ni. A Pyεeri funɔ di do ni Kafɔ kafilajo wu ni na: «Yani xhupoo wu mεε su nijaa ge, mu na ba foro nε kaa tãan tɔɔɔii taanri na mu ya nε cε wε.» ⁶² A Pyεeri di foro kpεenge ki na na she mεε su fo xuuni.

Sipyii p'a Yesu shehele na wu kpɔn
(Macoo 26:67-68; Marika 14:65)

⁶³ Yesu bi bye namaa piimu kenε ni ge, pee bi wu la wo, na wu kpɔn. ⁶⁴ A p'i wu naha pɔ, na ganha na wu yegee na: «Jɔgɔ w'a mu kpɔn wε? Ma kpɔnvɔ wu mεge yiri gε!» ⁶⁵ A p'i wu shehele, na joguumɔ nijeheme pa be jo ni wu ni.

Yesu kiiri ya kɔn kiirikɔn kurunɔ ki naha tãan
(Macoo 26:59-66; Marika 14:55-64; Yohana 18:19-24)

⁶⁶ Ba jiga k'a mugi wε, a nɔhɔlee, ni saraya naha shōnriwεε nūnɔfεε, ni saliya karamɔgɔlɔ di she puyε ja, na she ni Yesu ni pu wo kiirikɔn kurunɔ ki mu. ⁶⁷ A p'i wu pye: «Ma bu da ma na nε Shɔvɔ we, yi naha jo wù mu.» A Yesu di pu ja shɔ: «Nε jehε yi naha jo yee mu, yee wa da dà yi na wε; ⁶⁸ nε di bu yee yege, yi wa da na ja shɔ wε. ⁶⁹ Ga na da nijaa na, Sipya Ja wu na zhe diin Se Beeri Fɔɔ Kile kanige cε.»

⁷⁰ A pu beeri di binne jo na: «Wee tuun wu ni ta mu wu nε Kile Ja we?» A Yesu di pu ja shɔ na: «Ba yee wa yi yu wε, uun, wee nε nε.» ⁷¹ Wee tuun wu ni a p'i jo: «Naha wo seeri kaa feni wù nε sanha wε? Wùye pyaa ya yi logo wu ja na.»

23

P'a she ni Yesu ni Pilate mu
(Macoo 27:1-2, 11-14; Marika 15:1-5; Yohana 18:28-38)

¹ Lee kadugo na a sipyii pu beeri di yiri, na gari ni Yesu ni Pilate mu. ² Ba p'a nɔ wà wε, na jaagi ja kɔn na dεri wu na na: «Wèe ya we ná we seeri na wu ta wu na wù fiige ki sipyii pu sɔn, na pu nuyɔ nari. W'a pu naha kɔn na pu ganha ba munaa pereme kaan Oromε saannaa nūnɔfɔ wu mu wε. Na jo na wee wu nε Shɔvɔ we, na saan wee nε.»

³ A Pilate di Yesu yege na: «Yawutuu wo saan mu nε ya?» A wu wu ja shɔ na: «Uun, ba ma wa yi yu wε, wee nε nε.»

⁴ Lee kadugo na a Pilate di saraya naha shōnriwεε nūnɔfεε ni sipyiiire ti pye: «Nε ta tanahaja ka shishiin ja we ná we na wε.»

⁵ Ga, a p'i yi jo na waha Pilate mu na: «W'a sipyii pu nuyɔ nari ni wu wo kalaa wu ni Zhude fiige ki beeri ni; na lɔ Galile fiige ki na, fo na pa nɔ naha.»

P'a she ni Yesu ni Herodi Antipasi mu

⁶ Ba Pilate ya yee logo wε, na pu yege na ta Galile shen wu nε Yesu? ⁷ A p'i wu pye na Galile shen wu nε wii. Lee di Herodi ta wee na nε Galile fiige ki nūnɔ ni; wu be di bi bye Zheruzalemu ni wee tuun wu ni. A Pilate di jo na pu she ni Yesu ni Herodi mu. ⁸ Ba Yesu ya nɔ Herodi yiri wε, a lee di sii taan Herodi ni fo xuuni; bani wu bi keree nijehenεε nuri wu shizhaa na. A l'i mɔ xuuni Herodi funɔ na nε wu Yesu ja. Wu bi daa na Yesu na kakanhana la pye wee be nii na, ⁹ Lee wuu na w'a Yesu yege keree nijehenεε na, ga Yesu ya wu ja shɔ la shishiin na wε. ¹⁰ Lee di saraya naha shōnriwεε nūnɔfεε ni saliya karamɔgɔlɔ pu be ta wà. A pee di ganha na nama kɔn, na joguumɔ tuugo beeri taga na wu jaagi. ¹¹ A Herodi ni wu sɔrɔsii p'i sii Yesu shehele, na wu la wolo. A p'i saannaa fadenε ka le wu na. Lee kadugo na a Herodi di Yesu kurunɔ

na pa gan Pilate mu sanha. ¹² Kee canja ke a Herodi ni Pilate di bye naniine, lee kaa be we,peen pu bye pii taashiine ni.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Macoo 27:15-26; Marika 15:6-15; Yohana 18:39-19:16)

¹³ Ba Yesu ya na Pilate na we, a Pilate di saraya jaha shoonrivene junofoe, ni fanhafa, ni sipyii pu beeri yiri. ¹⁴ Na pu pye: «Yee ya pa ni we na we ni ne mu, na jo na w'a fiige ki sipyii pu juyɔ nari. Ne kunni ya wu yege yiye pyaa be nii na. Ga yee ya keree kiimu beeri jo ne mu wu shizhaa na ge, ne ta lee la shishiin wo zo ja wu na we. ¹⁵ Herodi be di wa zo ta wu na we, bani wu be ya wu kurunɔ na pa wu kan. Yijii wa wu ni, wu kapyege ki beeri ni, ne kaa ja lemu l'a wu kagbuu xo we. ¹⁶ Wee tuun wu ni n'a da wu kan p'i wu kpɔn, lee kadugo na di wu yaha.»

¹⁷ [Lee di Pilate ta yee beeri ba Yawutuu wo bulooro juwuuro ti kalene l'a na we, wu ma yaa na kasoleme nigin wa yaha.] ¹⁸ A sipyiire ti beeri di ganha na xhuulo na yu: «We na we gbo m'a Barabasi yaha!» ¹⁹ Na ta wee Barabasi we di bi bye n'a she foɔ. Canja ka w'a pa tunmɔ yirige kulo li funɔ ni, na sipyiire ti lo suri tiye ni fo na wa gbo. Lee na p'a bi wu le kaso ni.

²⁰ Lee di Pilate ta wu funɔ na je wu Yesu yaha, a wu pu yege sanha. ²¹ Ga, a p'i xhuulo na: «Wu kori tige na! Wu kori tige na!» ²² A Pilate di pu pye toɔnii taanri wuu li ni na: «Kakuunɔ leke we na we d'a pye we? Ne kunni ya kaa ja wu na lemu ya wu kagbuu xo we. Lee wuu na n'a da wu kan p'i wu kpɔn, lee kadugo na di wu yaha.» ²³ Ga, a p'i zhe na xhuulo na pu wu kori tige na. A pu mujonɔ k'i ba se ta Pilate na. ²⁴ Wee tuun wu ni a Pilate di jo na pu wo fungaa li na voro. ²⁵ Wemu wu bi n'a she ni gbuuro ti pye a p'i wu le kaso ni ge; a Pilate di wee yaha, bani wee kaa pu bi yu na wu wee yaha. Ga we wu je Yesu ge, a wu wee kan sɔrsii pu mu na pu sipyiire ti wo jidaan pye wu na.

P'a she Yesu kori tige na
(Macoo 27:32-44; Marika 15:21-32; Yohana 19:17-27)

* 23:30 Oze 10:8

²⁶ Ba p'a gaaji ni Yesu ni wu takorogo ki ni we, na she saha ni na wa ni wee ya yiri wu kereye ni na doroo. Wee mege ki bye na Simɔ; Sirine shen wu bye wii. A sɔrsii p'i wee karamu w'a Yesu korikoritige ki lo na taha wu feni. ²⁷ Sipyiheheme pu bi taha pu na na gaaji. Cee pii be bye ni pu ni. Pee jahaya yi bi tanha fo pu na pu dodoyo kpɔn, na mehe suu xuuni Yesu kaa na. ²⁸ A Yesu di ba nmahana jeri pu yiri na pu pye: «Zheruzalemu cee, yi ganha ba mehe suu ne wuu na we, ga y'a mehe suu yiye pyaa ni yi nagoo wuu na! ²⁹ Bani caya ya wa ma, yee caya yi na pu na ba jo na: «cee pii pu je seganhanaa ge, pii pu je pu sanha pya se ja we, p'i sanha jire kan ja pya mu-i ge, pee je duba nagoo.»

³⁰ Wee tuun wu ni sipyii na
ba faaboboyo ye pyi na:
«Yi to wu juno ni.»

Na boboyo ye pyi:

«Yi wu nmohɔ.»*

³¹ Bani le bi je tipurege wo pyegana, tiwaga di da ba bye dii we?»

³² A p'i gari ni kakuubyii shuun be ni, p'i she pee be pinne gbo ni Yesu ni. ³³ Xuu wemu mege p'a yiri na Nugorɔgo Xuu ge, ba p'a she na wa we, na Yesu kori tige na wee xuu wu ni. A p'i kakuubyii shuun wu be kori wu taan. A p'i nigin kori tige ka na wu kanige ce, na wusama kori tige ka na wu kame ne ce. ³⁴ A Yesu di jo: «Na To Kile, le yafa pu mu, bani le pu wa byi ge, pu ya li ce we.» Lee kadugo na a sɔrsii p'i kagaanshaan pye, na Yesu faya yi taa taa puye na na be ni lee kagaanshaan li ni.

³⁵ Sipyii pu bye wa na yere na wii. A Yawutuu junofoe p'i ganha na Yesu la wo na yu na: «W'a sipyii piitiilee sho, wu wuye sho ge ni w'a sii Shɔvɔ we, Kile ya wemu jaha bulo na wu tun na pa ge!» ³⁶ A sɔrsii pu be di Yesu la wolo. A p'i fulu wu na, na vinegiri kan wu mu, ³⁷ na jo: «Ma bi sii Yawutuu wo saan we, maye sho ge!» ³⁸ A p'i kɔrɔ la kori wu juno na ni kama pa ni, pee je na:

YAWUTUU WO SAAN WU W'A WE.

³⁹ Kakuubyii shuun we p'a kori Yesu taan ge, a wee wa be di wu fanha na: «Ta mu

bɛ wu wa Shɔvɔɔ wu wɛ? Mayɛ shɔ sa, ma ba wù bɛ shɔ!» ⁴⁰ Ga, a kakuubye shuun wo wu jo ni wee ni na wu pye: «Ali mu ya fyagi bɛ Kilɛ na wɛ! Kanhama pemu na wu jɛ ge, mu bɛ na jɛ pee ninumɔ na, na pe jomɔ pe tuugo yu. ⁴¹ Nɛ ni mu ni kunni, wèe ya yaa ni pe kanhama pe ni, bani wèe wo kakuunɔ ki wo footɔsaraa w'a we. Ga we ya kakuunɔ la shishiin pye wɛ.» ⁴² Lee kadugo na a wu Yesu pye: «Yesu, ma ba ba ma saanra ti ni tuun wemu ni, m'a hakili yaha na na.» ⁴³ A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Can na n'a da yi jo ma mu, nijaa yɛ pyaa ma na ba jé ni nɛ ni Alijine ni.»

Yesu xugana

(Macoo 27:45-56; Marika 15:33-41; Yohana 19:28-30)

⁴⁴ Ba cana k'a pa nɔ jɛnɛ nɛnɛ ni wɛ (12h00), a nibiige di jé fiige ki bæri ni, fo na shɛ nɔ yakonɔ cana ki na (15h00). ⁴⁵ Bani cana ki bi tɔ fɛɛfɛɛ. Wee tuun we ni a Kilɛ-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki jahaparaga fɛna nigbilege k'i lɔ nɛnɛ ke ni, na daa taaya shuun. ⁴⁶ A Yesu di sii mujuugbɔɔ wá na: «Na To, n'a na munaa li kaa le ma kenɛ ni.» Ba w'a yee jo wɛ, na xhu.

⁴⁷ Sɔɔsɛii jɔnɔfɔɔ we wu bye wà ge, ba wee ya kii keree kii ja tapyege ni wɛ, na jo: «Baraga ki taha Kilɛ na! Can na, we ná we kunni, sipyitiime wu bye we.» ⁴⁸ Sipyii piimu bæri pu bi pinne wà na pu wii ge, ba pee bæri ya kii keree kii ja tapyege ni wɛ, a pu jahaya di danha fo pu na pu dodoyo kpɔɔn. A p'i guri na ma deeye ni. ⁴⁹ Yesu naniiɛɛ pu bæri, ni cèe pii p'a bi taha wu na na yiri Galile fiige ki ni ge, pee bæri bi yere laraga ni na wii.

Yesu legana faɲa ni

(Macoo 27:57-61; Marika 15:42-47; Yohana 19:38-42)

⁵⁰ Lee bi Yawutuu wo kiirikɔɔn kurunɔ ki sipya wa ta wà, wee mɛge jɛ Yusufu. Wu bi tii wu zɔ wu bɛ d'a jɔ. Arimate shɛn wu bi bye wii, Yawutuu fiige ki ni. ⁵¹ kiirikɔɔn kurunɔ ki bi jo na bɛ keree kiimu na ge, ni p'a kiimu pye ge, Yusufu bi ta wu tɔɔgɔ le lee la shishiin ni wɛ. Wu bɛ bi Kilɛ wo saanra ti sigɛe. ⁵² A wee ná wu shɛ Pilate mu na shɛ Yesu nixhugo ki jɛɛri wu mu. ⁵³ A Pilate di sɔɔ. A Yusufu di shɛ Yesu nixhugo ki tirige,

na fatonɔ ka migile wu na, na shɛ wu le faɲa ka ni. Kee nidugiyahana ki bye faaya yi ni. Sipya bɛ bi sanha le ja ki ni wɛ. ⁵⁴ Kee cana ki bye Pɔri cana, jiga na da mugi Yawutuu wo cadɛɛngɛ ke.

⁵⁵ Cèe pii pu bi taha Yesu na na yiri Galile ni ge, a pee bɛ di gari ni Yusufu ni faɲa ki na, na shɛ Yesu nixhugo ki sinniɛgana li wii. ⁵⁶ Lee kadugo na a pee cèe p'i ba deeye ni, na ba nudanga yanmuyɔ ni nudanga sinme yaa Yesu nixhugo ki dire kaa na. Ga, a p'i ɲmɔ cadɛɛngɛ ki ni, na bɛ ni Kilɛ wo jomɛɛ li ni.

24

Yesu ya jɛ na foro xu ni

¹ Dimazhi wu jisɔɔgbɔhɔ ki na, a cèe p'i yiri. Pu bi nudanga sinme pemu yaa ge, a p'i gari faɲa ki na ni pee ni. Kee cana ki bye Dimazhi cana. ² Ba p'a nɔ wà wɛ, kageegbɔhɔ ke ki bi taga faɲa ki jɔ tɔ ge, a p'i kee ta k'a gologolo laha faɲa ki jɔ na. ³ A p'i jé faɲa ki ni, ga pu ya ta Kafɔɔ Yesu nixhugo ki ja wɛ. ⁴ A pu hakilee di wuregi. Na pu niyereye yaha, a namaa shuun fadeviire wuu pii di foro pu mu na pu fo. ⁵ A cèe p'i fya, na pu juyɔ sogi sogi. A pee namaa shuun wu pu pye: «Sipya we wu jɛ nɛi na ge, jaha na yee d'a pa wee shaa xuu tɛ ni wɛ?» ⁶ Wu wa naha nige wɛ. W'a jɛ na foro xu ni. Ye wu bi yu yi mu na wu yaha Galile fiige ki ni ge, yi yi funyɔ kɔn yee na. ⁷ Wu bi yee pye na: «Li waha l'i waha, Sipya Ja na ba jé kakuubyii kenɛ ni, p'a wu kori tige na. Wu caxhugo cana taanri wogo w'a jɛ.» ⁸ Ba p'a yee logo wɛ, a pu funɔ di ba do Yesu wo nijoyo yi na.

⁹ Wee tuun wu ni a p'i ba na yiri faɲa ki na. Na ba yee bæri jaha jo tudunmɔɔ kɛ ni nigin wu mu, ni kalaapiire tisara bæri. ¹⁰ Cèe pii p'a yiri faɲa ki na ge, pee bye: Magadala shɛɛn Mariyama, ni Zhanɛ, ni Yakuba nu Mariyama. Cèe piimu bɛ pu bye ni pu ni ge, a pee cèe pu bɛ di yee ninuyɔ jo tudunmɔɔ pu mu. ¹¹ Ga, a p'i cèe pu jomɔ pu ta ba giraya jɛ wɛ, na bye pu ya dà pu na wɛ. ¹² Ga lee bɛ na, a Pyɛɛri kunni di yiri na baa kari faɲa ki na. Na shɛ nɔ, na jaari wii ki ni, na faviire ti yɛ ja wà. A lee di wu fo fo xuuni. A wu guri na ma puga.

Yesu ya wuyɛ shɛ Kalaapiire shuun na Emayusi koo na

¹³ Lee kadugo na a wu kalaapiire shuun wa di ganha na gaanji kee canja kiyɛ pyaa kulo la ni. Lee mɛgɛ jɛ na Emayusi. Lee kulo le ni Zheruzalɛmu tɛ wu bye kiloo kɛ ni nigin shishiin. ¹⁴ Keree kiimu bɛɛri k'a pye Zheruzalɛmu ni wee tuun wu ni ge, a p'i ganha na kee paari puyɛ mu. ¹⁵ Na pu yaha pu na yɔgɔ na yee naha yu puyɛ mu, a Yesu yɛ pyaa di fulo pu na, na binne na gaanji ni pu ni. ¹⁶ A pu kunni di ganha na wu naa, ga na bye kanna kaa la l'a pu pye pu ya wu cɛ wɛ.

¹⁷ A Yesu di pu pye: «Yee di wa naari na keree kiike paari yiyɛ mu wɛ?» Ba Yesu ya yee jo wɛ, a p'i yere. Lee bi pu nahaya ta y'a tanha xuuni. ¹⁸ Wa mɛgɛ ki bye pu ni na Kilopasi, a wee di jo: «Ni mu yɛ nigin bɛ wɛ, kaa le l'a sii pye Zheruzalɛmu ni kii cabyaa kii na ge; wa shishiin wa Zheruzalɛmu ni ni wu ya li cɛ wɛ!» ¹⁹ A Yesu di pu pye: «Lee jɛ leke wɛ?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Kaa le l'a pye Nazareti shɛɛn Yesu na ge gɛ! Yesu bi bye Kile tudunmɔ baraga wo. Fanha bye wu kapyegɛɛ ni wu jɔ jomɔ ni Kile naha taan ni sipyii pu bɛ naha taan. ²⁰ Wɛɛ wo saraya naha shɔɔnrivɛɛ jɔɔfɛɛ ni wɛɛ wo nahagbaa fɛɛ p'a wu le shi watii kenɛ ni, kɔnhɔ wu xhu. A pee di wu kori tige na. ²¹ Wɛɛ bi kanha na daa jo Kile w'a wu tun na pa wu ba Izirayɛli shɛɛn jɔɔ wolo, ga wu nixhugo na, nijaa jɛ wu canja taanri wogo. ²² Lee bɛ na, cɛɛ pii pu wa wɛɛ ni ge, pii ya jomɔ pa jo wɛɛ mu pemu ya wɛɛ naha wɔ fo xuuni ge. Pee ya soo shɛ jisɔɔgɔ ke na faɔa ki na. ²³ Na ba jo na pee ya shɛ gbo wu na faɔa ki ni wɛ, ga na mɛlekɛɛ pii na wà. A pee mɛlekɛɛ p'i pee pye na Yesu wa jii na. ²⁴ Wɛɛ kaafɛɛ pii bɛ ya shɛ faɔa ki na, na shɛ li ta ba cɛɛ p'a pa yi jo wɛɛ mu wɛ, ga pu ya wuyɛ pyaa na wɛ.»

²⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Yee kunni jɛ fungɔnyɔ baa fɛɛ. Kile tudunmɔ p'a yemu bɛɛri jo ge, ali yee ya daa yee bɛ na tɔvuyo na wɛ! ²⁶ Go Shɔvɔɔ wu bi sii yaa na kanha le kanhagana le na Kile di na pa wu nɔɔrɔ wu kan wu mu!» ²⁷ Lee kadugo na le l'a ka wu shizhaa na ge, a wu yee bɛɛri paari pu mu. A wu yi jɔ kɔn Kile

tudunmɔ Musa wo nijoyo yi na, fo na shɛ nɔ Kile tudunmɔ pusamaa bɛɛri wo nijoyo yi na.

²⁸ Kulo lemu ni kalaapiire t'a se ge, a p'i shɛ dɛɛnɛ lee kulo li tajege ki na. A Yesu di wuyɛ pye kanna nahagbaa na w'a doroo na se. ²⁹ Ga, a p'i wu jɛɛri na: «Pinne ni wù ni, bani canja k'a xɔ, jɛri tapyegɛ ni piigɛ k'a da wɔ.» A wu sɔɔ pu mu, a p'i binne jɛ kanha ki ni. ³⁰ Ba liduun w'a nɔ wɛ, a p'i diin na da da li. A Yesu di buuri wu lɔ na baraga taha Kile na, na wu kegɛ kegɛ na kan pu mu. ³¹ Ba Yesu ya buuri wu kan pu mu wɛ, a pu jii di na pahala wu na. A p'i na li cɛ na Yesu yɛ pyaa ki jɛ kii. Ga taapile ni, a p'i wii fɔ wu ni. ³² A p'i ganha na puyɛ pyi na: «W'a jo ni wɛɛ ni, na jɔ kɔn na Kitabuu pu jomɔ pu naha yu wɛɛ mu koo li na tuun wemu ni ge, ta xɔnhɔrɔ na wɛɛ funyɔ di bi taan?»

³³ Taapile ni a p'i guri na gaanji Zheruzalɛmu ni. Ba p'a shɛ nɔ wà wɛ, na tudunmɔ kɛ ni nigin wu ni kalaapiire ti bɛɛri ta p'a pinne. ³⁴ A pee di shuun wu pye: «Can na, Kafɔɔ w'a jɛ foro xu ni! W'a wuyɛ shɛ Simɔ na!» ³⁵ Le l'a pye pee shuun we bɛ na koo li na ge, a pu bɛ di guri na yee bɛɛri paari pu mu, fo na shɛ nɔ cɛgana leke na p'a Yesu ta cɛ buuri wu kegiduun wu ni ge.

Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire ti na

³⁶ Na pu yaha pu na pee jomɔ pu yu, a Yesu di foro yere pu niɛ ni na pu pye: «Kile wu janiɛ kan yi mu!» ³⁷ A pu jaalaa di yiri, a p'i sii fya xuuni. Bani pu bi giin na yafugunɔ pee ya na. ³⁸ A Yesu di pu pye: «Naha na yee d'a yi hakilee pu yirige le yirigegana le na, na ke fungɔngɔ ke tuugo yaha yiyɛ mu wɛ? ³⁹ Yi na keye yi wii ni na tɔɔyɔ yi ni, nɛyɛ pyaa k'a sii kii. Yi na wii y'i ba gbɔn na na bɛ. Bani yafugunɔ jɛ ni ceexaara ni kaciiye ni wɛ, ga nɛ kunni di wa ni yi ni.» ⁴⁰ Ba w'a yee jo wɛ, na wu keye ni wu tɔɔyɔ yi shɛ pu na. ⁴¹ A kalaapiire ti funyɔ di sii taan xuuni. Ga l'a pu fo fogana lemu na ge, lee funɔɔ ni pu ya ta dà sanha wɛ. Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Yalige yaaga na da naha yee mu ya?» ⁴² Fyakaaya di bi bye pu mu, a p'i kee ka kan wu mu. ⁴³ A wu ki shɔ na ki xa pu bɛɛri jii na.

Yesu ya wuyε shε wu tudunmɔɔ pu na

⁴⁴ Lee kadugo na a wu pu pye: «Tuun wemu ni nε bye ni yee ni ge, go ye nε bi jo yee mu. Nε bi yee pye jo yemu bεeri y'a ka nε shizhaa na Musa wo saliya we, ni Kile tudunmɔɔ pu wo Kitabuu pee, ni Zaburuu Kitabu wu ni ge; jo yee bεeri jo ya yaa na fa.» ⁴⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di pu fungɔnyɔ mugi mu lee mugigana li na, kɔnhɔ p'i Kile wo Kitabu wu jomɔ pu cε. ⁴⁶ Lee kadugo na a wu pu pye: «L'a ka Kitabu ni na li waha l'i waha, Shɔvɔɔ wu na ba ganha, na pu na ba wu gbo. Wu cagbogo cana taanri wogo, w'a jε na foro xu ni. ⁴⁷ Wee mεge na le yεre le ya yaa na jo kɔnɔ ke wo shi wu bεeri mu, na li jo kɔn Zheruzalemu na na: shi wu bεeri ya yaa na yere wu jurumu wu na, na sɔɔ Kile na, kɔnhɔ wu pu jurumu wu yafa pu mu. ⁴⁸ Yee pu wa lee wo sεεεε. ⁴⁹ Na To Kile w'a Fεfεεε Munaa lemu wo jomεε lɔ yi mu ge, nε na ba lee tun na pa yi mu. Ga yi tiin Zheruzalemu ni fɔlɔ, fo tee sefεεε te ba fεnhε tigi yi na na yiri Kile we ni.»

Yesu ya dugi na kari fugba wu ni

⁵⁰ Ba w'a xɔ pee jomɔ pe na wε, na gari ni wu kalaapiire ti ni Betani kulo li shizhaa. Ba p'a nɔ wà wε, a wu wu keye tagi pu juɔnɔ na, na ganha na duba pyi pu mu. ⁵¹ Na Yesu yaha wu na wee duba wu pyi, a wu yiri laha pu tãan, na dugi kari fugba we ni. ⁵² Lee di kalaapiire ti ta t'a nuguro sin, na wu peλε. Ba p'a wu peλε xɔ mu wε, a pu fundanga wuu di guri na pa Zheruzalemu ni. ⁵³ A p'i bye tuun bεeri ni p'a shε puyε pinne Kile-pεεnε pugbɔhɔ ki ni, na Kile peλε.

Yohana Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Yohana wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Yohana wɛ?

Yohana bɛ wu bye Yesu wo tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni. Zebede ni Salome yɛ wo ja wu bye wii. Wu ceborona wu bye Yakuba. Yawutu wu bye wii, fyashaa di jɛ wu labye. Kalaapiire taanri wemu fanha k'a bi jɛhɛ Yesu yiri xuuni ge, Yohana bɛ wu bye pee ni. Tuun wemu ni p'a Yesu kori tige ki na ge, wee Yohana we ninumɔ kenɛ ni w'a wu nu wu kaa le (Yohana 19:27).

Yohana ya ta sɔɔ na wuyɛ mɛgɛ yiri bada we Kitabu we ni wɛ. Ga na wuyɛ pyi na le li kalaapiire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge (Yohana 13:23; 19:26; 20:2; 21:20).

We Jozaama Kitabu we kakana nɔnɔ

Yohana Egilizi w'a wee na wee w'a we Kitabu we ka na wu yaha Efese kulo li ni. W'a Yesu kaa yu wɛɛ mu na wu bi se tɔɔnii nɛhɛnɛnɛ ni Zheruzalemu ni kalɛnɛnɛ ni.

Yohana ya li shɛ na Yesu wu jɛ To Kilɛ wo Ja nigin pe we, wemu Kilɛ ya tun na pa konɔ puga funɔɔ ni ge. Yesu ya yi yu tɔɔnii nɛhɛnɛnɛ ni we Kitabu we ni na Kilɛ wu jɛ wee To. W'a Yesu shɛɛ wɛɛ na na wee wu jɛ koo le, lee lemu l'a se jɛi sicuumɔ pu ni ge.

Jozaama Kitabu wu kafila nɔnɔ

Yohana ya li shɛ na Yesu ya yu wu wo nɔɔɔ wu wo tuun wu keree na: Tuun wu sanha nɔ wɛ (Yohana 1-12); tuun w'a nɔ (Yohana 13-21).

Yohana 1 Yohana Batizelipye wo sɛɛri keree ni Yesu kalaapiire nizhiilee pee.

Yohana 2–12 Yesu ya wu sefɛɛɛ ti shɛ wu labye wu ni sipyiire ti ninɛ ni ni jaha shɛshɛɛɛ kakanhanɔaa gbarashuun ni.

Yohana 13–17 Yesu ya wu taanɛɛgɛ ki shɛ wu kalaapiire ti shizhaa na.

Yohana 18–21 Yesu na xu, na jɛ.

Jomɔ pe pu jɛ kpɛɛngɛ n i jɛi sicuumɔ ge

¹ Fo taashiine li ni, na ta konɔ sanha yaa wɛ, wemu w'a yiri Jomɔ ge, wee ya bye na xɔ. Pee Jomɔ pu ni Kilɛ wu bye

shiizhan, pee Jomɔ pu jɛ Kilɛ. ² Fo taashiine ni pee Jomɔ pe ni Kilɛ wu bye shiizhan. ³ Pee gbɔɔɔ ni Kilɛ ya yanmuyɔ yi bɛɛri yaa. Yaaga yaaga k'a yaa ge, kee ka shishiin ya yaa pee kadugo na wɛ. ⁴ Pee ni jɛi sicuumɔ ya daa. Pee jɛi sicuumɔ pu bi kpɛɛngɛ yeege sipyii pu mu. ⁵ Kee kpɛɛngɛ k'a jɛi nibiige ki ni sipyii pu mu, ga nibiige ki sipyii p'i ya ta sɔɔ ki na wɛ.

⁶ A Kilɛ di nɔ wa tun, wee mɛgɛ ki bye na Yohana. ⁷ Wee ya pa bye sɛɛri na kpɛɛngɛ ki kaa yu sipyii pu mu, kɔnhɔ pu bɛɛri di dɔ kee kpɛɛngɛ ki na, wee baraga ni. ⁸ Weeye pyaa bi ta pye kpɛɛngɛ ki wɛ, ga wu kapana nɔnɔ k'a pye na kpɛɛngɛ ki kaa yu sipyii pu mu, ⁹ Pee jomɔ p'a bye kpɛɛngɛ can can wogo. Pee ya pa konɔ na, na ba ganha na kpɛɛngɛ yeege sipyii pu bɛɛri mu. ¹⁰ Pee bye konɔ na, pee shiin gbɔɔɔ ni konɔ ya yaa. Ga konɔ sipyii di ya ta sɔɔ pee na wɛ. ¹¹ P'a tigi puyɛ pyaa fiige shɛɛn mu, ga pee di ya ta sɔɔ pu na wɛ. ¹² Ga lee bɛ na, shɛɛn nigin nigin ya sɔɔ pu na, na dɔ pu na; a Jomɔ p'i fanha kan pee mu na pu pye Kilɛ nagoo. ¹³ Pee ya ta se sipyii segana na wɛ, p'i ya se sipyii wo daan na mu funɔɔ ni wɛ, p'i ya se nɔ bɛ wo jidaan funɔɔ ni wɛ. Ga Kilɛ yɛ pyaa wo jidaan funɔɔ ni p'a pye wu nagoo.

Jomɔ p'a jɛri sipya

¹⁴ Ayiwa, pee jomɔ pe, p'a jɛri sipya, na ba diin wɛɛ ninɛ ni, a wɛɛ di pu nɔɔɔ wu wii, Ja nigin pe wu w'a foro Kilɛ ni ge, na wu ta wee wo. Wee w'a sii fɛɛɛɛ ni can wu Kafɔɔ.

¹⁵ Wee kaa Yohana bi yu, na mujuu waa na sipyiire ti pyi: «Nɔ wemu kaa nɛ jo, jo w'a ma nɛ kadugo ge, wee bye nɛ jaha na; bani yani nɛ wu se ge, wee bye na xɔ. Wee wu jɛ wɛ.» ¹⁶ Wɛɛ bɛɛri ya wu tahaa ta wu fɛɛɛɛ nɔnɔ pu ni, na duba bɛ ta na fara duba na. ¹⁷ Kilɛ tudunmɔɔ Musa baraga ni Kilɛ ya wu saliya jomɛhɛɛ ki kan wɛɛ mu. Ga Yesu Kirisa baraga ni wɛɛ ya fɛɛɛɛ ni can cɛ. ¹⁸ Sipya wa shishiin sanha Kilɛ ja bada wɛ. Ja nigin pe wu wu jɛ Kilɛ, na jɛ ni wu To Kilɛ ni shiizhan ge, wee w'a wɛɛ pye wɛɛ ya To Kilɛ wu cɛ.

Yohana Batizelipye wo Kilɛ jomɔ yɛɛ

(Macao 3:1-12; Marika 1:1-8; Luka 3:1-18)

¹⁹ Pe p'a pye Yohana Batizelipye wo Kile jomɔ pe, tuun wemu ni Yawutuu ɲunɔfɛe p'a pa saraya ɲaha shɔɔnriɔɔ ni Kile-peɛɛɛ pugbɔhɔ ki kapyebyii pu tun wu mu ge. Tudunmɔ p'a yiri Zheruzalemu ni na pa wu yiri na ba wu yege na: «Jɔɔ mu di ɲe wɛ?» ²⁰ Yohana ya ta li pye ɲmɔhɔrɔ kaa wɛ, na yi tii jo pu mu na: «Nɛ ɲe Shɔvɔɔ wu wɛ.» ²¹ A p'i wu yege na: «Wee tuun wu ni mu di ɲe jɔɔ wɛ? Kile tudunmɔ Eli ge?» A wu jo: «Nɛ ɲe Eli wɛ.» A p'i wu pye sanha na: «P'a Kile tudunmɔ wemu kaa jo ge, mu wu wa ge?» A wu jo: «Ahayi.» ²² Wee tuun wu ni a p'i jo: «Mu d'a sii jɔɔ wɛ? Ya jo wu mu ge, kɔnhɔ wu bɛ di she yee jo wu tunvɛɛ pu mu. Jɔɔ yɛ pyaa mu d'a sii wɛ?» ²³ A Yohana di pu ɲɔ shɔ ni Kile tudunmɔ Ezayi wo jomɔ pa ni na:

«Sipya wa w'a mujuu waa siponɔ ki ni na:

«Yi Kafɔɔ wu koo li tii!»*

Nɛ wu ɲe wee sipya wɛ.»

²⁴ Piimu p'a bi tun Yohana mu ge, Farizhɛɛn pii bye pee ni. ²⁵ A pee di wu yege sanha na: «Mu bye mu di ɲe Shɔvɔɔ wu wɛ, mu di ɲe Eli wɛ, Kile tudunmɔ wemu kaa p'a jo ge, mu di ɲe wee bɛ wɛ, wee tuun wu ni ɲaha na mu di batizeli pyi wɛ?» ²⁶ A Yohana di pu ɲɔ shɔ na: «Nɛ wi ge, nɛ sipyii batizeni lɔhɔ yɛ ni, ga sipya watii wa wà yee ɲiɲɛ ni na xɔ, yee di ya wee cɛ wɛ. ²⁷ Wee w'a ma nɛ kadugo, nɛ yaa ni wu tanhaya mɛɛɛɛ bɛ zanha ni wɛ.» ²⁸ Kii keree kii ya pye kulo lemu ni ge, lee mɛge ɲe Betani. Lee wa Zhurudɛn Gba wu Kile-nɔhɔ ki na. Wee xuu wu ni Yohana bi sipyii pu batizeni.

Kile wo Dubyapige ki ɲe Yesu

²⁹ Kee caɲa ki ɲimuguro ti na, a Yohana di Yesu ɲa wu na ma wu mu, na jo: «Kile wo Dubyapige ke ki da ba kɔɲɔ ki jurumu wu lɔlaha wà ge, kee ki wa mɛ. ³⁰ Ná wemu kaa nɛ jo yee mu ge, jo: «We w'a ma nɛ kadugo ge, wee bye wà fo taashiinɛ li ni. W'a pye wà na ta nɛ sanha se wɛ.» Wee wu ɲe wɛ. ³¹ Nɛ kunni bi sanha wu cɛ wɛ, ga nɛ pa sipyii pu batizeni lɔhɔ ni, kɔnhɔ di wu she Izirayɛli sipyii pu na.»

³² Yohana ya Yesu kaa jo sipyii pu mu na: «Nɛ Kile Munaa ɲa l'a tigi na yiri fugba we

ni, na ba diin wu na ba gbegbe shazhira ɲe wɛ. ³³ Nɛyɛ pyaa bi ta wu cɛ wɛ, ga Kile wemu w'a nɛ tun na nɛ w'a sipyii pu batizeni lɔhɔ ki ni ge, wee ya jo na: «Ma ba Kile Munaa ɲa l'a tigi na pa diin ná wemu na, wee w'a da ba batizeli wu pyi Fɛfɛɛɛ Munaa ni.» ³⁴ A nɛ shiin di li ɲa mu, na bye li sɛɛri, na pee jomɔ pe yu na Kile Ja wu ɲe wee ná wɛ.»

Yesu kalaapiire nizhiilee

³⁵ Kee caɲa ki ɲimuguro ti na, Yohana ni wu kalaapiire shuun wa bi yere wà sanha. ³⁶ A wu Yesu ɲa wu na doroo, na ganha na wu wii, na ba jo: «Kile wo Dubyapige ki ke!» ³⁷ Ba Yohana wo kalaapiire shuun w'a wee kafila wu logo wɛ, na daha Yesu fɛni. ³⁸ A Yesu di ɲmahana ɲɛri, na pee ta p'a taha wu fɛni, na pee yege na: «Naha yee di zhaa wɛ?» A pee di wu pye: «Rabi, (Lee kɔri ɲe «Karamɔgɔgbɔ».) mii mu d'a tigi wɛ?» ³⁹ A wu pu ɲɔ shɔ na: «Yi pa ki wii.» A p'i binne kari ni wu ni, na she wu tatiginɛ ki ɲa. Lee bi caɲa ki ta k'a tigi na nɔ lɛɛɛɛ kɛ ni gbaara wu na (16h00), a p'i caɲa ki saɲa xɔ wà.

⁴⁰ Kalaapiire shuun wemu w'a Yohana kafila wu logo na daha Yesu fɛni ge, wa mɛge bye Andire, wee ɲe Simɔ Pyɛɛri cuun. ⁴¹ A Andire di fɛnhɛ she wu ɲahafɔɔ Simɔ yiri na she wu pye: «Wèe ya Kirisa wu ɲa,» (lee kɔri ɲe «Kile ya wemu shɔɔnri lɔ ge.») ⁴² Lee kadugo na a Andire di gari ni Simɔ ni Yesu yiri. A Yesu di Simɔ wii na wu pye: «Yohana ja Simɔ wu ɲe mu. Mɛge katii ki da le nime mu na, kee ɲe Sefasi.» (Kee kɔri ɲe «Faakagerɛɛ.»)

Yesu ya Filipe ni Nataɲɛli yiri; a p'i daha wu fɛni

⁴³ Kee caɲa ki ɲimuguro ti na, a Yesu di jo na wee da zhɛ Galile fiige ki ni. A wu nigariwo di jiri Filipe na na wu pye: «Taha na fɛni.» ⁴⁴ Filipe bi bye Bɛtisayida kulo li shɛn wa, lee kulo le ninunɔ shɛɛn pu bye Andire ni Pyɛɛri bɛ. ⁴⁵ Lee kadugo na a Filipe di ba Nataɲɛli ɲa na wu pye: «Kile tudunmɔ Musa ya sipya wemu kaa jo Kile wo saliya Kitabu wu ni, a Kile tudunmɔ pusamaa bɛ di wu kaa jo pu wo Kitabu pu ni ge, wèe ya wee ɲa. Wee ɲe Yusufu ja Yesu

* 1:23 Ezayi 40:30

na yiri Nazarēti kulo li ni.» ⁴⁶ A Nataɲeli di wu pye: «Dii yasaana di da já voro Nazarēti ni wē?» A Filipe di wu ɲo shɔ na: «Pa wu wii.» ⁴⁷ Ba Yesu ya Nataɲeli nibawo ɲa tuun wemu ni wē, na jo: «Izirayeli see sipya wa we, nanmahara ɲe wemu zo ni wē.» ⁴⁸ A Nataɲeli di wu yege na: «Mii mu d'a ne ta ce wē?» A Yesu di wu ɲo shɔ na: «Ne nii bye mu ni na mu yaha nitoodige ki taan, na ta Filipe sanha mu yiri wē.» ⁴⁹ A Nataɲeli di gaala, na jo: «Wù Karamɔgɔ, Kile Ja mu ya sii, Izirayeli wo saan we!» ⁵⁰ A Yesu di wu pye: «Ne mu pye jo ne nii bye mu ni na mu yaha nitoodige ki taan ge, lee ye l'a mu pye mu ya dà ne na ya? Ma na ba kagbɔhɔ kii be ɲa kiimu k'a ye le na ge!» ⁵¹ A wu jo sanha na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu jo yi na ba fugba wu ɲo ɲa k'a mugi, na Kile wo melekee pii ɲaa pu na duri na diri Sipya Ja wu na.»

2

Cekaanra te t'a pye Kana kulo li ni ge

¹ Lee kadugo na, cana taanri wogo ki na, cekaanra bi bye kulo la ni, lee mɛge ɲe na Kana. Lee bye Galile fiige ki kulo la. Yesu nu wu bye tee cekaanra ti ni. ² P'a bi Yesu ni wu kalaapiire ti be yiri tee cekaanra ti ni. ³ Ba duven w'a pa guɲɔ wē, a Yesu nu wu fulu wu na na wu pye: «Pu duven w'a kuɲɔ.» ⁴ Ga, a Yesu di wu nu wu pye: «Nufɔ we, ma ganha bu da le yaha li ma cɔnri wē, ne wo tuun w'a sanha nɔ wē.» ⁵ A Yesu nu wu kapyebyii pu pye: «Wu ba yemu beeri jo yi mu, yi lee pye.»

⁶ Yawutuu pu bi pɛye gbaara wa te na wolo faaya yi ni. Yee wo lɔhɔ pu bi gori na daga na puyɛ jii na be ni pu fɛfɛɛɛɛ kalɛɛɛ ki ni. Lɔhɔ litirilee xhuu nigin (100) shishiin bi jin pɛge ka beeri ni. ⁷ A Yesu di kapyebyii pu pye: «Yi ye pɛye ye ɲi ni lɔhɔ ni.» A p'i yi ɲi fo yi ɲɔyɔ ye na. ⁸ A wu guri pu pye: «Yi ka ko she gan yalige ki ɲaha shɔnriwɔ wu mu.» A pee di ka ko kari. ⁹ Lɔhɔ ke k'a ɲeri na pye duven wu ge, a yalige ki ɲaha shɔnriwɔ wu kee ɲehɛ. Ga wee bi wee duven wu taforogo ce wē. Ga kapyebyii piimu p'a bi lɔhɔ ki ko ge, pee kunni bi wu taforogo ce. A yalige ki ɲaha shɔnriwɔ wu

cenabun poo wu yiri, ¹⁰ na wu pye: «Sipyii beeri ma fɛnhɛ duven nidan wu loolo. Pu bu wee ɲiɲehɛmɛ gba, wemu ya taan xuuni wē, p'a na wee loolo. Ga, a mu kunni di dɛɛ ma wo duven nidan wu yaha fo nime.»

¹¹ Le l'a pye Yesu ɲaha sheshɛɛɛ kakanhaɲa ki beeri nizhiine. Lee ya pye Kana ni, Galile fiige ki ni. Yesu ya wu sefɛɛɛɛ she. Ba kalaapiire t'a lee ɲa wē, na dà wu na.

¹² Lee nibyexhoo na, a Yesu ni wu nu, ni wu ceboronamaa, ni wu kalaapiire t'i gari Kapɛrinɔmɔ kulo li ni. A p'i cabyaa kii pye wà.

*Yesu ya Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki pye fɛfɛɛɛ
(Macoo 21:12-13; Marika 11:15-17; Luka 19:45-46)*

¹³ Ba Yawutuu Nuwuuro ti wo Kalene l'a tɛɛɛɛ wē, a Yesu di gari Zheruzalemu ni, ¹⁴ na she sipyii pii ta Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki kaɲa ki ni, pu na niiye, ni dubyaa, ni gbegebe shazhira pɛɛɛ saraya wolovɛɛ pu mu. Wari faavɛɛ pu be d'a tiin wà pu tabalaa taan, na saraya wolovɛɛ pu wari wu fari pu mu. ¹⁵ Ba w'a she pu ta mu wē, na she mɛɛɛɛ pye susɔ, na pee beeri kari yeege Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, ni pu niiye ni pu dubyaa ni, na wari faavɛɛ pu wo tabalaa pu ɲeri buri, na pu wari wu wo ɲiɲɛ na. ¹⁶ A wu gbegebe shazhɛɛɛ pɛɛvɛɛ pu pye: «Yi te lɔ laha naha! Yi ganha da na To wu puga ki pye jagi tapyege we!» ¹⁷ Ba Yesu ya lee pye wē, a wu kalaapiire ti funɲɔ di do Kitabu jomɔ pa na na:

«Mu puga ki kaa ya dan ne ni tɛhɛnɛ baa,
n'a na funɲɔ shaa ni ki ni xuuni.»*

¹⁸ Lee kadugo na a Yawutuu ɲuɲɔfɛɛ p'i wu pye: «Naha sheshɛɛɛ teke mu di da já bye tee di li she na kanii wa mu mu li bye na wē?» ¹⁹ A Yesu di pu ɲo shɔ na: «Yi ke Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ke ja, di ki yerenɛ cabyaa taanri funɲɔ ni.» ²⁰ A p'i wu pye: «Go yee kelee shishɛɛɛ ni gbaara (46) p'a pye na ke Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ke yerenɛ dɛ! Wee tuun wu ni mu di mayɛ wii jɔgɔ mu wu já kee yerenɛvonɔ yerenɛ cabyaa taanri funɲɔ ni wē?» ²¹ Ga Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ kemu kaa Yesu bi yu ge, kee bye wuyɛ pyaa ceepuuro. ²² Ba Yesu ya pa ɲe na foro xu ni wē, a wu

* 2:17 Zaburuu 69:9

kalaapiire ti funyo di do na w'a yi jo. A p'i dà Kile Kafila wu na, Yesu bi yemu beeri jo ge, na dà yee be na.

Yesu ya sipyii fungonyo keree ce

²³ Na Yesu yaha Zheruzalemu ni Yawutuu Nuwuuro ti wo Kalene li tuun wu ni, a sipyihememe di wu jaha sheshere kakanhaa ki ja na dà wu na. ²⁴ Ga Yesu ya ta wuye yaha pu kené na we, bani w'a bi pu fungonyo keree beeri ce. ²⁵ Wu mago bye li na nago sipya wa wu na sipya wa keree jo wu mu we, bani wu bi sipyii beeri fungonyo keree ce.

3

Yesu ni Nikodemu keree

¹ Farizhen wa bye wà, wu mege bye Nikodemu. Yawutuu pu junafoa wa wu bye wii. ² A wee di ba she Yesu yiri cana ka piige ni, na wu pye: «Wu Karamogo, jaha sheshere kakanhaa kii mu ya sii na byi ge, sipya wa shishiin da ja da ki pyi ni Kile je ni ma ni we. Lee wuu na we ya li ce, jo Kile w'a mu tun mu wu pa we kalaa.» ³ A Yesu di wu pye: «Can can na, n'a da yi jo ma mu, sipya wemu ya sevon se we, weefo da ja je Kile wo saanra ti ni we.» ⁴ A Nikodemu di Yesu pye: «Sipya wemu ya le xo ge, dii weefo di da ja sevon se we? Wu kunni wa da ja guri je wu nu funjo ni pu kuri se we?» ⁵ A Yesu di wu pye: «Sipya wemu ya se lho ni Fefere Munaa gbora ni we, weefo da ja je Kile wo saanra ti ni we. ⁶ Bani sipyii ya piimu se ge, pee je cepuuro wuu. Piimu p'a se Kile wo Fefere Munaa li gbora ni ge, pee ya jaari lee wo jaarigana na. ⁷ Ne na ma pye, li waha l'i waha y'a yaa na sevon se, lee ganha bu da ma fo we. ⁸ Ki jidaan tashage ni kafage ya se m'a ki tunmo logo, ga ma di wa da ki taforogo ni ki tashage be ce we. Sipya wemu beeri w'a se Kile Munaa li gbora ni ge, mu li je weefo shizhaa na.»

⁹ Ayiwa, a Nikodemu di Yesu pye: «Kii keree kii beeri di da ja bye pyegana leke na we?» ¹⁰ A Yesu di wu pye: «Mu na je Izirayeli karamogob, lee be na mu di ya kii keree kii jaha ce-e ya? ¹¹ Can can na, n'a da yi jo ma mu, le we ya ce ge, lee we ya yu; le we ya ja ge, lee wo seere be we je. Ga yee wa giin y'i soa we wo seeri keree

ki na we. ¹² Ne na jine ke wo keree jaha yu yee mu, yee di ya daa kee na we, ne bu fugba we wo keree jo yee mu, yee na bye dii na dà kee na we? ¹³ Wa shishiin wa sanha dugi ja fugba we ni we, fo Sipya Ja wu ye, wee wemu w'a yiri fugba wu ni na tigi ge. ¹⁴ Kile tudunmo Musa wo tuun wu ni, na wu yaha siponjo ki ni, w'a tooro dajaa yaa na pye wo, na wu yirige suri tinne la ni sipyii pu jine ni. Yirigegana lemu na w'a wo wu yirige ge, li waha l'i waha, mu Sipya Ja wu be ya yaa na pa yirige lee yirigegana li na, ¹⁵ konho sipyaa sipya w'a dà wu na ge, wee di jili sicuumo nixhobaama ta.»

¹⁶ Bani konjo ya taan Kile mu tene baa, fo w'a soa na wu Ja nigin pe wu kan na pye saraga, konho sipyaa sipya w'a dà wu na ge, wee ganha bu gyegi we, ga wu jili sicuumo nixhobaama ta. ¹⁷ Kile ya ta wu Ja wu tun na pa konjo na, konho wu ba kiiri kon sipyii na we, ga w'a wu tun na pa, konho konjo sipyii di sho wu baraga ni.

¹⁸ Sipya wemu bu dà wu na, Kile da ga ba kiiri kon weefo na we. Ga wemu bu bye wu ya dà wu na we, kiiri ya kon xo weefo na. Bani Ja nigin wemu w'a foro Kile ni ge, wu ya dà wee na we. ¹⁹ Wee kiiri wu kakoon le: Kile wo kpengé k'a pa konjo na, ga, a sipyii jurumu w'i pu pye p'a piige poro kee kpengé ki na. ²⁰ Bani sipya wemu w'a kuumo pyi ge, Kile wo kpengé ki ya dan wee ni we. Wu ya soa be wu foro kee kpengé ki na we. Bani weefo ma fyagi, konho sipyii ganha bu wu kakuuyo ce we. ²¹ Ga sipya wemu w'a can wu koo jaari ge, kpengé na weefo ma wu keree pyi, konho sipyii beeri di ki ja, p'i li ce na wee ya Kile koo li jaari.

Yohana ya yemu jo Yesu shizhaa na ge

²² Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro Zheruzalemu ni na kari Zhude fiige ki xuu wa betii ni. A wu tuun wa pye wà ni pu ni na sipyiire ti batizeni. ²³ Lee bi Yohana be ta wu na sipyii pii batizeni xuu wa ni wee mege je Ena, wee xuu wu je Salimu kulo li kabanugo. Bani gba lho nijehene ki bye wee xuu wu ni. Sipyiire ti bi se wu yiri na wu pu batize. ²⁴ Lee ya pye na ta Yohana sanha le kaso wu ni we.

²⁵ Cana ka, nakaara ya jé Yohana wo kalaapiire ta, ni Yawutu wa te ni, fefere kalenge ki shizhaa na Yawutuu pu kabanja na. ²⁶ Tee nakaara ti wuu na a Yohana wo kalaapiire t'i she wu pye: «Wu Karamogo, ma ni ná wemu wu bye Zhuruden Gba wu kadugo ge, ni mu ya wu kaa jo ge, li wii wee ya sipyii batizeni nime. Sipyii pu beeri di se wee yiri.» ²⁷ A Yohana di pu jo sho na: «Kile ya lemu kan sipya wemu mu we, ta wu na ja lee ta? ²⁸ Yeeye pyaa wa li fiin na ne yee pye jo Kile ya Shovoo wemu tun ge, wee wa ne we, ga Kile ya ne tun na pa wu naha na ye.» ²⁹ Lee kadugo na a Yohana di talene la jo na: «Cenabun poo wo wu ne wu cenabun. Cenabun poo wu napii wu kunni niyerege ye ki ma bye wu taan. Wu bu cenabun poo wu mujuu logo, w'a fundanga ta xuuni cenabun poo wu mujuu li wuu na. Kee fundanga ki tuugo ki ne ne wogo ke. Kee fundanga k'a pele fo na no ki tene na. ³⁰ Li waha l'i waha, la ya yaa na faraa wee wo penne ki na nime, la di da foro ne wo penne ki ni.»

Sipya we w'a yiri fugba wu ni na pa ge

³¹ A Yohana di jo sanha na: «Wemu w'a foro Kile ni ge, wee wu ne sipyii pu beeri junjo ni. Ga wemu w'a foro jine ni ge, wee ne nohodaan wo, jine keree wee ya yu. Wemu w'a pa na yiri fugba wu ni ge, wee wu ne pu beeri junjoo. ³² W'a yemu ja na yemu logo ge, yee w'a yu. Ga wa shishiin ya ta soo wu nijoyo yi na we, fo shen nigin nigin ye. ³³ Sipya wemu beeri w'a soo wu nijoyo yi na ge, wee ma li she na finne na can ne Kile ni. ³⁴ Bani Kile ya wemu tun ge, Kile jomoo wee ya yu. Kile ya Fefere Munaa taga wee ji. ³⁵ To Kile Ja wu kaa ya dan wu ni, w'a sefere ti le wu ke ne ni yamuyo beeri na. ³⁶ Wemu w'a da Kile Ja wu na ge, jii sicuumo nixhobaama wa weefoo mu. Ga wemu ya da Kile Ja wu na we, wee da jii sicuumo pu ta we. Ga Kile wo loyire li na gori yaha weefoo na.»

4

Yawutuu ya shi wemu ko ge, Yesu ya tigi wee mu

¹ Ayiwa, Farizhen p'a pa yi logo na Yesu ya kalaapiire nihenere taa na toro Yohana

taan, na pu batizeni. ² Ga na ta Yesu ye pyaa bi ta na batizeli wu pyi we, fo wu kalaapiire. ³ Tuun wemu ni Yesu ya pa pee jomoo pu logo ge, a wu foro Zhude fiige ki ni na kari Galile fiige ki ni. ⁴ Wu nigariwo bi yaa na Samari fiige ki ja toro. ⁵ A wu she no Samari kulo la ni, lee mege ne na Sikari. Yakuba bi teger kemu kan wu ja Yusufu mu fo l'a mo ge, kee kabanugo Sikari bye. ⁶ Keene ka ki bi bye Yakuba mu wa wee xuu wu ni. Ba Yesu ya kanha para li taan we, na diin kee keene ki jo na. Lee bi cana ki ta jine nene ni.

⁷ A Samari shen cee wa di ba wa lohoo takogo ni. A Yesu di wu pye: «Na kan lohoo di gba!» ⁸ Lee bi Yesu kalaapiire ti ta t'a kari kanha ki ni yalige tashoo ni. ⁹ A wee Samari shen cee wu Yesu pye: «Ee, mu wemu wu ne Yawutu ge, naha na mu d'a soo na logbaga beeri ne mu na ta ne ne Samari shen we?» Cee w'a yee jo bani Yawutuu bi ta soo kaa la shishiin li pu ni Samari shen pinne we. ¹⁰ A Yesu di wu jo sho na: «Cee we, Kile ya yaaga kemu kaan ma ni ge, mu da bi kee ce, sipya wemu w'a logbaga ki beeri mu mu ge, na wee be ce, muye pyaa ki bi da logbaga beeri wu mu. Wu bi da lohoo kan mu mu, kemu k'a jii sicuumo kaan sipyii beeri mu ge.» ¹¹ A cee wu wu pye: «Karamogona we, gonjo ne mu mu we, keene ki d'a cogi, mii mu di da kee jii sicuumo lohoo ki ta di gan ne mu we? ¹² Wee tole Yakuba w'a ke keene ke kan wee mu. Wuye pyaa, ni wu nagoo, ni wu yaporoyo yi bi kee lohoo gbuu. Ayiwa, mu wa giin na mu ya ye wee tole Yakuba na ge?» ¹³ A Yesu di wu jo sho na: «Wa beeri w'a ke keene ke lohoo gba ge, waga na ba weefoo ta sanha. ¹⁴ Ga lohoo ke ne gaan ge, wa beeri w'a kee gba ge, waga da ba weefoo ta nige bada we. Bani lohoo ke n'a da gan weefoo mu ge, kee na ba bye lobulowii na buloo na foro wu funjo ni, na jii sicuumo nixhobaama kan wu mu.» ¹⁵ A cee wu Yesu pye: «Karamogona we, kee lohoo ki kan na mu di gba, konho waga ganha bu na ta nige, di ba lohoo shaa naha sanha we.»

¹⁶ A Yesu di wu pye: «She ma poo wu yiri pa naha.» ¹⁷ A wu Yesu pye: «Na wa na mu we.» A Yesu di wu pye: «Can m'a jo na na ne ma mu we. ¹⁸ Bani m'a je xo namaa kaguro

mu. Ná wemu bε w'a jé ma mu nime ge, wee bε wa ma poo wε. Can m'a jo.» ¹⁹ A cee wu wu pye: «Karamɔgɔna we, nε mu sɛeri na mu ta Kile tudunmɔ. ²⁰ Wée Samari shɛen, ke faabobonɔ ke na wée sefelee ya Kile pelee. Ga yee Yawutuu di yu na tapɛɛɛ katii wa Kile na ni Zheruzalemu bε wε.» ²¹ A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Dà na na! Cana ka wa ma, y'a da ba To Kile pelee ke faabobonɔ ke na wε, kelee Zheruzalemu bε ni wε. ²² Wemu yee Samari shɛen ya belee ge, yee ya wu cε wε, ga wemu wée Yawutuu ya belee ge, wée ya wu cε, bani wée Yawutuu ni Shɔvɔɔ w'a foro. ²³ Ga cana ka wa ma, kee ya nɔ xɔ. Piimu p'a To Kile pelee see na ge, pee na ba wu pelee muna baraga ni, lee lemu l'a can wu shɛe ge. Bani piimu p'a kee pɛɛɛ ki tuugo pyi ge, pee To Kile ya zhaa. ²⁴ Kile jɛ Munaa. Piimu p'a wu pelee ge, li waha l'i waha, pee ya yaa na wu pelee muna baraga ni, lee lemu l'a can wu shɛe ge.» ²⁵ A cee wu wu pye: «Nε li cε jo Shɔvɔɔ wu na ba ba, (lee kóri jɛ «Kile ya wemu shɔɔnri lɔ ge.») Wee ba ba tuun wemu ni, wu na ba keree ki bɛeri naha jo wée mu.» ²⁶ A Yesu di cee wu pye: «Nε wemu w'a yu ni mu ni ge, nε wu jɛ wii.»

²⁷ Na Yesu ni cee wu yaha pee jomɔ pu na, a kalaapiire t'i ba na yiri yalige ki tashɔgɔ ni. Ba pee ya pa Yesu ta wu na yu ni cee wu ni wε, a l'i pu naha wɔ. Ga wa shishiin ya sɔɔ na wu pye: «Naha kaa m'a yegee cee wu mu wε?» kelee «Naha na m'a yu ni wu ni wε?» ²⁸ A cee wu kunni di wu lokoyaaga ki yaha keenɛ ki na, na guri kari kanha ki funɔɔ ni, na shɛ sipyii pu pye: ²⁹ «Yi pa ná wa wii, w'a nε kapyelegee bɛeri jo nε mu. Kɔnhɔ wee di jɛ Shɔvɔɔ we-e dε?» ³⁰ A sipyii p'i yiri kanha ki funɔɔ ni na pa Yesu yiri.

³¹ Lee bi kalaapiire ti ta t'a Yesu jɛeri na: «Wù Karamɔgɔ, jɔ maye na, m'a ganha li ba.» ³² Ga, a wu pu jɔ shɔ na: «Yalige ka wa nε mu na li, yee di wa kee cε wε.» ³³ A kalaapiire t'i ganha na tiye yegee na: «Ba kɔnhɔ wa w'a pa yalige ka kan wu mu wε?» ³⁴ A Yesu di pu pye: «We w'a nε tun ge, nε na wee jidaan pyi; kapyenɛ kii w'a kan nε mu ge, na kee bε jɔ fa, lee jɛ jɔ yalige yaaga nε mu.» ³⁵ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Ta yee kunni ma yu we tuun we ni, na yeye shishɛɛ wu jɛ wée ni

yalɔɔɔ ti tε ni wε? Ga n'a da yi jo yi mu, «Yi kɛɛɛ yi wii xuuni!» Shinma w'a lε, wu kɔnduun w'a nɔ xɔ. ³⁶ Wemu w'a shinma wu kɔɔn ge, wee ya wu saraa taa na xɔ; w'a shinma pya wu pinne yaha jɔi sicuumɔ nixhɔbaama pu wuu na. Lee pyegana li na, shinma nuguvɔɔ we ni wu kɔnvɔɔ we, pu shuun wu bɛeri na fundanga ta shiizhan. ³⁷ Bani talenɛ lemu l'a yu na: «Wa na ba yemɛ nugi, watii na ba wee shinma wu kɔn ge,» lee jɛ can. ³⁸ Yee ya tɛge kemu nugi wε, nε yee tun yee pu shɛ kee shinma kɔn. Piitiilee p'a kee pye, a yee di kuduun ta pee wo kapyenɛ ki ni.»

³⁹ A Samari shɛen nijɛhemɛɛ di dà Yesu na le kulo le ni cee wu wo kafila wu wuu na. Bani cee w'a pu pye: «W'a nε kapyelegee bɛeri jo nε mu.» ⁴⁰ Lee wuu na a Samari shɛen p'i yiri kanha ki funɔɔ ni na shɛ Yesu yiri. Ba p'a nɔ wà wε, na Yesu jɛeri na wu tiin pu yiri. A wu sɔɔ na cabyaa shuun pye pu yiri. ⁴¹ Yesu ya cabyaa shuun wemu pye lee kulo li ni ge, a sipyiihemɛɛ piitiilee di dà wu na sanha wu kafila wu wuu na. ⁴² A pee di cee wu pye: «Wée ya ta dà wu na mu wo jomɔ pu ye wuu na-ε dε. Ga wéeɛ pyaa ya wu jomɔ pu logo, a wée di li cε can na na wee wu jɛ kɔɔɔ ki Shɔvɔɔ wuyɛ pyaa.»

Yesu ya Galile fiige ki sipyigbɔ wa wo ja cuunɔ

⁴³ Ba kee cabyaa shuun w'a toro wε, a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro Sikari kolo li ni na kari Galile fiige ki ni. ⁴⁴ Yesu ye pyaa bi jo na: «Kile tudunmɔ wa shishiin ya pɛɛɛ taa wu to kulo ni wε.» ⁴⁵ Ga, ba p'a nɔ Galile fiige ki ni wε, a Galile shɛen di pu jɔɔ cırı ni fundanga ni. Bani Yesu bi keree kiimu bɛeri pye Zheruzalemu ni Yawutuu Nuwuuro ti wo Kalenɛ li ni ge, Galile shɛen pu bi kee bɛeri ja, bani puyɛ pyaa bε bi shɛ lee kalenɛ li ni.

⁴⁶ Wee tuun wu ni a Yesu di guri pa sanha Kana kulo li ni, Galile fiige ki ni. Wee xuu wu ni w'a bi lɔhɔ ki jɛri na pye duven. Lee bi fiige ki sipyigbɔ wa ta Kapɛrinɔmɔ kulo li ni; wee ja bi cuunɔ wε. ⁴⁷ Ba wee ná w'a logo na Yesu ya yiri Zhude ni na pa Galile ni wε, a wu gari wu yiri, na shɛ wu jɛeri na wu pa Kapɛrinɔmɔ ni, na wee ja w'a taxuyo shaa, wu shɛ wu cuunɔ. ⁴⁸ A Yesu di

wee ná wu pye: «Ta le yahagana le na yee wa da yiyε yaha gε? Yee ya naha sheshεεε kakanhan̄aa ni kagbōhōō ja wε, yee da ga dà bada wε.» ⁴⁹ Ga, a wee ná wu Yesu pye: «Karamōgōna we, jō mayε na m'a ba nime, kōnhō wù ja wu ganha bu xhu wε.» ⁵⁰ Wee tuun wu ni a Yesu di wu pye: «Kuri m'a gaan̄i ma ja w'a cuun̄jō.» A wee ná wu dà Yesu kafila wu na, na guri kari. ⁵¹ Ba w'a kuri na gaan̄i wε, a wu kapyebyii p'i she wu juun̄jō círi koo li na, na wu pye: «Ma ja w'a cuun̄jō.» ⁵² A wu pu yege na tuun wekε ni wu d'a cuun̄jō wε? Ap'i jo na tap̄aa ceefuuro t'a wu yaha na can̄a ki yaha k'a fiin (13h00). ⁵³ Taapile ni a pya wu to wu li cε na wee tuun wu ninum̄ō ni Yesu ya wee pye: «Ma ja w'a cuun̄jō.» A wee ná wu ni wu puga shēen bēeri di dà Yesu na.

⁵⁴ Ayiwa, ba Yesu ya foro Zhude fiige ki ni na kuri Galile fiige ki ni wε, le l'a pye wu naha sheshεεε kakanhana shuun wuu.

5

Yesu ya faan wa cuun̄jō

¹ Ayiwa, lee kadugo na kalegbōō la bye Yawutuu pu mu Zheruzalemu ni. A Yesu bε di she lee ni. ² Zheruzalemu kulo li ni, kun̄jō lemu ni dubyaa pu ma jin ge, lōhō ka bye wà wege ka ni lee kabanugo. P'a bi kee wege ki mεge yiri Yawutuu jom̄ō pu ni na Bētisayida. Gbalaa kaguro wu bi yeren̄ε kee wege ki kabanugo. ³ Yama fεε nijehemεε pu bi sinne pee gbalaa pu nōhō ni. Fyenmεε, ni tōgεgεyε fεε, ni faannaa, [pee bēeri bi ma lōhō ki sigée, ki ba jehε. ⁴ Bani Kafōō wo mēlekε wa wu ma digi lōhō ki ni tuun wa ni, na ki jehε. Ba wee ya lōhō ki jehε xō wε, yama fōō wemu bu fēnhε tigi kee ni, yama tuugo kemu bēeri ki jε weefōō na ge, pee na xhō.] ⁵ Ná wa bye wà wee bi yee kelεε taanri ni gbarataanri (38) ta na yá. ⁶ Ba Yesu ya wee ná wu ja w'a sinne wε, na li cε na w'a mō wu yama pu na. A wu wu yege na: «Mu fun̄jō ki wa m'a juun̄jō gε?» ⁷ A wu Yesu jō shō na: «Karamōgōna we, lōhō ki ba jehε, sipya wa nε mu wemu na nε lō di dirige ki ni wε. Nε bu jo di yiri naye mu, yani nε wu nō ge, watii na fyaala tigi nε naha na.» ⁸ A Yesu di wee ná wu pye: «Yiri m'a ma yasinnege ki lō, ma da jaari.» ⁹ Taapile

ni a wu juun̄jō, a wu yiri na wu yasinnege ki lō, na ganha na jaari.

Lee ya pye Yawutuu cadεenge ka na. ¹⁰ Ba Yawutuu juun̄fεε p'a wee ná wu ja w'a cuun̄jō wε, a p'i wu pye: «Nijaa jε cadεenge dε! Na saha ni saliya wu ni, mu ya yaa mu wu ma yasinnege ki lō m'a jaari nijaa wε.» ¹¹ A ná wu Yawutuu pu pye: «Wemu w'a nε cuun̄jō ge, wee w'a jo na: «Ma yasinnege ki lō, ma da jaari.»» ¹² A p'i wu yege na: «Jōgō yε pyaa ki d'a mu pye mu wu ma yasinnege ki lō, ma da jaari wε?» ¹³ Ga sipya nigin wemu w'a bi ná wu cuun̄jō ge, wu bi wee cε nige wε; bani sipyiire ti bi jehε. Lee bi Yesu ta w'a foro xō sipyiire ti niñε ni. ¹⁴ Lee kadugo na a Yesu di ba saha ni ná wu ni Kile-pεen̄ε pugbōhō ki fun̄jō ni na wu pye: «Wii, m'a cuun̄jō nime, ma ganha bu da da jurumu pyi nige wε, kōnhō kaa la betii ganha ba ma ta lemu ya kolo le bε na ge wε.» ¹⁵ A wee ná wu she yi jo Yawutuu juun̄fεε pu mu, na Yesu w'a wee cuun̄jō. ¹⁶ A Yawutuu p'i daha Yesu nōhō ni na gana, na naha na w'a ná wu cuun̄jō cadεenge ki na wε. ¹⁷ A Yesu di pu jō shō na: «Nε To wu w'a kapyen̄ε pyi tuun bēeri ni, lee wuu na nε bε ya yaa na kapyen̄ε pyi.» ¹⁸ Ba Yesu ya pee jom̄ō pu jo wε, a la di fara Yawutuu juun̄fεε pu loyire li na. A p'i ganha na wu shaa di gbo na bani wu jate ya ta nō cadεenge ki na wε; na nōhō na Kile pyi na wee To, na wuyε taanna ni Kile ni lee jogana le fun̄jō ni.

Kile ya kiirikōōn li sefεεε kan Yesu mu

¹⁹ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, Ja w'a da ga já yafiin pye wu yε ni, na ta wu ya li ja To wu mu wε. Le To w'a byi ge, lee tuugo Ja wu bε ya byi. ²⁰ Ja wu kaa ya taan To wu ni, lee wuu na w'a keree kiimu bēeri pyi ge, w'a kee bēeri she Ja wu na. Wu na ba keree kii bε she wu na sanha kiimu k'a ye kii bε na ge, kōnhō kee di bye yee mu kakanhan̄aa. ²¹ To w'a xuu jēni na jiifεεε kaan pu mu kangana lemu na ge, lee na Ja wu la jε wu j̄li sicuum̄ō kan piimu mu ge, pee mu w'a da pu kan. ²² To wu da kiiri kōn sipya wa shishiin na wε, ga w'a kiirikōōn li sefεεε ti bēeri kan wu Ja wu mu, ²³ kōnhō sipyii bēeri di da Ja wu pele, ba p'a To wu pele pelegana lemu na wε. Sipya wemu ya

sɔɔ na Ja wu pɛɛ wɛ, To we w'a wu tun ge, wee w'a she pɛɛɛ na.»

²⁴ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu bu nɛ jomɔ pu logo, na dɔ nɛ tunvɔɔ wu bɛ na, wee na jɔi sicuumɔ nixhɔbaama ta. Kiiri da ba gɔn nige weefɔɔ na wɛ, weefɔɔ ya foro xu ni na jɛ jɔi sicuumɔ ni.» ²⁵ A Yesu di jo sanha na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, cana ka na ba nɔ, kee ya nɔ xɔ bɛ yɛɛ nime; xuu na ba Kilɛ Ja wu mujuu logo, piimu bɛɛri ba li logo na sɔɔ wu na, pee bɛɛri na ba jɔi sicuumɔ ta. ²⁶ Bani ba To Kilɛ jɛ jɔi sicuumɔ fɔɔ wɛ, mu w'a sefɛɛɛ kan Ja wu bɛ mu wu pye jɔi sicuumɔ fɔɔ. ²⁷ W'a fanha kan wu Ja wu mu w'a kiiri wu kɔɔn, bani wee wu jɛ Sipya Ja we. ²⁸ Lee ganha bu da yi fo wɛ, bani tuun wa w'a ma xuu bɛɛri na ba wu mujuu logo na jɛ ²⁹ na foro faya ni. Piimu p'a kasaanaa pye ge, pee na ba jɛ kɔnhɔ p'i jɛ jɔi sicuumɔ nixhɔbaama pu ni. Ga jurumupyii pu kunni na ba jɛ kɔnhɔ p'i jɛ kiiri ni.

Yesu ya jo na wee jomɔ pu jɛ can

³⁰ «N'a da jɔ kaa la shishiin pye naye ni wɛ. Ye Kilɛ ya jo nɛ mu ge, yee ni nɛ kiiri wu kɔɔn na sahanjɛ. Nɛ wo kiiri w'a tii, bani nɛ wu kɔɔn na bɛ ni naye pyaa jidaan ni wɛ. Ga, nɛ wu kɔɔn na bɛ ni na tunvɔɔ wu jidaan ni.

³¹ «Li da bi da kanna nɛyɛ pyaa k'a naye pyaa wo sɛɛri keree yu, nɛ jomɔ pu da bi bye can wɛ. ³² Ga watii wu jɛ nɛ sɛɛri. Nɛ li cɛ jo yemu w'a yu nɛ shizhaa na ge, jo yee bɛ jɛ can. ³³ Ayiwa, yee ya pii tun Yohana Batizelipye mu. W'a sɛɛri keree kiimu jo yee mu nɛ shizhaa na ge, kee jɛ can. ³⁴ Nɛ yee yu, kɔnhɔ sipyii di da sɛɛri keree yu na shizhaa na yɛ nigin wɛ dɛ! Ga nɛ yi yu, kɔnhɔ yee di juwuuro ta. ³⁵ Yohana bye ba sokinna kpɛɛngɛ jɛ wɛ, na kpɛɛngɛ yeege yee ninɛ ni, a yee di sɔɔ na fundanga ta jɛri wu kpɛɛngɛ ki na. ³⁶ Ga nɛ wi ge, yaaga katii bɛ ki jɛ nɛ sɛɛri kemu ya ye Yohana wo sɛɛri keree ki na ge. Bani kapyenɛɛ kiimu To Kilɛ ya kan nɛ mu ge, nɛ kee bɛ pyi. Kee kapyenɛɛ ki bɛ jɛ nɛ sɛɛri. Lee ya li shɛɛ na To Kilɛ w'a nɛ tun. ³⁷ Nɛ To Kilɛ wemu w'a nɛ tun ge, weeye pyaa ki wa yu nɛ shizhaa na, ga yee ya ta sɔɔ bada na wee jomɛɛ co wɛ. Le bɛ w'a shɛ yee na ge, yee ya ta lee naha

cɛ wɛ. ³⁸ Yee ya ta sɔɔ wu jomɔ pu na yi zɔɔɔ pu na wɛ. Bani w'a wemu tun ge, yee ya ta dɔ wee na wɛ. ³⁹ Samɔhɔɔ wa yee ni na Kilɛ Kafila kalaa xuuni, bani yee w'a giin na lee l'a da ba jɔi sicuumɔ nixhɔbaama kan yee mu, na ta wee Kafila we bɛ di nɛ ninumɔ kaa yu. ⁴⁰ Lee bɛ na, yee funyɔ di jɛ yee pu pa nɛ mu, kɔnhɔ y'i jɔi sicuumɔ ta wɛ.

⁴¹ «Nɛ sipyii wo pɛɛɛ ke shaa wɛ, bani yee jɛ sipyii piimu ge, nɛ yee cɛ. ⁴² Nɛ li cɛ bɛ jo Kilɛ taanɛɛɛ wa yee funyɔ ni wɛ. ⁴³ Nɛ pa na To Kilɛ mɛɛɛ na, yee di ya ta sɔɔ nɛ na wɛ. Ga watii da bi ba wuyɛ pyaa mɛɛɛ na, yee bi da zɔɔ wee na. ⁴⁴ Pɛɛɛ ke k'a foro sipyii ni ge, kee k'a dan yee ni tashaga ni; pɛɛɛ ke k'a daa Kilɛ yɛ nigin ni ge, yee ya kee shaa wɛ. Yee ma jɔ dɔ dii nɛ na na yee yaha pee yahama pu ni wɛ? ⁴⁵ Ga yi ganha ba giin na nɛ w'a da ba yi jaagi To Kilɛ naha tɔan wɛ dɛ! Ahayi! Ga Kilɛ tudunmɔ Musa wemu wu wa yee tadanɔ ge dɛ, wee wu jɛ yee jaagivɔɔ. ⁴⁶ Yee da bi dɔ wee na, yee bi dɔ dɔ nɛ bɛ na, bani nɛ kaa Musa ya jo wu Kitabu wu ni. ⁴⁷ Jomɔ pemu Kilɛ tudunmɔ Musa ya ka nɛ shizhaa na ge, yee bye yee di ya dɔ pee na wɛ, yee na ba dɔ dagana leke na nɛ jomɔ pu na wɛ?»

6

Yesu ya yalige kan sipyii kabɔfonɔɔ kaguro mu

(Macoo 14:13-21; Marika 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ Ayiwa, lee kadugo na Yesu ya kari Galile Gba wu kadugo. Wee gba we ninumɔ mɛɛɛ ki jɛ na Tiberɛyade Gba. ² Sipyiiire ti bi ma daha Yesu fɛni, bani p'a bi wu jaa wu na yama fɛɛ cuunɔ na kakanhanɔ pyi. ³ Ba Yesu ni wu kalaapiire t'a nɔ wɔ wɛ, na dugi tiin faabobonɔ ka na. ⁴ Lee bi Yawutuu pu Nuwuuro ti wo Kalenɛ li ta l'a tɛɛɛ.

⁵ A Yesu di ba wu jɔnɔ yirige, na sii sipyii ninɛhɛmɛɛ na pu na ma wu yiri. A wu Filipe pye: «Mii wɛɛ di wa da jɔ yalige ta di zhɔ pii sipyii pii bɛɛri mu wɛ?» ⁶ Yesu ya yee jo kɔnhɔ wu logo yɛ Filipe jɔ na, lee bɛ wɛ, w'a bi yaa na lemu pye ge, wu bi lee cɛ. ⁷ A Filipe di wu jɔ shɔ na: «Wu funnɔ bi jɛ nago kanna pu bɛɛri di pu jɔyɔ piri-para yɛ, ali

wèe jêhê wari dɛjɛɛ* xhuu shuun (200) bɛ taga yaligɛ shɔ, kee da ga yafiin bɛ jɔ pii na wɛ.» ⁸ Na pu yaha pee jomɔ pu na, Yesu kalaapiire lemu mɛgɛ ki jɛ na Andirɛ ge, w'i jɛ Pyɛɛri cuun ge, a wee di jo: ⁹ «Funana la wa naha, buuri juyɔ kaguro ni fyaa shuun wu wa li mu, ga jaha yee di wa da jɔ pii sipyiɛhɛmɛɛ pii na wɛ?»

¹⁰ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi sipyiire ti tɛɛ jɛnɛ ki na.» Nagara jɛhɛrɛ ti bye wee xuu wu ni. A sipyiire t'i diin diin. P'a bi namaa kabɔfɔɔ kaguro (5.000) shi tɔrɔ pee sipyii pu ni. ¹¹ A Yesu di wee buuri wɛ lɔ na baraga taha Kilɛ na, na wu kan p'a loolo pee sipyii pu na. A wu fyaa pu bɛ pye mu. A pu bɛɛri di li na din. ¹² Ba sipyiire t'a li xɔ wɛ, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi buuri jukoroyo yi saya lɔ, kɔnhɔ yi ganha bu gyɛɛgi wɛ.» ¹³ A p'i yee buuri jukoroyo yi lɔ, na taga saganɔa kɛ ni shuun jɛ. Sipyiire t'a li xɔ buuri juyɔ kaguro wu ni, a wemu di gori ge, wee kaa l'a jo mɛ.

¹⁴ Ba sipyii p'a Yesu wo kakanhana li jɔ wɛ, na jo: «Can na Kilɛ tudunmɔ wemu kaa l'a jo na wu na ba ba kɔɔ na ge, wee w'a sii wɛ.» ¹⁵ Ba Yesu ya pa li cɛ na fanha bɛ na p'a giin di wee co di bye saan wɛ, a wu laha pu taa, na gari faaboboɔ katii na wu yɛ.

*Yesu ya jaari gba lɔhɔ jɔɔ ni
(Macoo 14:22-33; Marika 6:45-52)*

¹⁶ Ba cana k'a pa do wɛ, a kalaapiire t'i digi kari gba wu jɔ ki na. ¹⁷ Lee di Yesu ta wu sanha shɛ pu yiri wɛ. A p'i jé kɔrɔgɔ ka ni na se Kapɛrinɔmɔ ni. Lee bi piigɛ ki ta k'a wɔ xɔ. ¹⁸ Na pu yaha lɔhɔ ki jɔɔ ni, a kafɛgɔbɔhɔ ka di ba yiri, na ganha na lɔhɔ ki pyi ki na jɛri xuuni. ¹⁹ Ba p'a kiloo kaguro kelee gbaara shishiin paa lɔhɔ ki jɔɔ ni tuun wemu ni wɛ, a p'i Yesu jɔ wu na jaari lɔhɔ ki jɔɔ ni na se kɔrɔgɔ ki mu. A pu jaalaa di yiri xuuni. ²⁰ A Yesu di pu pye: «Nɛ wu wa, yi ganha bu da vya wɛ!» ²¹ Kalaapiire ti funɔɔ ki bi bye wu jé ni pu ni kɔrɔgɔ ki ni, ga xuu wemu ni pu bi se ge, taapile ni a p'i nɔ wee xuu wu kogoɔ ki na.

Sipyiire t'a Yesu shaa

* **6:7 Dɛjɛɛ xhuu shuun:** Wee jɛ baaripye yeye gbarataanri saraa. **6:31 Maanɛ** 𐤇𐤃 yaligɛ ka Kilɛ yɛ pyaa ya kemu kan Izirayɛli nagoo pu mu na pu yaha siponɔ ki ni ge. Ekizode 16: 4,15

²² Ba jiga k'a mugi wɛ, sipyiire ti t'a bye gba wu kadugo yiri ge, a pee di li sɛɛri, na kɔrɔgɔ nigin yɛ ta wɔ. A p'i li cɛ na Yesu ya ta jé ni wu kalaapiire ti ni ke ki kɔrɔgɔ ki ni wɛ, ga na kalaapiire ti t'a jé ti yɛ na kee kɔrɔgɔ ki ni na kari. ²³ Lee bi kɔrɔyɔ ya bɛ ta y'a yiri Tibɛɛyade kulo li ni na pa. Xuu wemu ni Kafɔɔ bi baraga taha Kilɛ na, na buuri wu kan p'a loolo sipyiire ti na ge, a yee di ba yere wee xuu wu taa. ²⁴ Sipyiire t'a pa Yesu ta wu jɛ wɔ wɛ, wu kalaapiire ti bɛ di jɛ wɔ-ɛ ge, a p'i jé yee kɔrɔyɔ yi ni na kari wu tashaga ni Kapɛrinɔmɔ ni.

Yesu jɛ yaligɛ, kemu k'a jɛni sicuumɔ kaan ge

²⁵ Ba p'a kari Yesu yiri gba wu kadugo wɛ, a p'i wu pye: «Wu Karamɔgɔ, dii mu d'a pye na ba naha wɛ?» ²⁶ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yee ya kakanhanɔa kiimu jɔ ge, yee wa nɛ shaa kee wuu na-ɛ dɛ! Ga yaligɛ ke yee ya li na tin keki cana ge, kee ka wuu na yee wa nɛ shaa. ²⁷ Ayiwa, yaligɛ kemu ki da jɔ gyɛɛgi ge, yi ganha ba kapyɛɛ pyi kee wuu na wɛ. Ga yaligɛ kemu ki jɛ ki ya gyɛɛgi wɛ, na jɛni sicuumɔ bɛ kaan ge, y'a kapyɛɛ pyi kee wuu na. Kee yaligɛ ke, Sipya Ja wu da ba kee kan yee mu. Bani wee na To Kilɛ ya wu fanha ki fɛ pu kpɔn.»

²⁸ Wee tuun wu ni a p'i Yesu yege na: «Lɛkɛ wèe d'a yaa na pye lee di bye Kilɛ jidaa wɛ?» ²⁹ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Lemu Kilɛ ya zhaa yee mu ge, lee li wa mɛ na wee ya sipya wemu tun yee mu ge, na yi dà wee na.» ³⁰ A p'i Yesu pye sanha na: «Ga jaha shɛshɛɛ kakanhana lɛkɛ mu di da bye di zhɛɛ wèe na, lee di wèe pye wèe p'a daa mu na wɛ? Kaa lɛkɛ mu di da bye di zhɛɛ wèe na wɛ?» ³¹ Li wii, Kilɛ ya maanɛ* kan wèe sɛfɛlɛɛ pu mu p'a li siponɔ ki ni ma na jo ba l'a ka Kilɛ wo Kitabu wu ni wɛ na:

«W'a buuri tirigɛ fugba we ni, na kan pu mu p'a li.»

³² Ga, a Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yaligɛ ke k'a yiri fugba wu ni ge, kee ya pye Kilɛ tudunmɔ Musa wo niganga-ɛ dɛ! Nɛ To Kilɛ wu jɛ fugba

yalijenɛ ki kanvɔɔ. ³³ Bani Kile ya yalige kemu kaan ge, kee jɛ wemu w'a tigi na yiri fugba we ni ge. Wee shiin w'a jiiɛɛɛɛ kaan konɔ mu.» ³⁴ Ayiwa, a p'i Yesu pye: «Karamɔgɔna we, ta kee yalige ki kaan tuun bɛɛri ni wù mu gɛ!» ³⁵ A Yesu di pu pye: «Yalige kemu k'a jii sicuumɔ pu kaan ge, nɛyɛ pyaa ki jɛ kee yalige ke. Sipya wemu bu ba nɛ mu, xuugo da ga weefɔɔ ta sanha bada wɛ. Sipya wemu bu dà nɛ na, waga da ga weefɔɔ ta sanha bada wɛ. ³⁶ Ga nɛ yi jo xɔ yee mu; yee d'a nɛ ja bɛ. Ali lee bɛ na, yee di ya dà nɛ na wɛ. ³⁷ Nɛ To Kile ya piimu bɛɛri kan nɛ mu ge, pee bɛɛri na ba nɛ mu. Sipyaa sipya bu ba nɛ mu, nɛ da ga weefɔɔ kɔri bada wɛ. ³⁸ Nɛ ta yiri fugba we ni na pa naye pyaa jidaan tapyege ni wɛ. Ga na tunvɔɔ jidaan nɛ pa di ba bye. ³⁹ Wemu w'a nɛ tun ge, wee jidaan wu wa mɛ na, sipyaa sipya w'a kan nɛ mu ge, na wee wa shishiin ganha da biin wɛ. Nɛ ba pee jɛ di yeege xu ni konɔ caxhɔgɔ bɛ na. ⁴⁰ Nɛ To wu jidaan wu wa mɛ na, sipyaa sipya w'a wu Ja wu ja na dà wu na ge, wee di jii sicuumɔ nixhɔbaama ta, bani nɛ na ba pee jɛ di yeege xu ni konɔ caxhɔgɔ.»

⁴¹ Ba Yesu ya jo na yalige ke k'a yiri fugba we ni ge, na wee wu jɛ kere wɛ, pee jomɔ pe ya ta taan Yawutuu pu ni wɛ. A p'i ganha na ɲmunu-ɲmunɔ puyɛ taan. ⁴² A p'i jo: «Eɛn! Ta Yusufu ja Yesu bɛ wu jɛ we wɛ? Wèe ya wu to wu cɛ, na wu nu wu bɛ cɛ. Naha na wu yu na fugba we ni wee ya yiri wɛ?» ⁴³ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Yee di ɲmunu-ɲmunɔ do! Yi ɲmunu-ɲmunumɔ pu bɛɛri jɔ yaha! ⁴⁴ Nɛ To we w'a nɛ tun ge, wa shishiin da já ba nɛ mu ni wee ya wufɔɔ yaha pa nɛ mu wɛ. Wa bɛɛri bu ba nɛ mu, nɛ na ba weefɔɔ jɛ na yeege xu ni, konɔ caxhɔgɔ. ⁴⁵ Ayiwa, ta Kile wo tudunmɔ wa ya li ka na:

«Kile yɛ pyaa na ba pu bɛɛri kalaa wɛ?»*

Sipyaa sipya w'a To Kile Kafila nuri na sɔɔ wu kalaa wu na ge, pee bɛɛri na ba nɛ mu. ⁴⁶ Ga li wa nago sipya wa w'a jii taha Kile na wɛ. Wemu yɛ w'a pa na yiri wu yiri ge, wee yɛ w'a wu ja. ⁴⁷ Can na wa bɛɛri bu dà nɛ na, weefɔɔ na ba jii sicuumɔ nixhɔbaama ta. ⁴⁸ Yalige ke k'a jii sicuumɔ kaan sipyii mu ge, nɛ wu jɛ kere. ⁴⁹ Yalige

ka ya fɛnhɛ yiri fugba we ni, na pa gan yee sefɛlɛɛ pu mu p'a li siponɔ ki ni, ga lee bɛ na, pu bɛɛri ya xu. ⁵⁰ Ga nime, yalige ke ki jɛ naha ki d'a yiri fugba we ni ge, wa bu kee li, weefɔɔ na ba jii sicuumɔ ta pemu da xhɔ wɛ. ⁵¹ Nɛ jɛ jii sicuumɔ yalige kemu k'a yiri fugba we ni ge, wa bu kee li, weefɔɔ na jii sicuumɔ ta pemu da ga xhɔ wɛ. Yalige ke nɛ gaan ge, kee jɛ nɛyɛ pyaa ceepuuro te. Nɛ tee kan saraga kɔnhɔ di ba konɔ sipyii munahaa jɔnɔ wolo.»

⁵² Pee jomɔ pu wuu na, a nakaagbɔɔɔ di jé Yawutuu pu tɛ ni. A p'i jo: «Kangana leke na we ná we di da já wu ceepuuro kan wèe mu wèe pu li wɛ?» ⁵³ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yee bye yee di ya Sipya Ja wu ceepuuro ti li, na wu shishan pu bɛ gba wɛ, yee da ga jii sicuumɔ ta wɛ. ⁵⁴ Wemu bu nɛ ceepuuro ti li, na nɛ shishan pu bɛ gba, weefɔɔ na jii sicuumɔ ta pemu da ga xhɔ wɛ. Nɛ na ba weefɔɔ jɛ na yeege xu ni konɔ caxhɔgɔ. ⁵⁵ Bani nɛ ceepuuro ti jɛ yalige nijenɛ, nɛ shishan pu bɛ di jɛ yagbaga nijenɛ ⁵⁶ Sipya wemu bu nɛ ceepuuro ti li, na nɛ shishan pu bɛ gba, weefɔɔ na bye ni nɛ ni karijɛɛɛ ni, nɛ bɛ di bye ni weefɔɔ ni karijɛɛɛ ni. ⁵⁷ To Kile wemu w'a nɛ tun ge, wee wa jii na, wee gbɔɔɔ ni nɛ bɛ wa jiiɛɛɛ ni. Lee na wa bu nɛ ceepuuro ti li, weefɔɔ bɛ na bye jiiɛɛɛ ni nɛ gbɔɔɔ ni. ⁵⁸ Yalige ke k'a tigi na yiri fugba wu ni ge, kee ki wa ke. Yee sefɛlɛɛ piimu p'a xu siponɔ ki ni ge, pee ya yalige kemu li wà ge, kee ni ke wa nigin wɛ. Wemu bu ke yalige ke li, weefɔɔ na jii sicuumɔ ta pemu da xhɔ wɛ.» ⁵⁹ Yesu ya pe jomɔ pe jo na pye kalaa sipyiiire ti bɛɛri mu Kapɛrinɔmɔ kulo li ni, na wu yaha Kile-pɛɛnɛ puga ki ni.

Yesu jomɔ p'a jii sicuumɔ nixhɔbaama kaan

⁶⁰ Ayiwa, ba Yesu ya pee jomɔ pu jo wɛ, a kalaapiire nijɛhɛɛ di jo: «Pe jomɔ pe ya waha dɛ! Ma jo sipya na gbara wu lee pye gɛ?» ⁶¹ A Yesu di li cɛ wuyɛ ni na pee jomɔ pe p'a pu pye pu na ɲmunu-ɲmunɔ. A wu pu pye: «Pe jomɔ pe ya digi yee na gɛ? ⁶² Xuu wemu ni Sipya Ja bye ge, yee ba wu ja wu na duri wà, yee di da ba yeke jo wɛ? ⁶³ Kile

* 6:45 Ezayi 54:13

Munaa l'a n̄i sicuum̄o kaan sipya mu. Lee b̄e w̄e, sipya ȳe pyaa fanha j̄e yafin b̄e w̄e. Jom̄o pe n̄e yu yee mu ge, pee j̄e Kil̄e Munaa ni n̄i sicuum̄o. ⁶⁴ Ga pii wa yee ni, pee ya dà li na w̄e.» Yesu ya yee jo bani fo j̄ok̄oonr̄o ti na, piimu pu bye pu ya dà wu na-ε ge, w'a bi pee c̄e. Wemu b̄e w'a bi da ba wu le ken̄e ni ge, w'a bi wee b̄e c̄e. ⁶⁵ A Yesu di la fara wu jom̄o pu na sanha na: «Lee wuu na n̄e yee pye jo wa shishiin da já ba n̄e mu, ni To Kil̄e ya lee wo sef̄eεεε kan weef̄o mu w̄e.»

⁶⁶ Na lo wee tuun wu na, a wu kalaapiire nij̄eh̄eε di guri wu f̄eni. Pee ya ta s̄o na taha nige wu f̄eni w̄e. ⁶⁷ A Yesu di wu kalaapiire k̄e ni shuun wu yege na: «Yee do, yee b̄e fun̄j̄o ki wa y'i guri na f̄eni ḡe?» ⁶⁸ A Sim̄o Pȳeεri di wu j̄o sh̄o na: «Karam̄oḡo, j̄oḡo ȳiri w̄eε di wa da zh̄e sanha w̄e? N̄i sicuum̄o nixh̄obaama jom̄o pe, m̄uȳe nigin mu pu wa. ⁶⁹ W̄eε ya dà mu na. W̄eε ya li c̄e b̄e nime jo F̄eεεεε Ja we w'a foro Kil̄e ni ge, jo mu wu j̄e wii.» ⁷⁰ A Yesu di pu j̄o sh̄o na: «Ta n̄e b̄e w'a yee sipyii k̄e ni shuun wu b̄eεri naha bulo w̄e? Lee b̄e na sh̄en nigin di j̄e yee ni wee na j̄e Shitaanni sipya.» ⁷¹ Zhudasi kaa Yesu bi byi, wee wemu wu j̄e Isikariȳoti sh̄een Sim̄o ja wu ge. Wee wu bi da ba Yesu le ken̄e ni, wee di j̄e b̄e Yesu kalaapiire k̄e ni shuun wu wa nigin wa.

7

Yesu cebooloo pu ya ta dà wu na w̄e

¹ Lee kadugo na Yesu bi jaari na mari Galile fiige ki ni. Wu fun̄j̄o bye wu sh̄e Zhude fiige ki ni w̄e, bani Yawutuu j̄un̄j̄f̄eε p'a bi wu shaa di gbo w̄a. ² Kalen̄e la bye Yawutuu pu mu, p'a buguloo ȳaa. Ba lee ya t̄eε̄j̄e w̄e, ³ a Yesu cebooloo p'i ba wu f̄eni na ba wu pye: «Foro naha, m'a sh̄e Zhude fiige ki ni, k̄onh̄o kakanhan̄aa kii m'a byi ge, ma kalaapiire te ti wa w̄a ge, pee b̄e di sh̄e kee j̄a. ⁴ Bani sipya wemu fun̄j̄o ki wa sipyii di wu c̄e ge, wee ya keree η̄m̄oh̄oni na byi w̄e. Kakanhan̄aa kiimu mu ya byi ge, m'a yaa na maȳe sh̄eε, k̄onh̄o k̄on̄j̄o sipyii pu b̄eεri di ma c̄e.» ⁵ Ali Yesu cebooloo puȳe pyaa bi ta dà wu na w̄e.

⁶ A Yesu di wu ciinn̄eε pu j̄o sh̄o na: «Lee pyeduun sanha n̄o n̄e mu w̄e. Lemu bu yee taan tuun wemu ni go lee yee ya byi. ⁷ K̄on̄j̄o

sipyii da já yee k̄o w̄e, ga, n̄e p'a k̄o, bani kakuuyo yemu pu wa byi ge, n̄e yee b̄eεri yu kp̄eεnḡe na. ⁸ Yee pu sii y'a se kalen̄e li ni, ga, n̄e kunni wa da zh̄e nime w̄e, bani n̄e sh̄eduun sanha n̄o w̄e.» ⁹ Ba Yesu ya yee jo pu mu w̄e, na gori Galile ni.

Yesu ya sh̄e buguloo kalen̄e li ni

¹⁰ Ba Yesu cebooloo p'a kari x̄o kalen̄e li ni w̄e, a wuȳe pyaa di na kari. W'a kari sipyiiire ti kategee, wu ya ta wuȳe yaha wa shishiin ya j̄a w̄e. ¹¹ Lee bi Yawutuu j̄un̄j̄f̄eε pu ta pu na Yesu shaa kalen̄e li sipyii pu t̄e ni, na ganha na puȳe yegee na: «Mii wu wa w̄e?» ¹² Pii bi j̄on̄eh̄em̄e peelee na yu sipyiiire ti ni Yesu shizhaa na. A pii di jo: «Sipyisaama wu wa we ná we.» Pii b̄e di yu: «Kafineȳe d̄e! Sipyii we ya biinn̄eε.» ¹³ P'a bi pee jom̄o pe b̄eεri peelee na yu, bani pu bi fyagi Yawutuu j̄un̄j̄f̄eε pu na.

¹⁴ Ba kalen̄e l'a pa n̄o li nin̄e ni tuun wemu ni w̄e, a Yesu di sh̄e j̄e Kil̄e-p̄eε̄j̄e pugb̄oh̄o ki kaan̄a ki ni, na ganha na sipyiiire ti kalaa. ¹⁵ A wu kalaa wu Yawutuu pu naha w̄o, a p'i jo: «Mii we ná we d'a pe c̄em̄e pe b̄eεri ta, na ta w'i ya kalaa pye-e w̄e?» ¹⁶ A Yesu di pu j̄o sh̄o na: «Kalaa wemu n̄e gaan ge, wee ya ta foro n̄eȳe pyaa ni w̄e, ga n̄e tunv̄o Kil̄e ni w'a foro. ¹⁷ Wemu bi giin wu da Kil̄e j̄idaan pyi, weef̄o na ba li c̄e, n̄e kalaa wu bi foro Kil̄e ni, kelee wu bi foro n̄e ni. ¹⁸ Sipya wemu w'a yu ni wuȳe pyaa fanha ni ge, p̄eε̄j̄e weef̄o ya zhaa wuȳe ni. Ga wemu fun̄j̄o wa wu tunv̄o wu w'a b̄eε ge, wee wu j̄e can f̄o we, nan̄mahara ta shishiin j̄e weef̄o keree ni w̄e. ¹⁹ Ta Kil̄e tudunm̄o Musa b̄e w'a Kil̄e wo saliya wu kan yee mu w̄e? Ga yee wa shishiin ya se wu koo ni w̄e. Naha na yee di n̄e shaa di gbo na n̄e saliya kȳeεgi w̄e?» ²⁰ A p'i Yesu pye sipyiiire ti nin̄e ni na: «Jina wu wa mu ni. J̄oḡo w'a mu shaa di gbo w̄e?»

²¹ A Yesu di pu j̄o sh̄o na: «Kakanhana nigin wemu n̄e pye ge, lee l'a sipyiiire ti b̄eεri naha w̄o m̄e ḡe? ²² Kil̄e tudunm̄o Musa mu yee ya saliya ta na fun̄an̄aa k'a ḡoon, ga lee b̄e na yi li c̄e na wee ya ta pye li n̄oh̄o shanv̄o-i d̄e. Ga w̄eε wo sef̄eεεε pu p'a li n̄oh̄o shan. Lee l'a li pye yee na fun̄an̄aa ki k̄oon ali cad̄eεnḡe ki b̄e ni. ²³ Lemu l'a yee pye yee na fun̄an̄aa ki k̄oon cad̄eεnḡe ni,

kɔnhɔ yi ganha bu da Musa wo saliya wu kyɛɛgi-i ge, ɲaha d'a li pye nɛ na sipyipomɔ cuunɔ cadɛɛnge ki na, a yee di logoo yirige nɛ tɔan wɛ? ²⁴ Yi ganha ba kiiri kɔɔn keree ɲɛnaa fɛni wɛ, ga y'a kiiri wu kɔɔn can ɲunɔ ni.»

Ta Yesu wu ɲɛ Shɔvɔɔ wɛ?

²⁵ Na Yesu yaha wu na yu, a Zheruzalemu sipyii pii bɛ di ganha na yu: «Ná we p'a zhaa di gbo ge, ta wee bɛ wu ɲɛ we wɛ? ²⁶ Wu wii wu na yu ni sipyiiire ti bɛɛri ni tafaga ni, pu d'a tiin na wu wii. Kile ya Shɔvɔɔ wemu ɲomɛɛ lɔ wɛɛ mu ge, kɔnhɔ wɛɛ ɲunɔfɛɛ p'a giin na wee wu ɲɛ we-e dɛ? ²⁷ Wɛɛ kunni ya we ná we tayirige cɛ, ga na ta Shɔvɔɔ wu ba ba, wa shishiin da ba wu tayirige cɛ wɛ.»

²⁸ Na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki kaanɔ ki ni, a wu ba jo ni fanha ni na: «Yee ya jo na yee ya nɛ cɛ, na nɛ tayirige ki bɛ cɛ gɛ? Ga yi li cɛ bɛ na nɛ ta pa nayɛ ni wɛ, na nɛ tunvɔɔ wu ɲɛ bɛ can fɔɔ. Ga yee di ya wu cɛ wɛ. ²⁹ Nɛ kunni ya wu cɛ, bani wee ni nɛ foro. Wee w'a nɛ tun bɛ.»

³⁰ Ba Yesu ya yee jo wɛ, a p'i ganha na cogana shaa wu na. Ga wa shishiin ya ta já wu co wɛ, bani wu wo tuun wu ɲɔ bi sanha fa wɛ. ³¹ Lee bɛ na shɛɲɛhɛmɛɛ ya dà Yesu na. A p'i ganha na yu: «Ali Shɔvɔɔ wu ɲɛhɛ ba ba, kakanhana leke w'i da bye lemu l'a ye we ná we wuu le na wɛ?»

Yawutuu ɲunɔfɛɛ p'a pii tun na pu shɛ Yesu co

³² Sipyiiire ti bi yemu yu Yesu shizhaa na ge, ba Farizhɛɛn ni saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ p'a yee logo wɛ, a p'i Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki gɛdii pu tun na pu shɛ Yesu co.

³³ Ba pee ya nɔ Yesu yíri wɛ, a wu pu pye: «N'a da piye ya bɛ pye ni yi ni sanha, lee kadugo na di na da se na tunvɔɔ wu yíri.

³⁴ Ga yee na ba nɛ sha ganha yee da nɛ ɲa wɛ; bani xuu wemu ni n'a da ba bye ge, yee wa da já zhɛ wà wɛ.» ³⁵ A Yawutuu ɲunɔfɛɛ p'i ganha na puyɛ pyi na: «Wee tuun wu ni mii we ná we di giin di zhɛ na yu na wɛɛ da ga ba já wee ɲa-ɛ wɛ? Yawutuu pii p'a caaga na shɛ diin Girekii pu yíri ge, kɔnhɔ pee yíri w'a se, wu shɛ pee kalaa-i dɛ? ³⁶ Jomɔ pe w'a jo na: «Yee na ba nɛ sha ganha yee da nɛ ɲa wɛ.» ni «Nɛ na ba bye xuu wemu ni ge, yee

da já zhɛ wee xuu wu ni-i ge,» pee jomɔ pu kɔri ɲɛ dii wɛ?

Yesu ya Fɛfɛɛɛ Munaa ɲomɛɛ lɔ wu n'a daa fɛɛ pu mu

³⁷ Kalenɛ li cabisana li p'a bi wii li cagbɔhɔ kiyɛ pyaa ge, ba lee ya nɔ wɛ, a Yesu di yere sipyii pu ɲahagbaa na na ganha na yu ni fanha ni na: «Waga bi ɲɛ wa na, wu pa na yíri wu ba gba. ³⁸ Wemu bu dà nɛ na, lɔhɔ kemu k'a ɲii sicuumɔ kaan ge, kee na ba fúu weefɔɔ zɔ wu ni ba gba lɔhɔ ɲɛ wɛ» ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ. ³⁹ Fɛfɛɛɛ Munaa kaa Yesu bi yu mu, wu n'a daa fɛɛ pu mu na pee na ba lee ta. Wee tuun wu bi Fɛfɛɛɛ Munaa li ta li sanha gan pu mu wɛ. Bani Yesu bi sanha guri shɛ jé wu nɔɔɔ wu ni fugba wu ni wɛ.

Yesu keree ya bɛganhara lenɛ sipyiiire ti tɛ ni, a p'i daa

⁴⁰ Ba sipyii p'a Yesu jomɔ pu logo wɛ, a pii di ganha na yu pu ni na: «Nakaara baa Kile tudunmɔ wemu kaa l'a jo ge, wee wu ɲɛ wɛ.» ⁴¹ Pii bɛ di yu: «Kile ya Shɔvɔɔ wemu ɲomɛɛ lɔ ge, wee wu ɲɛ wii.» Ga, a pii di jo: «Dii Shɔvɔɔ wu da já voro Galile fiige ki ni wɛ? ⁴² Kile wo Kitabu w'a yi jo na saannaa Dawuda shi ni Shɔvɔɔ wu da ba foro. Na wu na ba foro Betilɛhɛmu ni, kulo lemu ni saannaa Dawuda ya wu wo canɔ ɲii li pye ge.» ⁴³ A Yesu kaa di bɛganhara lenɛ sipyiiire ti tɛ ni, a t'i daa taaya shuun. ⁴⁴ Pii funɲɔ bye pu Yesu co, ga wa shishiin ya ta já wu co wɛ.

Yawutuu ɲunɔfɛɛ pu wo n'a daa baara te

⁴⁵ Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki gɛdii piimu p'a bi shɛ Yesu fɛni ge, a pee di guri kari saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɛɛ ni Farizhɛɛn pu yíri. A p'i pu yege na: «Naha na yee di ya ta wu co na pa-ɛ wɛ?» ⁴⁶ A p'i pu ɲɔ shɔ na: «Wɛɛ sanha we ná we wo jomɔ pe tuugo logo ɲa bada wɛ!» ⁴⁷ A Farizhɛɛn p'i pu pye: «Kɔnhɔ yee bɛ di ya yiye yaha w'a piinɲɛ-e dɛ? ⁴⁸ Mii yee d'a li logo, kelee na li ɲa, na wɛɛ ɲunɔfɔɔ wa, kelee Farizhɛɛn wa nigin bɛ ya dà we ná we na wɛ? ⁴⁹ Pii sipyii pii p'a dà wu na ge, we wa shishiin ya Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu cɛ wɛ, pii bɛɛri na ba gyɛɛgi!» ⁵⁰ Farizhɛɛn wa bɛ bye wà wu mɛgɛ ɲɛ na Nikodemu. Wee bi kari Yesu yíri piige

ka ni. A wee di jomɔ pu lɔ na Farizhɛɛn pu pye: ⁵¹ «Na bɛ ni wɛɛ wo saliya wu ni, ta l'a saha na kiiri kɔn sipya wa na, na ta wɛɛ ya fɛnhɛ wu yege na wu nibyii cɛ-ɛ ya?» ⁵² Ga, a p'i wee jɔ shɔ na: «Payi! Ta ma bɛ yɛɛ w'a jɛri Galile shɛn wa? Mayɛ pyaa ki bɛ ki Kile Kafila wu kalaa, ma na li ja wà na Kile tudunmɔ wa shishiin da ga ba foro Galile fiige ki ni wɛ.» [⁵³ Ba p'a pee jomɔ pu jo xɔ wɛ, a pu bɛɛri di yiri caaga na kari pu piyɛyɛ.

8

P'a pa ni cee wa ni Yesu yiri na dɔdɔrɔ w'a pye

¹ A Yesu di gari Oliviye faabobonɔ ki na. ² Ayiwa, kee cana ki jimuguro jisɔɔgɔ ki na, a Yesu di soo kari sanha Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki kaana ki ni. Sipyiire ti bɛɛri bi pinne wu tɔan. A wu diin na ganha na pu kalaa. ³ Na Yesu yaha wu na sipyiire ti kalaa, a saliya karamɔgɔlɔ ni Farizhɛɛn p'i ba ni cee wa ni wu yiri, na ba wu yɛɛnɛ sipyiire ti jahagbaa na. ⁴ A p'i Yesu pye: «Karamɔgɔ, wɛɛ ya we cee we cɔ dɔdɔrɔ na ni ná watii ni. ⁵ Na ta Kile tudunmɔ Musa wo saliya wu ni l'a ka na we cee we tuugo ya yaa ni yafiin bɛ ni, ni na kagereye taga wu wá gbo yɛ bɛ wɛ. Mu di w'a yekɛ yu lee shizhaa na wɛ?»

⁶ Kafila tufuuyo pu bi zhaan Yesu tɔan kɔnhɔ wuyɛ pyaa jɔjomɔ di wu le kenɛ ni. Ga, a Yesu di leele, na ganha na kama kani jinɛ ki na ni wu kabee ni. ⁷ Ba ma na jo saliya karamɔgɔlɔ ni Farizhɛɛn p'a nɔrɔ yaha wu na na yegee wɛ, a Yesu di wu jɔnɔ yirige na pu pye: «Wemu wu wa yee ni wu sanha kakuunɔ pye ja bada-ɛ ge, wee wu kagerɛnɛ nizhiige ki wá wu na.» ⁸ Ba w'a yee jo wɛ, na wu jɔnɔ sogi, na ganha na wu kama kani sanha jinɛ ki na. ⁹ Piimu p'a shɛ ni cee wu ni ge, ba pee ya Yesu jomɔ pu logo wɛ, [a pu zɔlɔ di pu jaagi]; a pu bɛɛri di ganha na foro nigin nigin na gaanji, na lɔ nɔhɔlɛɛ pu na, fo na shɛ yaha Yesu ni cee wu yɛ Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki kaana ki ni. ¹⁰ Ba Yesu ya pa wu jɔnɔ yirige wɛ, wu ya ta sipya wa shishiin ja nige ni cee wu yɛ bɛ wɛ. A wu jo: «Mii ma jaagivɛɛ p'i jɛ wɛ? Shɛn nigin bɛ ya ta ma jɔnɔ le nige-e ya?» ¹¹ A cee wu Yesu jɔ shɔ na: «Wù Karamɔgɔ,

shɛn nigin bɛ wɛ.» A Yesu di jo: «Ayiwa, nɛ bɛ da ma jɔnɔ le wɛ. Ta gaanji, ga m'a jurumu wu jɔ yaha.»]

Yesu jɛ Kile wo kpɛɛngɛ, kemu k'a pa konɔ na ge

¹² Lee kadugo na a Yesu di ba jomɔ pu lɔ sanha na sipyiire ti pye: «Nɛ wu jɛ kpɛɛngɛ ke konɔ sipyii pu mu. Sipya wemu bu daha nɛ fɛni wee da ga jaari nibiige ni nige wɛ. Ga wee na ba kpɛɛngɛ ta kemu k'a jii sicuumɔ kaan ge.» ¹³ A Farizhɛɛn p'i wu pye: «Muyɛ pyaa na tɛɛ na mayɛ kaa yu ya? Can jɛ mu kaa li ni wɛ.» ¹⁴ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Ali nɛyɛ pyaa jɛhɛ da nayɛ kaa yu bɛ, nɛ kafila wu jɛ can. Bani xuu wemu ni nɛ yiri ge, nɛ wee cɛ; na na tashɛgɛ bɛ cɛ sanha. Ga nɛ tayirige fara nɛ tashɛgɛ na, yee ya kee ka shishiin cɛ wɛ. ¹⁵ Yee kunni wa kiiri kɔn sipyii na na bɛ ni yee sipyii wo kiiri kɔngana ni. Nɛ kunni da ga kiiri kɔn sipya wa shishiin na wɛ. ¹⁶ Ali nɛ jɛhɛ da nɛ na da wa kiiri kɔn, nɛ na wu kɔn na bɛ ni Kile wo can wu ni. Bani n'a da da kiiri wu kɔn na yɛ wɛ. Nɛ To Kile wu w'a nɛ tun ge, wee wa ni nɛ ni. ¹⁷ Ayiwa, ta li ya ka yee wo saliya wu ni na sipyii shuun bu bye kaa lemu wo sɛɛri, na lee jɛ can wɛ? ¹⁸ Ayiwa, nɛ nayɛ kaa yu; nɛ To we w'a nɛ tun ge, wee bɛ ya nɛ kaa yu.» ¹⁹ A p'i Yesu pye: «Mii mu to wuyɛ pyaa di jɛ wɛ?» A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Yee ya nɛyɛ pyaa cɛ di da nɔ nɛ To wu na wɛ. Yee da bi nɛ cɛ can na, yee bi da nɛ To wu bɛ cɛ.» ²⁰ Yesu ya pe jomɔ pe jo na wu yaha wu na kalaa kaan Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki kaana ki ni, keshii piimu ni p'a Kile yakanya yi leni ge, pee tɔan. Sipya wa shishiin di ya ta wu cɔ wɛ, bani wu wo tuun wu bi sanha nɔ wɛ.

Yesu ya wu gari jo wu To Kile yiri

²¹ Ayiwa, a Yesu di pu pye sanha na: «Nɛ na ba gari, nɛ nigarixhɔgɔ na, yee na ba nɛ shaa. Ga yee kunni na ba xhu na yee yaha yi jurumu wu ni, bani xuu wemu ni n'a da ba shɛ ge, yee wa da já zhɛ wà wɛ.» ²² Ba w'a yee jo wɛ, a Yawutuu jɔnɔfɛɛ p'i jo: «Aa! Wee tuun wu ni w'a giin wu wuyɛ gbo gɛ? W'a jo na wee na ba shɛ xuu wemu ni ge, na wɛɛ da já zhɛ wà wɛ!» ²³ A Yesu di pu pye: «Yee jɛ jinɛ ke wo sipyii, ga nɛ jɛ fugba we wo. Yee jɛ konɔ wuu, ga nɛ jɛ konɔ wo-e dɛ.

²⁴ Lee wuu na ne yee pye jo yee na ba xhu yi jurumu wu ni. Nakaara baa, yi dà li na na: «Ne ne wemu ne ne ge.»* Yee bye yee di ya dà lee na we, yee na xhuu yi jurumu wu ni.» ²⁵ A p'i Yesu pye: «Wee tuun wu ni jɔgɔ mu di ne we?» A Yesu di jo: «Fo taashiine li ni ne ne wemu ge, ne yee jo yee mu. ²⁶ Keree nɛneɛne wa wà, ne na já ki jo yee mu, na kiiri kɔn yee na ki wuu na. Ga wemu w'a ne tun ge, wee wu ne can we. Yemu ne logo wu mu ge, yee ne yu kɔnɔ sipyii pu mu.»

²⁷ Yawutuu pu bi ta li ce na To Kile kaa Yesu bi yu pu mu we. ²⁸ Lee wuu na a Yesu di pu pye: «Yee ba Sipya Ja yirige fugba we ni tuun wemu ni, yee na ba li ce wee tuun wu ni na «Ne ne wemu ne ne ge.» Ne kaa la shishiin pyi naye ni we, ga To Kile ya ne kalaa lemu ni ge, lee ne yu. ²⁹ We w'a ne tun ge, wee wa ni ne ni. Wu ya ta ne yaha na ye nigin we, bani le l'a dan wu ni ge, lee ne byi tuun beeri ni.» ³⁰ Ba Yesu ya pee jomɔ pu jo we, a shenɛneɛne di dà wu na.

Piimu pu ne Ibirayima wo nagoo puyɛ pyaa pyaa ge

³¹ Yawutuu piimu p'a dà Yesu na ge, a Yesu di pee pye: «Jomɔ pe n'a da jo yi mu ge, yi bu pee logo, na pu koro naari, yi na ba bye ne kalaapiire can na. ³² Lee na yee da ba can ce. Wee can wu je na ba yee sho bulooro na.» ³³ A p'i Yesu pye: «Ibirayima shi shɛen wɛe ne, wɛe ya ta bulooro pye na sipya wa shishiin be mu we. Naha na mu di yu na wɛe na zhɔ bulooro na we?» ³⁴ A Yesu di pu jɔ sho na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a jurumu pyi ge, wee ne jurumu wo bulo. ³⁵ Na ta bulo ne kpɔɔn lemu na ge, wu da ga já bye lee kpɔɔn li shɛn ye pyaa bada we. Ga kpɔɔn fɔɔ ja w'a sii kpɔɔn li shɛn ye pyaa gbee. ³⁶ Kile Ja wu bu yee pye yiyɛ wuu, wee tuun wu ni yi na na bye yiyɛ wuu can can na. ³⁷ Ne li ce yee ne Ibirayima shi shɛen, ga lee be na yee di ne shaa di gbo, bani yee wa ne jomɔ pu fɛni we. ³⁸ Ne lemu na na To wu mu ge, lee ne yu; le yee be ya ta yi to wu mu ge, lee yee be ya byi.» ³⁹ A Yawutuu p'i wu jɔ sho na: «Ibirayima wu ne wɛe to.» A Yesu di pu pye: «Ibirayima da bi bye yee to can can na,

yee kapyegɛe ni Ibirayima wogo bi da bye nigin. ⁴⁰ Ga nime, can we ne ta Kile mu ge, wee ne yu yee mu, a yee di ganha na ne shaa di gbo. Ibirayima ya ta lee tuugo pye-e de! ⁴¹ Yee to w'a keree kiimu pyi ge, kee tuugo yee be ya byi.» A p'i Yesu pye: «Wɛe ya ta se dɔdɔɔɔɔ ni-i de! To nigin wu ne wɛe mu wee ne Kile.»

Piimu pu ne Shitaanni wo nagoo pu ge

⁴² A Yesu di pu pye: «Kile da bi ne yee to can na, ne kaa bi da da dan yee ni, bani wee ni ne foro. Ne ta pa naye ni-i de, ga wee w'a ne tun. ⁴³ Jomɔ pe ne yu yee mu ge, yee ya pu tashɛɛ ce we. Naha na we? Bani y'a da gbara yi pu logo we. ⁴⁴ Bani Shitaanni wu ne yee to. Le l'a dan yee to Shitaanni ni ge, lee yee wa giin di bye. Fo taashiine ni sipyii gbovɔɔ wu ne were. Wu sanha can jo na we, bani can nigin be wa wu funɔɔ ni we. Wu ba da kafineye jo, w'a yi jo na be ni wuyɛ pyaa funɔɔ keree ni; bani kafinejo wu ne wii, na ne be kafineye wo to. ⁴⁵ Ga ne kunni di can yu. Lee shiin l'a yee pye yee ya daa ne na we. ⁴⁶ Jɔgɔ wu wa yee ni wemu na já li she na ne jurumu wa pye we? Ne bi can yu yee mu, naha na yee di ya dà ne na-e we? ⁴⁷ Sipya wemu bu bye Kile sipya, wee ya Kile jomɔ nuri na gbara be pu na. Ga yee ne Kile sipyii we. Lee wuu na yee ya sɔɔ na Kile jomɔ nuri we.»

Yesu ya ye Ibirayima na

⁴⁸ A Yawutuu p'i Yesu pye: «Kanɛi wa wɛe mu na jo Samari shɛn mu ne, na jinaa pu ne mu ni be.» ⁴⁹ A Yesu di pu pye: «Jina wa ne ni-i de, ga na To Kile n'a bele. Yee kunni wa ne fanri. ⁵⁰ Ne ta na naye pyaa pɛɛɛ shaa-i de, ga wa wu wa ki shaa ne mu, wee shiin wu ne be kiiri kɔnvɔɔ we. ⁵¹ Can can na, n'a da yi jo yi mu, wa bu ne jomɔ pu logo, na sɔɔ pu na, weefɔɔ da ga xhu bada we.» ⁵² A Yawutuu p'i jo: «Nime kunni wɛe ya li ce nakaara baa jo jinaa pu wa mu ni. Ibirayima ya xu, Kile tudunmɔɔ pusamaa be d'a xu, mu di yu na wemu bu mu jomɔ pu co, na weefɔɔ da ba xhu bada we. ⁵³ Wee tuun wu ni mu w'a ye wɛe tolɛ Ibirayima na ge? Wee ya xu, a Kile tudunmɔɔ pusamaa be di xhu. Wee tuun wu ni mu di mayɛ wii

* 8:24 Ekizode 3:14; Ezayi 43:10

jɔgɔ wɛ?» ⁵⁴ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Nɛ da bi naye pɛlɛ, kee pɛɛɛ ki bi da bye jɔnɔ baa wogo. Nɛ To Kilɛ w'a nɛ pɛlɛ, wee wemu yee wa byi na yi Kilɛ ge; ⁵⁵ na ta yeeyɛ pyaa ya ta wu cɛ wɛ. Nɛ w'a wu cɛ. Nɛ da bi jo nɛ wu cɛ wɛ, nɛ bɛ bi da bye yee tuugo kafinejo. Ga nɛ wu cɛ, na sɔɔ wu jomɔ pu na, na pu pyi. ⁵⁶ Yee to Ibirayima ya fundanga ta na wee na ba nɛ cana jii li ja. Ba w'a li ja wɛ, a l'i bye fundangbɔhɔ wu mu.» ⁵⁷ A Yawutuu p'i wu pye: «Ali mu sanha yee kelɛ kaguro (50) yɛ pyaa bɛ ta wɛ, mu di yu na mu ya Ibirayima ja ya?» ⁵⁸ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yani Ibirayima wu se ge, nɛ jɛ wemu nɛ jɛ ge.» ⁵⁹ Pee jomɔ pu wuu na, a Yawutuu p'i kagereye lɔ wu na na p'i wu wá, ga, a Yesu di beele foro Kilɛ-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, na gari.

9

Yesu ya fyenna wa cuunɔ

¹ Na Yesu yaha wu na gaanji koo li ni, a wu fyenna wa ja, wu fyɛn wo na se. ² A Yesu kalaapiire t'i wu yege na: «Wù Karamɔgɔ, jaha na we ná we d'a se fyɛn wɛ? Wu wo jurumu w'a wu pye mu laa, wu sefɛɛ wo jurumu?» ³ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Li wa wuyɛ pyaa wo jurumu wɛ, l'i wa wu sefɛɛ bɛ wo jurumu wɛ; ga l'a pye, kɔnhɔ Kilɛ wo sefɛɛɛ t'i tiyɛ shɛ we ná we wo keree ki funɔ ni. ⁴ Wemu w'a nɛ tun ge, li waha l'i waha wɛɛ ya yaa na wee wo kapyɛɛɛ ki pyi na cana kpɛɛɛ ki yaha, ni lee bɛ wɛ, piige ki wa ma, ki ba nɔ, wa shishiin da já kapyɛɛɛ pye nige wɛ. ⁵ Na nɛ yaha kɔnɔ na naha, kpɛɛɛ nɛ jɛ kɔnɔ sipyii mu.» ⁶ Ba Yesu ya yee jo wɛ, na wu jɔlɔhɔ wo jɔnɛ ki na, na kee taga pogoo kii yɔrɔnɔ, na kee fara fyɛn wu jii ki na. ⁷ Na wu pye na wu shɛ wu jaha je Silowɛ lowege ki ni. (Silowɛ kɔri jɛ: «Tudunmɔ.») Ba ná w'a shɛ wu jaha ki je wà wɛ, a wu jii k'i mugi, a wu guri kari. ⁸ Ayiwa, yanmuyɔ we ná we bi ma jɛɛri. Wu tiinjii ni wu cɛvɛɛ piimu p'a bi wu jaa wu na jɛɛɛ ki pyi taashiinɛ li ni ge, a pee di jo: «Fyɛn we wu bi ma jɛɛɛ ki pyi ge, ta wee bɛ wu jɛ we wɛ?» ⁹ A pii di jo: «Wee wu wa.» A pii bɛ di jo: «Wu jɛ were wɛ, w'a foro ye wee fɛni.» Ga, a ná wuyɛ pyaa di jo: «Nɛyɛ pyaa ki jɛ kii.» ¹⁰ A p'i wu pye: «Wee tuun

wu ni a mu jii k'i bye dii na mugi wɛ?» ¹¹ A wu pu jɔ shɔ na: «Ná wemu mɛɛ ki jɛ Yesu ge, wee w'a puuro fara nɛ jii na, na nɛ pye na nɛ wu shɛ naye je Silowɛ lowege ki ni. Ba nɛ shɛ na jaha ki je wà wɛ, a nɛ jii k'i mugi.» ¹² A p'i wu yege na: «Mii wu wa wɛ?» A wu jo: «Nɛ cɛ wɛ.»

Fyenna wu w'a cuunɔ ge, Farizhɛɛn p'a wu yiri na yegee

¹³ Fyenna wu w'a cuunɔ ge, p'a kari ni wee ni Farizhɛɛn pu yiri. ¹⁴ Yesu ya puuro ti fara fyɛn wu jii ki na na wu cuunɔ cana kemu ge, kee bye Yawutuu pu wo cadɛɛɛ. ¹⁵ Lee wuu na Farizhɛɛn p'a fyɛn wu ni juunɔ ki yiri, na wu yege na dii wu jii k'a pye na mugi wɛ. A wu pu jɔ shɔ na: «Puuro w'a fara nɛ jii ki na, a nɛ shɛ na jaha je, a nɛ jii k'i mugi.» ¹⁶ Ba w'a yee jo wɛ, a Farizhɛɛn pii di jo: «Ná wemu w'a le pye ge, wee da já voro Kilɛ ni wɛ, bani wu ya wɛɛ cadɛɛɛ ki wii yafin bɛ wɛ.» Ga, a pii bɛ di jo: «Jurumupye na já le kakanhana le la tuugo pye ya?» Yee nijoyo na, a nakaara di jé pu tɛ ni. ¹⁷ Fyɛn wu w'a cuunɔ ge, a p'i wu yege sanha na: «Ná we w'a mu jii ki mugi ge, yekɛ yi wá mu mu na yu wu shizhaa na wɛ?» A wu pu jɔ shɔ na: «Kilɛ wo tudunmɔ wa wu jɛ wii.»

¹⁸ Ga Yawutuu jɔnɔfɛɛ pu bi ta dà yi na na we ná we fyɛn wo w'a se, a wu jii di na pa mugi wɛ. Lee wuu na a p'i wu sefɛɛ pu yiri pa, ¹⁹ na ba pu yege na: «Yee ja wu jɛ we ya? Yee na já yi jo can na na fyɛɛɛ ni w'a se ya? Wu d'a pye dii na jaa nime wɛ?» ²⁰ A wu sefɛɛ p'i Yawutuu jɔnɔfɛɛ pu jɔ shɔ na: «Wɛɛ kunni ya li cɛ jo wɛɛ ja wu wu jɛ we, wu d'a se bɛ fyɛn. ²¹ Ga lemu l'a wu pye wu na jaa nime ge, wɛɛ ya lee cɛ wɛ. Sipya wemu bɛ w'a wu jii ki bɛ mugi ge, wɛɛ ya wee bɛ cɛ wɛ. Yi wuyɛ pyaa ki yege, wu wa nige nɔhɔcɛɛ wɛ, wuyɛ pyaa ki na yi jaha jo yi mu.» ²² Yawutuu jɔnɔfɛɛ pu jii fyaara wuu na ná wu sefɛɛ p'a ye jo, bani p'a bi bɛ yi na na sipya sipya w'a yere li na na Shɔvɔ wu jɛ Yesu ge, p'i weefɔ tɔɔgɔ wolo pu Kilɛ-pɛɛɛ puga ki keree ki ni fɛɛɛ. ²³ Lee wuu na ná wu sefɛɛ p'a jo na: «Wu wa nige nɔhɔcɛɛ wɛ, yi wuyɛ pyaa ki yege.»

²⁴ Ayiwa, ná wu fyɛngɛɛ ti t'a xɔ ge, a p'i nɔhɔ wu yiri sanha tɔɔɔnii shuun wuu li ni na wu pye: «Can jo Kile nii na, ná wemu w'a mu jii ki mugi ge, wɛɛ ya li cɛ na jo jurumupye wu jɛ wii.» ²⁵ A wu pu jɔ shɔ na: «Jurumupye wu jɛ la, wu jɛ jurumupye-e la, nɛ cɛ wɛ; ga kaa nigin kunni nɛ cɛ, lee jɛ: Nɛ kunni bye fyɛn, ga nime nɛ w'a jaa, lee nɛ cɛ.» ²⁶ A p'i wu pye: «Naha wu d'a pye mu na wɛ? Dii wu d'a mu jii ki mugi wɛ?» ²⁷ A ná wu pu jɔ shɔ na: «Nɛ yee jo xɔ yee mu, ga yee ya ta dà yee na wɛ. Naha na yee di giin y'i yee logo sanha wɛ? Yee bɛ funyɔ yi wa y'i bye wu kalaapiire gɛ?» ²⁸ Ayiwa, a p'i ganha na wu shɛhɛɛ na yu: «Mu wu jɛ we ná we wo kalaapiire; wɛɛ kunni di jɛ Kile tudunmɔ Musa wo kalaapiire. ²⁹ Bani wɛɛ ya li cɛ jo Kile ya jo ni Kile tudunmɔ Musa ni. Ga we ná we kunni wɛɛ ya we tayirige cɛ wɛ.» ³⁰ Fyɛn wu w'a cuunɔ ge, a wee di Yawutuu jɔɔfɛɛ pu jɔ shɔ na: «Le jɛ kakanhana dɛ, yee na yu na yee ya we tayirige cɛ wɛ, na ta wu d'a nɛ jii mugi. ³¹ Wɛɛ ya li cɛ jo Kile ya jurumupye nijoyo nuri wɛ, ga fo wemu bu bye Kile jii fyaara sipya, na wu jidaan pyi, weefɔɔ nijoyo w'a nuri. ³² Fo taashiine li ni konɔ jɔkɔɔnrɔ na, wa shishiin sanha logo na wa ya se fyɛn, a wa di wu jii mugi wɛ. ³³ We ná we da bye wu ya foro Kile ni wɛ, wu bi da já yafiin bɛ pye wɛ.» ³⁴ A p'i wu jɔ shɔ na: «Jurumupye mu ya sii tii se, mu di giin da wɛɛ kalaa nime gɛ?» Ba p'a yee jo wɛ, na ná wu kɔri yeege Kile-pɛɛɛnɛ puga ki ni.

Yesu ya jo na fyɛnmɛɛ pu jɛ Farizhɛɛn pee

³⁵ Ayiwa, Yesu ya logo na Farizhɛɛn p'a ná wu kɔri ge; ba w'a shɛ jiri wu na wɛ, na jo: «Ta mu ya dà Sipya Ja wu na?» ³⁶ A ná wu wu jɔ shɔ na: «Karamɔgɔna we, jɔgɔ wu jɛ wii wɛ? Wu shɛ na na, kɔnhɔ di dà wu na.» ³⁷ A Yesu di jo: «Weeye pyaa mu wa jaa mɛ wu na yu ni ma ni.» ³⁸ A ná wu jo: «Kafɔɔ, nɛ dà ma na.» A wu nuguro sin Yesu fɛɛ ni na wu pɛɛ. ³⁹ A Yesu di jo sanha: «Kiiri kaa na nɛ pa konɔ na, kɔnhɔ piimu ya jaa wɛ, pee di da jaa; piimu p'a jaa ge, pee di bye fyɛnmɛɛ.» ⁴⁰ Farizhɛɛn piimu pu bye Yesu taaɛn ge, ba pee ya yee logo wɛ, na wu yege na: «Wɛɛ bɛ pu jɛ fyɛnmɛɛ p'a gɛ?» ⁴¹ A Yesu

di pu jɔ shɔ na: «Yee da bi bye fyɛnmɛɛ, yee bi da jaagi wɛ. Ga yee d'a jo na yee wa jaa, lee l'a yee wo jurumu wu pye w'a kɔri yee jɔɔɔ ni.»

10

Yatɔɔnahama ni dubyaa pu wo talenɛ le

¹ Ayiwa, a Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu w'a li she wu da jé yatɔɔgbaha ki kujɔɔ li ni wɛ, fo na sirani na duri kasɔrɔgɔ na na jin ge, wee jɛ nagaa, na nɔhɔ na dun sipyii na. ² Ga wemu w'a jin kujɔɔ li ni ge, wee wu jɛ yatɔɔnahama wuyɛ pyaa. ³ Yatɔɔgbaha ki kasɛɛgɛ pyevɔɔ wu na yiri na gbura ki mugi wee mu. Dubyaa pu ma wee jɔmɛɛ conɪ. Wee ma wu dubyaa pu bɛɛri nigin nigin yiri pu mɛyɛ na, na foro ni pu ni kpɛɛngɛ na. ⁴ Wu bu foro ni pu ni kpɛɛngɛ na, w'a doro pu jahagbaa na. Dubyaa pu bɛɛri nigin nigin bɛ na daha wu fɛni, bani p'a wu mujuu li cɛ. ⁵ Ga dubyaa pu ya dɛri sipya watii fɛni wɛ, p'a ganha na fe na gbee bɛ yɛɛ weefɔɔ jaha na, bani pu ya sipya watii mujuu cɛ wɛ. ⁶ Yesu ya le talenɛ le jo sipyii pu mu, ga pu ya ta li kɔri cɛ wɛ.»

Yesu wu jɛ yatɔɔnaha-jemɛ we

⁷ A Yesu di pu pye sanha na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, nɛ wu jɛ yatɔɔgbaha ki kujɔɔ le. ⁸ Piimu bɛɛri p'a pa nɛ jaha na ge, pee bɛɛri jɛ nagaalaa ni pii p'a dun sipyii na ge. Dubyaa pu ya ta sɔɔ na pee jomɔ logo wɛ. ⁹ Nɛ wu jɛ kujɔɔ le. Sipya sipya w'a jé lee kujɔɔ li ni ge, wee na ba shɔ. Wee na da jin, na fòro japiɛ na. Nɛ na da yalige bɛ kaan wu mu. ¹⁰ Nagaa ya ma yafiin na, ni nagaara, ni gbuuro, ni kakara wuu na bɛ wɛ. Ga nɛ kunni ya pa, kɔnhɔ sipyii di jii sicuumɔ nijemɛ ta, p'i sii pu funɔɔ jɛnɛ wo ta.»

¹¹ A Yesu di jo sanha na: «Nɛ wu jɛ yatɔɔnaha-jemɛ we. Yatɔɔnaha-jemɛ ya wu munaa kaan wu dubyaa pu wuu na. ¹² Ga kapyebye we w'a dubyaa pu kasɛɛgɛ pyi saraa na ge, wee jɛ pu nahavɔɔ wɛ. Dubyaa pu bɛ di jɛ wu wuu wɛ. Lee wuu na, ba w'a yaconɔ ja ki na ma wɛ, w'a baa na dubyaa pu yaha. Yaconɔ ki na dubyaa pii co, pusamaa na jaaga. ¹³ Kapyebye wu ma baa na dubyaa pu yaha bani wari shavɔɔ

19 A Yawutuu p'i daa sanha Yesu jomɔ pu wuu na. 20 A pu nijɛhɛmɛɛ di jo: «Jina wu wa wu ni, lee l'a wu puɲmuu yirige. Naha na yee di wu jomɔ nuri wɛ?» 21 A pii bɛ di jo: «Eyil! Pe ɲɛ puɲmoyiri-jomɔ wɛ dɛ! Dii puɲmoyirine fɔɔ di da já fyɛn ɲii mugi wɛ?»

22 Ayiwa, Yawutuu pu wo Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki wo kalenɛ lemu l'a byi, p'i li pyi na Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki wo Dedikasi wu ge, a lee di ba nɔ Zheruzalemu ni. Lee bi byi yee bɛɛri wiire see see wuuro tiyɛ pyaa tuun ni. 23 Yesu bi jaari jaari Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki kaanɔ ki ni gba wa nɔhɔ ni. P'a bi wee gba wu pyi na saannaa Solomani gba. 24 A Yawutuu p'i ba binne Yesu taan na wu pye: «Tuun weke ni mu di da ga ba nakaara wolo wɛɛ zɔɔɔ pu ni wɛ? Ma bi sii Shɔvɔɔ we, yi tii jo wù mu.» 25 A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Nɛ yi jo xɔ yee mu, ga yee ya dà yi na wɛ. Kapyegɛɛ kiimu nɛ pye na To Kile mɛgɛ na ge, kee wa li shɛɛ na ye nɛ yu yee mu ge, na yee jɛ can. 26 Lee bɛ na yee kunni ya giin di dà nɛ na wɛ, bani yee jɛ nɛ wo dubyaa pu ni wɛ. 27 Nɛ wo dubyaa p'a nɛ jomɔ nuri. Nɛ pu cɛ, p'i dɛri bɛ nɛ fɛni. 28 Nɛ pee shɔ na jìlì sicuumɔ kan pu mu, jìlì sicuumɔ pemu da xhɔ wɛ. Pee da ga gyɛɛgi bada wɛ, wa shishiin di wa da já pu shɔ nɛ na wɛ. 29 Nɛ To Kile wemu w'a pu kan nɛ mu ge, wee wo sefɛɛɛ t'a ye yanmuyɔ yi bɛɛri

³¹ Ba Yesu ya lee nɔmɛɛ li jo wɛ, a Yawutuu p'i nɔhɔ kagereye lɔ na p'i wu wá gbo. ³² A Yesu di pu pye: «Nɛ kasaanaa niɲɛhɛɲɛ pye yee nii na kiimu nɛ ta na To Kilɛ mu ge. Kee kapyegɛe ki ni, nigin wekɛ wuu na yee di wa giin di nɛ wá gbo ni kagereye ni wɛ?»

34 A Yesu di pu pye: «Ta li ya ka Kilɛ Kafila wu ni xuu wà ni wɛ na Kilɛ ya jo: «Yee nɛ kilɛlɛɛ wɛ?» 35 Na ta wèè d'a li cɛ na lemu l'a ka Kilɛ Kafila wu ni ge, lee wa da já nɛri wɛ. Ayiwa, Kilɛ ya wu jomɔ pu kan piimu mu ge, ni w'a pee yiri kilɛlɛɛ, 36 wee tuun wu ni Kilɛ ya wemu naha bulo na wu tun konɔ mu ge, wee na jo na Kilɛ Ja wee nɛ, naha na yee di yu na Kilɛ mɛgɛ w'a gyɛɛgi wɛ? 37 Nɛ bu da nɛ na To Kilɛ kapyegɛe pyi wɛ, wee tuun wu ni, yi ganha bu dà na na wɛ. 38 Ga nɛ kapyegɛe ki bye ki d'a saha ni na To Kilɛ wu nidaan ni, ali yi nɛhɛ bye yi ya daa na na wɛ, yee ya yaa na dà li na na Kilɛ ni kii kapyegɛe kii ya foro; kɔnhɔ y'i li cɛ fiinnɛ na nɛ To Kilɛ wu nɛ ni, nɛ bɛ di nɛ na To Kilɛ wu ni.» 39 A sipyii p'i ganha na wu shaa di joo sanha pee jomɔ pe wuu na, ga, a wu shɔ pu na.

40 Yohana Batizelipye bi sipyii pu batizeni xuu wemu ni taashiine li ni Zhurudɛn Gba wu kadugo ge, A Yesu di she diin wà. 41 A shɛnɛhɛmɛɛ di gari wu fɛni wà. Pee sipyii p'a bi puyɛ pyi na: «Yohana Batizelipye ya ta kakanhana la shishiin pye wèe mu wɛ. Ga yemu bɛɛri w'a jo we ná we shizhaa na ge, yee bɛɛri y'a pye can.» 42 A shɛnɛhɛmɛɛ di dà Yesu na wee xuu wu ni.

Lazari xu keree

¹ Ayiwa, ná wa bye Betani kulo li ni ni yama pa ni, wu mege je na Lazari. Wu ni wu ceboroshaa shuun wu bye: Marite ni Mariyama. ² Wee Mariyama we wu bi lasikoli wu wo Kafu Yesu tayo na, na wu puzhiire taga yi jago. Wee wo ceborona

Lazari wu w'a bye ni yama pu ni. ³ A pee ceboroshaa shuun wu tuduro yaha p'a she jo Yesu mu na: «Wu Kafɔɔ, ma napii wu ya cuunɔ wɛ dɛ!» ⁴ Ba tee tuduro t'a nɔ Yesu na wɛ, a wu jo: «Pe yama pe ya ta ɲɔ wolo p'i Lazari tii gbo wɛ, ga pɛɛɲɛ pu da ba daha Kile mɛgɛ na. Pu na ba bye kapunɔ na pɛɛɲɛ taha Kile Ja wu mɛgɛ ki na.» ⁵ Marite ni Mariyama ni Lazari ni, lee bi pee taanri wu bɛɛri kaa ta li na dan Yesu ni fo xuuni. ⁶ Ba Yesu ya Lazari sicuubaara ti kaa logo mu wɛ, xuu wemu ni wu bye ge, a wu sanha di diin wà fo na ta cabyaa shuun. ⁷ Lee kadugo na a wu ba wu kalaapiire ti pye: «Yi pa wu guri she Zhude fige ki ni.» ⁸ A kalaapiire t'i wu pye: «Wù Karamɔgɔ, Yawutuu pu na bi mu shaa wee xuu wu ni p'i mu wá gbo ni kagereye ni li sanha mɔ wɛ, mu sanha di giin m'a guri m'a se wà ya?» ⁹ A Yesu di pu pye: «Ta lɛɛɛ kɛ ni shuun bɛ wu ɲɛ cana ɲii funɲɔ ni wɛ? Sipya ba ɲaari cana kpɛɛngɛ na wu da da gurunɔ wɛ, bani wu ma ɲaa xuuni. ¹⁰ Ga sipya ba ɲaari nibiige ni, w'a ganha na gurunɔ, bani kpɛɛngɛ ɲɛ ma bye wɛ.» ¹¹ Lee kadugo na a wu pu pye: «Wèe napii Lazari w'a ɲmunɔɔ, ga n'a da zhe di she wu ɲɛ.» ¹² A kalaapiire t'i wu pye: «Wù Kafɔɔ, wu bi ta wu na ɲmunɔɔ yɛ, go wu na ba juunɔ gɛ.» ¹³ Yesu jomɔ pu bi li sheɛ na Lazari ya xu. Ga, a wu kalaapiire t'i ganha na giin na ɲmunumɔ nidiimɛ kaa w'a byi. ¹⁴ Wee tuun wu ni a Yesu di na yi fiinɲɛ jo pu mu na: «Lazari ya xu. ¹⁵ Ga nɛ pye nɛ she wà wɛ a wu xhu ge, lee ya taan nɛ ni yee wuu na. Bani lee kaa le na ba bye kapunɔ, na yee pye yee ya dà nɛ na fo xuuni. Yi yiri wù she wu yíri!» ¹⁶ Kalaapiire la mɛgɛ ki bye na Tomasi, p'i wu pyi na «ɲmami.» A wee di wu kaafɛɛ pusamaa pye: «Wee tuun wu ni wù bɛ pu pinne w'à se ni wu ni, wù na zhe xhu ni wu ni wà shiizhan.»

Yesu wu ɲɛ ɲii sicuumɔ kanvɔɔ

¹⁷ Ayiwa, tuun wemu ni Yesu ya nɔ Betani kulo li ni ge, lee bi Lazari ta p'a wu le fo wu nixhugo k'a cabyaa shisheɛɛ ta xɔ faɲa ni. ¹⁸ Betani kulo li bi lii Zheruzalemu kulo li na wɛ, laraga ki bi kiloo taanri xɔ wɛ. ¹⁹ A Yawutuu ɲiɲɛhemɛɛ di ba na pa diin Marite ni Mariyama taa, na ganha na

sɛɛgɛ tan pu na pu ceborona wu xhu wu na. ²⁰ Ba Marite ya pa Yesu kaa logo na w'a ma wɛ, a wu yíri kari di zhe jíri wu na. Ga, a Mariyama di diin deeye ni. ²¹ Ba w'a she jíri wu na wɛ, na wu pye: «Wù Kafɔɔ, mu da bi bye naha, nɛ ceborona wu bi da xhuu wɛ. ²² Ga, ali nime we bɛ ni, nɛ li cɛ sanha jo mu bu yaaga bɛɛri ɲɛɛri Kile mu, wu na kee kan mu mu.» ²³ A Yesu di wu pye: «Marite, ma ceborona wu na ba ɲɛ.» ²⁴ A Marite di wu pye: «Nɛ li cɛ jo nɛ ceborona wu na ba ɲɛ xuu pu ɲɛduun wu ni konɔ ki caxhɔgɔ ki na.» ²⁵ A Yesu di wu pye: «Nɛ w'a xuu pu ɲɛni, na ɲii sicuumɔ pu bɛ kaan. Sipyaa sipya w'a daa nɛ na ge, ali wufɔɔ ɲɛhe xhu bɛ, nɛ na ɲii sicuumɔ nivomɔ kan wu mu. ²⁶ Wemu di bu ɲii sicuumɔ nivomɔ pu ta, na daa nɛ na, weefɔɔ da xhuu bada wɛ. Mu wa daa yee na gɛ, Marite?» ²⁷ A Marite di jo: «Uun, wù Kafɔɔ, nɛ dà li na jo mu w'a sii pye Shɔvɔɔ we, Kile Ja we, wemu wu bi yaa wu pa konɔ ki na ge, mu wu ɲɛ wii.»

Yesu ya mɛɛ su Lazari kaa na

²⁸ Ayiwa, Marite ya yee jo mu ge, na guri pa deeye ni, na ba wu cuun Mariyama peelee yiri, na wu pye: «Wèe Karamɔgɔ w'a pa, w'a ma yiri na ma she.» ²⁹ Ba Mariyama ya yee logo wɛ, a wu gɔn yíri, na gari tɔvuyo na Yesu yíri. ³⁰ Lee bi Yesu ta wu sanha jé kanha ki ni wɛ. Marite ya she wu ɲunɔ círi xuu wemu ni ge, wee xuu wu ni wu bye sanha. ³¹ Yawutuu piimu pu bi pa diin na sɛɛgɛ tan Mariyama na puga ki ni ge, ba pee ya wu ɲa w'a yíri foro mu tɔvuyo na wɛ, a pu bɛ di yíri taha wu fɛni. Pu bi giin na w'a gaanji di zhe mɛɛ suu faɲa ki na. ³² Xuu wemu ni Yesu ɲɛ ge, a Mariyama di she nɔ wà. Ba w'a Yesu ɲa wɛ, na she nuguro sin wu fɛɛ ni na wu pye: «Wù Kafɔɔ, mu da bi bye naha, nɛ ceborona wu bi da xhuu wɛ.» ³³ Ba Yesu ya Mariyama ɲa wu na mɛɛ suu wɛ, Yawutuu piimu p'a taha wu fɛni ge, pu bɛ di mɛheɛ suu wɛ, a lee di waha wu na fo xuuni, a wu hakili di wuregi. ³⁴ A Yesu di pu pye: «Mii y'a wu le wɛ?» A p'i wu ɲɔ shɔ na: «Kafɔɔ, pa ma na zhe xuu wu ɲa.» ³⁵ A mɛɛ di shɔ Yesu yɛ pyaa bɛ na. ³⁶ Yawutuu piimu p'a wu ɲa wu na mɛɛ li suu ge, a pee di jo: «Yi wii! we ná we kaa bi dan wu ni dɛ!» ³⁷ Ga, a pii di jo pu ni na: «Wee wemu

w'a fyen wu ñli mugi ge, ta wu bi já Lazari be ñaha kòn wu ganha bu xhu wε?»

Yesu ya Lazari ñe yeege xu ni

³⁸ A pee jomɔ pe be di nòhò waha Yesu na fo na doro. Ap'i gari faña ki na. Faaga wege ki bye faña ke, a p'i kageegbòhò ka taga ki ñò tò. ³⁹ Ba p'a she nò ki na wε, a Yesu di pu pye: «Yi kagerenε ki laha faña ki ñò na!» Gbo wu ceboroshò wemu be wu bye ni pu ni na Marite ge, a wee di Yesu pye: «Wù Kafò, wu nugo ya karaa yaa ki ta ki na foro dε, bani ñinaa ñe wu cana shishεεε wogo faña ki ni.» ⁴⁰ A Yesu di wu pye: «Marite, ta ne mu pye jo mu bu da mu na daa ne na jo nime ma da Kile wo sefεεε ti ña wε?» ⁴¹ Wee tuun wu ni a p'i kagerenε ki laha faña ki ñò na. A Yesu di wu ñaha yirige fugba we ni na Kile ñεeri na: «Na To Kile, m'a na ñεεge ki shò, n'a baraga taha ma na lee wuu na. ⁴² Ne sii li cε jo tuun beeri ni mu ya ne ñεεge shuu. Ga sipyii pii p'a ne maha me ge, pee wuu na ne ye jo, kònho p'i dà li na na muye pyaa k'a ne tun.» ⁴³ Ba Yesu ya yee jo wε, na mujuu wá na: «Lazari, foro naha kpεεngε ke na!» ⁴⁴ A Lazari di ñe na foro faña ki ni. Fasicoro li bi taga keye ye ni tɔyɔ ye pɔ wu mu, na faxuugo ka taga ñaha ke migile. A Yesu di pu pye: «Yi fàya yi sanha laha wu na, y'i wu yaha wu da se!»

Yawutuu ñunɔfεε p'a woni pye Yesu kaa na
(Macoo 26:1-5; Marika 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Yawutuu piimu p'a bi pa na pa diin Mariyama ye tàan kpòn pu ni ge, le Yesu ya pye ge, ba p'a lee ña wε, a pu ñinehemεε di dà Yesu na. ⁴⁶ Ga, a pii di gari pu ni, na she kii keree kii paari Farizheen pu mu. ⁴⁷ Wee tuun wu ni a saraya ñaha shòonrivεε ñunɔfεε ni Farizheen p'i kiirikòon kurunɔ ki yiri na jo: «Leke wée di da bye nime wε? Bani we ná we, kakanhanaa ñinehenεε w'a byi l'a toro!» ⁴⁸ Wée di bu sii we yaha wu na kii pyi le pyegana le na, sipyii pu beeri pu da ba dà wu na. Lee di bu bye be, Oromε sɔɔsii pu na ba wù Kile-peeñεε pugbòhò ki ja, na ki kyεegi, na wù shi wu be kyεegi!» ⁴⁹ Ná wa bye pu ni wee mege ñe na Kayife, wee wu bye saraya ñaha shòonrivεε wo ñunɔfɔgbò we lee yee le. A wee di pu pye: «Yee kunni

ya keree ñaha ceni wε! ⁵⁰ Ta yee ya li cε na jo l'a pɔɔ yee mu na shen nigin wu xu sipyii pu beeri wuu na, kònho wée shi wu beeri di shò wε?» ⁵¹ Ayiwa, Kayife bi ta pe jomɔ pe ta wuyε ni na jo wε. Ga ma na jo w'a pye lee yee le saraya ñaha shòonrivεε wo ñunɔfɔgbò wu ge, lee funnɔ ni Kile ya pe jomɔ pe tirige wu funnɔ ni w'a jo me na Yesu w'a yaa wu xu Izirayeli sheen pu beeri wuu na. ⁵² Ga wu bi da ba xhu Izirayeli sheen ye nigin wuu na wε. Kile wo sipyii piimu beeri p'a caaga konɔ ke beeri na ge, wu na ba xhu kònho wu pee beeri pinne wu pu pye nigin. ⁵³ A Yawutuu ñunɔfεε p'i li she kee cana kiyε pyaa na p'a yaa na Yesu gbo. ⁵⁴ A Yesu di bye wu ya sɔɔ w'a ñaari nige Yawutuu pu tε ni ni sipyiiire ti ni wε. A wu yiri wee xuu wu ni, na gari kulo la ni siponɔ ki kabanugo ki na. Lee kulo li mege ki bye na Efrayimu. A wu ni wu kalaapiire t'i she diin wà. ⁵⁵ Lee bi Yawutuu pu wo Nuwuuro ti wo Kalenε li ta l'a tεenε. A fiige ki sipyii ñinehemεε di digi na pa Zheruzalemu ni na ta kalenε li sanha nò wε, kònho p'i ba puyε pye fεεfεε na be ni pu wo kalεgeε ki ni. ⁵⁶ A sipyii p'i ganha na Yesu shaa. A p'i she puyε pinne Kile-peeñεε pugbòhò ki kaanɔ ki ni, na ganha na puyε yegee na: «Eε, y'i wa dii wε? Wu w'a ma kalenε li ni-i gε?» ⁵⁷ Lee bi saraya ñaha shòonrivεε ñunɔfεε ni Farizheen pu ta p'a yi jo sipyii pu mu na wa beeri ba Yesu sanha cε, na wu she yi jo pee mu, kònho p'i she wu co.

12

Mariyama ya lasikoli wo Yesu tɔyɔ na (Macoo 26:6-13; Marika 14:3-9)

¹ Ayiwa, cabyaa gbaara wu bi kori Yawutuu wo Nuwuuro ti wo Kalenε l'i nò, a Yesu di gari Betani ni. Lazari wemu nixhugo Yesu bi ñe ge, wee wu bye lee kulo li ni. ² A p'i yalige ka yàa wà lee kulo li ni Yesu mu. Marite wu bi kee yalige ki keree shòonri. Sipyii piimu pu bye na li ni Yesu ni ge, Lazari be di ñe pee ni. ³ Wee tuun wu ni a Mariyama di pu yaha pu na li, na she lasikoli gbuu la lɔ, lemu mege ki ñe na naari ge, li perεme be d'a waha. A wu ba wee lasikoli wu wo Yesu tɔyɔ na; na xhò na wu ñuzhiire taga tɔyɔ yi tuu tuu. Wee lasikoli

wu bi litiri taaga xɔ. A wu nugo k'i puga ki beeri círi. ⁴ Yesu kalaapiire la mɛge ki bye na Zhuda Isikariyɔti, wee wu bi da ba Yesu le kenɛ ni, a wee di jo: ⁵ «Naha na we lasikoli we di ya ta pɛɛ kabɔfonɔɔ kelɛ shishɛɛɛ ni kaguro (w 45.000) shishiin, na wee kan funmɔ fɛɛ mu-i wɛ?» ⁶ Zhudasi bi ta ye jo funmɔ fɛɛ wo nɔnaara wuu na-ɛ dɛ, ga nagaa wu bye wii. Wee mu wari keshi wu bye. Wari we pu bi leni wu ni ge, wu bi ma wee wo. ⁷ Ga, a Yesu di wu pye: «Yi laha wu na! Cana ke p'a da ba na le fanɔ ni ge, kee cana ke wuu na wu wa ni we lasikoli we ni. ⁸ Bani funmɔ fɛɛ na ba bye ni yee ni tuun beeri ni, ga nɛ wa da ba bye ni yee ni tuun beeri ni naha wɛ.»

Saraya naha shɔnɔrivɛɛ nɔnɔfɛɛ p'a jo na pee da Lazari gbo

⁹ Ayiwa, ba Yawutuu p'a pa logo na Yesu wa Betani ni wɛ, a pu nɔnɛhɛmɛɛ di gari wà. Pu bi gaanɔ wà Yesu yɛ nigin wuu na wɛ, ga w'a Lazari wemu nɛ na yeege xu ni ge, wee bɛ tanaga ni p'a bi se. ¹⁰ Ba Saraya naha shɔnɔrivɛɛ nɔnɔfɛɛ p'a yee logo wɛ, na jo na ni li wa mu, na pee da Lazari bɛ gbo. ¹¹ Bani Yawutuu nɔnɛhɛmɛɛ pu bi guroo pu fɛni na ma na daa Yesu na Lazari wuu na.

Yesu ya jé Zheruzalɛmu ni ba saan nɛ wɛ (Macoo 21:1-11; Marika 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² Ayiwa, kee cana ki nɔmuguro, sipyɔnɛhɛnɛ lemu li bi pa Zheruzalɛmu ni Nuwuuro Kalenɛ li ni ge, a pee di yi logo na Yesu wa koo na na se Zheruzalɛmu ni. ¹³ A p'i fɛnhɛgeye kɔn, na foro na gaanɔ di zhe Yesu círi ni yee ni. A p'i ganha na xhuulo na yu na:

«Hosana! W'à Kile sɔni!

We w'a ma mɛ Kafɔɔ mɛge na ge,

Izirayɛli wo saan wu nɛ wii,

duba w'a byi wee mul!»*

¹⁴ Lee bi Yesu ta w'a kafabige ka ta na dugi kee na ma na jo ba l'a ka Kile wo Kitabu wu ni wɛ na:

¹⁵ «Siyɔn kulo, ma ganha bu fya wɛ!

Wii, ma saan wu wa ma;

kafabige na w'a dugi tiin.»*

* 12:13 Zaburuu 118:26

* 12:15 Zakari 9:9

¹⁶ Kalaapiire ti bi ta kii keree kii naha ɛ wee tuun wuyɛ pyaa ni wɛ. Ga ba Yesu ya pa nɛ na foro xu ni, na jé Kile wo nɔnɔɔ wu ni wɛ, a pu funyɔ di na to na Yesu shizhaa jomɔ pu bye Kile Kafila we, lee shiin p'i bi pye bɛ wu na.

¹⁷ Sipyii piimu beeri pu bye ni Yesu ni a wu Lazari yiri yeege fanɔ ki ni, na wu nɛ na yeege xu ni ge, pee bi kii keree kii naha yu sipyii pu mu. ¹⁸ Yesu ya le kakanhana le pye, a sipyii p'i li kaa logo, lee wuu na bɛ p'a bi foro na she wu nɔnɔɔ círi. ¹⁹ Wee tuun wu ni a Farizhɛɛn p'i ganha na puyɛ pyi: «Go yiyɛ pyaa nii wa li ni gɛ, yee da já yafin bɛ na wɛ; bani sipyii pu beeri p'a taha wu na.»

Girɛkii pii ya Yesu shaa p'i jo ni wu ni

²⁰ Sipyii piimu pu bi pa kalenɛ li ni Zheruzalɛmu ni di ba Kile pɛɛ ge, Girɛkii piimu pu bi jé Yawutuu pu wo koo li ni ge, pee p'a bɛ bye pii sipyii pii ni. ²¹ A pee Girɛkii p'i fulo Filipe na, na jo ni wee ni. Filipe bi bye Betisayida shɛn, Galile fiige ki ni. A p'i wu pye: «Nanii, wu funɔɔ ki wa wu Yesu na, wu jo ni wu ni.» ²² A Filipe di gari na she yee naha jo Andire mu, a pu shuun wu beeri di na pinne kari na she yi jo Yesu mu. ²³ A Yesu di pu pye: «Kile na ba pɛnɛ taha Sipya Ja wu na tuun wemu ni ge, wee tuun wu w'a nɔ nimɛ. ²⁴ Can can na, n'a da yi jo yi mu, shinma pile bye l'i ya le nɔnɛ ni l'i fɔnhɔ wɛ, li yɛ li da gori, ga li bu le nɔnɛ ni na fɔnhɔ, wee tuun wu ni l'a fin, na nagoo nɔnɛhɛmɛɛ pye. ²⁵ Sipya wemu munaa kaa l'a dan wu ni ke kɔnɔ ke na ge, wee na ba buun li ni nɔnɛ na. Ga sipya wemu munaa kaa l'a pɛn wu mu ke kɔnɔ ke na ge, weefɔɔ w'a li gbegɛle yaha nii sicuumɔ nixhɔbaama kaa na. ²⁶ Sipya sipya w'a giin wu da kapyɛnɛ pyi nɛ mu ge, w'a yaa wu taha na fɛni. Bani xuu wemu ni nɛ nɛ ge, nɛ kapyɛbye wu bɛ na ba bye wà. Sipya wemu ba kapyɛnɛ pyi nɛ mu, nɛ To Kile na ba weefɔɔ pɛɛ.

Yesu ya wu xhu jo

²⁷ «Nimɛ we ni, nɛ zɔ we beeri w'a wuregi. Dii n'a da jo wɛ? Di jo Kile wu na tanha we tuun we wo kanhama pu na laa? N'a da já yee jo wɛ, bani we tuun we wo kanhama

pu wuu na ne pa konɔ na.» ²⁸ A Yesu di jo sanha na: «Na To Kile, ma meɛe ki peɛe!» Ba w'a yee jo we, a mujuu la di foro fugba we ni na: «Ne ki peɛe na xɔ, di wa da ba la fara sanha ki peɛe ki na.» ²⁹ Sipyiire te ti bye wà na le mujuu le logo ge, a pee di jo: «Kile w'a tin mɛ!» A pii be di jo: «Mɛɛe wa w'a pa jo ni wu nil!» ³⁰ Ga, a Yesu di pu pye: «Le mujuu le ya ta foro ne wuu na we, ga yee wuu na l'a foro. ³¹ Nime kiiri w'a da ba gɔn ke konɔ ke wo sefɛɛɛ ti na. Nime ke konɔ ke wo juɔfɔɔ wu wa da ba gɔri wá. ³² Sipyii pu ba ne yirige na laha jine ke na tuun wemu ni, ne na ba sipyii beɛri yiri na pa naye mu.» ³³ Xugana lemu na Yesu bi da ba xhu ge, lee xugana le w'a zheɛ pe jomɔ pe funɔ ni. ³⁴ A sipyiiire t'i wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kile wo saliya wu ni na Shɔvɔɔ wu da ba xhu bada we. Mu di yu dii na li waha l'i waha, na sipyii na ba Sipya Ja wu yirige na laha jine ke na we? Wee tuun wu ni, weke di je wee Sipya Ja wu we?» ³⁵ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Kpeɛnge ki wa sanha yee te ni, ga jeri ye k'a da bye. Na kpeɛnge ki yaha yi te ni, y'a jaari ki na kɔnhɔ nibiige ki ganha bu ba yi fo di joo we; bani sipya wemu ba jaari nibiige ni, wee ya wu tashɛge ceni we. ³⁶ Na kpeɛnge ki yaha yi te ni, y'a daa ki na kɔnhɔ yiye pyaa be di ba bye kpeɛnge nagoo.» Ba Yesu ya pee jo we, na laha pu taan, na she lara xuu wa ni.

Yawutuu ya dà Yesu na we

³⁷ Ayiwa, na Yesu yaha w'a sii kakanhaɗa niɲehɛɲɛ pye Yawutuu pu jii na. Ali pu ya dà wu na lee be na we. ³⁸ Lee ya pye mu kɔnhɔ Kile tudunmɔɔ Ezayi bi jomɔ pemu jo ge, pee jɔ di fa na:

«Kafɔɔ, wɛɛ ya kafila wemu wo yeɛɛ pye ge,
weke wu d'a dà wee na we?
Weke wu d'a Kafɔɔ wo sefɛɛɛ ti cɛ
we?»*

³⁹ Lemu be l'a bi pu pye pu bi da ga já dà Yesu na sanha we ge, lee li wa me na jo Kile tudunmɔɔ Ezayi ya jo sanha na:

⁴⁰ «Kile ya pu pye fyɛnmɛɛ na pu fungɔnyɔ
tɔ,
kɔnhɔ pu jii ki ganha ba ja we,
pu fungɔnyɔ ganha bu yi cɛ we.

Lee funɔ ni pu da ba ne mu,
kɔnhɔ ne pu cuunɔ we.»*

⁴¹ Kile tudunmɔɔ Ezayi ya yee jo bani Yesu wo nɔɔɔ wu bi she wu na, a wu ye jo wu shizhaa na. ⁴² Ali lee be na Yawutuu juɔfɛɛ pu niɲehɛmɛɛ pu bi dà Yesu na, ga Farizhɛɛn pu wuu na, pu ya sɔɔ na puyɛ yeege kpeɛnge na we, kɔnhɔ pu ganha bu pu niɲɛ kɔn wolo Kile-peɛɛɛ puga ki wo sipyii pu ni we. ⁴³ Bani sipyii na pu peɛe, lee li bi dan pu ni na toro Kile w'a pu peɛe na.

Yesu jomɔ pu na ba kiiri kɔn sipyii na

⁴⁴ Cana ka Yesu ya pa sii jo fanha na na: «Sipya wemu bu dà ne na, wu ya ta dà ne ye nigin na we, ga wemu w'a ne tun ge, wee be na w'a dà. ⁴⁵ Sipya wemu bu ne ja, we w'a ne tun ge, wee be w'a ja. ⁴⁶ Ne je ba kpeɛnge je we, ne pa konɔ puga ni, kɔnhɔ sipyaa sipya w'a dà ne na ge, weefɔɔ ganha ba jaari nibiige ni nige we? ⁴⁷ Wa bu ne jomɔ logo, wu ya pu koro jaari we, n'a da kiiri kɔn wufɔɔ na we. Bani ne ta pa di ba kiiri kɔn konɔ sipyii na we, ga ne pa di ba pu juɔɔ wolo. ⁴⁸ Sipya wemu bu zhe ne ni, w'i ya sɔɔ na ne jomɔ logo we, weefɔɔ ya kiiri kɔnvɔɔ ta xɔ wuyɛ na. Ne jomɔ pemu jo ge, pee pu da ba kiiri kɔn wufɔɔ na konɔ caxhɔɔ. ⁴⁹ Bani ne ta pe jomɔ pe ta naye ni na jo we. Ga ne To Kile wu w'a ne tun ge, wee w'a ne wo nijoyo yi beɛri she ne na. ⁵⁰ Ne d'a li cɛ be na jo jomɔ pe w'a yu ge, pee pu wa jii sicuumɔ niɲhɔbaama kaan sipya mu. Ba To Kile ya pu she na da ne na we, mu ne w'a pu yu na dani.»

13

Yesu ya wu kalaapiire ti tɔɔyɔ je

¹ Ayiwa, cana nigin wu bi kori Yawutuu wo Nuwuuro ti wo Kalene l'i nɔ. Yesu bi li cɛ na wee foroduun w'a nɔ xɔ konɔ puga na se wu To Kile yiri. Sipyii pii pu bi dà wu na ge, pee kaa bi dan wu ni; a pu kaa di sii taan wu ni fo na doro. ² Yesu ni wu kalaapiire ti bye na pu piige yalige li, lee bi Shitaanni ta w'a she fungɔngɔ ka tirige Zhuda Isikariyɔti zɔ na, Simɔ ja we, na wu Yesu le keɲɛ ni. ³ Yesu bi li cɛ be na Kile ya sefɛɛɛ ti beɛri kan wee mu. Wu bi li cɛ na Kile ni wee ya

* ^{12:38} Ezayi 53:1 * ^{12:40} Ezayi 6:10

foro, wee di wa da ba guri gari be Kile mu. ⁴ Ayiwa, a Yesu di yiri yalige ki junjo ni na wu fadegbaho wolo yaha, na faha ka lo na kee taga wuyε po niε ke ni. ⁵ Lee kadugo na a wu loko le yaaga ka ni, na ganha na wu kalaapiire ti tooyo jii nigin nigin na; faha ke w'a taga wuyε po ge, na kee taga na yi turi.

⁶ A wu ba she no Simo Pyeri na, a Pyeri di wu pye: «Wu Kafo, mu w'a da na ne tooyo je ya?» ⁷ A Yesu di wu pye: «Le ne byi me ge, mu wa da li kori ce nime we, ga kadugo yiri ma na ba li kori ce.» ⁸ A Pyeri di wu pye: «Ne kunni wa da gbara mu wu na tooyo je bada we.» A Yesu di wu pye: «Mu bye mu di ya yere ne ma tooyo je we, mu niε wa da bye ni ne ni kaa la shishiin ni we.» ⁹ A Pyeri di jo: «Wee tuun wu ni Kafo, ma ganha bu da na tooyo ye ye na we, ga na keye ye ni na junjo ke be je.» ¹⁰ A Yesu di wu pye: «Sipya wemu w'a wuu ge, wee kawuuno junjo je nige wee tuun we ninumo ni we, bani wu beeri wu ma bye fefee; ga wu kunni na ja wu tooyo je. Yee be pu wa fefee, ga yee beeri be we de!» ¹¹ Kalaapiire le li bi da ba Yesu le kenε ni ge, wu bi lee ce, lee wuu na w'a jo na pu beeri ya ta pye fefee we.

¹² Ba Yesu ya pu tooyo yi je xo we, na wu fadegbaho ki lo le, na she diin wu tateenge ni. A wu wu kalaapiire ti pye: «Kaa le ne pye me yee na ge, yee ya li kori ce ya?» ¹³ Yee wa ne pyi: «Wu Karamo» kelee «Wu Kafo.» L'a saha, bani wee ne je. ¹⁴ Ayiwa, ne wemu wu je yee Karamo ni yee Kafo ge, ne bi yee tooyo je, wee tuun wu ni yee be ya yaa na yiε tooyo jii lee jegana li na. ¹⁵ Ne le pye na she yee na. Ne li pye pyegana lemu na ge, yi be di da li pyi yiε na lee pyegana li na. ¹⁶ Can can na, n'a da yi jo yi mu, kapyebye ya peε wu junjofa na we; tudunmo be di ya peε wu tunvoo na we. ¹⁷ Yi wa li naha ce nime, yi ba li pyi, yi na ba bye duba nagoo.

¹⁸ «Di wa ta na yi beeri kaa pyi-i de, ne piimu shoonri ge, ne w'a pee ce. Ga Kile tudunmo p'a yemu jo Kitabu wu ni ge, fo yee jo bu fa na: «Wemu wu wa li ni ne ni ge, wee w'a ne pye wu pen.»* ¹⁹ N'a yi yu na yeri yi mu nime, yani li pyeduun wu pa no ge, kono li ba ba bye, yi li ce na: «Ne je wemu ne ge.» ²⁰ Can can na, n'a da yi jo yi

mu, sipyaa sipya w'a ne tudunmo wa beeri co na jo ge, neye pyaa m'a co na jo; wemu di bu ne co na jo, we w'a ne tun ge, weefoo m'a co na jo.»

Yesu ya jo na Zhudasi na ba wee naha yaha

(Macoo 26:20-25; Marika 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹ Ba Yesu ya yee jo xo we, a wu hakili wu wuregi fo xuuni. A wu yi fiinne jo pu mu na: «Can na n'a da yi jo yi mu, wa na ba ne le kenε ni yee ni.» ²² Ba w'a yee jo we, a wu kalaapiire t'i ganha na puyε wii, pu ya ce shen nigin weke kaa w'a byi pu ni we. ²³ Yesu kalaapiire la bye wa, lee kaa bi dan wu ni fo xuuni, lee bi tiin na sogi wu na. ²⁴ A Simo Pyeri di kenε ka lee kalaapiire li mu na wu Yesu yege wee sipya we keree na. ²⁵ A wee di wu naha jeri Yesu yiri, na fulo wu na, na wu pye: «Wu Kafo, wee je weke we?» ²⁶ A Yesu di wu pye: «Wemu mu n'a da ba buuri we niε di gan ge, wee wu wa.» A wu buuri wa lo na wu niε na kan Simo Isikariyoti ja Zhudasi mu. ²⁷ Buuri w'a kan ye Zhudasi mu, a Shitaanni di ba diin wu zo na. A Yesu di wu pye: «Le m'a giin di bye ge, fyaala li pye.» ²⁸ Ga sipyii piimu beeri pu bi li ni Yesu ni ge, wa shishiin ya ce pu ni leke na w'a yee jo ni Zhudasi ni we. ²⁹ Zhudasi wu bi bye pu wari yahavoo, a pii di ganha na giin na Yesu w'a wu pyi na wu she yanmuyo ya sho, wu ba Nuwuuro Kalene li yalige ki gbegele ni yee ni; kelee na wu she funmo fee pii kan. ³⁰ Ba Zhudasi ya buuri wu li ye we, na yiri foro kpεεngε ki na. Lee bi piige ki ta k'a wo.

Yesu ya nomete nivono la jo wu kalaapiire ti mu

³¹ Ayiwa ba Zhuda Isikariyoti ya foro we, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Nime kunni, sipyii pu beeri p'a da ba Sipya Ja wu wo sefere ti ce. Wee w'a da ba sipyii pu beeri pye p'a Kile be wo sefere ti ce. [³² Ba ni wee na ba sipyii beeri pye p'a Kile wo sefere ti ce,] Kile ye pyaa be na ba sipyii pye p'a Sipya Ja wu wo sefere ti ce, lee w'a da mo l'i bye we. ³³ Na nagoo, n'a da ja gori yaha ni yee ni di mo nige we. Yee na ba ne xuu shaa, ga ne yemu jo Yawutuu junjofee pu mu ge,

* 13:18 Zaburuu 41:9

yee ninuyo n'a da jo yi be mu jo ne na ba she xuu wemu ni ge, yee wa da ja zhe wa we. ³⁴ Lee wuu na jom ee nivon n'a da jo yi mu, yi taan yiye mu. Yee ya taan ne mu taangana lemu na ge, y'a yaa yi taan yiye mu lee taangana li na. ³⁵ Taan jeege bu bye yee te ni, sipyii beeri na ba li ce lee na na yee je ne wo kalaapiire.»

Yesu ya jo na Pyeri na ba foro wee kaa taan

(Macoo 26:31-35; Marika 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ A Simo Pyeri di Yesu yege na: «Wu Kafoo, wee tuun wu ni mu di wa se mii we.» A Yesu di wu pye: «Xuu wemu ni ne se ge, mu wa da ja binne zhe wa ni ne ni nime we; ga cana ka wa ma, ma na ba she ne yiri.» ³⁷ A Pyeri di wu pye: «Wu Kafoo, naha na ne da ja binne ni mu ni-i we? Ali ne na zoo na na munaa li kan, na xhu be mu wuu na.» ³⁸ A Yesu di wu pye: «Can na mu na zoo na ma munaa li kan, na xhu ne wuu na ya? Can can na, n'a da yi jo ma mu, yani xhupoo wu pa mee su ge, mu na ba foro ne kaa taan toojii taanri.»

14

Yesu ya jo na wee wu je koo le na se Kile yiri

¹ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Yi funyo ganha bu da ben we. Y'a daa Kile na, yi da daa ne be na. ² Tatiinye nipeheye yi wa ne To Kile mu, yee da bye yi je can we, ne bi da ga yee pye jo n'a da zhe tatiinye yaa yi mu we. ³ Ne ba she tatiinye yi yaa xo tuun wemu ni, n'a da guri ba na ba yee lo, ne wa xuu wemu ni ge, konho yi be di she bye wa. ⁴ Xuu wemu ni ne w'a gaanji ge, yee wa lee koo li ce xo.» ⁵ A Tomasi di wu pye: «Wu Kafoo, xuu wemu ni mu wa se ge, wee ya wee xuu wuyee pyaa ce we, wee na bye dii na lee koo li ce we?» ⁶ A Yesu di wu pye: «Ne wu je koo le, ni can we, ni jii sicuumo foo we. Sipya sipya wu je wu ya toro ne yiri we ge, weefoo da no To Kile na we. ⁷ Yee bi ta yee ya ne ce, yee na ba ne To Kile wu be ce; yee d'a wu ce xo nime do, na wu ja be.» ⁸ A Filipe di wu pye: «Wu Kafoo, To Kile wu she wu na, lee na wee yaa.» ⁹ A Yesu di wu pye: «Filipe, nijaa shi kaa ya ne yaha ni yee ni

shiizhan we, mu di sanha ne ce-e ya Filipe? Sipya wemu w'a ne ja ge, To Kile w'a ja. Mu di yu dii na ne wu To Kile she yi na we?

¹⁰ Wee tuun wu ni mu ya da li na na ne wu je ni To Kile ni nigin; To Kile be di je ni ne ni nigin we ge? Jom pe ne yu me yee mu ge, ne pu taa naye ni we; ga ne To Kile we wu wa ni ne ni ge, wee w'a wu jidaan keree pyi.

¹¹ Yi da na na! Ne ni na To wu beeri wu je nigin; ne To wu be ni ne ni, wee beeri pu je nigin. Lee bu bye l'i wa yi yaa we, kapyegge kiimu n'a byi yi jii na ge, yi da na na kee wuu na. ¹² Can can na, n'a da yi jo yi mu,

sipya wemu bu da ne na, keree kiimu beeri ne byi ge, wu na ba kee tuugo pyi. Wufoo na ba keree kii pyi be kiimu ya pele ne wogoo ki na ge, bani ne wa gaanji na To Kile wu yiri.

¹³ Yi ba yaaga tuugo beeri jeeeri Kile mu wee tuun wu ni ne mege na, ne na kee kan yi mu; konho Jafoo wu To Kile wu wo sefeere ti she.

¹⁴ Yi bu yaaga tuugo beeri jeeeri ne mege na, ne na kee kan yi mu.»

Yesu ya Fefeere Munaa jom ee lo n'a daa fee pu mu

¹⁵ «Ne bu da ne kaa ya dan yi ni can can na, ne jomeheee kiimu jo yi mu ge, yi na da ki koro jaari. ¹⁶ Ne na ba na To Kile wu jeeeri wu Tegenoo watii kan yi mu, konho wee di ba bye ni yi ni gbee. ¹⁷ Wee je Fefeere Munaa lemu l'a Kile wo can wu shee sipyii pu na ge. Konjo ke sipyii wa da ja wee ta we, bani pu wa wu jaa we, p'i wa wu ce be we. Ga yee kunni d'a wu ce, bani wu wa ni yee ni, wu na ba bye yee zoloo pu na. ¹⁸ N'a da ga yi yaha ba cirimee je we. Ne na ba she guri ba yi mu sanha. ¹⁹ Jeri bu bye ke konjo ke sipyii na wii voo ne ni. Ga yee kunni na ba ne ja, bani ne je jiiifere ni, lee wuu na yee be na ba bye jiiifere ni. ²⁰ Kee cana ki ba no, yee na ba li ce na ne ni na To wu ni, na wee beeri pu je nigin; yee ni ne be di je nigin, ne be ni yee beeri be di je nigin. ²¹ Sipya wemu ba ne jom nuri na pu koro jaari, weefoo ni ne kaa ya dan can can na. Ne kaa ba dan sipya wemu ni, weefoo kaa na da dan To Kile be ni; wu kaa na da dan ne be ni, ne na ganha na naye shee wu na.» ²² Yesu kalaapiire la be mege ki bye na Zhuda, (wee ni Zhuda Isikariyoti wa nigin we.) A wee di wu yege na: «Wu Kafoo, naha na mu di

da ba maye she wèe na, mu di da maye she konɔ ki sipyii pusamaa na-e we?» ²³ A Yesu di wu pye: «Ne ba dan sipya wemu ni, jomɔ pemu ne jo ge, wufɔɔ na da pee koro jaari. Lee funɔɔ ni, weefɔɔ na da dan ne To Kile be ni. Ne ni na To Kile na ba ba weefɔɔ mu na ba bye ni wu ni. ²⁴ Ne bu bye ne ya dan sipya wemu ni we, wee da da ne jomɔ pu be koro jaari we. Jomɔ pe ne di wa yu yee mu ge, pee ya foro neye pyaa ni we, ga ne tunvɔɔ To Kile ni p'a yiri.

²⁵ «Na ne yaha ni yee ni shiizhan nime, ne ye beeri jo yee mu. ²⁶ To Kile na ba Fefere Munaa lemu kan yee mu ne mege na l'i bye yee Tegenvɔɔ ge, lee na ba yee kalaa keree beeri ni. Ne keree kiimu beeri jo yee mu ge, li na ba yi funyɔ tirige kee beeri na. ²⁷ N'a da lopine kan yi mu. Lopine le li wa ne ni ge, lee tuugo n'a da ba gan yi mu. Ga n'a da li kan ke konɔ ke wuu li kangana na we. Yi ganha bu fyaara yaha yi zɔlɔɔ pu na we, yi ganha bu yi hakilee pu be yirige we. ²⁸ Ne yi jo xɔ yi mu jo: «Ne gaanji, ga n'a da zhe guri ba yi mu sanha.» Ne bu da ne na dan yee ni, ne na se To Kile yiri, lee ya yaa li pye yee mu fundanga. Bani To Kile ya pele ne na. ²⁹ Ayiwa, ne kii keree kii jo yi mu nime, yani ki pyeduun wu pa nɔ ge, kɔnhɔ ki pyeduun ba nɔ, y'i dɔ na jomɔ pu na. ³⁰ N'a da jɔ jo di mɔ nige ni yi ni we, bani ke konɔ ke wo junɔfɔɔ wu w'a ma. Wu se wa ne na kaa la shishiin na we. ³¹ Ga konɔ sipyii beeri ya yaa pu li ce na ne To Kile ya dan ne ni, keree kii w'a yu ne mu ge, ne di kee be pyi.» Ba Yesu ya yee jo xɔ we, na jo: «Yi yiri wu da se, wu laha naha!»

15

Yesu ne erenzen tige can can wogo

¹ Ayiwa Yesu ya jo na: «Ne ne erenzen tige can can wogo, ne To Kile di ne ki faapyevɔɔ. ² Genɛ beeri k'a foro ne na, k'i ya nagoo pyi we, wu na kee kɔn. Ga genɛ beeri k'a foro ne na na nagoo pyi ge, wu na ba kee yiile, kɔnhɔ ki da nagoo nɛhemɛɛ pyi na toro taashiine li taan. ³ Ne kalaa wemu kan na xɔ yee mu ge, wee kalaa w'a yee pye fefere. ⁴ Yi kori yaha ne wo kariɛɛge ki ni, ne be na gori yaha ni yi ni kariɛɛge ni. Ba erenzen genɛ ne me we, ki da jɔ nagoo pye kiyɛ mu

ni ki ya kori yaha tige ki ceefuu li na we, mu yee be ne. Yee bye yee di ya kori yaha ne wo kariɛɛge ki ni we, yee da jɔ nagoo pye piimu kaa na daan Kile ni we.

⁵ «Ne wu ne erenzen tige ke, yee di ne geye ye. Sipya wemu w'a kori yaha ne wo kariɛɛge ki ni, a ne be di gori yaha kariɛɛge ni ni wufɔɔ ni ge, weefɔɔ wu da jɔ nagoo nɛhemɛɛ pye. Bani ne bye ne ne ni yee ni we, yee da jɔ yafin be pye Kile mu we. ⁶ Sipya wemu bu bye wu ya sɔɔ na gori yaha ne wo kariɛɛge ki ni we, wee na ba wɔ kpeenge na. Wu na ba bye ba erenzen genɛ ne we, p'a kemu kɔn na laha tige ki na ge, k'a waha. Yee gewayaya yi na ba binne na yi le na ni, y'a sogi. ⁷ Yi bu gori yaha ne wo kariɛɛge ki ni, a ne jomɔ be di gori yaha yi funyɔ ni, yaaga beeri kaa li ne yi na ge, yi ki neeri, kee na gan yi mu. ⁸ Yee bu nagoo nɛhemɛɛ pye, lee l'a li shee na yee ne ne wo kalaapiire, lee shiin l'i wa Kile mege pele. ⁹ Ne taan na To Kile mu taangana lemu na ge, lee taangana le ninunɔ na yee be ya taan ne mu. Lee na nime, yi kori yaha ne wo taanɛɛge ki ni. ¹⁰ Yi ba ne wo nɔmɛɛjogoo ki conɛ, yi na ba gori yaha ne wo taanɛɛge ki ni. Ba ne ya na To Kile wo nɔmɛɛjogoo ki koro jaari, na gori yaha wu wo taanɛɛge ki be ni we.

¹¹ «Ne kii keree kii beeri jo yee mu, kɔnhɔ ne wo fundanga ki jɔ pye yi ni, kɔnhɔ yi wo fundanga ki jɔ di fa. ¹² Nɔmɛɛ le n'a da jo yi mu ge, lee li wa me. Yee ya taan ne mu taangana lemu na ge, yi taan yiyɛ mu lee taangana li na. ¹³ Na ma munaa kan na xhu ma napiineɛ wuu na, taanɛɛge ka shishiin ya pele kee na we. ¹⁴ Keree kiimu ne yu yee mu ge, yi ba kee pyi, wee tuun wu ni y'a neeri na napiineɛ. ¹⁵ Ne da da yee pyi nige kapyebyii we, bani kapyebye ya wu junɔfɔɔ kapyegɛɛ beeri ceni we. Ga ne yee pye na napiineɛ, bani kaa lemu beeri ne ta na To Kile mu ge, ne yee kalaa kee beeri ni. ¹⁶ Yi ganha ba giin na yee pu wa ne jaha bulo we de! Ga ne wu wa yee jaha bulo, na yee pye na tudunmɔɔ. Y'a kapyegɛɛ nizaanɔa pyi, kiimu wo kuduun wu da gori yaha ge; kɔnhɔ yi ba yaaga beeri neeri To Kile mu ne mege na, wu kee kan yi mu. ¹⁷ Le n'a zhaa yi mu ge, lee li wa me jo yi taan ni

yiye ni.

Konɔ sipyii na ba n'a daa fɛɛ pu kɔ

¹⁸ «Konɔ sipyii bu yi kɔ, y'a yaa yi fɛnhɛ li cɛ na nɛ konɔ ya fɛnhɛ kɔ yee naha na. ¹⁹Yee da bi bye ni konɔ ke wo sipyii ni nigin, yee bi da da dan konɔ ke ni, bani yee bi da bye konɔ wuu. Ga yee nɛ ke konɔ ke wuu wɛ, bani nɛ yee naha bulo, na yee ninɛ wolo ke konɔ ke ni. Lee wuu na konɔ k'a tɔnbɛnɛ shan yee na. ²⁰Nɛ fɛnhɛ jomɔ pemu jo yi mu ge, yi pee yaha yiye funyɔ ni na jo: «Kapyeyɛ ya pɛɛ wu nɔnɔfɔɔ na wɛ.» Pu bi ta p'a nɛ kanha, pu na ba yee bɛ kanha mu. Pu bi ta p'a nɛ jomɔ pu co, pu na ba yee bɛ wo jomɔ pu co. ²¹Ga pu na ba kee keree ki bɛɛri pye yee na nɛ wuu na, bani wemu w'a nɛ tun ge, pu ya wee cɛ wɛ. ²²Nɛ da bye nɛ pa na ba jo ni pu ni wɛ, pu bi da ba jaagi pu jurumu wu na wɛ. Ga nimɛ, kapii tagana wa pu mu pu jurumu wu na wɛ. ²³Sipya wemu bu nɛ kɔ, nɛ To Kilɛ wu bɛ ma w'a kɔ. ²⁴Kakanhanɔa kii ki nɛ sipya wa shishiin sanha ki pye nɛ-ɛ ge, nɛ da bye nɛ kee pye pu ninɛ ni wɛ, pu bi da ba jaagi pu jurumu wu na wɛ. Ga nimɛ kunni p'a kee bɛɛri nɛ pu jii na, na nɔhɔ nɛ ni na To Kilɛ wu kɔ. ²⁵Ga kee bɛɛri ya pye mu, kɔnhɔ yemu y'a ka pu wo saliya wu ni ge, yee nɔ di fa na:

«P'a na kɔ tawaga ni.»*

²⁶«Ayiwa, Tɛgɛvɔɔ wɛ n'a da ba dun na pa yi mu na yiri To Kilɛ yiri ge, wee nɛ Fɛfɛɛɛ Munaa, lemu l'a can wu shɛɛ sipyii pu na ge. Lee ba ba, lee na ba nɛ kaa yu. ²⁷Yi bɛ di ba na kaa yu sipyii pu mu, bani nɛ ni yee pu bye shiizhan fɔ nɛ keree ki nɔ kɔnduun wu ni.

16

Fɛfɛɛɛ Munaa li na ba lemu pyi ge

¹«Nɛ kii keree kii bɛɛri jo yi mu, kɔnhɔ kaa la shishiin ganha bu yi yeege n'a daa wu ni wɛ. ²Pu na ba yi ninɛ kɔɔn na wo Kilɛ-pɛɛnɛ piyɛyɛ sipyii ni. Cana ka yɛɛ wa ma, wa ba yee wa gbo, wufɔɔ na wuyɛ ta na pɛɛnɛ kaa wee ya pye Kilɛ mu. ³Pu na ba kee keree ki bɛɛri pyi yi na, bani pu ya nɛ To Kilɛ cɛ wɛ, p'i wa nɛyɛ pyaa ki bɛ cɛ wɛ. ⁴Nɛ kii keree kii bɛɛri yu yi mu, kɔnhɔ ki

pyeduun ba nɔ, yi funyɔ di do li na na nɛ ki bɛɛri jo toro yi mu.

«Nɛ ta ye naha jo yee mu fo taashiinɛ li ni wɛ, bani nɛyɛ pyaa ki bi bye ni yee ni. ⁵Ga we w'a nɛ tun ge, wee yiri n'a da guri da gaanɛ nimɛ; sipya bɛ di wa ta yee ni na nɛ pye: «Mii m'a se wɛ?» ⁶Nɛ pe jomɔ pe jo yee mu ge, lee l'a yee nahaya pye y'a tanha. ⁷Ga lee bɛ na can n'a yu mɛ yi mu, nɛ na kari, lee l'a pɔrɔ yee mu, bani nɛ bu bye nɛ ya kari wɛ, Tɛgɛvɔɔ wu da ba yee mu wɛ. Ga nɛ bu gari nɛ na zhɛ wu tun ba yi mu. ⁸Ga wee Tɛgɛvɔɔ wu ba ba, wu na ba li shɛ konɔ sipyii na, na puyɛ pu wa faanna jurumu shizhaa na, na puyɛ faanna Kilɛ wo tiimɛ pu keree shizhaa na, na puyɛ faanna Kilɛ wo kiiri wu keree shizhaa na. ⁹Puyɛ pu wa faanna jurumu shizhaa na, bani pu ya dɔ nɛ na wɛ. ¹⁰Puyɛ pu wa faanna Kilɛ wo tiimɛ keree ki shizhaa na, bani nɛ gaanɛ na To Kilɛ yiri; lee funnɔ ni yi wa da ba na nɛ nige wɛ. ¹¹Puyɛ pu wa faanna Kilɛ wo kiiri wu keree shizhaa na, bani kiiri ya kɔn xɔ ke konɔ ke wo nɔnɔfɔɔ wu na.

¹²«Keree ninɛnɛnɛ wɛ nɛ mu na jo yee mu sanha, ga l'a waha yee mu yee pu jɔ kee naha cɛ nimɛ. ¹³Can Munaa lemu l'a can wu shɛɛ ge, lee ba ba tuun wemu ni, lee na ba yi naha co, na can wu bɛɛri shɛɛ yi na. Bani jomɔ pe l'a da ba yu yi mu ge, l'a da ba pee yu liyɛ pyaa wo sefɛɛɛ ni wɛ. Ga jomɔ pemu l'a da ba nuri Kilɛ nɔ na ge, li na ba pee yu yi mu. Li na ba keree nibanɔa bɛ yu yi mu. ¹⁴Li na ba nɛ mɛgɛ ki pɛɛ, bani jomɔ pe pu wa nɛ mu ge, li na ba pee luu na yu yi mu. ¹⁵Yaaga tuugo bɛɛri ki nɛ To Kilɛ mu ge, yee bɛɛri nɛ nɛ woyo. Lee wuu na nɛ yu jo Kilɛ Munaa l'a da ba nɛ wo kafila wu luu na yu yee mu.»

Natanhaka li na ba nɛri fundanga kaa

¹⁶Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Jɛri tapyɛge ni y'a da wii vɔɔ na ni; ga jɛri wa bɛ bu bye sanha lee kadugo na, yi na nɔhɔ na nɛ.» ¹⁷Ba Yesu ya yee jo wɛ, a wu kalaapiire ta di ganha na puyɛ yegɛɛ na: «Aa, ye w'a jo mɛ ge, yee kɔri di wa dii wɛ? W'a jo na: «Jɛri tapyɛge ni y'a da wii vɔɔ na ni, ga jɛri wa bɛ bu bye sanha lee kadugo na, yi na nɔhɔ na nɛ.» Na jo sanha na: «Nɛ

* 15:25 Zaburuu 35:19; 69:5; 109:3

gaanji To Kile yíri.» ¹⁸ Wee <Jeri> we kaa w'a yu ge, wee kori jε dii wε? Ye w'a yu ge, wée kunni ya yee ja wε.»

¹⁹ A Yesu di li cε na kalaapiire ti funɲo ki bye t'i wu yege, a wu pu pye: «Nε yee pye jo: <Jeri tapyege ni y'a da wii voo na ni, ga jeri wa bε bu bye sanha lee kadugo na, yi na nɔhɔ na ja ge,> pee jomɔ pe na bε yee wa yiye yegee wε? ²⁰ Can can na, n'a da yi jo yi mu, yee kunni na ba sii mεhεε su xuuni, na tataara jomɔ yu; lee di ke konɔ ke sipyii ta pee na fundanga pyi. Yee jahaya na ba danha, ga yi jatanhanja ki na ba jeri yi mu fundanga. ²¹ Cee yacεε bu yiri, wu jahaa ki ma danha fo xuuni, bani wu tigiduun wu ma nɔ. Ga wu bu digi xɔ, pya wemu na w'a tigi ge, wee pya wu wo jεjaa wo fundanga funɲo ni, wu funɲo na wɔ wu kanhama pu bεeri na. ²² Mu li wa yee bε mu, yee jahaya kunni wa tanha nime. Ga nε na ba guri yee ja sanha, yee zɔlɔ pu na ji fundanga na. Kee fundanga ke, wa shishiin wa da já ba kee shɔ yi na wε. ²³ Kee cana ki ba jo k'a nɔ ge, yee wa da nε yege nige kaa la shishiin na wε. Can can na, n'a da yi jo yi mu, yaaga tuugo bεeri y'a da ba jεeri To Kile mu nε mεge na ge, wu na kee kan yi mu. ²⁴ Ali nime bε ni yee sanha yaaga jεeri To Kile mu nε mεge na wε. Y'a Kile jεeri, wu na da yi kaan, kɔnhɔ yi fundanga ki jɔ di fa.»

Yesu ya se ta na xɔ ke konɔ ke na

²⁵ A Yesu di jo sanha na: «Ayiwa, nε kunni wa kafila talenεε taga yee kalaa kii keree kii bεeri ni. Ga cana ka na ba nɔ, n'a da ba yee kalaa nige ni kafila talenεε ni wε; n'a da ba To Kile wo keree ki fiinɲε da yu yi mu. ²⁶ Kee cana ki ba nɔ, yi na ba yi jidaan jεeri To Kile mu nε mεge na. Nuɲɔ wa da ba bye lee na kanna nε wu na pa To Kile jεeri yee mu, wu na yee wo jεrege ki co wε. ²⁷ Bani yee ya dan To Kile yε pyaa ki ni. Yee ya dan wu ni, bani nε bε ya dan yee ni, yee d'a nɔhɔ dà bε li na na Kile ni nε foro. ²⁸ Can wu jε wii To Kile yíri nε yíri na pa konɔ puga; nime n'a da voro konɔ puga di guri da se To Kile yíri.»

²⁹ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Nime kunni, m'a yi fiinɲε na yu wu mu, nime woyo yi wa kafila talenεε wε. ³⁰ Nime

kunni, w'à li cε na m'a keree bεeri cε, yeg-eye yemu bε yi da ba bye mu na ge, mu ya yee bε cε na ta pu sanha yi pye mu na wε. Lee na wée ya dà li na na Kile ni mu ya foro.» ³¹ A Yesu di pu pye: «Y'a jo na yee wa daa nε na nime ge? ³² Ayiwa, cana ka wa ma, k'a nɔ xɔ bε, yee bεeri na ba baa jaaga na nε yε nigin yaha wà, wa bεeri w'a ganha na gaanji wu kaban. Ga nε wa da ba bye na yε nigin wε dε, bani na To Kile wu wa ni na ni. ³³ Nε kii keree kii bεeri jo yi mu, kɔnhɔ y'i lopine ta nε wo karijεεge ki ni. Kanhama nighɔ na ba nɔ yi na ke konɔ ke na, ga yi la le yiye ni! Nε kunni ya se ta na xɔ konɔ na.»

17

Yesu ya Kile jεeri wuyε pyaa ki mu

¹ Ba Yesu ya yee jo mu wε, na wu nuɲɔ yirige fugba we ni na Kile jεeri na: «To Kile, tuun w'a nɔ nime. Pεεɲε taha ma Ja wu na, kɔnhɔ ma Ja wu bε di pεεɲε taha ma na. ² Bani m'a sefεεε kan wu mu, na wu tenε konɔ ke sipyii pu bεeri nuɲɔ ni, sipyii piimu bεeri m'a yiri pa wu mu ge, kɔnhɔ wu jii sicuumɔ nixhɔbaama kan pee mu. ³ Nii sicuumɔ nixhɔbaama pe, pee jε na mu Kile cε, mu wemu wu jε nigin pe na jε can can wo ge. Yesu Kirisa wemu bε m'a tun na pa ge, p'i wee bε cε. ⁴ Nε mu pεle jine ki na; kapyenεε kii ma bi kan na mu di bye ge, nε kee bεeri pye na ki jɔ fa. ⁵ Nɔɔrɔ taha na na nime To Kile, di binne bye ni ma ni. Nɔɔrɔ we wu bi fenhe pye nε na na konɔ ta ki sanha jɔ kɔn wε ge, wee nɔɔrɔ we taha na na.»

Yesu ya Kile jεeri wu kalaapiire ti mu

⁶ «Sipyii piimu m'a lɔ konɔ sipyii pu ni na kan nε mu ge, nε mu kaa jo pu mu, kɔnhɔ p'i ma cε. Mu wuu pu bye pii, a mu di pu kan nε mu. A pu bε di sɔɔ na ma jomɔ pu co. ⁷ Nime kunni, p'a li cε na lemu bεeri mu ya kan nε mu ge, na lee bεeri ya foro muyε pyaa ki ni. ⁸ Bani jomɔ pemu mu ya kan nε mu ge, pee jomɔ pe nε kan pu mu, a p'i sɔɔ pu na. P'a li cε can can na na mu ni nε foro, na dà bε li na na mu w'a nε tun. ⁹ Pee wuu na nε mu jεeri. Nε ta na ma jεeri konɔ ke wo sipyii pii wuu na-ε dε, ga piimu m'a kan nε mu ge, pee wuu na, bani mu wuu pu jε pii. ¹⁰ Yaaga kemu bεeri ki jε nε wogo ge,

mu wogo ki jε kii, yaaga kemu bεeri ki jε mu bε wogo ge, nε bε wogo ki jε kii. Pεεnjε ke ki wa nε na ge, Kalaapiire ti t'a kee pεεnjε ki shεε. ¹¹ Nε na ba foro konjɔ puga ni, ga pee kunni na gori naha ke konjɔ ke na. Nε na ba shε ma yiri. To Kile, mu wemu wu wa fεεfεε ge, pu mara ma mεge ki sefεεrε ti gbɔɔrɔ ni, tee sefεεrε temu m'a kan na mu ge; kɔnhɔ p'i binne, p'i bye nigin ba nε ni mu wa nigin mε wε. ¹² Nε bye ni pu ni konjɔ na tuun wemu ni ge, nε bi pu mara ni mu wo sefεεrε ti ni, m'a bi tee sefεεrε temu kan nε mu ge. Nε pu bεeri mara, nigin bε ya ta buun wu munaa ni wε, fo wemu wu bi yaa wu buun wu munaa ni, kɔnhɔ yemu y'a ka Kile wo Kitabu wu ni ge, yee jɔ di fa ge, fo wee yε.

¹³ «Ga mu yiri n'a da zhe nime. Nε ye bεeri yu na na yaha naha sanha konjɔ ke na, kɔnhɔ fundanga ke ki jε nε ni, ki jɔ na fa ge, kee di bye pu bε ni. ¹⁴ Nε mu wo jomɔ pu kan pu mu, a konjɔ sipyii di pu kɔ; bani pu jε ke konjɔ ke wuu wε, ma na jo ba nε bε wa mε nε jε ke konjɔ ke wo wε. ¹⁵ Di w'a ma jεeri na go ma pu lɔ yeege ke konjɔ puga ke ni wε, ga n'a ma jεeri jo ma pu mara, m'a pu tanha Shitaanni na. ¹⁶ Pu jε ke konjɔ ke wuu wε, ma na jo ba nε bε wa mε nε jε ke konjɔ ke wo wε. ¹⁷ Ma wo can wu taga pu pye fεεfεε. Mu wo kafila wu wu jε can we. ¹⁸ Tungana lemu na m'a na tun na pa konjɔ puga ge, lee tungana le na nε bε ya pu tun shε konjɔ ki na. ¹⁹ Nε naye waa yaha fεfεere ni mu mu pee wuu na, kɔnhɔ pu bε di puyε waa yaha p'i bye fεεfεε can wu ni.

Yesu ya Kile jεeri wu n'a daa fεε pu bεeri mu

²⁰ «Nε ta na ma jεeri pii yε wuu na-ε dε, ga piimu bε pu da ba dā nε na pu jomɔ pu funjɔ ni ge, pee bε wuu na n'a ma jεeri, ²¹ kɔnhɔ pu bεeri di binne, p'i bye nigin, ba mu To Kile jε mε ni nε ni, nε bε di jε mu ni mu ni wε. P'i binne, p'i bye nigin ni wε bε ni, kɔnhɔ konjɔ sipyii di dā li na na mu w'a nε tun. ²² Pεεnjε ke mu ya kan nε mu ge, kee pεεnjε ke nε kan pu bε mu, kɔnhɔ p'i binne p'i bye nigin ba nε ni mu jε mε nigin wε. ²³ Nε pinne ni pee ni na pye nigin, mu bε d'a pinne ni nε ni na pye nigin; kɔnhɔ pu bε di já pinne p'i bye nigin can can na. Lee bu bye,

konjɔ sipyii na li cε na mu w'a nε tun, na pee bε ya taan mu mu ba nε taan mu mu wε.

²⁴ «Na To Kile, piimu m'a kan nε mu ge, nε na ba shε bye xuu wemu ni ge, na funjɔ ki wa pu bε di ba shε bye wà ni na ni. Nɔɔrɔ we m'a kan na mu ge, kɔnhɔ p'i wee nɔɔrɔ we ja, bani nε taan mu mu na ta konjɔ sanha nɔhɔ shan wε. ²⁵ To Kile, mu wemu w'a tii ge, konjɔ ya ta mu cε wε; ga nε kunni d'a mu cε. Piimu m'a kan nε mu ge, pee bε ya li cε na mu w'a nε tun. ²⁶ Nε pu pye p'a mu cε, nε sanha di wa da da pu pyi p'a ma ceni. N'a taan ma mu taangana lemu na ge, kɔnhɔ kee taanjεεge ke tuugo di já pye pu tε ni, nε bε di binne bye ni pu ni nigin.»

18

Yawutuu p'a Yesu co
(Macao 26:47-56; Marika 14:43-50; Luka 22:47-53)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya yee jo xɔ wε, a wu ni wu kalaapiire t'i yiri kari Sedɔrɔn dugo ki kadugo yiri. Tiire kerεye ya yi bye wee xuu wu ni, a p'i shε jε yee ni.

² Zhudasi we wu bi da ba Yesu nɔhɔ yaha ge, lee bi wee ta wee bε ya yee tiire kerεye yi sanha cε. Bani Yesu bi tee na se wà ni wu kalaapiire ti ni. ³ Na Yesu ni wu kalaapiire ti yaha wee xuu wu ni, a Zhudasi di nɔ. Wu ni sɔrɔsii ni Kile-pεεnjε pugbɔhɔ ki gedii pii pu bye. Saraya jaha shɔɔnrivεε jɔnjɔfεε ni Farizhεen pu bi pee pinne ni Zhudasi ni. Namuuyɔ ni sokinnaa ni pu bye, yagboyɔ bε di jε pu mu.

⁴ Keree kiimu bεeri ki bi da ba bye Yesu na ge, wu bi kee bεeri cε xɔ. A wu fulɔ pii sipyii pii na na pu yege na: «Jɔgɔ yee di zhaa wε?» ⁵ A p'i jo: «Nazaretɔ shεen Yesu.» A Yesu di pu pye: «Nε wu jε wii!» Zhudasi we wu bi Yesu nɔhɔ yaha ge, lee bi wee bε ta ni pu ni. ⁶ Ba Yesu ya pu pye: «Nε wu jε wii!» wε, a p'i guri guri kaduma, na laha laha to jinε na. ⁷ A Yesu di guri pu yege sanha na: «Jɔgɔ yee di zhaa wε?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Nazaretɔ shεen Yesu.» ⁸ A Yesu di pu pye: «Go nε yee pye jo nε wu jε wii. Yee bu da yee na nε shaa, yi pii samaa yaha pee di da gaanji.» ⁹ Lee funjɔ ni jomɔ pemu Yesu bi jo ge, a pee di bye can, na: «Na To Kile, piimu bεeri m'a kan nε mu ge, nigin bε ya piin nε

mu pu ni we.» ¹⁰ Lee bi ηmōpara la ta Simō Pyēeri mu, a wee di lee kō li forogo ni, na saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō wu wo bulo kanige cē niwēne paa laha. Wee kapyebye we mēge ki bye na Malikusi. ¹¹ A Yesu di Pyēeri pye: «Ma ηmōpara le le wà li forogo ki ni! Wee tuun wu ni, nē To Kile w'a kanhama pemu gbegele yaha nē jaha na ge, mu funnō wa nē wu jé pee ni-i gē?»

¹² Ayiwa, ba Yesu ya yee jo wē, a sōrōsii ni pu wo jūnōfōgbō we, ni Yawutuu gēdii p'i Yesu co na wu keye ye pō. ¹³ A p'i fēnhē shē ni wu ni Anē mu, wee bye Kayifē wo yafena; Kayifē di bi bye saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō we lee yee le. ¹⁴ Wee Kayifē wu w'a bi pe jomō pe taga Yawutuu jūnōfēē pu yeri na: «Ta yee ya li cē na jo l'a pōrō yee mu na shēn nigin wu xu sipyii pu bēeri wuu na wē?»

Pyēeri ya foro Yesu kaa tãan

(Macoo 26:69-70; Marika 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Ayiwa, ba p'a gaanji ni Yesu ni wē, a Simō Pyēeri ni kalaapiire la bē di daha pu fēni na gaanji. Macēne ki bye lee kalaapiire le ni saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō wu tē ni; lee l'a pye kapunō a lee kalaapiire l'i jé ni pu ni saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō wu kaanā ki ni. ¹⁶ A Pyēeri di ba yere kpēenge ki na, kujōō li jō na. Lee kalaapiire lemu l'a pye saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō wu cēvōō ge, a lee di guri foro kpēenge ki na. Cee wemu wu bi kujōō li jō sigēē ge, a wu ba jo ni wee ni, na Pyēeri lenē kaanā ki ni. ¹⁷ Ayiwa, ba Pyēeri ya jin kaanā ki ni wē, cee we w'a kujōō li sigēē ge, a wee di wu pye: «Ta mu bē bē wu wa we ná we wo kalaapiire ti ni wē?» A Pyēeri di wu jō shō na: «Ahayi, nē wa pu ni-i dē!» ¹⁸ Wiire tuun wu bye wii, a kapyebyii pu ni sōrōsii p'i na gberī na wahani. A Pyēeri bē di ba yere pu tãan na ganha na wahani.

Saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō w'a Yesu yege

(Macoo 26:59-66; Marika 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Ayiwa, a saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō wu Yesu yege wu kalaapiire tē ni wu kalaa wu keree na. ²⁰ A Yesu di wu pye:

«Nē kunni, kpēenge na nē bi ma yu sipyii pu bēeri jii na. Nē bi sipyii pu kalaa Kile-pēēne piyēyē ye, ni Kile-pēēne pugbōhō ki ni. Wee xuu wu ni bē Yawutuu pu bēeri bi ma puyē pinne. Nē ta na jomō pa shishiin jo ηmōhōrō ni wē. ²¹ Jaha na ma di na yegeē wē? Piimu p'a na jomō pu logo ge, pee yege na dii nē d'a pu kalaa wē. Nē yemu jo ge, p'a yi cē can can na.» ²² Ba Yesu ya yee jo wē, lee di Kile-pēēne pugbōhō ki gēdi wa ta wu tãan. A wee di kadaa ja wu jibēge ni, na wu pye: «Saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō wu wo jō shōgana li wa le mu mu ya?» ²³ A Yesu di wu pye: «Nē bu da nē kafilakuumō jo, lemu l'a wu kolo ge, lee jo. Ga ye nē jo ge, yee bu da y'a tii tajogo ni, jaha na ma d'a na kpōn wē?»

²⁴ A Anē di pōrō ti yaha wà Yesu na, na wu yaha shē gan Kayifē mu, saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō we.

Pyēeri ya foro Yesu kaa tãan sanha

(Macoo 26:71-75; Marika 14:69-72; Luka 22:58-62)

²⁵ Lee bi Simō Pyēeri ta sanha na ki tãan na wahani. A sipyii pii di wu yege na: «Ta mu bē bē wu wa we ná we wo kalaapiire ti ni wē?» Ga, a Pyēeri di foro wu kaa tãan na jo: «Ahayi, nē wa pu ni-i dē!» ²⁶ Ná wemu wo niwēne Pyēeri ya paa laha ge, wee wo ceborona wa bē wu bye saraya jaha shōonrivēē wo jūnōfōgbō wu kapyebye wa. A wee di Pyēeri pye: «Wee tuun wu ni, ta nēyē pyaa ya mu ja ni wu ni shiizhan tiire kerēyē yi ni wē?» ²⁷ Ga, a Pyēeri di guri jo sanha na yi jē can wē, a xhupoo di mēē su taapile ni.

P'a shē ni Yesu ni Pilate mu

(Macoo 27:1-2, 11-14; Marika 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Lee kadugo na a p'i foro ni Yesu ni Kayifē kaban, na garī ni wu ni Oromē gbafēnēeri wu kaanā ki ni. Lee ya pye jīmugunō wu na. Yawutuu jūnōfēē pu ya ta sōō na jé kaanā ki ni wē, kōnhō p'i gori yaha fēēfēē na bē ni pu wo kalēgēē ki ni, kōnhō pu bē di ba já Nuwuuro ti wo Kalenē li yalige ki li. ²⁹ Lee l'a Pilate pye w'a foro pa pu yiri kpēenge ki na, na ba pu yege na: «Lekē we ná we d'a pye y'i wu jaagi lee na wē?»

³⁰ A p'i Pilate pye: «We ná we da bye wu jē

kakuubye wε, wèe bi da ga ba ni wu ni mu mu wε.» ³¹ A Pilate di pu pye: «Y'a se ni wu ni yiyε pyaa di shε kiiri kɔn wu na na bε ni yi wo saliya wu ni.» A p'i Pilate pye: «Li ya saha wèe pu sipya wa shishiin gbo wε.» ³² Lee ya pye mu, kɔnhɔ Yesu bi jomɔ pemu jo na wee na ba xhu xugana lemu na ge, pee jɔ di fa.

³³ Wee tuun wu ni a Pilate di guri jé gbafɛnɛɛri wu kaɔɔa ki ni, na Yesu yiri na wu yege na: «Yawutuu wo saan mu jε ya?»

³⁴ A Yesu di Pilate pye: «Muyε pyaa k'a ye kɔn mayε funjɔ ni na jo laa, ta watii w'a yi jo mu jii na?» ³⁵ A Pilate di wu pye: «Wee tuun wu ni, ma na ja Yawutu gε? Muyε pyaa shishiin ni saraya jaaha shɔɔnrivɛɛ jɔɔfɛɛ, pee p'a pa ni ma ni nε mu, na nε wu kiiri kɔn ma na. Lekε ma d'a pye pu na wε?»

³⁶ A Yesu di wu pye: «Nε wo saanra ti wa naha ke kɔɔ ke na wε. Nε wo saanra ti da bi bye naha ke kɔɔ ke na, nε wo sipyii pu bi da kashɛn ɲmɔ nε kaa na, kɔnhɔ Yawutuu jɔɔfɛɛ pu ganha bu já nε co wε. Ga nε wo saanra ti jε naha ke kɔɔ ke na wε.» ³⁷ A Pilate di Yesu pye: «Wee tuun wu ni saan mu jε gε?» A Yesu di wu pye: «Mayε pyaa ki wa yi yu na saan nε jε; can wu jε wii. Ga lemu na nε se kɔɔ ke na ge, lee li wa mε, na can wu shεε sipyii pu na. Sipya wemu funjɔ ki jε wu da jaari can ni ge, weefɔɔ wu da da nε jomɔ nuri.» ³⁸ A Pilate di wu pye: «Naha ki jε can wε?»

*P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Macoo 27:15-18, 20-21; Marika 15:6-11;
Luka 23:13-19)*

Ba Pilate ya yee jo wε, na foro kari sanha Yawutuu pu yiri na shε pu pye: «Nε mu kunni, nε kaa la shishiin ja we ná we na lemu l'a wu kagbuu xɔ wε. ³⁹ Ayiwa, ma na jo lee wa wu mu kalɛɛ, na jo yee bɛɛri, ba Nuwuuro ti wo Kalenε l'a nɔ wε, di ma kasoleme wa yaha yi mu. Lee funjɔ ni yi la jε di Yawutuu pu wo saan wu yaha ya?»

⁴⁰ A p'i ganha na sɛɛ na yu: «Ahayi dε! ma ganha bu wee yaha wε, Barabasi yaha!» Na ta wee Barabasi we di bi dun sipyii na.

19

*Pilate ya sɔɔ li na na pu Yesu gbo
(Macoo 27:22-31; Marika 15:12-20; Luka*

23:20-25)

¹ Ayiwa, Pilate ya li ta mu ge, a wu jo na pu Yesu kpɔn ni susɔlɔɔ ni. ² A sɔrɔsii p'i xhuyo shin na pye saanra jɔdɔnɔ, na lee tɔ wu jɔɔ ni. Na saannaa fadegbɔhɔ nijiga ka le wu na. ³ A p'i ganha na fuloo wu na na yu: «Naabye Yawutuu saan!» Na ganha na kadawahaa leni wu ni.

⁴ A Pilate di guri foro sanha kpɛɛnge ki na na shε sipyiiire ti pye: «N'a da pu pye p'i foro naha ni wu ni kpɛɛnge ki na, kɔnhɔ y'i li cε na jo nε ta kaa la shishiin ja we ná we na lemu l'a wu kagbuu xɔ wε.» ⁵ A p'i foro ni Yesu ni, xhuyo jɔdɔnɔ li na jε wu na, saannaa fadegbɔhɔ nijiga ki bε di jε wu na. A Pilate di sipyiiire ti pye: «Ayiwa, ná wu we!» ⁶ Ba saraya jaaha shɔɔnrivɛɛ jɔɔfɛɛ ni Kile-pɛɛɲε pugbɔhɔ ki gɛdii p'a Yesu ja wε, na ganha na xhuulo, na yu: «Yi wu kori tige na! Yi wu kori tige na!» A Pilate di pu pye: «Yiyε pyaa ki pa wu co shε gori tige ki na, bani nε kunni wa kaa la shishiin ja we ná we na lemu ya wu kagbuu xɔ wε.» ⁷ A Yawutuu jɔɔfɛɛ p'i Pilate pye: «Saliya wa wu jε wee mu, na saha ni wee saliya wu ni, w'a yaa na gbo; bani w'a wuyε yaha na Kile ja wee jε.»

⁸ Ba Pilate ya pee jomɔ pu logo wε, a wusama di fya. ⁹ A wu guri jé ni Yesu ni gbafɛnɛɛri wu kaɔɔa ki ni sanha, na shε wu yege na: «Mii mu d'a yiri wε?» Ga Yesu ya ta wu jɔ shɔ wε. ¹⁰ A Pilate di Yesu pye: «Go nε na m'a fɛhε gε? Ta mu ya li cε na jo se wa nε ni nε wu mu yaha wε? Se d'a nɔhɔ pye bε nε ni sanha nε wu mu kori tige na wε?» ¹¹ A Yesu di wu pye: «Kile w'a wee se wu kan mu mu nijaa, lee bε wε muyε pyaa wo se bi da ga já bye nε na kaa la shishiin na wε. Lee funjɔ ni, wemu w'a nε co na pa gan mu mu ge, lee l'a wee wo jurumu wu pye w'a jεhε mu wo wu na.»

¹² Ba Yesu ya yee jo wε, a Pilate di ganha na yahagana shaa wee tuun wuyε pyaa ni Yesu na. Ga, a Yawutuu p'i ganha na sɛɛ na yu: «Ma bu sii we ná we yaha, ma jε nige Oromε saannaa jɔɔfɔɔ Sezari napii wε. Sipya sipya w'a jo na saan wee jε ge, weefɔɔ ya jɛri Oromε saannaa jɔɔfɔɔ wu pɛn.» ¹³ Ba Pilate ya yee logo wε, na Yesu yeege sanha kpɛɛnge ki na. Pu bi xuu wa yaa wà nɔhɔdaan wu ni ni kagereye

ni kaanja ki ni. Wee xuu wu mɛgɛ ki bye Yawutuu jomɔ pu ni na: «Gabata.» A Pilate di ba diin wu kiirikɔɔn koro li ni wee tuun wu ni. ¹⁴ Kee canja ki jimuguro ti bi da bye Yawutuu wo Nuwuuro ti wo Kalenɛ le. Na canja ki ta k'a nɔ jinɛ ninɛ ni, a Pilate di Yawutuu junɔfɛɛ pu pye: «Yi saan wu we.» ¹⁵ A p'i ganha na xhuulo na yu: «Yi wu yeege naha! Yi wu yeege naha! Yi wu kori tige na!» A Pilate di pu pye: «Nɛ wu da yee wo saan wu kori tige na ya?» A saraya jaha shɔɔnrivɛɛ junɔfɛɛ p'i wu pye: «Saan watii jɛ nige wɛɛ mu Oromɛ saannaa junɔfɔɔ Sezari kadugo na wɛ.» ¹⁶ Wee tuun wu ni a Pilate di Yesu jɔ yaha pu mu, na pu shɛ wu kori tige na.

P'a shɛ Yesu kori tige na

(Macoo 27:32-44; Marika 15:21-32; Luka 23:26-43)

A sɔɔsɛii p'i Yesu co, na foro ni wu ni kanha ki ni, ¹⁷ na wuyɛ pyaa wo korikoritige ki taha wu junɔ ni. A p'i ganha na gaanji xuu wà ni, wee mɛgɛ jɛ na: «Nugɔɔɔgo xuu» p'i wu yiri Yawutuu jomɔ pu ni na «Goligota.» ¹⁸ A p'i shɛ wu kori tige na wà. A p'i sipyii shuun wa bɛ pinne kori ni wu ni. Wa jɛ wu kanige cɛ; wa jɛ wu kamɛnɛ cɛ. A Yesu yɛ pyaa di bye pu ninɛ ni. ¹⁹ A Pilate di pu pye p'a kama pa ka kɔɔrɔ la na, na lee kori korikoritige ki na wu junɔ na. Pee kama pu pe na:

NAZARËTI SHËEN YESU, YAWUTUU WO
SAAN WË.

²⁰ Yawutuu nijɛhɛmɛɛ pu bi pee kama pu kalaa, bani p'a bi Yesu kori xuu wemu ni ge, wee xuu wu bi lii kanha ki na wɛ. Pee kama pu bɛ di bi ka Yawutuu jomɔ pu ni, na pu ka Oromɛ shɛɛn jomɔ pu ni, na pu ka Girɛkii jomɔ pu bɛ ni. ²¹ Wee tuun wu ni a saraya jaha shɔɔnrivɛɛ junɔfɛɛ p'i shɛ Pilate pye: «Mu bi yaa mu yi ka na «Yawutuu saan wɛ,» ga mu bi yaa mu yi ka na: «We ná we ya jo na Yawutuu saan wee jɛ.»» ²² A Pilate di pu pye: «Nɛ yemu ka na xɔ ge, yee y'a da bye wà.»

²³ Ayiwa, ba sɔɔsɛii p'a Yesu kori xɔ tige ki na wɛ, na wu fàya yi shan tahaa shishɛɛɛ, wa bɛɛri w'a taa la lɔ. A p'i wu fadegbɔhɔ ki bɛ lɔ, kee fadegbɔhɔ ke di bye fàja nigin, joomɔ baa. Na lɔ fugba wu na, na digi

nɔhɔdaan, tajɔɔgo bye ki na xuu wa shishiin ni wɛ. ²⁴ A sɔɔsɛii p'i puyɛ pye: «Wù ganha bu da wu fadegbɔhɔ ki shɛɛngi wɛ, wù kagaanshaan pye ki na, ki na nɔ wemu na ge, kɔnhɔ wù wee cɛ.» Ba lee ya pye mu wɛ, yemu y'a ka Kilɛ Kafila wu ni ge, a yee jɔ di fa na:

«P'a na fàya yi taa taa puyɛ na,

na kagaanshaan pye na fadegbɔhɔ ki
wuu na.»*

Lee sɔɔsɛii p'a pye.

²⁵ Lee bi Yesu nu Mariyama, ni wu nu wu ceboroshɔ, ni Kilopasi shɔ Mariyama, ni Magadala shɛɛn Mariyama yɛ ta pee ya yere Yesu korikoritige ki tàan. ²⁶ Ba Yesu ya wu nu wu jɔ wɛ, kalaapire lemu kaa li bi dan wu ni ge, na lee bɛ jɔ nufɔɔ wu tàan wɛ, a wu wu nu wu pye: «Nufɔɔ we, ma ja wu we.» ²⁷ Lee kadugo na a wu lee kalaapire li bɛ pye: «Ma nu wu we.» Na co kee canja ki na, a lee kalaapire l'i gari ni Yesu nu wu ni wu kaban, na wu co xuuni.

Yesu xugana

(Macoo 27:45-56; Marika 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Lee kadugo na ba Yesu ya li cɛ na keree ki bɛɛri jɔ ya fani fo na pa nɔ we tuun we na wɛ, a wu jo: «Waga ki wa nɛ na.» W'a yee jo, yemu y'a ka Kilɛ Kafila wu ni ge, kɔnhɔ yee bɛ jɔ di fa. ²⁹ Lee bi shɔɔ la ta wà lee ya jɛ vinegiri na. A p'i yoro ta lɔ fyɛnmi wee vinegiri wu ni, na tee migile kagaanga ka na na taha Yesu jɔ na. Tige kemu wo genɛ k'a bye kagaanga ki ge, kee mɛgɛ ki jɛ na «Izopu.» ³⁰ Ba w'a tee yoro ti sɔn sɔn wɛ, na jo: «Keree ki bɛɛri jɔ ya fa nimɛ.» Ba w'a yee jo wɛ, na wu junɔ sogi, na wu munaa li kan Kilɛ mu.

Sɔɔsi wa ya Yesu firi wu kabanugo na

³¹ Ayiwa, kee canja ki bye Yawutuu wo cadɛɛngɛ ki cadanga. Sipyii piimu p'a kori tiye yi na ge, Yawutuu junɔfɛɛ pu funɔɔ bye pee pu cadɛɛngɛ ki ta wà wɛ. Bani kee cadɛɛngɛ ki bi kiyɛ waa cadɛɛnyɛ yi saya na. Lee wuu na p'a shɛ Pilate jɛɛri, sipyii piimu p'a kori kori ge, na wu pee yaha p'i shɛ pee tɔɔyɔ kɛgi kɛgi p'i xhu tɔvuyo na, kɔnhɔ p'i pu tirige laha tiye yi na. ³² A sɔɔsɛii p'i gari, sipyii shuun wemu p'a pinne kori ni Yesu

* 19:24 Zaburuu 22:19

ni ge, a p'i she nɔ na nizhiime wu tɔɔyɔ kɛgi kɛgi, na jɛri shuun wo wu yiri, na wee bɛ tɔɔyɔ kɛgi kɛgi. ³³ Ba p'a nɔ Yesu na wɛ, na wee ta wee ya xu xɔ, na bye pu ya wee wo tɔɔyɔ yi kɛgi kɛgi wɛ. ³⁴ Ga, a sɔrɔsi nigin wa di wu canmi taga Yesu firi wu kabanugo na. Taapile ni, a shishan ni lɔhɔ di foro tafirige ki ni. ³⁵ Sipya wemu w'a pe jomɔ pe paari mɛ ge, weefɔɔ yɛ pyaa k'a le ja nii na. Wu nii kanagaa ki bɛ di jɛ can. Wuyɛ pyaa ki bɛ wa dɔ li na na wee nii kanagaa ki jɛ can. W'a kii keree kii paari, kɔnhɔ yee bɛ di dɔ ki na. ³⁶ Ayiwa, kii keree kii bɛɛri ya pye mu ge, yemu y'a ka Kilɛ Kafila wu ni ge, a yee jɔ di fa na:

«Wu kaciige ka shishiin wa da ba gɛgi wɛ.»*

³⁷ L'a ka sanha xuu wa bɛ ni Kilɛ Kafila wu ni na:

«Sipya wemu p'a firi ge, wee p'a da ba wii.»*

Yesu legana faɲa ni

(Macoo 27:57-61; Marika 15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ Lee kadugo na a Arimate shɛɛn Yusufu di shɛ Pilate jɛɛri na wu sɔɔ pee mu, p'i she Yesu nixhugo ki tirige laha tige ki na. A Pilate di sɔɔ pu mu. Yusufu bɛ bi bye Yesu wo kalaapire la, ga Yawutuu pu wo jɔni fyaara ti bi wu pye wu na ɲmɔhɔni. A wu gari na shɛ Yesu nixhugo ki tirige. ³⁹ Ayiwa, Nikodemu wemu wu bi shɛ Yesu yiri caɲa ka piige ge, a wee bɛ di ba ni nudanga yaɲmuyɔ tɛhɛ shuun wa ni, na yi suri yiyɛ ni. Nigin wa mɛgɛ jɛ na Izopu, nigin wusama mɛgɛ di jɛ na alowɛsi. Yi bɛɛri bi yaa yi kiloo kɛɛɛ taanri (30) xɔ. ⁴⁰ A pee shuun wu Yesu nixhugo ki lɔ, na nudanga yaɲmuyɔ yi le fatɔɲɔ ka ni, na kee migile wu na, na bɛ ni Yawutuu pu wo xuu legana li ni. ⁴¹ Tiire tɛgɛ ka bye wɔ kee bi lii Yesu takorogo ki na wɛ. Faɲa ka nidugiyahaɲa di bye kee tɛgɛ ki wo faaya yi ni, sipya bi sanha le ja kee ni wɛ. ⁴² Ba ma na jo kee caɲa ki bye Yawutuu pu wo cadɛɛngɛ ki cadanga ge, a p'i fyaala shɛ Yesu le kee faɲa ki ni, bani faɲa ki bɛ bi lii wɛ.

* 19:36 Zaburuu 34:21, ɛkizode 12:46, Nɔburuu 9:12

20

Yesu ya jɛ na foro xu ni

(Macoo 28:1-8; Marika 16:1-8; Luka 24:1-12)

¹ Ayiwa, Dimazhi wu jɔsɔɔgbɔhɔ ki na, na kpɛɛngɛ ta ki sanha wo wɛ, a Magadala shɛɛn Mariyama di gari faɲa ki na. Kageegbɔhɔ ke pu bi gologolo taga faɲa ki jɔ tɔ ge, a wu shɛ kee ta k'a laha faɲa ki jɔ na. ² Kalaapire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge, a wu baa kari Pyɛɛri ni lee yiri, na shɛ pee pye: «P'a Kafɔɔ nixhugo ki lɔ yeege faɲa ki ni, wɛɛ di ya cɛ mii p'a wu yaha wɛ!»

³ Ba Pyɛɛri ni lee kalaapire l'a pee jomɔ pu logo wɛ, a p'i foro, na gari faɲa ki na. ⁴ Pu shuun wu bɛɛri wu bi fe na gaɲɔ faɲa ki na. Ga, a lee kalaapire li tɔrɔ di wɛri Pyɛɛri na, a lee di baa toro Pyɛɛri taan, na shɛ nɔ wu jaha na faɲa ki na. ⁵ Ba wee ya nɔ faɲa ki na wɛ, na jaari wii ki funɲɔ ni; faviire te pu bi taga Yesu migile ge, a wu tee faviire ti ja wɔ jɛɛ ki na. Ga wu kunni di ya jɛ faɲa ki ni wɛ. ⁶ A jɛri di bye, a Simɔ Pyɛɛri di nɔ. Ba wee ya nɔ wɛ, na jɛ faɲa ki ni, na faviire ti ja wɔ jɛɛ ki na. ⁷ Faɲa kemu ki bi taga Yesu jɔɲɔ ki migile ge, a wu kee ta p'a kee kurulo, na ki yaha ki yɛ xuu ni. Kee bi ta pinne ni te ti faviire ti ni wɛ. ⁸ Wee tuun wu ni, kalaapire lemu l'a fɛnhɛ nɔ faɲa ki na jaha na ge, a lee bɛ di na jɛ faɲa ki ni. A wee bɛ di li ja mu, na dɔ li na na Yesu ya jɛ. ⁹ Jomɔ pemu pu bi ka Kilɛ Kafila wu ni ge, na li waha l'i waha, Yesu ya yaa na jɛ na foro xu ni ge, kalaapiire ti bi sanha pee cɛ ta wɛ. ¹⁰ Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i guri na ma deeye ni.

Yesu ya wuyɛ shɛ Magadala shɛɛn Mariyama na

(Macoo 28:9-10; Marika 16:9-11)

¹¹ Ayiwa, lee di Mariyama ta w'a shɛ yere faɲa ki jɔ na, na ganha na mɛɛ suu. A wu mɛsuwo wu ba leele, na jaari wii faɲa ki funɲɔ ni. ¹² Na melekɛɛ shuun wa ja wɔ, faviire di jɛ pu na. Xuu wemu ni pu bi Yesu sinniɲɛ ge, wee xuu wu ni pu bi tiin. Nigin wa wu bye jɔɲɔ ke xuu we ni, wusama di jɛ tɔɔyɔ ye xuu we ni. ¹³ A pee melekɛɛ p'i Mariyama pye: «Cee we, jaha na mu di

* 19:37 Zakari 12:10

wa mɛɛ suu wɛ?» A wu jo: «Nɛ Kafɔɔ wu nixhugo p'a lɔ, nɛ di ya cɛ mii p'a wu yaha wɛ.» ¹⁴ Ba w'a pee jomɔ pu yu wɛ, na ba ɲmahana ɲɛri, na Yesu niyerege ɲa wà; ga wu bi ta li cɛ na jo Yesu wu ɲɛ wii wɛ. ¹⁵ A Yesu di wu yege na: «Cee we, ɲaha na mu di wa mɛɛ suu wɛ? Jɔgɔ mu di wa zhaa wɛ?» Ayiwa, a Mariyama di ganha na giin na tiire tɛgɛ ki kafɔɔ wu wi, na wu pye: «Yesu n'a zhaa, ma bi ta m'a wu lɔ, wu sanha shɛ na na di shɛ wu lɔ da gaanɲi.» ¹⁶ A Yesu di wu pye: «Mariyama!» A Mariyama di ɲmahana ɲɛri wu yiri na wu pye Yawutuu jomɔ pu ni na: «Rabuni!» (Lee kɔri ɲɛ «Karamɔgɔ.») ¹⁷ A Yesu di wu pye: «Ma ganha bu da gbɔn na na wɛ, bani nɛ sanha dugi fɔlɔ na kari na To wu yiri wɛ. Shɛ yi jo na cebooloo pu mu na nɛ w'a duri na gaanɲi na To wu yiri, yee bɛ wo To we; wee wemu wu ɲɛ nɛ Kile, na ɲɛ yee bɛ wo Kile ge.» ¹⁸ A Magadala shɛɛn Mariyama di shɛ kalaapiire ti pye na wee ya Kafɔɔ ɲa. Yesu ya yemu jo wu mu ge, a wu yee jo pu mu.

Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire ti na (Macoo 28:16-20; Marika 16:14-18; Luka 24:36-49)

¹⁹ Wee Dimazhi wuyɛ pyaa yakonɔ, kalaapiire ti bye puga ka ni. Pu bi kee gburaya yi shɔhɔ wà puyɛ na Yawutuu ɲunɔfɛɛ pu ɲii fyaara wuu na. A kalaapiire t'i ba binne Yesu fo ɲa w'a yere pu niɲɛ ni. A wu pu pye: «Kile wu ɲapiɲɛ kan yi mu.» ²⁰ Ba w'a yee jo wɛ, na wu keye ni wu kabanugo ki shɛ pu na. Ba kalaapiire t'a Kafɔɔ wu ɲa wɛ, a pu funyɔ di sii taan xuuni. ²¹ A Yesu di pu pye sanha na: «Kile wu ɲapiɲɛ kan yi mu. Na To Kile w'a na tun tungana lemu na ge, lee tungana le ninunɔ na nɛ bɛ w'a da yi tun.» ²² Ba w'a yee jo wɛ, na ɲɔ kafɛɛgɛ fɔ wà pu na, na pu pye: «Yi Fɛfɛɛɛ Munaa li shɔ. ²³ Yi bu sipya bɛɛri wo jurumu yafa wu mu, weefɔɔ wo jurumu wu na yafa wu mu. Ga yee bye yee di ya sipya wemu wo jurumu wu yafa wu mu wɛ, weefɔɔ wo jurumu wu da yafa wu mu wɛ.»

Yesu ya wuyɛ shɛ Tomasi na

²⁴ Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire ti na cana kemu ge, kalaapiire lemu mɛgɛ ki ɲɛ na Tomasi, p'i wu pyi sanha na «ɲmami» ge,

wee bye ni pusamaa ni kee cana wɛ. ²⁵ A Kalaapiire tisara di ba wee pye: «Wèe ya Kafɔɔ ɲa!» A Tomasi di pu pye: «Nɛ kunni bye nɛ tɔɔɔ ti fɛ pu ɲa wu keye yi na, na na kabee taha tee tɔɔɔ te wɔ fɛ pu na, na na kenɛ bɛ taha ɲmaga ki wo fɛ pu bɛ na wu kabanugo ki na wɛ, nɛ da ga dà yi na bada wɛ.» ²⁶ Ayiwa, a cewuu nigin di doro, a kalaapiire t'i ba shɛ tiyɛ pinne sanha puga ki ni. Tomasi bɛ di bi bye ni pu ni kee cana. A p'i gburaya yi shɔhɔ. A p'i ba binne Yesu fo ɲa puyɛ niɲɛ ni. A wu pu pye: «Kile wu ɲapiɲɛ kan yi mu.» ²⁷ Lee kadugo na a wu Tomasi pye: «Tomasi, fulo naha, m'a ma kenɛ ki taha na keye yi na ma wii; ma bu xhɔ m'a ki taha na kabanugo ki bɛ na wii. N'a daa baara ti yaha, m'a da daa na na.» ²⁸ A Tomasi di wu pye: «Ebe! Mu wu ɲɛ nɛ Kafɔɔ ni nɛ Kile!» ²⁹ A Yesu di wu pye: «Mu ya nɛ ɲa ge, lee bɛ l'a mu pye mu ya dà nɛ na wɛ! Piimu pu ɲɛ pu ya nɛ ɲa wɛ, na dà nɛ na ge, pee ɲɛ duba nagoo.»

Yohana Kitabu wu kakana ɲunɔ

³⁰ Yesu ya kakanhanɲaa ɲiɲɛɲɛɛ kii bɛ pye wu kalaapiire ti ɲii na, kee ya ta ka naha we Kitabu we ni wɛ. ³¹ Ga kiimu k'a ka ge, kee wo kakana ɲunɔ ki wa kɔnhɔ y'i li cɛ, y'i dà bɛ li na na Yesu wu wa Shɔvɔɔ we, na wee wu ɲɛ Kile Ja we. Y'i nɔhɔ ɲii sicuumɔ ta wee n'a daa we funɲɔ ni wu mɛgɛ ki fanha ni.

21

Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire gbarashuun na

¹ Ayiwa, kii keree kii kadugo na, Yesu ya wuyɛ shɛ sanha wu kalaapiire ti na Tiberɛyade Gba wu ɲɔ na. Le shɛgana le na w'a wuyɛ shɛ. ² Simɔ Pyɛɛri, ni Tomasi wemu p'a byi sanha na «ɲmami» ge, ni Nataneli wemu w'a yiri Kana kulo li ni, Galile fiige ki ni ge, ni Zebede jalaa shuun, ni kalaapiire shuun wa bɛ, lee bi pee ta pee bɛɛri na ɲɛ shiizhan. ³ A Simɔ Pyɛɛri di pu pye: «N'a da zhɛ fyaa sha.» A kalaapiire tisara bɛ di jo: «Wèe bɛ pu wa da zhɛ ni ma ni.» A p'i foro kari, na shɛ jé kɔrɔgɔ ka ni, na pu jɔlɔɔ pu ɲɔ kɔn na waa. Ga pu ya fyara bɛ ta kee cana ki wo piige ki ni wɛ. ⁴ Nimugunɔ wu na, a kalaapiire t'i Yesu niyerege ɲa gba

wu jɔ na; ga pu bi ta wu cɛ na jo Yesu wu jɛ wii wɛ. ⁵ A Yesu di pu pye: «Na napiinɛɛ, ta yee ya fyaa pii ta?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Wɛɛ ya ta yaaga bɛ ta wɛ.» ⁶ A Yesu di pu pye: «Yi jɔ wu wá kɔrɔgɔ ki kanige cɛ wu ni, yi na fyaa ta. Ba p'a jɔ wu wá wá wɛ, fyaa pu jɛhɛɛ kenɛ ni, pu ya já jɔ wu kile yeege lɔhɔ ki ni wɛ.» ⁷ Kalaapiire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge, a lee di Pyɛɛri pye: «Pyɛɛri, go Kafɔɔ w'a wii!» Ba Pyɛɛri ya logo na Kafɔɔ w'a wii wɛ, na wu fadenɛ lɔ le, bani wu fadenɛ baa wo wu bye. Na do lɔhɔ ki ni, na ganha na gaanɛ Yesu fɛni. ⁸ A kalaapiire tisara di ganha na ma ni kɔrɔgɔ ki ni, na jɔ wu bɛ kileɛ na ma ni fyaa pu ni. Bani pu bi lii kogoŋɔ ki na wɛ. Pu ni kogoŋɔ ki bye mɛtɛrɛlɛɛ xhuu nigin (100) shi.

⁹ Ba p'a nɔ kogoŋɔ ki na wɛ, na naganhaa jɔ wá, fyaa d'a taha ki jɔnɔ ni, na buuri bɛ jɔ wá. ¹⁰ A Yesu di pu pye: «Fyaa piimu y'a co ge, yi pa ni pii ni naha.» ¹¹ A Simɔ Pyɛɛri di jé kɔrɔgɔ ki ni, na jɔ wu kile yeege, na foro ni wu ni kpɛɛngɛ ki na, wu bɛɛri ya sii ni fya nagaya na fo yi xhuu nigin ni kɛlɛɛ kaguro ni taanri (153). Ga fyaa pu ni pu jɛhɛɛ ni, jɔ wu ya kɔn wɛ. ¹² A Yesu di pu pye: «Yi pa y'i ba li!» Sipya ya ta kalaapiire ti ni wemu ya sɔɔ na wu yege na jo: «Mu di jɛ jɔgɔ wɛ?» Bani pu bɛɛri bi li cɛ na Kafɔɔ wu jɛ wii. ¹³ A Yesu di fulo na buuri wu lɔ kan pu mu, na fyaa pu bɛ lɔ kan pu mu. ¹⁴ Na co fo Yesu jɛduun wu na, wu tɔɔpii taanri wuu l'a pye lere na wuyɛ shɛɛ wu kalaapiire ti na.

Yesu ya Pyɛɛri yegee

¹⁵ Ba p'a li xɔ wɛ, a Yesu di Simɔ Pyɛɛri pye: «Yohana ja Simɔ, ta nɛ kaa ya dan mu ni xuuni na toro pii samaa tãan?» A Pyɛɛri di jo: «Uun gɛ, Kafɔɔ! Muye pyaa ki bɛ ya li cɛ na mu kaa ya dan nɛ ni.» A Yesu di wu pye: «Ta na dubyapiye yi jɔ shaa.» ¹⁶ A Yesu di wu pye sanha tɔɔpii shuun wuu li ni na: «Yohana ja Simɔ, ta nɛ kaa ya dan mu ni xuuni?» A Pyɛɛri di jo: «Uun gɛ, Kafɔɔ! Muye pyaa ki bɛ ya li cɛ na mu kaa ya dan nɛ ni.» A Yesu di wu pye: «Ta na dubyaa pu naha.» ¹⁷ A Yesu di wu yege taanri wuu li ni na: «Yohana ja Simɔ, ta nɛ kaa ya dan mu ni?» A Pyɛɛri jaha di danha, bani Yesu ya wu yege fo tɔɔpii taanri na: «Ta nɛ kaa ya dan mu ni?» Lee na a wu Yesu pye: «Kafɔɔ,

mu ya keree bɛɛri cɛ. Muye pyaa k'a li cɛ na mu kaa ya dan nɛ ni.» A Yesu di wu pye: «Ta na dubyaa pu jɔ shaa!» ¹⁸ A Yesu di Simɔ pye sanha na: «Can can na, n'a da yi jo ma mu, ma lɛvɛɛɛ ti tuun wu ni, mu bi ma ma kirige taga mayɛ pɔ. Xuu wemu w'a ma taan ge, m'a ganha na se wá. Ga mu ba ba lɛ, ma na ba ma keye yirige, sipya watii na kirige ki pɔ ma na. P'a ganha na se ni ma ni xuu wa ni ma funŋɔ jɛ ma shɛ wemu ni wɛ.» ¹⁹ Pyɛɛri bi da ba xhu xugana leke na lee di baraga taha Kile mɛgɛ na ge, lee xugana le Yesu ya shɛ ni le kafila talenɛ le ni. Lee kadugo na a wu Pyɛɛri pye: «Ta ma na fɛni!»

Kalaapiire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge

²⁰ Ba Pyɛɛri ya kara wii wɛ, kalaapiire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge, a wu lee jɔ li na ma pu kadugo yíri. Lee kalaapiire le li bi shɛ diin Yesu tãan na pu yaha pu na li cana ka piige, na wu yege na: «Wù Kafɔɔ, sipya wekɛ wu wa da ba mu nɔhɔ yaha wɛ?» ²¹ Ayiwa, ba Pyɛɛri ya lee kalaapiire li jɔ wɛ, na jo: «Wù Kafɔɔ, we do, leke di da ba we ta wɛ?» ²² A Yesu di wu pye: «Li jɛhɛ daan nɛ mu nago kanna wu gori yaha jiiɛɛɛ na fo di zhɛ nɛ caguribaŋa pye k'a nɔ, mu jaha wa yee ni wɛ? Mu kunni w'a ma nɛ fɛni ye sa!» ²³ A kalaapiire t'i pee jomɔ pe caaga na xuu wu bɛɛri círi na lee kalaapiire le da ga xhu wɛ. Na ta Yesu di ya ta Pyɛɛri pye na jo wu da xhuu wɛ, ga Yesu ya jo na: «Li jɛhɛ daan nɛ mu nago kanna wu gori yaha jiiɛɛɛ na fo di zhɛ nɛ caguribaŋa pye k'a nɔ, mu jaha wa yee ni wɛ?»

Jomɔ pu taxɔgɔ

²⁴ Lee kalaapiire le ninunɔ li wa pe jomɔ pe jaha yu. Wee shiin wu d'a pe jomɔ pe ka bɛ. Wɛɛ bɛ ya li cɛ na can wu jɛ wu jomɔ pe.

²⁵ Ayiwa, Yesu ya keree niɛhɛɛɛ kiiti-igee bɛ pye. Pu da bi jo p'i kee bɛɛri nigin nigin ka, nɛ giin jo pee Kitabuu pu bɛɛri bi da já jé koŋɔ puga ni wɛ.

Kapyegee Yesu Tudunmɔɔ pu wo Kapyegee

Jɔgɔ w'a we Kitabu we ka wɛ?

Luka w'a we Kitabu we ka. Luka bye Yawutu wɛ, ga Yesu wo n'a daa fɔɔ nijemɛ wu jɛ wii. Luka yɛ pyaa ya kii keree kii ja, na jɛ bɛ ki pyevɛɛ ni, lee na w'a yu tɔɔnii nijɛhɛnɛɛ ni «wɛɛ». Luka ya kushɛgɛɛ kii pye kulogoo kii ni, ni Tudunmɔɔ Pɔli ni, Jozaama pu yɛɛ li wuu na, na wu tɛri wu labye wu na. W'a yiri ni Pɔli ni Torowasi ni na kari Filipe ni (Kapyegee 16:10-12). Lee kadugo tɔan na ba binne yiri ni wu ni Filipe ni na kari Zheruzalemu ni, ni Oromɛ bɛ ni (Kapyegee 20-28).

Naha na ke mɛgɛ ke di jɛ na «Kapyegee» wɛ?

We sɛmɛ we mɛgɛ ya yiri na «Kapyegee, kelee Yesu tudunmɔɔ pu wo kapyegee, kelee Fɛfɛɛɛ Munaa li wo kapyegee». Bani wu bɛɛri w'a ji kapyegee na Fɛfɛɛɛ Munaa ya tudunmɔɔ pu jaha co p'a kiimu pye, kɔnhɔ p'i Egilizi wu nɔhɔ tenɛ kɔnɔ ke na ge. Na fara lee bɛɛri na, Fɛfɛɛɛ Munaa kaa ya yu Kapyegee Kitabu wu ni l'a ye tɔɔnii kelee kaguro (50) na, na jaha tii Fɛfɛɛɛ Munaa li batizeli wu yɛ na, ni na ji Fɛfɛɛɛ Munaa li na, ni na jaari na bɛ ni li jidaan ni.

Fɛfɛɛɛ Munaa li wo sefɛɛɛ ti gbɔɔrɔ ni tudunmɔɔ p'a bi se jaha na, na kakanhanja pyi. Yesu na xu na jɛ, keree kiimu bɛɛri k'a pye lee kadugo na Egilizi wu ni ge, kee keree ki jaha we Kitabu we ya yu.

We Kitabu we kakana juna

We sɛmɛ we ya Egilizi wu jɔ kɔngana yu wɛɛ mu Zheruzalemu ni, ni Zhude ni, ni Samari ni, ni w'a pii piigana lemu na ge. Lemu Kirisa wo n'a daa fɛɛ p'a yaa na byi tuun bɛɛri ni, ni xuun bɛɛri ni, nijaa fara jiga na ge, na lee shɛ pu na. Lee li wa mɛ na p'a Yesu wo Jozaama pe yu sipyii pu bɛɛri mu, namaa fara cɛɛ na, nɔhɔpiire fara sipyilɛyɛ na, naafuu fɛɛ fara la baa fɛɛ na, fo na shɛ nɔ kɔnɔ ki tɛhɛnɛ li bɛɛri na.

Kitabu wu kafila jugbɔyɔ

Kapyegee 1:1-11 Yesu ya dugi na kari fugba wu ni, na labye wu kaa le wu tudunmɔɔ pu kenɛ ni.

Kapyegee 1:12–8:3 Zheruzalemu egilizi we.

Kapyegee 8:4–11:18 Zhude egilizi ni Samari wo we.

Kapyegee 11:19–13:3 Egilizi w'a pii fo na shɛ nɔ Ancɔsi kulo li ni shi wusama tɛ ni.

Pɔli ya jara lemu pye na Kilɛ Jozaama pu yu ge.

Kapyegee 13:4–15:35 Nara li nizhiine, w'a nɔ lemu ni Zheruzalemu ni ge.

Kapyegee 15:36–18:22 Nara li shuun wuu.

Kapyegee 18:23–21:16 Nara li taanri wuu.

Kapyegee 21:17–28:31 P'a Pɔli co le kaso ni Zheruzalemu ni, lee kadugo na na ba wu torogo jɛri Sezare ni, ni Oromɛ bɛ ni.

Kilɛ ya Fɛfɛɛɛ Munaa jɔmɛɛ lɔ

¹ Na ceborona Teyofili,

Yesu ya keree kiimu bɛɛri pye, na kalaa wemu bɛɛri kan sipyii pu mu ge; nɛ kee bɛɛri jaha jo na Kitabu nizhiime wu ni, na lɔ ki jɔ kɔnduun wu na, ² fo na shɛ nɔ cana kemu na w'a dugi fugba wu ni ge. W'a bi kalaapiire ta shɔɔnri na pye wu tudunmɔɔ. Na wu ta wu sanha dugi fugba wu ni wɛ, pee tudunmɔɔ p'a yaa p'a keree kiimu bɛɛri pyi ge, a wu kee bɛɛri jaha jo pu mu Fɛfɛɛɛ Munaa fanha ni. ³ Na co Yesu kanhama keree ki na fo wu xuduun we, ba kee keree k'a toro wɛ, a Yesu di ganha na wuyɛ shɛɛ wu kalaapiire ti na, na keree pyi kiimu ya li shɛɛ can na na wu wa jii na ge. Wu bi wuyɛ shɛɛ pu na, na pu kalaa Kilɛ wo saanra ti keree ni fo na shɛ nɔ cabyaa kelee shishɛɛɛ (40) na. ⁴ A cana ka di ba nɔ, na wu yaha ni pu ni shiizhan, a wu yi jo waha pu mu na: «Yi ganha da voro Zheruzalemu ni wɛ. Na To w'a lemu wo jɔmɛɛ lɔ yi mu ge, yi lee sige. Nɛyɛ pyaa ya tee yi jo toro yee mu jo, ⁵ lɔhɔ ni Yohana bi sipyii pu batizeni, ga Kilɛ na ba Fɛfɛɛɛ Munaa tirige yi na cabyaa dama dama tatorogo ni, yi na batize lee Munaa le ni.»

Yesu ya dugi kari fugba wu ni

⁶ Ayiwa, na Yesu ni wu kalaapiire ti nib-innege yaha, a p'i wu yege na: «Wù Kafɔɔ, ta nime ma da Izirayeli wo saanra ti tenɛvonɔ li tenɛ?» ⁷ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Nɛ To Kile w'a kii tɛgɛɛ kii gbegele wuyɛ pyaa wo sefɛɛɛ ti funɲɔ ni. Li wa yee wo nibyii nago yi kee sha cɛ wɛ. ⁸ Ga, sefɛɛɛ ta t'a da ba digi yee na, Fɛfɛɛɛ Munaa wo sefɛɛɛ. Wee tuun wu ni yee na bye nɛ wo sɛɛɛɛ, na nɛ keree yu Zheruzalemu ni, ni Zhude fiige ki ni, ni Samari fiige ki bɛ ni, fo na shɛ nɔ konɔ ke kabaya ye bɛɛri na.» ⁹ Ba Yesu ya pee jomɔ pu jo xɔ wɛ, na dugi kari fugba wu ni pu ɲii na. A ɲahaɲa ka di ba wu tɔ, a p'i bye pu ya wu ɲaa nige wɛ. ¹⁰ Na pu yaha pu na wu wii takaraga ni fugba wu ni, taapile ni a namaa shuun faviire wuu p'a di ba yere pu taaɲ. ¹¹ A pee di pu pye: «Galile shɛɛɲ, ɲaha na yee d'a yere yaha naha na wii fugba wu ni wɛ? Yesu ya yiri yee taaɲ na kari fugba wu ni. Ba y'a wu ɲa w'a kari karigana lemu na fugba wu ni wɛ, mu w'a da ba shɛ guri ba sanha.»

Macasi ya pye Zhudasi tɛgɛ

¹² Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i laha faaboboɲɔ ki na na ma Zheruzalemu ni. Faaboboɲɔ ke ki wa na Oliviye faaboboɲɔ ge, kere ni Zheruzalemu tɛ wu ɲɛ kilo nigin shishiin. ¹³ Ba p'a nɔ Zheruzalemu ni wɛ, na shɛ jɛ puga ka ni zangaso wa ni. Kee puga ki ni p'a tee na puyɛ pinneɛ. Pee bye: Pyɛɛri, ni Yohana, ni Yakuba, ni Andire, ni Filipe, ni Tomasi, ni Batelemi, ni Macoo, ni Alife ja Yakuba, ni Simɔ we wu ɲɛ Zelɔtilee kurunɔ ki ni ge, ni Yakuba ja Zhude. ¹⁴ Pii bɛɛri bi puyɛ pinne ni zɔ nigin ni, na Kile ɲɛɛri. Cɛɛ pii bɛ bye ni pu ni, ni Yesu nu Mariyama, ni Yesu ceboronamaa.

¹⁵ A caɲa ka di ba nɔ, a n'a daa fɛɛ p'i ba binne. Pu bi xhuu nigin ni keɛɛ shuun (120) xɔ kee caɲa. A Pyɛɛri di yiri yere pu ɲiɲɛ ni na jo: ¹⁶ «Na cebooloo, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, fo yee ɲɔ bu fa. Bani Dawuda ya fɛɲhɛ Zhudasi kaa jo Fɛfɛɛɛ Munaa fanha ni. Wee Zhudasi we w'a toro Yesu covɛɛ pu ɲahagbaa na, na Yesu le pu keɲɛ ni. ¹⁷ Wee Zhudasi w'i bi bye ni wɛɛ ni, na wu taa tuduro pyi ba wɛɛ ɲɛ wɛ. ¹⁸ Wari we w'a ta wu wo kakuunɔ li footɔsaraa ge, a wu shɛ wee taga tɛgɛ ka

shɔ. Lee kadugo na a wu ba shɛ wuyɛ gbo kee tɛgɛ ki ni. A wu ba wuyɛ yaha, na ba ɲunɔ ke sin ɲiɲɛ na na ɲɛnri. A wu laara ti bɛɛri di jaaga. ¹⁹ Zheruzalemu shɛɛɲ bɛɛri ya lee cɛ. Lee wuu na p'a kee tɛgɛ ki mɛgɛ le pu wo jomɔ pu ni na «Akɛlidama», lee kɔri ɲɛ na «Shishan tɛgɛ.» ²⁰ Na ta li d'a ka Zaburuu Kitabu wu ni na:

«Wu puga ki ɲɛri kataha,

sipyaa bɛ ganha bye ki ni wɛ.»*

A Zaburuu Kitabu wu nɔhɔ jo sanha na:

«Watii wu wu labye wu lɔ wu tɛgɛ.»*

²¹ Lee wuu na Kafɔɔ Yesu ya tuun wemu bɛɛri pye na ɲaari ni wɛɛ ni ge, sipyii piimu pu bi bye ni wɛɛ ni wee tuun wu bɛɛri ni ge; ²² Yohana ya wu batize caɲa kemu ge, na co kee caɲa ki na, na pa nɔ fo caɲa kemu w'a dugi fugba wu ni ge. Wee sipya wa w'a yaa na pinne ni wɛɛ ni, wu bɛ di bye sɛɛri, na Yesu ya ɲɛ na foro xu ni.»

²³ Wee tuun wu ni a p'i sipyii shuun wa shɛ: Yusufu ni Macasi. Yusufu mɛgɛ ka bɛ ki bye na Barisabasi, pii bɛ di wu pyi na Zhutusi. ²⁴ Lee kadugo na a n'a daa fɛɛ pu bɛɛri di binne na Kile ɲɛɛri na: «Wù Kafɔɔ, mu wemu w'a sipyii bɛɛri zɔlɔɔ cɛ ge, pii sipyii shuun we ni wemu ɲaha m'a bulo ge, wee shɛ wù na, ²⁵ kɔnhɔ wu bɛ di bye tudunmɔ wa. Labye we Zhudasi ya yaha ge, wu wee lɔ Zhudasi tɛgɛ. Zhudasi ya we labye we yaha na shɛ wuyɛ pyaa ɲidaaɲ tashɛgɛ ni.» ²⁶ Ba p'a ɲɛɛgɛ ki pye xɔ wɛ, na kagaangaa shan, wemu ɲaha Kafɔɔ ya bulo ge, kɔnhɔ p'i wee cɛ. A Macasi wo kagaan l'i lɔ, a wee di fara tudunmɔ ke ni nigin wu na.

2

Fɛfɛɛɛ Munaa l'a tigi n'a daa fɛɛ pu na

¹ Pantekɔti wu caɲa, Yesu wo n'a daa fɛɛ pu bɛɛri bi shɛ binne puga ka ni. ² Taapile ni a tunmɔ nighɔ pa di ba yiri fugba we ni. Pee ɲɛ ba kafɛɛgbɔhɔ tunmɔ ɲɛ wɛ. Puga kemu ni p'a tiin ge, a tunmɔ p'i ba kee puga ki ɲi. ³ A p'i ɲilee kii ɲa ba na wogoo ɲɛ wɛ. A kee di waagi waagi, na ba daha daha pu bɛɛri nigin nigin wu ɲunɔ ni. ⁴ A pu bɛɛri di ɲi Fɛfɛɛɛ Munaa na, na ganha na shi watii jomɔ yu. Fɛfɛɛɛ Munaa li bu shi wemu wo

* 1:20 Zaburuu 69:26 * 1:20 Zaburuu 109:8

jomɔ kan wemu mu, wee na ganha na pee yu.

⁵ Wee tuun wu bi Kilɛ n̄i fyaara sipyii pii ta wà Zheruzalɛmu ni, piimu ya jé Yawutuu pu wo koo li ni ge, pee bi yiri konɔ ke fiye ye bæri ni. ⁶ Ba pee ya pee tunmɔ pu logo wɛ, na baa kari, na shɛ binne wà. Ba p'a nɔ wà wɛ, a l'i bye pu bæri mu kakanhana, bani pu bæri nigin nigin wu bi pu shi jomɔ nuri n'a daa fɛɛ pu nɔ na pu na yu. ⁷ A lee di pu bæri fo xuuni, a p'i li ta kakanhana na ganha na yu na: «Sipyii pii p'a yu mɛ ge, ta pu bæri jɛ Galilɛ shɛɛn wɛ? ⁸ Li d'a pye dii wɛɛ bæri nigin nigin wu wù wo shi jomɔ pu nuri pu nɔ na wɛ? ⁹ Wɛɛ pii pu wa naha ge, pii ya yiri Pariti fiige ki ni, ni Medi fiige ki ni, ni Elamu fiige ki ni, ni Mezopotami fiige ki ni, ni Zhude fiige ki ni, ni Kapadasi fiige ki ni, ni Pɔn fiige ki ni, ni Azi fiige ki ni, ¹⁰ ni Firizi fiige ki ni, ni Panfili fiige ki ni, ni Misira fiige ki ni. Libi fiige ki kulogoo kii ki wa Sirinɛ kulo li kabanugo ge, a pii di yiri wà, a pii di yiri Oromɛ kulo li ni. ¹¹ A pii di yiri Kireti fiige ki ni, a pii di yiri Arabuu fiige ki ni. Wɛɛ bæri ni, pii ya sii pye Yawutuu yɛ pyaa, pii d'a jé Yawutuu pu wo koo li ni. Wɛɛ bæri nigin nigin wu jɛ na Kilɛ wo kagbɔhɔɔ ki nuri pu nɔ na wù wo shi jomɔ pu ni.» ¹² A l'i bye kakanhana pii sipyii pii mu, fo pu ya cɛ yeke pu da da yu wɛ. A p'i ganha na puyɛ yegee na: «Naha wuu li jɛ le wɛ?» ¹³ Ga, a pii di ganha na n'a daa fɛɛ pu la wo pii sipyii pii ni na yu na: «Duven p'a gba tin.»

Pyɛɛri ya sipyii pu yeri ni Kilɛ jomɔ ni

¹⁴ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di yiri yere ni tudunmɔɔ kɛ ni nigin wu samaa ni, na wu mujuu junɔ yirige, na sipyii pu pye: «Yee piimu pu wa Yawutuu ni yee piimu samaa bæri pu wa Zheruzalɛmu ni ge, yi niwegee shan. Ye n'a da jo yi mu ge, y'i yi logo, y'i yi naha cɛ. ¹⁵ Pii sipyii pii ya ta gba wɛ, ma na jo ba yee wa yi funyɔ kɔɔn kɔngana lemu na wɛ. Bani ke nisɔɔgɔ ke tuunɔ nii gbarashɛɛɛ wu na, niga sanha mugi wa wu toro gba ma tin wɛ. ¹⁶ Ga Kilɛ tudunmɔɔ Zhouɛli bi keree kiimu jo fo taatuunnɔ ni ge, kee ki wa byi mɛ nimɛ. W'a bi jo na:

¹⁷ «Kilɛ ya jo na: Konɔ ki taaxɔɔ li ba nɔ,

n'a da na Munaa li tirige sipyii pu bæri na na jɛhɛ.

Wee tuun wu ni yi jalaa ni yi pushaa na ba keree niban̄aa nuri Kilɛ mu na yu.

Yi lɛvɛɛ pu na ba kashɛgɛɛ jaa;
yi nɔhɔlɛɛ pu na ganha na
nɛ wo keree ki jaa ɲmunuyɔ ni.

¹⁸ Oo dɛ, yee caya yi na kunni,
nɛ na ba na Munaa li tirige na kapyeyii pu na
na jɛhɛ: namaa fara cɛɛ na,
p'a ganha na keree niban̄aa yu nɛ mɛgɛ na.

¹⁹ Nɛ na ba kakanhan̄aa kii pye fugba we ni,
na naha shɛshɛɛɛ ta pye jinɛ ke na:
shishan, ni na, ni kakunnuɔ wurege wogo.

²⁰ Nibiige na ba jé cana ki ni,
yenɛ ki na ba jaanja ba shishan jɛ wɛ.
Lee kadugo na Kafɔɔ wo cana ki na na nɔ.
Kee cana ki na ba bye cagbɔhɔ,
kemu nɔɔrɔ ya pɛlɛ ge.

²¹ Wee tuun wu ni sipya bæri wu da ba
Kafɔɔ mɛgɛ yiri ge, weefɔɔ na ba shɔ.»*

²² A Pyɛɛri di shɛ naha na sanha na jo:
«Izirayeli shɛɛn yi niwegee shan, y'i na jomɔ pu logo. Nazareti shɛɛn Yesu bye sipya wemu ge, Kilɛ ya wu shɛ yi na. W'a kagbɔhɔɔ pye yi ninɛ ni, na kakanhan̄aa pye, na naha shɛshɛɛɛ pye Kilɛ fanha ni; yiyɛ pyaa ki bɛ wa lee cɛ. ²³ P'a we ná we le yee kenɛ ni, a yee di wu kan Kilɛ-cɛbaalaa mu p'a kori tige na na gbo. Kilɛ bi lee cɛ yaha, ni lee wu bi sii gbegɛle wu kaa na. ²⁴ Ga Kilɛ ya wu jɛ, na wu yeege xu ni. Kee fanha ki bi bye bɛ xu mu wu já Yesu mara wɛ. ²⁵ Bani ye saannaa Dawuda ya jo wu shizhaa na ge, yee yi wa mɛ na:

«Nɛ bi Kafɔɔ jaa tuun bæri ni na jahagbaa na,
bani wu bi ma bye tuun bæri ni nɛ kanige cɛ,
kɔnhɔ yafiin ganha da na jɛhɛ wɛ.

²⁶ Lee wuu na nɛ zɔ we ya ji fundanga na,
a nɛ jomɔ bæri di bye fundanga jomɔ.
Ali fanja bɛ ni,
nɛ dà li na jo na ceepuuro ti na ba ɲmɔ nɔɲinɛ na.

* 2:21 Zhouɛli 2:28-32 kelee 3:1-5

27 Bani mu wa da ga gbara ne munaa li kori
Adesi ni we.

Ma di wa da gbara
ma Fefere Sipya wu ceepuuro ti fonho
fana ni we.

28 M'a jini sicuumo nivomo pu korogoo ki she
na na.

Na mu yaha ni ne ni,

mu na da ne zo wu jini fundanga na.* »

29 A Pyeri di she jaha na sanha na jo: «Na
ceboronamaa, yi yere di wu tole Dawuda
keree fiinne jo yi mu. Wee tole Dawuda ya
xu, a p'i wu le. Ali njaa we be ni wu fana
ki wa naha wu mu, wu kulo li ni. 30 Ga
Kile tudunmo wu bye Dawuda. Ni wu bi li
ce be sanha na Kile w'a jomoe lo wee mu,
na kaaga be kaa na taha li na na wee Kile
na ba Dawuda wo Ja wa tenje cana ka wu
kadugo yiri, wu saanra koro li ni. 31 Wee
tuun wu ni, Shovoo wu bi yaa wu pa je foro
xu ni jeganana lemu na ge, Kile ya fenne lee
she Dawuda na. Lee wuu na w'a jo na:

«Wu da ba gori xu nibiige ni we,
wu ceepuuro t'a da ba fonho
fana ni we.»*

32 Shovoo wemu kaa pu wa byi ge, Yesu
wu wa wii. Wee Kile ya je na yeege xu ni,
wee beeri wa lee wo javee. 33 Ba w'a dugi
kari fugba wu ni we, na she diin saanra
tateenge ki ni Kile kanige ce. Wu bi Fefere
Munaa lemu wo jomoe lo wee mu ge, a Kile
di lee kan wu mu. A wu be di lee tirige wee
na, ma na jo ba yi wa lijaa jaganana lemu na,
na li nuri logogana lemu na we. 34 Dawuda
ye pyaa ya ta dugi kari fugba wu ni we. Ga
w'a li she na:

«Kafoo Kile ya yi jo ne Kafoo mu na:

Tiin saanra tateenge ki ni na kanige ce,

35 fo di ba ma peen pye ma jidahaata tatan-
haja.»*

36 «Izirayeli shenen beeri ya yaa na li ce na
fiinne na jo Yesu wemu yee ya kori tige na
ge, Kile ya wu pye Kafoo, na wu pye Shovoo.»

*Sipyii kabofonoo taanri ya fara n'a daa fee
pu na*

37 Ba p'a pee jomoo pu logo we, a pu zoloo
di pu kaala xuuni. A p'i Pyeri ni tudunmo
pusamaa yege na: «Wu cebooloo, kaa leke

wee d'a yaa na pye nime we?» 38 A Pyeri di
pu joo sho na: «Yee ya yaa yee pu daburaje jo
yi jurumu wu na. Yee beeri nigin nigin wa
yaa na batize Yesu Kirisa mege na, konho
yi wo jurumu wu yafa yi mu. Lee bu bye
Kile na Fefere Munaa li tirige yi na. 39 Bani
le Fefere Munaa jomoe le, yee mu w'a li
lo. Yi nagoo pii p'a ma yi kadugo ge, na li
lo pee be mu, na li lo taliige shenen be mu.
Kafoo Kile na ba sipyii piimu be beeri yiri
ge, w'a li lo pee beeri mu.» 40 A Pyeri di pee
sipyii pu yeri na fiinne, na yi jo waha pu mu
na: «Nijaa wo sipyii pii pu je sipyitiibaaya
ge, yi kuri pee feni, konho y'i juwuuro ta.»
41 Piimu beeri p'a da Pyeri wo kafilajo wu
na ge, a pee beeri di batize loho ni. Kee cana
kiye pyaa a sipyii kabofonoo taanri (3.000)
shishiin di da na fara n'a daa fee pu na.

N'a daa fee pu wo karienge ke

42 Na co kee cana ki na, a pii sipyii pii
di ganha na puye pinnee, na gori yaha
tudunmo pu wo kalaa wu na. A p'i bye
wa n'a daa fee pu wo karienge ki ni. Pu
bi buuri wu kegee kegee puye te ni na
xhaa, na puye funyo tun Kafoo wo jomoo
pu na. Na jerege pinnee na byi shiizhan.
43 Kile jini fyaara bye sipyii pu beeri ni, bani
tudunmo pu bi jaha shesheere ni kakan-
hanja njehenge pyi. 44 N'a daa fee pu beeri
pu bi pinne jomoe na, le li je pu mu ge, na
lee beeri pinnee na daga na pu keree yari.
45 Pu bi pu kereye ni pu kene yanjumyo pere,
na wee wari we pinnee, na wee taani taani
puye na, na be ni pu beeri nigin nigin wu
conromo keree juno kana ni. 46 Pu bi puye
pinnee cana cana Kile-peene pugboho ki ni
ni fungongo nigin ni, na Kile pele. Pu beeri
bi puye pinnee pu kabanya ni, na buuri
wu kegee kegee puye na na xhaa, na puye
funyo tirige Kafoo wo jomoo pu na. Pu bi pu
yaligee pinnee na li shiizhan ni fundanga,
ni funvige ni. 47 Pu bi Kile soni tuun beeri
ni. Pu kaa bi dan kulo li shenen pu beeri ni.
Piimu beeri pu bi da ba sho ge, cana cana
Kafoo bi pee yiri na faraa n'a daa fee pu na.

3

Ná faan wa ya cuunjo

* 2:28 Zaburru 16:8-11 * 2:31 Zaburru 16:10 * 2:35 Zaburru 110:1

¹ Canja ka Pyɛeri ni Yohana yɛ bi gaanj yakonɔ Kile jɛrɛge na Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki ni tuunɔ jɔi taanri wu na. ² Lee di ná wa ta wà lee kulo li ni w'a faan fo wu seduun ni. Canja canja p'a wee faan wu lo na she yaha Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki kaanja ki kujɔɔ la jɔ na, kɔnhɔ wu da yanmuyo jɛeri Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki jevɛɛ pu mu. Lee kujɔɔ le mɛge ki bye na «Kujɔɔsaana». ³ Ba wee faan w'a Pyɛeri ni Yohana yɛ ja pu na ma ba jé lee kujɔɔ li ni wɛ, na pu jɛeri. ⁴ A Pyɛeri ni Yohana beshuun di jahaya kɔ le wu ni na wii. A Pyɛeri di wu pye: «Ta wù wii!» ⁵ A we ná we di pii kemɛ wii, bani wu bi giin na yaaga ka pu da gan wee mu. ⁶ Wee tuun wu ni a Pyɛeri di wu pye: «Wari kunni wa nɛ mu nɛ wu kan ma mu wɛ, sanni bɛ di wa nɛ mu wɛ; ga le li wa na mu ge, n'a da lee kan ma mu: Yiri m'a da jaari Nazareti shɛɛn Yesu Kirisa mɛge ki fanha ni!» ⁷ Ba w'a yee jo wɛ, na ná wu co wu kanige kenɛ ke na, na wu yirige. Taapile ni a ná wu tɔɔɔ ni wu jidakuruyo yi bɛeri di juunɔ. ⁸ A wu sira yiri na yere, na ganha na jaari. A wu jé ni Pyɛeri ni Yohana ni Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki ni, na ganha na jaari jaari, na sirani, na Kile sɔni. ⁹ A sipyiire ti bɛeri di wu ja taparaga ni wu na jaari na Kile sɔni. ¹⁰ A p'i wu sɛeri cɛ na faan we wu bi ma dɛn Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki kujɔɔsaana li jɔ na na yanmuyo yi jɛeri ge, na wee wu jɛ wii. W'a cuunɔ cuunɔgana lemu na ge, a lee di pu bɛeri fo fo na pu jaha wɔ.

Pyɛeri ya le kakanhana le pyegana jo

¹¹ A wee ná wu daha yaha Pyɛeri ni Yohana na. Wu juunɔ w'a sipyii pu fo fogana lemu na ge, a pu funjonrɔgɔ wuu di baa kari na she binne Yohana ni Pyɛeri taan Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki kaanja ki xuu wa ni. Wee xuu wu mɛge ki bye na saannaa Solomani gba. ¹² Ba Pyɛeri ya lee ja wɛ, na sipyiire ti pye: «Izirayeli shɛɛn, jaha na le kaa le d'a yee fo wɛ? Jaha na yee d'a tiin na wèe wii mɛ wɛ? Ma na zhe yee ta yee na giin, nɛ ni Yohana ni, na wèe wo jɔmɛɛ fɛɛɛ, kelee wèeye pyaa wo sefɛɛɛ t'a we ná we cuunɔ. Bada! ¹³ Ibirayima, ni Ishaaga, ni Yakuba yɛ wo Kile we, wù sefɛɛɛ pu wo wu kunni, wee w'a pɛɛnɛ taha

wu kapyebye Yesu mɛge ki na. Yeeye pyaa k'a wu le fanha kenɛ ni pu gbo. Yee ya she wu ni Pilate jaha taan, na wee ta wee na bi giin di wu yaha bɛ. ¹⁴ Sipya we wu bi tii, na bye fɛɛfɛɛ ge, yee ya foro wu kaa taan; we w'a sipya gbo ge, na Pilate jɛeri na wu wee yaha wu faara. ¹⁵ Lee gbogana li na yee ya jɔi sicuumɔ pu Kafɔɔ wu gbo. Ga Kile ya wu jɛ na yeege xu ni, wèe wa lee wo jɔmɛɛ. ¹⁶ Na dà Yesu mɛge na, lee wo funnɔ ni Yesu mɛge kiyɛ pyaa ya fanha kan we ná we mu; ná we yi wa jaa mɛ, yi bɛeri d'a wu cɛ bɛ ge. Na dà Yesu na lee l'a we ná we cuunɔ yi bɛeri jii na mɛ.

¹⁷ «Ga nime, na cebooloo, nɛ li cɛ jo li jaha cɛbaara t'a yee ni yi jɔnɔfɛɛ pu wá lee kaa le na tapyege ni. ¹⁸ Ga Kile ya lemu jo toro fo taatuunnɔ ni wu Kile tudunmɔɔ pu bɛeri jɔ na ge, le wo bye funnɔ ni w'a lee jɔ fa. Wu bi jo na Shɔvɔɔ wemu jɔmɛɛ wee ya lo ge, na wu na ba jaa. ¹⁹ Lee wuu na nime, yee ya yaa yee pu daburajɛ jo yi jurumu wu na, y'i sɔɔ Kile na, kɔnhɔ wu yi wo jurumu wu jɔgɔ laha wà. ²⁰ Lee bu bye Kafɔɔ Kile na kafɛɛwama yaha ba yi mu. W'a Shɔvɔɔ wemu bɛ jaha bulo yi mu ge, wu na ba wu yaha ba yi mu canja ka, wee jɛ Yesu. ²¹ Ga nime Yesu ya yaa wu tiin fugba wu ni, fo keree ki bɛeri jɛrivonɔ ba jɛri. Yee Kile bi jo fdo taatuunnɔ ni wu Kile tudunmɔɔ fɛfɛɛɛ wuu pu jɔ na. ²² Kile tudunmɔɔ Musa ya fɛnhɛ yi jo na:

«Wù Kafɔɔ Kile ya nɛ tun tungana lemu na ge, mu w'a da ba Kile tudunmɔɔ wa bɛ yirige na foro yee shi wu ni. Wee ba kaa bɛeri jo yi mu, y'i yere lee na. ²³ Wee Kile tudunmɔɔ wu ba ba, sipyaa sipya wu jɛ wu ya wu jɔmɛɛ co-e ge, weefɔɔ na ba gyɛɛgi fɛfɛɛɛ na foro Kile wo nagoo pu ni.»*

²⁴ Lee kadugo na na co Kile tudunmɔɔ Samuweli na, na ba nɔ fo Kile tudunmɔɔ piimu bɛeri p'a pa wee kadugo yiri ge, pee bɛeri ya le canja jii le keree jomɔ jo.

²⁵ «Ayiwa, Kile ya keree kiimu bɛeri she Kile tudunmɔɔ pu na ge, kee bɛeri ya jo yee mu. Kile ya karijɛɛge jɔmɛɛ lemu lo ni wèe

* 3:23 Dutɛɛnɔmɛ 18:15,18,19

tii pu ni ge, yee be pu wa lee ni. Yee Kile bi jo Ibirayima mu na:

«Konjo ke shi we beeri na ba duba ta na foro ma kadugo ki ni.»*

²⁶ Lee wuu na ba Kile ya wu kapyebye wu naha bulo we, na fenhwe wu tun na pa yee mu; konho wu fere me tirige yi na, wu yi beeri nigin nigin wu tongo wolo yi kapyegee niguunjo ni.»

4

P'a Pyeri ni Yohana co she kiirikoon kurunjo ki mu

¹ Ayiwa, na Pyeri ni Yohana yaha pu na yu ni sipyii pu ni, a saraya naha shoonrivoo ni Kile-peeje pugbaho ki juunfao, ni Sadushen di no pu na. ² A p'i Pyeri ni Yohana na pu na sipyii pu kalaa, na yi yu pu mu na Yesu ya je negana lemu na na foro xu ni ge, na mu xuu pu beeri da ba je. A lee di sii pen pu ni. ³ A p'i Pyeri ni Yohana co, na she pu to kaso ni fo jimuguro ti na, bani piige ki bi wo na xo. ⁴ Ga lee be na piimu p'a Pyeri ni Yohana jom pu logo ge, a pu njeheme di da Yesu na. Pee na fara n'a daa fee pusamaa na, a pu beeri di she namaa kabofonjo kaguro (5.000) feni.

⁵ Kee cana ki jimuguro, Yawutuu nahagbaa fee, ni pu noholee, ni saliya karamogolo pu beeri di she puye pinne Zheruzalemu ni. ⁶ Saraya naha shoonrivwe pu wo juunfagbo wu bye wa na Ane, ni Kayife, ni Yohana, ni Alekisandire, ni saraya naha shoonrivwe wo juunfagbo wu wo puga shen pu beeri. ⁷ A p'i she Pyeri ni Yohana yeege kaso wu ni, na ba pu yereje puye nje ni, na pu yege na: «Sefere teke funjo ni yee d'a we na we cuunjo we? Jogo mege na yee d'a lee pye we?» ⁸ Wee tuun wu ni a Pyeri di ji fefere Munaa na, na pu pye: «Wu fiige ki nahagbaa fee, ni ki noholee, ⁹ wee ya kasaana pye faan wa na, njaa a p'iganha na wee yegee na dii wee na wu d'a pye na juunjo we. N'a da yee naha jo yi mu. ¹⁰ Ayiwa, yee fara Izirayeli shen pu beeri na, yee beeri ya yaa na li ce na jo Nazareti shen Yesu Kirisa mege fanha ni we na we ya cuunjo. Yee ya wu kori tige na na gbo, ga,

a Kile di wu je na yeege xu ni. Wee wo mege ki fanha ni we na we ni juunjo w'a yere me yee taan. ¹¹ Kile Kafila w'a li she na:

«Yee puyirilee ya she faakagerenje kemu ni na ki ya jo-ge, kee k'a pye puga ki gunjmii li faakagerenje nijen.»*
Kee faakagerenje ke, kee je Yesu.»

¹² A Pyeri di pu pye sanha na: «Watii je wa nige wemu na ja sipya sho Yesu kadugo na we, bani Kile ya ta watii kan sipyii mu nige, wemu na ja we sho ke njene ke na Yesu kadugo na we.»

¹³ Pyeri ni Yohana na yu na ta fyaara be je pu zolo na we, a lee di bye kakanhana Yawutuu nahagbaa fee, ni pu noholee pu mu; bani pu bi li ce na sipyitilee pu je Pyeri ni Yohana, na kalaaceme je pu juunjo ni we. A p'i li seri na li ce na pu be pu bye ni Yesu ni. ¹⁴ Ga na pu nii yaha na wu ni juunjo ni Pyeri ni Yohana taan, pu ya ja yaaga jo we. ¹⁵ Ayiwa, ba p'a li ta mu we, na Pyeri ni Yohana yeege kiiri puga ki ni. Ba pee ya foro we, a p'iganha na puye pyi na: ¹⁶ «Wee di da leke pye pii sipyii pii na we? Bani Zheruzalemu shen beeri ya li ce na finne na kagbo pii sipyii pii ya pye. Wee be di wa da ja yi kaala we. ¹⁷ Ga le kapyexho le kaa ya yaa li caaga di fiige ki beeri ciri we. Wu pu yiri wu pu fuguri xuuni, wu yi jo waha pu mu jo pu ganha bu da Yesu kaa jo nige wa shishiin be mu we.»

¹⁸ Lee kadugo na a p'i Pyeri ni Yohana yiri lenje, na yi jo waha pu mu na pu ganha bu Yesu kaa jo sipya wa shishiin nii na we, pu ganha bu wa shishiin kalaa Yesu mege ni we. ¹⁹ Ga Pyeri ni Yohana di pu pye: «Na yee nome co kelee na Kile nome co, leke l'a tii Kile mu ge, yi lee she wu na. ²⁰ Wee ya lemu na Yesu mu, na lemu logo wu mu ge, wee kunni da ja bye yee jo baa we.» ²¹ A p'i noho pu fuguri sanha xuuni, na na pu yaha kari. Pu ya ja kakuunjo pye pu na we. Pu bi fyagi sipyii pu na, bani kagbo lemu l'a bi pye ge, sipyii pu beeri bi Kile soni lee wuu na. ²² Le kakanhana cuunjo gana le ya pye na faan wemu na ge, lee bi wee ta wu yee wa bi jehwe kelee shishere (40) na.

* 3:25 Zhenzi 22:18; 26:4 * 4:11 Zaburru 118:22

N'a daa fɛɛ p'a lowaa jɛɛri Kile mu

²³ Ba p'a Pyɛɛri ni Yohana yaha wɛ, a p'i gari pu kaafɛɛ n'a daa fɛɛ pu yiri. Saraya jaha shɔɔnɔrɔvɛɛ jɔɔɔfɛɛ ni nɔhɔlɛɛ p'a yemu bɛɛri jo ni pu ni ge, a p'i yee bɛɛri jaha jo pu mu. ²⁴ Ba n'a daa fɛɛ p'a yee logo wɛ, a pu bɛɛri di binne na pu zɔlɔɔ pu pye nigin, na Kile jɛɛri na: «Wù Kafɔɔ, mu wemu w'a fugba, ni jɔɔɛ, ni suumɔ lɔhɔ, ni yi funɔɔ yamɔmuyɔ bɛɛri yaa ge. ²⁵ Wù tole Dawuda we wu jɛ ma kapyebye ge, mu w'a yi jo le wee jɔɔ ni Fɛfɛɛɛ Munaa fanha ni na: «Naha wuu na shi wu d'a yiri

na pe tunmɔ pe bɛɛri pyi wɛ?

Naha wuu na shi wu d'a yiri
na jɔɔɔ baa woni pyi wɛ?

²⁶ Konɔ ke wo saannaa pu wa na kashɛn yɛɛɛɛ luu;

jɔɔɔfɛɛ di puyɛ pinneɛ woni na Kafɔɔ
Kile kaa na,

ni w'a wemu jaha bulo na pye Shɔɔɔ wu
ge,

ni wee bɛ kaa na.»*

²⁷ Can wu jɛ wii, saannaa Herɔdi ni gbafɛnɛɛɛɛ Pɔnsi Pilate, ni Izirayeli shi we, ni shi wu sama, pee ya wɔ le kulo le ni. Ma fɛfɛɛɛ kapyebye Yesu wemu jaha m'a bulo ge, a p'i yiri wee kaa na. ²⁸ Lee funɔɔ ni, mu bi keree kiimu bɛɛri gbegɛle yaha ma fungɔɔɔ fɛɛɛ ni ma sefɛɛɛ ti funɔɔ ni ge, a p'i kee bɛɛri pye. ²⁹ Nimɛ do Kafɔɔ, p'a wù fuguri fugurigana lemu na ge, m'a lee ja. Wee tuun wu ni fanha kan ma kapyebyii pu mu, kɔnhɔ wù sii já w'à ma kafila wu yu ni lowaa ni. ³⁰ Ma sefɛɛɛ ti kan wù mu, kɔnhɔ wù já da yama fɛɛ cuunɔ, wù da jaha shɛshɛɛɛ keree pyi, wù da kakanhanja pyi ma fɛfɛɛɛ kapyebye Yesu wu mɛɛɛ na.»

³¹ Ba p'a jɛɛɛɛ ki pye xɔ wɛ, xuu wemu ni p'a pinne ge, a wee xuu wu wo jɔɔɛ k'i jɛɛ. A pu bɛɛri di jɔɔ Fɛfɛɛɛ Munaa na. Na co wee tuun wu na, a p'i fanha ta na ganha na Kile jomɔ pu yu ni lowaa ni.

N'a daa fɛɛ pu wo taanyɛɛɛ ke

³² N'a daa fɛɛ pu bɛɛri bi bɛ nigin na. Pu bi pu zɔlɔɔ pu pinne, na pu fungɔɔɔ bɛɛri pinne. Wa shishiin bi wu yamunɔ pyi wuyɛ nigin wogo wɛ, ga pu yamunɔ bɛɛri yi bye fooba. ³³ Sefɛɛɛ nigbɔɔɔ ti bye

tudunmɔɔ pu mu na yi yu sipyii pu mu na Yesu Kirisa ya jɛ na foro xu ni. A Kile di fɛɛɛɛ tirige pu bɛɛri nigin nigin na xuuni. ³⁴ Yaaga bi wa shishiin kuunɔ pu ni wɛ, bani kɛɛɛɛ ni piyɛɛɛ bye piimu mu ge, pee bi yee ya pɛɛɛ. ³⁵ Pu bu yemu pɛɛɛ, p'a ba wee wari we kan tudunmɔɔ pu mu. P'a wee wari we taa taa n'a daa fɛɛ pu bɛɛri na, na bɛ ni pu bɛɛri nigin nigin wu cɔnrɔmɔ jɔɔɔ kana ni.

³⁶ Lee funɔɔ ni ná wa bye wà, wee mɛɛɛ jɛ na Yusufu. Levi wo kpɔɔn li shɛn wu bye wii, wu d'a yiri Sipɛɛ fiige ki ni. Tudunmɔɔ p'i bi wu pyi na Barinabasi, (lee kɔri jɛ na wemu ya sipyii yeri, na samɔhɔɔ leni pu ni ge.) ³⁷ Tɛɛɛ ka bye wee mu, a wu ba kee pɛɛɛ, na ba wee wari we kan tudunmɔɔ pu mu.

5

Anajasi ni Safira keree

¹ Ayiwa, lee di ná wa bɛ ta wà, wee mɛɛɛ jɛ na Anajasi. Wu shɔ mɛɛɛ di jɛ na Safira. A pee bɛ di pu wo tɛɛɛ ka pɛɛɛ. ² Ga, a pu shuun wu jo bɛ, na wari wu taa, na taaga ka ɔmɔhɔ. A Anajasi di taaga ki sanja lɔ na shɛ gan tudunmɔɔ pu mu. ³ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di wu pye: «Anajasi, jaha na mu d'a Shitaanni yaha w'a jé ma zɔ wu ni, na wu jɔ ni ke funguunɔ ke ni wɛ? Mu ya ma tɛɛɛ ki pɛɛɛɛ pu taa na ɔmɔhɔ, na ba na pa kafineyɛ jo Fɛfɛɛɛ Munaa li mu. ⁴ Mu bye mu sanha ma tɛɛɛ ki pɛɛɛ-ɛ ge, ta ki bye mu kace na wɛ? Mu ya ki pɛɛɛ bɛ goo, ta mu bi da já ki pɛɛɛɛ pu bɛɛri pye ma jidaan pyegana na wɛ? Naha na mu d'a sɔɔ na le kakuunɔ le tuugo yaha l'a tigi ma funɔɔ ni wɛ? Ma ganha ba giin nago sipyii mu m'a kafineyɛ jo-e dɛ! Kile mu m'a yi jo.» ⁵ Ba Anajasi ya yee logo wɛ, na do jɔɔɛ na na xhu. Sipyii piimu bɛɛri p'a yee logo ge, a fyaara di jé pee bɛɛri ni xuuni. ⁶ A lɛvɛɛ p'i yiri na Anajasi nixhugo ki lɔ le gbo fatɔɔɔ ni, na shɛ le fanja ni.

⁷ Ba lɛɛɛɛ taanri ya toro wɛ, a Anajasi shɔ wu bɛ di nɔ jé. Le l'a pye wu poo wu na ge, lee di wu ta wu ya lee cɛ wɛ. ⁸ A Pyɛɛri di wu yiri na wu pye: «Safira, can jo na jii na, mu ni ma poo wu ni ke wari jɔ ke na

* 4:26 Zaburuu 2:1-2

yee ya yi wo tɛgɛ ki pɛrɛ ya?» A Safira di jo: «Uun, ke wari jɔ ke na k'a pɛrɛ.» ⁹ A Pyɛri di wu pye: «Wee tuun wu ni yi d'a ta dii a yee shuun wu jo bɛ yi na na y'i Kafɔ wo Fɛfɛrɛ Munaa li nɔhɔ wolo wɛ? Ayiwa, pii p'a she mu poo wu nixhugo ki le ge, pee wa kujɔ le jɔ na. P'a da zhe ni mu bɛ ni.» ¹⁰ Taapile ni a cee wu bɛ di do jɛnɛ na Pyɛri tɔɔyɔ ni, na xhu. Ba lɛvɛɛ p'a jɛ wɛ, na wu bɛ nixhugo ta. A p'i wu bɛ lɔ na she le fanja ni wu poo wu tɔan. ¹¹ A le kaa le di sii fyaara le n'a daa fɛɛ pu bɛeri zɔlɔ ni fo xuuni. Sipyii piimu bɛeri p'a yi logo ge, a pee bɛ di sii fya xuuni.

Kakanhanja ni jehene kiimu tudunmɔ p'a pye ge

¹² Tudunmɔ pu bi kakanhanja ni jehene ni jaha sheshɛrɛ keree ni jehene pyi sipyii pu jɛnɛ ni. Kile-pɛnɛ pugbɔhɔ ki kaaja ki xuu wemu wu wa na saannaa Solomani gba ge, wà n'a daa fɛɛ pu bɛeri bi puyɛ pinneɛ ni fungɔngɔ nigin ni. ¹³ Sipyii pusamaa ni, wa shishiin bi gbara wu she jɛ n'a daa fɛɛ pu ni wɛ. Ga lee bɛ na sipyii pu bi pu sɔni xuuni. ¹⁴ A sipyii p'i ganha na daa Kafɔ na na jehene, cɛe fara namaa na. A pee bɛeri di ganha na faraa n'a daa fɛɛ pu na. ¹⁵ A lisana di ba jɛri fo sipyii pu na yama fɛɛ pu tugoo na ma na yɛri kodoroɔ ni, karaya ni fuuyo na; kɔnhɔ Pyɛri nidoroɔ, ali wu jehene bye wu ya takpɔngɔ ta pu na wɛ, wu jaa we yɛ di jà to pii na pee di juunɔ. ¹⁶ Sipyii jehemɛɛ bɛ bi yiri kabanugo kuloo ki ni na se Zheruzalemu ni ni yama fɛɛ ni jehemɛɛ, ni jinaa sipyii ni tudunmɔ pu mu. Pu bɛeri bi juunɔ.

Kanhama pemu p'a nɔ tudunmɔ pu na ge

¹⁷ Lee funɔ ni, saraya jaha shɔnriɛɛ wo jɔnɔfɔgbɔ we ni wu kaafɛɛ, pee jɛ Sadushɛn pu wo kurunɔ ke, a tudunmɔ pu wo jɛpɛn di jɛ pee ni. ¹⁸ A p'i yiri na tudunmɔ pu co, na she pu le kasogbagbɔhɔ ki ni. ¹⁹ Ga, a Kafɔ wo meleke wa di ba kasogbaha ki mugi piige ki ni, na tudunmɔ pu yeege na pu pye: ²⁰ «Y'a se y'i she diin Kile-pɛnɛ pugbɔhɔ ki ni. Y'i da pe jɛi sicuumɔ nivomɔ pe keree yu sipyii pu bɛeri mu.» ²¹ A tudunmɔ p'i wee meleke wu jɔmɛ co. Ba jiga k'a mugi yɛ wɛ, a p'i sɔ

kari Kile-pɛnɛ pugbɔhɔ ki ni, na she sipyii pu jɔ kɔn na galaa.

Wee tuun wu ni a saraya jaha shɔnriɛɛ wo jɔnɔfɔgbɔ wu bɛ di ba nɔ ni wu kaafɛɛ pu ni, a p'i kiirikɔn kurunɔ ke ni Izirayeli nɔhɔlɛɛ pu bɛeri yiri pinneɛ. A p'i sɔrɔsii pii tun, na pu she kasogbaha ki ni, p'i she tudunmɔ pu co pa. ²² Ga ba sɔrɔsii p'a nɔ kasogbaha ki ni wɛ, pu ya tudunmɔ pu ta wà wɛ. A p'i guri pa na ba kiirikɔn kurunɔ ki pye: ²³ «Wèe ya she kasogbaha ki ta k'a shɔhɔ ki shɔhɔgana na, gɛdii pu bɛ niyereye di jɛ kujɔgɔ ki jɔ na. Ga ba wèe ya ki mugi wɛ, wèe ya sipya bɛ ta ki funɔ ni wɛ.» ²⁴ Ba Kile-pɛnɛ pugbɔhɔ ki gɛdii jɔnɔfɔ we ni saraya jaha shɔnriɛɛ jɔnɔfɔ p'a yee logo wɛ, a tudunmɔ pu keree di pu jaha wɔ fo xuuni. A p'i ganha na puyɛ pyi na: «Lekɛ di da ba bye wɛ?» ²⁵ Na pu yaha yee na, a sipya wa di nɔ na pu pye: «Yee ya sipyii piimu tɔ kaso wu ni ge, pu wa Kile-pɛnɛ pugbɔhɔ ki ni na sipyii pu kalaa.» ²⁶ Wee tuun wu ni a gɛdii jɔnɔfɔ wu gari ni gɛdii ni. A p'i she tudunmɔ pu co na pa, ga pu ya ta mafe nɔ pu na wɛ. Bani pu bi fyagi na sipyii pu jɔnɔ ganha da nari p'i pee wà ni kagereye ni wɛ.

²⁷ Ba p'a pa nɔ ni tudunmɔ pu ni kiiri wu takɔngɔ ki ni wɛ, a saraya jaha shɔnriɛɛ wo jɔnɔfɔgbɔ wu pu yege na: ²⁸ «Ta wèe ya yi jo na yi waha yee mu jo yi ganha bu da sipya wa shishiin kalaa nige we ná we mɛgɛ na-ɛ wɛ? Ga yee ya Zheruzalemu kulo li bɛeri ni ni yi wo kalaa wu ni. Yee kunni ya sii na giin fo we ná we wo shishan pu jama di ba do wèe jɔnɔ ni.»

²⁹ A Pyɛri ni tudunmɔ pusamaa di pu jɔ shɔ na: «Li waha l'i waha, wèe ya yaa wèe pu Kile jɔmɛ co na toro sipyii wuu na!

³⁰ Yee ya Yesu kori tige na na gbo, a wèe wo sefɛlɛ pu wo Kile wu wu jɛ na yeege xu ni. ³¹ Kile ya wu durogo, na wu tenɛ wuyɛ kanige cɛ, na wu pye Saan ni Shɔvɔ, kɔnhɔ Izirayeli shɛn di jà daburaje jo, pu jurumu wu yafa pu mu. ³² Wèe p'a pye kee keree ki wo sɛrɛɛ, wèrɛ ni Fɛfɛrɛ Munaa lemu Kile ya gaan wu jɔmɛ covɛ pu mu ge.»

³³ Ba kiirikɔn kurunɔ k'a pee jomɔ pu logo wɛ, a pu logoo di yiri xuuni, fo pu na tudunmɔ pu shaa di gbo. ³⁴ Ga Farizhen

wa bye pu ni, wee mæge jε na Gamaliyeli. Saliya karaməgə wa wu bye wii, sipyii bæeri di bi baraga tɛri wu na. A wee di yiri yere kiirikəən kurunə ki ninε ni, na pu pye na pu tudunməə pu yeege kpεεngε ki na fəɓɓ jɛri. ³⁵ Ba tudunməə p'a foro wε, a wu kiirikəən kurunə ki pye: «Na cebooloo, Izirayeli shɛɛn, kaa le y'a giin di bye pii sipyii pii na ge, yi yi funnə sha ni li ni xuuni dɛ! ³⁶ Bani li sanha mə toro wε, ná wa ya foro naha wu mæge jε na Tudasi. Wee ya yiri na wuyε pye sipyigbə kanahacɛmε wee jε, fo sipyii xhuu shishɛɛrɛ (400) shishiin ya taha wu fɛni. Ga p'a pa wu gbo, a wu sipyii pu bæeri di jaaga. A kee keree k'i da wà wee xuu wu ni. ³⁷ Lee kadugo na a wa bε di ba yiri sanha, wee bye Galile shɛn, wu mæge ki bye na Zhudasi. Tuun wemu ni pu bi fiige ki sipyii pu mɛyε yi kani ge, wee tuun wu ni wee ya yiri. Wee bε bi sipyijɛhɛmɛε ta na taha wuyε fɛni. Ga, a p'i wee bε gbo, a wee bε wo sipyii pu bæeri di jaaga. ³⁸ Lee funnə ni do, n'a da kaa nigin jo yi mu: Yi ganha ba yiyε leni nige pii sipyii pii ni wε, yi pu yaha pu da gaanji. Pu fungənyə ye ni pu kapyegεe ki bu da ki na yiri sipyii yiri, ki na ba xhə kiyε ni canja ka. ³⁹ Ga ki shiin bu shɛ da k'a sii yiri Kile yε pyaa ni, y'a da já ki koo tə wε. Yi kasεεge yaha yiyε na, yi ganha da yiyε yaha yi pa bye Kile yokənɲii-i dɛ!»

⁴⁰ Ayiwa, a kiirikəən kurunə k'i səə Gamaliyeli wo nijoyo yi na. A p'i tudunməə pu yiri lenjε, na pu kpən ni susəɓə ni, na yi jo waha pu mu na pu ganha da Yesu kaa jo wa shishiin bε mu wε. Lee kadugo na na pu yaha kari. ⁴¹ A tudunməə p'i laha kiirikəən kurunə ki taa na kari. A pu funyə di sii taan xuuni, bani shiige kaa le l'a bi pu ta Yesu mæge ki wuu na ge, p'a bi lee jate puyε mu gbəərə kaa. ⁴² A p'i ganha na sipyii pu kalaa jiga bæeri Kile-pɛɛnɛ pugbəhə ki ni, ni pu kabanya ni, na yi yu pu mu na Yesu wu jε Shəvəə we.

6

Namaa gbarashuun p'a shəənri pee di tudunməə pu tɛge

* **6:1 Helenisitilee:** Pee jε Yawutuu piimu p'a Girekii jomə pu yu ge.

¹ Ayiwa, n'a daa fεε pu bi jɛhɛɲi xuuni yee caya yi na. A Helenisitilee* p'i ba ganha na fiige ki wo Yawutuu pu zəɓə yu na pee ya li sɛɛri na li cε pu na, na pu ya pee wo naxhugoshaa pu jateni canja bæeri wo yaliye looloduun ni wε. ² Ba tudunməə kε ni shuun w'a yee logo wε, na n'a daa fεε pu bæeri yiri na pu pye: «Wée ya yaa wée pu Kile wo Jozaama pu jo wu yaha wu na w'à yaliye keree jaha shəənri wε. ³ Lee wuu na wu cebooloo, yi namaa gbarashuun shəənri yiyε ni, sipyii bæeri ya piimu mɛsaana yu, pu d'a ji Fɛfɛɛrɛ Munaa na, fungəngə fɛɛrɛ bε di jε pu ni ge. Wu na yaliye yi keree ki jaha zhəənri wu le pee kɛnɛ ni. ⁴ Wée kunni wée wa da zii wuyε pə jɛrɛge ke ni Kile wo Jozaama pu jo wu na.»

⁵ A pee jomə pe di daan sipyii pu bæeri ni. A p'i sipyii gbarashuun wa jaha bulo. Pee pu wa mε: Ecɛni, wee bi fanha ta n'a daa ni na nəhə ji Fɛfɛɛrɛ Munaa bε na; Filipe, ni Porokərə, ni Nikanəri, ni Timə, ni Parimenasi, ni Nikolasi, wee bye Ancəsi shɛn. Wee bi fɛnhɛ jé Yawutuu wo koo li ni fəɓɓ na na pa bye n'a daa fəə. ⁶ A p'i shɛ ni pu ni tudunməə pu mu, a tudunməə p'i pu keye taha pu na, na Kile jɛɛri pu mu. ⁷ A Kile jomə p'i ganha na jaaga na se jaha na. A n'a daa fεε p'i ganha na jɛhɛɲi Zheruzalemu kulo li ni. A Yawutuu saraya jaha shəənriwəə nijɛhɛmɛε bε di dà Yesu na.

P'a Ecɛni co

⁸ Ecɛni bi ji Kile wo niimε we ni wu sefɛɛrɛ ti na, fo wu na kakanhanja nigbəhəə ni jaha shɛshɛɛrɛ keree pyi sipyii pu tɛ ni. ⁹ Ga, a sipyii pii di ganha na Ecɛni kaala, pee bi yiri Sirinε kulo li ni, ni Alɛkizandiri kulo le, ni Silisi fiige ke, ni Azi fiige ki ni. A p'i nakaara jə kən na byi ni Ecɛni ni. Buloo piimu p'a juwuuro ta ge, pee wo Kile-pɛɛnɛ puga ki Yawutuu pu bye pii. ¹⁰ Ga pu ya já can ta Ecɛni na wε, bani Fɛfɛɛrɛ Munaa li bi fungəngə fɛɛrɛ kaan wu mu wu na yu. ¹¹ Wee tuun wu ni a p'i sipyii pii saraa na pee sən wá Ecɛni na. A pee di ganha na yu na: «Wée ya we ja wu na Kile tudunməə Musa ni Kile wo fanhara jomə yu.» ¹² A p'i sipyii pee, ni nəhəɛε pee, ni saraya jaha

shɔɔnrivɔɔ pu sɔn mu lee sɔngana li na. A p'i yiri kari Eceni feni, na she wu co, na gari ni wu ni kiirikɔɔn kurunɔ ki mu. ¹³ A kafinejuu pii be di binne ni pu ni, na she kafineye taha Eceni na na: «We ná we, tuun beeri ni we je na kafilakuumɔ yu na waa Kile-pene pugbɔhɔ fefere wogo ki na ni Kile tudunmɔ Musa wo saliya wu na. ¹⁴ Bani wɛe ya wu ja wu na yu na Nazareti shɛn Yesu na ba Kile-pene pugbɔhɔ ki ja; Musa ya kalegee kiimu kan wɛe mu ge, na kee beeri jɛri.» ¹⁵ A kiirikɔɔn kurunɔ ki sipyii pu beeri di pu nahaya kɔ le Eceni ni na wii. A p'i wu naha ki ta k'a jɛri ba meleke wogo je we.

7

Eceni ya Kile jomɔ paari Yawutuu junɔfɛe pu mu

¹ A saraya naha shɔɔnrivɛɛ junɔfɔɔ wu Eceni yege na: «Jomɔ pe sipyii pu wa yu me mu shizhaa na ge, can w'a wii ya?» ² A Eceni di wu jɔ shɔ na: «Na tii ni na nahafɛɛ, yi ye logo. Nɔɔrɔ fɔɔ Kile ya wuyɛ she wu tole Ibirayima na na wu yaha Mezopotami fiige ki ni, na wu ta wu sanha yiri di zhe diin Karan kulo li ni we. ³ Na wu pye: «Ibirayima, foro ma fiige ki ni, m'a yiri laha ma kpɔɔn li na. Fiige ke n'a da zheɛ ma na ge, m'a she diin kee ni.»*

⁴ «Wee tuun wu ni a Ibirayima di yiri Kalide fiige ki ni na she diin Karan kulo li ni. Lee kadugo na a Ibirayima to wu ba xhu. Fiige kemu ni yee wa me nijaa ge, a Kile di wu naha co na pa diin kee fiige ki ni. ⁵ Kile bi ta xuu wa shishiin kan wu mu ke fiige ke ni wu ta we, ali tɔɔgɔ tashanga be we. Ga Kile bi jomɛɛ lɔ wu mu na wu na ba ke fiige ke kan wu mu, na ki kan wu kadugo ki be mu wu kadugo na. Lee bi Ibirayima ta pya nigin be je wu mu wee tuun we ni we. ⁶ Kile bi li she na Ibirayima kadugo nagoo pu na ba she diin nadadɛɛnrɛ na fiige katii ni. Kee fiige ki sipyii na ba pu jɛri buloo, na sii na kanhama nɔri pu na xuuni fo yee xhuu shishɛɛɛ (400). ⁷ Ga, a Kile di guri jo sanha na fiige kemu wo sipyii pu da ba Ibirayima nagoo pu pye buloo ge, na weeye pyaa na ba kiiri kɔn pee na. Lee kadugo

na na Ibirayima kadugo ki na ba foro kee fiige ki ni, na ba ganha na wee pelee naha we xuu weye pyaa ni.* ⁸ Lee kadugo na a Kile ni Ibirayima di karijɛɛge jomɛɛ lɔ puyɛ mu, na cekɔɔnrɔ pye lee wo naha sheshɛɛɛ. Lee l'a Ibirayima pye, w'a pa Ishaaga se ge, na wu kɔn wu cazege cana gbarataanri wogo ki na. A Ishaaga be di ba Yakuba se, a wu be di wee kɔn. A Yakuba be di wu sefɛlee ke ni shuun wu se, a wu be di pee kɔn.

⁹ «Wu sefɛlee wa bye wà wee mɛge je na Yusufu. Wee wo jɛpɛɛn ya pa jé wu sefɛlee pusamaa ni, fo p'a wu co pɛɛ Misira fiige ki shɛvɛɛ pii mu. ¹⁰ Ga, a Kile di bye ni wu ni, na wu yeege wu kanhama keree ki beeri ni, na fungɔngɔ fɛɛɛ kan wu mu, na wu kaa taan Farawɔn ni, Misira saan we. A Farawɔn di Misira fiige ki junɔ fɛɛɛ ti beeri kan wu mu, na saanra puga ki be wo nahagbaa fɛɛɛ ti kan wu mu. ¹¹ Wee tuun wu ni a xuugbɔhɔ ka di ba jé Misira fiige ki beeri, ni Kana fiige ki beeri ni. A kanhama p'i sii pelee fo xuuni. A wu sefɛlee p'i bye pu ya jɔlige be taa nige we. ¹² Ba Yakuba ya pa logo na shinma wa Misira fiige ki ni we, a wu wu sefɛlee pu tun pu tɔɔnishiine li ni p'a she shinma wa shɔ wà na pa. ¹³ Ba Yakuba, ya pa pu tun tɔɔpii shuun wuu li ni we, a Yusufu di she wuyɛ she wu cebooloo pu na. Wee tuun wu ni a Farawɔn be di na Yusufu nɔhɔ tayirige cɛ. ¹⁴ Lee kadugo na a Yusufu di pu pye p'a she ba ni wu to wu ni wu puga shɛɛn pu beeri ni. Pu beeri bye sipyii kelee gbarashuun ni kaguro (75). ¹⁵ A Yakuba di gari mu Misira ni, a wu ni wu sefɛlee pu beeri di ba xhu wà. ¹⁶ Ba p'a xu wà we, a p'i pu nixhuyo yi tugo na pa Sisɛmu kulo li ni. Ibirayima bi xuu talenɛ kemu shɔ Hamɔri nagoo pu mu Sisɛmu ni ge, a p'i ba pu nixhuyo yi le wà.

¹⁷ «Ayiwa, Kile bi jomɛɛ lemu lɔ Ibirayima mu ge, ba lee jɔ faduun ya dɛɛɛ we, a Izirayeli shɛɛn p'i sii se na jɛhe Misira fiige ki ni. ¹⁸ Lee kadugo na a fanha k'i ba nɔ saan wa na, wee bi ta yaaga cɛ Yusufu keree ni we. ¹⁹ A wee saan wu ganha na wɛe shi wu kana ni shizhiinme ni. Wu bi wɛe sefɛɛ pu karamu na pu cogana kolo fo p'a pu nagoo yɛri kpɛɛngɛ na, kɔnhɔ pu da

* 7:3 Zhenzi 12:1 * 7:7 Zhenzi 15:13-14 * 7:19 Ekizode 1:7-14

xhuli.* ²⁰ Wee tuun wu ni Kile tudunmā Musa ya se. Wu pubinne wo wu bi sii jō xuuni. A wu nu wu wu ḡmāhō tofō wu kaban, na jire kan wu mu fo na nō yeboyo taanri na. ²¹ A p'i she wu bē yaha kpeenge ki na. A Farawōn poro fuceere di wu lō, na wu bii ba wuyē pyaa ja jē wē.* ²² A Musa di bye mu na sii kalaa Misira shēen wo fungōngō fēere keree ki bēeri ni. A baraga di bye wu jō jomō ni wu kapyegēe ki bēeri ni.

²³ «Ba Musa shi w'a pa nō yee kelee shishēere (40) na wē, a wu yiri na wu shē wu cebooloo Izirayeli shēen pu pēregi. ²⁴ Tuun wemu ni Musa ya nō pu na ge, na Misira shēn wa ja wu na kakuunō pyi wu ceborona wa na. A wu fara wu ceborona wu na, na wee kpōn gbo, kōnhō wu wu ceboro wu luu jīnē. ²⁵ Musa bi giin na wee cebooloo pu na ba li cē lee funjō ni na Kile na ba pu jūnjō wolo bulooro ti ni, na pu yeege Misira fiige ki ni wee Musa kenē kurogo. Ga wu cebooloo pu ya lee cē ta wē. ²⁶ Kee caṇa ki jīmuguro a Musa di gari wu cebooloo pu yiri sanha. A wu shē wu cebooloo shuun wa ta pu na dunni, na pee susuro tēge na pu pye: «Yee ya cē nago cebooloo yee jē-ε gē? Naha fēni yee di dunni wē?»* ²⁷ Ga wemu wu bi wu ceboro wu sani ge, a wee di Musa ḡmunujō na wu pye: «Jōgō w'a mu tenē wē jūnjō ni, na mu pye wē kiiri kōnvō wē?» ²⁸ Kōnhō mu di wa giin m'a nē bē gbo, ba m'a Misira shēn we gbo mē tājāa wē?»* ²⁹ Wee kafila wu wuu na a Musa di baa kari Madiyan fiige ki ni, na she diin wā, na jalaa shuun ta wā.

³⁰ «Ba yee kelee shishēere (40) ya toro wē, a melekē wa di wuyē shē Musa na nājinē ka ni tahara la funjō ni, Sinayi faabobonō ki tāan, sige ki funjō ki ni. ³¹ Ba Musa ya lee ja wē, a lee di wu fo fo xuuni. A wu ganha na fuloo li na, kōnhō wu li kemē wii, ga, a Kafō Kile di jo ni wu ni na wu pye: ³² «Nē wu jē ma sefēlē pu wo Kile we, Ibirayima wo Kile we, Ishaaga wo Kile we, ni Yakuba wo Kile we.»* A Musa di fya fo na fuguri, wu ya sō na wu jūnjō yirige di wu wii nige wē. ³³ Lee kadugo na a Kafō di Musa pye: «Tanhaya

yi wolo ma tōyō yi na, bani xuu wemu ni m'a yere ge, fēfēere xuu wu jē wii. ³⁴ Nē wa na sipyii pu kanhagana li jaa Misira fiige ki ni, nē wa pu shiinne li bē nuri. Nē tigi na pa di ba pu jūnjō wolo bulooro ti ni. Pa di ma tun zhē Misira ni.»*

³⁵ «Ayiwa, wee Musa we ninumō Izirayeli shēen bi she ge, na jo: «Jōgō w'a mu tenē wē jūnjō ni, na mu pye wē kiiri kōnvō wē?»* Wee Musa we Kile ya pa dun w'a shē bye pu jūnjōfō. A wee di pu jūnjō wolo Misira bulooro ti ni Melekē wu gbōrō ni, wemu w'a wuyē shē wu na, tahara li ni ge. ³⁶ Wee Musa we w'a pu yeege Misira bulooro ti ni, na jaha shēshēere keree ni kakanhanāa pye Misira fiige ki ni, ni pu nidorowuu Suumō Loniga ki ni, ni siponō ki bē ni fo na nō yee kelee shishēere (40) na. ³⁷ Wee Musa wu w'a Izirayeli shēen pye: «Kile na ba Kile tudunmō wa bē yaha na pa yi mu ba nē jē wē. Wee bē na ba bye yi ceboro wa.»* ³⁸ Tuun wemu ni sipyii pu bi pa binne siponō ki ni ge, Musa bye ni pu ni. Melekē we wu bye Sinayi faabobonō ki na ge, Musa wu bi nuri wee jō na na dorogo wū sefēlē pu mu. Mu Musa bi Kile wo baraga jomō nixhōbaama pu taa, na pu kaan wē mu.

³⁹ «Ga wū sefēlē pu ya ta sō Musa wo jomō pu na wē. A p'i zhe wu ni, na pu fungōnyō caanna jēri Misira yiri. ⁴⁰ A p'i Arōn pye: «Pēnē yaṇmuyō ya yāa wū mu, yemu wū da da jaa ge, wū da jaari ni yee ni, bani Musa we w'a wē yeege Misira fiige ki ni ge, wē ya wu jaa wē. Dii w'a jēri bē ge, wē ya cē wē.»* ⁴¹ A p'i nupige tuugo yāa yee caya yi na, na saraga wolo lee yapere li mu, na funjō tāan puyē pyaa wo keye wo labye wu na.

⁴² «Wee tuun wu ni, a Kile di wu kadugo le pu ni, na pu yaha fugba wōrō kii bēle wu na, ma na jo ba l'a ka Kile tudunmō pu mu kafila wu ni kagana lemu na wē na:

«Izirayeli shēen, yee ya yapōrōyō gbo, na saraya wolo nē mu siponō ki ni yee kelee shishēere (40) funjō ni ya?

⁴³ Yee ya ye saraya ye wolo nē mu-i dē,

* **7:21** Ekizode 2:1-10

* **7:26** Ekizode 2:13

* **7:28** Ekizode 2:14

* **7:32** Ekizode 3:6

* **7:34** Ekizode 3:5,7,8,10

* **7:35** Ekizode 2:14

* **7:37** Duterenōmē 18:15,18

* **7:40** Ekizode 32:1,23

ga yee yapere lemu mege ki wa na
Moloki ge,
lee wo faya bugu yee wa lo.
Ni woro lemu li ne na Aranfan ge,
yee tuuyo yee wa ya, na yee pele.
Lee wuu na n'a da ba yee kuu na kari
fo Babiloni kadugo yiri.*»

⁴⁴ A Eceni di jo sanha na: «Na we sefelee
pu yaha para li na sige ki funjo ni, faya
bugu wu bye pu mu. Wee funjo ni Kile bi
yu ni pu ni. Kile bi faya bugu wa she Musa
na, ba w'a wee wo yaagana li na we, na
wu ya mu. ⁴⁵ Lee kadugo na a wu sefelee
pu ba wee faya bugu wu kan pu nagoo
mu. Zhouwe wu bye pu jahagbaa fo wee
tuun wu ni. A Kile di pu teger, na fiige ka wo
sipyii kori pu mu. A p'i gari ni faya bugu
wu ni kee fiige ki ni, a wu she gori wa fo
na pa no saannaa Dawuda wo cana nii li
na. ⁴⁶ Saannaa Dawuda, wee bi sii fereme
ta Kile mu. A wu Kile neeri na wu so wee
mu wee di penne puga ka yeren Yakuba wo
Kile wu mu. ⁴⁷ Ga wu ja Solomani, wee w'a
pa bye kee penne puga ki yeren. ⁴⁸ Ga
wa li ce nago Kile-gbatabaaga tateenge ne
sipyia wo puga niyaaga ni we; ma na jo ba
Kile tudunmo w'a yi jo we, na Kafoo Kile ya
jo na:

⁴⁹ «Fugba we, wee ne na saanra koro,
jine ke, kee ne na tooyo tatahana.
Yee di da puga keke ya ne mu we?
Xuu weke wu ne wa sanha
wemu na ja bye ne tanmango we?
⁵⁰ Ta ne be w'a yee beeri ya
na wo sefeere ti funjo ni we?
Ne Kafoo w'a jo mu.*»

⁵¹ «Yee junmogoo k'a waha. Yee zolo
ni yee niwegee ki ya ta cekonro pye we.
Yee ya Fefere Munaa li kaala tuun beeri
ni. Yee ni yi sefelee pu beeri ya pye nigin.
⁵² Kile tudunmo weke wu d'a pye wa ni yee
sefelee pu ya wu kanha-i we? Pii p'a Kile wo
sipyitiime wu ba jomo pu jo ge, p'a pee gbo.
Nime a yee di wee sipyitiime wu be naho
yaha, na wu gbo. ⁵³ Yee p'a bi Kile wo saliya
wu keree ki ta melekee gboro ni, ga yee di

ya so na taha wee saliya we jaarigana feni
we.»

Eceni xugana

⁵⁴ Ba kiirikoon kurunjo ki sipyii p'a pee
jomu pu logo we, a pu logoo di sii yiri, fo
pu na pu ganhaa kuri Eceni feni. ⁵⁵ Lee
di Eceni ta w'a ni Fefere Munaa na. A wu
fugba wu wii, na Kile wo noro wu ja, na
Yesu niyerege ja Kile kanige ce. ⁵⁶ A wu jo:
«Wii! Ne nii wa fugba we ni w'a mugi, Sipyia
Ja we, na wee niyerege jaa Kile kanige ce.»
⁵⁷ Ba Eceni ya yee jo we, a p'i sii sipya w'a,
na pu niwegee to. A pu beeri di gburogi na
ba do Eceni na. ⁵⁸ Na wu co, na wu kile na
yeege kanha ki kadugo yiri, na she wu wa ni
kagereye ni fo na wu gbo. Pii p'a wu gbo ge,
pee bi pu fadeye wolo, na yee yaha lewo wa
taan, wee mege ne na Sali. ⁵⁹ Na pu yaha pu
na Eceni waa ni kagereye ni, a wu Kile neeri
na: «Kafoo Yesu! Na munaa li co!» ⁶⁰ Lee
kadugo na a wu nuguro sin na sii mujuu
wa na: «Kafoo, ma ganha bu we jurumu we
kaa taga pu co we.» Ba w'a yee jo we, na
xhu.

8

Sali ya n'a daa fee pu kanha xuuni

¹ Sali be bi so Eceni wo gbo wu na. Kee
cana ke, a kanhama nigbo di sii no n'a
daa fee pu beeri na Zheruzalemu ni. Pee
kanhama pu funjo ni a n'a daa fee pu beeri
di jaaga na kari Zhude fiige ke, ni Samari
fiige ki ni. A tudunmo pu ye nigin di gori
Zheruzalemu ni. ² A Kile wo ni fyaara sipyii
p'a di Eceni nixhugo ki lo, na she wu le. A p'i
sii mehe su wu nixhugo ki na xuuni. ³ Ga
Sali kunni, wee bi sii na giin fo wu n'a daa
fee pu xo fefee. Wu bi jin pu feni piyeye be
ni, wu bu n'a daa fee piimu beeri ta wa, cee
la na la, w'a pu beeri co fanha na na she le
kaso ni.

Filipe ya Kile wo Jozaama pu jo Samari fiige ki ni

⁴ N'a daa fee piimu pu bi paa foro
Zheruzalemu ni ge, pee bi jaari na Kile wo
Jozaama pu yere li pyi na mari xuu wu beeri
ni. ⁵ N'a daa fo wa bye wa na Filipe, a
wee di gari Samari kulo li ni, na she ganha
na Shovo wu kaa yu lee kulo li sheen mu.

* 7:43 Amosi 5:25-27

* 7:50 Ezayi 66:1-2

⁶ Filipe bi kakanhan̄aa kiimu pyi ge, ba kulo li sh̄een p'a kee kaa nuri, pii di ki jaa be we, a sipyiñeh̄em̄ee di ba binne, na niwegee shan ni Filipe jom̄o pu ni, na pu kem̄e logo. ⁷ Bani Filipe bi jinaa k̄ori na yeege sipyii ni. Pee jinaa pu bi sipyaa waa na f̄oro. Wu bi faannaa ni t̄ooȳo nigin nigin f̄ee cuun̄o. ⁸ A lee di bye fundanga kaa fo li nigb̄oo le kulo le sh̄een mu.

⁹ Lee di ná wa ta wà lee kulo li ni wu m̄ege j̄e na Sim̄o. W'a bi cem̄e keree nijeh̄en̄ee pyi fo kiimu ya Samari sh̄een jaha w̄o xuuni ge, na wuȳe pye sipyigb̄o wee j̄e. ¹⁰ Sipyitiilee fara sipyigb̄o na, sipyii b̄eri pu bi wu jateni, na yu na: «Kile wo sef̄ere ti t'a sii te, sef̄ere nigb̄oo te.» ¹¹ Pu b̄eri bi wu jom̄o pu nuri xuuni, bani w'a m̄o na cem̄e pu taga na kakanhan̄aa pyi kiimu ya pu jaha w̄o xuuni ge. ¹² Ga, a Filipe di Yesu Kirisa ni Kile saanra ti wo Jozaama pu jo pu mu, a p'i dà pu na. Namaa fara c̄ee na, a pu b̄eri di ba batize. ¹³ A Sim̄o ȳe pyaa be di dà Kile wo jom̄o pu na na batize. A wu daha Filipe na. Filipe bi kakanhan̄aa ni jaha sh̄esh̄ere keree kiimu pyi ge, a kee di Sim̄o jaha w̄o fo xuuni.

Tudunm̄oo p'a Kile j̄eri Samari n'a daa f̄ee pu mu

¹⁴ Ayiwa, a tudunm̄oo p'i diin Zheruzalemu ni na logo na Samari sh̄een pii ya dà Kile Kafila wu na. A p'i Pȳeri ni Yohana tun sh̄e pu mu.» ¹⁵ Ba Pȳeri ni Yohana ya n̄o Samari ni w̄e, na Kile j̄eri Samari n'a daa f̄ee pu mu, k̄nh̄o F̄ef̄ere Munaa di digi pu na. ¹⁶ Bani pee sipyii pu bi batize ȳe Yesu m̄ege na, ga F̄ef̄ere Munaa bi sanha digi wa shishiin na w̄e. ¹⁷ Wee tuun wu ni a Pȳeri ni Yohana di pu keye taha taha pu na, a F̄ef̄ere Munaa di digi pu na.

¹⁸ Ayiwa, ba Sim̄o ya F̄ef̄ere Munaa li ja l'a tigi n'a daa f̄ee pu na tudunm̄oo pu wo keye daha wu fun̄o ni w̄e, a wu wari wolo na gaan tudunm̄oo pu mu, ¹⁹ na pu pye: «Yi ke fanha j̄un̄o ke kan na be mu, k̄nh̄o na be ba na ken̄e taha sipyaa sipya na, F̄ef̄ere Munaa di digi weef̄oo na.» ²⁰ A Pȳeri di Sim̄o pye: «Ma ni ma wari wu ni, yi b̄eri pu pinne kȳegi! Bani mu wa giin na kaa lemu Kile ya gaan ma ni ge, na mu na já lee sh̄o ni wari ni. ²¹ Mu niñ̄e wa le kaa le ni w̄e,

ma taa be di wa li ni w̄e, bani mu z̄o wu ya tii Kile jaha t̄aan w̄e. ²² Fo ma bu daburaj̄e jo ma funḡonkuun̄o ki na, na Kaf̄oo j̄eri, li bi da já bye wu ma z̄o wu wo katiibaagaa ki yafa ma mu. ²³ Bani n̄e mu z̄o wu jaa w'a j̄i j̄ep̄een ni jurumu na fo na mu pye jurumu wo bulo.» ²⁴ Ba Sim̄o ya yee logo w̄e, na tudunm̄oo pu j̄o sh̄o na: «Yiȳe pyaa ki Kaf̄oo j̄eri na mu, k̄nh̄o y'a yemu jo ge, Kile di na tanha yee b̄eri na.»

²⁵ Ba Pȳeri ni Yohana ya Kile ni Kaf̄oo wo Jozaama pu jo x̄o sipyii pu mu w̄e, na guri kari Zheruzalemu ni. Pu nigariwuu a p'i ganha na Kile wo Jozaama pu yu Samari kulogoo nijeh̄en̄ee kiitiigee ni na gaan̄i.

Filipe ya Ecopi sh̄en j̄un̄of̄oo wa j̄un̄o círi

²⁶ Kaf̄oo wo melek̄e wa ya pa jo ni Filipe ni na wu pye: «Ȳiri m'a sh̄e Kile-parama pe ni. Koo le l'a ȳiri Zheruzalemu ni na kari Gaza ni ge, m'a lee koo li l̄o. Sipon̄o koo li wa lii.»

²⁷ A Filipe di ȳiri na koo li l̄o na gaan̄i. Na wu nigaraga yaha, a wu Ecopi sh̄en ná wa ja. Ecopi fiige ki saanzh̄o wemu m̄ege ki wa na Kandasi ge, wee saanzh̄o wu wo j̄un̄of̄oo nigb̄o wu bye wee ná we. Wee wu bye cee wu naafuu keree b̄eri jaha sh̄oonriv̄oo. Wee ná wu bi kari Zheruzalemu ni na sh̄e Kile p̄ele. ²⁸ Wu niguribawo wu bye na tiin wu wotori fun̄o ni, na xuu wa kalaa Kile tudunm̄oo Ezayi wo Kitabu wu ni. ²⁹ A F̄ef̄ere Munaa di Filipe pye: «Gbara wotori wu na, m'a binne ni wu ni!»

³⁰ A Filipe di baa fulo wotori wu na, na wee Ecopi sh̄en wu ta wu na xuu wa kalaa Kile tudunm̄oo Ezayi wo Kitabu wu ni, na wu yege na: «Xuu wemu mu wa galaa m̄e ge, m'a wu k̄ori c̄e ḡe?» ³¹ A ná wu Filipe pye: «Dii n'a da wu k̄ori c̄e na ta wa ya wu k̄ori sh̄e na na-ε w̄e?» A wu Filipe j̄eri na wu j̄e tiin wee t̄aan wotori wu ni. ³² Xuu we wu bi galaa ge, wee wu wa m̄e we na:

«Wu bye ba dubya j̄e w̄e,

p'a wemu co na gaan̄i tagbogo ni ge.

Ma na jo dubya wemu wu j̄e wu ya yaaga yu

wu shiire k̄onv̄ee ken̄e ni-i ge.

Wu ya yaaga jo w̄e.

³³ Wu bi wuȳe tirige,

p'i ya ta s̄oo na kan̄ii kan wu mu w̄e.

Jɔgɔ wu d'a já wu shi nibama wu kaa jo wɛ?
Sipyá bɛ wɛ!

Bani p'a wu gbo na wu shi wu piinɛ
konɔ puga ni.»*

³⁴ Ayiwa, a ɲunɔfɔɔ wu Filipe pye: «N'a
ma ɲɛɛri, sipya wemu kaa Kile tudunmɔ w'a
byi ge, wufɔɔ shɛ na na. Wuyɛ kaa w'a byi
laa watii?» ³⁵ Wee tuun wu ni a Filipe di
jomɔ pu lɔ, na pu ɲɔ kɔn pe Kitabu jomɔ
peye pyaa na, na Yesu kaa jo wee na wu mu.

³⁶ Na pu yaha pu na gaanɛ, a p'i ba shɛ nɔ
lɔhɔ ka na. A ɲunɔfɔɔ wu Filipe pye: «Lɔhɔ
ki wa mɛ, ɲaha k'i da nɛ ɲaha kɔn batizeli na
wɛ?» ³⁷ [A Filipe di wu pye: «Ma bi dà Yesu
na ni ma zɔ wu bɛɛri ni, ma na já batize.»
A ná wu wu ɲɔ shɔ na: «Nɛ dà li na nago
Yesu Kirisa ɲɛ Kile Ja.»] ³⁸ Ba w'a yee jo wɛ,
na jo na pu wotori wu yerenɛ. A pu shuun
wu bɛɛri di digi lɔhɔ ki ni. A Filipe di wu
batize. ³⁹ Ba p'a foro lɔhɔ ki ni wɛ, a Kafɔɔ
wo Munaa l'i Filipe ɲaha co, na gari ni wu
ni. ɲunɔfɔɔ wu ya Filipe ɲa nige wɛ, ga, a
wu fundanga wo kunni di koo li lɔ na gaanɛ.
⁴⁰ A Filipe di shɛ wuyɛ ta fo Azɔti kulo li ni.
Ba w'a yìri wà wɛ, na gari Sezare kulo li ni.
Wu nigariwo ya toro kulo lemu bɛɛri ni ge,
a wu Kile wo Jozaama pu jo toro kee bɛɛri
ni.

9

Dagana lemu na Sɔli ya dà Yesu na ge

¹ Na Sɔli yaha wu na dahaziire tɛri Kafɔɔ
kalaapiire ti mu, a wu shɛ saraya ɲaha
shɔɔnɛrɛɛ wo ɲunɔfɔɔgɔ wu mu, ² na wu
ɲɛɛri na wu sɛmɛ wa yàa kan wu mu wu shɛ
gan Damasi kulo li wo Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi
sipyii pu mu. Kɔnhɔ wu bu shɛ Kafɔɔ wo
koro li ɲaarivɛɛ pii ta wà, cee fara ná na,
wu pee co, wu pu pɔ w'a se Zheruzalɛmu
ni, ³ na wu nigariwo yaha koo li na ni wee
sɛmɛ wu ni, ba w'a shɛ dɛɛɛɛ Damasi kulo
li na wɛ, taapile ni a kpɛɛngbɔhɔ ka di yìri
fugba we ni na ɲí jé wu ɲaha ni, na wu
maha. ⁴ Kee kpɛɛngɛ ki bɛɛ funɲɔ ni, a Sɔli
di wolo to ɲinɛ na. A mujuu la di wu pye:
«Sɔli, Sɔli, ɲaha na m'a na kana mɛ wɛ? [L'a
waha mu mu wu kurunɔ tɔɔrɔ ɲmaa na
dɛ!]

⁵ A Sɔli di fya, na ganha na jɛɛ.] A
wu yegenɛ pye na: «Kafɔɔ, m'i ɲɛ jɔgɔ wɛ?»

A mujuu l'i wu pye sanha: «Nɛ ɲɛ Yesu, nɛ
mu wa gana mɛ. ⁶ Nime, yìri m'a jé kulo li
ni; lemu m'a yaa na pye ge, pu na lee jo ma
mu.»

⁷ A Sɔli ɲaarɛɛɛ pu bɛɛri jaalaa di yìri. A
p'i yere yaha, pu ya já yaaga jo wɛ. Pu
kunni bi mujuu le nuri, ga p'i ya sipya ɲa
wɛ. ⁸ A Sɔli di yìri yere na wu ɲìi mugi,
ga wu ya yaaga ɲaa ki ni wɛ. A p'i wu co
kenɛ na na jé Damasi puuro ti ni. ⁹ A Sɔli di
cabyaa taanri pye wu ya ɲaa wɛ, wu ya li
wɛ, w'i ya lɔhɔ bɛ gba wɛ.

Kile ya Ananasi tun Sɔli mu

¹⁰ Wee tuun wu ni Yesu wo kalaapiire la
bye Damasi kulo li ni na Ananasi. A Kafɔɔ
di wuyɛ shɛ wee na na wu pye: «Ananasi!»
A wu jo: «Ooyi, di we Kafɔɔ.» ¹¹ A Kafɔɔ di
wu pye: «Yìri tɔvuyo na, koo lemu p'a byi
na <Kozinne> ge, m'a lee lɔ m'a se Zhudasi
kaban. Ma bu shɛ nɔ wà, Tarisi shɛn ná wa
ɲɛ wà na Sɔli, m'a wee kaa yege. Kile-ɲɛɛɛɛ
na wu wa. ¹² Ga le nɛ Kile ya shɛ Sɔli na wu
wo ɲɛɛɛɛ ki funɲɔ ni ge, lee li wa mɛ. W'a
ná wa ɲa wu mɛɛɛ na ɲɛ Ananasi, wee ya jé
wu fɛni na wu keye taha wu na, kɔnhɔ wu
guri w'a ɲaa sanha.» ¹³ A Ananasi di jo: «Ee,
Kafɔɔ! We ná we ya kanhama nigbɔ pemu
taha mu kalaapiire ti na Zheruzalɛmu ni
ge, sipyɛɛɛɛɛɛ ya yee jo nɛ mu. ¹⁴ Sɛmɛ
wa ni w'a pa naha bɛ na yìri saraya ɲaha
shɔɔnɛrɛɛ pu kenɛ ni Zheruzalɛmu ni. Na
wu ba sipya sipya ta wu na mu mɛɛɛ ki yiri
naha, wu weefɔɔ co, wu wu pɔ w'a gaanɛ.»
¹⁵ Ga, a Kafɔɔ di Ananasi pye: «Shɛ, bani nɛ
we na we ɲaha bulo, kɔnhɔ wu da kapyɛɛɛ
pyi na mu, wu na mɛɛɛ ki shɛ shi wusama
na, wu ki shɛ pu saannaa pu na, wu ki shɛ
Izirayɛli shɛn pu bɛ na. ¹⁶ Kanhama pemu
bɛ pu da ba nɔ wu na nɛ wuu na ge, di pee
bɛ shɛ wu na.»

¹⁷ Ayiwa, a Ananasi di yìri kari. Ba w'a
shɛ nɔ puga ki ni wɛ, na wu keye taha Sɔli na
na wu pye: «Na ceborona Sɔli, Kafɔɔ Yesu
we w'a wuyɛ shɛ ma na koo li na, na ma
yaha ma na ma naha ge, wee w'a nɛ tun
ma mu, kɔnhɔ m'a já m'a ɲaa, m'a nɔhɔ ɲi
Fɛfɛɛɛ Munaa na.» ¹⁸ Taapile ni a kɔɔrɔ ta
di wolo wolo to Sɔli ɲìi ni ba fyakɔɔrɔ ɲɛ wɛ.
A wu ɲìi k'i mugi; a wu yìri; a p'i wu batize.

* 8:33 Ezayi 53:7-8

¹⁹ Lee kadugo na a wu li, a fanha di jé wu ni. A Sɔli di gori Damasi ni na cabyaa dama dama pye ni Yesu kalaapiire ti ni.

Səli ya Kilə jomə yerə pye Damasi ni

20 A Sɔli di Kilɛ jomɔ yɛrɛ nɔ kɔn weɛ tuun wuyɛ pyaa ni na yu Damasi ni, Yawutuu wo Kilɛ-pɛɛnɛ piyɛyɛ yi ni, na pu pyi na: «Kilɛ Ja wu jɛ Yesu.» 21 Sipyii piimu bɛɛri pu bi wu jomɔ pu nuri ge, a l'i pu bɛɛri fɔ xuuni, a p'i ganha na yu na: «Ta we ná weyɛ pyaa bɛ ki bi Yesu mɛgɛ ki yirivɛɛ pu kana Zheruzalemu ni wɛ? Go wu kapana junɔ ki wa mɛ naha, pii p'a Yesu mɛgɛ ki yiri ge, kɔnhɔ wu ba pee co, wu pu pɔ wu shɛ gan saraya naha shɔɔnrivɛɛ junɔfɛɛ pu mu Zheruzalemu ni.» 22 Ga, a la di ganha na faraa Sɔli wo fanha ki na n'a daa wu shizhaa na canja bɛɛri. Wu bi Kilɛ jomɔ pu yɛrɛ pyi, na li shɛɛ pu na na Shɔvɔɔ wu jɛ Yesu, a wu keree di Damasi wo Yawutuu pu naha wɔ, fɔ pu ya cɛ yeke pu da yu wɛ. 23 Ayiwa, ba piiye ya ya toro wɛ, a pee di puyɛ ja, na bɛ yi na na p'i Sɔli gbo. 24 Ga, a Sɔli di foro pu woni wu fiin. Pu bi kulo li taje ye yi bɛɛri shazhɔn sigeɛ canja ni piige, kɔnhɔ p'i sii Sɔli ta pu gbo. 25 Ga, a Yesu wo kalaapiire t'i ba Sɔli le sagana funnɔ ni canja ka piige, na mɛɛrɛ taga wu torogo jɛri kanha kadugo.

Soli ya kuri pa Zheruzalemu ni

26 Lee kadugo na a Sɔli di gari Zheruzalemu ni. Ba w'a nɔ wà wɛ, na ganha na giin wu binne ni kalaapiire ti ni. Ga pu beeri bi fyagi wu na, bani pu bi dà li na can na na Sɔli be wu ne Yesu wo kalaapiire la wɛ. 27 Ga kalaapiire lemu li bye na Barinabasi ge, a wee di gari ni Sɔli ni tudunmɔɔ pu yiri. Ba p'a nɔ wà wɛ, Sɔli ya Kafɔɔ na nagana lemu na Damasi koo li na, a Kafɔɔ be di jo ni wu ni jogana lemu na ge, na fara lee na Sɔli ya Yesu kaa jo na finne ni lowaa ni Damasi kulo li sipyii pu beeri mu jogana lemu na ge, a Barinabasi di yee beeri paari tudunmɔɔ pu mu. 28 Na lo wee tuun wu na a Sɔli di binne ni pu ni. A p'i ganha na paari Zheruzalemu beeri ni. Wu bi Kile wo Jozaama pu yu ni lowaa ni Kafɔɔ mege

na. ²⁹ Sɔli bi yu ni Helenisitilee* pu ni, na nakaara pyi ni pu ni Yesu keree na. Ga pee be bi wu shaa di gbo. ³⁰ Ba cebooloo p'a lee ce we, na gari ni Sɔli ni Sezare ni. Lee kadugo na na wu yaha kari Tarisi kulo li ni.

31 Ayiwa, wee tuun wu ni n'a daa fεε
piimu bεeri pu bye Zhude, ni Galile, ni
Samari fiie yi ni ge, naŋiŋe bye pee bεeri
na. Pu bεeri bi naari Kafɔɔ ni fyaara ni, lee
li bi pu baraga pye ki na beɛ n'a daa wu ni.
Caŋa caŋa pii bi faraa pu na Fεfεεε Munaa
li wo yeeri wu fanha ni.

Pyεeri ya Ene cuunɔ Yesu meɓe na

³² Pyɛeri bi jaari, na n'a daa fɛɛ pu pɛrɛgi fiige ki bɛeri ni. Cana ka a wu ba gari n'a daa fɛɛ pii yiri kulo la ni lee mɛgɛ jɛ na Lida. ³³ A wu shɛ ná wa ta wu kabanuyo shuun wu bɛeri ya xu, a wu sinne fo yee gbarataanri (8), wu mɛgɛ di jɛ na Ene. ³⁴ A Pyɛeri di wu pye: «Ene, Yesu Kirisa w'a da ma cuunɔ nime. Yiri m'a ma yasinnege ki yaa mayɛ ni.» Taapile ni a Ene di yiri. ³⁵ Ba Lida kulo li shɛɛn pu bɛeri ni Sarɔn kulo li shɛɛn pu bɛeri ya lee na wɛ, na sɔɔ Kafɔɔ na.

Cee wa ya $\eta \varepsilon$ na foro xu ni

³⁶ Ayiwa, cee wa bye Zhope ni, n'a daa fɔ wu bye wii, wu mɛɛ di ɲɛ na Tabita. Kee mɛɛ ke ɲɛ Girekii wo jomɔ pu ni na Dorikasi.* Wee cee wu bi kasaanaa ɲiɲehɛɲɛ pyi, na funmɔ fɛɛ tɛri. ³⁷ Wee tuun wu ni a Tabita di ba bana, na xhu. A p'i wu nixhugo ki wuu na wu lɔ she sinniɲɛ puga ka ni zangaso wu ni. ³⁸ Lee di Pyɛri ta Lida ni. Lida ni Zhope di ya lii wɛ. A Zhope kulo li kalaapiire t'i logo na Pyɛri wa Lida ni. A p'i sipyii shuun yaha kari pu she Pyɛri ɲɛri na wu pa pu yiri nime.

³⁹ Ayiwa, ba p'a nɔ na tuduro ti jo Pyɛɛri mu wɛ, taapile ni a Pyɛɛri di yiri na binne kari ni pu ni. Ba w'a nɔ wɛ, a p'i gari ni wu ni kee puga ki ni zangaso wu ni. A naxhugoshaa p'i ba na ba Pyɛɛri maha, na ganha na mɛhɛ suu. Na Tabita yaha j̄i na, wu bi fadepiire ni fadegbɔyɔ yemu yari ge, a p'i yee bɛɛri shɛ Pyɛɛri na. ⁴⁰ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di sipyii pu bɛɛri yeege kpɛngɛ

* **9:29 Helenisitilee:** Pee _{JE} Yawutuu piimu p'a Girekii jomə pu yu ge. sigenəhə.

* **9:36 Dorikasi:** Kee μεγε ke kóri wu ne

ki na, na nuguro sin na Kile jɛɛri. Na xho na ɲmahana jɛri gbo wu yiri, na wu pye: «Tabita, yiri!» A gbo wu wu ɲi mugi, ba w'a Pyɛɛri ɲa wɛ, na yiri tiin. ⁴¹ A Pyɛɛri di wu co wu kenɛ na, na wu tɛgɛ, na wu yirige. Lee kadugo na a Pyɛɛri di n'a daa fɛɛ pee ni naxhugoshaa pu yiri, na Tabita ɲi wo wu shɛ pu na. ⁴² A Zhope kulo li sipyii pu bɛɛri di yee logo, a sipyiɲɛhɛmɛɛ di ganha na daa Kafɔɔ na. ⁴³ A Pyɛɛri di gori Zhope ni, na mɔ wà ná wa kaban, wee mɛgɛ jɛ na Simɔ. Sɛɛyɛ wee Simɔ wu bi gbuu.

10

Pyɛɛri ni Kɔrinɛyi keree

¹ Ná wa bye Sezare kulo li ni na Kɔrinɛyi. Oromɛ fiige ki sɔɔsɪi ɲuɲɔfɔɔ wa wu bye wii. Sɔɔsɪi kuruɲɔ kemu ɲuɲɔ ni wu bye ge, kee jɛ na «Itali sɔɔsɪi kuruɲɔ.» ² Wee ná wu bi Kile peɛ wu ni wu puga shɛɛn bɛɛri ni. Pu bi fyagi Kile na. Wu bi Yawutuu funmɔ fɛɛ pu tɛri. Wu bi ganri bɛ Kile-jɛɛgɛ taaɲ wɛ.

³ Ayiwa, cana ka yakonɔ tuunɔ ɲii taanri wu na, Kile wo mɛɛkɛ wa ya pa jé Kɔrinɛyi kaban, na wuyɛ shɛ wu na; a wu sii wu tii ɲa; a mɛɛkɛ wu wu yiri na: «Kɔrinɛyi!» ⁴ Ba w'a wu ɲa wɛ, na fya na jo: «Naha wɛ Kafɔɔ?» A mɛɛkɛ wu wu pye: «Ma Kile-jɛɛgɛ ke ni ma funmɔ fɛɛ pu dɛgɛ wu kaa ya taan Kile ni, wu ya ta funɲɔ wɔ ma na wɛ. ⁵ Sipyii pii tun shɛ nime Zhope kulo li ni. Ná wa wu wa wà na Simɔ, p'i wu pyi Pyɛɛri. P'i shɛ wee yiri pa. ⁶ Ná sɛɛyɛ gbovɔɔ wa ɲuɲɔ ni w'a tigi, wee bɛ mɛgɛ ki wa na Simɔ wa. Wu puga ki wa suumɔ lohɔ ki ɲɔ na.» ⁷ Ba mɛɛkɛ w'a jo xɔ ni wu ni wɛ, na gari. Wee tuun wu ni a Kɔrinɛyi di wu kapyebyii shuun, ni wu sɔɔsɪi nigin wa yiri. Wee sɔɔsɪi we bye wuyɛ pyaa wo shazhɔnsigimɛ. Kile ɲii fyaara sipya wu bye wii. ⁸ Mɛɛkɛ w'a yemu jo wu mu ge, a wu yee bɛɛri paari pu mu, na pu tun kari Zhope ni.

Fɛfɛɛɛ Munaa ya Pyɛɛri kaala

⁹ Kee cana ki ɲimuguro a tudunmɔɔ p'i dɛɛɲɛ Zhope kulo li na. Lee di cana ki ta ɲiɲɛ ɲiɲɛ ni, a Pyɛɛri di dugi katanɔ na na Kile jɛɛri. ¹⁰ A xuugo di ba wu ta p'i sanha shɔhɔ xɔ wɛ. Na pu yaha pu na yalige ki sori

Pyɛɛri mu, a Kile di kaa la shɛ wu na. ¹¹ A wu fugba wu ɲɔ ɲa k'a mugi, na yaaga ka ɲa wà kemu ya foro fatɔgbɔhɔ fɛni ge. Ki geye shishɛɛɛ we bi co pɔ, k'i diri na ma ɲiɲɛ mu.

¹² A Pyɛɛri di tɔɔyɔ shishɛɛɛ yanmuyɔ ye bɛɛri, ni ɲiɲɛ yakokaara bɛɛri, ni shazhɛɛɛ tuuyo bɛɛri ɲa kee fatɔbɔgɔ ke funɲɔ ni. ¹³ A mujuu la di Pyɛɛri pye: «Pyɛɛri yiri, m'a ya gbo ma xa!» ¹⁴ A Pyɛɛri di jo: «Ahayi, Kafɔɔ! Yaaga kemu bɛɛri k'a nɔhɔ, kelee ki na jɛ yafunɲɔ ge, nɛ sanha kee ka shi li ɲa wɛ.» ¹⁵ A mujuu l'i foro sanha na Pyɛɛri pye: «Kile ya yaaga kemu pye fɛfɛɛ ge, ma ganha ba kee wii sanha yanmunɔɔgɔ wɛ.» ¹⁶ A pee jomɔ p'i jo fo tɔɔɲii taanri, taapile ni a fatɔbɔgɔ k'i dugi kari fugba wu ni.

¹⁷ A Pyɛɛri hakili di wuregi, le w'a ɲa ge, a wu ganha na wuyɛ yegee lee kɔri na. Na wu yaha lee na, Kɔrinɛyi ya sipyii piimu tun ge, a pee di nɔ Zhope kulo li ni. A p'i Simɔ kaban kaa yege, a p'i xuu wu sanha shɛ pu na, a p'i shɛ yere kuɲɔɔ li ɲɔ na. ¹⁸ Na yiri pye na jo: «Simɔ we p'a bi na Pyɛɛri ge, naha w'a tigi ya?»

¹⁹ Lee di Pyɛɛri ta wu na wu funɲɔ kɔɔn sanha wu kaaɲa li na. A Kile Munaa di wu pye: «Pyɛɛri, wii! Sipyii taanri wu wa na mu kaa yegee kpɛɛngɛ ke na. ²⁰ Yiri, m'a binne m'a gaanɪ ni pu ni, ma ganha bu fyaara yaha ma zɔ wu na wɛ, bani nɛ w'a pu tun ma mu.» ²¹ A Pyɛɛri di digi pa, na ba pu pye: «Sipya wemu xuu yi wa zhaa ge, nɛ wu wa wii. Leke l'i wa yi kapana ɲuɲɔ wɛ?» ²² A p'i Pyɛɛri ɲɔ shɔ na: «Sɔɔsɪi ɲuɲɔfɔɔ we wu wa na Kɔrinɛyi ge, wee w'a wèe tun. Sipyitiime wu wa, na fyagi bɛ Kile na, Yawutuu pu bɛɛri wa wu mɛsaɲa yu. Kile wo mɛɛkɛ wa w'a wuyɛ shɛ wu na, na wu pye na wu tudunmɔ yaha pa mu yiri, m'i shɛ wu kaban. Na kafila wa wu wa mu mu, mu wu jo wu mu.» ²³ Ba Pyɛɛri ya yee logo wɛ, na jé ni pu ni puga. A p'i shɔn wà. Ba ɲiga k'a mugi wɛ, a wu binne kari ni pu ni. A Zhope n'a daa fɛɛ pii bɛ di binne kari ni pu ni.

Pyɛɛri ya kari Kɔrinɛyi kaban

²⁴ Kee cana ki ɲimuguro a p'i nɔ Sezare ni, na Kɔrinɛyi ta wu bi pu sigee. Wu bi wu puga shɛɛn ni wu see see napiinɛɛ yiri pinne wu puga na Pyɛɛri sigee. ²⁵ Ba Pyɛɛri

ya nɔ wà wɛ, a Kɔrinɛyi di ba wu ɲuɲɔ cɪri, na nuguro sin wu fɛɛ ni, na wu pɛlɛ. ²⁶ Ga, a Pyɛɛri di wu co yirige, na wu pye: «Yiri, nɛ bɛ wu ɲɛ sipiyawyii la ba mu ɲɛ wɛ.» ²⁷ Na Pyɛɛri ni Kɔrinɛyi yaha pee jomɔ pu na, a p'i binne jé puga ki ni na sii sipiyɛhɛmɛɛ ta p'a pinne wà. ²⁸ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di wu pye: «Na saha ni wèe wo saliya wu ni, y'a li cɛ, Yawutu wa shishiin ya yaa na gari ni shi watii sipyii ni piimu ɲɛ Yawutuu wɛ, kelee na jé wufɔɔ puga wɛ. Ga Kilɛ ya li shɛ nɛ na, na nɛ ganha da sipya wa shishiin wii na wu ɲɛ fɛɛfɛɛ wɛ, kelee w'a nɔhɔ wɛ. ²⁹ Lee wuu na ba yee tudunmɔɔ p'a nɔ nɛ na wɛ, nɛ ta nakaara pye wɛ. Nime nɛ funɲɔ wa y'i na kayire li ɲuɲɔ jo na mu.»

³⁰ A Kɔrinɛyi di Pyɛɛri ɲɔ shɔ na: «Nɲaa ɲɛ li cana shishɛɛɛ wogo, na nɛ yaha Kilɛ-ɲɛɛɛ na na puga ki ni yakonɲɔ ni we tuun we shi ni, a nɛ ná wa niyerege ɲa na ɲahagbaa na fadevige na ɲɛ wu na, ki bɛɛri di ɲí. A wu nɛ pye: ³¹ «Kɔrinɛyi, ma Kilɛ-ɲɛɛɛ k'a co. Tɛgɛgana lemu na m'a funmɔ fɛɛ pu tɛgɛ ge, Kilɛ funɲɔ ya ta wɔ lee la yafiin na wɛ. ³² Tuduro yaha shɛ Zhope ni, na Simɔ wu pa, p'a wu pyi na Pyɛɛri ge. W'a tigi ná wa kaban, wee bɛ mɛgɛ ɲɛ na Simɔ, sɛɛyɛ w'a gbuu. Wu kaban ki wa suumɔ lɔhɔ ki ɲɔ na.» ³³ Taapile ni a nɛ tuduro tun jo pu ma yiri; ma pama ya ɲɔ. Ayiwa, wèe bɛɛri ya pinne wee Kilɛ ɲaha tàan, Kafɔɔ ya kiimu bɛɛri shɛ ma na ge, wèe funɲɔ ɲɛ wu kee logo.»

Pyɛɛri ya Kilɛ Kafila yɛɛ pye Kɔrinɛyi kaban

³⁴ Wee tuun wu ni, a Pyɛɛri di jomɔ pu lɔ na jo: «Can na, nɛ li cɛ nime jo Kilɛ ya zhɔnrɔgɔ pyi wɛ. ³⁵ Ga shi bɛɛri sipya w'a ta wemu ya fyagi Kilɛ na ge, na tiime koro ɲaari ge, weefɔɔ kaa l'a dan Kilɛ ni. ³⁶ Kilɛ ya wu jomɔ jo Izirayɛli sipyii mu na ɲaɲɲɛ Jozaama pu jo pu mu Yesu Kirisa baraga ni. Wee ɲɛ sipyii bɛɛri Kafɔɔ. ³⁷ Yesu keree ki bi doroo torogana lemu na, na co Galile fiige ki ni na pa nɔ Zhude fiige ki bɛɛri ni ge, yee wa kee fiin. Kee ya pye Yohana wo Kilɛ kafila yɛɛ li kadugo na, batizeli wu keree na. ³⁸ Kilɛ ya Nazaretɪ shɛɛn Yesu tire, na wu ɲi Fɛfɛɛɛ Munaa na, na sefɛɛɛ kan wu mu kangana lemu na ge, yee wa lee fiin. W'a bi

ɲaari na kasaanɲaa pyi sipyii na. Piimu bɛɛri p'a bye Shitaanni wo ɲaa wu ni ge, w'a bi pee bɛɛri cuunɲɔ, bani Kilɛ bi bye ni wu ni.

³⁹ «Yesu ya keree kiimu bɛɛri pye Yawutu fiige ki ni, ni Zheruzalɛmu kulo liyɛ pyaa ni ge, wèe pu ɲɛ kee keree ki wo sɛɛɛɛ. P'a wu co na wu kori tige na, na wu gbo. ⁴⁰ Ga cana taanri wogo ki na, a Kilɛ di wu ɲɛ na yeege xu ni, na wu yaha, kɔnhɔ sipyii di ba wu ɲaa. ⁴¹ Ga sipyii bɛɛri ya ta wu ɲa wɛ, fo Kilɛ ya fɛnhɛ wèe piimu ɲaha bulo na pye wu sɛɛɛɛ ge, wee p'a wu ɲa. Wee piimu p'a li, na gba ni wu ni, wu ɲiɲɛɲɛ na na foro xu ni ge, wèe p'a wu ɲa. ⁴² Lee wuu na w'a tuduro kan wèe mu, na wèe pu Kilɛ jomɔ pu yɛɛ pye sipyii pu bɛɛri mu. Na wu yi jo fiinɲɛ pu mu na Yesu Kilɛ ya tɛɲɛ na pye xu ni wyii bɛɛri wo kiiri kɔnvɔɔ. ⁴³ Kilɛ tudunmɔɔ pu bɛɛri ya jo na sipyaa sipya w'a dà Yesu na ge, na weefɔɔ wo jurumu wu na yafa wu mu wu mɛgɛ ki gbɔɔɔɔ ni.»

Shi watii sipyii ya Fɛfɛɛɛ Munaa li ta

⁴⁴ Na Pyɛɛri yaha jomɔ pu na, a Fɛfɛɛɛ Munaa di digi wu jomɔ pu logovɛɛ pu na. ⁴⁵ Yawutuu n'a daa fɛɛ piimu p'a Pyɛɛri torogo kari ge, a l'i bye kakanhana pee mu, na Kilɛ ya Fɛfɛɛɛ Munaa li loolo kan shi watii sipyii bɛ mu na ɲɛhɛ. ⁴⁶ Bani p'a bi pee sipyii pu ɲaa pu na yu shi watii jomɔ ni Fɛfɛɛɛ Munaa li gbɔɔɔɔ ni, na Kilɛ mɛgɛ pɛlɛ. Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di jo: ⁴⁷ «Ta wèe na já pii sipyii pii ɲaha kɔn sanha na pu ganha bu batize lɔhɔ ni-i ya? Bani pu bɛ ya Fɛfɛɛɛ Munaa li ta ba wèe ya li ta wɛ.» ⁴⁸ Lee kadugo na a Pyɛɛri di jo ni sipyiire ti ni, na pu batize Yesu Kirisa mɛgɛ na. Ba p'a batize xɔ wɛ, a p'i Pyɛɛri ɲɛɛri na wu cabyaa pye ni pu ni.

11

Pyɛɛri ya fin pemu jo Zheruzalɛmu egilizi wu mu gɛ

¹ Tudunmɔɔ ni n'a daa fɛɛ piimu bye Zhude ni ge, a pee di yi logo na shi watii sipyii bɛ ya sɔɔ Kilɛ jomɔ pu na. ² Lee wuu na tuun wemu ni Pyɛɛri ya kuri shɛ Zheruzalɛmu ni ge, a Yawutuu p'i wu jaagi ³ A p'i jo na ɲaha wuu na wu d'a shɛ binne ni cekɔnbaalaa ni, fo na li ni pu ni wɛ?

⁴Pyegana lemu na l'a pye ge, a Pyeeri di yee beeri paari pu mu nigin nigin.

⁵A wu jo: «Tuun wemu ni ne bye Zhope kulo li ni ge, cana ka, na ne yaha Kile-jerege na, a Kile di kashere la she ne na. A ne yaaga ka na kee bye ba fatagbaho ne we. Ki geye shishere wu beeri d'a po, k'i diri na yiri fugba we ni fo na pa no ne taan. ⁶A ne ki funno yanmuyo yi wii xuuni: yaporo, ni sige xaara, ni jine yakokaara, ni shazhere, yee beeri yi bye fatagbaho ki funno ni. ⁷A ne mujuu la logo, lee na ne pyi: «Pyeeri, yiri, m'a ya gbo ma xa!» ⁸A ne jo: «Ahayi, Kafoo! Bani Yawutuu ya yaaga kemu beeri wii na ki ya yaa k'a li-i ge, na yemu beeri wii na yi ne fefee we ge, ne sanha kee ka li na we.»

⁹Ga, a mujuu l'i noho foro sanha fugba wu ni na: «Kile ya yaaga kemu pye fefee ge, ma ganha ba kee wii sanha yanmunoro go we.»

¹⁰A l'i bye mu fo tooni taanri. Lee kadugo na a kee fatagbaho ki ni ki funno yanmuyo yi beeri di yiri kari fugba wu ni.

¹¹«Wee tuun wu ninumo ni, ne bye puga kemu ni ge, a sipyii taanri di ba yere kee ni. Pu bi pu tun ne mu na yiri Sezare ni.»

¹²A Fefere Munaa di ne pye na ne wu pinne ni pee sipyii pu ni, na ne ganha ba naye kaala we. Ne ni ceboronamaa gbaara we w'a pinne she Sezare ni, na she je Korineyi puga ki ni ge, pee pu wa piiri. ¹³W'a meleke wu niyerege na pagana lemu na ge, a wu yee paari we mu. Na meleke w'a bi wu pye wu tuduro tun Zhope ni, wu Simo yiri, Simo we p'a byi sanha na Pyeeri ge. ¹⁴Na wee ni wu kpoo li sipyii na ba sho shogana lemu na ge, na ne w'a da ba lee koo li she pu na.

¹⁵«Ba ne jomo pu no kon ye we, a Fefere Munaa di digi pu na, ba l'a bi tigi we na tigigana lemu na taashiine li ni we. ¹⁶Wee tuun wu ni, Kafoo ya jomo pemu jo ge, a ne funno di na to pee na na: «Yohana ya sipyii batize loko ni, ga yee na ba batize Fefere Munaa ni.» ¹⁷Wee piimu p'a da Kafoo Yesu na ge, Kile ya ma taa lemu kan we mu ge, wu bu she lee kan pii betiilee mu, jago ne di ne fo ne w'a Kile nidaan shege we?»

¹⁸Ba kalaapiire tisara ya Pyeeri jomo pu logo tuun wemu ni we, a pee di pu logoo jine. A p'i Kile so na: «Can na Kile ya so shi

wusama wu daburaje jo wu jurumu wu na, konho p'i jini sicuumo see wo ta.»

Ancosi egilizi wu nakoonro keree

¹⁹Tuun wemu ni p'a Eceni gbo ge, wee tuun wu ni p'a no kon na n'a daa fee pu kana. A p'i jaaga. A pii di gari Fenisi ni Sipere fiye yi ni, a pii di gori Ancosi kulo li ni. Ga Yawutuu puye mu pee bi pu wo Kile Kafila wu yu. ²⁰Lee be na Sipere shene ni Sirine shene pii be bye pu ni. Pee bi yiri na pa Ancosi ni, shi wemu ne Yawutuu we ge, a p'i Kafoo Yesu wo Jozaama pu jo pee mu. ²¹A Kafoo di pee n'a daa fee pu teger wee labye wu na, fo sipyinehemee ya da Kafoo na.

²²Ba kee kapyegee k'a no Zheruzalemu n'a daa fee pu na we, a p'i Barinabasi yaha kari Ancosi ni. ²³Ba w'a no wa we, na Kile wo labye wu pyegana na n'a daa fee pu jine ni we; a lee di wu luu jine. A wu pu yeri na pu la le p'i diin Kafoo koo li ni ni lojine ni. ²⁴Barinabasi bye sipyisaama. Wu bi fanha ta n'a daa ni na noho jini Fefere Munaa be na. Sipyinehemee be bi so Kafoo na.

²⁵Lee kadugo na a Barinabasi di doro kari Tarisi ni na she Soli sha. ²⁶Ba w'a Soli na we, na gari ni wu ni Ancosi ni. A p'i yee nigin maha wa ni n'a daa fee pu ni shizhan; na sipyinehemee kalaa Kafoo wo koo li ni. Na n'a daa fee yiri Kiriceen, lee nizhiine ya pye Ancosi ni. ²⁷Wee tuun wu ni a Kile tudunmo pii di foro Zheruzalemu ni na kari Ancosi ni. ²⁸Pee Kile tudunmo pu ni, wa mege bye na Agabusi, a wee di yiri na jo Fefere Munaa fanha ni na xuugbaho ki da ba bye konjo ke beeri na. A pee jomo pu ba bye can. Kee xuugbaho k'a pye Orome saannaa pu beeri wo saan Kulodi cana jii ni. ²⁹Ba l'a pye mu we, a Ancosi kalaapiire t'i jo na pu keye wa yiye na; lemu se ne wemu ni ge, a pu beeri nigin nigin wu lee kan. A p'i yee taga pu cebooloo n'a daa fee pu teger piimu pu ne Zhude fiige ki ni ge. ³⁰A p'i yee kan Barinabasi ni Soli mu, na pu she yee kan Zhude n'a daa fee pu noholee pu mu.

12

Yakuba xu keree ni Pyeeri wo kasolene le

* 11:16 Kapyegee 1:5

¹ Wee tuun wu ni a saannaa Herōdi di do Egilizi n'a daa fεε pu na na gana. ² A wu Yohana ceborona Yakuba gbo ni ηmōpara ni. ³ Ba w'a lee ja l'a taan Yawutuu pu ni wε, a wu Pyεeri bε co le kaso ni. Shizhenhεε Baa Buuri Kalenε li tuun wu bye wii. ⁴ W'a Pyεeri co le kaso wu ni, na sōrōsii kulunō shishεεε yaha kee na wu kaseri sipyii shishεεε shεεε. Herōdi bi giin wu shε ni wu ni Shizhenhεε Baa Buuri wu Kalenε li nidorogo na, wu shε wu kiiri kōn sipyii pu bεeri nii na. ⁵ Na Pyεeri yaha kaso wu ni, a egilizi sipyii p'i la le Kile-jεεεε ni wu mu.

Pyεeri forogana kaso wu ni

⁶ Niga na da mugi Herōdi di Pyεeri kiiri wu kōn, ke nibiige ki ni, sōrōsii shuun tε ni Pyεeri bi bye na ηmunō wu nibōgō ni tōrō shōnhōyō shuun ni, sōrōsii pii d'a yere yere kujō li jō na na kasogbaha ki kaseri. ⁷ Wee tuun wuyε pyaa ni, a Kafō wo melekε wa di jε kasogbaha ki ni. A kpεεngε di kasogbaha ki ni. A melekε wu Pyεeri kpōn kpōn wu kabanugo na, na wu jε, na wu pye: «Yiri tōvuyo na!» Taapile ni a shōnhōyō y'i baha wolo Pyεeri keye yi na na to jinε ki na. A Pyεeri di yiri. ⁸ A melekε wu jo: «Yiri m'a mayε pō, m'a ma tanhaya yi le!» A Pyεeri di li pye mu. A melekε wu wu pye sanha: «Ma fadegbōhō ki le m'a daha na feni!» ⁹ A Pyεeri di yiri taha melekε wu feni. Melekε w'a lemu pye ge, Pyεeri bi sanha dà lee na wε. Ga, a wu li ta ba ηmunōgō jε wε. ¹⁰ A p'i shε nō kaso wu kasεεge pyεεε pu wo kurunō nizhiige ki na, na doro kee tāan. Na shε nō kurunō shuun wogo ki na, na doro kee bε tāan. Na shε nō kujōgbōhō ki na. Tōrō gburā ki bye kee na na jaha tii kulo li funjō ki na. Ba p'a nō wà wε, a gburā k'i mugi kiyε mu. A melekε wu binne foro ni Pyεeri ni na koo co. Na pu yaha pu na gaanji shiizhan, taapile ni a melekε wu gari na Pyεeri yaha. ¹¹ Ba melekε w'a kari wε, a Pyεeri hakili di diin. A wu jo: «Nε li cε jo Kafō w'a wu melekε wa tun w'a pa nε shō Herōdi wo fanha ki na, ni Yawutuu pu wo kanhama pe, p'a bi puyε yaha p'i ba pemu taha nε na ge.

¹² Ba Pyεeri ya wu funjō sha wε, na gari Mariyama yiri. Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee wo nu wu jε wii. N'a daa

fεε nijehεmεε pu bi pinne wà na Kile jεeri Pyεeri mu. ¹³ Ba Pyεeri ya nō kaanja ki jō na wε, na gburā ki kuu. Kapyebyezhō wa bye wà, wee mεge ki bye na Orode. A wee di ba kujō li wii. ¹⁴ Ba w'a pa Pyεeri mujuu li cε tuun wemu ni wε, wu ya já kujō li mugi nige fundanga kenε ni wε. A wu baa kari na shε yi jo pusamaa mu, na Pyεeri niyerege ki wa kujō li jō na kpεεngε ki na. ¹⁵ A p'i wu pye: «Mu junjmuu wa wε!» Ga, a Orode di yi jo waha pu mu na can w'a wii. A p'i jo: «Wu jaa w'a wii.» ¹⁶ A Pyεeri di ganha na gburā ki kuuni. Ba p'a pa gburā ki mugi, na wu ta Pyεeri yε pyaa wε, a l'i pu fo fo xuuni. ¹⁷ A Pyεeri di wu kenε yirige, na pu pye na pu co puyε na. Yeegegana lemu na Kafō ya wu yeege kaso wu ni ge, a wu yee jaha jo pu mu. Na pu pye pu yi jaha jo Yakuba ni wu ceboronamaa pusamaa bεeri mu. Lee kadugo na a wu yiri wà na kari xuu watii ni.

¹⁸ Ba jiga k'a pa mugi wε, a sōrōsii pu funbenwu di ganha na puyε yegee na: «Dii Pyεeri d'a pye wε?» ¹⁹ Li ya ta mō wε, a Herōdi di wa yaha kari na pu Pyεeri yaha shε wee yiri. Pyεeri ya ta ja-ε ge, a wu sōrōsii pu yiri na pu yege, na jo na pu pu gbo.

Saannaa Herōdi xugana

Lee kadugo na a Herōdi di foro Zhude fiige ki ni, na gari Sezare ni, na shε jeri pye wà. ²⁰ Herōdi luu li bi yiri bε sanha Tiiri shεen ni Sidōn shεen bε tāan xuuni. Ba pee ya lee cε wε, na puyε ja na p'i shε Herōdi mu. A p'i nanεεge lenε ni saan wu tashōngō ki junōfō wu ni. Wee mεge jε na Bilatusi. Lee kadugo na a p'i shε Herōdi mu na wu susuro ta wu yogo ki yaha k'i xhō. Bani wee wo fiige ki ni pee jōlige ya fōro. ²¹ Ba cadagana k'a pa nō wε, a Herōdi di wu saanra fadegbōhō le, na diin wu saanra koro li ni, na ganha na kafilagbō yu pu mu. ²² A sipyii pu bεeri di ganha na xhuulo na: «Le jε sipya mujuu wε, kile yε pyaa mujuu li jε le!» ²³ Ga taapile ni, a Kafō wo melekε wa di yama wà Herōdi na, bani wu ya ta Kile pεle wε. A fyεenrε di jε wu ni; a wu xhu.

²⁴ Lee bε na, Kile jomō pu bi se jaha na kabaya yi bεeri na. ²⁵ Barinabasi ni Sōli ya pa Zheruzalemu ni tuduro temu na ge, ba tee ya shōnri wε, a p'i guri kari Ancōsi ni.

A pu nigariwuu di gari ni Yohana ni, wee p'a bi sanha na Marika.

13

Fefɛɛɛ Munaa ya Sɔli ni Barinabasi naha bulo

pu she Kile Kafila jo

¹ Kile tudunmɔɔ ni karamɔgɔlɔɔ pii bye Ancɔsi egilizi wu ni. Pee mɛyɛ ye: Barinabasi, ni Simɔ wemu p'a bi Niwɔ ge, ni Lusisi, wee bi yiri Sirinɛ kulo li ni, ni Manayeni, ni Sɔli. Manayeni ni saannaa Herɔdi, pununɔ ni pee ya bii. ² Cana ka n'a daa fɛɛ p'a suun le, na Kafɔɔ pɛɛ. A Fefɛɛɛ Munaa l'i pu pye: «Nɛ Barinabasi ni Sɔli yiri labye wemu kaa na ge, yi pu yaha na yahama ni, kɔnhɔ pu da wee pyi.» ³ Ba n'a daa fɛɛ p'a yee logo wɛ, a p'i tuun wa lo sanha na suun le, na Kile jɛɛri, na pu keye taha Barinabasi ni Sɔli na, na pu yaha kari Kile wo labye wu na.

Barinabasi ni Sɔli nɔgana Sipɛɛ ni

⁴ Ba Fefɛɛɛ Munaa l'a Barinabasi ni Sɔli tun wɛ, a p'i gari Silisi ni. A p'i she jé wà kɔɔgbɔhɔ ka ni na kari Sipɛɛ fiige ki ni. ⁵ A p'i nɔ Salamine ni, na Kile Kafila jo Yawutuu pu mu Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi ni. Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee bi pu tɛɛ labye wu na.

⁶ A p'i Sipɛɛ fiige ki kɔn jɛri na she nɔ kulo la ni, lee mɛɛɛ jɛ na Panfɔsi. Ba p'a nɔ wà wɛ, na Yawutu ná wa ta wà, wee mɛɛɛ jɛ Bariyesu. Wu bi siganma pyi, na kafinɛyɛ yu na Kile tudunmɔɔ wee jɛ. ⁷ Wee siganfɔɔ w'a bye gbafɛnɛɛɛɛ Sirigusi Polusi kaban. Wee gbafɛnɛɛri wu bye ná xakiligbɔ fɔɔ. A wu Barinabasi ni Sɔli yiri, bani pu bi giin p'i Kile Kafila logo. ⁸ Ga siganfɔɔ wemu mɛɛ ki jɛ Bariyesu, p'i wu pyi Girekii jomɔ pu ni na Elimasi ge, a wee di Barinabasi ni Sɔli kaala. W'a bi li shaa wu gbafɛnɛɛri wu naha kɔn, kɔnhɔ wu ganha bu dà Yesu na wɛ. ⁹ Wee tuun wu ni Sɔli we p'a bi na Pɔli ge, a wee di jɛ Fefɛɛɛ Munaa na, a wu siganfɔɔ wu wii xuuni na jo: ¹⁰ «Shitaanni sipya mu jɛ, mu ya jɛ shizhiinmɛ ni nanmahara tuuyo bɛɛri na. Tiime bɛɛri pɛn. Mu wa da Kafɔɔ wo kodiinɛ li jɛri wu jɔ yaha-i ya? ¹¹ Kafɔɔ

ya wu kenɛ taha mu na nime. Ma na ba bye fyɛn. Ma na ba tuun wa pye, ma da yaɸin bɛ ja wɛ.» Taapile ni a piige di jé Elimasi naha ni; a wu jɛri fyɛn, na ganha na daala wu bu garaa sipya wa ta, wee di wu kenɛ co, wu koo she wu na. ¹² Ba gbafɛnɛɛri w'a lee ja wɛ, na dà Yesu na. Kalaa we w'a pye Kafɔɔ shizhaa na ge, a wee di bye wu mu kakanhana.

Pɔli ni Barinabasi nɔgana Ancɔsi nibire ni

¹³ Lee kadugo na a Pɔli ni wu tahama-nɔhɔmɔɔ di jé kɔrɔgɔ ka ni Panfɔsi ni, na gari Pɛrizhe kulo li ni Panfili fiige ki ni. Yohana wemu mɛɛɛ p'a yiri na Marika ge, wee xuun wu ni wee ya kuri pu fɛni, na gari Zheruzalemu ni. ¹⁴ Ga, a pusamaa di yiri Pɛrizhe ni, na gari kulo la ni lemu mɛɛɛ ki jɛ Ancɔsi nibire ge, lee jɛ Pisidi wo fiige ki kabanugo. Ba Yawutuu wo cadɛɛngɛ k'a nɔ wɛ, a pu bɛ di jé Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni na diin. ¹⁵ Ba p'a saliya we ni Kile tudunmɔɔ pu wo Kitabuu pu kalaa xɔ wɛ, a Kile-pɛɛɛɛ puga ki jɔnɔfɔɔ wu tuduro tun Pɔli ni Barinabasi mu na: «Na cebooloo, Kile Kafila yɛɛ la bye l'i wa yi mu, yi na já li pye.»

¹⁶ A Pɔli di yiri, na wu kenɛ yirige, na sipyii pu pye: «Izirayeli sheɛn, ni yee piimu p'a fyagi Kile na ge, yi niwegee shan! ¹⁷ Izirayeli sheɛn wo Kile w'a wu sefɛɛɛ pu naha bulo. Tuun wemu ni pu bye nadadi-inmɛɛ Misira ni ge, w'a pu nagoo jɛhɛ. Lee kadugo na a wu wu wo sefɛɛɛ ti taga pu yeege kee fiige ki ni. ¹⁸ A wu pu keree xu, na pu jɔ sha fo na nɔ yee keɛɛ shishɛɛɛ na. ¹⁹ Lee kadugo na w'a shi tɛhɛɛ gbarashuun kyɛɛgi, na wee kɔri yeege Kana fiige ki ni, na fiige ki kan wu sefɛɛɛ pu mu, ²⁰ fo na nɔ yee xhuu shishɛɛɛ ni keɛɛ kaguro na (450). Lee kadugo na, a wu kiirikɔɔn kan wu sefɛɛɛ pu mu fo na she nɔ Kile tudunmɔɔ Samuweli wo cana jii li na.

²¹ «Wee tuun wu ni a p'i li sha Kile mu na wu wa pye saan pu jɔnɔ ni. A Kile di Kisi ja Sɔli kan pu mu wee wu pye pu saan. A wee di yee keɛɛ shishɛɛɛ (40) ta pu jɔnɔ ni. Wee bi foro Benzhamɛ wo shi wu ni. ²² Ba Kile ya Sɔli laha saanra ti na wɛ, na Dawuda kan pu mu w'a pye pu saan. A wee kaa di

* 13:22 Zhesɛ: Wee ninumɔ p'a byi Izayi.

daan Kilɛ ni, a Kilɛ di jo: «Sipya wemu nɛ zhaa ge, wee wu jɛ we, Zhese* ja Dawuda we. Wee na ba bye nɛ jidaan keree ki bɛɛri pyevɔɔ.»* ²³ A Kilɛ di ba Shɔvɔɔ kan Izirayɛli mu, na foro Dawuda shi wu ni, ba w'a bi yi jo jogana lemu na wɛ, wee jɛ Yesu. ²⁴ Na ta wee sanha ba wɛ, Yohana w'a bi Kilɛ Kafila wu yɛɛ pyi Izirayɛli sipyii pu bɛɛri mu, na pu daajɛnɛ jo pu jurumu wu na, p'i batize. ²⁵ Ba Yohana wo labye wu taaxɔɔ ya tɛɛnɛ wɛ, a wu ganha na yu na: «Yee ya giin na jɔgɔ nɛ wa wɛ? Shɔvɔɔ wemu jaha yee wa wii ge, nɛ wa were-e dɛ! Ga we w'a ma nɛ kadugo ge, wee wu wa. Nɛ cɛɛ nɛ wu pye wu bulo, ali na wu tanhaya mɛɛɛ bɛ sanha, nɛ yaa ni lee ni wɛ.»*

²⁶ Lee kadugo na a Pɔli di jo: «Na cebooloo, yee piimu pu jɛ Ibirayima yas-eye ge, ni yee pii p'a fyagi Kilɛ na ge, pe juwuuro jomɔ pe ya jo yi bɛɛri mu. ²⁷ Bani Yawutuu pii p'a bye Zheruzalɛmu ni ge, pere ni juɔfɛɛ pu bi ta li cɛ na Shɔvɔɔ wu jɛ Yesu wɛ. Kilɛ tudunmɔɔ pu jomɔ pemu bɛ pu bi galaa cadɛɛngɛ bɛɛri ge, pu ya pee bɛ cɛ wɛ; bani p'a Yesu jaagi, na wu gbo. Ga lee funɔɔ ni a p'i pee jomɔ pe jɔ fa puyɛ kategee. ²⁸ Ali na ta pu ya kaa la shishiin ta wu na le l'a wu kagbuu xɔ wɛ. Lee bɛ na, a p'i Pilate pye na wu sɔɔ p'i wu gbo. ²⁹ Lee na keree kiimu k'a ka Kilɛ tudunmɔɔ Kitabuu pu ni Yesu shizhaa na ge, pee jomɔ pu bɛɛri ya pye can. Lee kadugo na a p'i wu tirige korikoritige ki na, na shɛ le fana ni. ³⁰ Ga, a Kilɛ di wu jɛ na yeege xu ni. ³¹ Ba w'a jɛ foro xu ni wɛ, pii p'a wu torogo na yiri Galile ni na pa Zheruzalɛmu ni ge, a wu cabyaa nɛɛɛnɛ pye na wuyɛ shɛɛ pee na. Pee sipyii pu p'a pye wu sɛɛɛɛ, na wu jomɔ yu Izirayɛli sipyii pu mu. ³² Kilɛ bi Jozaama pemu wo jomɛɛ lɔ wu sefɛɛɛ pu mu ge, wɛɛɛ pyaa ki bɛ wo kapana juɔɔ ki jɛ, na pee jaha jo. ³³ Jomɛɛ le Kilɛ ya lɔ wɛ sefɛɛɛ pu mu ge, w'a lee fa pu kadugo shɛɛn mu. Kilɛ ya Yesu jɛ na yeege xu ni. Lee l'a ka Zaburuu Kitabu koogoo shuun wu ni Yesu shizhaa na na:

«Mu jɛ nɛ Ja; nijaa n'a ma se.»*

³⁴ Ba Kilɛ ya Yesu jɛ na yeege xu ni wɛ, na

jo na wu da ga xhu nige bada wɛ. Lee Kilɛ Kafila w'a shɛ na:

«Fɛfɛɛɛ jomɛɛ le nɛ lɔ Dawuda mu ge, nɛ na ba lee jɔ fa nakaara baa ni duba ni yi mu.»*

³⁵ Lee wuu na Kilɛ Kafila w'a li shɛ xuu wa bɛ ni sanha na:

«Mu da ga sɔɔ ma Fɛfɛɛɛ Sipya wu wu fɔnhɔ fana ni wɛ.»*

³⁶ Ga Dawuda we w'a pe jomɔ pe jo ge, ba wee ya Kilɛ jidaan keree pye xɔ wu wo tuun wu ni wɛ na xhu. A p'i wu le na fara wu sefɛɛɛ pu nixhuyo na. A wu fɔnhɔ. ³⁷ Ga Kilɛ ya Yesu wemu jɛ na yeege xu ni ge, wee ya ta fɔnhɔ wɛ.

³⁸ «Lee na, na cebooloo, wɛɛ ya yaa na li cɛ na Yesu gbɔɔɔ ni wu jurumu w'a da yafa wu mu. ³⁹ Kakuuɔɔ kiimu ki jɛ yee ya jɔ shɔ ki na Kilɛ tudunmɔɔ Musa wo saliya wu nɔhɔ ni-i ge, wemu bu dɔ Yesu na, weefɔɔ na zhɔ kee kakuuɔɔ ki bɛ na, na kapii ta Kilɛ jaha taan Yesu gbɔɔɔ ni. ⁴⁰ Lee wuu na y'a yiye kasɛri, kɔnhɔ Kilɛ tudunmɔɔ p'a yemu jo ge, yee ganha da yi ta wɛ. P'a jo:

⁴¹ «Kilɛ keree la wuuvɛɛ, yi wii, li na bye kakanhana yee mu, lee kadugo na yee na gyɛɛgi. Bani n'a da ba kaa la pye yee wo tuun wu ni.

Ali wa na ba li paari yee mu, yee da ga dɔ li na wɛ.»*

⁴² Ba Pɔli ni Barinabasi ya pa foro Kilɛ-ɛɛnɛ puga ki ni wɛ, a sipyiire t'i pu pye na cadɛɛngɛ ki k'a ma ge, na pu pa jo le kaa le ninunɔ na pee mu sanha. ⁴³ Ba sipyiire t'a jɔ kɔn na jaaga wɛ, Yawutuu nɛɛɛnɛ ni Kilɛ jɔi fyaara sipyii piimu ya jɛ Yawutuu koo li ni ge, a pee di daha Pɔli ni Barinabasi fɛni. A pee di ganha na pu logoo wari na pu taha Kilɛ wo niime wu fɛni ni jomɛɛ fɛɛɛ ni.

⁴⁴ Ba cadɛɛngɛ k'a pa nɔ wɛ, a kulo li sipyii pu bɛɛri di ba binne p'i Kafɔɔ jomɔ logo.

⁴⁵ Ba Yawutuu p'a sipyiire ti ja t'a pinne wɛ, a lee wo jɛɛɛn di jɛ pu ni. A p'i ganha na Pɔli kafila wu kaala na wu shɛhɛɛ. ⁴⁶ A Pɔli ni Barinabasi di yi fiinnɛ jo pu mu na: «Yee Yawutuu mu Kilɛ Kafila wu bi yaa na fɛnhɛ jo. Ga ma na jo yee ya she wu ni, na li yaha

* 13:22 Zaburuu 89:21

* 13:25 Yohana 1:20-27

* 13:33 Zaburuu 2:7

* 13:34 Ezayi 55:3

* 13:35

Zaburuu 16:10 * 13:41 Habakuki 1:5

na yee ya yaa ni j̄ni sicuum̄o nixh̄baama ni wε. Ayiwa nime a wu gari shi watii ȳiri. ⁴⁷ Bani ye Kaf̄o Kile ya jo wu Kafila wu ni na:

«Nε Kile w'a ma tenε na pye kp̄enge shi wusama mu, k̄onh̄o m'a juwuuro ti jom̄o pu yaha p'i n̄o kon̄o ki kabaya shish̄εεε wu b̄εeri na.» *

⁴⁸ Shi wemu j̄ε Yawutuu-i ge, ba pee ya pee jom̄o pu logo wε, a pu b̄εeri fundanga wuu di ganha na Kaf̄o jom̄o pu s̄oni. Piimu b̄εeri pu bi puyε gbegele p'i s̄o j̄ni sicuum̄o nixh̄baama pu na ge, a pee b̄εeri di d̄a Kaf̄o Yesu na. ⁴⁹ Lee caagagana li na Kaf̄o jom̄o pu bi jaaga wee xuu wu b̄εeri ni.

⁵⁰ Kulo li m̄εgb̄h̄o c̄εe ni kulo li sip̄yigb̄o piimu pu bye Yawutuu koo li ni ge, a Yawutuu p'i pee s̄on w̄a P̄oli ni Barinabasi na, a p'i pu kanha, na pu k̄ori na yeege pu wo fiige ki ni. ⁵¹ Ga, a P̄oli ni Barinabasi nivorowuu di pu t̄o j̄o gbazhen̄he jahara wo w̄a, na lee pye s̄εeri kaa pu f̄eni. A p'i gari Ikone kulo li ni. ⁵² Ga lee b̄ε na, a pee n'a daa f̄ε nivom̄o pu kunni di j̄i fundanga ni F̄εf̄εεε Munaa na Anc̄osi ni.

14

P̄oli ni Barinabasi ya kari Ikone kulo li ni

¹ Ba P̄oli ni Barinabasi ya n̄o Ikone ni wε, na j̄ε w̄a b̄ε Yawutuu Kile-p̄εεεε puga ki ni. A p'i jom̄o jo fo Yawutuu nij̄eh̄em̄εε ni Girekii nij̄eh̄em̄εε ya pye Yesu n'a daa f̄εε.

² Ga, Yawutuu piimu p'a she pu da d̄a Yesu na-ε ge, a pee di sh̄ε ganha na shi wusama s̄oon na waa n'a daa f̄εε pu na. ³ Ga lee b̄ε na, a P̄oli ni Barinabasi di m̄o lee kulo li ni. P'a bi Kaf̄o kaa yu, pu bi fyagi wa shishiin na wε. Kaf̄o bi sef̄εεεε kaan pu mu p'a kakanhan̄aa ni jaha sh̄esh̄εεεε pyi. Kee bi li sh̄εε na Kaf̄o wo F̄εr̄em̄ε jom̄o pu j̄ε can.

⁴ A kulo li sh̄εen p'i daa taaya shuun. A taaga ka di bye ni Yawutuu pu ni, a ke k'i bye ni tudunm̄o pu ni. ⁵ A Yawutuu pee ni shi wusama ni pu j̄un̄o f̄εε di b̄ε nigin na, na p'i P̄oli ni Barinabasi kanha. Pu fun̄j̄o bye p'i pu w̄a gbo ni kagereye ni. ⁶ Ba P̄oli ni Barinabasi ya pa li c̄ε na pu fun̄j̄o ki wa p'i

pee gbo wε, a p'i baa kari Likawuni fiige ki ni. Kee fiige ki ni Lisitiri ni Derib̄ε kulogoo k'a bye. ⁷ A p'i Jozaama pu jo wee xuu wu b̄εeri ni.

Na P̄oli ni Barinabasi yaha Lisitiri ni

⁸ Ná wa bye Lisitiri ni w'a bi faan fo wu taasii ni. Wu bi sanha jaari ja bada wε. ⁹ Wee ná wu bi P̄oli jom̄o pu nuri. A P̄oli di wu jaha k̄o le wu ni na wii, na wu ta na n'a daa wa wu z̄o wu ni, na wu cuun̄j̄o. ¹⁰ A P̄oli di jo ni fanha ni, na ná wu pye: «Ȳiri yere ma t̄o j̄o yi na!» A na wu ȳiri, na yere wu t̄o j̄o yi na, na ganha na jaari. ¹¹ Ba sip̄yiire t'a lee ja wε, na jo Likawuni sh̄εen jom̄o pu ni na: «Kakanhana d̄ε! W̄u kilel̄εε p'a puyε j̄eri sip̄yii, na digi na pa naha.» ¹² Girekii kile wemu m̄εge ki bye Zesi ge, a p'i wee m̄εge le Barinabasi na. Shuun wo wu m̄εge ki bye Herimesi ge, a p'i wee m̄εge le P̄oli na. Bani P̄oli w'a bye jom̄o pu j̄ov̄o. ¹³ Zesi tap̄εεεε puga ki bye kulo li tajege ki ni. A wu saraya jaha sh̄oonriv̄o wu sh̄ε wee xuu wu ni ni nup̄eh̄εε ni, na ki to ni tige fȳεenr̄ε ni. Wu ni sip̄yiire ti bi giin p'i saraga wolo Barinabasi ni P̄oli mu.

¹⁴ Ga ba P̄oli ni Barinabasi ya lee ja wε, a pu loyire wuu di pu fadeye sh̄εengi, na baa kari sip̄yiire ti f̄eni, na ganha na sele na: ¹⁵ «Wu n̄apiin̄εε jaha na yee di le pyi wε? W̄εe b̄ε pu j̄ε sip̄yii ba yee wa wε. W̄εe ya pa Kile Jozaama jo yee mu, jo yi ke j̄un̄j̄o baa p̄εεεε ke j̄o yaha, y'i d̄a Kile j̄ni wo wu na. Y'i da wu p̄εε, wee wemu w'a fugba, ni j̄in̄j̄ε, ni suum̄o l̄oh̄o, ni ki fun̄j̄o yan̄muȳo yi b̄εeri ȳaa ge. ¹⁶ Taashiin̄ε li ni Kile bi shi wu b̄εeri yaha wu na wuyε j̄idaan koro jaari, ¹⁷ Ga lee b̄ε na Kile bi wuyε sh̄εε pu na ni kasaan̄aa nij̄eh̄en̄εε ni. W'a zanha shaan yee mu na ȳiri fugba we ni, na yee shinma j̄ogi wu tuun ni, na j̄olige nij̄eh̄en̄εε kaan yee mu, na fundanga kaan yee mu.» ¹⁸ P̄oli ya yee b̄εeri jo, ga j̄εr̄εε ȳε li bi f̄o p'i sip̄yiire ti jaha k̄on kanha niiȳε yi gbo wu na.

¹⁹ Na pu yaha lee na, a Yawutuu p'i di ȳiri Anc̄osi nibire ni Ikone ni na pa. A p'i sip̄yiire ti faanna fo p'a kagereye taga P̄oli w̄a shan, na p'i wu gbo. Lee kadugo na a p'i wu fuulo na sh̄ε w̄a kulo li kadugo ȳiri, bani pu bi giin na w'a xu x̄o. ²⁰ Ga ba n'a

* 13:47 Ezayi 49:6

daa fɛɛ p'a shɛ wu kuuri wɛ, a wu yiri jɛ kanha ki ni. Kee cana ki jimuguro na a Pɔli ni Barinabasi di yiri wà na kari Dɛribɛ ni.

Tudunmɔɔ p'a kuri kari Ancɔsi nighɔ wu wo egilizi wu ni

²¹ Pɔli ni Barinabasi ya Kile Jozaama pu jo Dɛribɛ kulo li ni. A sipyiɲɛhɛmɛɛ di dà Yesu na. Lee kadugo na a p'i guri kari Lisitiri ni, ni Ikone, ni Ancɔsi nibire ni.

²² P'a bi Yesu n'a daa fɛɛ pu logoo wari, na pu yeri na pu kori yaha n'a daa wu ni pu da se jaha na. Bani p'a bi pu pyi na: «Li waha l'i waha, wɛɛ na venhɛ kanhama niɲɛhɛmɛɛ na, yani wù pa jé Kile wo saanra ti ni ge.»

²³ Pɔli ni Barinabasi ya pii jaha bulo na pye jahagbaa fɛɛ egilizii pu bɛɛri nigin nigin ni. Lee kadugo na a p'i suun le, na Kile jɛɛri pee sipyii pu mu. Kafɔɔ wemu na p'a dà ge, a p'i pu kaa le wee kenɛ ni, kɔnhɔ wu bye pu tɛɛvɔɔ.

²⁴ Lee kadugo na a Pɔli ni Barinabasi di Pisidi kɔn jɛri, na gari Panfili fiige ki ni.

²⁵ A p'i Kile Kafila jo Pɛrizhe kulo li ni na na kari kulo la ni lee mɛɛɛ jɛ Atali. ²⁶ A p'i jé kɔɔgbɔhɔ ka ni na kari Ancɔsi nighɔ wu ni Siiri fiige ki ni. Wee xuu wu ni n'a daa fɛɛ p'a bi pu kaa le Kile kenɛ ni. Labye wemu na p'a xɔ mɛ ge, a p'i na yiri wà lee kulo li ni na ma wee labye wu fɛni. ²⁷ Ba p'a nɔ Ancɔsi ni tuun wemu ni wɛ, keree kiimu bɛɛri p'a pye Kile baraga ni ge, a p'i n'a daa fɛɛ pu pinne, na kee bɛɛri paari pu mu. Shi wemu jɛ Yawutuu wɛ, mugigana lemu na Kile ya kujɔɔ mugi wee bɛ mu, kɔnhɔ pu bɛ di dà Yesu na ge, a p'i yee bɛ paari. ²⁸ A Pɔli ni Barinabasi di taatuunnɔ pye Ancɔsi n'a daa fɛɛ pu yiri.

15

Yesu n'a daa fɛɛ p'a pinneɛɛ kemu pye Zheruzalemu ni ge

¹ Ayiwa, a namaa pii di ba yiri Zhude fiige ki ni na pa Ancɔsi ni. A p'i ba ganha na kalaa watii kaan cebooloo n'a daa fɛɛ pu mu na: «Na saha ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni, yee ya cekɔɔnrɔ pye wɛ, yee da zhɔ wɛ.» ² Pɔli ni Barinabasi ya ta sɔɔ pee jomɔ pu na wɛ. A l'i bye nakaagbɔɔrɔ pu tɛ ni, fo Ancɔsi n'a daa fɛɛ p'a n'a daa fɛɛ pii fara Pɔli ni Barinabasi na, p'i shɛ li tiinne

tiin Zheruzalemu ni, pu ni tudunmɔɔ pee ni nɔhɔlɛɛ pu ni. ³ A egilizi wu pu tun kari, a pu nigariwuu di doro Fenisi fiige ni Samari fiige ki ni. Shi wemu jɛ Yawutuu-i ge, wee ya sɔɔ Kile jomɔ pu na sɔɔgana lemu na ge, a p'i yee paari wee xuu wu n'a daa fɛɛ pu mu. A pee jomɔ p'i daan pu cebooloo pu ni xuuni.

⁴ Ba Pɔli ni Barinabasi ya nɔ Zheruzalemu ni wɛ, a n'a daa fɛɛ p'i pu jɔɲɔ círi cirigazaana na. Tudunmɔɔ pee ni nɔhɔlɛɛ pu bɛɛri bi bye wà. P'a já keree kiimu bɛɛri pye Kile baraga ni ge, a p'i kee bɛɛri paari Zheruzalemu n'a daa fɛɛ pu mu. ⁵ Farizhɛɛn piimu p'a dà Yesu na ge, a pii di yiri pu ni na jo: «Shi wemu jɛ Yawutuu wɛ, piimu p'a dà Yesu na wee shi wu ni ge, pee wo cekɔɔnrɔ bye jɛ fanha. Na fara lee na, p'a yaa na jaari na sahanjɛ ni Musa wo saliya wu ni.» ⁶ Lee wuu na, a tudunmɔɔ pee ni nɔhɔlɛɛ p'i puyɛ ja na binne tiin, kɔnhɔ p'i yee suguri shiizhan. ⁷ Ba jomɔ p'a pa jɛri nakaagbɔɔrɔ pu tɛ ni wɛ, a Pyɛɛri di ba yiri yere na jo: «Na cebooloo, yeeyɛ pyaa wa li fiin na Kile ya nɛ jaha bulo fo taatuunnɔ ni, kɔnhɔ nɛ Kile Jozaama pu jo shi wusama bɛ mu wemu jɛ Yawutuu wɛ, kɔnhɔ p'i Kile jomɔ logo p'i dà Yesu na. ⁸ Kile wemu w'a sipyii bɛɛri zɔlɔɔ cɛ ge, wɛɛ ya li cɛ na wee ya sɔɔ pu na. Lee wuu na Fɛfɛɛɛ Munaa l'a tigi pu na ba l'a tigi wɛɛ na tigigana lemu na wɛ. ⁹ Lee ya ta zhɔnrɔgɔ pye wɛ. L'a pu zɔlɔɔ fiinne, bani p'a dà Yesu na. ¹⁰ Ni li wa mu, jaha na yee di wa giin y'i Kile taanna di wii wɛ? Wɛɛ sefɛlɛɛ ni wɛɛyɛ pyaa ya ta já tuguro temu na-ɛ ge, jaha na y'i wa giin y'i tee taha n'a daa fɛɛ pu jɔɲɔ ni wɛ? ¹¹ Dagana lemu na yee ya dà na yee ya shɔ Kafɔɔ Yesu wo niime wu gbɔɔrɔ ni ge, mu li wa pii bɛ shizhaa na.»

¹² A sipyii pu bɛɛri di cari cari puyɛ na, na Pɔli ni Barinabasi yɛ bɛ wo nijoyo logo. Kile ya kakanhanjaa ni jaha shɛshɛɛɛ temu pye pu mu shi wu niɲɛ ni wemu jɛ Yawutuu wɛ ge, a p'i yee bɛɛri paari sipyiiire ti mu. ¹³ Ba Pɔli ni Barinabasi ya jo xɔ wɛ, a Yakuba di jomɔ pu lɔ na jo: «Na cebooloo, yi niwegee shan, y'i na kafila wu logo! ¹⁴ Shi wemu jɛ Yawutuu-i ge, yahagana lemu na Kile ya wu kasɛɛɛɛ yaha wee shi wu na fo taashiine

li ni ge, na pii naha bulo pu ni na pye wuye pyaa wuu ge, Simo ya yee beeri paari na xo yee mu. ¹⁵ Simo wo jomo pe ni Kile tudunmo pu wo pu beeri ne ninumo, bani l'a ka Kitabu wu ni na Kafo ya jo na:

¹⁶ Lee kadugo na, n'a da ba guri ba.

Dawuda puga ke k'a to ge,

n'a da ba kee yereyevono yereye.

N'a da ba ki kataha ki beeri yirige, di ki tii.

¹⁷ Konho sipyiire tisara beeri di Kafo sha ni shi wu beeri n'a yiri na pye naye wo ge.

¹⁸ Yee Kafo ya jo.

Wee w'a kii keree kii she fo taatuunno ni.*»

¹⁹ Lee kadugo na a Yakuba di jo: «Lee wuu na, shi wemu ne Yawutuu we, wu d'a soo Kile Kafila wu na ge, ne funno na, we ya yaa na waha watii taha wu na we. ²⁰ Ga yi yere wu seme tun pu mu, na saraya yatoo yemu p'a gbuu yapeere na ge, pu ganha ba yee xaara xaa we. Na pu ganha ba dodooro pyi we, na pu ganha ba yaxuyo, kelee shishan xaa we. ²¹ Bani na lo fo taatuunno li ni, kulogoo ki beeri ni, Kile-pene piyeye yi ni, lee yere li l'a gaan na saha ni Musa wo saliya wu ni cadeenge beeri na.»

Tudunmo p'a seme tun n'a daa fee pii mu piimu ne Yawutuu we

²² Yakuba jomo p'a bi be tudunmo ni noholee, ni n'a daa fee pu mu. A pu pii pinne ni Poli ni Barinabasi ni, na pee tun kari Ancosi ni. A p'i nahagbaa fee shuun wa naha bulo n'a daa fee pu ni. Wa mege ne na Zhude, p'i wu pyi na Barisabasi, shuun wo wu mege ne na Silasi. ²³ A p'i seme wu le pu kenje ni. L'a bi ka wee seme wu ni na:

«Wee piimu pu ne tudunmo pu ge, we ni egilizi noholee ni n'a daa fee pu p'a we seme we tun wu cebooloo n'a daa fee pu mu piimu ne Yawutuu we, na ne Ancosi kulo le, ni Siiri fiige ke, ni Silisi fiige ki ni ge:

Wee ya yi shaari.

²⁴ Wee ya logo na sipyii pii ya yiri we yiri naha, na she kafila wa taga yee hakilee pu wuregi, fo l'a pye yee mu funzhaga; na ta we di ya pu tun we. ²⁵ Lee wuu na

wee ya wuye na, na be nigin na, na li ta l'a poro na sipyii pii fara wu taanpiine Poli ni Barinabasi na, wu pee tun yi mu. ²⁶ Pii namaa shuun we ya puye kan Kafo Yesu wo labye wu mu, fo na li pye jere ye l'a fo p'i xhu kanhama kenje ni. ²⁷ Lee wuu na we ya Zhude ni Silasi pinne ni pu ni, konho jomo pemu we ya ka seme wu ni ge, p'i pee jo yi mu no ni no. ²⁸ L'a taan Fefere Munaa ni we be ni, nago wu ganha da tuguro tatii taha yi na, kii keree kii kadugo na we. Kee keree ki kaa we ya jo waha me yi mu. ²⁹ Yi ganha ba yapeere xaara, kelee shishan, kelee yaxuyo xaa we; y'i dodooro yaha. Yi bu ja yie tanha kii keree kii na, lee ya no. Kile wu tuun wa she wu na.»

³⁰ A p'i Poli, Barinabasi, Zhude ni Silasi ye yaha kari Ancosi ni. Ba pee ya no wa we, na n'a daa fee pu beeri yiri pinne, na seme wu kan pu mu. ³¹ Ba p'a wee seme wu kalaa we, a lee yere l'i pu funno taan xuuni. ³² Zhude ni Silasi ye be di bye Kile tudunmo, a p'i yere kan n'a daa fee pu mu, na pu logoo waha, na samohoro le pu ni. ³³ A p'i cabyaa kii pye ni pu ni Ancosi ni. Lee kadugo na a p'i koo sha. A p'i li kan pu mu, na pu pye na Kile wu pu naha she pu tunvee pu yiri, na pu she kanha ta nane na. ³⁴ [Ga lee be na, a l'i daan Silasi ni wee wu kori Ancosi ni.] ³⁵ A Poli ni Barinabasi di gori Ancosi ni. Pee ni sipyii piitiilee bi n'a daa fee pu kalaa, na Kafo wo Jozaama pu be yere pyi.

Poli ni Barinabasi ya waagi

³⁶ Cana ka Poli ya pa Barinabasi pye: «Barinabasi, kulogoo kiimu ni we ya toro, na Kile Kafila jo wa ge, wu kuri wu doro kee ni, wu ki n'a daa fee pu peregi pu bi se naha na n'a daa wu ni.» ³⁷ Pu nigariwuu, Barinabasi funno bye, Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee be wu pinne ni pu ni. ³⁸ Ga Poli ya ta soo Yohana wu pinne ni pu ni we. Bani na pu yaha Panfili fiige ki ni w'a pa guri pu feni na labye wu ta wu sanha xho we. ³⁹ A l'i bye gilege Poli ni Barinabasi te ni, fo na pu pye p'a waagi. A Barinabasi di gari ni Marika ni. A pu shuun wu je korogo ka ni na kari Sipere ni. ⁴⁰ A Poli di Silasi naha bulo. A n'a daa fee p'i pu kaa le Kafo kenje

* 15:18 Amosi 9:11-12

ni. ⁴¹ A p'i Siiri ni Silisi fiye yi beeri jaari, na samohoro le n'a daa fee pu ni.

16

Timote ya fara Pɔli ni Silasi na

¹ A Pɔli ni Silasi di gari Deribe ni, a p'i foro wà, na gari Lisitiri kulo li ni. Na she n'a daa fɔɔ levɔɔ wa ta wà, wee mege je na Timote. Wu nu bye Yawutuu n'a daa fɔɔ wa, ga wu to w'i je Gireki. ² N'a daa fee piimu pu bye Lisitiri ni Ikone ni ge, pee beeri bi Timote mesaana yu. ³ Lee wuu na Pɔli ya li sha na Timote wu pye wu kapyebyenii. Yawutuu pu wuu na w'a Timote kɔn, bani pu beeri bi li ce na Gireki wu je wu to we. ⁴ Pu nigariwuu ya toro kulogoo kiimu beeri ni ge, tudunmɔɔ pee ni Zheruzalemu nɔhɔlee p'a keree kiimu tenge ge, a Pɔli di kee beeri paari pu mu, na p'a kee pyi. ⁵ Lee l'a bi n'a daa fee pu pye pu na se naha na n'a daa wu ni, egilizii pu ni. A la di ganha na faraa pu na cana beeri.

Pɔli ya kashɛ la ja Torowasi ni

⁶ A Kile Munaa l'i pu naha kɔn Kile Kafila wu jo na Azi fiige ki ni. A p'i Firizi ni Galasi fiye yi ja toro. ⁷ Ba p'a tɛɛɛ Misi fiige ki na we, a p'i ganha na giin p'i je Bitini ni, ga Yesu Munaa li ya ta sɔɔ pu je wà we. ⁸ A p'i doro Misi kabanugo na kari Torowasi ni. ⁹ Kee cana ki piige Pɔli ya kashɛ la ja. A wu Masedoni shɛn ná wa niyerege ja wu na wu jeeri na yu: «Pɔli, jɔ maye na, m'a ba Masedoni ni, m'a ba wù tɛɛɛ.» ¹⁰ Ba Pɔli ya lee ja we, taapile ni a wu gbegele, na she Masedoni fiige ki ni. A wèe di li ce nakaara baa jo Kile ye pyaa k'a jo na wèe pu she Kile Jozaama pu jo pii sipyii pii mu.

Lidi ya pye Kafɔɔ Yesu wo n'a daafɔɔ Filipi kulo li ni

¹¹ A wèe di je kɔrɔgɔ ka ni Torowasi ni, na nɔ Samoturasi ni. Tee jimuguro ti na wèe ya nɔ Napolisi kulo li ni. ¹² A wèe di foro wà, na gari Filipi ni. Lee je Masedoni fiige ki kugbɔɔ le, na je Oromɛ fanha ki tatɛnge ka. A wèe di cabyaa pye lee kulo li ni.

¹³ Ba cadeɛnge k'a pa nɔ we, a wèe di she kanha ki kadugo. Bani wèe bi giin na xuu wa wa wà pu mu dugo ki jɔ na, wee je pu Kile-jeerege tapyege. Ba wèe ya nɔ wà we, na

cèe pii ta p'a puyɛ pinne wà, a wèe di Kile Kafila jo pee mu. ¹⁴ Cee nigin wa bye pee ni, wee bi je Yawutuu pu wo Kile koro li ni, wee mege je Lidi. Wu kulo mege di je Tiyatiiri. Fajɛɛɛ wu bi beere, yemu pereme ya waha ge. Wu bi Kile peɛ A wu ganha na we kafila we nuri, a Kafɔɔ di fungɔngɔ fɛɛɛ kan wu mu w'a Pɔli kafila wu naha ce. ¹⁵ A wu ni wu puga shɛɛn pu beeri di batize. A wu Pɔli ni wu kaafɛɛ pu jeeri na: «Yee bi dà li na na nɛ dà see na Kafɔɔ na, yi pa digi na puga.» A wu wèe karamu fo wèe ya sɔɔ.

Pɔli ni Silasi ya le kaso ni Filipi kulo li ni

¹⁶ Cana ka wèe ya kari Kile taperege ni, a bulozhɔ wa di wèe juɔɔ círi. Jina wa wu bye wee ni, wee baraga ni wu bi celɔrɔ pyi. Tee celɔrɔ ti ni w'a bi wari nijeheme taa na gaan wu Kafɔɔ mu. ¹⁷ A wee cee jinaa wo wu daha yaha wèe fɛni, na seɛ, na yu: «Kile-gbɔtabaaga wo kapyebyii pu je pii namaa piiri. Nuwuuro ya daa koo lemu ni ge, lee kaa p'a yu yee mu.» ¹⁸ Wee cee wu bi taha yaha Pɔli ye fɛni cana beeri na yee yu. Cana ka, a Pɔli di ba ganha na nmahana jɛri, na jina wu pye: «Yesu Kirisa mege na, jina, foro cee wu ni!» Taapile ni a jina wu foro cee wu ni.

¹⁹ Ba wee bulozhɔ wu kafɛɛ ya pu wari ta koro li ja l'a tɔ we, a p'i Pɔli ni Silasi co kari kiiri kɔɔn kurunɔ ki mu. ²⁰ Ba p'a nɔ wà we, na Oromɛ fanhafɛɛ pu pye: «Pii namaa pii ya wèe kulo li wuregi, Yawutuu pu je pii. ²¹ P'a sipyii pu kalaa keree kii ni na ta wèe Oromɛ shɛɛn wo saliya wu ya gbara kee na we, wèe di ya yaa w'a kee keree ki pyi be we.» ²² Ba sipyiiire t'a pee jomɔ pu logo we, a p'i yiri Pɔli ni Silasi fɛni. A fanhafɛɛ p'i jo na pu pu fadeye wolo pu na, p'i pu kpɔn ni susɔɔɔ ni. ²³ Ba p'a pu deele kpɔn we, na pu le kaso ni. A fanhafɛɛ p'i yi jo kaso gbaha ki kasɛɛge pyevɔɔ wu mu na p'a pu kasɛri xuuni. ²⁴ Ba kaso gbaha ki kasɛɛge pyevɔɔ w'a yee logo we, a wu she Pɔli ni Silasi yaha kaso gbaha ki funɔɔ pura la ni, na pu tɔɔyɔ le tige ka ni na pɔ.

²⁵ Ba jine k'a pa ji we, a Pɔli ni Silasi di ganha na Kile jeeri, na Kile masɔɔ yoyo cee. Kasolemɛɛ pusamaa beeri bi yee nuri. ²⁶ Na pu yaha lee na, a jine k'i wakaraa cɛɛ xuuni, na kaso gbaha ki jahara fo na

ki gburaya yi bɛɛri pye y'a mugi yiyɛ ni. A kasolemɛɛ pu bɛɛri wo tɔɔrɔ shɔnhɔyɔ y'i bahala wolo. ²⁷ Ba kaso gbaha ki kasɛɛgɛ pyevɔɔ w'a jɛ, na gburaya yi bɛɛri ta y'a mugi wɛ, a wu wu ɲmɔpara kɔɔngi li kɔrɔgɔ ni di daga wuyɛ gbo, bani wu bi giin na kasolemɛɛ pu bɛɛri ya paa. ²⁸ A Pɔli di mujuugbɔɔ wá na: «Ma ganha da kakuunɔ pye mayɛ na wɛ, wɛɛ bɛɛri wa naha.»

²⁹ A kaso gbaha ki kasɛɛgɛ pyevɔɔ wu jo na pu sokinna le pa. A wu gburogi jé kaso gbapire li ni. W'a bi fya fo na fuguri, a lee di wu pye w'a shɛ do Pɔli ni Silasi tɔɔyɔ ni. ³⁰ Lee kadugo na a wu Pɔli ni Silasi yeege kpɛngɛ ki na, na pu pye: «Na jahafɛɛ, leke nɛ d'a yaa na pye, kɔnhɔ di juwuuro ta wɛ?» ³¹ A p'i wu jɔ shɔ na: «Dà Kafɔɔ Yesu na, ma na zhɔ ma ni ma puga shɛɛn pu bɛɛri.» ³² Lee kadugo na a Pɔli ni Silasi di Kafɔɔ jomɔ pu jo wu ni wu puga shɛɛn pu bɛɛri mu. ³³ Kee jɲɲɲɛ kiyɛ pyaa na, a kasogbaha ki kasɛɛgɛ pyevɔɔ wu Pɔli ni Silasi yɛ nɔɔyɔ yi wɛɛ pye. A wu ni wu puga shɛɛn pu bɛɛri di batize. ³⁴ Lee bɛɛri kadugo na a wu gari ni pu ni wu kaban, na shɛ yalige kan pu mu. A we na we ni wu puga shɛɛn bɛɛri di fundanga pye xuuni, bani p'a dà Kile na.

³⁵ Ba jiga k'a mugi wɛ, a Oromɛ fanha ki jɲɲɔfɛɛ p'i fanhafɛɛ pii tun kasogbaha ki kasɛɛgɛ pyevɔɔ wu mu na wu Pɔli ni Silasi yaha. ³⁶ A kasogbaha ki kasɛɛgɛ pyevɔɔ wu pee jomɔ pu jo Pɔli ni Silasi mu na: «Oromɛ fanha ki jɲɲɔfɛɛ p'a tuduro yaha pa, na pu yi yaha. Yi foro, yi da gaanjɲɲɲɛ na.» ³⁷ A Pɔli di pee fanhafɛɛ pu pye: «P'a wɛɛ kpɔn sipyii pu bɛɛri jɲɲɲɛ na kiiri kɔnbaa wɛɛ na, na ta wɛɛ bɛ di jɛ Oromɛ kulo li sipyii. Lee kadugo na na ba wɛɛ le kaso ni. P'i giin p'i wɛɛ peelee yeege nime kaso wu ni gɛ? Tapyege wa lee na bada wɛ; na puyɛ pyaa ki pa wu yeege kaso wu ni naha!»

³⁸ A pee di guri na shɛ pee jomɔ pu jo Oromɛ fanha ki jɲɲɔfɛɛ pu mu. Ba p'a logo na Pɔli ni Silasi bɛ jɛ Oromɛ shɛɛn wɛ, a p'i fya. ³⁹ Lee na a p'i ba kafari sha Pɔli ni Silasi mu. A p'i pu yaha na pu jɛɛri na pu jɔ puyɛ na p'i foro kulo li ni. ⁴⁰ Ba Pɔli ni Silasi ya foro kasogbaha ki ni wɛ, a p'i gari

Lidi kaban, na shɛ cebooloo pii ta wà. A p'i pee yeri na samɔhɔrɔ le pu ni, na na kari.

17

Pɔli ni Silasi ya Kile Kafila jo Tesaloniki kulo li ni

¹ Pɔli ni Silasi ya foro Anfipolisi kulo li ni, na shɛ doro Apoloni kulo li bɛ ni. A p'i shɛ nɔ kulo la ni lee mɛgɛ jɛ na Tesaloniki. Yawutuu Kile-pɛɛɲɛ puga ka bye wà. ² A Pɔli di jé kee Kile-pɛɛɲɛ puga ki ni ba w'a tee na li pyi wɛ. A wu cadɛɛnyɛ taanri pye na taha yiyɛ na na se na Yawutuu pu jɲɲɔ cirini, na Kile Kafila wu jaha yu pu mu. ³ Pɔli bi Kile Kafila wu jaha shɛɛ pu na na fiinɲɛ, na yi yu pu mu na saha ni wee Kafila wu ni na Kile ya wemu jaha bulo na pye Shɔvɔɔ ge, na wee na venhɛ ganha na na xu. Lee bɛɛri kadugo na, wu na ba jɛ na foro xu ni. A wu pu pye: «Yesu wemu kaa wɛɛ ya yu yee mu ge, wee Kile ya pye Shɔvɔɔ we. ⁴ A Yawutuu pii di wee kafila wu ta can, a pee di ba dà Yesu na, na fara Pɔli ni Silasi na. A Girekii Kile jɲɲɲɛ fyaara sipyii nɲɲɛhɛmɛɛ pii bɛ di dà Yesu na ni mɛgbɔhɔ cɛɛ nɲɲɛhɛmɛɛ pii bɛ. ⁵ Ga, a lee di jɲɲɲɛhaga yirige Yawutuu pusamaa mu. A pee di lapyebaalaa sipyiɲmuyɔ ya faanna pinne, na pee sɔn wá Pɔli ni Silasi na. A pee di tunmɔ taga kulo li bɛɛri wuregi. A p'i puyɛ faari kari Pɔli ni Silasi taconɔ ni ná wa puga, wee mɛgɛ jɛ Zhasɔn. ⁶ Ba p'a shɛ fɔ Pɔli ni Silasi ni wɛ, a p'i Zhasɔn ni n'a daa fɛɛ pii bɛ co, na pee fuulo kari fanhafɛɛ pu yiri. Ap'i ganha na sɛɛ na: «Yi li wii, sipyii pii p'a fiige ki bɛɛri wuregi ge, pee p'a nɔ wɛɛ bɛ mu naha, ⁷ a Zhasɔn di pu tirige wu puga. Keree kii p'a byi ge, kee ya bɛ ni Oromɛ saannaa pu bɛɛri jɲɲɔfɔɔ Sezari wo saliya wu ni wɛ, bani p'a yu na saan wa betii wu jɛ, wee mɛgɛ jɛ Yesu.» ⁸ Ba kulo li sipyii ni fanhafɛɛ p'a pee jomɔ pu logo wɛ, a pee jomɔ p'i pu fungɔnyɔ wuregi. ⁹ M'a Zhasɔn ni n'a daa fɛɛ pu jɲɲɔ p'a yaha ge, jɔmɛɛ p'a kan fanhafɛɛ pu mu.

Pɔli ni Silasi ya Kile Kafila jo Bere kulo li ni

¹⁰ Ba fanhafɛɛ p'a n'a daa fɛɛ pu yaha wɛ, kee cana ki piige kiyɛ pyaa ni p'a Pɔli ni Silasi yaha kari Bere ni. Ba p'a nɔ wà wɛ, na

shé jé Yawutuu Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni, na Kile Kafila jo sipyii pu mu. ¹¹ Pee bi pɔɔ Tsaloniki shɛɛn na, a p'i sɔɔ Kile Kafila wu na ni fundanga ni, na Kitabu wu suguri cana bɛɛri kee keree ki bi jɛ can. ¹² A Yawutuu niɛhɛmɛɛ di dà Yesu na. A mɛgbɔhɔ cɛɛ niɛhɛmɛɛ di dà Yesu na Girɛkii pu bɛ ni, na fara namaa niɛhɛmɛɛ pii bɛ na. ¹³ Ga ba Tsaloniki kulo li Yawutuu p'a pa yi logo na Pɔli ya Kile Kafila wu yu Bere bɛ ni wɛ, a p'i yiri, na shɛ Bere shɛɛn pu sɔn wá pu na. ¹⁴ Ba lee ya pye wɛ, taapile ni a n'a daa fɛɛ p'i gari ni Pɔli ni suumɔ lɔhɔ ki jɔ na, na wu le kɔɔgɔ ka ni. ¹⁵ A pii di binne ni wu ni fo na shɛ nɔ Atɛni kulo li ni. A Silasi ni Timote di gori Bere kulo li ni. Ba Pɔli torogovɛɛ pu kuriduun ya nɔ wɛ, a wu pu tun na pu pa Timote ni Silasi pye, na p'a se tɔvuyo na wee fɛni Atɛni ni.

Pɔli ya yu ni Atɛni kulo li sipyii pu ni

¹⁶ Na Pɔli yaha Atɛni ni wu na Timote ni Silasi yɛ sigɛɛ, a wu ba li sɛɛri na li ta Atɛni kulo l'a ji yaperɛɛ na. A lee di bye wu mu funzhaga. ¹⁷ Lee wuu na wu bi se Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni na yu ni Yawutuu pu ni, ni Girɛkii piimu bi fyagi Kile na ge. W'a bi se pinnerɛ kpɛɛnyɛ na cana bɛɛri, wu bu wemu ta wà, w'a ganha na yu ni weefɔɔ ni. ¹⁸ Fungɔngɔ fɛɛ kuruyo yemu p'a bi byi na Epikure ni Sitoyiki ge, a yee wo sipyii pii di ba ganha na yu ni Pɔli ni. A pii di jo pu ni na: «Kajunɔ baa jomɔ peke we di wa yu wɛ?» A pii bɛ di jo: «Li jɛ ma na giin kilɛɛ piitiilee kaa w'a yu wɛɛ ya piimu cɛ wɛ.» P'a yee jo bani Pɔli bi Yesu wo Jozaama pu yɛɛ pyi, na xujɛnɛ li bɛ kaa yu. ¹⁹ A p'i gari ni Pɔli ni kulo li pinnerɛ kpɛɛngɛ ka na, kee mɛgɛ jɛ na Ayeropazi. Ba p'a nɔ wà wɛ, na Pɔli yege na: «Kalaafomɔ wemu ni m'a pa ge, ta wɛɛ na já wu logo? ²⁰ Yemu bɛɛri wɛɛ ya nuri mu jɔ na ge, yee bɛɛri jɛ wɛɛ mu nivoyo. Lee wuu na wɛɛ ya giin m'a yee jaha jo wù mu.» [²¹ Atɛni shɛɛn ni pu nadadiinmɛɛ bi ma pu tuun bɛɛri torogo kafilafo mɔ jo ni wu logo na.]

²² A Pɔli di yiri yere kee kpɛɛngɛ ki na na jo: «Atɛni shɛɛn, nɛ yee kasɛri na yee ta yee na jɛ Kile shavɛɛ see wuu. ²³ Na nɛ yaha nɛ na jaari yee kulo li ni, nɛ yee Kile tashaya saraya yi tawoloyo niɛhɛyɛ ja. Nɛ nigin

ja yee pɛɛɛɛ yanmuyɔ yi ni l'a ka kee na na: «Yaaga kemu k'a bɛɛ ki tuugo di ya cɛ-ɛ ge, kee saraya yi tawologo.» Lee na yaaga kemu yee ya bɛɛ, yee di ya ki cɛ-ɛ ge, kee kaa nɛ yu yee mu.

²⁴ «Wee jɛ Kile, wemu w'a konɔ ni ki funnɔ yanmuyɔ bɛɛri yàa ge. Wee wu jɛ fugba ni jinɛ yaavɔɔ wu bɛ. Wee ya dɛn sipya kenɛ puyaaga funnɔ ni wɛ. ²⁵ Wee Kile wu mago jɛ sipya kenɛ labye na na wee Kile w'a dɛri wɛ. Bani wee w'a jiiɛɛɛ ti kaan sipyii mu; kafɛɛgɛ kemu sipyii ya ɛmɔni ge, na kee bɛ kaan, ni yanmuyɔ yi saya bɛɛri. ²⁶ Sipya nigin ni w'a shi wu bɛɛri yeege, na wee yaha jinɛ ki kabaya yi bɛɛri na. Na tɛhɛnɛ yaha pu tɛɛgɛɛ ni pu tatiinyɛ na. ²⁷ W'a kii keree kii bɛɛri pye, kɔnhɔ sipyii di wee Kile kabanja sha p'i fulo wee na. Kɔnhɔ pu daalapyɛ wuu di wee Kile ta, bani Kile sanha ya lii wa shishiin na wɛ. ²⁸ Bani

«Wee w'a wɛɛ yàa, na jiiɛɛɛ kan wɛɛ mu, na sɛfɛɛɛ bɛ kan wɛɛ mu wù já w'à jɛri.»

Mu yee wo yocɛɛlee pii bɛ ya jo na:

«Kile ni wɛɛ ya foro.»

²⁹ «Kile ni wɛɛ ya foro. Lee na wɛɛ bi foro Kile ni, wɛɛ ya yaa na li cɛ na sipyii keye y'a pɛɛɛɛ yanmuyɔ yemu yàa ni sanni, kelee warifyɛn, kelee kagereye ni ge, na Kile jɛ ba yee pɛɛɛɛ yanmuyɔ yi jɛ wɛ. ³⁰ Lee kadugo na a Pɔli di jo: «Kile ya taatorogoo keree ki wii nige wɛ, bani ki cɛbaara t'a bi yee pye yee na ki pyi. Ga nime, Kile funnɔ wa sipyii bɛɛri pu kee keree ki yaha p'i daburajɛ jo xuu wu bɛɛri ni, pu da wee Kile pɛɛɛ. ³¹ Bani Kile ya cana ka tenɛ, kee na wu da ba kiiri kɔn konɔ ki bɛɛri na ni tiime ni. Kile yɛ pyaa ya ná wemu jaha bulo ge, wee wu da bye kiiri wu kɔnvɔɔ. Kile ya jaha shɛshɛɛɛ temu shɛ sipyii na wee shizhaa na ge, tee jɛ na wee jɛ na yeege xu ni.»

³² Ba p'a xujɛnɛ li kaa logo wɛ, a p'i ganha na wu la wo. A pii di jo: «Cana katii wɛɛ da ba yi saya logo ma mu.» ³³ A Pɔli di foro pu ninɛ ni na kari. ³⁴ Lee bɛ na, a pii di fara Pɔli na, na bye Yesu n'a daa fɛɛ. Pee n'a daa fɛɛ pu ni, kulo li kiirikɔɔn kurunɔ ki sipya wa bye pu ni wee mɛgɛ jɛ Denisi, na fara cee wa bɛ na wee mɛgɛ jɛ Damarisi, ni sipyii pii bɛ.

18

Pɔli ya jé Korɛnte kulo li ni

¹ Lee kadugo na a Pɔli di yìri Atɛni ni, na gari Korɛnte ni. ² Ba w'a nɔ wà wɛ, na ná wa ja wà wee mɛgɛ jɛ na Akilasi. Yawutuu wu bye wii wu d'a se Pɔn fiige ki ni. Pee nibavomɔɔ pu bye, wu ni wu shɔ Pirisili na yìri Itali fiige ki ni, bani saannaa Kulodi bi jo na Yawutuu pu bɛɛri pu foro Oromɛ ni. Lee l'a Akilasi ni wu shɔ wu pye p'a yìri Itali fiige ki ni na pa. A Pɔli di shɛ foro pu na. ³ A wu karijɛɛgɛ lenɛ ni pu ni, na diin pu yìri bani pu shuun wu bɛɛri bi labyenumɔ pyi. Fàya piyɛyɛ pu bi yari. ⁴ Ga cadɛɛngɛ bɛɛri Pɔli na gari Kile-pɛɛɛɛɛ puga ki ni, na shɛ ganha na yu ni Yawutuu ni Girekii pu ni. W'a bi giin wu pu jɛri, p'i sɔɔ Kafɔɔ na.

⁵ Ga ba Silasi ni Timote ya yìri Masedɔni ni na pa wɛ, Pɔli ya ta latii pye nige ni Kile Jozaama pu yɛɛ li yɛ bɛ wɛ. W'a bi yi yu na wari Yawutuu pu mu na Kile w'a Yesu jaha bulo na pye Shɔvɔɔ. ⁶ Ga Yawutuu pu ya ta sɔɔ pee jomɔ pu na wɛ, a p'i ganha na Pɔli fanri, na joguumɔ yu na waa wu na. Lee na a Pɔli di wu fadenɛ jahara na lee na ba bye sɛɛri kaa na p'a shɛ Kile jomɔ ni. Lee kadugo na a Pɔli di jo: «Yee Yawutuu bye yee di ya juwuuro ta jiga na wɛ, yee p'a lee pye nɛ bɛ wɛ. Nime shi watii mu n'a da zhe Kile kafila wu jo.» ⁷ Ba Pɔli ya pee jomɔ pu jo wɛ, a wu yìri pee sipyii pu tàan na kari ná wa puga, wee mɛgɛ jɛ Tite Zhutusi. Kile jii fyaara sipya wu bye wii. Wu kaanja ki bi sogi Kile-pɛɛɛɛɛ puga ki na. ⁸ A Kile-pɛɛɛɛɛ puga ki junaɔfɔɔ ni wu puga shɛɛn di ba dà Kafɔɔ na, wee mɛgɛ ki bye Kiripusi. Korɛnte shɛɛn piimu bɛ p'a Pɔli jomɔ pu logo ge, a pee nijɛhɛmɛɛ bɛ di dà Kafɔɔ Yesu na. A p'i pee batize.

⁹ Cana ka piige ni Kafɔɔ ya pa yi jo Pɔli mu kashɛɛ la ni na: «Ma ganha da vya sipya wa shishiin bɛ na wɛ! Ta yu, ma ganha da joo mayɛ na wɛ! ¹⁰ Bani nɛ wa ni ma ni. Sipya wa shishiin da ga já ma co wu kakuunɔ pye ma na wɛ, bani nɛ sipyii ya jɛhɛ le kulo le ni.» ¹¹ Lee na, a Pɔli di gori yaha Korɛnte ni, na sipyii kalaa Kile Kafila ni fo yee nigin ni yeye gbaara.

¹² Tuun wemu ni Galiyɔn bi bye gbafɛnɛɛri Akayi fiige ki ni ge, a Yawutuu

p'i puyɛ pinne na yìri Pɔli fɛni, na wu co kari kiirikɔɔn kurunɔ ki mu. ¹³ Na jo: «We ná we ya sipyii pu juyɔ kyɛɛgi na p'a Kile pɛɛɛ pɛɛgana lemu na ge, lee ya saha ni wɛɛ wo saliya wu ni wɛ.» ¹⁴ Ga Galiyɔn ya ta Pɔli yaha w'a tajogo ta wɛ, a wuyɛ pyaa di jomɔ pu lɔ na Yawutuu pu pye: «Nago kakuunɔ la we ná we ya pye kelee kapyebaana, nɛ bi da zɔɔ na yi jomɔ logo. ¹⁵ Ga ma na jo li wa lee la wɛ, fo yee ni sipyiiɛ tisara ni yi wo saliya wu wo nakaara keree yɛ, yiye pyaa ki yee jaha shɔɔnri. Nɛ kunni tɔɔgɔ wa wee kiiri wu gɔn ni bada wɛ.» ¹⁶ Ba w'a yee jo wɛ, na pu kɔri yeege kiiri wu takɔngɔ ki ni. ¹⁷ Ba l'a pye mu wɛ, a pee Yawutuu p'i wɔ Kile-pɛɛɛɛɛ puga junaɔfɔɔ wu na. Wu mɛgɛ ki bye na Sositenɛ. A p'i wu deele kpɔn. A Galiyɔn di wuyɛ pye kanna wu ya pu jaa bɛ wɛ.

Pɔli ya kuri shɛ Ancɔsi ni

¹⁸ Pɔli ya mɔ xuuni Korɛnte ni. Lee kadugo na a wu koo sha n'a daa fɛɛ pu mu. A wu ni Pirisili ni Akilasi di jé kɔrɔgɔ ka ni na gaanɛ shiizhan Siiri fiige ki ni. Pɔli bi jomɛɛ lɔ Kile mu, lee l'a wu pye, ba w'a nɔ Sankere ni wɛ, na wu junaɔ kuu wà, na na toro. ¹⁹ Ba p'a nɔ Efese kulo li ni wɛ, a p'i digi wà, na jé kanha ki ni. A Pirisili ni Akilasi di gori wà. A Pɔli di shɛ jé Kile-pɛɛɛɛɛ puga ki ni, na jo ni Yawutuu pu ni. ²⁰ A pee di li sha wu mu na wu jɛri pye pu mu; ga Pɔli ya sɔɔ wɛ. ²¹ A wu koo sha pu mu, na pu pye na Kile bu sɔɔ na wee na ba guri ba sanha pu mu. Lee kadugo na a wu shɛ jé kɔrɔgɔ ki ni na gaanɛ. ²² Ba kɔrɔgɔ k'a shɛ nɔ Sezare kulo li ni wɛ, a wu foro, na gari Zheruzalemu ni, na shɛ n'a daa fɛɛ pu shaari. A wu yìri wà, na gari Ancɔsi ni. ²³ A wu jɛri pye Ancɔsi ni. Lee kadugo na a wu gari Galasi ni Firizi fiye yi ni. A wu yee fiye yi wo kulogoo ki bɛɛri jaari na n'a daa fɛɛ pu kalaa, kɔnhɔ pu niye di juri n'a daa wu ni.

Apɔlɔsi ya Kile Kafila jo Efese kulo li ni

²⁴ Yawutu wa bi pa Efese ni, wee mɛgɛ jɛ na Apɔlɔsi. Alekizandiri shɛn wu bye wii. Wee ná wu bi jomɔ cɛ l'a toro. W'a bi Kile Kafila wu bɛ cɛ xuuni. ²⁵ Sipya wa w'a bi Kafɔɔ Yesu kaa jo wu mu. Ga wu wo nijɛyɛ yi tɛhɛnɛ li bi bye Yohana Batizelipye wo

kalaa wu ye. Ga lee be na w'a bi la le na Yesu kaa yu na jɔgi sipyiire ti beeri mu ni wu zo wu beeri ni. ²⁶ Cana ka w'a pa yiri, na yu ni lowaa ni sipyiire ti beeri nii na Kile-peeɲe puga ki ni. Ba Pirisili ni Akilasi ya wu kalaa wu logo we, a pee di wu yiri kari pu puga, na she Yesu koo li jaha jo na jɔ wu mu.

²⁷ Lee kadugo na, cana ka Apɔlɔsi funɲɔ bi bye wu she Akayi fiige ki ni. A n'a daa fee p'i wu luu waha, na seme tun Akayi n'a daa fee pu mu, na wu bu nɔ wà, na p'i wu co jɔ. Ba w'a nɔ wà we, piimu pu je Yesu n'a daa fee Kile wo niime wu gbɔɔɔ ni ge, a wu kalaa wu la fara pee wo n'a daa wu na, na jahagbaasheere kan pu mu xuuni. ²⁸ Bani wu kafila wu bi tajogo fɔ Yawutuu pu na sipyii pu beeri nii na. A wu li she na foro Kile Kafila wu ni na Yesu wu je Kirisa we.

19

Pɔli ya Kile Kafila jo Efese kulo li ni

¹ Na Apɔlɔsi yaha Korɛnte ni, a Pɔli di Azi boboyo fiige ki kɔn jɛri, na nɔ Efese ni, na n'a daa fee pii ta wà. ² A Pɔli di pee n'a daa fee pu yege na: «Tuun wemu ni yee ya dà Yesu na ge, yee ya Fefɛere Munaa li ta wee tuun wu ni ya?» A p'i Pɔli jɔ shɔ na: «Wèe ya ce na yaaga ka be mege ki je Fefɛere Munaa we.» ³ A Pɔli di pu yege sanha na: «Batizeli weke yee d'a pye we.» A p'i wu jɔ shɔ na: «Yohana Batizelipye wo we.» ⁴ A Pɔli di pu pye: «Batizeli wemu Yohana bi byi ge, wee bi li shee na sipyii ya daburaje jo pu jurumu wu na. A wu Izirayeli sipyii pu pye na wemu w'a ma wee kadugo ge, na pu dà wee na. Wee mege je Yesu.» ⁵ Ba pee sipyii p'a pee jomɔ pu logo we, na ganha na puye kaan nime pu na batizeni Kafɔo Yesu mege na. ⁶ Lee kadugo na a Pɔli di wu keɲe taha pu na, na Kile jɛeri pu mu. A pu beeri di Fefɛere Munaa ta na ganha na shi watii jomɔ yu, na ganha na kapanaa yu. ⁷ Pii sipyii pii bi namaa ke ni shuun shi xɔ.

⁸ Na Pɔli yaha wà Efese ni, wu bi se Kile-peeɲe puga ki ni, na Kile saanra ti Jozaama pu yu sipyiire ti beeri mu na fiinɲe, na li shaa wu jomɔ pu logovɛɛ pu beeri mu na pu jé tee saanra ti ni. W'a bi lee pyi fo na she nɔ yeye taanri na. ⁹ Sipyii pii funɲɔ bye

pu dà Yesu na we, pee bi Pɔli kafila wu she, na joguumɔ taga Yesu koo li mege kyɛɛgi. Lee wuu na Pɔli ya n'a daa fee pu yiri laha pee tãan, na gari ni pu ni Tiranusi wo kalaa tapyege ki ni. A wu ganha na pu yeri ni Kile Kafila ni wee xuu wu ni cana beeri. ¹⁰ A Pɔli di li pye mu fo yee shuun. Sipyii piimu bye Azi fiige ki ni ge, Yawutuu fara Girekii na, pee beeri ya Kile Kafila wu logo.

Seva jalaa gbarashuun w'a giin da jinaa kɔri

¹¹ Pɔli ya kakanhanjaa niɲehɛɲɛɛ pye Kile baraga ni sipyii sanha kiimu tuugo ja ja we, ¹² Ali fàya kelee fanuɲɔo kiimu beeri bi gbɔɔn Pɔli cère ti na ge, pu bi kee luu na dɛri yama fee na p'i juuɲɔ. Jinaa je piimu ni ge, na ki tɛri pee be na jinaa p'i foro pu ni.

¹³ Yawutuu pii bi jaari na giin da jinaa kɔri da yeege sipyii ni. Cana ka p'a pa yiri na p'i she jinaa kɔri yeege wa ni Yesu mege na. Jomɔ pemu ni pee bi giin da jinaa pu kɔri ge, pee pu wa me: «Pɔli ya Yesu wemu wo Jozaama yere pyi ge, yi foro we ni wee Yesu wu wo mege na!» ¹⁴ Yawutuu wo saraya jaha shɔɔnriwɔo wemu mege ki je na Seva ge, wee wo jalaa gbarashuun w'a we labye we pye. ¹⁵ Ba p'a yee jo ni jinaa sipya wu ni we, a jina wu pu jɔ shɔ na: «Nɛ Yesu ce, na Pɔli be ce, ga yee di je jɔgɔ ye we?» ¹⁶ A wee ná jinaa wo wu do pu na, a wu fanha di jehɛ pu na, a wu pu kpɔn na bana bana, na pu fàya be wolo pu na. A pu ceepilegee wuu di baa foro puga ki ni.

¹⁷ A lee kaa l'i Efese sheen pu beeri círi, Yawutuu fara Girekii na, a pu beeri di fya. Lee wuu na a sipyiire t'i ganha na Kafɔo Yesu mege ki peɛ. ¹⁸ Lee na piimu pu bi dà Yesu na ge, a pee niɲehɛmɛɛ di ba daburaje jo pu kakuuyo yi na, na yi paari sipyiire ti beeri nii na. ¹⁹ Piimu pu bi siganma pyi ge, a pee niɲehɛmɛɛ di ba ni pu siganma semeɛ ni, na ba pu sorogo sipyiire ti beeri nii na. A p'i pee semeɛ pu wari jɔyɔ wá wá yiye na, a y'i be ni warifyɛn tuuɲɔo kabɔfoɲɔo ke (10.000) shi ni. ²⁰ Lee funɲɔ ni a Kafɔo wo kafila wu ganha na se taa na se jaha na, fo na sipyiɲehɛmɛɛ pye p'a fara n'a daa fee pu na.

Tunmɔ pemu p'a tin Efese kulo li ni ge

²¹ Lee bæri kadugo na a Pòli di li shé na wee na doro Masedóni fiige ke ni Akayi fiige ki ni w'a se Zheruzalemu ni. A wu li shé na wee bu nò wee xuu wu ni, na wee na zhe Oromé bé ni. ²² A wu wu tégévée shuun yaha kari wuyé naha na Masedóni ni. Pee jé Timote ni Erasiti. A wuyé pyaa di gori Azi fiige ki ni, na jéri pye wà.

²³ Wee tuun wu ni a tunmò di din Yesu koo li wuu na. ²⁴ Tudunna wa bye wà wee mège jé Demecusi. Efese shéen yapere lemu li jé yaperezhò p'i li mège yiri na Aritemisi ge, w'a bi lee wo puga ki tugo nifenhéfenhené yari ni warifyen ni na berée sipyii mu wari nijehémé na. ²⁵ Canja ka, a wee ná wu ba wu kapyebyii ni wu tudunyii pii yiri na pu pye: «Y'a li cé na we labye we ni wèe jòlige ya fòro. ²⁶ Ga nime le Pòli ya byi ge, yeeyé pyaa ya lee logo, na li ja bé. Le kaa le wa Efese kulo li ye juno kaa wé dé! Ga l'a giin di bye nime Azi fiige ki bæri juno wuu. Wee Pòli wu w'a yu na sipyii ya pèñé yanmuyò yemu yari ni pu keye ni ge, na yee jé see yanmuyò wé. Pee jomò p'a sipyii nijehémé juyò kyéegi xò. ²⁷ Lemu l'a wù funyò shaa ge, le ganha bu da wù lada koro tò wé. Ga lee yé bé wé. Li bu shé naha na, wèe yaperezhò wemu mège ki jé Aritemisi ge, sipyii pu na ba kadugo le wee ni. Pèñé ke w'a daa ge, kee na ba gòn wu na, na ta Azi fiige ki shéen ni fiye yi saya bæri wo sipyii di wu pélé.»

²⁸ Ba Demecusi ya pee jomò pu jo le sipyii pu niwegee ni wé, a pu logoo di yiri. A p'i ganha na sélé na yu: «Efese shéen yaperezhò wemu mège ki jé Aritemisi ge, w'a pélé, wu jòhò jé wé!» ²⁹ A pee tunmò p'i kulo li bæri wuregi. Lee bi Pòli tahama-nòhómò pii ta wà, pee mýé jé, Gayusi ni Arisitaaki. Pee bye Masedóni shéen, a sipyiire ti gburogi kari na shé pee co, na pu fuulo na kari pinne kpeenge ki na. ³⁰ A Pòli yé pyaa di ganha na giin wu shé sipyiire ti feni, ga n'a daa fée pu ya ta sò wé. ³¹ Azi fiige ki sipyigbò pii bé bye wà, pee bye Pòli napiinée. A pee bé di tuduro tun Pòli mu, na wu ganha da zhe sipyii pu tapinnege ki ni wé. ³² Tunmò p'a pa béle sipyii pu tapinnege ki ni, wa nijoyo ni wa woyo jé nigin wé. Sipyiire tiyè pyaa bé bi tiyè kapinnene juno

cé wé. ³³ Yawutu ná wa bye wà wee mège jé na Alekisandire. A sipya wa di kii keree kii naha jo wu mu. A Yawutuu pusamaa di wee nmunúnò na wu shé nahagbaa li na wu jo. A wee di wu kené yirige na jomò wa wee mu. W'a bi giin wu li shé sipyiire ti na na Yawutuu pu ya ta kakuunò la shishiin pye wé. ³⁴ Ga ba sipyiire t'a li cé na Yawutu wu jé wé, a pu bæri di ganha na zélé fo léere shuun shishiin na yu: «Efese shéen wo yaperezhò Aritemisi w'a pélé, wu jòhò jé wé!»

³⁵ Li ya ta jò wé, fo kulo li fekama wuyé pyaa ya la le na tunmò pu yerené. A wu pu pye: «Efese shéen, konò ke bæri ya li cé na yaperezhò Aritemisi we w'a yiri fugba we ni na pa do ge, na Efese kulo li l'a wee ni wu gbaha ki kasége pyi. ³⁶ Wa shishiin da já yee kaala wé. Lee na yi loxulo ta, yi ganha ba keree pyi yiye juno feni mu wé. ³⁷ Bani yee ya baha pii namaa shuun we na na co na pa naha, na ta pee di ya yaaga yu yaperegbaha ki ni wé, p'i wa joguumò bé jo na wà wèe yaperezhò nigbòhò ki na wé. ³⁸ Ga wa bu la pye Demecusi ni wu kapyebyenii pu na lemu ya bé wé, kiiri cagóngò wa, fanhafé pu bé di wa. Pu shé ni lee kaa li ni pee mu. ³⁹ Kelee kaa latii bi jé, yi na já ba wù cabinnege canja ke. ⁴⁰ Ni lee kunni bé wé, tunmò pemu wèe ya yirige nijaa ge, pu na já wèe jaagi pee wuu na na wèe p'a giin wù sipyiire ti juyò kyéegi. Bani pu bu wù yege, wù wa da já sipyiire ti kapinnene juno jo sipya wa shishiin mu wé.» ⁴¹ Ba w'a yee jo xò wé, na sipyiire ti bæri pye na t'a gaanji piyeyé.

20

Pòli ya nàari Masedóni ni Girekii fiye yi ni

¹ Ayiwa, ba tunmò pu kafugo ya pa wo wé, a Pòli di n'a daa fée pu yiri pinne; na jo ni pu ni, na pu yeri, na pu logoo waha, na na koo sha pu mu, na gaanji Masedóni fiige ki ni. ² Pòli nidorowo kee fiige ki ni, a wu kafila wa taga lowagaa kan wee xuu wu n'a daa fée pu mu, na na toro na gaanji Girekii fiige ki ni. ³ A wu yeye taanri pye wà, na ba gbegele canja ka na wu kògbòhò ka lò w'a se Siiri fiige ki ni. Ga, a wu ba logo na Yawutuu pii p'a woni pye wu

mεge na. A wu kɔɔgbɔhɔ ki wo zhe wu fiin, na guri pa doro Masedoni ni na kari wà tɔɔyɔ na. ⁴ Sipyii piimu pu bi pinne ni Pɔli ni wu jaagoo li na ge, pee pu wa mε: Bere sheen Pirusi ja Sopateri, ni Tesaloniki sheen shuun: Arisitaaki ni Sekundusi, ni Deribe sheen Gayusi, na fara Timote na, ni Azi fiige sheen shuun: Tishiki ni Torofime. ⁵ A pee di doro wèe jaha na, na she wèe sige Torowasi kulo li ni. ⁶ Ba Shizhenhere Baa Buuri Kalene l'a toro we, a wèe di jé kɔɔgbɔhɔ ka ni Filipe kulo li ni, na cabyaa kaguro pye na na nɔ Torowasi ni, na she pu ta wà. Ba wèe ya nɔ wà we, na cewuu nigin pye wà.

Pɔli ya Utikusi nixhugo jε Torowasi kulo li ni

⁷ Pɔri jimuguro nibiige ki ni, a wèe beeri di she binne, kɔnhɔ wù Kafɔ wo yalige ki li shiizhan. A Pɔli di n'a daa fεe pu yeri. Wu funjɔ bi bye wu ba lɔ w'a gaanj kee canja ki jimuguro. A wu sii mɔ jomɔ pu na n'a daa fεe pu mu fo na she jine ki ji. ⁸ Wèe beeri pu bye wà na pinne zangaso wa ni. A p'i sokinnaa nijehemεε le le na yaha puga ki ni. ⁹ Levɔ wa bye ni wèe ni, wu mεge jε na Utikusi; Wee nideenge di bye puga ki fenetiri wu jɔ na. A wee di bye wà na ba ηmunɔ, fo na funjɔ wɔ wuyε na. Na Pɔli yaha wu na yu, a ηmunumɔ p'i ba wu figi. A wu yiri wà fo zangaso wu puga taanri wogo ki jɔni, na ba do jine na. Ba p'a pa di ba wu lɔ we, na ba wu ta w'a xu. ¹⁰ A Pɔli di digi, na she leele wu jɔni, na wu co wu keye ni, na wèe pye: «Yi ganha da yi fungonyɔ yi kyεgi we! Wu wa jii na.» ¹¹ Lee kadugo na a Pɔli di dugi zangaso wu ni sanha, a wu ni n'a daa fεe p'i she puyε pinne wà sanha. A p'i binne li shiizhan Kafɔ mεge na. Lee kadugo na a Pɔli di jo na mɔ ni pu ni sanha, fo na she jiga ki pye k'a mugi, na na kari. ¹² A Utikusi puga sheen di gari ni wu jii wo wu ni puga. A lee kaa l'i sii n'a daa fεe pu beeri logoo jine.

Kɔɔgbɔhɔ k'a yere ni Pɔli ye ni kulogoo nijehεε ni

¹³ Lee kadugo na a wèe di jé kɔɔgbɔhɔ ka ni na doro Pɔli jaha na na gaanj Asosi kulo li ni. Bani wu bi jo na tɔɔyɔ na wee

da da gaanj Asosi ni, na wèe di she wu lɔ wà. ¹⁴ Ba wèe ya she wùye jɔni cırı Asosi ni lee cirigana li na ni Pɔli ni we, a wu be di jé kɔɔgbɔhɔ ki ni. A wèe di gari kulo la ni lee mεge jε na Mitileni. ¹⁵ Canja kemu wèe ya foro wee xu wu ni ge, kee canja ki jimuguro a wèe di nɔ Kiyosi kulo li shizhaa na. Ki jimuguro shuun wuuro, a wèe di nɔ Samasi kulo li ni. Ki jimuguro taanri wuuro, a wèe di nɔ Mileti kulo li ni. ¹⁶ Pɔli funjɔ bye wu yere Efese kulo li ni we, kɔnhɔ wu ganha da mɔ doro Azi fiige ki ni we. Wu bi sige kanha wu nɔ Zheruzalemu ni, kɔnhɔ wu bu já nɔ wà, wu she Pantekoti wu canja ki jɔni cırı wà.

Pɔli ya Efese kulo li n'a daa fεe nɔhɔleε pu yeri

¹⁷ Lee wuu na Pɔli ya tiin Mileti kulo li ni, na pii tun na pu she Efese kulo li n'a daa fεe nɔhɔleε pu yiri pa. ¹⁸ Ba p'a pa nɔ we, a wu pu pye: «Na cebooloo, fo canja kemu tɛhene na ne na tɔɔgɔ shan Azi fiige ki ni ge, fo na pa nɔ nijaa na, yee wa ne jaarigana ni ne kapyegεe ki beeri ce. ¹⁹ Ne naye tirige tuun beeri ni na kapyenεε pyi Kafɔ mu, na jaa soro, na jesinmε wo. Yawutuu be ya woni pye ne kaa na tɔɔjii nijehεε ni, na sii kanhama nigbɔ nɔ ne na xuuni. ²⁰ Lee be na, yee kuduun jε kaa lemu ni ge, ne lee la shishiin ηmɔhɔ yee na we. Ne yee kalaa Kile Kafila wu ni sipyii beeri jii na, na yi kalaa yiye pyaa piyεye be ni. ²¹ Na yi jo na waha sipyii pu beeri mu, Yawutuu fara Girekii na, jo pu daburaje jo pu jurumu wu na, p'i sɔɔ Kile na, p'i dà wu Kafɔ Yesu na.

²² «Ayiwa nime, Zheruzalemu ni di wa gaanj. Kile Munaa l'a na jaha co na se wà. Le l'a da zhe na ta wà ge, di wa lee ce we. ²³ Ga kulo beeri ni kunni n'a toro ge, Fεfεere Munaa na li she na na, na kasolene ni kanhama pu wa na jaha na wà. ²⁴ Lee be na ne na munaa li wii yaaga we. Le l'a dan ne ni ge, lee li wa mε. Tuduro te t'a kan ne mu ge, na tee shɔnnri fo ti tɛhene. Kafɔ Yesu ya labye wemu beeri kaa le ne kenε ni ge, ne funjɔ wa di wee beeri pye di wu xɔ. Wee labye wu wu wa mε, na Kile wo niime we wo Jozaama pu jo sipyii pu mu.

²⁵ «Ayiwa, ne toro yee piimu jine ni, na Kile saanra ti wo kafila wu jo ge, ne li ce jo

nɛ ni yee wa da wùye ɲa nige wɛ. ²⁶ Lee l'a li pye n'a yi fiinne jo yi mu, sipya wa shishiin wo shishan foo wa nɛ na nige wɛ. ²⁷ Bani nɛ Kile ɲidaan beeri she yee na, nɛ yafiin ɲmɔhɔ yi na wɛ. ²⁸ Ayiwa, yi kaseege yaha yiye na dɛ! Fɛfɛɛɛ Munaa l'a yi tenɛ dubyagbaha kemu ɲuɲɔ ni ge, yi kee co xuuni ba dubyanaha-jemɛɛ ɲɛ wɛ. Kile ya n'a daa fɛɛ piimu shɔ wu Ja wu wo shishan pu baraga ni ge, yi kaseege yaha pee na, y'i pu comɔ cɛ. ²⁹ Nɛye pyaa ya li cɛ jo nɛ nigarixhɔgɔ na yacoyo na ba jé yee ninɛ ni, na do dubyaa pu na. ³⁰ Ali yeeye pyaa kii bɛ ni naha, pii na ba foro yee ni, na kafineye taga n'a daa fɛɛ pii ɲuyɔ kyɛɛgi, na pye puyɛ pyaa wo kalaapiire. ³¹ Lee wuu na, yi kaseege yaha yiye na. Yi yi funyɔ tirige li na na yee taanri nɛ pye naha yee ninɛ ni na yee beeri nigin nigin wu kalaa cana fara piige na, fo na ɲɛsinmɛ wo yee kaa na.

³² «Ayiwa, nime n'a da yi kaa le Kile ni wu niime jomɔ pu kenɛ ni. Kile ya sipyii piimu pye fɛɛfɛɛ ge, yee bɛ pu wa pee ni. Wu na ba fanha kan yi mu n'a daa wu ni, loolodaa lemu bɛ w'a keme yaha ge, na lee bɛ kan yi mu. ³³ Nɛ ta ɲii yeege wa shishiin wo wari, kelee wu sanni, kelee wu fàya fɛni wɛ. ³⁴ Yee ya li cɛ na jo nɛye pyaa keye yi wo labye w'a nɛ keree beeri yaa, na na ɲaariɲii pu beeri wogoo yaa*. ³⁵ Nɛ li she yee na shɛgana beeri na jo mu wèe ya yaa na kapyenɛ pyi na la baa fɛɛ pu tɛri, na wù funyɔ tirige ni Kafɔ Yesu ye pyaa wo jomɔ pu ni na: «Duba ya daa gan funɲɔ ni na toro da na.»»

³⁶ Ayiwa, ba Pɔli ya xɔ pee jomɔ pu na wɛ, na nuguro sin, a wu ni n'a daa fɛɛ pu beeri di binne Kile ɲɛɛri. ³⁷ A n'a daa fɛɛ pu beeri di sii mɛhɛɛ su xuuni Pɔli gari wuu na. A p'i wu shaari ni taanɲɛɛge fo ni. ³⁸ Lee kadugo na a p'i Pɔli torogo na pa kɔrɔgɔ ki ɲɔ na. Pɔli ya jomɔ pemu jo na ɲɲaa tɛhɛnɛ na na pu da ɲii taha wee na nige-e ge, pee jomɔ pe bi pu ɲahaya tanha xuuni.

21

Pɔli ya kari Zheruzalemu ni

* **20:34** Kapyegée 3:18 wu kalaa.

¹ Ayiwa, wee tuun wu ni a wèe di fò wu kan wùye mu ni n'a daa fɛɛ pu ni, na jé kɔɔgbɔhɔ ki ni na kari Kɔsi ni. Kee cana ki ɲimuguro, a wèe di nɔ Orode ni, na yiri wà, na gari Patara ni. ² Ba wèe ya nɔ wà wɛ, na kɔɔgbɔhɔ ka ta ki na se Fenisi fiige ki ni. A wèe di jé kee ni na kari. ³ Ba wèe ya she nɔ Sipɛɛ fiige ki shizhaa na wɛ, ma ɲɛhɛ yere kɔɔgbɔhɔ ki ni ma na da kee ɲaa. A wèe di kee yaha mɛ kamɛnɛ cɛ wu ni, na doro kari Siiri fiige ki ni. A kɔɔgbɔhɔ ki she yere Tiiri kulo li ni, bani lee kulo li ni tuguro ti bi yaa na tirige. ⁴ A wèe di foro kɔɔgbɔhɔ ki ni, na jé kanha ki ni, na she n'a daa fɛɛ pii ta wà Tiiri ni. A wèe di cewuu nigin pinne pye ni pee ni wà. Pɔli bi da zhe kanhama pemu ɲa Zheruzalemu ni ge, Fɛfɛɛɛ Munaa bi pee kaa jo pee n'a daa fɛɛ pu mu. A pee di Pɔli pye: «Ma ganha bu she Zheruzalemu ni wɛ.» ⁵ Ga ba wèe cagaraga k'a pa nɔ wɛ, n'a daa fɛɛ pu fara pu cèe na, na fara pu nɔhɔpiire na, a pu beeri di foro di zhe wèe torogo. A p'i foro ni wèe ni kanha ki ni na kari fo kɔrɔgɔ ki ɲɔ ki na. A wèe beeri di she binne nuguro sin wà lɔhɔ ki ɲɔ ki na, na Kile ɲɛɛri. ⁶ Lee kadugo na a wèe di fò wu kan wùye mu, na jé kɔɔgbɔhɔ ki ni, a pee kunni di guri na gaanɲi pu kabanya ni.

⁷ Ayiwa, ba kɔɔgbɔhɔ k'a yiri ni wèe ni Tiiri kulo li ni wɛ, a wèe di she digi kulo la ni lee mɛge ɲɛ na Potolomasi; Wà wèe ya kɔrɔgɔ ki wo ɲara li ɲɔ yaha. A wèe di foro kɔɔgbɔhɔ ki ni, na jé kanha ki ni, na she n'a daa fɛɛ pu shaari, na lee cana ɲii le pinne pye ni pu ni shiizhan. ⁸ Kee cana ki ɲimuguro, a wèe di ɲaari kari Sezare kulo li ni, na she digi Filipe ɲuɲɔ ni. N'a daa fɛɛ pu bi sipyii gbarashuun wemu ɲaha bulo na pee pu tudunmɔ pu tɛge labye wu na ge, wee Filipe we bɛ w'a bye pee gbarashuun we ni. Kafɔ Yesu wo Jozaama pu jovɔɔ wa wu bye wii. ⁹ Donɲɛ pushaa nacebaalaa shishɛɛɛ wu bye Filipe mu. Kile bi jomɔ yu pee beeri mu pu na dorogo sipyii mu. ¹⁰ A wèe di diin Filipe kaban na cabyaa ɲɲɛhɛɲɛ pye wà. Na wèe yaha Filipe kaban, a Kile tudunmɔ wa di ba ba cana ka na yiri Zhude fiige ki ni. Wee mɛge ki bye na Agabusi. ¹¹ A wee ná wu nɔ wèe na, na Pɔli

wo kirimεε lɔ, na lee taga wuyε pyaa keye ni wu tɔɔɔ pɔ, na jo: «Fεfεεε Munaa l'a jo na Yawutuu pu da ba shε le kirimεε le kafɔɔ co Zheruzalemu ni, na wu pɔ le pɔgana le na, na wu le shi watii kenε ni wemu jε Yawutuu wε.»

¹² Ba wèe ya pee jomɔ pu logo wε, a wèe ni wee xuu wu shεen di binne Pɔli jεeri jo wu ganha bu shε Zheruzalemu ni wε. ¹³ A Pɔli di jo: «Naha wo mεhεε yee di suu mε wε? Y'a giin y'i na naha tanha gε? Nε gbegele xɔ xu ka na Zheruzalemu ni Yesu Kirisa mεge wuu na pu da jo pɔɔɔ.» ¹⁴ Wèe ya pa li ja nago Pɔli ya go wu wu hakili laha Zheruzalemu shεε li na-ε ge, a wèe di cari, na jo: «Le li wa Kile jidaan ge, lee li pye.»

¹⁵ A cabyaa dama dama di doro, a wèe di gbegele na gari Zheruzalemu ni. ¹⁶ A Sezare kulo li wo n'a daa fεε pii di binne kari ni wèe ni. Ba wèe ya nɔ Zheruzalemu ni wε, wèe bi yaa wèe pu tigi ná wemu juno ni ge, a pee n'a daa fεε p'i gari ni wèe ni wee kaban. Wee ná wu mεge ki bye na Minasɔn, Sipere shen wu bye wii. Wee bi dà na xɔ Yesu na l'a mɔ.

Yakuba ya Pɔli yeri

¹⁷ Ba wèe ya nɔ Zheruzalemu ni wε, a wèe cebooloo n'a daa fεε p'i wèe juno ciri ni fundanga ni. ¹⁸ Kee cana ki jimuguro a Pɔli di gari ni wèe ni Yakuba kaban. N'a daa fεε nɔhɔleε pu bεeri bε pu bi pinne wà. ¹⁹ Ba fɔ w'a pye xɔ wε, a Pɔli di jomɔ pu lɔ. Shi wemu jε Yawutuu-i ge, Kile ya kaa lemu pye wee shi wu bε tε ni Pɔli wo Kile jomɔ yεε li funɔ ni ge, a wu jɔ le kee ni, na kee bεeri paari pu mu nigin nigin na.

²⁰ Ba p'a yee logo wε, a pu bεeri di Kile sɔ, na baraga taha wu na. Lee kadugo na a p'i Pɔli pye: «Wù ceborona, m'a ja wε, Yawutuu xhuu nijehεmεε p'a dà Yesu na naha, ga, ali nijaa we bε ni, pu bεeri ya taha yaha Kile tudunmɔ Musa wo saliya wu feni. ²¹ Sipyii pii d'a pa yi jo pu mu na Yawutuu piimu pu wa shi wusama tε ni ge, na mu wu wa yi yu pee Yawutuu pu mu na pu Kile tudunmɔ Musa wo saliya wu keree ki yaha; na pu ganha ba pu nɔhɔpiire kɔɔn nige wε, p'i ganha ba kalεgeε kii shishiin bε pyi wε. ²² Ayiwa, wèe na lee kaa le co cogana lekε na wε? Li pye pyegana bεeri

na pu na ba li cε na mu ya pa. ²³ Lee funɔ ni, le w'à da jo ma mu nimε ge, m'a yaa ma lee pye. Ayiwa, namaa shishεεε jε naha wèe mu, pee bi jomεhεε lɔ Kile mu. ²⁴ Ma da jé ni pu ni Kile-pεεεε pugbɔhɔ ki ni, m'a mayε pye fεεfεε, m'a pu bε pye fεεfεε na bε ni saliya wu ni. M'a pu bεeri wo juguupεεεε wolo, kɔnhɔ p'i pu bεeri juyɔ kuu. Lee bu bye Yawutuu pu na ba li cε na sipyii p'a keree kiimu bεeri jo mu shizhaa na ge, na lee la shishiin wa can wε. Pu na ba li ja bε sanha na muyε pyaa ki bε k'a jaari na sahanjɔ ni Musa wo saliya wu ni. ²⁵ Shi wemu jε Yawutuu wε, wu bε d'a dà Yesu na ge, wèe ya sεmε tun xɔ pee bε mu, na wù fungonyɔ shε pu na; wèe ya li shε pu na jo xaara bεeri p'a gbo yapεε na ge, pu ganha ba tee xaa wε, pu ganha ba shishan xaa wε, pu ganha ba yaxuyo xaa wε, p'i ganha ba dɔdɔɔɔ pyi wε.»

²⁶ Ayiwa, a Pɔli di fara pee namaa shishεεε wu na, tee jimuguro ti na a wu wuyε pye fεεfεε na pee bε pye fεεfεε. Lee kadugo na a p'i gari Kile-pεεεε pugbɔhɔ ki ni shiizhan. Pu fεfεεε cabyaa ki jɔ na ba fa cana kemu, ni pu bεeri nigin nigin wu saraya na ba wolo cana kemu ge, a Pɔli di yee caya yi shε pu na.

P'a Pɔli co Kile-pεεεε pugbɔhɔ ki ni

²⁷ Lee bi Azi fiige ki wo Yawutuu pii ta pee ya Pɔli ja Kile-pεεεε pugbɔhɔ ki ni. Ba cabyaa gbarashuun wu jɔ ya giin di va wε, a p'i ba na sii tunmɔ pu pεle, na sipyii pu sɔn, a p'i Pɔli co. ²⁸ Na ganha na xhuulo na: «Izirayeli shεen, y'a ma yoo, y'a ma! Ná we w'a jaari na sipyii pu kalaa tεyε yi bεeri ni na wèe wo shi wu jε xuuni-i ge, wee wu jε we. Wee w'a yu bε sanha na wèe wo saliya we ni wèe wo Kile-pεεεε pugbɔhɔ ki jε xuuni wε. Lee bεeri kadugo na, Girεkii bε ni w'a pa na pa jé fo Kile-pεεεε pugbɔhɔ kiye pyaa ni, na wèe wo fεfεεε xuu wu nɔrɔgɔ wèe mu.» ²⁹ P'a yee jo bani p'a bi Efese shεen Torofimε ja ni Pɔli ni kanha ki funɔ ni, na ganha na giin na w'a jé ni wee bε ni Kile-pεεεε pugbɔhɔ ki ni.

³⁰ Ba l'a pye mu wε, a kanha ki funɔ ki bεeri di wuregi. A sipyii p'i ganha na fɔro kabaya yi bεeri na, na fe na ma. A p'i Pɔli co, na wu fuulo yeege Kile-pεεεε pugbɔhɔ ki

ni, na gburaya yi tɔ taapile ni. ³¹ Na pu yaha pu na Pɔli shaa di gbo, a pii di baa kari na she yi jo sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu mu na Zheruzalemu kulo li bɛeri l'a wuregi. ³² Ba sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ w'a yee logo wɛ, taapile ni a wu sɔrɔsii pii lɔ na fara sɔrɔsii ɲuɲɔfɛɛ pii na, a p'i baa jé kanha ki ni. Ba Yawutuu p'a sɔrɔsii wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu ɲa ni wu sɔrɔsii pu ni wɛ, a p'i Pɔli wo kpɔɔnrɔ ti ɲɔ yerenɛ. ³³ A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu ba Pɔli co. A wu sɔrɔsii pu pye na pu tɔɔrɔ shɔnhɔyɔ shuun le wu na. Ba p'a Pɔli pɔ na xɔ wɛ, a wu yegenɛ pye na: «We ná we di ɲɛ jɔgɔ wɛ? Naha wu d'a pye wɛ?» ³⁴ A sipyii pu bɛeri di ganha na xhuulo puyɛ taan, wa shishiin nijoyo ni wa woyo ɲɛ nigin wɛ. A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu ba li ta na wee wa da jomɔ pa shishiin ta logo tunmɔ pu kenɛ ni wɛ, a wu sɔrɔsii pu pye na p'a se ni Pɔli ni sɔrɔsii pu wo pugbɔhɔ ki ni. ³⁵ Ba p'a she nɔ tajege ki ni wɛ, a sipyii p'i sii tunmɔ pu pɛɛ fo sɔrɔsii p'a na Pɔli lɔ. ³⁶ Bani sipyiɲɛhɛmɛɛ pu bi taha wu fɛni, na xhuulo na yu na: «Yi wu gbo laha wà! Yi wu gbo laha wà!»

Pɔli ya jo ni Zheruzalemu shɛen ni

³⁷ Pɔli nijewo pugbɔhɔ ki ni, a wu sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu pye: «Ta nɛ na já jo ni ma ni?» A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu jo: «A l'i bye kanna mu w'a Girekii jomɔ pu nuri gɛ? ³⁸ Wee tuun wu ni, Misira shɛn ná we w'a n'a she le wuyɛ ni kurogo ke na, fo w'a kari ni namaa kabɔfonɔɔ shishɛɛɛ (4.000) ni siponɔ ki ni gbuuro ti kaa na ge, mu wa were wɛ gɛ?» ³⁹ A Pɔli di wu ɲɔ shɔ na: «Yawutu nɛ ɲɛ, Tarisi kulo li ni nɛ yiri, Silisi fiige ki ni. Kulo lemu shɛn nɛ ɲɛ ge, l'a pɛɛ. Nɔ mayɛ na m'a na yaha di jo ni sipyii pu ni.» ⁴⁰ A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu kafila wu kan Pɔli mu na wu jo ni sipyii pu ni. A Pɔli di yere wà kujɔɔ li ni, na wu kenɛ yirige sipyii pu mu, na w'a giin di jo ni pu ni. Ba sipyii p'a cari puyɛ na wɛ, a Pɔli di ɲɔ kɔn na yu ni pu ni Yawutuu jomɔ pu ni. A wu pu pye:

22

¹ «Na tii ni na cebooloo, yi logo na ɲɔ na. N'a da ba jo nime na li she yee na jo nɛ ta kakuunɔ la shishiin pye wɛ.» ² Ba sipyii p'a

Pɔli ɲa wu na yu puyɛ pyaa wo jomɔ pu ni wɛ, a p'i nɔhɔdaan jomɔ pu bɛeri ɲɔ yaha, na fɛhɛ kpan. A Pɔli di jo: ³ «Yawutu nɛ ɲɛ. Nɛ se Tarisi kulo li ni, Silisi fiige ki ni. Ga Zheruzalemu ni nɛ lɛ naha. Nɛ kalaa to wu bye Gamaliyɛli. Wee w'a nɛ kemɛ kalaa na bɛ ni wù sefɛɛɛ pu wo saliya wu keree ni. Kafugo bye nɛ bɛ ni fo xuuni Kile-shaa li funɲɔ ni ba yee bɛ wa mɛ ɲiɲaa wɛ. ⁴ Nɛ bɛ wu bi Yesu koo li wo sipyii pu kana, fo na pii gbuu pu ni. Nɛ bi le koo le ɲaarivɛɛ conɛ cɛɛ fara namaa na, na pu puu na leni kaso ni. ⁵ Saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo ɲuɲɔfɔgbɔ wɛ, ni nɔhɔɛɛ ɲahagbaa fɛɛ wo kurunɔ ke, pee wa na sɛɛɛɛ le kaa le na. Nɛ bi sɛmɛ ta bɛ pu mu, na gaanɛ di zhe gan Damasi kulo li wo Yawutuu pu mu, kɔnhɔ di bu she Damasi ni, na she n'a daa fɛɛ pii ta wà, di pee bɛ co di pu pɔ, di ba ni pu ni Zheruzalemu ni, kɔnhɔ kanhama di ba nɔ pu na.»

Pɔli ya dà dagana lemu na Yesu na ge, w'a yee ɲaha jo

⁶ «Ayiwa, na nɛ yaha nɛ na gaanɛ koo li ni, na ba she dɛɛɛɛ Damasi na cafugo ki na. Taapile ni a kpɛɛngbɔhɔ ka di yiri fugba we ni, na ba ɲí na nɛ maha. ⁷ A nɛ wolo to ɲiɲɛ na, na mujuu la logo na: «Sɔli, Sɔli, ɲaha na m'a na kana mɛ wɛ?» ⁸ A nɛ yegenɛ pye jo: «M'i ɲɛ jɔgɔ wɛ, Kafɔɔ?» A wu nɛ pye: «Nɛ ɲɛ Nazareti shɛen Yesu, nɛ mu wa gana mɛ.» ⁹ Ayiwa, sipyii piimu pu bye ni nɛ ni ge, pee kunni ya kpɛɛngbɔhɔ ki ɲa, ga we wu bi yu ni nɛ ni ge pu ya ta weefɔɔ wo mujuu li logo wɛ. ¹⁰ A nɛ yegenɛ pye jo: «Kafɔɔ, leke nɛ d'a yaa na pye wɛ?» A Kafɔɔ di nɛ pye: «Yiri m'a jé Damasi kanha ki ni, Kile funɲɔ wa ma lemu pye ge, lee na zhe jo ma mu.» ¹¹ Kpɛɛngɛ ki bi pɛɛ pɛɛgana lemu na ge, a nɛ bye nɛ ɲaa nige wɛ. Sipyii piimu pu bye ni nɛ ni ge, a pee di na nɛ co kenɛ na na jé kanha ki ni.

¹² «Lee bi ná wa ta Damasi ni wee mɛge ɲɛ na Ananasi. Kile ɲii faara sipya wu bye wii fo xuuni, na ɲaari na sahanɛ ni Musa wo saliya wu keree ki bɛeri ni. Damasi kulo li Yawutuu pu bɛeri bi wu mɛsaɲa yu, ¹³ A wee di ba nɛ fɛni, na ba yere nɛ taan, na jo: «Na ceborona Sɔli, ma ɲii ki mugi m'a wii!» Taapile ni, a nɛ ɲii k'i mugi, a nɛ wii na wu niyerege ɲa. ¹⁴ A wu nɛ pye: «Wèe

sefelee pu wo Kile wu w'a mu jaha bulo, kanhō m'a wu jidaan cē. Wemu w'a tii ge, m'a wee ja, m'a wu jō jomō be logo. ¹⁵ Bani ma na ba bye wu seeri. M'a keree kiimu ja na kiimu logo ge, ma na ba kee wo yere pyi sipyii pusamaa beeri mu. ¹⁶ Wee tuun wu ni nime, ma ganha bu diin na kaa latii ma da da sigee we. Yiri m'a batize, ma wo jurumu wu yafa ma mu Yesu mege ki gbōōro ni.»

Kile ya Pōli tun shi watii mu

¹⁷ «A ne guri pa Zheruzalemu ni. Na ne yaha Kile-jerege na Kile-peene pugbōhō ki ni, a Kile di kashē la she ne na. ¹⁸ A ne Kafō ja, a wu ne pye: «Tōgaaya lō, m'a foro Zheruzalemu ni, bani jomō beeri ma da ba jo naha ne shizhaa na ge, sipya wa shishiin wa da gbara pu na ma mu we.» ¹⁹ A ne wu pye: «Kafō, puyē pyaa wa li cē na ne wu bi ma jaari na Kile-peene piyēyē yi sahanj, na n'a daa fē pu conī na pu sani, na pu leni kaso ni. ²⁰ Ali Eceni we wu bi mu jomō pu yu ge, pu bi wee gbuu tuun wemu ni ge, neyē pyaa ki be bye wā. Ne bi sō li na jo pu Eceni gbo. Neyē pyaa k'a bi Eceni gbovee pu fadeye yi co pu mu.» ²¹ Wee tuun wu ni a Kafō di ne pye: «Yiri, di ma tun shi watii mu taliige ni.»»

Pōli ya li she sōrsii pu na na Oromē shen wee jē

²² Sipyii pu beeri bi niwegee shan na Pōli kafila wu nuri, fo na she nō pe jomō pe na. Ga ba w'a pa jō le yē pee jomō pu ni wē, a sipyii p'i ganha na xhuulo na yu: «Ke sipyituugo ke ya yaa na ki gbo! We ya yaa pu wu yaha jii na bada wē!» ²³ A p'i ganha na sele, na pu fadeye wolo na yee figi fugba we ni, na gbazhenhe kori na waa fugba wu ni. ²⁴ Ba sōrsii pu wo jūnfōgbō w'a lee ja mu wē, a wu sōrsii pu pye na pu jē ni Pōli ni sōrsii pu wo pugbōhō ki ni. W'a lemu pye sipyii p'i sele mē wu na ge, p'i wu kpōn ni susōlō ni fo wu bu she lee jo, ²⁵ Ga tuun wemu ni pu bi Pōli puu p'i wu kpōn ge, sōrsii jūnfōwē wu byē wu tāan ge, a Pōli di wee pye: «Na be ni saliya wu ni, l'a saha nago yee pu Oromē shen kpōn ni susōlō ni wu kiiri kōnbāa ge?» ²⁶ Ba sōrsii jūnfōwē w'a yee logo wē, a wu gari sōrsii pu wo jūnfōgbō wu yiri na she wu pye: «Naha m'a

giin di bye mē wē? We ná we, Oromē shen wu jē wii!» ²⁷ A sōrsii pu wo jūnfōgbō wuyē pyaa di she Pōli yege na: «Oromē shen yē pyaa mu jē ya?» A Pōli di wu jō shō na: «Uun.» ²⁸ A sōrsii pu wo jūnfōgbō wu jo: «Wari nijeheme ne saraa na na já pye Oromē shen.» A Pōli di wu pye: «Ne d'a sii se Oromē shen do!» ²⁹ Ba Pōli ya pee jomō pu jo wē, piimu pu bi da wu kpōn, p'i wu karamu fo wu jo ge, a pee beeri di jaaga laha wu tāan. A sōrsii pu wo jūnfōgbō wu be di fya, bani wee wu bi jo na pu Pōli pō na ta Pōli di jē Oromē shen cii yē pyaa.

Pōli ya paari kiirikōon kurunjo ki jahagbaa na

³⁰ Ayiwa, kaa leke na Yawutuu p'a bi Pōli jaagi ge, sōrsii pu wo jūnfōgbō wu funjō bye wu lee tii cē. Lee wuu na w'a tuduro yaha she kee canja ki jimuguro, na pu saraya jaha shōnriwee jūnfōwē ni ki-irikōon kurunjo ki sipyii pu beeri yiri pinne. Lee kadugo na a p'i pōōro ti sanha Pōli na, na gari ni wu ni, na she wu yerejē pu ninjē ni.

23

¹ A Pōli di jaha ki le kiirikōon kurunjo ki sipyii pu ni na jo: «Na cebooloo, ne na torogana li saha ni Kile jidaan ni, fo na pa nō nijaa na, fyaara be ya pye ne zō wu ni li koro ni wē.» ² Jomō pe Pōli ya jo ge, a pee di bye pu ya be saraya jaha shōnriwee wo jūnfōgbō Anajasi mu wē. Pii pu bye Pōli tāan ge, a wu pee pye na pu Pōli kpōn wu jō ke na. ³ Wee tuun wu ni a Pōli di wu pye: «Mu nivige ke kanna kasōrōgō kadugo ki! Kile be na ba mu kpōn! Yatēenge mu ya shan na tiin na ne kiiri ma da gōn na saha ni saliya wu ni, mu ninumō di nōhō m'a yu sanha na pu ne kpōn, na ta saliya w'i ya yee jo wē.» ⁴ Sipyii pii pu bye Pōli tāan ge, a pee di wu pye: «Go Kile wo saraya jaha shōnriwee wo jūnfōgbō wu mu wa zhehele mē gē!» ⁵ A Pōli di pu pye: «Na cebooloo, ne li cē nago saraya jaha shōnriwee wo jūnfōgbō wu jē wii wē, sa lee ni wē ne bi da ye jo ni wu ni wē. Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ma ganha da kafilakuumō jo wā

ma jahagbaa fəɔ na wɛ.» *

⁶ Ayiwa, Pəli bi li ɕe na kiirikəɔn kurunjo ki taaga ka ki jɛ Sadushɛɛn, taaga ki saɲa di jɛ Farizhɛɛn. Lee wuu na w'a mujuu wá pu ninɛ ni na pu pye: «Na cebooloo, Farizhen nɛ jɛ. Nɛ sefɛɛ jɛ Farizhɛɛn. Nɛ dà li na jo xujɛnɛ na ba bye jiga na ge, kee tadaɲa ke wuu na kiiri w'a gəɔn mɛ nɛ na nɪɲaa.» ⁷ Ba Pəli ya pee jomə pu jo yɛ wɛ, a nakaara di jé Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn pu tɛ ni. A sipyii p'i daa taaya shuun. ⁸ Bani Sadushɛɛn, pee wa yu na xujɛnɛ da ba bye jiga na wɛ, na melekɛɛ jɛ wɛ, na munahaa kiitiigee bɛ di jɛ wɛ. Na ta Farizhɛɛn, pee d'a dà kii keree kii bɛɛri na. ⁹ A tunmə p'i ganha na beɛ fo xuuni. A saliya karaməgəɔɔ pii di yiri Farizhɛɛn pu wo kurunjo ki ni, na kafugo le puyɛ ni na jo: «Wèe kunni ya ta kakuunə la shishiin ɲa we ná we na wɛ. Ma na zhe li ta melekɛ wa, kelee munaa la l'a yu ni wu ni.» ¹⁰ A nakaara t'i ba sii peɛ fo sərəsɪi pu wo ɲunɔfəgbə wu funɲə ya pɛn na pu ganha ba Pəli kile gbo puyɛ tɛ ni wɛ. Lee wuu na w'a sərəsɪi pii tun na pu tigi, p'i ba Pəli shə sipyii pu na, p'i shɛ ni wu ni sərəsɪi pu wo pugbəhə ki ni.

¹¹ Kee caɲa ki ɲimuguro nibiige, a Kafəɔ di ba wuyɛ shɛ Pəli na na wu pye: «La le mayɛ ni m'a ma luu waha. Ba m'a pye nɛ sɛɛri na nɛ kaa jo Zheruzalemu kulo li ni wɛ, mu ma da zhe bye nɛ sɛɛri, na nɛ kaa jo Oromɛ kulo li bɛ ni.»

Yawutuu p'a woni faanri Pəli kaa na

¹² Kee caɲa ki ɲimuguro ɲisəɔgə na, a Yawutuu pii di binne na woni pye Pəli kaa na. A p'i gaa puyɛ mu na pee wa da li wɛ, pee di wa da ləhə gba wɛ, fo pee bu shɛ Pəli gbo. ¹³ Piimu p'a bi wee woni wu pye ge, pee bi jɛhɛ namaa keɛɛ shishɛɛɛ (40) na. ¹⁴ A p'i gari saraya ɲaha shəɔnriwɛɛ ɲunɔfɛɛ ni nəhəɛ pu fɛni, na shɛ pee pye: «Wèe ya wuyɛ pinne na gaa Kile na, jo wèe da li wɛ, wèe di wa da ləhə gba wɛ, fo wèe bu shɛ Pəli gbo tuun wemu ni. ¹⁵ Lee wuu na, yi ni kiirikəɔn kurunjo ki sipyii pusamaa bɛɛri, yi bɛ yi na y'i shɛ sərəsɪi pu wo ɲunɔfəgbə wu jɛɛri na wu pa ni Pəli ni yi mu. Y'i yiye pye kanna y'a giin y'i ba wu keree ki deele yi ki suguri saama na. Wèe kunni wa gbegele xə

na wu sige, wù ba wu gbo koo li na, na wu ta wu sanha nə nahame yi na wɛ.»

Yawutuu pu wo woni wu nəhə ya mugi

¹⁶ Ga, a Pəli yalə di we woni we kafila wu bɛɛri logo. A wu baa kari sərəsɪi pu wo pugbəhə ki ni, na shɛ yee ɲaha jo Pəli mu. ¹⁷ Wee tuun wu ni a Pəli di sərəsɪi ɲunɔfəɛ wa yiri na wu pye: «Shɛ ni we lɛvəɔ we ni sərəsɪi pu wo ɲunɔfəgbə wu mu, jomə pa pu wa wu mu na jo wu mu.» ¹⁸ A wee sərəsɪi ɲunɔfəɛ wu gari ni lɛvəɔ wu ni sərəsɪi pu wo ɲunɔfəgbə wu mu, na shɛ wu pye: «Kasolemɛ Pəli w'a nɛ yiri, na nɛ pye na nɛ wu pa ni we lɛvəɔ we ni mu mu na jomə pa pu wa wu mu na jo ma mu.» ¹⁹ A sərəsɪi pu wo ɲunɔfəgbə wu lɛvəɔ wu co wu keɲɛ na, na fulo ni wu ni kabanugo na, na wu yege na: «Jomə peke p'i wa mu mu na jo nɛ mu wɛ?» ²⁰ A lɛvəɔ wu wu pye: «Yawutuu p'a jo na bɛ yi na na pee da ba mu jɛɛri jiga na, na m'a Pəli yaha shɛ kiirikəɔn kurunjo ki mu; na p'a giin p'i shɛ wu keree ki kemɛ suguri. ²¹ Ga ma ganha bu dà yee na wɛ! Bani pu wo sipyii pii p'a da ba lara na Pəli sige koo na, pee ya jɛhɛ sipyii keɛɛ shishɛɛɛ (40) na. P'a bɛ yi na, na gaa Kile na na pee wa da li wɛ, pee di wa da ləhə gba wɛ, fo pee bu shɛ Pəli gbo tuun wemu ni. P'a gbegele xə bɛ. Mu ɲə yiri pu wa wii, mu ba səɔ na lee pye pu mu.» ²² A sərəsɪi pu wo ɲunɔfəgbə wu lɛvəɔ wu yaha kari. Ga na yi jo na waha wu mu na ye w'a jo wee mu ge, na wu ganha bu yee jo sipya watii mu nige wɛ.

P'a Pəli yaha shɛ gan gbafɛnɛɛɛɛ Felikisi mu

²³ Lee kadugo na a sərəsɪi pu wo ɲunɔfəgbə wu sərəsɪi ɲunɔfɛɛ shuun wa yiri na pu pye: «Yi sərəsɪi xhuu shuun wá puyɛ na, ni shənduguloo keɛɛ gbarashuun, ni namaa tanmaa fɛɛ xhuu shuun. Pu bɛɛri di gbegele, piige ba wə na nə tuunə ɲli gbarashɛɛɛ na, p'i da se Sezare kulo li ni. ²⁴ Yi shəngə ka gbegele Pəli bɛ mu, kənhə wu nijemɛ di nə gbafɛnɛɛɛɛ Felikisi na yaaga ganha bu wu ta wɛ.» ²⁵ Lee kadugo na a wu sɛmɛ yàa na wee tun Felikisi mu. Wee sɛmɛ wu jomə pu wa mɛ:

* 23:5 Ekizode 22:28

kovonɔ latii ni, lemu kaa pii wa byi na li jɛ can wɛ ge. Ga keree kiimu bɛɛri k'a ka Musa wo saliya wu ni ge, nɛ dɔ kee bɛɛri na; Kile tudunmɔɔ p'a kiimu bɛɛri ka ge, na fara kee bɛ na. ¹⁵ Kile wemu na nɛ daa ge, wee na pu bɛ w'a daa nago kanna sipyisaamaa ni sipyikuuyo bɛɛri nixhuyo na ba jɛ jiga na. ¹⁶ Lee wuu na nɛ la le naye ni, kɔnhɔ kakuunɔ la shishiin ganha da gori na zɔ wu na wɛ. Kakuunɔ la shishiin ganha da gori na ni Kile tɛ ni wɛ, kelee na ni sipyii tɛ ni wɛ.

¹⁷ «Ayiwa, ba yee kii ya toro wɛ, a nɛ ba ba wà cana ka, na ba na wo shi sipyii pii tɛge ni wari ni, na saraga bɛ wolo Kile mu. ¹⁸ Kee keree kii na p'a pa nɛ ta Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki ni. Nɛ bi bye bɛ fɛɛfɛɛ. Sipyii piitiilee di bye wà wɛ, nakaara bɛ di ya ta wà wɛ. ¹⁹ Ga Azi fiige ki wo Yawutuu pii pu bye ni nɛ ni. Li bu da nago kanna kakuunɔ la nɛ bi pye, pee bi yaa pu ta naha p'i nɛ jaagi mu naha tãan. ²⁰ Ni lee ni wɛ, pu bi nɛ kiiri wu kɔn kiirikɔn kurunɔ ki naha tãan tuun wemu ni ge, di bi ta n'a kakuunɔ la pye, pii sipyii pii pu wa naha ge, na pu lee jo ma jii na. ²¹ Na nɛ niyerege yaha pu nahagbaa na, pe jonumɔ pe nɛ jo pu mu ni fanha ni jo: «Nɛ dɔ li na jo xuu na ba jɛ na foro xu ni jiga na, lee li wa nɛ yaha mɛ kiiri na nijaa yee nahagbaa na.»»

²² Ayiwa, lee bi Felikisi ta wee ya Yesu koo li keree ki bɛɛri cɛ, a wu kayuu li yirige, na kiiri wu yaha cana ka naha na, na pu pye: «Y'a se, sɔrɔsii pu wo junɔfɔgbɔ Lisiyasi ba ba, nɛ na ba yi keree ki kemɛ na ki suguri.» ²³ Lee kadugo na a wu sɔrɔsii junɔfɔɔ wa pye na wu Pɔli yaha kaso wu ni, na wu da wu kaseri; ga na p'i kafɛɛwama yaha wu mu. Na wu napiinɛ ba jo p'i ba foro wu na p'i yaaga ka kan wu mu, na p'i lee koro yaha.

Pɔli ya jo ni Felikisi ni wu shɔ wu ni

²⁴ Ba cabyaa dama dama ya toro wɛ, a gbafɛnɛɛrɛ Felikisi di ba ni wu shɔ ni. Cee wu mege ki bye na Durusili; Yawutu wu bye wii. A p'i wa tun w'a shɛ Pɔli yiri. A Pɔli di ba. Sipya ya yaa ma dɔ Yesu na dagana lemu na ge, a Pɔli di ba ganha na yee naha yu pu mu. ²⁵ Ga sipya na já wuyɛ tánha tanhagana lekɛ na kakuunɔ na, ni torogana lemu funɔ ni ma da bye tífirɛ

fɔɔ Kile mu, ni jiga wo kiiri wu na ba gɔn kɔngana lemu na ge, ba Pɔli ya pa jɔ le yee ni wɛ, a Felikisi di fya. A wu Pɔli pye; «Nime, ma na já da gaanɔ, di ba tuun wa betii ta di na ma yiri sanha.» ²⁶ Wu bi giin na wari bɛ Pɔli da ba gan wee mu. Lee wuu na wu bi ma Pɔli yiri tɛɛgɛɛ nijɛhɛnɛɛ ni pu na ma na yu.

²⁷ A p'i yee shuun pye lee ni. Lee kadugo na a p'i ba Pɔrisasi Fesitusi tenɛ fiige ki junɔ ni na pye Felikisi faara. Felikisi funɔ bye wu wuyɛ tɔn taan Yawutuu pu mu, lee wuu na w'a Pɔli yaha wà kaso wu ni.

25

Pɔli ya jo pu shɛ wee keree shɔnri Oromɛ saannaa junɔfɔɔ wu yiri

¹ Ba Fesitusi ya tenɛ na pye Zhude fiige ki gbafɛnɛɛri wɛ, a cabyaa taanri di doro, a wu yiri Sezare kulo li ni na kari Zheruzalemu ni. ² Ba w'a nɔ wà wɛ, a saraya naha shɔnriwɛɛ junɔfɛɛ, ni Yawutuu pu wo nahagbaa fɛɛ p'i shɛ wu mu, na shɛ pu loyire jomɔ jo Pɔli shizhaa na. ³ A p'i wee gbafɛnɛɛri wu jɛɛri na wu jɔ wuyɛ na wu Pɔli yaha shɛ Zheruzalemu ni; lee di pu ta p'a woni pye Pɔli na, na p'i ba shɛ lara wu sige koo na p'i ba wu gbo. ⁴ Ga, a wee di pu pye na kaso wu ni Pɔli wa da yaha wà Sezare kulo li ni, na jɛri tapyege ni weeye pyaa bɛ k'a da guri da se wà. ⁵ A wu pu pye sanha: «Yee wo junɔfɛɛ p'a yaa na pinne na gaanɔ ni nɛ ni Sezare kulo li ni. Pu bu shɛ nɔ wà, lemu na yee wa Pɔli jaagi ge, puyɛ pyaa na lee jo.»

⁶ Lee kadugo na gbafɛnɛɛri wu cabyaa ya laha gbarataanri kelee kɛ na Zheruzalemu ni wɛ, lee kadugo na a wu guri pa Sezare kulo li ni. Nimuguro ti na a wu shɛ diin kiiri wu takɔngɔ ki ni, na tuduro tun na pu pa ni Pɔli ni. ⁷ Ba Pɔli ya nɔ wɛ, Yawutuu pii p'a yiri Zheruzalemu ni na pa ge, a pee di yere wu maha; na sii kakuunɔ can can wogoo nijɛhɛnɛɛ jo taha wu na, na ta se bye pu ni pu já kaa nigin bɛ lɔ kii keree kii ni p'i li fiinnɛ jo can di da li ni wɛ. ⁸ Lee kadugo na a Pɔli bɛ di jomɔ pu lɔ na jo: «Nɛ ya ta kakuunɔ la shishiin pye Yawutuu

pu wo saliya wu shizhaa na, kelee Kile-
pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki wɛ. Nɛ di ya kakuunɔ pye
Oromɛ saannaa ɲunɔfɔɔ wu bɛ na wɛ.»

⁹ Gbafɛɛɛri wu funɲɔ ya pye wu kaa di
daan Yawutuu pu mu ge, a wu Pɔli pye:
«Ta ma funɲɔ wa m'a shɛ Zheruzalemu ni,
kɔnhɔ ma kiiri wu shɛ gɔn wà naye pyaa ki
ɲii na?» ¹⁰ A Pɔli di jo: «Nɛ yere xɔ Oromɛ
saannaa ɲunɔfɔɔ wu wo kiiri wu takɔngɔ
ki ni. Nahamɛ nɛ kiiri w'a yaa na kɔn. Nɛ
ta kaa la shishiin bɛ kyɛɛgi Yawutuu pu
mu wɛ, muye pyaa ki bɛ ya lee cɛ fiɲɲɛ fo
xuuni. ¹¹ Nɛ da bi da nɛ kanahana la pye,
kelee na kaa la pye lemu ya yaa ni xu ni ge,
nɛ bi da xu wu shɛ wɛ. Ga keree kiimu bɛɛri
p'a yu nɛ shizhaa na ge, na kee yaha can ɲɛ
lee la shishiin ni wɛ, sipya wa shishiin bɛ da
já nɛ ɲɔ yaha pu mu wɛ. Nɛ funɲɔ ki wa na
wo kiiri wu shɛ gɔn Oromɛ saannaa ɲunɔfɔɔ
wu yíri.»

¹² Ayiwa, a gbafɛɛɛri Fɛsitusi ni wu
wo kapyɛɛɛɛ p'i shɛ puyɛ ɲa, a wu na
kuri pa, na ba Pɔli pye: «Ni ma wa Oromɛ
saannaa ɲunɔfɔɔ wu kaa jo xɔ, ma na zhe
wee yíri Oromɛ kulo li ni.»

Pɔli ya jo saannaa Agiripa ɲii na

¹³ Ba cabyaa dama dama ya toro wɛ, a
saannaa Agiripa ni wu shɔ Berenisi di gari
Sezare kulo li ni di zhe gbafɛɛɛri Fɛsitusi
shaari. ¹⁴ Ayiwa, a p'i cabyaa ɲiɲɛɲɛɛ pye
Sezare kulo li ni. A cana ka di ba nɔ, a
Fɛsitusi di Pɔli wo keree ki paari saan wu
ɲii na na: «Felikisi ya ná wa yaha naha kaso
ni. ¹⁵ Tuun wemu ni nɛ shɛ Zheruzalemu
ni ge, a saraya ɲaha shɔɲrívɛɛ ɲunɔfɛɛ ni
Yawutuu nɔhɔlɛɛ p'i shɛ pu fiɲ jo nɛ mu
wee ná wu shizhaa na, na nɛ ɲɛɛri na nɛ
wu kiiri kɔn wu na, di wu gbo. ¹⁶ A nɛ pu
pye jo Oromɛ shɛɛn mu, fanhafɔɔ ya yaa wu
sipya ɲɔ yaha lee yahagana li na pu gbo wɛ.
Piimu p'a wu jaagi ge, fo wu ni pee bu binne
tiin jomɔ na. Keree kiimu na p'a wu tɔɔgo
leni ge, wu bɛ di wu taa jo kee shizhaa na.
¹⁷ Ayiwa, a pee sipyii p'i binne pa naha ni
nɛ ni. Ba wɛɛ ya nɔ naha wɛ, nɛ ta li yaha
nige nimɔnɔ wɛ. Kee cana ki ɲimuguro yɛ
pyaa, a nɛ gari kiiri wu takɔngɔ ki ni, na
tuduro yaha p'a shɛ wee ná wu yiri na pa.
¹⁸ A wu jaagivɛɛ p'i yíri yere na jo. Ga nɛ bi
kakuunɔ kiimu kɔn naye funɲɔ ni ge, wu

ya ta w'a jaagi lee la shishiin na wɛ. ¹⁹ Puyɛ
pyaa wo koo li wo nakaara jomɔ yɛ na pu
bye; ni ná wa bɛ wemu w'a xu ge, Pɔli di
yu na wu ɲɛ ɲii na. Wee ná wu mɛgɛ ki bye
Yesu. ²⁰ A nɛ kunni di bye nɛ cɛ dii nɛ da
bye di lee la tuugo shɔɲnri wɛ. Lee wuu na
a nɛ Pɔli yege wu bu da wu na da zɔɔ wu
shɛ Zheruzalemu ni, kɔnhɔ wu kiiri wu shɛ
gɔn wà. ²¹ Ga, Pɔli ya ta sɔɔ lee na wɛ, na
jo na Oromɛ saannaa ɲunɔfɔɔ wuyɛ pyaa ki
da ba wee wo kiiri wu kɔn. Wee tuun wu ni
a nɛ pu pye jo p'a wu kasɛri kaso wu ni, fo
di ba wu yaha shɛ wee mu tuun wemu ni.»
²² A wee saan wu gbafɛɛɛri wu pye: «Nɛyɛ
pyaa bɛ funɲɔ ki wa di logo wee ná wu ɲɔ
na.» A Fɛsitusi di wu pye: «Niga na ma na
logo wu ɲɔ na.»

²³ Ayiwa, kee cana ki ɲimuguro, a saan-
naa Agiripa di wu saannaa fàya le, a wu
ni wu shɔ Berenisi di ba. A sipyii p'i pu
ɲunɔ círi ni ciire ni. A pu ni sɔɔsɛɛ pu wo
ɲunɔfɔgbɔ we, ni kulo li tayeregbɔhɔ sipyii
di binne pa, na ba jé kiiri takɔngɔ puga ki
ni. Lee kadugo na a Fɛsitusi di jo na pu pa
ni Pɔli ni. ²⁴ Ba Pɔli ya nɔ wɛ, a gbafɛɛɛri
wu jomɔ pu lɔ na jo: «Saannaa Agiripa ni yee
piimu bɛɛri pu wa naha ni wɛɛ ni ge, yi we
ná we wii. Yawutuu pu bɛɛri p'a pu loyire
shɛ nɛ na we shizhaa na Zheruzalemu ni,
ni nahamɛ bɛ, fo na seɛ na w'a yaa na wu
gbo. ²⁵ Nɛ mu kunni, wu ya kakuunɔ la
shishiin pye lemu na já xu nɔ wu na wɛ.
Ga wuyɛ pyaa kii d'a jo xɔ pu wee kiiri wu
yaha saannaa ɲunɔfɔɔ wu wu kɔn, lee wuu
na nɛ giin di wu yaha zhe wee yíri Oromɛ
ni. ²⁶ Nɛ sanha kafilafyɛn wa shishiin ta, nɛ
na já wemu ka di dun Oromɛ ni saannaa
ɲunɔfɔɔ wu mu wu shizhaa na wɛ. Lee
wu na nɛ pa ni wu ni yee mu, na ba ni
wu ni mu saannaa Agiripa yɛ pyaa ki mu;
kɔnhɔ yegenɛ kemu na ba bye wu na ge, di
ya ta kee yegenɛ ke funɲɔ ni di ga gan wu
mu. ²⁷ Bani na kasolemɛ yaha shɛ Oromɛ
saannaa ɲunɔfɔɔ wu mu, lemu na w'a jaagi
ge, lee ɲunɔ di ya jo wɛ, ɲunɔ ɲɛ lee na wɛ.»

26

Pɔli ya wu fiɲ yu saannaa Agiripa ɲii na

¹ Ayiwa, a saannaa Agiripa di Pɔli pye:
«Ye yi wa ma mu ge, yee jo.» Wee tuun wu

ni a Pōli di wu kenε yirige, na wu fiin jō kōn na yu na: ² «Saan we, l'a taan nε ni, nε ma nayε ta naha nijaa mu jahagbaa na, di li shε ma na jo Yawutuu p'a keree kiimu bεeri taga nε jaagi ge, lee la shishiin jε can wε. ³ Bani mayε pyaa ki bε wa Yawutuu pu wo kalεgεε kee, ni pu nakaara keree ki bεeri cε. Lee wuu na n'a ma jεeri jo ma jō mayε na, m'a luu li gbo na tāan, m'a logo na jō na.

⁴ «Ayiwa, na nε yaha na lεvεεε jūnō na, nε jaari jaarigana lemu na na wo shi wu ninε ni Zheruzalemu ni ge, Yawutuu pu bεeri ya lee cε. ⁵ Pu bu jo p'i can jo kunni, p'a li cε l'a mō na koo lemu l'a waha xuuni Yawutuu koo li ni ge, na nε bε wu bye lee wo sipyii pu ni. Lee jε Farizhεen pu wo kurunō ke. ⁶ Ga Kilε ya jōmεε lemu lō wēε sefεlεε pu mu ge, nε na lee jōmεε le pye na tadanā, lee li wa kiiri nō mε nε na nijaa we ni. ⁷ Wēε gbaweye kε ni shuun wu tadanā ki bye na lee jōmεε le jō na ba fa. Lee wuu na pu bi Kilε pεlε ni pu see jaha ni cana fara piige na. Saan we, kee tadanā ke ki wa nε mu ge dε, kee wuu na Yawutuu pu wa nε jaagi! ⁸ Yee na jā jo na Kilε da jā xuū jε di yeege xu ni-i gε?

⁹ «Nεyε pyaa ki bε, nε bi giin jo nε yaa na yogo kōn Nazareti shεen Yesu mεge ki na kōngana bεeri na. ¹⁰ Lee nε pye Zheruzalemu ni. Nε bi lee koro sha saraya jaha shōonrivεε jūnōfεε pu mu, a p'i lee koro yaha nε mu. Nε bi ma sii n'a daa fεε nijehεmεε co, na shε pu bεeri le kaso ni. Na fara lee bεeri na, pu bu jo p'i pu gbo, nε bε na sōō na jo pu pu gbo. ¹¹ Tεεgεε nijehεnεε ni nε bi jin pu feni Kilε-pεεnε piyεyε yi bεeri ni, na pu jaani, na pu karamu fo pu n'a daa wu yaha. Loyire lemu bye nε ni pu shizhaa na ge, nε bi se na pu kana fo kulogoo kiiti-igee bε ni.

Pōli ya yu wu Kafō wu cεgana li shizhaa na

¹² «A nε bye mu, a saraya jaha shōonrivεε jūnōfεε p'i ba nε tun cana ka, na sεmε wa kan nε mu na nε wu shε Damasi kulo li wo n'a daa fεε pu feni. ¹³ Saan we, na nε yaha nε na gaanji Damasi kulo li ni, a nε ba shε kpεengbōhō ka fo ja fugba we ni. Lee bi cana ke ta k'a nō jinε ninε ni. Kee kpεenge ke bi pεlε cana ke wogo ke na. A k'i ji na nε

ni na jaarijii pu maha. ¹⁴ A wēε bεeri di do jinε na. A nε mujuu la logo wēε Heburuu wo jomō pu ni lee na nε pyi: «Sōli, Sōli, jaha na m'a na kana mε jūnō baa wε? L'a waha mu mu mu wu kurunō tōōrō ηmaa na dε!» ¹⁵ A nε yegenε pye jo: «M'i jε jōgō wε, Kafō?» A Kafō di nε pye: «Nε jε Yesu, wee wemu mu w'a gana mε ge. ¹⁶ Ga, yiri m'a yere! Bani nε nayε shε ma na, kōnhō m'a bye na kapyebye. M'a na ja jagana lemu na nijaa ge, ma na ba bye lee sεeri, na lee paari sipyii pu mu. Nε na ba keree kiimu bε shε ma na ge, m'a ba kee bε paari pu mu. ¹⁷ N'a da ma tun Yawutuu pee, ni shi wusama bε mu. Kanhama pemu bεeri p'a da ba nōni ma na ge, nε na ba ma tεgε na ma wolo pee bεeri ni. ¹⁸ N'a da ba ma tun pu mu ma pu jii mugi. Ma pu yeege nibiige ni ma pa kpεenge na. Ma pu yeege Shitaanni wo fanha ki ni ma pa Kilε mu, kōnhō p'i dā na na, pu jurumu wu yafa pu mu. Kilε ya piimu pye fεεfεε ge, pu bε di tajege ta pee tε ni.»

Pōli ya yu wu labye wu shizhaa na Kafō mu

¹⁹ Ayiwa, ba Pōli ya pee jomō pu jo xō wε, na guri saannaa Agiripa pye: «Lee funjō ni do, saan we, nε keree kiimu ja Kilε mu ge, nε ta kee she wu mu wε. ²⁰ Ga, a nε fεnhε kii keree kii wo yεrε li jō kōn Damasi shεen mu. Lee kadugo na na nō Zheruzalemu ni, ni Zhude fiige ki bεeri fo na shε nō shi wusama bε na, wemu jε Yawutuu wε ge. A nε li shε pu bεeri na jo p'a yaa pu daburaje jo pu jurumu wu bεeri na, p'i guri pa Kilε mu. Keree kii k'a li shεε na p'a daburaje jo pu jurumu wu na ge, pu da kee pyi. ²¹ Lee wuu na Yawutuu p'a nε co Kilε-pεεnε pugbōhō ki ni, na ganha na giin p'i na gbo. ²² Ga Kilε wo dεgε funjō ni nε pye jii na fo na pa nō nijaa na. Le nε cε Kilε keree ni ge, lee nε yu sipyii pu bεeri mu sipyigbōō fara sipyitiilee na. Kilε tudunmōō Musa ni Kilε tudunmōō pusamaa ya keree kiimu kaa jo na ki na ba bye ge, nε ta yatii jo na toro pee wo nijoyo yi jūnō ni wε. ²³ Pee bεeri bi jo na Kilε ya Shōvōō wemu jaha bulo ge, na wee na ba ganha na na xu. Na wee wu da ba bye shenshiime na jε na foro xu ni. Na wu na ba juwuuro ti keree fiinε jo wēε wo shi wu mu, na fara shi wusama bε na.»

Pɔli funɔ ya pye Agiripa bɛ wu dà Kafɔ na

²⁴ Na Pɔli yaha pee jomɔ pu na, a Fesitusi di sii mujuu wá na jo: «Pɔli, mu ɲunmuu l'a yiri! Mu ya kalaa fo na ma ɲunɔ yirige!» ²⁵ A Pɔli di wu pye: «Nunɔfɔcemɛ we, nɛ ɲunmuu ya ta yiri-i dɛ! Jomɔ pemu bɛeri nɛ yu mɛ ge, pu bɛeri pu ɲɛ can, pu kɔri bɛ d'a fiinne. ²⁶ Saannaa Agiripa yɛ pyaa ya kee keree ki bɛeri cɛ, lee wuu na nɛ sɔɔ bɛ na yere wu nahagbaa na, na yu ni lowaa ni. Nɛ dà li na jo nigin bɛ ya ɲmɔhɔ wu na kii keree kii ni wɛ, bani la shishiin w'a pye ɲmɔhɔ kaa wɛ.» ²⁷ A Pɔli di saannaa Agiripa pye: «Saan we, Kilɛ tudunmɔɔ p'a yemu jo ge, ta mu ya dà yi na wɛ? Nɛ kunni ya li cɛ jo mu ya dà yi na.» ²⁸ A saan wu Pɔli pye: «Pɔli, a go jɛɛɛ yɛ kaa l'a fɔ m'a na ɲɛri ma pye Kiricen mɛ dɛ!» ²⁹ A Pɔli di wu pye: «Lee ya pye nime la, li shiin ya pye cana ka la, Kilɛ wu lee pye. Lee ganha bu da muyɛ nigin na wɛ, ga ma ni sipyii piimu bɛeri pu wa naha ɲɲaa na nɛ jomɔ pu nuri ge, Kilɛ wu yi bɛeri pye ba nɛ ɲɛ wɛ. Ga p'a nɛ pɔ pɔgana lemu na ni tɔɔɔ shɔnhɔyɔ ni ge, pu ganha bu yi pɔ lee pɔgana li na wɛ.»

³⁰ Wee tuun wu ni a saan we ni gbafɛnɛɛri wu yiri foro, ni Berenisi ni; sipyii piimu pu bye ni pu ni ge, ni pee bɛ. ³¹ Ba p'a foro wɛ, na ganha na puyɛ pyi: «We ná we ya ta kakuunɔ la shishiin pye lemu na já xu nɔ wu na, kelee na wu le kaso ni wɛ.» ³² Lee kadugo na a saannaa Agiripa di gbafɛnɛɛɛɛ Fesitusi pye: «We ná we da bye wu ya jo xɔ na pu wu kiiri wu yaha Oromɛ saannaa ɲunɔfɔɔ Sezari kenɛ na wɛ, go wu bi da já yaha nime.»

27

Gbafɛnɛɛɛɛ Fesitusi ya Pɔli yaha kari Oromɛ ni

¹ Tuun wemu ni l'a shɛ na wɛɛ pu jé kɔɔgbɔhɔ ki ni w'a se Itali fiige ki ni ge, a p'i Pɔli ni kasolemɛ pii bɛ kan sɔɔsɛii ɲunɔfɔɔ wa mu. Wee mɛgɛ ɲɛ na Zhuliyusi. Wee wu bye Oromɛ saannaa ɲunɔfɔɔ wu wo sɔɔsɛii kurunɔ ki ɲunɔfɔɔ. ² A wɛɛ di jé Adiramiti shɛɛn wo kɔɔgbɔhɔ ka ni na se Azi fiige ki kabaɲa yiri. A Masedɔni fiige shɛn wa di binne kari ni wɛɛ ni, wee mɛgɛ ɲɛ na

Arisitaaki. Wu kulo di ɲɛ na Tesaloniki. ³ Kee cana ki ɲimuguro ti na wɛɛ ya nɔ Sidɔn kulo li ni. Zhulusi bi saama pa pye Pɔli na. Wu bi koro yaha Pɔli mu w'a se w'a foro wu ɲaniinɛɛ na, kɔnhɔ wu da wu mago ɲɔ yanmuyɔ taa pu mu. ⁴ Ba wɛɛ ya yiri wá wɛ, a kafɛɛgɛ k'i ganha na jirini wɛɛ na. A wɛɛ di doro Sipɛɛ fiige ki kabanugo kafɛɛgɛ ki ɲaha na. ⁵ A wɛɛ di mɛhɛ na se wá kɔɔgbɔhɔ ki ni, na shɛ doro Silisi fiige ke, ni Panfili fiige ki kabanugo. A wɛɛ di shɛ nɔ Mira kulo li ni, lee ɲɛ Lisi fiige ki ni. ⁶ A sɔɔsɛii ɲunɔfɔɔ wu Alɛkizandiri shɛɛn wo kɔɔgbɔhɔ ka ɲa wee xu wu ni, kee bi gaanɲi Itali fiige ki ni. A wu wɛɛ le kee ni. ⁷ Wɛɛ ya cabyaa ɲɲɛhɛɲɛɛ pye lɔhɔ ki ɲunɔ ni, kɔɔgbɔhɔ ki na gaanɲi kasɛɛgɛ na. Wɛɛ ya sii kanha xuuni na na nɔ Kinide shizhaa na. Kafɛɛgɛ ki bi shɛ wɛɛ da ga shɛ ɲaha na wɛ, a wɛɛ di doro Kɛɛɛti fiige ki kabanugo kafɛɛgɛ ki ɲaha na na kari Salimoni kulo li shizhaa. ⁸ Wɛɛ niganhaya y'a toro wee xu wu ni. A wɛɛ di shɛ nɔ xu wa ni, wee mɛgɛ ɲɛ na: «Kɔɔɔgɔ tayeresaɲa». Kulo la ɲɛ wá wee xu wu taa na Lazi.

⁹ Wɛɛ bi taatuunnɔ torogo wùɲɛ na xɔ lee ni. A Yawutuu pu wo suun leduun wu doro na wɛɛ yaha lee ni, fo na pa wiire ti tuun wu pye w'a tɛɛɛ. A kɔɔgbɔhɔ ki baa wu ɲɛri nime farati. Lee na Pɔli bi sipyii pu sɔnni na: ¹⁰ «Na ɲaniinɛɛ, nɛ li ɲa jo l'a ɲɛri farati. Li wa da ba da kɔɔgbɔhɔ ki ni ki funɔ yanmuyɔ yɛ yɛ na-ɛ dɛ! Ga wɛɛ piimu bɛ pu wa ki ni ge, wɛɛ bɛ munahaa ki wa li ni.» ¹¹ Ga sɔɔsɛii ɲunɔfɔɔ wu ya ta Pɔli jomɔ pu wii yaaga wɛ. Bani wee bi dà kɔɔgbɔhɔ ki paavɔɔ ni ki kafɔ na na toro Pɔli taa. ¹² Wee xu wu wo kɔɔɔgɔ tayerɛgɛ ki bi ɲɔ wiire tuun ni wɛ. Lee na, a pu ɲɲɛhɛmɛɛ di jo na pu la le p'i yiri wee xu wu ni, na li bi da já bye mu. A p'i la le na gari Fɛnikisi ni, Kɛɛɛti fiige ki kɔɔɔgɔ yi tayerɛgɛ ki ni, kɔnhɔ p'i wiire ti tuun wu torogo wá. Wee xu wu ɲaha ya tii camutomɔ pu na.

Kafɛɛgbɔhɔ ka ya yiri suumɔ lɔhɔ ki na

¹³ Ba kafɛɛɛ la ya yiri kanige cɛ wɛ, a p'i lee ɲa, na ganha na giin na pee na já da gaanɲi. Tuunɔ nigbɔhɔ ke ki bi kɔɔgbɔhɔ ki yɛɛɛ ge, a p'i kee laha wá. A kɔɔgbɔhɔ k'i ganha na gaanɲi ni pu ni Kɛɛɛti fiige ki cɛ

fēni. ¹⁴ Ga li ya ta mō wē, a kafēgbōhō ka di yiri kanige cē we ni. Kee kafēge ki mēge ki bye na «Urakilon.» ¹⁵ A kee kafēgbōhō k'i kōgbōhō ki lō. Wēe ya já kafēge ki naha kōn ki lō na wē. A wēe di mēhe wūye yaha ki kenē na. ¹⁶ A kafēgbōhō k'i ganha na gaanj ni wēe ni. A wēe di she doro xuu wa ni suumō lōhō ki ninē ni kamēne cē, wee mēge jē na Koda. A wee xuu wu jé wēe ni kafēge ki tē ni. A wēe di kōpure li kiragi kiragi fo na ba li ta lenē kōgbōhō ki ni. ¹⁷ Ba wēe ya lee kōpure li lenē kōgbōhō ki ni wē, na kōgbōhō ki pō ni mēere ni, kōnhō ki ganha bu gyēgi wē. Lee kadugo na, fāna ke ki bi kōgbōhō ki pye ki na gaanj ge, a p'i kee tirige. Bani pu bi fyagi na kafēge ki ganha bu da zhe kōgbōhō ki yerenē Libi fiige ki gbazhenhe ki jūnō ni wē. A wēe di wūye yaha kafēgbōhō ki mu ki na gaanj ni wū ni. ¹⁸ Ga, a kafēge k'i diin na gurulo wēe ni, fo li ya ta pa jō wē, kee cana ki jīmuguro ti na, a p'i kōgbōhō ki funjō tuguro ta wolo na wá suumō lōhō ki ni. ¹⁹ Cana taanri wogo ki na, a kōgbōhō ki paavō wuyē pyaa di tuguro ta wolo wá sanha. ²⁰ Wēe ya cabyaa nīehējē pye, cana jii da voro wē, wōrō bē di da voro piige wē. Kafēge ki sanja jē na dēnri yē! A wēe funjō di bēn fo wēe na giin jo wa shishiin da zhō wēe ni nige wē.

²¹ Kōgbōhō ki funjō sipyii pu bi mō pu da li wē. A Pōli di ba yiri yere pu ninē ni na pu pye: «Na nāniinē, yee bi yaa na nē jomō pu logo fo na wēe yaha Kēreti ni, na diin wā. Lee da bi bye, pe kanhama pe, ni te kakara te bi da wēe ta wē. ²² Ga yemu n'a da jo yi mu nime ge, wū lowagaa ta, yaaga wa da wa ta wē, kōgbōhō ki yē k'a da ba gyēgi.» ²³ A Pōli di pu pye sanha: «Kile wemu wo kapyenē nē byi, na jē bē wee wo ge, wee wo mēlēke wa ya wuyē she nē na piige ki ni, ²⁴ na nē pye: «Pōli ma ganha bu fya wē, fo ma bu nō Oromē saannaa jūnōfō Sezarī yiri. Lee wuu na, sipyaa sipya wu jē ni ma ni kōgbōhō ki ni ge, Kile na mu ni pee bēeri shō wu saama pu funjō ni.» ²⁵ Lee wuu na, yi yi logoo waha na nāniinē. Nē dā li na jo mēlēke w'a yēke jo ge, jo Kile na li pye nakaara baa. ²⁶ Ga kōgbōhō ki na ba she gyēgi ni wēe ni k'i wēe wá fiige ka ni suumō lōhō ki ninē ni.»

²⁷ Ayiwa, na kōgbōhō ki yaha ki na se na guroo ni wēe ni kafēge ki kenē ni Adiriy-atiki Suumō Logbōhō ki na, wēe piige kē ni shishēere wogo ki na, ba jinē k'a pa ji wē, a kōgbōhō ki paavē p'i ganha na giin na wēe ya nō xō suumō lōhō ki kogonō ki na. ²⁸ A p'i wee xuu wu wo lōhō ki taanna, na ki jogi wu ta mēterēlē kēlē taanri ni gbarashuun. A p'i she sanha naha na jeri, na lōhō ki jogi wu ta wee xuu wu ni mēterēlē kēlē shuun ni gbarataanri. ²⁹ Pu bi fyagi na kōgbōhō ki ganha ba she kiyē kuu faaga ka na wē. Lee wuu na tuutabaaya yemu yi bi kōrōgō ki yerenē ge, a p'i yee shishēere lō na wá lōhō ki ni kōgbōhō ki kadugo yiri. A p'i diin wā, na jiga ki sige kanha k'i mugi. ³⁰ Na sipyii pu yaha kōgbōhō ki ni, a ki kapyebyii p'i kōpure li yeege taha lōhō ki jūnō ni, na puyē pye kanna tuunō ka pu da yaha kōgbōhō ki kadugo yiri na ta pu funjō di jē p'i baa. ³¹ Ba Pōli ya lee ja wē, a wu sōrōsii jūnōfō we ni sōrōsii pusamaa pye: «Kōgbōhō ki kapyebyii pu bye p'i ya tiin ki ni naha wē, y'a da zhō wē.» ³² A sōrōsii p'i sō Pōli jomō pu na a p'i kōpure li mēere ti kōn, na li shan suumō lōhō ki ni.

³³ Nimugunō wu na, a Pōli di pu bēeri pye na pu li; A wu jo: «Nijaa jē wēe cana kē ni shishēere wogo yee funyō na pēn, wa shishiin bē di sanha li wē. ³⁴ Lee wuu na n'a yi jēeri jo yi la le yiye ni y'i li. Bani yee mago wu wa lee na kōnhō y'i bye jii na, yi li cē bē na wa jūzhikana bē wa da biin yi ni le koo na wē.» ³⁵ Ba Pōli ya yee jo xō wē, na buuri lō, na baraga taha Kile na pu bēeri jii na, na wa kōn xa. ³⁶ Ba sipyii pusamaa ya lee ja wē, a pu bē logoo di waha, a pu bē di li. ³⁷ Wēe piimu bēeri pu bye kōgbōhō ki ni ge, wēe bēeri bye sipyii xhuu shuun ni kēlē gbarashuun ni gbaara (276). ³⁸ Tuun wemu ni pu bēeri ya li na din ge, shinma we wu bye kōgbōhō ki ni ge, a p'i wee wo suumō lōhō ki ni kōnhō kōgbōhō k'i faha.

Lōhō k'a kōgbōhō ki kyēgi

³⁹ Ba jiga k'a mugi wē, xuu wemu ni kōgbōhō ki bye ge, ki kapyebyii pu ya ta pu tacenē ta wee xuu wu na wē. A p'i loguuro la ja jiwaga ka di jē wee xuu wu ni. A p'i jo na wā pu da zhe ni kōgbōhō ki ni, na li bi da já bye. ⁴⁰ Lee na a p'i tuutabaaya yi sanha

laha kooḡbōhō ki na na yaha lōhō ki ni. Tige kemu k'a ma kooḡbōhō ki nahā jēri ge, a p'i kee bē wo mēere ti sanha. Lee kadugo na a p'i kooḡbōhō ki nahagbaa faṇa ki yirige yereṇe, kōnhō kafēge k'i da pu ḡmunuḡo da se suumō lōhō ki kogoḡo ki na. ⁴¹ Ga, a kooḡbōhō k'i she diin gbazhenhe ki juḡo ni loguugoo shuun wa niṇe ni. A kooḡbōhō ki nahagbaa l'i she jé wà gbazhenhe ka ni, na jōnri wà tapēheṇe baa. A lokuruyo di ganha na ma na ki kadugo yiri wu kpōn, fo na wu kyēegi.

⁴² Sōrōsii pu bi giin p'i kasolemeē pu gbo, kōnhō pu ganha bu da do do lōhō ki ni, p'i ja pu foro p'i baa wē. ⁴³ Ga sōrōsii juḡofō wu funḡo bye pu Pōli gbo wē. Lee wuu na wu ya ta sō sōrōsii pu wo nijoyo yi na wē. A wu jo na piimu p'a lōhō cē ge, na pee pu fēnhe to to lōhō ki ni, p'i ja foro suumō lōhō ki ni. ⁴⁴ Na pusamaa di dugi kooḡbōhō ki kōrōyō ya na, kelee koojaya ya na p'a gaaji. Mu p'a pye a pu bēeri di nō suumō lōhō ki kogoḡo ki na yaaga ya wa ta wē.

28

Pōli ya nō Maliti fiige ki ni

¹ Ayiwa, ba wēe ya shō suumō lōhō ki na wē, a wēe di na logo na wee xuu wu mēge ki jē Maliti. ² Wee xuu wu sipyii pu bi wēe co xuuni. Zanha ka bi to wà, a wiire di bye. Lee na a wee xuu wu sipyii p'i nagbōhō ka gberī, na wēe bēeri yiri na wēe pu she waha. ³ A Pōli di ba yiri na she kajijahara ta lō di ba le na ki ni. Lee bi matōn wa ta tee ni. Ba na ki kafugo k'a pa nō matōn wu na wē, a wu Pōli nō, na nōrō yaha wu keṇe ki na. ⁴ Ba wee xuu wu sipyii p'a wō wu ja w'a nōrō yaha Pōli keṇe ki na wē, a pee di puyē pye: «Nakaara baa, sipyii gboḡō w'a da da we na we, ali na wu yaha w'a shō suumō lōhō ki na, lee bē na Kilē wo tiime pu funḡo jē wu munaa fēere pye wē.» ⁵ Ga, a Pōli di wu keṇe ki jahara, a wō wu laha to na ki ni; yaaga bē ya pye Pōli na wē. ⁶ Ga sipyii pu bi giin na Pōli bēeri wu da din, taapile ni wu do wu xhu. Ga ba p'a mō na Pōli jaa yaaga da ga wu ta-ε ge, a pu fungōnyō y'i jēri. A p'i jo na kilē wa wu jē Pōli. ⁷ Xuu wemu ni wēe

di bye ge, xuu wa bē bye wee tāan, wee bye fiige ki kafō wō. Fiige ki fō wu mēge ki bye na Pūbilusi. Wee ya wēe co xuuni, na wēe yaha wu puga fo cabyaa taanri. ⁸ Pūbilusi to wu bi ta cuuḡo wē, jime ni sogunnō li bye wu na. A Pōli di she wu pēregi, na wu keṇe taha wu na, na Kilē jēeri wu mu, a wu juuḡo. ⁹ Ba lee ya pye wē, a wee xuu wu wo yama fēe pusamaa bēeri di ba Pōli yiri. A pee bēeri bē di juuḡo. ¹⁰ A wēe xuu wu sipyii di baraga taha wēe na tahagana bēeri na. Ba wēe kariduun ya pa nō wē, wēe nijewuu kooḡbōhō ka ni, a p'i wēe magoḡo yaḡmuyō bēeri kan wēe mu.

Pōli ya nō Oromē ni

¹¹ Yeye taanri wēe ya pye wee xuu wu ni. Wēe cagaraga, kooḡbōhō ke ki bi se Alēkizandiri kulo li ni ge, a wēe di jé kee ni. Kee bi wiire ti bēeri pye wà. Pu bi kee mēge yiri na «ḡmamaa*». ¹² A wēe di she nō kulo la ni lee mēge jē na Sirakusi. ¹³ Ba wēe ya yiri wà wē, na nō kulo la betii ni, lee mēge jē na Eregiyo. A wēe di shōn wà. Kee caṇa ki jimuguro a kafēegbōhō ka di yiri wēe kamēne cē na pa dō wēe na. Cabyaa shuun wēe ya pye na na nō Puzoli kulo li ni. ¹⁴ A wēe di n'a daa fēe pii ja Puzoli kulo li ni, a pee di wēe jēeri na wēe pu cewuu nigin pye ni pu ni. Ba wēe ya pa yiri wà wē, na gari Oromē ni. ¹⁵ Ba Oromē n'a daa fēe p'a wēe ba wu logo wē, na ba wēe sige fo Apiyusi caan ki na. A pii bē di she wēe juḡo cīri xuu wa ni, wee mēge jē: «Nabuun tatigiye taanri.» Ba Pōli ya pee ja wē, a wu baraga taha Kilē na, na lowaa ta. ¹⁶ Tuun wemu ni wēe ya nō Oromē kulo li ni ge, a p'i sō na she Pōli yaha xuu wa ni wu yē, na sōrōsi nigin yaha wu tāan wee di da wu kasēri.

Pōli ya Kilē Kafila yere pye Oromē Yawutuu pu mu

¹⁷ Ba cabyaa taanri ya toro wē, a Pōli di Yawutuu jahagbaa fēe pu yiri na pa wuyē yiri. Tuun wemu ni p'a pa binne ge, a Pōli di pu pye: «Ali na ta nē ta kakuunō la shishiin bē pye na shishiin pu na wē, nē di ya ta wū sefēlē pu wo kalē la shishiin bē kyēegi wē.

* **28:11** ḡmamaa: Yaperē la bye Girekii pu mu, lee yaperē li bye ḡmamaa. Wa mēge ki bye Kasitōri, wa mēge di jē na Polusi. Kooḡbōhō ki kafēe pu bi pee wo jaalaa yāa pu wo kooḡbōhō ki na na pye ki maravēe.

Lee be na p'a ne co Zheruzalemu ni na le Oromε fanhafεε pu kenε ni. ¹⁸ Ba pee ya pa ne yege we, na ganha na giin p'i ne yaha, bani pu ya kaa la shishiin ta ne na lemu l'a ne kagbuu xɔ we. ¹⁹ Ga Yawutuu pu ya ta sɔɔ ne yaha wu na we. A li fanha di bye ne na ne wu na keree ki le Oromε saannaa jɔɔfɔɔ Sezari kenε ni. Ga lee kɔri jε na kakuunɔ n'a giin di bye na shishiin pu na-ε dε! ²⁰ Lee wuu na n'a yi yiri, kɔnhɔ di na fiin jo yi mu, bani Izirayeli sheen bi Shɔvɔɔ wemu jaha wii ge, wee wuu na p'a shɔnhɔyɔ le ne na.» ²¹ A p'i Pɔli jɔ shɔ na: «Wεe ya ta sεmε wa shishiin ta na yiri Zhude fiige ki ni mu shizhaa na we. Wεe ceboro wa be di sanha yiri wɔ, na ba joguumɔ jo mu shizhaa na we. ²² Ga wεe funɔɔ ki wa wεe di logo mayε pyaa ki jɔ na wu ma fungɔngɔ cε. Bani wεe ya cε jo Kile koo lemu ni ma wa ge, sipyii ya yiri lee kaa na kabaya yi beeri na.» ²³ A pu ni Pɔli di caɔa ka tenε. Ba kee ya pa nɔ we, a pu nijehemεε di ba Pɔli yiri. A Pɔli di jo ni pu ni Kile wo saanra ti keree na. Na ti jaha she pu na shegaɔaa beeri na, kɔnhɔ p'i Yesu cε fiin jε na saha ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni, ni tudunmɔɔ pusamaa be wo Kitabuu pu jomɔ pu ni. A p'i diin pee jomɔ pu na, na lɔ jisɔɔgɔ ki na fo na she caɔa ki xɔ. ²⁴ Pɔli ya jomɔ pemu jo ge, a pee di pii funyɔ jεri. Ga p'i ya ta sɔɔ Pɔli jomɔ pu na we. ²⁵ Pee sipyii pu ya ta be nigin na we. Ga yani pu kari ge, a Pɔli di jomɔ pa jo pu mu sanha na: «Kile tudunmɔɔ Ezayi bi jomɔ pemu jo yee sefeleε pu mu Kile wo Fεfεεε Munaa li baraga ni ge, pee ya pye can ye pyaa. ²⁶ W'a bi li she na Kile ya jo:

«She yi jo we shi we sipyii pu mu na:

Yee na ba niwegee shan, na yi logo,

ga y'i wa da yi jaha cε we.

Yi na ba jɔi taan, na wii,

ga y'i wa da yaaga be jaha we.

²⁷ Bani pii sipyii pii niwegee k'a waha.

P'a pu niwegee tɔ, na pu jɔi tɔ,

Pu funɔɔ ya pye p'i jaha pu jɔi ki ni we,

p'i logo pu niwegee ki ni we,

p'i yi jaha cε pu fungɔnyɔ yi na we.

Lee funɔɔ ni pu da ba ne mu,

kɔnhɔ ne pu cuunɔ we.*»

* ^{28:27} Ezayi 6:9-10

²⁸ A Pɔli di pu pye sanha: «Yi li cε na Kile wo jɔwuuro te ya tun shi wusama be mu wemu jε Yawutuu we ge. Pee kunni na wu logo!» [²⁹ Tuun wemu ni Pɔli ya pee jomɔ pu jo ge, a Yawutuu pu nigariwuu, a nakaara nigbɔɔrɔ di jε pu tε ni fo xuuni.] ³⁰ A Pɔli di yee shuun pye puga ka ni Oromε kulo li ni. Wu bi kee lɔ, na ki saraa. Sipyii piimu beeri pu bi se na fɔro wu na ge, w'a bi pee kemεε. ³¹ W'a bi Kile wo saanra ti Jozaama pu yεε li pyi, na sipyii pu kalaa, na Kafɔɔ Yesu kaa yu pu mu. W'a bi lee pyi fyaara baa. Wa shishiin be di ya ta wu jaha kɔn lee na we.

Oromε Shεεn Tudunmɔɔ Pɔli ya sεmε wemu tun Oromε shεεn mu ge

Joɔɔ wu jε Pɔli wε?

Wεe ya dɔɔni cε Pɔli keree ni, bani Luka ya fiin nijehεmε jo wu shizhaa na Kapyegee Kitabu wu ni. Yawutu wu bye wii wemu ya se Tarisi ni Silisi fiige ki ni ge (kee nijaa wogo ki jε Turuki wo fiige ki ni). Oromε shεn ja wu bye wii bε (Kapyegee 22:26-28). W'a bi kalaa fo xuuni Yawutuu pu wo koo li ni Zheruzalemu ni. Lowaa bye wu ni fo xuuni ba Yawutu jε wε, na n'a daa fεε pu kana fo xuuni. Ga, a Kafɔɔ Yesu di wu yiri na wu yaha Damasi koo na, kɔnhɔ wu shε Kile wo Jozaama pu jo shi wusama bε mu wemu jε Yawutuu wε. W'a egilizii nijehεmεε sin Oromε fiige ki kugbɔhɔɔ nijehεnεε ni, na sεmεε ka na tun egilizii nijehεmεε pii mu, na pii kan wu najiineε pii bε mu.

We sεmε we kakana juno

Pɔli yε pyaa ya ta Oromε egilizi wu nɔhɔ tenε wε, ga w'a we sεmε we ka, kɔnhɔ wu li shε Oromε shεεn na na wee w'a da mɔ di shε pu yiri wε (Oromε Shεεn 15:23-24). Wu funjɔ ki bye: W'i wu wo Kile Jozaama pu wo pyegana li shε pu na; p'i Kile koo li tii cε; wu Kile wo tiimeε pu shε pu na, kɔnhɔ p'i li cε na sipya bεeri w'a yaa ni Kile wo juwuuro ti ni. Pɔli ya jo: «Jozaama pu jo jε nε mu shiige bada wε, bani Kile wo sefεεε ti jε tii, temu ya juwuuro kaan n'a daa fεε pu bεeri mu ge.» Oromε Shεεn 1:16.

Sεmε wu kafila jugbɔyɔ

Oromε Shεεn 1:1-15 Pɔli fɔ mujuu.

Oromε Shεεn 1:16, 17 Oromε shεεn sεmε wu kapugbɔhɔ.

Oromε Shεεn 1:18—3:20 Sipyii bεeri mago wu jε juwuuro ti na: Yawutuu fara shi wusama na.

Oromε Shεεn 3:21—5:21 Na dɔ Yesu na lee gbɔɔrɔ ni Kile ya sipya jatani sipyii-tiime, m'a juwuuro bε ta.

Oromε Shεεn 6—8 Kile Munaa gbɔɔrɔ ni sipya ya jɔ naari tiime ni.

Oromε Shεεn 9—11 Karijεεge kemu ki jε Yawutuu ni n'a daa fεε pu tε ni ge.

Oromε Shεεn 12:1—15:13 N'a daa fɔɔ naarigana.

Oromε Shεεn 15:14—16:27 Pɔli ya fiin jo wuyε shizhaa na, na Oromε shεεn shaari, na duba pye pu mu.

Pɔli fɔ mujuu

¹ Nε Pɔli, Yesu Kirisa wo bulo we, nεyε pyaa k'a we sεmε we ka. Kile ya nε yiri na pye wu tudunmɔ, kɔnhɔ nε da Kile Jozaama pu yu sipyii pu mu.

² Kile bi Jozaama pu jɔmεε lɔ fo taatu-unno ni, na wu tudunmɔ pu yaha pa. A pee di pu ka Kile Kafila fεfεεε wo wu ni.

³ Pee Jozaama pe ya wu Ja Yesu Kirisa kaa yu, wee wemu wu jε saannaa Dawuda yasege sipyii kabaɲa na ge. ⁴ Ga na saha ni Kile Munaa ni, ba w'a jε na foro xu ni wε, a lee di li shε na Kile Ja wu jε wii, na sefεεε wa wu mu. Wee Yesu Kirisa we, wu Kafɔɔ we, ⁵ wee gbɔɔrɔ ni Kile ya niimeε tirige nε na, na nε pye wu tudunmɔ, kɔnhɔ shi wusama wo sipyii p'i dɔ wu na, p'i wu jɔmεε co. ⁶ Kile ya yee piimu yiri na pye Yesu Kirisa wuu ge, yee bε ninε ki wa pii sipyii pii ni.

⁷ Yee piimu bεeri pu wa Oromε kulo li ni ge, yee piimu ya taan Kile mu, a wu yee yiri na pye wu fεfεεε sipyii ge, yee mu nε we sεmε we tun. Na fɔ wa yi mu: Wu To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niimeε ni najiineε kan yi mu.*

Pɔli funjɔ wa wu shε Oromε ni n'a daa fεε pu yiri

⁸ N'a da venhe baraga taha Kile na Yesu Kirisa gbɔɔrɔ ni yee bεeri wuu na, bani yee wo n'a daa wu kaa ya yu konjɔ ki kabaya yi bεeri na. ⁹ Jozaama pe pu wa Kile Ja wu kaa yu ge, nε kapyenεε pyi Kile mu pee keree na ni na zɔ wu bεeri ni. Kile wa li seeri na tuun bεeri ni nε jεrεgeε pyi ge, nε ma jεrεgeε pye yee bε mu. Nε da ga lee jɔ yaha wε.

¹⁰ Nε kunni wa na Kile jεeri jo li bi jε wu jidaan, wu koo kan na mu di shε foro yi na. ¹¹ Bani l'a taan nε ni gbangban na shε yee ja, kɔnhɔ di Kile Munaa li wo loolodaa la kan yi mu, kɔnhɔ y'i fanha ta. ¹² Lee wo

* 1:7 We duba we jε Kiricεen fɔ kangana.

kəri wu wa nago w'à saməhəro leni wūye ni n'a daa wu shizhaa na, wee wemu na wū beeri ya pinne ge. ¹³ Na cebooloo, ne funno wa y'i li ce nago tegeee nipehennee ni ne ma giin di she yee yiri, kənhə di she na labye wu kuduun ja yee be nipe ni, ba ne wu kuduun wu ta shi wusama nipe ni tagana lemu na we. Ga fo na pa gbara nipa na ne sanha lee koro ta we.

¹⁴ Bani sipyii pu beeri wo Jozaama pu foo li je ne na: kugbəhəo sheen fara ja funno sheen na, kalaa fee fara kalaa baa fee na. ¹⁵ Lee wuu na ne jidaan kaa li je na Kile Jozaama pu jo yee be mu, yee piimu pu je Orome kulo li ni ge.

Kile Jozaama pu wo sefeere te

¹⁶ Jozaama pu jo je ne mu shiige bada we, bani Kile wo sefeere ti je tii, temu ya juwuuro kaan n'a daa fee pu beeri mu ge. Yawutuu mu p'a fenhe jo, na na no shi wusama na. ¹⁷ Jozaama pu p'a li shee na n'a daa ye nigin funno ni Kile ya sipya jateni sipyitiime. Cogo watii wa nige lee na bada we, ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na:

«Sipya wemu w'a da Kile na,
a Kile di wu jate sipyitiime ge,
wee na ba jii sicuumo ta.»*

Kono sipyii tiibaara

¹⁸ Kile ya wu loyire li shee na yiri fugba we ni Kile jii fyaara baa sipyii ni sipyitiibaalaa na, pee piimu p'a pu katiibaagaa taga na can wu jaha koon ge. ¹⁹ Lee loyire l'a zhee pee na, bani lemu beeri na ja je Kile keree ni ge, lee ya ta nməho pu na we, Kile ye pyaa ya lee she na fiinne pu na. ²⁰ Fo kono ki yaaduun wu ni, Kile ye pyaa wa cogo wemu na ni wu tehene baa sefeere ti ni ge, wa shishiin da ja wu ja we. Ga w'a yanmuyo yemu ya ge, lee beeri ya jeni na fiinne yee yanmuyo yi keree na. Lee wuu na pu da ga ba karii ta Kile jaha taan we, ²¹ bani p'a Kile ce. Ga, pu ya ta so na wu pele na Kile wu je we. Pu ya baraga teri be wu na wu kapyege ki na we. Pu fungonyo ya jeri juno baa woyo. Lee wuu na nibiige ya je pu fungonyo baa zoloo pu ni. ²² P'a puye wii fungonyo fee, ga p'i je nahanahanaa. ²³ Nooro fo Kile wemu wu je wu da ga

xhu bada-e ge, yani p'a wee pele ge, a p'i wee yaha wa. Sipya wu je wee na da ba xhu ge, a p'i ganha na wee wo jaa yari, ni shazheere, ni tooyo shishere yanmuyo, ni jipe yakokaara na byi yapeere, na ganha na kee yapeere kii pele.

²⁴ Lee wuu na Kile ya pu yaha puye mu pu wo kanəho yi ni, na saha ni pu jidaan keree ni. Lee funno ni a p'i ceməho keree taga puye fanha. ²⁵ P'a she Kile wo can wu ni, na daha kafineye na, na ganha na Kile wo yanmuyaaya yi pele, na kapyenne pyi yee mu. Kile wemu wu je yanmuyo yi beeri yaavoo ge, na wee yaha wa, wee wemu w'a yaa ni masəho ni gbee ge. Amiina.

²⁶ Lee na Kile ya pee yaha pu wo ceepuuro la keree ki kehe ni, kee je ceməho keree. Kile ya jo lemu ganha ba byi-i ge, lee li je pu nibyii. A cee p'i namaa pu yaha wa, na ganha na puye sinnee. ²⁷ A namaa pu be di bye mu ni puye ni. A pu kaa di sii sho puye ni fo na doro. A pu be di cee pu yaha wa, na ganha na puye sinnee. Mu boongo da ba pu ta na saha ni puye pyaa piinne ki ni.

²⁸ Ba ma na jo pu ya ta so na Kile ce we, lee wuu na Kile ya pu yaha puye mu ni pu fungonkuuyo yi ni, kənhə p'i kapyebaagaa pye. ²⁹ Pu zoloo ya ji katiibaagaa tuuyo beeri na: pu fungonyo y'a kolo, pu yanmuyo la d'a pe, p'a kolo, pu d'a ji jebbo na, sipyigbuu di dan pu ni, ni yokəonro, ni nanmahara, zoguuno je pu ni, ni yayiriye, ³⁰ ni sipyii mekyeegere, Kile d'a pen pu mu. Pu shiige keree ya jehhe we, pu tabaara d'a pe, na jəsanga ja, pu kakuuno saməho d'a pe, p'i ya pu sefee jəmehe coni we. ³¹ Fungonyo baa fee pu je pii, pu je jəmehe fee bada we, jubene je pu ni we, jipaara baa fee. ³² Ali na ta p'a li ce xo na Kile wo kiiri wu wa wa, na sipyaa sipya w'a we kashi we pyi ge, wee ya yaa ni xu ni. Lee be na p'i kee pyi sanha. Na fara lee na, sipyii piimu p'a we kashi we pyi ge, pee p'a soni.

2

Kile wo kiiri wu keree

¹ Ayiwa, mu wemu w'a pusamaa jaagi ge, m'a pye sipya tuugo beeri, Kile wo kiiri wu da ga ba doro ma juno ni we. Ma ba

* 1:17 Habakuki 2:4

pusamaa jaagi maye pyaa m'a jaagi. Bani keree kiimu na mu wa sipyii pu jaagi ge, kee shi muye pyaa be wa byi. ² Na ta wee beeri d'a li ce na sipyii piimu p'a kee keree ki pyi ge, Kile ya kiiri kon pee na na be ni can ni. ³ Ayiwa, muye pyaa ba sipyii jaagi pu kapyegge na, na ta muye pyaa be di kee shi pyi, ta mu ya giin na mu na ba sho Kile wo kiiri wu na? ⁴ Kelee Kile wo saama nigbo pe, ni wu loxulo le, ni wu lotaan le, ta mu wa yee wii yaaga we? Ta mu ya li ce na w'a pee saama pe beeri taga na koo leni mu taan, konho m'a daburaje jo, m'a jurumu wu jo yaha we?

⁵ Ga mu niwii l'a waha, mu funno ne mu wu daburaje jo ma jurumu wu na we. Lee wuu na Kile wo loyire lisana mu ya denri na waa maye na na yeri wu loyire le ni wu kiiri wu cana ki jaha na. Kee cana ke Kile da ba wu kiiri wu she, kiiri wemu w'a tii ge. ⁶ Wu na ba sipyii pu beeri nigin nigin kiiri kon na saha ni pu kapyegge ni. ⁷ Piimu beeri p'a la le na kasaanja pyi ge, na masono, ni peene, ni jii sicuumo nixhobaama shaa Kile mu ge, Kile na ba jii sicuumo kan pee mu pemu da xho we. ⁸ Ga piimu bu zhe Kile ni, na zhe can wu ni, na soo tiibaara na, Kile wo loyire nigbo le, ni wu jatanhaja ki na ba do pee juno ni. ⁹ Can de! Kanhama ni jakpaan w'a da ba do kakuubyii pu beeri nigin nigin juno ni. Yawutuu p'a da ba bye shenshiilee, lee kadugo na shi wusama di na taha wa. ¹⁰ Ga piimu beeri p'a kasaanja pyi ge, pee beeri nigin nigin na ba Kile masono, ni wu peene, ni wu japije ki ta. Yawutuu pu da ba fenne bye shenshiilee, l'a na no shi wusama na. ¹¹ Bani Kile ya sipya wa wo wa ni we.

¹² Sipyii piimu beeri p'a jurumu pye na ta pu ya Kile tudunmo Musa wo saliya wu ce-ge, pee beeri na ba gyeege na ta wee saliya we nige ne pee wo kiiri wu ni we. Ga piimu beeri p'a jurumu pye saliya wu nijexhogo na ge, wee saliya wu w'a da ba pee wo kiiri wu kon. ¹³ Bani piimu p'a saliya wu jomo pu nuri, na ta p'i ya pu koo jaari-i ge, Kile da ga ba wee wa shishiin wii sipyitiime we. Ga piimu p'a saliya wu koo li beeri jaari ge, pee Kile da ba wii sipyitiime. ¹⁴ (Ayiwa, shi

wusama ya Musa wo saliya wu ce we. Ga teegge kii ni, pu ma keree kii pyeganaa tenje na saha ni saliya wu ni. Pu ba kee koo jaari ali na ta pu ya wee saliya we ce be we, lee ya li shee na p'a kasaanja ce xo, na ki pyi. ¹⁵ Lee ya li shee be na saliya w'a yemu jo ge, na yee ya ka pu zoloo pu na. Pu fungonyo y'a wu shee pu na be. Teegge kii ni pu zoloo ma pu jaagi; teegge kii ni p'a kanii kan puyemu.) ¹⁶ Ayiwa, kee keree kii beeri na ba foro kpeenge na cana ka, na saha ni ne wo Kile Jozaama pu yere li ni. Kile na ba kiiri kon sipyii pu wo kanmohongo ki beeri na Yesu Kirisa kenje kurogo kee cana.

Kile ya Yawutuu pu jaagi

¹⁷ Ayiwa, yee piimu p'a yu na Yawutuu yee ne ge, yee ya yi tadanja pye Kile tudunmo Musa wo saliya we, na yiyee pelee na yee pu ne Kile wo sipyii pee. ¹⁸ Go yee p'a Kile jidaan ce, na kasaanja be ce shoonri kiyee ni, bani yee ya kalaa Musa wo saliya wu ni. ¹⁹ Li wa yee funyo ni na fyenneme pu ne sipyii pusamaa, na yee p'a koo shee pee na; na piige ni pusamaa ne, na yee p'a kpeenge shee pu na. ²⁰ Yee wa yu na pusamaa pu ne kacabaalaa ni kalaabaa fee, na yee pu ne pu wo kalaatii, bani yee ya giin na Musa wo saliya wu ni yee ya can koo li ceme pu beeri ce. ²¹ Ayiwa ne jo, yee piimu p'a pusamaa kalaa ge, jaha na yee di ya yiyee kalaa-i we? Yee piimu p'a Kile Kafila wu yere pyi na wa ganha ba nagaara pyi-i ge, yeeye pyaa ki do, ta yee ya nagaara pyi we? ²² Yee piimu p'a yu na wa ganha ba dodooro pyi-i ge, ta yee ya ti pyi we? Yee piimu p'a yu na yapeere ya jo-e ge, ta yee ya yamuyo yuli yapeeregbaya yi ni we? ²³ Yee ya yiyee pelee na yee ya Musa wo saliya wu ce. Ga yee ya wu koo jaari we. Ta Kile be yee ya fanri me we? ²⁴ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Yee Yawutuu pu wuu na shi wusama ya Kile mege kyeegei.»*

Cekoonro ya sipya shuu we

²⁵ Can na kuduun wa cekoonro ni na saha ni Kile tudunmo Musa wo saliya wu ni, ma bu da ma na saliya wu koo jaari

* 2:24 Ezayi 52:5; Ezekiyeli 36:22

* 2:25 **Cekoonro** bye karijenge jomee wo fe Yawutuu pu mu pemu ya li shee na Kile wuu pu ne pii ge. Lee kalae le tayerege k'a bi pelee pu mu fo xuuni. Zhenzi 17:9-14.

kunni. Ga mu bu bye mu ya saliya wu koo jaari we, ma cekoonro* t'a pye juno baa wuuro. ²⁶ Sipyawemu ya cekoonro pye we, na saliya wu koo jaari kuuni ge, ta Kile da ba weefoo wii kanna cekoonro w'a pye we? ²⁷ Yee Yawutuu, yee ya Musa wo saliya wu ce, lee kadugo na na cekoonro be pyi, ga yee ya wu koo jaari we. Shi wemu ne Yawutuu we, wee shi wu ya ta cekoonro pye we. Ga piimu p'a saliya wu koo jaari pee ni ge, ta pee da ba jaagi shan yee na kiiri wu cana we?

²⁸ Ayiwa, na pye Yawutu newiine ni, lee wa nago Yawutu ye pyaa pyaa ma ne we. Kelee cekoonro fe na ne ma ceesege ki na, lee wa li shee nago tee ti wa cekoonro see see wuuro ti we. ²⁹ Ga, Kile ya sipya wemu wo zo jeri ge, wee wu ne Yawutu wuye pyaa pyaa. Yemu y'a ka saliya wu ni ge, li wa nago kanna m'a yee wo koo jaari ye we, ga Kile Munaa ya labye wemu pyi sipya zo na ge, wee labye we wu ne cekoonro see wuuro te. Pee Yawutuu pii ya masano taa sipyii mu we, ga Kile mu pee ya masano taa.

3

Kile ne nomee foo

¹ Ayiwa ni li wa mu, ma na ne Yawutu lee kuduun wa leke we? Kelee kuduun weke wu ne cekoonro ni we? ² Ayiwa, li kuduun w'a pele kabaya yi beeri na. Li nizhiine Yawutuu mu Kile ya fenne wu joma pu kan.

³ Ali pii nehe da pu ni, pu ne nomee fee Kile mu we, ta lee na ja Kile wo nomee fere ti kyegi? ⁴ Lee da ja bye bada we! Ali sipyii pu beeri nehe bye kafinejuu, Kile kunni ne can foo ma na jo ba l'a ka kagana lemu na Kile Kafila wu ni we na:

«Mu Kile ba yu,
pu beeri na li ce na mu ya tii.
Pu da ga ja jaagi
wa shishiin ta ma na we.»*

⁵ Ayiwa, pii na jo na: «Wee wo tiibaara ti ne kakuuno we, bani tee ni Kile wo tiime p'a zhe na finne.» Wee di da ba yee jo yee ni we? Kile bu wu loyire li shan wee wa juno ni, ta wee da jo na w'a nahana? (Sipyii

pii wo fungongo joma ne yu me.) ⁶ Kile wu she nahana? Bada! Can ne yee ni we. Kile da bye wu ya tii we, dii wu bi da ja kiiri kon kon sipyii na we? ⁷ Pii be na ba jo sanha na: «Wee wo kafinejuu bu da lee na Kile wo can wu shee, fo na nooro be teri Kile mege na, naha di da ba kiiri pye wu kon wee na p'i wee jaagi, na jurumupyii wee ne we?» ⁸ Ayiwa li bi ne mu, ta wee ya yaa na kakuuno pyi, konho kasaana di da foro ki ni we? Bada! Pii wa wee mege kyegi na xo, na wee kalaa we wee ya gaan sipyii pu mu. Pee sipyii pii kunni ya sii yaa ni gyegi ni.

Sipya wa shishiin ya tii we

⁹ Ayiwa, yi naha di wa dii nime we? Ta wee Yawutuu p'a ye sipyii pusamaa na? Bada! Ne li she xo jo Yawutuu yoo, shi wusama yoo, pee beeri ya jaari jurumu wu wo fanha ki naho ni. ¹⁰ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni kagana lemu na we na:

«Sipya wa wemu w'a tii we,
ali shen nigin be we.

¹¹ Wa shishiin ne fungongo foo we;
wa shishiin ya Kile shaa we.

¹² Pu beeri p'a kadugo le Kile ni;
pu beeri p'a pinne pye kano baa.

Kasaana pyevoo wa shishiin ne pu ni we,
ali shen nigin be we.»*

¹³ «Mujuu le l'a foro pu genmaya ni ge,
lee ne ba fana nomugi-yahana ne we.
P'a pu nilee taga na sipyii piinne.

Pu no joma di ne ba maton soono ne we.»*

¹⁴ «Laji ni kayekyegye
y'a foro pu no ni.»*

¹⁵ «Pu tooyo d'a weri sipyigbuu na.

¹⁶ Xuu beeri ni p'a toro ge,
gyegi ni boongo na daha pu feni.

¹⁷ Lemu li ne janne koo li ge,
pu ya lee ce we.»*

¹⁸ «Kile ni fyaara ne
pu zolo ni bada we.»*

¹⁹ Ayiwa, wee ya li ce jo yemu beeri Kile tudunmoo Musa wo saliya w'a yu ge, saliya w'a kan piimu mu ge, pee mu w'a yi yu. Ga, pee di ya ta ja wu koo jaari we. Lee wuu

* 3:4 Zaburru 51:6

* 3:12 Zaburru 14:1-3

* 3:13 Zaburru 5:10; Zaburru 140:4

* 3:14 Zaburru 10:7

* 3:17 Ezayi 59:7-8

* 3:18 Zaburru 36:2

na jomɔ da ba da sipya wa shishiin mu wɛ, lee na konɔ sipyii pu bɛɛri na ba jaagi ta Kile mu. ²⁰ Yi li cɛ na saliya wu bɛɛri koo jaari, lee da ga já Kile pye wu sipya jate sipyitiime wɛ. Lee funɔɔ ni saliya w'a li shɛɛ yɛ wɛ na na jurumupyii wɛɛ jɛ.

N'a daa gbɔɔrɔ ni Kile ya sipya shuu

²¹ Ayiwa nime, cogo wemu na Kile ya wɛɛ wii sipyitiime ge, wuyɛ pyaa ya wee cogo we shɛ wɛɛ na. Pee tiime pe ya daa saliya wu koo jaari funɔɔ ni wɛ. Ga, tagana lekɛ na pee ya daa ge, Kile tudunmɔɔ Musa wo Kitabuu pee ni Kile tudunmɔɔ pusamaa wuu p'a yee naha jo na fiinne. ²² Wa bɛɛri w'a dà Yesu Kirisa na ge, Kile kunni na weefɔɔ jate sipyitiime. Zhonrɔɔ wa lee ni wɛ. ²³ Bani sipyii pu bɛɛri p'a jurumu pye. Lee l'a li pye wa shishiin da ga Kile wo nɔɔrɔ wu ja wɛ. ²⁴ Wu wo niime wu gbɔɔrɔ ni Kile ya pu wii sipyitiime mafuu, bani Yesu Kirisa ya pu juɔɔ wolo pu jurumu wu ni. ²⁵ Kile ya wu pye saraga, kɔnhɔ wu bye wɛɛ jurumu wu footɔɔ. Piimu p'a dà Yesu na ge, Kile ya wu koo li juɔ mugi pee sipyii pu mu Yesu wo shishan pu gbɔɔrɔ ni. Lee ya Kile wo tiime pu shɛɛ, bani taashiine li ni sipyii bi jurumu wemu pyi ge, w'a luu gbo pu taan, wu ya ta wee wo footɔɔ kan pu mu wee tuun wu ni wɛ. ²⁶ Ga nime, lemu funɔɔ ni w'a sipya wii sipyitiime ge, w'a lee shɛ: Piimu p'a dà Yesu na ge, Kile ya tiin wu tiime pu ni, na pee jate sipyitiime.

²⁷ Ayiwa, na mayɛ durogo, lee kapuɔɔ di jɛ mii wɛ? Lee kapuɔɔ jɛ wɛ! Naha na wɛ? Ta kapyegɛ nizaanɔ k'a lee pye? Bada! Ga, n'a daa w'a lee pye. ²⁸ Lee na wɛɛ na já jo n'a daa yɛ nigin gbɔɔrɔ ni Kile ya sipya wii sipyitiime, Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo li wo jaari bɛ wɛ. ²⁹ Dii wɛ? Ta Yawutuu yɛ wo wu jɛ Kile? Ta shi wusama bɛ wo Kile bɛ wu jɛ wii wɛ? Nakaara baa shi wusama bɛ wo Kile wu jɛ wii! ³⁰ Bani Kile nigin pe yɛ wu jɛ. Wee w'a Yawutuu pu wii sipyitiime n'a daa gbɔɔrɔ ni, na shi wusama bɛ wii sipyitiime n'a daa gbɔɔrɔ ni. ³¹ Ayiwa, ta lee w'a li shɛɛ na wɛɛ ya Musa wo saliya wu jɛri juɔɔ baa saliya n'a

daa wu gbɔɔrɔ ni ya? Ahayi dɛ! Wɛɛ yɛɛ ya baraga tɛri wu na xuuni.

4

Ibirayima wo n'a daa gbɔɔrɔ ni Kile ya wu jate sipyitiime

¹ Ayiwa, Ibirayima wemu wu jɛ wɛɛ sefɛɛ wɛɛ shi wu wo kabanɔ na ge, yekɛ wɛɛ di da jo wee shizhaa na wɛ? Dii Kile d'a wu wii sipyitiime wɛ? ² Ibirayima wo kapyegɛ nizaanɔ da bi Kile pye w'a wu jate sipyitiime, wu bi da já wuyɛ pɛɛ. Ga kapuɔɔ jɛ wu mu w'a wuyɛ pɛɛ Kile naha taan wɛ. ³ Yekɛ Kile Kafila wu d'a jo wɛ? W'a jo na:

«Ibirayima ya dà Kile na,
a Kile di wu jate sipyitiime
wu n'a daa wu wuu na.»*

⁴ Yee ya li cɛ na kapyebye ya yaa ni wu saraa ni. Saraa we w'a daa ge, wee jɛ ma wo wɛ, wu labye wu wo saraa wu jɛ were. ⁵ Ga, sipya wemu ya wu kapyegɛ nizaanɔ pye wu tadanɔ wɛ, Kile we w'a jurumupyii wii sipyitiime ge, wu bu dà yɛ wee na, Kile na wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na. ⁶ Kile w'a sipya jateni sipyitiime, lee ya byi weefɔɔ yɛ pyaa wo kapyegɛ nizaanɔ wuu na-ɛ dɛ! Kile wo saama pemu weefɔɔ ma da ge, saannaa Dawuda ya jo pee shizhaa na na:

⁷ «Kile ya piimu wo saliya kyɛɛgɛɛ yafa pu mu,
na pu wo jurumu wu jɔɔɔ laha wà ge,
pee jɛ duba nagoo.

⁸ Kafɔɔ ya sipya
wemu wo jurumu tɔɔɔ wu fɛni-i ge,
weefɔɔ jɛ duba pya.»*

Cekɔɔnrɔ ya sipya shuu wɛ

⁹ Ayiwa, piimu p'a cekɔɔnrɔ pye ge, pee yɛ p'a yaa ni Kile wo saama pu ni laa, kelee ta cekɔɔnbala pu bɛ p'a yaa ni pu ni? Wɛɛ ya yi jo nime na: «Ibirayima ya dà Kile na, a Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na.» ¹⁰ Tuun wekɛ ni lee d'a pye wɛ? Wu nigɔɔxhɔɔ na laa, wu nigɔɔbaa wo? Nakaara baa wu nigɔɔbaa wo Kile ya jate sipyitiime. ¹¹ Lee kadugo na a tee cekɔɔnrɔ t'i jɛri fɛ Ibirayima mu, fɛ pemu ya li shɛɛ

* 4:3 Zhenɛzi 15:6; Yakuba 2:23; Galasi Sheen 3:6

* 4:8 Zaburuu 32:1-2

na Kile ya wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na, na ta wu sanha cekoonro pye-ge. Lee funjo ni Ibirayima ya pye n'a daa fee nigonbaalaa beeri wo sefoo, konho pee be di jate sipyitiime. ¹² Piimu p'a cekoonro pye ge, pee beeri be wo sefoo wu je wii n'a daa kabanja na. Lee kori je piimu ya ta li da cekoonro ti ye na-e ge, ga fo piimu p'a Kile koo li co n'a daa funjo ni, ba wu sefele Ibirayima ya li co cogana lemu na, na wu yaha konbaa we ge.

N'a daa gborro ni Kile wo karijegge jomme l'a ta

¹³ Kile ya karijegge jomme lo Ibirayima ni wu yaseye mu na konjo na ba bye pu wogo. Lee jomme le ya ta lo saliya wu koo li jaari wu wuu na-e de. Ga wu n'a daa wu wuu na Kile ya wu jate sipyitiime. Lee wuu na lee jomme l'a lo wu mu. ¹⁴ Li da bi yaha nago fo ma na ma saliya wu koo jaari, m'a na taa ta lee jomme le ni, wee tuun wu ni n'a daa wu bi da bye kanjo baa. Jomme li be na bye tawaga wuu. ¹⁵ Bani Kile wo loyire le Musa wo saliya w'a zhaan ye wee juno ni, bani sipyii beeri p'a wee saliya we kyegi. Ga saliya bu bye wu je xu wemu ni we, wa ya wu gyegi kaa yu wa we.

¹⁶ Lee wuu na Kile ya le jomme le lo wee mu n'a daa wu gborro ni. Wu wo niime wu gborro ni w'a lee loolodaa le kan wee mu ma ni, konho l'i bye Ibirayima wo kadugo ki beeri wuu. Lee na piimu p'a saliya wu koo jaari ge, le loolodaa le ya ta kan pee ye mu we. Ga sipya beeri w'a da Kile na ba Ibirayima je-e ge, pee beeri be mu le loolodaa le ya kan. Wee beeri wo sefele wu je Ibirayima. ¹⁷ Ba l'a ka Kile Kafila wu ni we, na Kile ya jo: «N'a ma pye shi njehe me sefoo.»* Ayiwa, wu sefele wu je wii Kile naha taan, bani w'a da Kile na, wee wemu w'a xu pu jeni ge. Yanmuyo yemu je konjo na we, wu ma jo ye yee be yi pye, y'a bye.

¹⁸ Ayiwa, na li ta tadaña bye be nige Ibirayima na wu pya ta we, Kile ya yemu jo wu mu ge, a wu da yi na, na yee pye wu tadaña. Lee na w'a pye «shi njehe me sefoo» ba Kile ya yi jo we na: «Ma yaseye na ba jehhe.»* ¹⁹ Ayiwa, Kile ya ye jo tuun

wemu ni ge, lee bi Ibirayima ta w'a le xo, bani w'a bi yee xhuu nigin (100) shishiin ta pya baa. Wu sho Sara be bi wu pya ze juno ye xo. Ga lee la ya yafin be wolo wu n'a daa wu ni we. ²⁰ Wu ya ta wuye kaala Kile wo jomme li na we. Ga, a la yee di ganha na faraa wu n'a daa wu na, fo wu na Kile soni. ²¹ Ibirayima bi li ce nakaara baa, na Kile ya jomme lemu lo wee mu ge, na se wa wu ni na li jo fa. ²² Wee n'a daa wu wuu na «Kile ya wu jate sipyitiime.»* ²³ Ga pee jomo pe p'a ka na: «Kile ya wu jate sipyitiime» ge, pee ya ta ka Ibirayima ye nigin wuu na-e de! ²⁴ Wee be wuu na p'a ka. Kile wemu w'a wu Kafila Yesu je na yeege xu ni ge, wee piimu p'a da lee na ge, wee ya yaa na pa jate sipyitiime Kile naha taan. ²⁵ Kile ya wu pye saraga, w'a xu wee wo jurumu wu wuu na, na je na foro xu ni, konho wee di da jateni sipyitiime Kile naha taan.

5

Kile ya janiye le wee ni wu te ni

¹ Mu Kile ya wee jateni sipyitiime n'a daa gborro ni. W'a janiye le nime wee ni wuye pyaa te ni wu Kafila Yesu Kirisa baraga ni. ² Wee Yesu Kirisa w'a koo li mugi, konho Kile di wee niime wu kan wee mu. Wee ya da wu na. Wee ya wu pye wu tadaña, na fundanga ta, bani tadaña wa wee mu na jo wee na ba Kile wo norro wu ta canja ka. ³ Lee ye be we, kanhama be jehhe ba noni wee na wee na fundanga ta, bani kanhama pu ma wee pye wee ya la le na loxulo ta n'a daa wu ni. ⁴ Wee bu loxulo ta nowuuro ti ni, lee ma wee pye se tavee, wee bu se ta n'a daa ni, lee ma tadaña yaha wee na. ⁵ Ayiwa, kee tadaña ki ya sipya naho yeri we, bani jigana lemu na Kile ya wee zoloo pu ji taanna ni wu taanjegge ki ni ge, w'a lee she wee na wu Fefere Munaa li gborro ni, lee lemu w'a kan wu mu ge.

⁶ Can na wee jurumu w'a bi wee pye baraga baa sipyii n'a daa kabanja na. Ayiwa, Kile ya tuun wemu tenje ge, wee tuun we ni Kirisa ya xu wee Kile jii fyaara baa sipyii wuu na. ⁷ Sipya na she wuye kan pu gbo wu sipyii tege, lee pyeme ya taan

* 4:17 Zhenzi 17:5

* 4:18 Zhenzi 15:5

* 4:22 Zhenzi 15:6

wε dε, ali wu jεhε bye sipyitiimε bε. Sipya wemu w'a kasaanāa pyi ge, la wa la ni wa na já wuyε kan pu gbo wee tεgε. ⁸ Ga na wée yaha wù jurumu wu ni, wée tεgε Kirisa ya xu. Ta lee ya li shεε na wée kaa ya dan Kile ni fo xuuni wε?

⁹ Kirisa na xu, a wu shishan p'i wo, pee gbóóró ni Kile ya wée wii na wée ya tii. Lee na wée ya li cε na fiinnε na Kirisa ya pa wée shó Kile wo loyire li na. ¹⁰ Wée bi bye Kile wo pεen, ga Kile ya bε lenε wée ni wuyε pyaa tε ni wu Ja wu wo xu wu gbóóró ni. Na fara lee na, wée ya cε jo wée na ba shó, bani wu Ja wu wa jii na. ¹¹ Na fara lee na wée ya fundanga taa gbangban Kile wo karijεεge ki ni wù Kafóo Yesu Kirisa gbóóró ni. Wee w'a bε le wée ni Kile tε ni.

Jógó wu jε Adama wε? Jógó wu jε Yesu Kirisa wε?

¹² Shén nigin yε kenε kurogo jurumu y'a jé konǝ puga ni, wee jε Adama. A jurumu bε di xu lenε konǝ puga ni. Lee l'a li pye sipya wa shishiin da ga xu li wε, bani pu bεeri ya jurumu pye. ¹³ Bani yani Kile wu saliya wu kan Kile tudunmáo Musa mu ge, jurumu bye na xó konǝ puga ni. Ga ma na jo saliya wu bi sanha gan wε, Kile bi wee saliya we wo jaagi wu tuugo shaan jurumupye na wε. ¹⁴ Ga lee bε na sipyii bεeri p'a pye xu wo fanha ki nǝhǝ ni, na co Adama wo tuun wu na, fo na pa nǝ Kile tudunmáo Musa wo tuun wu na. Ali piimu bε pu jε pu ya ta saliya wu kyεεgi ba Adama jε-ε ge, pee bε bi xhuli. Wemu w'a bi yaa na pa ge, wee jε Yesu Kirisa. Adama ya pye ba wee wo jaa* jε wε.

¹⁵ Ga Kile ya loolodaa lemu kaan mama ni ge, lee ni Adama wo jurumu wu jε nigin wε. Can wu jε wii, sipyijεhεmεε ya xhuli wee yε nigin wo jurumu wu wuu na. Ga Kile wo mamama loolodaa lemu l'a pa Kile wo niimε wu baraga ni ge, lee ya gaan sipyijεhεmεε mu shén nigin gbóóró ni, wee jε Yesu Kirisa. Lee loolodaa le wo kuduun w'a pεε fo xuuni. ¹⁶ Kile ya loolodaa lemu kaan ma ni ge, laraga ki wa lee loolodaa le wo keree ni shén nigin wo jurumu wu

keree tε ni. Shén nigin, w'a pa ni jaagi ni, na li ta Kile ya loolodaa lemu kaan ma ni, jurumu nijεhεmε nibyexhǝgǝ na ge, lee loolodaa le ya wée junnǝ wolo, na wée pye sipyitiimεε. ¹⁷ Can wu jε wii, shén nigin wo jurumu w'a sipyii pu bεeri le xu wo fanha ki nǝhǝ ni. Ga piimu bεeri p'a da ba Kile wo niimε nigbǝ we ta, na Kile wo loolodaa li bε ta, lee lemu li jε na pu jate na p'a tii ge, pee na ba se ta jurumu wu na pu wo jiiifεεε ti ni shén nigin yε gbóóró ni; wee jε Yesu Kirisa. Lee wo kuduun w'a pεε.

¹⁸ Ayiwa, ba sipyii pu bεeri ya jaagi ta Adama yε nigin wo jurumu wu wuu na-ε dε, mu Yesu Kirisa yε nigin bε wo kasaan nigin ya sipyii pu bεeri juyǝ wo kiiri wu nǝhǝ ni, na jii sicuumǝ kaan pu mu. ¹⁹ Shén nigin wo jǝmεεyahana l'a sipyijεhεmεε pye jurumupyii pyegana lemu na ge. Mu shén nigin pe bε wo Kile jǝmεεcoro ya Kile pye wu na shénjεhεmεε wii sipyii piimu p'a tii ge.

²⁰ Kile ya saliya wu kan Kile tudunmáo Musa mu, kǝnhǝ wu li shε wée na na wée jurumu w'a jεhε. Ga jurumu wu jεhε jεhε jεhεgana bεeri na, Kile wo niimε we, wee ya jεhε wu na na kanha. ²¹ Taashiinε li ni jurumu wu wo fanha ki nǝhǝ ni wée di bye, lee l'a xu pye wu ya sipya wa shishiin yeri wε. Ga niimε wu wo fanha ki nǝhǝ ni wée jε nime, lee l'a li pye Kile ya wée wii sipyii piimu p'a tii ge. Lee na Kile da ba jii sicuumǝ nixhǝbaama kan wée mu wù Kafóo Yesu Kirisa gbóóró ni.

6

N'a daa fεε ya jurumu yaha na bye ni Kirisa ni

¹ Ayiwa, yeke wée di da jo wε? Ayiwa, ta lee w'a li shεε na wée pu kori yaha jurumu ni, kǝnhǝ Kile wo niimε wu da bεεgi?

² Bada, lee ya yaa na pye wε! Wée piimu jε ba xuu jε wε jurumu shizhaa na ge, wée ma bye dii na gori yaha jurumu na na byi sanha wε? ³ Wée piimu bεeri p'a batize na bye ni Yesu Kirisa ni karijεεge ni ge, ta yee funyǝ y'a to li na na wée na batize, na lee jε kanna shiizhan wée ya pinne xu ni Yesu

* **5:14 Adama** ya pye konǝ shénshiimε wemu wo tuugo sipyii pu jε jurumu ni xu wo fanha ki nǝhǝ ni ge. **Yesu Kirisa** ya pye konǝ shénshiimε wemu ya jurumu pye ja wε, wu wo tuugo sipyii pu bε di jε Kile wo niimε wu nǝhǝ ni ge.

ni wε? ⁴ Ba wèe ya batize wε, a l'i bye kanna wèe ya pinne xu ni wu ni shiizhan, na binne le bε ni wu ni. Kònho wù bε di jñi sicuumò nivomò ta, ba To Kile ya Kirisa jε na yeege xu ni, ni wu sefεεε nòrò wuuro ti ni wε.

⁵ Can na, wu xu wu bi pye kanna wèe ya pinne xu ni wu ni, nakaara baa wèe na ba binne jε ni wu ni wu wo karijεεge ki funjò ni, ba wuyε pyaa k'a jε jεgana lemu na wε.

⁶ Wù li cε fiinne na jo yahagaguunò lemu na wèe bye ge, lee bε ya pye kanna lee ya pinne kori ni Yesu ni korikoritige ki na, na xhu. Kònho lee jurumu yahagana li fanha k'i xhò. Lee funjò ni wèe di ba shò jurumu wu wo bulooro ti na bε. ⁷ Bani wemu bu xhu, wee jε nige jurumu wu wo fanha ki nòhò ni wε.

⁸ Ayiwa, ba ma na jo wèe ya pye kanna shiizhan wèe ya xu ni Kirisa ni wε, wèe ya dà li na jo wèe na ba bye jñifεεε na ni wu ni. ⁹ Wèe ya cε na jo Kirisa ya jε na foro xu ni, wu wa da xhuu nige wε, xu bε di wa da já yaaga pye wu na wε. ¹⁰ W'a xu tòjñi nigin pe, na jurumu wu wo fanha ki kyεegi. Jñifεεε temu ni wu wa nime ge, Kile mu wu wa tee ni. ¹¹ Mu yee bε ya yaa na yiyε jatani kanna yee ya xu, na foro jurumu wu wo fanha ki nòhò ni. Yi li cε nime na Kile mu yee wa jñifεεε ni Yesu Kirisa wo karijεεge ki ni.

¹² Wee tuun wu ni yi ceepuuro te ti da ba xhu ge, yi ganha bu da tee yaha nige jurumu mu t'i bye jurumu wo bulo wε. Yi ganha bu sò y'a ceepuuro wo lakuunò ki jòmehεε conì wε. ¹³ Yi ganha bu da yi ceepuuro ti kabaña ka shishiin yaha jurumu ni nige, yi da katiibaagaa pyi ni ki ni wε. Ga yi yi ceepuuro ti kabaya yi bεeri kan Kile mu kanna sipyii piimu p'a jε na foro xu ni, na bye sipyifomò ge. Yi yi ceepuuro ti kabaya yi bεeri kan Kile mu, kònho yi da keree pyi ni yi ni, kiimu k'a tii ge. ¹⁴ Yee da ba bye nige jurumu wo buloo wε, bani yee ya jaari nige Kile tudunmò Musa wo saliya wu fanha ki nòhò ni wε, ga Kile wo niime wu nòhò ni yee ya jaari.

Kile wo buloo pu jε n'a daa fεε pee

¹⁵ Ayiwa, ba ma na jo wèe wa nige saliya wu wo fanha ki nòhò ni wε, fo Kile wo niime wu ge, ta lee ya li shεε na wèe na já da

jurumu pyi wù jidaan pyegana na? Bada! Yee ya jo wε. ¹⁶ Yee bu yiyε kan wemu mu, na guu weefò mu ba buloo jε wε, na wu jòmεε conì, wemu wo jòmεε yee ya joni ge, ta yee ya li cε na weefò wo buloo yee jε wε? Tee bulooro te bu da yee na tee pyi jurumu mu, xu wu jε tee wo taxògò. Tee bulooro ti shiin bu da yee na ti pyi Kile mu, tee wo taxògò jε tiime Kile jaha tãan. ¹⁷ Ga wù Kile shaari! Bani yee piimu p'a bye jurumu wu wo bulooro ti ni fo taashiine ni ge, yee ya kalaa can wemu ni ge, yee ya sò wee na yi zòbò pu bεeri na. ¹⁸ Nime, yee ya foro jurumu wu wo bulooro ti ni, na bye Kile wo buloo, na jaari tiime ni. ¹⁹ Nε pe jomò pe yu na saha ni sipyii cogo ni yi wo fanhabaara ti wuu na. Yee ya fεnhε yi ceepuuro ti yatεnyε yi yaha nòhòmò, ni kuumò keree bulooro ni yahagaguunò lemu kaa na ge dε, nime yi yi ceepuuro ti yatεnyε yi yaha mu lee yahagana li na bulooro ni Kile mu, y'i bye jñifεεε na, tiime ni fεfεεε ni.

²⁰ Tuun wemu ni yee bye jurumu wu wo bulooro ti ni ge, Kile wo tiime koo li jaari wu fanha bye yee na wε. ²¹ Ga, kuduun wekε yee d'a ta kee kapyegεe ki ni wε? Kee keree kii yεε ya jεri na shiige waa yee na nime, bani xu wu jε kee keree ki bεeri taxògò. ²² Ga yee ya foro nime jurumu wu wo bulooro ti ni, na bye Kile wo buloo. Kuduun wemu yee ya daa lee ni ge, wee wu jε mε fεfεεε, tee wo taxògò di jε jñi sicuumò nixhòbaama. ²³ aBani xu wu jε jurumu wu wo footò, ga loolodaa lemu Kile ya gaan ma ni ge, lee jε jñi sicuumò nixhòbaama wù Kafò Yesu Kirisa wo karijεεge ki funjò ni.

7

N'a daa fεε jε saliya wu wo fanha ki nòhò ni wε

¹ Ayiwa na cebooloo, ta yee ya li cε na wu jñifεεε te yε ni sipya jε saliya wu wo fanha ki nòhò ni wε? Yee ya yaa na lee cε, bani yee piimu ni nε yu mε ge, yee ya saliya wu cε xò. ² Li jε ba gbaga shò jε wε, wemu furu ya pò ge. Na saha ni saliya wu ni, wu poo wu ya ga xhu wε, wu da já gbaga katii je wε. Ga wu poo wu ga xhu, w'a jεri pye wuyε wo, wee saliya we fanha jε nige wu na wε. ³ Ayiwa, wu bu shε gbaga je ná watii mu,

na ta wu poo wu sanha xhu wε, dɔdɔɔrɔ w'a pye. Ga wu poo wu bu xhu, saliya wu fanha jε nige wu na lee shizhaa na wε. Wu bu gbaga je ná watii mu, tee jε dɔdɔɔrɔ wε.

⁴ Ayiwa na cebooloo, mu li wa yee bε shizhaa na. Kirisa na xu, yee ya pye kanna yee bε p'a xu saliya wu jaari wu shizhaa na. Lee funɔɔ ni, yee ya pye nime Yesu Kirisa wuu, Kile ya wemu jε na yeege xu ni ge, kɔnhɔ yi da kasaanɔa pyi Kile mu.

⁵ Can na wèe bi jaari na sahanjɔ ni wùye pyaa jidaan ni tuun wemu ni ge, saliya w'a bi keree kii shεε wèe na na kee ya jɔ wε. Ga lee bε na wèe di kee shaa na byi. Kee lakuunɔ ki bye wèe funyɔ ni, na wèe yeri kapyebaagaa na, kee di wèe leni xu ni.

⁶ Nime, wèe ya saliya wu jaari wu jɔ yaha, bani wemu wo fanha nɔhɔ ni wèe di bye ge, wèe ya pye kanna wèe ya xu na foro wee wo fanha ki nɔhɔ ni. Lee na, wèe na já kapyenεε pye Kile mu pyegafonɔ na Kile Munaa gbɔɔrɔ ni. Kolεε lemu wo keree k'a ka saliya wu ni ge, wèe ya kee pyi na saha ni lee ni nige wε.

Jurumu saliya w'a zhεε

⁷ Ayiwa, ta lee wa li shεε na Musa wo saliya wu w'a sipyii pu pye pu na jurumu pyi? Bada! Ga saliya wu w'a nε pye nε na jurumu cε. Na jii yeege wa yaaga feni, nε bi da ga lee cε jurumu wε, ka jε saliya wu ya li shε na: «Ma jii ganha bu da voro wa yaaga feni wε.» ⁸ Lee funɔɔ ni jurumu w'a kajuɔɔ ta, na lakuunɔ tuugo bεeri lenε nε zɔ wu ni saliya wu gbɔɔrɔ ni. Saliya wu kaa bε wε, wèe bi sanha wù jurumu cε wε. ⁹ Fo tuun wemu ni nε bye nε sanha saliya wu cε-ε ge, nε bye jii na naye jaha taan. Ga ba nε pa saliya wu cε wε, a jurumu bye la di jé nε ni.

¹⁰ Ga, a nε bye kanna nε xu. Kile ya saliya wemu kan, kɔnhɔ wù jii sicuumɔ see wo ta ge, wee ya xu nɔ nε na. ¹¹ Bani jurumu w'a kajuɔɔ ta, na nε faanna, na xu bε nɔ nε na wee saliya we gbɔɔrɔ ni. ¹² Ayiwa, saliya wu jε fεfεε; Kile ya jɔmehεε kiimu jo ge, kee bεeri ki jε fεfεε, na dii, na nɔhɔ jɔ bε.

¹³ Ni li wa mu, ta lee wa li shεε na saliya wemu wu jε yasaanɔa ge, na wee w'a pye kajuɔɔ na xu nɔ nε na ya? Bada! Jurumu w'a pye kajuɔɔ kee yasaanɔa ke baraga ni na nε piinnε, na xu nɔ nε na. Lee ya pye mu

kɔnhɔ jurumu di já shε fiinnε. Lee funɔɔ ni saliya wu baraga ni l'a cε na fiinnε na jo yakuudiige can can wogo ki jε jurumu.

Fanhaya tεhεε shuun w'a zhaanra leni

¹⁴ Ayiwa nakaara baa, wèe ya li cε na Kile ni saliya w'a foro. Ga nε kunni, nε ceepuuro ti fanha k'a cèrε, a nε bye ba jurumu wo bulo jε wε. ¹⁵ Bani nε kunni ya sii na kapyegee ki jaha cε wε; kasaanɔa kiimu wo bye funɔɔ ki jε nε mu ge, nε kee pyi wε. Keree kiimu ya dan nε ni bada wε, a nε dεrεε na kee pyi. ¹⁶ Ayiwa, keree kiimu ya dan nε ni wε, nε ba kee pyi, lee ya li shεε na ye saliya w'a yu ge, nε sɔɔ li na na yee jε can. ¹⁷ Lee na, kakuunɔ kiimu nε byi ge, kee jε nεye pyaa jidaan wε. Jurumu wemu wu wa nε zɔ wu ni ge, wee wo fanha ke k'a nε yeri kee bye na. ¹⁸ Nε li cε jo kasaana la shishiin wa nε ni wε, bani nε jε ye sipya, fanha jε wu ni wε. Can ye pyaa na nε giin da kasaanɔa pyi, ga nε da já wε. ¹⁹ Kasaanɔa kiimu nε giin da byi ge, nε kee pyi wε. Ga kakuunɔ kiimu bye kaa jε nε na-ε ge, kee nε byi. ²⁰ Ayiwa, keree kiimu bye kaa jε nε na wε, nε ba kee pyi, wee tuun wu ni lee jε nεye pyaa jidaan nige wε. Ga jurumu wemu wo se wu jε nε na ge, wee w'a lee pyi.

²¹ Mu nε kee fanha ke jaa naye na, nε ba giin nε kasaana pye tuun bεeri ni, kakuunɔ bye kaa na nε ta. ²² Kile wo saliya wu kaa ya dan nε ni xuuni na zɔ wu na. ²³ Ga fanha katii nε jaa naye ni kemu ya yogo tunni ni nε wo fungɔngɔ ki wo fanha ki ni ge. Kee fanha ke ki jε nε na ge, kee k'a nε pye jurumu wu wo fanha ki nɔhɔ ni. ²⁴ Ee! We jε jaa nε mu dε! Kee fanha ke k'a nε ceepuuro kilee na leni jurumu ni, na xu nɔni ti na ge, jɔgɔ wu d'a ba nε shɔ kee na wε? ²⁵ Baraga Kile, wù Kafɔɔ Yesu Kirisa gbɔɔrɔ ni, mu na ba nε shɔ!

Ayiwa, na fungɔngɔ ni, nε jidaan wu jε na kapyenεε pyi Kile mu, na sɔɔ wu saliya wu na. Ga fanha kemu ki wa nε na ge, kee k'a giin k'i nε pye jurumu wo bulo.

8

Naarigazaana lemu n'a daa fεε ya daa Kile Munaa gbɔɔrɔ ni ge

¹ Ayiwa nime kunni, piimu pu je Yesu Kirisa wuu ge, jaagi xuu wa yafiin je nige pee na we. ² Bani Kile Munaa li l'a jiifere see wuuro ti kaan Yesu Kirisa wo karijege ki funjo ni ge, lee wo fanha k'a ne sho jurumu ni xu wo fanha ki na. ³ Kile tudunmo Musa wo saliya wu bi da ga ja lee pye we, bani fanhaxhoro ti je we Adama nagoo wuuro. Lee na saliya wu bi da ja lemu pye ge, lee Kile ya pye. Kile ya wu Ja wu tun na pa, w'a pa bye sipya ba we jurumupyii je we. Jurumu wemu wo fanha noho ni we di bi bye ge, w'a wuye kan na pye saraga, na we wo fanha ki kyegi. ⁴ Kile ya lee pye kono saliya w'a tiime pemu beeri kaa yu ge, wu ja w'a pee beeri jo fani, we piimu ya jaari na sahani ni wuye pyaa jidaan ni we, fo Kile Munaa li wo jidaan ge. ⁵ Bani piimu p'a jaari na sahani ni puye pyaa jidaan ni ge, pee ya pu funjo shaa ni puye pyaa jidaan keree ni. Ga piimu p'a jaari na sahani ni Kile Munaa jidaan ni ge, pee ya pu funjo shaa ni Kile Munaa jidaan keree ni. ⁶ Na taha ceepuuro jidaan feni, lee w'a ma ni xu ni. Ga na taha Kile Munaa jidaan feni, lee w'a ji sicuumo see wo ni janije kaan sipya mu. ⁷ Piimu p'a pu funjo shaa ni puye pyaa jidaan ni ge, pee je Kile wo pen. Bani pu ya so p'a Kile wo saliya wu jomee coni we, pu yere di wa da ja be lee na we. ⁸ Lee wuu na piimu p'a jaari na sahani ni puye pyaa jidaan ni ge, pee keree da ga ja daan Kile mu we.

⁹ Yee kunni ya jaari na sahani ni yie pyaa jidaan ni we, ga Kile Munaa jidaan ni yee ya jaari na sahani, bani Kile Munaa li wa yee funjo ni. Kirisa wo Munaa li je sipya wemu funjo ni we, weefo je Kirisa wo we. ¹⁰ Kirisa bu bye yee funjo ni, yee ceepuuro ti na ba xhu jurumu wu wuu na, ga Kile Munaa li na ji sicuumo kan yi mu, bani Kile ya yee jate sipyitiime. ¹¹ Kile wemu w'a Yesu Kirisa je na yeege xu ni ge, we wo Munaa li bu bye yee funjo ni can na, wu na ba yee be wo ceepuuro ti je na yeege xu ni. Wu na ba lee pye wu Munaa li gboro ni, lee lemu li wa yee zolo pu ni ge.

¹² Lee wuu na na cebooloo, we ya yaa na wuye jidaan pyi nige we, bani jurumu foo je nige we na we. ¹³ Bani yi ba jaari

na sahani ni yie pyaa jidaan ni y'a da ba xhu. Ga yee bu yi kapyegge niguuwo ki na na ki yaha fere Kile Munaa gboro ni, yee na ba ji sicuumo ta. ¹⁴ Bani Kile Munaa l'a piimu jaha co ge, pee beeri je Kile nagoo. ¹⁵ Bani Kile Munaa lemu yee ya ta ge, lee da ga yee pye buloo we, l'i wa da ga ba fyaara lenge yi ni be we. Ga lee Munaa li l'a we pye Kile nagoo. Lee gboro ni we ya Kile pyi: «Wu To.» ¹⁶ Lee Kile Munaa le l'a yi fiinne na yu we mu can na wu zolo pu na, na Kile nagoo we je. ¹⁷ Ayiwa, ma na jo we je Kile nagoo, cen wemu jomee w'a lo we mu ge, wu na ba we kan wu mu. We ni Kirisa w'a da ba we ta shiizhan, bani wu bu da w'a pinne na gana ni wu ni, wu na ba penge be ta ni wu ni shiizhan.

N'a daa fee tadanja

¹⁸ Ne kunni ya da li na jo kanhama pemu ni we wa nime ge, pee da ga ja daanna ni jiga wo penge ke ni bada we, kee kemu ki da ba bye we wogo ge. ¹⁹ Kile na ba wu nagoo pu penge ki she cana kemu ge, Kile wo yanmuyaaya yi beeri y'a kee cana ki sige kanha k'i no. ²⁰ Kile wo yanmuyaaya yi beeri y'a pye kanjo baa wo fanha ki noho ni. Li ya ta taan yi ni yi pye mu we, ga Kile ye pyaa k'a yi pye mu. Ga lee be na tadanja wa sanha. ²¹ Bani cana ka wa ma, Kile na ba wu yanmuyaaya yi beeri yeege xu bulooro ni. Kile nagoo p'a juwuuro temu ta, na bye puye wuu, na penge kemu ta ge, yee yanmuyo ye be na da kee ni. ²² We ya li ce, fo na pa gbara njaa na jo Kile wo yanmuyaaya yi beeri y'a zhiin kanhama kenge ni, ba layama je we. ²³ Yee yanmuyo ye ye be we, ga Kile Munaa l'a kan we piimu mu, na pye ba Kile wo niime wu nizhiime je-ge, we be pu wa zhiin wu funjo ni. Cana kemu Kile da ba we pye wu nagoo, wu wu ceepuuro ti yeege bulooro ti ni fere ge, we be pu wa kee cana ki sige. ²⁴ Bani we ya sho, ga tee juwuuro te di je tadanja. Ga tadanja kemu beeri sipya ya jaa ge, kee je nige tadanja we. Yaaga beeri m'a jaa na xo ge, tadanja ye nigin kee je sanha ya? ²⁵ Ga, yaaga kemu ki je we ya ki jaa-i ge, kee bu bye we tadanja, wu na ja luu gbo na kee sige.

²⁶ Wèe fanha bu jere tuun wemu ni, mu Kile Munaa be ya wèe tēri. Wèe ya yaa na Kile jēeri keree kiimu na ge, wēeyē pyaa ya kee cē wē. Ga Kile Munaa l'a jērege pyi wèe mu ni shiinne ni, shiinne lemu li jē wèe da já li naha jo xhō-ε ge. ²⁷ Kile wemu w'a sipyii funyo keree bēeri cē ge, wee ya Kile Munaa fungōngō cē, bani Kile ya sipyii piimu pye fēfēε ge, Kile Munaa ya jērege pyi pee mu, na bē ni Kile nidaan ni.

Kile wo taan̄nege nighōhō ke

²⁸ Wèe ya li cē jo Kile kaa ya dan sipyii piimu ni ge, keree bēeri k'a nōni pee na ge, Kile ma ba kee bēeri wo taxōgō pye nizaana pee mu. W'a pee yiri na bē ni wu keree ki tenegana li ni. ²⁹ Kile ya fēnhē piimu naha bulo na pye wu sipyii ge, w'a pee keree tenē xō, na pee pye ba wu Ja wu jē wē, kōnhō wee Ja wu bye nizhiimē wu cebooloo nijehemēε ninē ni. ³⁰ Sipyii piimu wo keree w'a tenē ge, w'a pee yiri. Ba w'a pu yiri wē, na pu jate bē sipyitiimēε. Ba w'a pu jate sipyitiimēε wē, na nōrō taha bē pu na.

³¹ Ayiwa ni li wa mu, yekē w'à da jo sanha wē? Kile bi jē ni wèe ni, jōgō na já sanha wèe na wē? ³² Kile ya ta jūnō jaari wu Ja wu na wē, ga na wu pye saraga wèe bēeri wuu na. Ayiwa nakaara baa, Kile na ba yanmuyō yi bēeri kan wèe mu ma ni wu Ja wu gbōrō ni. ³³ Kile ya piimu naha bulo ge, jōgō wu d'a já pee jaagi wē? Wa shishiin bē wē, bani Kile w'a pu pye sipyitiimēε. ³⁴ Lee wuu na wa shishiin da ba já pu jaagi wē, bani Yesu Kirisa ya xu, lee yē bē wē, w'a jē na foro xu ni. Wu nidēεngē ki wa saanra tatēεngē ki ni Kile kanige cē na Kile jēeri wèe mu. ³⁵ Lēkē li da já wèe waa laha Kirisa wo taan̄nege ke na wē? Nakpaan gē, kelee fyaara, kelee kanhama, kelee xuugbōhō, kelee funmō fēεε, kelee farati, kelee gbuuro gē? Le la shishiin wa da já wèe laha Kirisa na wē. ³⁶ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wē na:

«Kile, mu wuu na

p'a wèe shaa tuun bēeri ni di gbo;

p'a wèe wii ba dubyaa jē wē,

piimu ya yaha gbo kaa na ge.»*

³⁷ Ga, pee kanhama pu bēeri funnō ni, wèe pu jē can can na se tavēε pee, wù

taanrafō Kile gbōrō ni. ³⁸ Nē dà li na jo wèe ya xu yoo, wèe ya pye jūi na yoo, yafin da ga já wèe waa laha Kile wo taan̄nege ki na wē: Mēlēkēε yoo, jinaa yoo, sefēεε tatii bē yoo, nime wo yanmuyō ye yoo, cabaya woyo ye yoo, ³⁹ fugba yanmuyō fanha woyo ye yoo, jinē yanmuyō fanha woyo ye yoo, Kile wo yayaaga ka shishiin wa da já wèe waa laha Kile wo taan̄nege ki na wē. Wù Kafō Yesu Kirisa kenē kurogo Kile ya kee taan̄nege ke shē wèe na.

9

Kile ya Izirayeli shēen naha bulo na pye wu sipyii

¹ Can yē pyaa nē yu mē, yi wa kafinēyē wē, bani Kirisa wo nē jē. Nē li cē bē na zō wu na Fēfēεε Munaa li gbōrō ni jo can nē yu. ² Nē naha ke bēeri k'a tanha xuuni, nē zō wu bē d'a tanha tuun bēeri ni ³ na cebooloo Izirayeli shēen pu wuu na. Bani ali nē jēhē da ba lanj pu tēge, na waa laha Kirisa na, kōnhō pee di shō, nē bi da zō lee na. ⁴ Pee Izirayeli shēen pee Kile ya pye wu nagoo, na wu nōrō wu taha pu na, na karinēεε jōmēhēε lō pu mu, na saliya wu kan pu mu, na wu pelegana shē pu na, na jōmēhēε bē lō pu mu. W'a kii bēeri pye pu mu. ⁵ Lee bēeri kadugo na, pee ni wù sefēlēε p'a foro. Sipyii wo kabanja yiri, pee ni Kirisa bē ya foro. Kile wu jē wii, na jē yanmuyō yi bēeri jūnō ni. Kile w'a belē tuun bēeri ni! Amiina.

⁶ Ayiwa, lee wa li shēε na Kile ya jōmēhēε kiimu lō ge, na kee ya jēri jūnō baa wē dē! Bani piimu bēeri p'a foro Izirayeli shi wu ni ge, pee bēeri jē Izirayeli nagoo yē pyaa pyaa wē. ⁷ Piimu bēeri p'a foro Ibirayima ni ge, pee bē bēeri jē Ibirayima nagoo puyē pyaa pyaa wē. Bani Kile ya li shē Ibirayima na na: «Ishaaga yē ni ma kadugo nagoo p'a da ba foro.»* ⁸ Lee ya li shēε na nagoo piimu sipyii ya daa sipya wo nidaan funnō ni ge, pee jē Kile nagoo wē. Ga piimu p'a se Kile wo jōmēε li funnō ni ge, pee pu jē Ibirayima wo nagoo puyē pyaa pyaa. ⁹ Bani yemu Kile ya jo wu jōmēε li ni ge, yee yi wa mē na: «Nē na ba guri ba yee la nime tashiin. Wee tuun we ni Sara da ba ja ta.»*

* 8:36 Zaburuu 44:22

* 9:7 Zhenēzi 21:12

* 9:9 Zhenēzi 18:10,14

¹⁰ Ayiwa, lee ye be we, ga mu l'a pye Erebeke be shizhaa na, wee wemu w'a yere n̄mamaa yacerɛ na wu tole Ishaaga mu ge. ¹¹ Na laa li ta li sanha se pya wa wu ta kasaana kelee kakuunɔ pye we, a Kile di jo ni Erebeke ni, kɔnhɔ Kile ye pyaa bi giin di wemu naha bulo na be ni wee Kile keree gbegelegana ni ge, l'i bye mu. Li ganha bu da bye sipyii wo kapyege baraga ni we, ga l'i bye na be ni Kile ye pyaa nidaa ni. ¹² A Kile di Erebeke pye: «Cuunvɔɔ wu w'a da ba bye nahafɔɔ wu n̄nɔɔ ni.»* ¹³ Ba l'a ka kagana lemu na Kile Kafila wu ni we na: «Nɛ Yakuba naha bulo, ga na Ezawu yaha wà.»*

Kile ya sɔɔ na shi wusama be naha bulo

¹⁴ Ayiwa, ta wèe na já jo na katiibaagaa ki wa Kile ni ge? Bada! ¹⁵ Bani Kile ya Kile tudunmɔɔ Musa pye:

«Nɛ bu jo nɛ n̄nɔɔ n̄aari sipya wemu na, wee na n'a da n̄nɔɔ n̄aari.

Nɛ bu jo nɛ n̄nɔɔ peni ni sipya wemu ni wee ni n'a da n̄nɔɔ peni.»*

¹⁶ Lee na sipya nidaa kelee wu kapyege da já Kile pye wu n̄nɔɔ n̄aari wu na we. Ga wuyɛ pyaa wo nidaa funɔɔ ni Kile ya n̄nɔɔ n̄aari sipya na. ¹⁷ Kile Kafila wu ni Kile ya yi jo Farawɔn* mu na: «Lemu ye kaa na nɛ mu tenɛ saanra ti na ge, lee li wa mɛ. N'a da ma taga na sefɛɛɛ ti shɛ, kɔnhɔ na mɛge k'i nɔ n̄nɛ ki kabaya yi beeri na.»* ¹⁸ Lee na Kile kunni bu jo wu n̄nɔɔ n̄aari wemu na, wee na w'a n̄nɔɔ n̄aari. Wu bu jo wu wemu nige waha, w'a kee be waha.

¹⁹ Pii na ba jo na: «Ayiwa ni li nɛ mu, naha na Kile di sipyii jaagi sanha we? Jɔgɔ wu d'a já zhe Kile nidaa ni we?» ²⁰ Ayiwa, mu wemu w'a ye yu ge, mu sipyitiimɛ, mu di nɛ naha, fo mu w'a Kile kaala we? Ta puuro shɔɔ na já li yaavɔɔ pye: «Naha na ma da na yàa le yaagana le na we?» ²¹ Ta cogo faanrivɔɔ wogo be ki nɛ wu cogo we? Wu bu jo wu pɛɛwa shɔɔ yàa, kelee shɔtiire, lee w'a da yàa ni wu cogo ke ninunɔɔ ni.

²² Ayiwa, Kile funɔɔ ya pye na wu loyire ni wu sefɛɛɛ ti shɛ. Lee wuu na, piimu p'a wu luu yirige, pee d'a kemɛ yaha gyɛɛgi kaa na ge, w'a luu gbo pee tãan fo xuuni.

²³ Ayiwa, w'a n̄nɔɔ n̄aari wèe piimu be na, na wèe gbegele na yaha wu n̄nɔɔ wu kaa na ge, wu bu jo wu wee n̄nɔɔ we n̄nɛhɛmɛ shɛ wèe be shizhaa na, ta yee kajuu wa yee ni? ²⁴ Bani wèe pu nɛ wu sipyiyirilee, wu ya ta wèe yiri na foro Yawutuu pu wo shi wu ye nigin ni-i dɛ! W'a wèe yiri na foro shi wusama be ni. ²⁵ Yee y'a jo Kile tudunmɔɔ Oze wo Kitabu wu ni na Kile ya jo na:

«Piimu bye nɛ sipyii taashiinɛ li ni we,

nɛ na ba pee yiri «na sipyii».

Shi wemu kaa bi dan nɛ ni-i ge,

nɛ na ba wee yiri «na taan̄niinɛ.»*

²⁶ «Xuu wemu ni p'a pu pye ge na:

«Yee nɛ nɛ sipyii we.»

Pu na ba yiri wee xuu wuyɛ pyaa ni na:

«Kile n̄i wo wuyɛ pyaa wo nagoo.»*

Kile ya yemu jo Izirayeli nagoo shizhaa na ge

²⁷ Kile tudunmɔɔ Ezayi be ya jo ni muju-ugbɔɔ ni Izirayeli nagoo shizhaa na na:

«Ali Izirayeli nagoo n̄hɛ n̄hɛ

ba suumɔ lɔhɔ n̄ɔ gbazhenhɛ nɛ we,

lee be na sipyii nigin nigin ye pu da ba nuwuuro ta.

²⁸ Bani Kafɔɔ ya kiiri wemu gbegele ge, wu na ba wee kiiri wu beeri kɔn tɔvuyo na,

na wu xɔ fɛɛfɛɛ kɔnɔ ki sipyii pu na.»*

²⁹ Kile tudunmɔɔ Ezayi ya fɛnhɛ yi jo be sanha fo taashiinɛ ni na:

«Kile-gbɔtabaaga da bye wu ya n̄nɔɔ n̄aari wèe na,

na pii yaha wà wu sefɛɛ pu ni we,

wèe bi da xhɔ fɛɛfɛɛ,

ba Sodamu kulo li sipyii p'a pye we.

Wèe bi da bye

ba Gɔmɔɔri shɛɛn ya pye we.»*

³⁰ Ayiwa, shi wusama wemu w'a pye wu jate ya nɔ tiimɛ koo li zha wu na-ɛ ge, Kile ya pee jate sipyii piimu p'a tii ge. Pu n'a daa wu gbɔɔɔ ni p'a pee tiimɛ pu ta. ³¹ Na

* 9:12 Zhenɛzi 25:23

* 9:13 Malaki 1:2-3

* 9:15 Ekizode 33:19

* 9:17 Farawɔn: Wee ninumɔ wu nɛ

Farawuna. Saan beeri w'a tiin saanra ti na Misira ni ge, wu mɛge na bye Farawɔn.

* 9:17 Ekizode 9:16

* 9:25

Oze 2:1,25 * 9:26 Oze 1:10

* 9:28 Ezayi 10:22-23

* 9:29 Ezayi 13:19; Zheremi 50:40

ta Izirayeli nagoo di bi la le puyɛ ni, kɔnhɔ p'i bye sipyitiimɛ Kile wo saliya wu koo li jaari wu funɔɔ ni. Ga pu ya lee ta wɛ. ³² Naha na wɛ? Bani Izirayeli nagoo pu ya tiimɛ pu sha n'a daa gbɔɔɔ ni wɛ. Pu bi giin na pee wo kapyegɛe ki da pee pye sipyitiimɛ. Lee funɔɔ ni a p'i gurunɔ to «ke kagerɛɛ ke» na. ³³ Ma na jo ba l'a ka kee kagerɛɛ ki shizhaa na kagana lemu na wɛ na Kile ya jo:

«Li wii, kagerɛɛ ka nɛ yaha Siyɔn kulo li ni,
sipyii na ba gurunɔ kemu na ge.
Ki na ba sipyii shaan.
Ga, sipya wemu bu dɔ kee na,
Kile da ga ba weefɔɔ nɔhɔ yaha bada
wɛ.»*

10

¹ Ayiwa na cebooloo, kaa lemu l'a sii nɛ wo jidaa, ni lemu na nɛ Kile jɛeri Izirayeli shɛɛn mu ge, lee li wa mɛ nago Kile wu pu juɔɔ wolo. ² Bani nɛ wa li sɛeri jo luu wa pu ni Kile keree na fo xuuni, ga li fungɔngɔ fɛɛɛ di jɛ pu mu wɛ. ³ Pu ya ta Kile wo tiimɛ pu cɛ wɛ, a p'i ganha na giin p'i puyɛ pye sipyitiimɛ. Pu ya ta kuu Kile wo tiimɛ pu mu wɛ. ⁴ Kirisa w'a saliya wu keree ki bɛeri jɔ fa, kɔnhɔ sipyaa sipya w'a dɔ wu na ge, Kile di weefɔɔ jate sipyitiimɛ.

Sipyaa sipya w'a dɔ Yesu na ge, wee na ba juwuuro ta

⁵ Ayiwa, lemu li da jɔ sipya pye ma jate sipyitiimɛ saliya wu baraga ni ge, Kile tudunmɔɔ Musa ya lee jo na: «Sipya wemu w'a saliya wu bɛeri koo jaari ge, weefɔɔ na ba jɔi sicuumɔ ta.»* ⁶ Sipya na jɔ tiimɛ pemu ta n'a daa gbɔɔɔ ni ge, l'a ka na ma ba pee kaa yu, «Nuɔɔ wa li na m'a mayɛ yegee wɛ na: «Jɔɔ wu d'a ba dugi di zhɛ fugba wu ni wɛ?» (Lee kɔri jɛ kanna Kirisa m'a zhaa di dirige.) ⁷ Kelee «Jɔɔ wu d'a ba digi jɔnɛ ki nɔhɔdaa wɛ?»» (Lee kɔri jɛ kanna Kirisa m'a zhaa di yirige xuu pu tɛ ni di durogo.) ⁸ Ayiwa, yekɛ Kile Kafila wu d'a jo wɛ? W'a jo na: «Jomɔ pu wa ma tɔan, pu wa ma jɔ na, pu wa ma zɔ wu bɛ na.»* Pee Jozaama pe wɛɛ ya yu sipyii pu mu jo pu dɔ Yesu

na. ⁹ Ma bu yere li na, na yi jo ma jɔ ki ni na Kafɔɔ wu jɛ Yesu, na dɔ bɛ li na ma zɔ wu na, na Kile ya wu jɛ na yeege xu ni, ma na ba shɔ. ¹⁰ Bani na dɔ Yesu na ma zɔ wu na, lee funɔɔ ni Kile ya sipya jateni sipyitiimɛ. Ma bu yi jo ma jɔ ki bɛ ni, w'a ma juɔɔ wolo. ¹¹ L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Sipyaa sipya w'a dɔ Kile na ge, wu da ga ba weefɔɔ shiige bada wɛ.»* ¹² Lee wuu na, Yawutuu yoo, shi wusama yoo, pu bɛeri jɛ nigin. Kafɔɔ nigin wu jɛ pu bɛeri Nuɔɔfɔɔ. Piimu bɛeri p'a wu mɛge yiri ge, w'a saama niɛhɛmɛ pyi pee bɛeri mu. ¹³ Bani li wa Kile Kafila wu ni na: «Sipya bɛeri w'a Kafɔɔ mɛge yiri ge, weefɔɔ na ba juwuuro ta.»*

¹⁴ Ga yirigana lekɛ na p'i da jɔ wu mɛge ki yiri, na ta pu ya dɔ wu na-ɛ wɛ? Dii p'i da jɔ dɔ wu na, na ta pu ya wu kaa logo-e wɛ? P'a wu kaa logo dii ni pii ya Kile Jozaama pu yɛɛ li pye pu mu-i wɛ? ¹⁵ P'a jɔ Kile Jozaama pu yɛɛ li pye pyegana lekɛ na wɛ? Fo pu bu pii tun, ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ na: «Piimu p'a ma ni jomɔ nizaama pu ni ge, pee pama ya jɔ xuu wu bɛeri ni.»*

¹⁶ Lee bɛ na sipyii bɛeri ya ta sɔɔ pee Kile Jozaama pu na wɛ. Yee Kile tudunmɔɔ Ezayi bɛ ya fɛnhɛ jo na:

«Wu Kafɔɔ, jɔɔ wu da dɔ

wɛɛ wo jomɔ nizaama pu na wɛ?»*

¹⁷ Ayiwa, Kile Jozaama pu wo logo funɔɔ ni n'a daa ya daa. Pee Jozaama pe, Kirisa kaa pee ya yu. ¹⁸ Ayiwa nɛ jo, li bu da mu, ta Izirayeli shɛɛn pu ya pee Jozaama pu logo wɛ? P'a pu logo cɔ! Bani li wa Kile Kafila wu ni na:

«Pe jomɔ pe ya nɔ
jɔnɛ ki bɛeri na.

Pe jomɔ pe ya nɔ

fo konɔ ki kabaya yi bɛeri na.»*

¹⁹ Ayiwa, n'a da yi jo sanha jo ta Izirayeli shɛɛn ya jomɔ pu jaha cɛ ta? Kile tudunmɔɔ Musa ya fɛnhɛ li shɛ na Kile ya jo na:

«Yee ya shi wemu wii yafiin bɛ-ɛ ge,
nɛ na ba wɛɛ keree jɛpɛɛn lenɛ yee ni.
Shi wemu yee ya wii fungɔngɔ baa fɛɛ ge,
nɛ na ba wee shi we wo

* 9:33 Ezayi 8:14; Ezayi 28:16

Zhoweli 2:32 kelee Zhoweli 3:5
Duterɛnɔmɛ 32:21

* 10:5 Levitike 18:5

* 10:15 Ekizode 33:19

* 10:8 Duterɛnɔmɛ 30:14

* 10:16 Ezayi 53:1

* 10:11 Ezayi 28:16

* 10:18 Zaburuu 19:5

* 10:13

* 10:19

keree pye yee mu loyire.»*
 20 Lee beeri kadugo na Kile tudunmoo Ezayi ya lowaa ta na li she sanha na Kile ya jo na:
 «Piimu bye pu ya ne shaa-i ge,
 pee ya ne ja.
 Piimu p'a pye pu ya kaa la shishiin shaa di je ne shizhaa na-e ge,
 ne naye she pee na.»*
 21 Ga Kile ya jo Izirayeli sheen shizhaa na na:
 «Ne na keye sanha yaha shi wa mu fo na she canja nii li xo Niwewagaa sipyii pu je pii ni n'a she fee.»*

11

Kile ya ta Izirayeli sheen wa fee fee we

1 Ayiwa ne jo, ta Kile ya wu sipyii pu wa fee fee? Bada! Bani Izirayeli shen ne be je, Ibirayima kadugo pya wa, na foro Benzhamo wo kpoo li ni. 2 Sipyii piimu jaha Kile ya bulo fo taashiine li ni ge, wu ya ta pee wa we. Kile tudunmoo Eli ya Kile jeeri Izirayeli sheen feni jeerigana lemu na ge, yemu Kile Kafila w'a jo yee shizhaa na ge, ta yee sanha yee kalaa we? 3 W'a jo: «Wu Kafoo, p'a mu tudunmoo pu gbo, na ma saraya yi tawoloyo yi be ja. Ne ye w'a kori, p'i wa giin p'i ne be gbo.»* 4 Ga dii Kile d'a wu jo sho we? W'a jo: «Namaa kabofonoo gbarashuun (7.000) ne yaha naye mu. Wee wa shishiin sanha nuguro sin ja yaperre Baali fee ni we.»* 5 Mu li wa njaa wo canja nii le be ni, Izirayeli nagoo pusamaa nigin nigin wa wa, Kile ya piimu jaha bulo na saha ni wuye pyaa wo niime wu ni ge. 6 Ayiwa, Kile bi ta w'a pee jaha bulo na saha ni wuye pyaa wo niime wu ni, wee tuun wu ni lee ya foro puye pyaa kapyegge ni-i de! Ni lee be we, niime wu da ja bye nige niime we. 7 Yi wa dii we? Lemu Izirayeli sheen ya zhaa ge, pu ya lee ta we. Ga Kile ya piimu jaha bulo ge, pee ye p'a lee ta. A sipyii pusamaa niwegee di waha. 8 Ma na jo ba l'a ka kagana lemu na Kile Kafila wu ni we na:
 «Kile ya pu zoloo fungonyo to;

w'a fanfanga pari pu jii na na pu niwegee to fo na pa no njaa na.»*
 9 A saannaa Dawuda be di jo:
 «Kaleje yaligee kii p'a li ge,
 kee ki pye pu co co tifuuyo,
 ni pu co co meere,
 ni pu jugyee gi yaaya,
 konho p'i lee wo saraa ta.
 10 Fanfanga ki pari pu jii na,
 konho pu ganha ba jaa we!
 Kile wu pu tikunjo kuri yaha tuun beeri ni!»*

Shi wusama ya juwuuro ta

11 Ayiwa ne jo, Izirayeli sheen ya kurujo ge, ta p'a to fee fee? Ahayi de! Ga pee wo piinne ki funjo ni shi wusama ya juwuuro ta, konho wee shi we wo jepreen di je Izirayeli ni. 12 Ayiwa, ni Izirayeli wo piinne k'a pye kajujo a konjo sipyii di kuduun nigbo ta, ni pu dirige w'a shi wusama pye w'a kuduun nigbo ta, wee tuun wu ni pu beeri ba jeri, na guri pa Kile mu do? Ta lee da bye kagbo na toro kisanjaa beeri taan we?
 13 Yee piimu pu je shi wusama sipyii ge, yee ni ne w'a yu nime. Kile w'a ne pye tudunmo shi wusama mu, a ne be shiin di gbooro taha na labye wu na. 14 Konho lee bu da li na ja bye, jepreen di je ne wo shi wu sipyii pu ni, fo p'i jeri konho pii di sho pu ni. 15 Kile na pu yaha kabanugo, a lee di bye kajujo na be le konjo sipyii ni Kile te ni. Wee tuun wu ni Kile ba soo pu na sanha, na pu yaha pu talege ni do? Ma ce lee na ba bye kakanhana de, ma na giin wa w'a je na foro xu ni! 16 Shinmashiime wu bu gan xo Kile mu, wusama beeri ya pye fee fee. Tige nige bu bye fee fee, ki geye yi beeri yi je fee fee.
 17 Izirayeli nagoo pu je ba oliviye tige je we. A Kile di ki geye ya kon laha wa, na mu sogi wa ka takongo ni, mu shi watii shen, mu wemu wu je sige wo oliviye tige genje ge. Kee oliviye tige ki wo niye y'a ton pemu taa ge, a pee di ganha na mu be jo shaa. 18 Lee wuu na, oliviye geye yemu p'a kon ge, ma ganha ba joo sanga pyi yee na we. Kee tabaara fungongo ke bu digi ma mu, m'a

* 10:20 Ezayi 65:1 * 10:21 Ezayi 65:2 * 11:3 Saannaa 19:10,14 * 11:4 Saannaa 19:18 * 11:8 Duterenome 29:3 * 11:10 Zaburru 69:23-24

yaa na li ce na mu ya ta yere ni niye yi ni i de, ga niye yi y'a yere ni mu ni. ¹⁹ Ma na ba ne pye na: «Ta pu ya yee geye yi kon laha wa, konho p'i ne sogi yi takongo ki ni we?» ²⁰ Nakaara baa! Yi n'a daa baara wuu na p'a yi kon laha wa, na mu sogi wa yi teger ma n'a daa wuu na. Ga ma ganha ba josaanga pyi we, ta fyagi Kile na! ²¹ Bani Kile bu bye wu ya ta junjo jaari oliviye tige see see wogo ki geye yi na we, wu da ga ba junjo jaari mu be na we. ²² Kile ya wu saama pu shee, na wu fariya wu be shee shegana lemu na ge, yi lee wii: Piimu p'a wu koo li yaha ge, w'a wu fariya wu she pee na, na wu saama pu she mu na. Ga fo ma be bu gori yaha pee saama pe ni, lee be we, pu na ba ma be kon laha wa. ²³ Izirayeli sheen be bu pu n'a daa baara ti koo yaha, Kile na ba pu sogi sanha pu talage ni, bani se wa Kile ni na kuri pu sogi sanha. ²⁴ Mu kunni ya kon laha sige oliviye tige na, na ba sogi oliviye see see wogo ki na, na ta mu ni kee di je tinuyo we. Pee piimu pu je oliviye see see wogo ki geye yi ge, ta yee sogom da ba daan sanha xuuni yiye pyaa wo tige ki na we?

Izirayeli na ba juwuuro ta cana ka

²⁵ Ayiwa na cebooloo, ne funjo ki wa y'i le Kile kanmohono le ce nime, konho yi ganha ba yiye wii fungonyo fee we. Izirayeli sheen pii wo niwegee k'a waha, konho shi wusama wo sipyii piimu jaha Kile ya bulo ge, pee beeri di fenhe juwuuro ta. ²⁶ Mu Izirayeli sheen pu beeri da ba sho ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we, na Kile ya jo na:

«Siyon kulo li ni Shovoo w'a da ba foro,
wu na ba Yakuba nagoo pu nahama pu
xo.

²⁷ Lee wa karijengee jomene ne ni pu te ni,
ne ba pu wo jurumu wu jogo laha wa
tuun wemu ni.»*

²⁸ Ayiwa, Kile wo Jozaama pu wo kabanja na, Izirayeli y'a pye Kile wo pen, a yee wo kuduun di foro lee ni. Ga jaha bulooro ti wo kabanja na, pee kaa l'a dan Kile ni pu sefelee pu wuu na. ²⁹ Bani Kile bu yaaga kemu kan, wu ya kee shuu nige we. Wu bu ma yiri, w'a ma yiri. Kile ya wu jomene jeri

we. ³⁰ Yee bi ta Kile jomene co taashiine li ni we. Ga nime, Kile ya junjo jaari yee na, na li kanjoo pye Izirayeli sheen ya Kile jomene yaha. ³¹ Mu Izirayeli sheen ya Kile jomene li yaha nime lee yahagana li na, konho Kile di junjo jaari yee na. Ga ba Kile ya junjo jaari yee na we, mu w'a da ba junjo jaari pu be na. ³² Bani Kile ya sipyii pu beeri yaha jomeeyahana li wo fanha ki noho ni, konho wu junjo jaari pu beeri na.

Kile wo tehene baa sefeere te

³³ Ee! Can na tehene je Kile wo naafuu feere te,
ni wu fungongo feere te,
ni wu laje wu na we!

Wu kiiri keree k'a ye
sipya fungongo feere na na kanha!
Sipya da ga ja wu keree pyegana ce we!

³⁴ «Jogo wu d'a Kafoo fungongo ce we?
Jogo wu d'a pye wu yerivoo we?

³⁵ Jogo wu d'a fenhe yaaga kan wu mu,
konho wu ba kee foo to we?»*

³⁶ Bani yanmuyo yi beeri y'a foro Kile ni.
Yanmuyo yi beeri yi je wee gbora ni.
Yanmuyo beeri yi je wu woyo penje k'a deri
wu mege na tuun beeri ni, tehene baa!
Amiina.

12

Naarigavono

¹ Lee wuu na na cebooloo, Kile ya jipaara temu ta we na ge, tee wuu na n'a yi jeri jo yi yiye beeri kan Kile mu ba saraga jii wogo je we, kemu ki je fefee ge. Lee l'a dan Kile ni, lee li je be sanha Kile-pene ki see see wogo. ² Yi ganha bu yi kapyegee yaha ki pinne nige ni ke konjo ke wogoo ni we. Ga yi yi yahagana li jeri na saha ni yi fungongo feere nivoro ti ni, konho Kile jidaan nijeme wemu w'a taan, wemu jo k'a fa ge, y'i wee ce shonri.

N'a daa fee ya yaa p'a labye pyi shiizhan

³ Kile ya niime wemu kan ne mu ge, wee gbora ni n'a da yi jo yi beeri nigin nigin mu jo wa shishiin ganha da wuye pele di doro wu junjo kana taan we. Ga n'a daa we Kile ya kan yi beeri nigin nigin mu ge, yi yiye tirige, y'i da wee wo junjo kana wo keree

* **11:27** Ezayi 59:20-21; Zheremi 31:33-34 * **11:35** Ezayi 40:13; Zheremi 23:18

pyi. ⁴ Sipya bæri ceepuuro ti jε ni yatenyε nɪɲɛhɛyε ni, ga yatengε ka bæri ni ki nibyii li jε. ⁵ Mu wɛɛ bε ya jɛhɛ, ga wɛɛ bæri di jε ceepuuro nigin Kirisa wo karijɛɛge ki ni. Wɛɛ bæri nigin nigin wu jε wu ceepuuro ti yatenyε ya. ⁶ Loolodahaa kiimu Kile ya kan wɛɛ mu na bε ni wu niimε wu ni ge, kee tuuyo ya jɛhɛ, kɔnhɔ wɛɛ di da Kile wo labye wu pyi ni kee ni. Li bi jε na Kile tuduro pyi, ta tee pyi ni ma wo n'a daa wu jɪŋɔ kana li ni! ⁷ Li bi jε na kapyenɛɛ pyi ma sipyɪnii mu, ta kee pyi! Ma wuu li bi jε na sipyii kalaa, la le mayε ni ma da pee kalaa! ⁸ Wemu w'a Kile Kafila yεɛ pyi ge, weefɔɔ w'a lee pyi! Wemu jε sipyii kanvɔɔ ge, weefɔɔ w'a sipyii kaan ni funvahanja ni! Wemu wu jε nahagbaa fεɛɛ na ge, weefɔɔ w'a tee pyi xuuni! Wemu wo loolodaa li jε na jɪŋɔ jaari ge, weefɔɔ w'a lee pyi ni fundanga ni!

N'a daa fεɛ ya yaa na jaari taanɲεɛge ni

⁹ Yi ganha ba yi taanɲεɛge pyi ni shuun shuun juuro ni wε! Yi kakuunɔɔ yaha k'i bye yi tanhanja keree, y'i nɔɔ yaha xuuni kasaanja na y'a byi! ¹⁰ Y'i daan ni yiye ni xuuni ba cebooloo jε wε! Yi da yiye shaanri gbɔɔɔ daha na yi sipyɪnii na! ¹¹ Yi la le yiye ni, yi ganha bu da bye saa fεɛ wε! Yi da kapyenɛɛ pyi Kafɔɔ mu ni yi zɔɔɔ pu bæri ni! ¹² Yi fundanga ta yi tadanja ki wuu na, yi pye kanhama sorovεε, y'i samɔhɔɔ le yiye ni jεɛge feni! ¹³ Y'a n'a daa fεɛ cebooloo pu tɛri pu da pu mago keree yari, yi da nabuun bε tirige! ¹⁴ Piimu p'a yi kana ge, yi da duba pyi pee mu! Y'a duba pyi, yi ganha ba lanjɪ pyi wε! ¹⁵ Piimu pu jε fundanga na ge, y'a fundanga pyi ni pee ni shiizhan, piimu p'a mɛhɛɛ suu ge, y'a mɛhɛɛ suu ni pee bε ni! ¹⁶ Yi yi fungɔnyɔ yaha y'i bye ninuyɔ, yi ganha bu da tabaara yaha ti jε yi ni wε! Ga piimu p'a puyε tirige ge, yi fara pee na! Yi ganha ba yiye wii fungɔnyɔ fεɛ-i dε!

¹⁷ Wa bu kakuunɔ pye wa na yi ni, yi ganha bu kakuunɔ la taga lee kakuunɔ le foo tɔ wε! Yi la le yiye ni yi da kasaanja pyi sipyii pu bæri naha tãan! ¹⁸ Yi la le yiye ni y'i da yi se bæri pyi, kɔnhɔ janɪŋɛ di bye yi

ni sipyii pusamaa bæri tε ni, lee bu da li na da já bye! ¹⁹ Na taanɲiinεε, yi ganha ba yi loyirigee niinε wε, ga yi lee yaha Kile kenɛ ni! Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Nε w'a da ba yee wo loyirigee ki kɔri,
na pu wo jurumu wu foo tɔ pu mu.

Kafɔɔ Kile w'a jo mu.»*

²⁰ Kile Kafila w'a li shε sanha na:

«Ma bu ma pɛn kuugo wo ja,
wu kan wu li,

ma bu wu waga wo ja,
wu kan wu gba.

Ma ba lee pyi,

l'a bye kanna naganhaa

m'a dɛri wu jɪŋɔ ni.»*

²¹ Ma ganha bu kakuuyo yaha yi ma tɛhɛnε ta wε, ga la le mayε ni m'a se ta kakuuyo yi na kasaanja wo bye funɲɔ ni.

13

N'a daa fεɛ ya yaa na kuu fanhafεɛ mu

¹ Ayiwa, sipyii bæri ya yaa na kuu fanhafεɛ mu, bani fanha ka shishiin jε kemu ya foro Kile ni wε. Piimu pu jε fanhafεɛ pu ge, Kile w'a pu tɛɲε. ² Lee na sipya wemu w'a fanha jɔmεε she ge, Kile jɔmεε weefɔɔ ya she. Piimu shiin pu wa fanha ki jɔmɛhɛε shege ge, Kile wo kiiri wu pee wa gilee na zhaan puyε jɪŋɔ ni. ³ Ma ba kasaanja pyi, mu kafyana jɪŋɔ jε fanha na wε. Ga ma ba kakuunɔɔ pyi, lee li da ma pye ma na fyagi fanha na. Ma funɲɔ bi jε nago ma ganha ba fyagi fanha na wε, wee tuun wu ni ta kasaanja pyi. Ma ba kasaanja pyi, fanha ki na da ma sɔni. ⁴ Labye wemu fanhafεɛ p'a byi ge, Kile mu p'a wu pyi yeeyε pyaa ki wo laɲɔ kaa na. Ga ma bu kakuunɔ pye, ta fyagi pu naha na dε, bani yalɔyɔ ye yi wa pu mu ge, yee wa pu mu tawaga ni wε. Kile wo labye p'a byi. P'a kakuubyii wo kakuuyo yi fɔhɔɔ tɔni pu mu, na pu kuuni. ⁵ Lee wuu na y'a yaa na kuu fanha ki mu. Fanha k'a kanhama pemu nɔni yi na ge, yi ganha bu guu ki mu pee wo jɪi fyaara yε wuu na wε, ga yi kuu pu mu. Bani y'a li cε yi zɔɔɔ pu na na kasaana li jε lii.

* **12:19** Talenɛɛ 20:22 * **12:20** Lee kɔri jε: Ma ba kasaanja pyi ma pɛn na, kakuunɔɔ kiimu p'a byi ma na ge, kee na pu pye p'a shiige. Ekizode 23:4-5; Talenɛɛ 25:21,22

⁶ Lee wuu na bε yee ya munaa pεrεmε kaan. Bani Kilε wo kapyebyii pu jε fanhafεε. P'a puyε pɔ wee labye we kaa na. ⁷ Ayiwa, sipya wemu ya yaa ni lemu ni ge, y'a lee kaan wee mu. Wemu w'a munaa pεrεmε pu shuu ge, y'a pee kaan wee mu. Wemu w'a katahanjaa ki wo wari wu shuu ge, yi da wee bε kaan wee mu. M'a yaa na fyagi wemu na ge, ma da fyagi wee na. M'a yaa na gbɔɔrɔ tεri wemu na ge, ma da gbɔɔrɔ tεri wee na.

Taanjεεgε ya yaa na pye n'a daa fɔɔ ni wu sipyinjii tε ni

⁸ Ayiwa, kaa lemu wo foo l'a yaa na pye yee na ge, lee jε yi sipyinjii wo taanjεεgε. Sipya wemu wo sipyinjii kaa l'a dan wu ni ge, weefɔɔ w'a Kilε wo saliya wu bεeri jɔ fa. ⁹ Bani saliya wu jɔmεhεε kiimu k'a yu na: «Ma ganha ga dɔdɔɔrɔ pye wε, ma ganha ga sipya gbo wε, ma ganha ga nagaara pye wε, ma ganha ga jii yeege wa yaaga feni wε,» kee jɔmεhεε kee, ni saliya wu jɔmεhεε kisanjaa bεeri ki wa le jɔmεε nigin we funjɔ ni na: «Ma sipyinjii di daan ma mu ba maye pyaa ki jε wε.» ¹⁰ Ma sipyinjii bu daan ma mu, mu da ga kakuunɔ pye wu na wε. Lee wuu na ma sipyinjii bu daan ma mu, Kilε wo saliya wu bεeri koo m'a jaari.

Na foro womɔ wo keree ki bεeri ni

¹¹ Ayiwa, y'a yaa na pe jomɔ pe jateni, bani tuun wemu ni wu jε nime ge, yiye pyaa k'a wee cε. Yi jεduun w'a nɔ nime njmunumɔ pu na, bani cana jii lemu ni wεe ya dɔ Yesu na ge, juwuuro ti wo cana jii l'a wεe tεnjε nime na toro lee cana jii le na. ¹² Piige ki jeri w'a toro dε! Nimugunɔ w'a tεnjε. Kapyeguunɔ kiimu bεeri w'a byi womɔ ni ge, wu kee bεeri jɔ yaha fεfεε, wu gbεgele wu da jaari kpεngε ki na. ¹³ W'a yaa na wu jaarigana li tii, na li fiinjε ba w'a keree pyi cana ni wε. Wu ganha bu da wuye yaha ligbɔhɔ yε na di kasa ye wε. Wu da wuye kasεri singbaa na, ni dɔdɔɔrɔ, ni kaakaara, ni yokɔɔnrɔ, ni jεpεen. ¹⁴ Yi Kafɔɔ Yesu Kirisa le yiye na ba fadenjε jε wε, yi ganha bu ceepuuro la keree jaha tenjε wε.

* 14:11 Ezayi 45:23

14

Wu ganha ba wu cebooloo jaagi wε

¹ Piimu wo fanha k'a cεrε n'a daa ni ge, yi sɔɔ pee bε na, yi pu co jɔ! Yi ganha ba zɔjuuro pyi wε! ² Sipyii pii wa dɔ li na na jɔyaliye bεeri yi jε niliye. Ga piimu wo fanha k'a cεrε n'a daa ni ge, pii wa pee ni, pee ya li ta na faa yanmuyɔ yε y'a yaa na li. ³ Piimu p'a jɔ yaliye yi bεeri li ge, pee ya yaa p'a pii pu fanri wε, piimu pu jε pu ya yi bεeri li-i ge. Piimu pu jε pu ya yi bεeri li-i ge, pee bε ganha ba yi bεeri livεε pu jaagi wε. Bani Kilε ya sɔɔ pu na. ⁴ Jɔgɔ mu di jε fo mu w'a watii wo kapyebye jaagi wε? W'a to la, w'a yere la, wu kafɔɔ wu mu lee wa. Ga wu na ba yere bε, bani se wa Kafɔɔ Kilε ni na baraga le wu ni.

⁵ Pii bε wa caya ya pɔrɔnjɔ ya na, na ta caya yi bεeri di jε nigin pii bε mu. Wa bεeri wu sɔɔ wu fungɔngɔ na, wu ganha bu nakaara le ki ni wε! ⁶ Wemu w'a caya ya pɔrɔnjɔ ya na ge, Kafɔɔ mu w'a lee pyi. Wemu bε w'a jɔyaliye yi bεeri li ge, Kafɔɔ mu wu bε ya lee pyi, bani w'a li baraga tεri Kilε na. Wemu bε wu jε wu ya jɔyaliye yi bεeri li-i ge, Kafɔɔ mu wu bε ya li pyi, na li baraga bε tεri Kilε na. ⁷ Wεe wa shishiin ya jiiifεεε pyi wuyε wuu na wε. Wεe wa shishiin di ya xhuli bε wuyε wuu na wε. ⁸ Wεe bu bye jiiifεεε ni, Kafɔɔ wuu na wεe jε tee jiiifεεε te ni. Wεe bu xhu, Kafɔɔ wuu na wεe ya xu. Lee wuu na wεe ya pye jii na la, wεe ya xu la, Kafɔɔ wuu wεe jε. ⁹ Lee l'a li pye Kirisa ya xu, na jε na foro xu ni, kɔnhɔ wu bye xuu ni wyii bεeri wo Kafɔɔ.

¹⁰ Mu kunni, jaha na mu di ma ceboro jaagi wε? Mu bε, jaha na mu bε di ma ceboro kaa yu wε? Na ta Kilε di wa da ba she kiiri kɔn wεe bεeri nigin nigin na. ¹¹ L'a ka Kilε Kafila wu ni na:

«Kafɔɔ w'a jo mu:

Nε jε jii na.

Sipyii pu bεeri

p'a da ba nuguro sin nε fεε ni.

Sipyii pu bεeri

p'a da ba Kilε sɔ ni pu jilee ni.»*

¹² Mu wεe bεeri nigin nigin wu da ba wuye pyaa kapyegεe tɔrɔ Kilε jaha tɔan.

Wù ganha ba wù cebooloo nuyə kyεegi we

¹³ Lee wuu na, wù ganha ba wùye jaagi nige we! Ga yi la le yiye ni, kaa lemu beeri l'a da já yi ceboro wa tɔɔgɔ le kakuunɔ ni, kelee na wu nuyə kyεegi ge, yi ganha ga lee la shishiin pye bada we! ¹⁴ Ne li cε, na dà be li na wù Kafɔ Yesu baraga ni jo nɔyaliye beeri yi ne fεεfεε. Ga sipya wa bu ka wii na kee k'a nɔhɔ, kee shiin k'a nɔhɔ weefɔ mu. ¹⁵ Ga ma ceboro ba nɔyalige kemu tanha, mu ba kee li wu nii na, lee di ya be wu mu we, m'a taanneyεge ki koo yaha. Sipya wemu wuu na Kirisa ya xu ge, ma ganha bu da ma yalige keree taga wee pye wu fɔ nii sicuumɔ ni niga na we. ¹⁶ Keree kiimu k'a nɔ yee mu ge, kee ya yaa na pye kapunɔ watii di fanhara shan yi na we. ¹⁷ Bani Kile wo saanra ti kapunɔ ne yalige ni yagbaya we. Ga fo tiime, ni nanine, ni fundanga kemu fεfεεε Munaa ya gaan ge. ¹⁸ Sipya wemu w'a Kirisa wo labye wu pyi ni kee fungɔngɔ ki ni ge, weefɔ w'a dan Kile ni; sipyii be na ganha na wu mesaanja yu.

¹⁹ Lee wuu na na cebooloo, keree kiimu ki ne nanine wogoo, ki d'a nɔhɔ na se ni wù beeri wo n'a daa wu ni naha na ge, wù la le wù da kee pyi! ²⁰ Ma ganha ba yaliye keree taga da Kile wo labye wu kyεegi we. Can na nɔyalige beeri ki ne fεεfεε. Ga yalige kemu wo li bu da lee na da ma ceboro tɔɔgɔ le kakuunɔ ni, kee wo li w'a kolo ma mu. ²¹ Lee wuu na ma bu já xaara yaha wà, ma ya ti xaa we, ma bu já sinme yaha wà ma ya pu gbuu we, kaa beeri li da já ma ceboro tɔɔgɔ le kakuunɔ ni ge, ma bu já kee beeri na na ki yaha wà, lee ya nɔ.

²² N'a daa wemu wu wa ma mu ge, wee mara yaha Kile naha tãan. Sipya wemu w'a yalige wii na k'a nɔ, na ki li, na ta nakaara ta shishiin ya ta wu zɔ wu ni-i ge, wee ne duba pya. ²³ Ga, wa ba yalige ka li, na ta nakaara di ne wu zɔ wu ni ki keree na, weefɔ ya jaagi. Bani kaa w'a byi wuyε pyaa ya dà lemu na na l'a saha we. Kaa beeri sipya ya byi mayε pyaa di ya dà li na na kasaana li ne li-i ge, jurumu wu ne were.

15

Wù pye Kirisa taannivεε

¹ Wèe piimu wo niye y'a curi n'a daa ni ge, wèe ya yaa na pusamaa wo keree xu, pee piimu wo fanha k'a cèrε n'a daa ni ge. Wu ganha ba wùye pyaa wo nidaan keree pyi we. ² Wèe beeri nigin nigin w'a yaa na wù sipyini wo nidaan keree pyi, puyε pyaa ki wo nɔ kaa na, kɔnhɔ pu niye di juri n'a daa wu ni. ³ Bani Kirisa bi ta na wuyε pyaa wo nidaan keree shaa na byi we. Ga l'a pye ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na: «Piimu p'a mu fanha ge, ne nuyə ni pee wo fanhara t'a to.»* ⁴ Keree kiimu beeri k'a ka Kile Kafila wu ni fo taashiine li ni ge, kee beeri ya ka kɔnhɔ k'i wèe kalaa loxulo ni, wù logoo di ninε kɔnhɔ wù tadanja ta. ⁵ Kile wemu w'a loxulo kaan wèe mu ge, Kile wemu w'a se kaan wèe mu lowaa funɔ ni ge, wee wu be yaha wu bye wù tε ni, ma na jo ba Yesu Kirisa funɔ wa li pye pyegana lemu na we. ⁶ Kɔnhɔ wù beeri di binne wù mujonɔ ki pye nigin, wù To Kile sɔ, wee wemu wu ne wù Kafɔ Yesu Kirisa To wu ge.

Sipyii pu beeri wuu na Kirisa ya pa

⁷ Kirisa ya yee co cogana lemu na ge, yi be pu yiye co mu lee cogana li na! Lee l'a pεεne tεri Kile mεge na. ⁸ Ne kunni wa da yi jo can na jo Kirisa ya pa na ba bye Kile wo kapyebye Yawutuu pu mu. Keree kiimu wo nɔmεhεε Kile bi lɔ pu sefεεε pu mu ge, a wu ba kee keree kii pye, na li shε lee funɔ ni na nɔmεε fɔ wu ne Kile. ⁹ Ba w'a pa we, a shi wusama be di Kile sɔ lee wuu na, wu saama pu wuu na, ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na:

«Lee wuu na n'a da ba ma sɔ
shi wusama tε ni,
n'a da ba yogo cee ma mu,
di ma mεge ki pele.»*

¹⁰ L'a ka sanha Kile Kafila wu ni na:
«Yee shi wusama sipyii pu beeri,
yi pinne funɔ taan ni Kile wo sipyii pu
ni!»*

¹¹ L'a nɔhɔ ka sanha Kile Kafila wu ni na:
«Yee shi wusama sipyii beeri,

* 15:3 Zaburuu 69:10

* 15:9 Zaburuu 18:50

* 15:10 Dutεrenɔmε 32:43

* 15:11 Zaburuu 117:1

y'a Kafፊ sፊni.
Sipyii pu bፆeri p'a wu sፊni!»*

¹² A Kile tudunmፊ Ezayi bፆ di jo:
«Sipya wa na ba foro
Zheze* wo kadugo nagoo pu ni,
wee na ba bye shi wu bፆeri bፆ jፊnፊ ni.
Wu na ba bye shi wu bፆeri wo tadanፊa.»*

¹³ Kile wemu wu jፆ tadanፊa kanvፊፊ sipya mu ge, wee wu yi bፆeri jፊ fundanga ni jፊnፊnፆ na n'a daa funፊፊ ni, kፊnhፊ y'i tadanፊa ta fo xuuni Fፆfፆere Munaa li gbፊፊrፊ ni.

Pፊli wo labye wu pyegana

¹⁴ Na cebooloo, nፆyፆ pyaa ya li cፆ na fiinnፆ jo yee fungeree ki jፆ na kasaanፊa pyi. Lajፆ tuugo bፆeri ki jፆ yee mu. Yee na zii jፊ da lowagaa kaan bፆ yiyፆ mu n'a daa wu shizhaa na. ¹⁵ Ga lowaa funፊፊ ni nፆ bፆ ya keree kii ka yee mu tፆyፆ ya ni na wo sፆmፆ wu ni, di yi funፊፊ to kee na. Nፆ lee pye bani Kile ya niime kan nፆ mu, ¹⁶ kፊnhፊ nፆ bye Yesu Kirisa wo kapyebye shi wusama niፆ ni, shi wemu jፆ Yawutuu shi wፆ. Labye wemu Kile ya kan nፆ mu ge, nፆ wee labye we pyi ba saraya jፊha shፊፊnrivፊፊ jፆ wፆ, na Kile wo Jozaama pu yu, kፊnhፊ yee piimu pu jፆ shi wusama ge, yee kaa di daan Kile ni, y'i bye Kile wuu, y'i bye fፆfፆere Fፆfፆere Munaa li gbፊፊrፊ ni!

¹⁷ Lee wuu na, labye we nፆ byi Kile mu ge, nፆ na jፊ naye pelፆ wee labye we wuu na Yesu Kirisa wo kariፆፆፆ ki funፊፊ ni. ¹⁸ Nፆ da ga lowaa ta di jo kaa la shishiin shizhaa na ni Kirisa ya lemu pye nፆ kenፆ kurogo wፆ, kፊnhፊ shi wusama bፆ di Kile jፊmፆፆ co. W'a nፆ tፆፆ na jፊ jomፊ, ni na kapyegፆ ni, ¹⁹ Kile Munaa li baraga ni, lee lemu wo sefፆፆ t'a jፊha shፆshፆፆ ni kakanhanፊa pye ge. Mu nፆ Kirisa wo Jozaama pu yፆፆ li pye xuu wu bፆeri ni, na li jፊ kፊn Zheruzalemu ni wu tፊan kulogoo ki bፆeri na, fo na shፆ nፊ Iliri fiige ki na. ²⁰ Xuu wemu wu jፆ Kirisa mፆፆ sanha yiri jፊ wፊ-ፆ ge, nፆ funፊፊ bye nፆ w'a Jozaama pu yu xuu watii ni ni wee xuu we bፆ wፆ, kፊnhፊ watii ganha bu shፆ da w'a wu wo labye nፊhፊ tenፆ xፊ wፊ, a nፆ shፆ na wo

wu pye wee jፊnፊ ni wፆ. ²¹ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni kagana lemu na wፆ na:

«Piimu bi sanha wu mፆፆ logo jፊ bada wፆ,
pee na ba wu jፊ.
Piimu bi sanha wu kaa logo jፊ bada wፆ,
pee na ba yi jፊha cፆ.»*

Pፊli funፊፊ wa wu shፆ Oromፆ ni

²² Ayiwa, kee keree kii k'a nፆ jፊha kፊn tፆፆፆ niፆፆፆፆ ni, nፆ da zhፆ foro yee yiri wፆ. ²³ Ga nime nፆ wo labye w'a xፊ yee fiye yi ni. Ma na jo li yee wa jፆፆ, nፆ bi giin na shፆ yee yiri tፆፆፆ kii ni. ²⁴ Wee tuun wu ni, nፆ giin di ba doro yi yiri na nigariwo ፆsipፊni fiige ki ni. Di bu shፆ yi la xፊ jፆri, yi na na tፆፆ, na na yaha nፊ na tashፆፆ ni. ²⁵ Ga nime, Zheruzalemu ni di wa se di zhፆ ma yara la kan n'a daa fፆፆ pu mu. ²⁶ Bani Masedፊni fiige ke ni Akayi fiige ki n'a daa fፆፆ p'a li kፊn puyፆ funፊፊ ni, na pu keye wፊ yiyፆ na na tun Zheruzalemu wo n'a daa fፆፆ la baa fፆፆ pu mu. ²⁷ Lee l'a bi sii taan pu mu, ga na nፊhፊ pye bፆ sanha pu nibyii. Bani ni shi wusama bፆ d'a taa ta Yawutuu pu wo Kile wu keree ki ni, pu bፆ ya yaa na Yawutuu pu tፆፆ ni pu kenፆ yanmuyፊ ni. ²⁸ Nፆ bu shፆ kee keree kii shፊፊnrፊ xፊ, na wee wari we kan pu mu, na nigariwo ፆsipፊni ni n'a da doro yi yiri wፊ. ²⁹ Nፆ li cፆ jo nፆ ba se yee yiri jo Kirisa wo niime wu nigbፊ ni n'a da zhፆ.

³⁰ Ayiwa na cebooloo, na yi jፆፆri Kafፊ Yesu Kirisa wuu na, ni Kile Munaa li wo taanፆፆፆ ki wuu na, jo zhaanra temu n'a leni ge, yi na tፆፆ tee na ni Kile-jፆፆፆ ni, ³¹ kፊnhፊ piimu jፆ Kiriceen Zhude fiige ki ni wፆ, di shፊ pee na. Wari we bፆ n'a gaanፊ di zhፆ gan Zheruzalemu n'a daa fፆፆ pu mu ge, pu bፆ di shፆ wee shፊ ni fundanga ni. ³² Lee funፊፊ ni, Kile bu sፊፊ nፆ na ba shፆ nፊ yi yiri ni fundanga ni, nፆ na ba taanፊmፊnፊ bፆ ta, na ፆmፊ jፆri yi yiri wፊ.

³³ Jፊnፊnፆ fፊፊ Kile wu fara yi bፆeri na. Amiina.

16

Pፊli fፊ mujuu

¹ Ayiwa, n'a da wፊ ceboroshፊ Febe kaa jo yi mu jo sipyisaama wu jፆ wii. Sankere wo

* 15:12 Zheze: Wee ninumፊ p'a byi Izayi.

* 15:12 Ezayi 11:1,10

* 15:21 Ezayi 52:15

egilizi wu kapyebye wa wu jε wii. Wu ba nō wà yi yíri, ² y'i wu co jō xuuni wù Kafō wo karijεεge ki wuu na! N'a daa fεε ya yaa ni baraga kemu ni ge, yi kee taha wu na! Wu mago ba yere yaaga bεeri na, yi wu tεge wu kee ta! Bani w'a cebooloo ni jεhemεε tεge, w'a nεye pyaa ki bε tεge.

³ Yi Pirisili ni wu poo Akilasi shaari! Nε kapyebyenii pu wa pii Yesu Kirisa wo karijεεge ki funjō ni.

⁴ Pee p'a nε shō, fo jεere la kaa ya fō puyε pyaa munahaa di gori li ni. Nε ye nigin ya ta pu shaari wε, ga shi wusama wo egilizii pu bεeri p'a pu shaari.

⁵ N'a daa fεε piimu bεeri p'a puyε pinneε pee yíri ge, yi pee bεeri shaari!

Yi na taanjii Epayinεti bε shaari! Wee w'a pye shenshiimε na sō Kirisa na Azi fiige ki ni.

⁶ Yi Mariyama bε shaari, wee wemu w'a labye ni jεhemε pye yi mu ge.

⁷ Yi Andoronikusi ni Zhuniyasi ye shaari! Pee jε na shi shēen, na nōhō pye na kaso pyenii bε sanha.

Pu bε kaa ya cε fo xuuni tudunmō pu tε ni, pu da nōhō dà bε Kirisa na nε jaha na.

⁸ Yi Anpiliyasi shaari, nε taanjii wu jε wii Kafō wo karijεεge ki funjō ni.

⁹ Yi Uruben shaari, wee jε wù labyenii Kirisa wo karijεεge ki ni. Yi na taanjii Sitasisi shaari!

¹⁰ Yi Apelesi shaari, wee nōhō ya wolo xuuni Kirisa mεge ki wuu na, ga, a wu mesaaja ta.

Yi Aritobuli puga shēen pu shaari!

¹¹ Yi Herōdiyōn shaari, na shi shēn we.

Narisisi puga shēen piimu pu jε Kafō wo karijεεge ki ni ge, yi pee bε shaari!

¹² Yi Tirifene ni Tirifozi shaari, pee cēe shuun we, pee ya puyε pō Kafō wo labye wu na.

Yi wù ceboroshō wù taanjii Perisidi bε shaari, wee bε ya la pye xuuni Kafō mu.

¹³ Yi Urufusi shaari, Kafō ya wemu jaha bulo ge.

Yi wu nu wu bε shaari, wee wemu nε bε ya wii na nu ge.

¹⁴ Yi wù fō kan Asenkiriti ni Filegōn ni Herimesi ni Patorobasi ni Herimasi mu! Wù cebooloo piimu bε pu wa pu yíri ge, yi wù fō kan pee bε mu!

¹⁵ Yi wù fō kan Filologi ni Zhuli mu, ni Nere ni wu ceboroshō, ni Olenpe. N'a daa fεε piimu bεeri pu wa pu yíri ge, yi pee bε shaari.

¹⁶ Y'a yiye shaari ni fεfεere taanjεεge fō ni! Kirisa wo egilizii pu bεeri ya yi shaari.

Yεε lemu Pōli ya pye ge

¹⁷ Ayiwa na cebooloo, kalaa wemu yee ya ta wē mu ge, piimu p'a wee she, na ganha na n'a daa fεε pu waagi, na pu juyō kyεεgi ge, na yi jεeri jo y'a yiye kasēri pee na. Yi sii laraga yaha pu mu! ¹⁸ Bani pee sipyii pii jε wù Kafō Kirisa wo kapyebyii wε, ga pu yacerεε tajiņε pu ma zhaa. Sipyii piimu pu jε pu ya n'a daa wu keree cε xuuni-i ge, p'a ganha na jōtanga jomō ni kafila lεlεεgeε taga na pee faanna. ¹⁹ Ga yee kunni, yee ya Kile jōmεε co cogana lemu na ge, sipyii pu bεeri wa lee cε. Lee wuu na nε funjō taan xuuni yee shizhaa na. Na funjō ki wa y'i bye fungōnyō fεε, yi da kasaanāa pyi, y'i bye fεfεε, kakuunō la shishiin ganha ba jaa yi nibyegee ki ni wε.

²⁰ Ayiwa, jeri funjō ni jajiņε fō Kile w'a da ba Shitaanni wo sefεere ti bεeri kyεεgi na yeege yi tōyō ni. Wù Kafō Yesu Kirisa wu niimε kan yi mu!

²¹ Na kapyebyenii Timote ya yi shaari, ni na cebooloo Izirayeli shēen, pee piimu pu jε Lusisi, ni Zhasōn, ni Sosipateri ge, pu bε ya yi shaari. ²² Ayiwa, Teritusi wemu w'a we sēmε we ka nε mu ge, wee bε ya yi shaari Kafō wo karijεεge ki ni. ²³ Na jatigina Gayusi ya yi shaari. Wee wu jε egilizi wu bεeri jatigi. Erasiti wemu wu jε Kulo li wariyahama wu ge, wee ni wù ceborona Karitusi ni, pee bε ya yi shaari.

[²⁴ Wù Kafɔ̌ Yesu Kirisa wu niime kan yi beeri mu! Amiina.]

Pɔli ya Kile sɔ

²⁵ Kile Jozaama pemu wo yeɛ ne pye Yesu Kirisa keree na ge, se wa Kile ni wu baraga le yee ni pee shizhaa na. Lee kaŋmɔhɔnɔ le l'a foro kpɛɛngɛ na. Li niŋmɔhɔnɔ ki bye fo yee niŋɛɛɛ. ²⁶ Ga lee ya foro nime kpɛɛngɛ na, Kile tudunmɔ̌ pu wo kafila nigama wu funɔ̌ ni. Lee ya pye na saha ni Kile kodayi wu wo ɲɔmɛɛ ni, kɔnhɔ shi wusama beeri di Kile wo Jozaama pu logo, p'i dà Yesu na, p'i wu ɲɔmɛɛ co.

²⁷ Kile ye nigin wu ɲɛ fungɔngɔ fɔ̌. Nɔɔrɔ w'a dɛri wu mɛgɛ na tɛhɛnɛ ba Yesu Kirisa gbɔɔrɔ ni. Amiina.

Korante Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu tun Korante sheen mu ge

Jɔɔ yɛ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Pɔli w'a we sɛmɛ we tun Korante egilizi wu mu. Korante wu li bye Girɛkii fiige ki kugbɔɔ le. Kegaana tapyege kulo li bye lii. Yeeponɔ ni yebyaa gbaara Pɔli ya pye Korante ni egilizi wu sinduun wu ni (Kapyegee 18).

We sɛmɛ we kakana nunɔ

Tuun wemu ni Pɔli ya we sɛmɛ we ka ge, lee bi wu ta Efese kulo li ni, Azi fiige ki ni. A Korante sheen pii di she foro wu na, na wu yege keree kii na. A w'i kee wo jɔshɔɔrɔ ka sɛmɛ wu ni. Girɛkii pu bye Korante sheen. Kawagaa nijehenje ki bi bye wà Korante egilizi wu ni ge.

Korante sheen bi taa taa. Lee wuu na Pɔli ya pu yiri na pu pinne, p'i bye nigin. Wee tuun wu ni Fɛfɛrɛ Munaa l'a loolodahaa kiimu kaan ge, a Pɔli di kalaa kan pu mu kee wo shɔnrigana nizaana shizhaa na. A wu xhɔ na jo sanha taanɛge shizhaa na we sɛmɛ we ni (1 Korante Sheen 13). Wu funɔ ki bye w'i pu yeri, n'a daa fɔɔ ya yaa na doroo torogana lemu na ge, p'i lee cɛ. Wu funɔ ki bye p'i Kile pelegana li be cɛ.

Sɛmɛ wu kafila nugbɔɔ

1 Korante Sheen 1:1-9 Pɔli fò mujuu.

1 Korante Sheen 1:10—4:21 Bɛganhara temu ti bi waagi leni pu tɛ ni ge, Pɔli ya jo ni pu ni tee keree na.

1 Korante Sheen 5 Ná wemu w'a dɔdɔɔrɔ ti pye ge, egilizi wu sipyii p'a yaa na wee yeege puyɛ tɛ ni.

1 Korante Sheen 6 N'a daa fɛɛ ya yaa na puyɛ kiiri n'a daa baa fɛɛ mu wɛ.

1 Korante Sheen 7 Celenɛnɛ ni gbajiire ni gbaxɔɔrɔ.

1 Korante Sheen 8—10 Yaperɛɛ xaara keree.

1 Korante Sheen 11 Kile pelegana egilizi ni, ni Kafɔ fɛfɛrɛ yalige ki keree.

1 Korante Sheen 12—14 Fɛfɛrɛ Munaa jidaa li wo loolodaa keree, ni taanɛge keree.

1 Korante Sheen 15 Xupɛnɛ li keree.

1 Korante Sheen 16 Wari wemu p'a pinne la baa fɛɛ pu wo dɛge wu kaa na ge, ni fò keree.

Pɔli ni Sositɛnɛ fò mujuu

¹ Nɛ Pɔli, Kile ya nɛ wemu yiri wu jidaa funɔ ni, na pye Yesu Kirisa wo tudunmɔ ge, nɛ ni wù ceborona Sositɛnɛ, wɛɛ p'a we sɛmɛ we yaa, na wu tun yee mu. ² Yee piimu pu jɛ n'a daa fɛɛ Korante kulo li ni ge, Kile ya yee piimu yiri na pye wuyɛ wuu, na yi pye fɛfɛrɛ Yesu Kirisa wo kariɛge ki funɔ ni ge. Na fara lee na, yee piimu bɛɛri p'a wù Kafɔ Yesu Kirisa mɛge ki pele na yi yaha xuu wemu bɛɛri ni ge, yee be mu wɛɛ ya wu tun. Wɛɛ Kafɔ wu jɛ wii, na jɛ yee be wo. Wɛɛ ya yi shaari: ³ Wù To Kile ni wù Kafɔ Yesu Kirisa wu niimɛ ni najinɛ kan yi mu.

Pɔli ya baraga tɛri Kile na Korante sheen wuu na

⁴ Nɛ baraga tɛri Kile na tuun bɛɛri ni yee wuu na. W'a yee le niimɛ ni Yesu Kirisa wo kariɛge ki funɔ ni, lee wuu na nɛ baraga tɛri wu na. ⁵ Yee na jɛ ni Kirisa ni kariɛge ni, Kile w'a yanmuyɔ bɛɛri kan yee mu. W'a kafila jogana wo lajɛ kan yee mu, na Kile koro li be wo lajɛ kan yee mu. ⁶ Kirisa jomɔ pu wɛɛ ya jo yee mu ge, yee ya pu kemɛ logo, na pu mara xuuni yi zɔlɔ pu na. ⁷ Lee funɔ ni, yee piimu p'a wù Kafɔ Yesu Kirisa wo cabaɲa ki sigɛe ge, Kile wo loolodaa la shishiin ya ta xuunɔ yee na wɛ. ⁸ Wee Kile yɛ pyaa ki da ba fanha kaan yee mu, fo na she nɔ wù Kafɔ Yesu Kirisa cabaɲa ki na, kɔnhɔ jaagi xuu wa shishiin ganha ba da yi na kee caɲa wɛ. ⁹ Bani Kile jɛ jomɛɛ fɔɔ. W'a yee yiri na pa lenɛ wu Ja Yesu Kirisa wo kariɛge ki ni, wee wemu wu jɛ wɛɛ Kafɔ wu ge.

Pɔli ya Korante sheen pu yeri na pu be

¹⁰ Ayiwa na cebooloo, na yi jɛɛri wù Kafɔ Yesu Kirisa mɛge ki wuu na. Yi be ni yiye ni! Yi ganha bu waagi wa shishiin yaha wu jɛ yi tɛ ni wɛ! Yi be yaha wu sii baraga ta yi tɛ ni! Y'i binne jomɛɛ na! Y'i binne fungɔnyɔ yi be na! ¹¹ Bani na cebooloo, nɛ yi logo wù ceboroshɔ Kulowe wo sipyii pii jɔ na na bɛganhara ti wa yee tɛ ni. ¹² Na pii pu wa yu yee ni na Pɔli wuu

pee ne; pii di yu na Apɔlɔsi wuu pee ne; pii di yu na Pyɛeri wuu pee ne; pii be di yu na Kirisa wuu pee ne. ¹³ Wee tuun wu ni, yee wa giin na Kirisa wu be w'a taa taa ge? Ta ne Pɔli w'a xu yee wuu na korikoritige ki na? Kelee ta ne wo mege ki na yeɛ yee ya batize? ¹⁴ Ne na pye ne sipya watii batize yee ni Kiripusi ni Gayusi kadugo na we, ne Kile shaari lee wuu na. ¹⁵ Lee funɔ ni, sipya wa shishiin wa da ja jo na ne mege na wee ya batize we. ¹⁶ Uun de, can wi! Ne wa Sitefanasi wo puga sheen pu be batize. Li bu foro pii ni, ne sipya watii ce nige ne wemu batize yee ni we. ¹⁷ Bani Kirisa ya ta ne tun na ne wa batizeli pyi we, ga na ne wa Kile Jozaama pu yeɛ li pyi. Ne di wa lee yeɛ li pyi ni sipyii wo fungongo feere ni we, konho Kirisa wo korikoritige ki xu wu ganha bu da bye kaɔnɔ baa we.

Kirisa w'a Kile wo sefeere ni wu fungongo feere ti shee

¹⁸ Bani sipyii piimu p'a piin ge, Yesu na xu korikoritige ki na, pee jomɔ pe wo yeɛ li ne pee sipyii pii mu ba nahanahara ne we. Ga na ne we mu Kile wo sefeere, we piimu p'a sho ge. ¹⁹ L'a ka be Kile Kafila wu ni na:

«Ne na ba fungonyo fee
wo fungongo feere ti kyeege,
na shizhiinme fee wo laje
wu pye kaɔnɔ baa.»*

²⁰ Lee funɔ ni, yeke fungongo fo w'i da ja jo sanha we? Yeke laje fo w'i da ja jo we? Kelee sipya wemu wu ne ke konɔ ke wo jomɔ ceɔɔ ge, yeke wu be di da ja jo we? Kile ya ke konɔ ke wo fungongo feere ti neri pye nahanahara. ²¹ Bani ke konɔ ke, ki ni ki wo fungongo feere ti ni, ki ya ja Kile ce wu wo fungongo feere ti funɔ ni we. Lee funɔ ni, Kile Jozaama pu wo yeɛ le li ne nahanahara ke konɔ ke mu ge, l'a taan Kile be mu nago piimu p'a da wu na ge, wu pee sho pee Jozaama pu wo yeɛ li funɔ ni.

²² Ayiwa, Yawutuu pii wa naha sheshere kakanhaɔaa shaa p'i kee ja nii na; Girekii pii di fungongo feere shaa. ²³ Ga we kunni, Kirisa wemu p'a kori tige na ge, wee wo jomɔ pu yeɛ we ya byi. Pee jomɔ pe

ne jugyeege jomɔ Yawutuu pu mu, na ne nahanahara shi wusama mu. ²⁴ Ga Kile ya piimu yiri ge, p'a pye Yawutuu la, p'a pye Girekii la, Kirisa wu ne pee mu Kile wo sefeere ni wu fungongo feere. ²⁵ Bani Kile wo keree kiimu sipyii ya byi nahanahara ge, kee wo fungongo feere t'a pele sipyii wo fungongo feere ti beeri na; kiimu p'a byi baraga baa wogoo ge, kee baraga ya pele sipyii pu beeri wo baraga ki na.

²⁶ Yi bu li seeri na cebooloo, yee na li ta na Kile ya yee piimu yiri ge, sipyii wo keree wiigana funɔ ni, fungonyo fee ni nehemee wa yi ni we, baraga fee ni nehemee di wa yi ni we, sipyigbo ni nehemee be di wa yi ni we. ²⁷ Ga keree kiimu sipyii ya wii nahanahara ge, kee Kile ya shonri lo na daga na ke konɔ ke wo fungonyo fee pu shiige. Kiimu p'a wii baraga baa wogoo ge, kee Kile ya shonri lo na daga na baraga fee pu shiige. ²⁸ Kaa lemu sipyii ya jerege ge, kaa lemu na sipyii ya juguni ge, kaa lemu ne yafiin be pu mu i ge, lee Kile ya shonri lo na daga na sipyii wo keree ki kyeege, kiimu p'a wii juɔ na ge. ²⁹ Lee funɔ ni, sipya wa shishiin da ja wuyee pele Kile nahagbaa na we. ³⁰ Wee Kafo Kile baraga ni yee ya je Kirisa wo karihege ki ni. Wee Kirisa we wu ne we wo fungongo feere te. Yesu Kirisa baraga ni we ya pye sipyitiime Kile mu, na bye feefe, na juwuuro ta na foro jurumu ni. ³¹ Lee wuu na l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Wemu ba da wuyee so, wufo wu wuyee so Kile wo nibyegee kii funɔ ni.»*

2

Pɔli wo Kile Jozaama yeɛ Korente sheen mu

¹ Na cebooloo, ne kunni ya she Kile wo Kile Jozaama pu jo yee mu tuun wemu ni ge, ne ta na wo kafilacene, kelee na wo fungongo feere she yee na pu tajogo ni we. ² Bani tuun wemu ni ne bye ni yee ni ge, kaa la shishiin funɔ ya tigi nige ne mu ni Yesu Kirisa ye be we, Yesu Kirisa wemu p'a kori tige na ge, fo wee ye. ³ Na fara lee na, na ne yaha yee te ni baraga bye ne ni we. Ne bi fyagi be fo na fuguri. ⁴ Ne Kile Jozaama pu yeɛ li pye na kalaa wemu kan ge, wee

* 1:19 Ezayi 29:14; Zaburuu 33:10 * 1:31 Zheremi 9:23

ya ta pye sipyii wo fungongo fere jomɔ wɛ. Ga nɛ bi na jomɔ pu yu, Kile Munaa l'i li wo sefere ti shee. ⁵ Kɔnhɔ yee wo n'a daa wu nɔhɔ ganha bu denɛ sipyii wo fungongo fere na wɛ, ga wu nɔhɔ di denɛ Kile yɛ pyaa wo sefere ti na.

Kile wo fungongo fere te

⁶ Ga lee bɛ na, sipyii piimu p'a fanha ta n'a daa wu ni ge, wɛe wo kalaa wu jɛ pee mu fungongo fere. Tee jɛ ke kɔnɔ ke wo fungongo fere wɛ. Sefere te ti wa ke kɔnɔ ke jɔnɔ ni ge, t'i jɛ tee bɛ wuuro wɛ. Kɔnɔ ke ni ki sefere ti wo fungongo fere ti na ba doro. ⁷ Ga Kile wo fungongo fere ti wo yere wɛe ya byi. Kanmɔhɔnɔ li jɛ tee fungongo fere te. T'a nɔmɔhɔ ke kɔnɔ ke sipyii na. Kile ya ti gbegele yaha wɛe mu fo na ta kɔnɔ nɔhɔ sanha zhan wɛ, kɔnhɔ wɛe di ba pɛnɛ ta. ⁸ Ke kɔnɔ ke wo sefere ta shishiin ya tee fungongo fere ti cɛ wɛ. Pu da bi ta p'a ti cɛ, pu bi da ga Kafɔ, Nɔɔrɔ Fɔ, wu kan pu kori tige na wɛ. ⁹ Ga ma na jo ba y'a ka Kile Kafila wu ni wɛ na tee fungongo fere te jɛ kaa la:

«Sipya nii sanha daha ja lemu na wɛ;

Sipya niwii sanha li logo wɛ;

Sipya sanha wu funɔ bɛ sha su li na wɛ;

Kile kaa ya dan piimu ni ge,

pee kaa na w'a li gbegele.»*

¹⁰ Na ta Kile d'a lee she wɛe na Fefere Munaa baraga ni. Bani Kile Munaa ya keree bɛeri sɛeri fo na ki cɛni, ali Kile wo kanmɔhɔnɔ ki bɛeri. ¹¹ Ma bu sipya wii, munaa le li jɛ wu ni ge, lee l'a wu fungongo cɛni; ni lee ni wɛ, sipya watii da jɔ ki cɛ wɛ. Mu li wa Kile bɛ shizhaa na, lemu li jɛ Kile ni ge, sipya wa shishiin da ga lee cɛ wɛ, fo Kile Munaa li yɛ nigin. ¹² Na ta wɛe kunni ya Kile Munaa lemu ta ge, lee ya ta pye ke kɔnɔ ke wu wɛ, ga Kile yɛ pyaa ni lee ya yiri, kɔnhɔ Kile ya kasaanɔ kiimu bɛeri loolo kan wu mu ge, wu kee bɛeri cɛ. ¹³ Lee wo kafila wɛe wa yu. Wɛe di wa ta na wu yu na bɛ ni sipyii wo fungongo fere ni wɛ, ga yemu Kile Munaa l'a yu wu mu ge, yee wɛe ya yu. Lee shegana le na wɛe wa Kile Munaa li wo can wu shee na bɛ ni liye pyaa wo kafilajo wu ni. ¹⁴ Ga Kile Munaa jɛ sipya wemu ni wɛ, weefɔ da ga gbara lee Munaa

le wo keree ki na wɛ, bani wu ma kee wii nahanahara keree wuyɛ nii ni. W'a da jɔ ki naha cɛ bɛ yere wɛ, bani Kile Munaa yɛ nigin gbɔɔrɔ ni sipya ya kee naha cɛni. ¹⁵ Lee Munaa le bu bye sipya wemu ni, weefɔ na jɔ da keree bɛeri naha shɔnri. Sipya wa shishiin di wa da jɔ jaagi shan bɛ wu na wɛ. ¹⁶ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ na: «Sipya weke wu d'a Kafɔ fungongo cɛ, ni weefɔ na jɔ wu kalaa wɛ?»* Ga wɛe kunni, wɛe ya Kirisa wo fungongo ke ta.

3

Kile wo kapyebyii pu bɛeri pu jɛ kapyebyii

¹ Ayiwa na cebooloo, li can koo ni, sipyii piimu ya jaari na sahanɔ ni Fefere Munaa jidaan ni ge, nɛ ta jo ni yee ni ba nɛ yaa na jo ni pee ni wɛ. Ga sipyii piimu p'a jaari ke kɔnɔ ke wo jidaan wu funɔ ni ge, nɛ jo ni yee ni ba nɛ yaa na jo ni pee ni wɛ. Nɛ yee yaha ba nɔhɔpiire jɛ wɛ n'a daa wu shizhaa na Kirisa na. ² Lee wuu na nɛ jirimɛ kan yee mu. Yalige kemu k'a gbile ge, nɛ ta kee kan yi mu wɛ, bani yi bi da ga jɔ ki na wɛ. Ali nijaa we bɛ ni yee wa da jɔ yalitigbilege na wɛ, ³ bani ke kɔnɔ ke jaarigana na yee wa jaari sanha. Nɛpɛnwaa ni kafilapɛherɛ te ti wa yee tɛ ni ge, na tee yaha wɔ, ta yee ya jaari mɛ ke kɔnɔ ke wo jaarigana na wɛ? Ta yee ya jaari mɛ ceepuuro lakuunɔ wo jaarigana li na wɛ? ⁴ En yee ba yu: «Pɔli wo nɛ jɛ.» kelee «Apɔlɔsi wo nɛ jɛ.» Ta yee ya doroo mɛ sipyitiilee torogana na wɛ, piimu jɛ Kile Munaa baa ge?

⁵ Wee tuun wu ni Apɔlɔsi jɛ jɔgɔ wɛ? Nɛ Pɔli bɛ di jɛ jɔgɔ wɛ? Kile wo kapyebyii yɛ wɛe jɛ, yee ya n'a daa wu ta piimu kenɛ kurogo ge. Kafɔ ya kapyenɛ kiimu kan kan wɛe mu ge, kee wɛe wa bɛeri ya byi. ⁶ Tige nɛ nɔri, a Apɔlɔsi di ki lɔhɔ le, ga Kile w'a ki pye k'a shɔ, na lɛ. ⁷ Lee funɔ ni, tige ki nɔrivɔ wu yoo, ki lɔhɔ levɔ wu yoo, wee wa shishiin jɛ yaaga bɛ wɛ. Kile wemu w'a ki pye k'a shɔ, na lɛgi ge, wee wu jɛ jɔnɔ ki na. ⁸ Tige ki nɔrivɔ we, ni ki lɔhɔ levɔ wu ni, pu bɛeri pu jɛ nigin. Kile na ba pu saraa na bɛ ni pu bɛeri nigin nigin wu nibyegee ni. ⁹ Bani wɛe bɛeri pu jɛ kapyebyii Kile

* 2:9 Ezayi 64:4 * 2:16 Ezayi 40:13

mu, yee di jε Kile wo kereye ye, kelee Kile wo piye ye.

Wa beeri wo kapyenεε ki pyegana li nɔhɔ na ba faa

¹⁰ Ayiwa, Kile ya niime wemu kan ne mu ge, na saha ni wee ni, ne puga ki nɔhɔ shan yee mu ba popye jε we, wemu jε fungɔngɔ fɔɔ ge. Watii w'a wu wo puuro jɔ kɔn na byi lee jidaa le na nime. Ga fo wa beeri bu kasεεge yaha wu wo puuro ti pyegana na. ¹¹ Bani jidaa lemu nɔhɔ k'a shan ge, lee jε Yesu Kirisa. Latii nɔhɔ wa da jɔ zhan nige lee kadugo na we. ¹² Pii na ba sannii kelee wari kelee pεεwa faakageeye taga pu wo labye wu pye lee jidaa le na. Pii be na ba pu wo labye wu pye ni tiye ni, kelee jɔ, kelee waha. ¹³ Kiiri wu wo cana jii li na ba wa beeri wo labye tuugo she na fiinne. Bani lee cana jii le wo na ki na ba wa beeri wo labye wu nɔhɔ wolo, na wu shi she. ¹⁴ Sipya wemu bu wu wo labye pye lee jidaa le na, na ki ba wee labye we nɔhɔ wolo k'i ya jɔ yaaga kyεεgi wu mu we, Kile na ba weefɔɔ saraa. ¹⁵ Ga na ki bu wemu wo labye wu sorogo, weefɔɔ da ba kuduun ta we. Wufɔɔ ye pyaa kii kunni na ba shɔ. Ga wu shɔgana li wa mε, ba na ma sipya paari, m'a ba da foro ki ni we.

¹⁶ Ta yee ya li cε na jo yee pu jε Kile wo pεεnε pugbɔhɔ ki we? Ta yee ya li cε na jo Kile Munaa l'a tiin yee funyɔ ni we? ¹⁷ Sipya wemu bu Kile wo pεεnε pugbɔhɔ ki kyεεgi, Kile be na weefɔɔ kyεεgi. Bani fεfεεre puga ki jε Kile wo pεεnε pugbɔhɔ ke, yee di jε kee pεεnε pugbɔhɔ ke.

¹⁸ Sipya wa shishiin ganha ba wuye faanna we! Wa ba wuye wii na fungɔngɔ fɔɔ wee jε na saha ni ke kɔnɔ ke wo keree ni, wufɔɔ wu wuye pye nahanaha, kɔnhɔ wufɔɔ di jɔ fungɔngɔ fεεre can can wuuro ti ta. ¹⁹ Bani ke kɔnɔ ke wo fungɔngɔ fεεre ti jε nahanahara Kile mu. L'a ka be Kile Kafila wu ni na: «Puye pyaa wo shizhiinme tifuuyo na Kile ya fungɔnyɔ fεε conɔ.»* ²⁰ L'a ka sanha Kile Kafila wu ni na: «Kafɔɔ ya fungɔnyɔ fεε pu wo fungɔnyɔ yi beeri cε. W'a li cε na kɔnɔ wa yi na we.»* ²¹ Lee wuu na sipya wa shishiin ya yaa w'a wuye pelee

sipyii wuu na we. Bani yanmuyo yi beeri yi jε yee woyo: ²² Ne Pɔli yoo, Apɔlɔsi yoo, Pyεeri yoo, kɔnɔ ke yoo, jii fεεre yoo, xu yoo, nime wo keree kii yoo, kiimu k'a ma ge, kee yoo, yee beeri jε yee woyo. ²³ Ga yeeye pyaa di jε Kirisa wuu; Kirisa di jε Kile wo.

4

Kirisa wo tudunmɔɔ pee ni pu kapyegeε

¹ Ayiwa, p'a yaa na wεe wii Kirisa wo kapyebyii, Kile wo can ninmɔhɔmɔ wu kaa ya le piimu kenε ni ge. ² Pu bu kapyenεε kaa le sipya wemu kenε ni, lemu p'a zhaa wu mu ge, lee li wa mε. Wu pye jɔmεε fɔɔ kapyenεε ki ni. ³ Neyε pyaa ki mu, yee na jɔ yemu jo ne shizhaa na, kelee sipyii na jɔ kiiri wemu kɔn ne na ge, ne lee la wii naye mu kaa latii we. Neyε pyaa ki be di wa da ga naye jaagi we. ⁴ Ne zɔ kunni sanha ne jaagi kaa la na we, ga lee di wa nago kanna sipyitiime ne jε we. Kafɔɔ wu jε ne kiiri kɔnvɔɔ. ⁵ Lee wuu na, yi ganha bu da kiiri kɔn sipya wa shishiin na, na tuun wu ta wu sanha nɔ we. Yi yere fo Kafɔɔ bu she ba! Kaa kaa l'a nɔhɔ womɔ ni ge, wu na ba kee beeri yeege kpεεngε na, na sipyii zɔlɔɔ funjɔ keree beeri she. Wee tuun wu ni pεεnε kemu ya yaa ni wemu ni ge, Kile na ba kee kan weefɔɔ mu.

⁶ Ayiwa na cebooloo, ne keree kiimu jo na ni Apɔlɔsi shizhaa na ge, ne kee beeri pye na she yee na, k'i bye yi mu kalaa. Yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, kɔnhɔ yi ganha bu yee ye we. Yee wa shishiin ya yaa w'a sipya wa wo mεge keree taga w'a wuye pelee, wa tɔn di ben wu mu we. ⁷ Bani mu wu wa mayε pelee mu lee pelegana li na ge, leke l'i wa mu mu na toro pusamaa taan we? Leke l'i wa mu mu Kile ya ta lemu kan mu mu-i we? Ayiwa, ni y'i jε Kile wo niganya mu mu, wee tuun wu ni jaha na mu di mayε pelee, na li pye kanna Kile ya ta yi kan mu mu-i we?

⁸ Ayiwa na cebooloo, yee wo xuugo ki kunni ya xɔ! Yee ya yanmuyo yi beeri ta na xɔ! Yee ya jεri saannaa, na ta wεe di sanha saanra ta we! Ne funjɔ ki wa y'i sii pye saannaa ye pyaa pyaa, kɔnhɔ wεe be di binne pye saannaa ba yi jε we. ⁹ Bani Kile jε kanna kadugo yiri w'a wεe yaha,

* 3:19 Zhɔbu 5:13 * 3:20 Zaburuu 94:11

wèe piimu pu jε Kirisa wo tudunmɔ pu ge. Wèe jε ba sipyii jε wε, p'a piimu wo kiiri kɔn na yaha xu na ge. Bani wèe ya jεri yawiiye kɔnɔ bεeri mu ba pee jε wε. Wèe ya pye yawiiye sipyii mu, ni melekεε bε mu. ¹⁰ Wee ya jεri sincere fεε Kirisa wo mεge ki wuu na, ga, a yee kunni di jεri nime fungɔnyɔ fεε pee, Kirisa wo karijεεge ki funɔ ni! Wèe ya jεri nime baraga baa sipyii, a yee di bye ni baraga ki ni! Wèe ya jεri yafanhaya, yee di pεεjε taa! ¹¹ Ali nime we bε ni, wèe wa gana xuugo ni waga keɲε ni. Cére fàya ya wù yaa wε. Kpɔɔnrɔ t'i nɔni wù na, jɔnɔ talenε di jε wù mu wε, fo na jaari jaari na yeree. ¹² Wèe ya wu cére kana labye fεni. Pu ba wù shεhε, wèe di duba pyi. Pu ba wù kana, wù na lee xu wùye ni. ¹³ Ali pu jεhε ba wèe mεge kyεεgi bε, wèe na pu jɔnɔ círi ni lotaan ni. Wèe ya jεri gara kɔnɔ mu. Wèe ya jεri kaɲɔ baa fo na pa nɔ ba nijaa jε wε.

¹⁴ Di wa pee jomɔ pe ka tun yi mu kɔnhɔ di shiige le yi jahaya ni-i dε! Ga n'a pu ka na tun yi mu, kɔnhɔ di yi kalaa ba na nagoo jε wε, piimu ya dan na ni ge. ¹⁵ Bani ali yee jεhε kalaatii ta na nɔ pu kabɔfonɔ ke (10.000) bε na, to nigin pe wu jε yee mu n'a daa wu ni. Wee jε nε, bani nε wo Kile Jozaama pu wo yεre li funɔ ni yee ya dà Yesu Kirisa na. ¹⁶ Lee wuu na, na yi jεeri y'a na wo jaarigana li taanni. ¹⁷ Kee funɔ ki ni n'a da Timote tun yi mu. Na jidaana ja wu jε wii, na jε jomεε fɔɔ Kafɔ wo karijεεge ki ni. Lemu li wa nε wo jaarigana le Kirisa wo karijεεge ki ni ge, wu na zhe yi funyɔ to lee na. Lee jaarigana li wo kalaa nε gaan tεye yi bεeri ni egilizii pu bεeri mu.

¹⁸ Pii wa bi giin yee ni na nε da guri zhe nige yee yíri wε, a peefεε di tabaara lɔ le puyε ni. ¹⁹ Ga Kile bu sɔɔ n'a da mɔ nige di shε yi yíri wε. Wee tuun wu ni, kafilagbɔ wemu pii tabaara fεε pii wa yu ge, nε ba nɔ wà, lemu li jε pu wo se kaa li ge, nε na lee cε. ²⁰ Bani Kile wo saanra ti jε jɔ kafila kajii wε, ga sefεεε kajii li jε lii. ²¹ Ayiwa, lekε kaa di wa yee na wε? Di da se ni yakpɔngɔ ni yi fεni laa? Ta di zhe ni taanjεεge ni lotaan ni?

5

Torogaguunɔ lemu l'a ja Korεnte egilizi

wu ni ge

¹ Ayiwa na cebooloo, shεnjεhεmεε p'a yi jo nε mu na dɔdɔrɔ ta ti wa yee tε ni, dɔdɔrɔ temu ti jε ali piimu bε jε Kiricεen wε, pee bε ya gbara ti na-ε ge: Nε logo na yee wa nigin w'a wu to shɔ kɔn shɔ wu na na pye wu shɔ. ² A tabaara di nɔhɔ yee ji sanha na taha lee bε na. Le kaa le bi yaa li sii yee jahaya tanha xuuni, kɔnhɔ wemu w'a li pye ge, wee di waa laha yi na. ³ Nε wa yee tε ni wε, ga na fungɔngɔ d'a pinne ni yi ni. Nε kunni ya kiiri kɔn xɔ we ná we na, ma na jo naye pyaa bε ki jε wà. ⁴ Ayiwa, yi ba ba yiye pinne tuun wemu ni Kafɔ Yesu mεge na, na bε wo fungɔngɔ ki na binne ni yi ni, na fara wù Kafɔ Yesu wo sefεεε ti na. ⁵ Y'i wee sipya we le Shitaanni keɲε ni! Kɔnhɔ wu ceepuuro ti wo lakuunɔ k'i gyεεgi, wu munaa le di ba shɔ Kafɔ Yesu cabaɲa.

⁶ Jɔnɔ wa li na yee p'a yiye kεre wε! Ta yee ya li cε na jo buuri shizhenherε nifεnhεfenherε ye t'a myɛdɔnhɔnɔ bεeri yirige wε? ⁷ Yi buuri shizhenherε nilεεε ti bεeri yeege yiye tε ni, kɔnhɔ y'i bye myɛdɔnhɔnɔ nivonɔ. Bani li can koo ni shizhenherε wa yi ni wε, na li kaɲɔnɔ pye Nuwuuro ti wo Kalenε li Dubyapige ki jε wèe mu, kemu ya wolo na pye saraga wèe wuu na ge. Kee jε Kirisa wuyε pyaa. ⁸ Wee tuun wu ni, wù kalenε li gba! Wù ganha bu li gba ni buuri shizhenherε nilεεε ti ni wε! Lee kɔri jε: Wù ganha bu li gba ni kakuuyo, kelee ni dɔdɔrɔ ni wε! Ga wù li gba ni shizhenherε baa buuri ni. Wee buuri we jε can ni fεfεεε wèe zɔlɔ pu na!

⁹ Nε yi ka na tun yee mu na sεmε wu ni jo sipyii piimu p'a taanfεεge pyi ge, jo yee ganha ba gari ni peefεε ni wε. ¹⁰ Ga lee wa nago kanna yee pu kɔn laha ke kɔnɔ ke wo taanfεεge pyevεε, ni ki natakuumɔ fεε, ni ki nagaalaa, kelee ni ki yaperεgaan bεeri na-ε dε! Lee bu yaha li pye, fo yi bu foro ke kɔnɔ puga ke ni. ¹¹ N'a da li shε yi na jo sipya wemu bεeri w'a yu na n'a daa fɔɔ wee jε, na taanfεεge pyi kelee natakuumɔ keree, kelee yaperεgaanra, kelee na shεhεε pyi, kelee singbaa, kelee nagaara ge, yi ganha bu binne ni wee wa ni kaa la shishiin na wε. Ali yee ya yaa yi pinne li bε ni wee sipya wa ni wε. ¹² Piimu jε Kiricεen wε, na kiiri kɔn pee na, lee jε nε wo nibyii wε. Ga n'a

daa fεε piimu pu wa yee wo egilizi wu ni ge, yee p'a yaa na pee wo jurumu wu kiiri koon. ¹³ Piimu jε Kiricεen wε, Kile yε pyaa na ba kiiri kōn pee na. Ga ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wε na: «Yee pu kakuubye wu kori yeege yiye tε ni.»*

6

N'a daa fεε ya yaa p'a puyε yiri fanha puga wε

¹ Naha k'a yee pye bεganhara bu jε yee wa ni wu ceboro tε ni, yee da ga shε ni pee jomō pe ni n'a daa fεε pu mu wε, ga piimu jε Kiricεen wε, yee na dεrε yiye yiri fanha puga, pee mu wε? Lee ya saha wε. ² Wee tuun wu ni ta yee ya li cε na fεfεεrε sipyii pii pu da ba kiiri kōn ke konō ke na wε? Ayiwa, ni li wa nago yee pu da ba kiiri kōn ke konō ke na, keree kiimu ki jε kafenhεfenhεnεε ge, naha na yee pye yee ganha bu jε kee shōonri yiye tε ni-i wε? ³ Ta yee ya li cε na wē pu da ba kiiri kōn ali mεlekεε pii bε na wε? Ni lee na ba bye, kafenhεfenhεnεε kii k'a byi wū tε ni ke konō ke na ge, yee na kee shōonri kanha dii wε? ⁴ Na ta kii keree kii k'a di bu jomō le yee tε ni, sipyii piimu jε yaaga bε Egilizi koo ni-i ge, yee na dεrε shε pee pye yi kiirikōn! ⁵ N'a yi yu kōnhō yiye pyaa bε di li cε na shiige ki jε kii. Shen nigin bε ya sii yee tε ni fungōngō fō wemu na jε cebooloo pu tε kayuu jo-e ya? ⁶ Ayiwa, ta l'a saha can na, nago ceboro wa wu shε kayuu tenε ni ceboro wa ni fanha puga, sipyii mu piimu jε Kiricεen wε?

⁷ Bεganhara na jε yee tε ni fo na shε yee pye yee na yiye yiri fanha mu, lee yε pyaa wa yee mu juzogoro. Naha k'a yee pye yee ya gbara yee p'a katiibaagaa kii xuli yiye ni-i wε? Naha na yee di ya gbara ye p'a nanmahara keree xuli yiye ni-i wε? ⁸ Ga fo yee na tεrε na katiibaagaa ni nanmahara ti pyi. Go yi cebooloo na yee wa ki pyi! ⁹ Ta yee ya li cε na jo taa jε sipyitiibaalaa mu Kile wo saanra ti ni-i wε? Yi ganha ba yiye faanna wε! Taanfεεge pyevεε yoo, yapεregaan yoo, dōdō yoo, namaa piimu bε ya puyε sinnεε ge, pee yoo, ¹⁰ nagaalaa yoo, natakuumō fεε yoo, singbaa yoo, yayirilee yoo, javafεε yoo, pii

p'a shishiin tajege wa Kile wo saanra ti ni wε. ¹¹ Kii yahaganjaa kii sipyii pii wa bi bye yee bε ni. Ga Kile ya yee jε, na yee pye fεεfεε na yeege kakuuyo ni, na yee pye sipyitiimεε Kafōo Yesu Kirisa mεge na, Kile Munaa li baraga ni.

Kafōo wuuro ti jε n'a daa fōo ceepuuro

¹² Pii wa yu yee ni na keree bεeri jō ya kan yee mu! Ga n'a da li shε yi na jo kuduun wa keree bεeri ni wε. Keree bεeri jō ya kan, ga nε kunni di wa da ga nayε yaha bulo kaa tuugo bεeri mu wε. ¹³ Pii bε wa yu sanha yee ni na yacεrε kaa na yalige ya yāa, yacεrε bε d'a yāa yalige kaa na. Can wu jε wii. Ga cana ka wa ma, Kile na ba yi shuun wu bεeri kyεgi. Ga sipya ceepuuro te kunni, tee ya ta yāa dōdōrō kaa na wε. Kafōo wu na ti jε, Kafōo bε di sipya ceepuuro ti marani. ¹⁴ Kile w'a Kafōo jε na yeege xu ni, wu na ba wē bε jε na yeege xu ni wu sefεεrε ti baraga ni. ¹⁵ Ta yee ya li cε na jo Kirisa yatenyε yi jε yee ceepuuro ti wε? Wee tuun wu ni, nε ma na Kirisa wu wo yatenge ka lō na taga navarashō yatenyε sogolo gε? Lee kunni ya saha wε. ¹⁶ Kelee ta yee ya li cε na jo sipyaa sipya w'a sinnε ni navarashō ni ge, ma ni wu ni, yi bεeri ya jεri ceepuuro nigin wε? Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Pu shuun wu bεeri na jεri ceepuuro nigin.»* ¹⁷ Ga sipya wemu bu wuyε kan Kafōo mu, weefōo ni Kafōo ma bye nigin wu Munaa li ni.

¹⁸ Y'a fe dōdōrō naha na. Jurumu wemu sama sipya ya byi ge, wee ya dani wu ceepuuro ti kpεengε ke na. Ga sipyaa sipya w'a dōdōrō pye ge, jurumu w'a pye wuyε pyaa ceepuuro ti na. ¹⁹ Ta yee ya li cε na jo yee ceepuuro ti jε fεfεεrε Munaa li wo Kile-pεεnε pugbōhō wε? Lee fεfεεrε Munaa le wa yee funyō ni. Kile w'a li kan yee mu. Yee jε nige yiye wuu wε. ²⁰ Bani pεewa na Kile ya yee shō. Lee wuu na y'a baraga tεri Kile na ni yi ceepuuro ti ni.

7

Celenεε kelee gbajiire keree

¹ Ayiwa, y'a yegeye yemu ka na tun na mu yi sεmε wu ni ge, wū shε yee feni. L'a jō ná mu wu ganha bu cee lō wε. ² Ga kōnhō

* 5:13 Dutεrεnomε 19:19 ni 22:21-24 ni 24:7

* 6:16 Zhεnzεi 2:24

dɔdɔɔrɔ ganha ba byi wɛ, ná bɛɛri ya yaa wu cee lenɛ, cee bɛɛri di gbaga je ná mu. ³ Ná ya yaa w'a lemu pyi wu shɔ mu ge, wu lee jɔ yaha cee wu mu. Cee bɛ ya yaa w'a lemu pyi wu poo mu ge, wu bɛ di lee jɔ yaha ná wu mu. ⁴ Bani cee ceepuuro tiyɛ pyaa jɛ wu wuuro wɛ, ga wu poo wuuro ti jɛ tii. Mu shiin li wa, ná bɛ wo ceepuuro tiyɛ pyaa jɛ wu wuuro wɛ, ga wu shɔ wuuro ti jɛ tii. ⁵ Wee tuun wu ni, yi ganha ba yiyɛ shege wɛ! Yi beshuun na já jo na bɛ yi na, na tuun wa pye yiyɛ kadugo na, kɔnhɔ y'i wee tuun we pye Kilɛ-jɛrɛgɛ na. Ga wee tuun we bu doro, y'i guri pye ni yiyɛ ni sanha! Ni lee bɛ wɛ, y'a da já yiyɛ na wɛ, lee funɔɔ ni Shitaanni bɛ na yi taanna wii di yi tɔɔgɔ le jurumu ni.

⁶ Ye n'a yu mɛ yi mu ge, yi yɛri yɛri jomo pu wa pii, li wa fanha kaa wɛ. ⁷ Li da yaha nɛ kaa na, sipyii bɛɛri ya yaa pu pye ba nɛ jɛ wɛ. Ga wa bɛɛri ni wu loolodaa li wa Kilɛ mu. Kaa la wo loolodaa wa wa mu, la betii bɛ wo loolodaa bɛ di jɛ wa bɛ mu.

⁸ Ayiwa, piimu pu wa pu sanha gbaya je, kelee na cɛɛ lenɛ-ɛ ge, ni cɛɛ piimu wo namaa p'a xu ge, nɛ funɔɔ na kunni, pee pu kori yaha mu pu yɛ ba nɛ jɛ wɛ. Lee ya jɔ shɛn. ⁹ Ga pu bu da p'a da já puyɛ na wɛ, wee tuun wu ni p'a yaa wa bɛɛri wu gbaga je, kelee na cee lenɛ. Bani, lee ya pɔɔ pu mu pu kori yaha wà mu, gbaya kelee cɛɛ la di da pu sorogo.

¹⁰ P'a n'a daa fɛɛ piimu kan xɔ puyɛ mu ge, ye n'a da jo pu mu ge, yee wa nɛyɛ pyaa wo nijoyo wɛ, ga Kafɔɔ woyo yi wa yii. Yee yi wa mɛ jo, cee wu ganha bu da wu gbaga xɔ ná wu mu wɛ! ¹¹ Cee wemu shiin bu foro wu poo mu, wee tuun wu ni w'a yaa wu wuyɛ yaha wà ná baa, kelee wu guri shɛ bɛ ni nale wu ni. Ná bɛ ya yaa wu wu shɔ yaha wɛ.

¹² Ayiwa, ye n'a da jo pusamaa mu ge, yee wa Kafɔɔ wo nijoyo wɛ; nɛyɛ pyaa k'a yee yu. Ceborona wa bu bye n'a daa fɔɔ, wu shɔ di jɛ n'a daa fɔɔ wɛ; cee wu bu sɔɔ na diin wu mu, ná wu ya yaa wu wu yaha wɛ.

¹³ Ceboroshɔ wa bɛ shiin bu bye n'a daa fɔɔ, wu poo di jɛ n'a daa fɔɔ wɛ; ná wu bu sɔɔ na cee wu mara wu shɔ, cee wu ya yaa wu foro wɛ. ¹⁴ Bani na ná wu yaha wu jɛ Kiricɛn wɛ, wu ni cee wu bu bye shiizhan, w'a Kilɛ

tɛɛnɛ. Mu shiin cee wu bɛ jɛ wu bu da wu jɛ Kiricɛn wɛ. Wu ni ná wu bu bye shiizhan, wu bɛ ya Kilɛ tɛɛnɛ. Lee kaa bɛ wɛ, pu nagoo pu na bye kanna pu jɛ Kiricɛn wɛ, na ta pu d'a Kilɛ tɛɛnɛ can can na. ¹⁵ Ga pu shuun wu ni wemu wu jɛ n'a daa baa fɔɔ wu ge, wee bu jo wu foro n'a daa fɔɔ wu ni, yi wu yaha wu foro wu ni. Wee tuun wu ni n'a daa fɔɔ w'a pye cee wu la, wu shiin ya pye ná wu la, wu na bye wuyɛ mu. Kilɛ ya yee yiri, kɔnhɔ y'i ba bye jɔɔnɛ na. ¹⁶ Bani mu cee n'a daa fɔɔ we, dii m'i da já bye m'i li cɛ na mu wu da ba ma poo wu jɔɔɔ wolo wɛ? Kelee mu ná n'a daa fɔɔ we, dii m'i da já bye m'i li cɛ na mu wu da ba ma shɔ wu jɔɔɔ wolo wɛ?

Mayɛ yaha ba ma bye a Kilɛ di ma yiri wɛ

¹⁷ Lee ninɛ na foro wà, wa bɛɛri ya yaa w'a jaari w'a sahanjɛ ni wu loolodaa ni, Kilɛ ya lemu kan wu mu ge. Kilɛ ya wufɔɔ yiri na wu yaha yahama pemu bɛ ni ge, wu da jaari w'a sahanjɛ ni pee bɛ ni. Wee kalaa we n'a gaan n'a daa fɛɛ pu mu egilizii pu bɛɛri ni. ¹⁸ Kilɛ bu sipya wa yiri na wufɔɔ ta w'a cekɔɔnrɔ pye xɔ, wufɔɔ wu wuyɛ yaha wà mu. Wu shiin bu wemu yiri na wufɔɔ ta wu sanha cekɔɔnrɔ pye wɛ, wufɔɔ ganha ba li shaa nige fo wu gɔn wɛ. ¹⁹ M'a cekɔɔnrɔ pye yoo, ma ya cekɔɔnrɔ pye-e yoo, lee la shishiin kapɔɔ jɛ wɛ. Lemu wo kapɔɔ li wa ge, lee li wa mɛ na Kilɛ wo jɔmɛɛjogoo ki koo jaari. ²⁰ Kilɛ ya wa bɛɛri yiri, na wufɔɔ yaha yahama pemu ni ge, wufɔɔ ya yaa na wuyɛ yaha pee yahama pu ni. ²¹ Kilɛ bi ma yiri na ma yaha bulooro ni, ma ganha bu lee kaa taga ma funɔɔ cɔnri wɛ. Ga tɔɔɔɔ bu da ki na jɛ ma mu m'a foro bulooro ti ni, m'a yaa ma foro ti ni. ²² Bani sipya wemu Kafɔɔ ya yiri na wu yaha bulooro ni ge, weefɔɔ ya jɛri wuyɛ wo Kafɔɔ mu. Sipya wemu bɛ di bu bye wuyɛ mu, Kirisa bu ma yiri, m'a jɛri wu bulo. ²³ Kafɔɔ ya yee shɔ pɛrɛmɛ pemu na ge, p'a waha shɛn. Wee tuun wu ni yi ganha bu bye sipyii wo buloo wɛ.

²⁴ Na cebooloo, Kilɛ ya yee bɛɛri nigin nigin wu yiri na yi yaha yahama pemu ni ge, wa bɛɛri ya yaa wu kori pee yahama pu ni.

Mudasiilee keree

²⁵ Piimu pu wa pu sanha namaa ni cèe kalɛɛ pye ja bada-ɛ ge, yemu n'a da jo pee mu ge, yee wa Kafɔɔ wo nijoyo wɛ, nɛyɛ pyaa k'a na fungɔngɔ shɛɛ pu na. Ga Kafɔɔ wo cemɛ pu baraga ni, y'a yaa yi dà na jomɔ pu na. ²⁶ Kanhama pe pu wa nime ge, pee kanhama pu wuu na nɛ li ta jo l'a pɔrɔ wa bɛɛri mu wu kori yaha ba w'a sii wɛ. ²⁷ Cee bi jɛ ma mu, ma ganha bu wu yaha wɛ. Ma shiin bi jɛ ma sanha cee lenɛ wɛ, wee tuun wu ni m'a mayɛ yaha wà mu cee baa. ²⁸ Ga lee bɛ na, ma jɛhɛ cee lenɛ, ma ya jurumu pye wɛ. Doɲɲɛ fucɛri nacebaa bɛ jɛhɛ gbaga je, wu ya jurumu pye wɛ. Ga kanhama see wo p'a da ba nɔni gbaya cèe ni cèe kafɛɛ na pu ɲiifɛɛɛ ti ni. N'a bi giin di yi ɲunɔ wolo pee kanhama pu ni.

²⁹ Ayiwa na cebooloo, ye n'a giin di jo yi mu ge, yee yi wa mɛ jo konɔ ki taaxɔɔ l'a tɛɲɛ. Wee tuun wu ni, piimu pu wa ni cèe ni ge, pee pu la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna cèe bɛ jɛ pu mu wɛ. ³⁰ Piimu p'a mɛhɛɛ suu ge, pee di la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna pu bi mɛhɛɛ bɛ suu wɛ. Piimu p'a fundanga pyi ge, pee di la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna pu bi fundanga bɛ pyi wɛ. Piimu p'a zhɔ pyi ge, pee di la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna yaaga bɛ bye pu mu wɛ. ³¹ Piimu p'a konɔ yaɲmuyɔ ye shaa ge, pee di la le puyɛ ni Kafɔɔ wo labye wu fɛni. P'i bye kanna pu bi konɔ ke yaɲmuyɔ ye shaa bɛ wɛ. Bani konɔ ni ki yaɲmuyɔ yi wa da mɔ y'i xhɔ wɛ.

³² Lee wuu na n'a bi giin jo funzhaga katii ganha bu jé yi ni wɛ. Sipya wemu wu jɛ wu sanha cee lɔ-ɛ ge, Kafɔɔ wo ɲidaan keree ki ma bye weefɔɔ wo cɔnrɔmɔ keree. Wu funzhaga kaa bɛɛri li jɛ lemu li da wu pye wu taan Kafɔɔ mu ge. ³³ Ga wemu bu cee lenɛ, wee ma ke konɔ ke wo yaɲmuyɔ kaa taga wuyɛ funɲɔ cɔnri, kɔnhɔ wu daan wu shɔ mu. ³⁴ Lee funɲɔ ni wu fungɔngɔ ki ma jɛri na wu kilee na se kabaya shuun na. Cèe piimu jɛ gbaga ni wɛ, na fara doɲɲɛ pushaa na, pee bɛ ma pu funyɔ shaa ni Kafɔɔ ɲidaan keree kaa ni, kɔnhɔ p'i já pye Kafɔɔ wuu pu keree ki bɛɛri ni. Ga cee wemu wu jɛ gbaga ni ge, wee wo funzhaga ki ma gaanɲi ke konɔ ke wo yaɲmuyɔ ye yiri,

kɔnhɔ wu daan wu poo mu. ³⁵ Yeeyɛ pyaa wo kuduun kaa na n'a ye yu, li wa nago kanna fanha n'a giin di bye yi na wɛ. Ga na funɲɔ ki wa y'i da ɲaari ɲaarigazaana na, y'i daha Kafɔɔ nɔhɔ ni ni yi zɔlɔɔ pu bɛɛri ni.

³⁶ Ná wemu bu li cɛ na wee wa da já wuyɛ co wu curɔ tàan wɛ, wu mɛhɛ wu lenɛ na saha ni wu fungɔngɔ ni. Lee jɛ jurumu wɛ. ³⁷ Ga ná wemu bu li kɔn wuyɛ funɲɔ ni na ta wa shishiin ya wu karamu wɛ, na jo wu da wu curɔ lenɛ wɛ. Wu bi dà li na, na wu fungɔngɔ kaa li takyɛɛgɛɲɛ wa da yiri xuu wa shishiin ni wɛ, ayiwa lee ya ɲɔ. ³⁸ Lee funɲɔ ni wemu bu wu curɔ lenɛ, kasaana w'a pye. Ga wemu bɛ bu sɔɔ na wu wo yaha wà lenɛ baa, lee ya pɔrɔ shɛn.

³⁹ Ayiwa, cee bɛɛri w'a gbaga je ná mu ge, na ná wu yaha ɲii na, cee w'a pɔ yaha wu na. Ga ná wu ga xhu, wee tuun wu ni w'a pye wuyɛ mu. Ná bɛɛri w'a wu taan ge, wu shɛ gbaga je wee mu, kɔnhɔ wu pye n'a daa fɔɔ. ⁴⁰ Ga nɛ wo funɲɔ na, wee cee wu bu sɔɔ na wuyɛ yaha wà mu, lee na bɔrɔ wu mu fo xuuni. Nɛ bɛ di wa giin bɛ jo Kile Munaa li wa nɛ bɛ ni.

8

Yapɛɛɛ xaara

¹ Wù shɛ nime yapɛɛɛ xaara ti wo jomɔ pu fɛni. Can wu jɛ wii na jo wèe bɛɛri pu jɛ ni lajɛ ni ma na jo ba yee wa yi yu wɛ. Ga wee lajɛ we ya tabaara leni sipya ni. Na ta taanɲɛgɛ di se ni n'a daa fɔɔ ni ɲaha na n'a daa wu ni. ² Sipya wemu ba wuyɛ wii na wee ya keree cɛ, Ayiwa wee sanha keree cɛ ba keree ya yaa k'a jɛni wɛ. ³ Ga Kile kaa ba dan sipya wemu ni, weefɔɔ Kile ya cɛ.

⁴ Ayiwa, yee ya yegenɛ pye yapɛɛɛ xaara ti shizhaa na, na ta wa na já ti xa? W'à li cɛ na jo yapɛɛgo jɛ yafiin bɛ wɛ, bani Kile nigin pe yɛ wu jɛ. ⁵ Can kunni wu jɛ wii, yaɲmuyɔ ɲiɲɛhɛyɛ wa fugba we, ni ɲiɲɛ ke na sipyii na yi pyi na kilelɛɛ, na li pye kanna kilelɛɛ ɲiɲɛhɛmɛɛ pu jɛ pu mu na fara kafɛɛ ɲiɲɛhɛmɛɛ na. ⁶ Ga wèe mu kunni, Kile nigin pe yɛ wu jɛ; wee jɛ To Kile, wee w'a yaɲmuyɔ yi bɛɛri yàa. Wee wuu bɛ wèe di jɛ. Kafɔɔ nigin pe yɛ bɛ di jɛ; wee jɛ Yesu Kirisa. Wee baraga ni yaɲmuyɔ yi bɛɛri wa yàa, wee baraga ni bɛ wèe wa ɲiifɛɛɛ na.

⁷ Ga n'a daa fεε pu bεeri wa sanha we can we cε na fiinne wε. Pii wa yee ni piimu wa bi tεε na yapεεε kaan ge. Pee ba tee xaara te xaa, pee ma li yaha puyε funyɔ ni na yapεεε xaara ti jε tii. Pu n'a daa wu wo fanha jεε funnɔ ni p'a li ta na pee ya puyε nɔrɔgɔ. ⁸ Na ta jɔyalige di wa da já wée pye wée pu Kile tεεnε wε. Wée ya te xaara te yaha wà xabaa la, lee wa da yaaga wolo wée ni wε. Wée shiin ya ti xa la, lee wa da yaaga le wée ni wε. ⁹ Ga lee bε na, yi kasεεge yaha yiyε na. Yi na já da yanmuyɔ bεeri li yi nidaa funnɔ ni. Ga wa ganha ga wu nidaa yaha wu pye kanunɔ di baraga baa fɔɔ tɔɔgɔ le kakuunɔ ni wε. ¹⁰ Bani mu wemu w'a yu na mu ya yaaga cε ge, baraga baa fɔɔ wa bu mu ja mu ya tiin na li yapεε la wo pεεnε puga ni, ta lee da wu luu waha yapεεε xaara xha na wε? ¹¹ Lee funnɔ ni, wee ceborona baraga baa fɔɔ wemu bε wuu na Kirisa ya xu ge, ta mu wo lajε wu ya pye kanunɔ na bɔɔngɔ nɔ wee na wε? ¹² Yi ba lee pyi, yi cebooloo pu jurumu y'a luu. Bani baraga jε pu ni keree kiimu wo bye na wε, yee wa pu logoo wari na waa kee na. Lee funnɔ ni Kirisa yε pyaa na y'a wee jurumu wu pyi. ¹³ Lee wuu na, yalige ke n'a da lii ge, kee bu da ki na da bye kanunɔ di nε ceboro tɔɔgɔ le jurumu ni, nε na gahari kee yalige ke ni, kɔnhɔ di ganha bu na ceboro wu pye wu to wε.

9

Kirisa wo tudunmɔ wu tayerege jε kemu ge

¹ Ayiwa, ta nε jε naye wo wε? Ta nε bε jε Kirisa wo tudunmɔ wa wε? Ta nε bε ya wù Kafɔɔ Yesu ja wε? Ta yee bε pu jε wee labye we wo kuduun Kafɔɔ na wε? ² Ali pii jεhe bye p'i ya sɔɔ li na na Kirisa wo tudunmɔ nε jε wε, yee ya yaa yee pu li cε na Kirisa wo tudunmɔ nε jε. Bani yee na jé Kafɔɔ wo karijεεge ki ni, lee li wa li shεε na Kirisa wo tudunmɔ nε jε.

³ Piimu p'a nε kaa yu, na zɔ tɛri nε na ge, we kafila we nε daga na pu jɔ shuu: ⁴ Na wée yaha wée na jε Kirisa wo tudunmɔ, ta yalige ni yagbaya ya yaa na gaan wée mu

wù labye wu wuu na wε? ⁵ Ta li ya saha nago wée bε pu wù wo shɔ wa lɔ, wee di da jaari ni wù bε ni ba Kirisa wo tudunmɔ pusamaa, ni Kafɔɔ wo ceboronamaa pee, ni Sefasi* yε jε-ε wε? ⁶ Kelee nε ni Barinabasi ni, ta wée yε p'a yaa na labye watii bε pyi, kɔnhɔ wù na já w'à wù jɔlige taa? ⁷ Mii yee d'a li logo, wa w'a sɔrɔsiire pyi, wufɔɔ di nɔhɔ kuri yere ni wuyε ni wε? Kelee wa wu εrɛzen tiire nɔri wu ganha ba ti nagoo li-i wε? Kelee wa w'a yapɔrɔyɔ naha, wu ganha ba yi jirimε gbuu-i wε?

⁸ Yi ganha ba giin na yemu sipyii wa yu ge, na yee yε nε pye na tɔɔgɔ tasinne wε. Bani yee ninuyɔ y'a ka Kile wo saliya wu bε ni. ⁹ Kile tudunmɔ Musa ya yi ka saliya wu ni na: «Ma ganha bu jɔ le nù jɔ na na wu yaha wu na shinma tanhana tanhana wε.»* Ta niiyε yε ni Kile ya wu funnɔ shaa na ye jo? ¹⁰ Li can koo ni, ta wée wuu na bε w'a yi jo wε? Wée wuu na w'a yi jo kunni. Bani li waha l'i waha, wemu w'a faa pyi ge, w'a yaa w'a wu pyi wu da daa; wemu bε w'a shinma sani ge, wu bε di da wu sani, wu da daa wu taa le na.

¹¹ Ayiwa, wée p'a Kile jomɔ pu nuguro nugi yee mu. Wee tuun wu ni wée bε na lɔ yee kenε yanmuyɔ ni, ta lee ya ye wée na? ¹² Ni pii di wa wee kuduun we taa yee mu, ta wu ya yaa ni wée ni sanha na toro peefεε taa wε? Ga wée ya ta lee pye wε. Wée ya kanhama tuugo bεeri soro wùye ni, kɔnhɔ kaa la shishiin ganha ba bari Kirisa wo Kile Jozaama pu yεε li na wε. ¹³ Yee kunni d'a li cε bε na jo piimu pu wa labye pyi Kile-pεεnε pugbɔhɔ ki ni ge, Kile-pεεnε pugbɔhɔ ki ni pee wo jɔlige ya fòro. Piimu bε pu wa saraya nizogoyo yi wo saraya yi tawologo ki ni ge, pee bε wo tahaa wa fòro yee saraya ye ni. ¹⁴ Lee ninunɔ funnɔ ni Kafɔɔ bε ya li koro yaha nago piimu p'a Kile Jozaama pu yεε li pyi ge, pee wo jɔlige di da fòro lee yεε li ni.

¹⁵ Ga nε ta le kuduun kaa le la shishiin sha yee mu wε, nε di wa ye kani bε nago wee kuduun we di da nɔni na na wε. N'a xu bε, nε lee funnɔ lɔ na toro di ke fundanga ke yaha ki shɔ na na. ¹⁶ Nε da já da Kile

* **9:5 Sefasi:** Arameye shεen jomɔ pu jε pii, Girekii ma jo na Pyεeri. Ke mεge ke kɔri wu jε na faaga. **9:9** Dutεrεnɔmε 25:4

wo Jozaama pu jo kaa taga da naye peɛ wɛ. Bani na pu yɛɛ pyi, lee ya ɲɛri nɛ ɲunɔ ni fanha kaa. Nɛ bu bye nɛ pu yɛɛ pyi bɛ wɛ, bɔɔngɔ ki da nɔ nɛ na. ¹⁷ Li da bi da nago kanna nɛyɛ pyaa mu l'a taan, a nɛ ganha na Kile Jozaama pu yɛɛ li pyi, wee tuun wu ni nɛ bi yaa ni saraa ni. Ga ni pu jo w'i ya ta w'a foro nɛyɛ pyaa ki ni wɛ, wee tuun wu ni labye wemu yɛ kaa l'a le na kenɛ ni ge, wee n'a byi. ¹⁸ Ayiwa, wee tuun wu ni leke di wa nɛ wo saraa wu wɛ? Na Kile Jozaama pu yu sipyii pu mu ma ni, kuduun wemu bɛ w'a yaa ni na ni ge, di ganha ba wee bɛ shaa wɛ. Lee ni nɛ wo saraa w'a fòro.

¹⁹ Nɛ ɲɛ sipya wa shishiin wo bulo wɛ; ga lee bɛ na nɛ kunni da naye yaha bulo sipyii bɛɛri mu, kɔnhɔ di já sipyiɲɛhemɛɛ ta Kirisa mu. ²⁰ Nɛ bu bye ni Yawutuu ni tuun wemu ni, nɛ bɛ na naye pye ba Yawutu ɲɛ wɛ, kɔnhɔ pu ɲiɲɛhemɛɛ di ɲuwuuro ta. Piimu p'a ɲaari na sahanɔ ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni ge, nɛ bu bye ni pee ni, nɛ bɛ na bye ba pee ɲɛ wɛ, na ta li can koo ni, nɛ Musa wo saliya wu koo ɲaari wɛ. Ga nɛ ma lee pyi, kɔnhɔ pu ɲiɲɛhemɛɛ di ɲuwuuro ta. ²¹ Piimu pu ɲɛ pu ya Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo ɲaari-i ge, nɛ bu bye ni pee ni, nɛ bɛ na bye ba pee ɲɛ wɛ; kɔnhɔ pu ɲiɲɛhemɛɛ di ɲuwuuro ta. Ga lee di wa nago kanna nɛ ta na Kile wo saliya wu koo ɲaari-i dɛ, bani Kirisa wo saliya wu koo nɛ ɲaari. ²² Piimu fanha k'a cɛɛ n'a daa wu ni ge, nɛ bu bye ni pee ni, nɛ bɛ na naye pye ba pee ɲɛ wɛ, kɔnhɔ pu ɲiɲɛhemɛɛ di fanha ta. Lee funɲɔ ni, piimu bu bye pyegana bɛɛri na, nɛ bu bye ni pu ni, nɛ bɛ na bye ba pu ɲɛ wɛ; kɔnhɔ li pye pyegana bɛɛri na, nigin nigin wa di ɲuwuuro ta pu ni. ²³ Kile wo Jozaama pu wuu na nɛ lee bɛɛri pyi, kɔnhɔ na bɛ di ba da pu kuduun wu ni.

²⁴ Piimu p'a ɲahazhaanri tafɛɛ ti fe ge, ta yee ya li cɛ na pu bɛɛri pu ma baa, ga shɛn nigin yɛ pe na ba ɲahagbaa li ta wɛ? Wee tuun wu ni yi bɛ pu la le yiyɛ ni, y'i da fe, kɔnhɔ yi bɛ di ba kuduun ta. ²⁵ Piimu p'a tee ɲahazhaanri tafɛɛ ti fe ge, pee ya pu yɛ tánha keree ɲiɲɛhɛɲɛɛ na. Pee wa pu wuu li pyi kuduun wemu kaa na ge, wee ya xhuu. Ga wɛɛ wa wu wuu li pyi kuduun wemu

kaa na ge, wee da ga xhɔ wɛ. ²⁶ Lee wuu na nɛ na wo tafɛɛ ti fe, ga nɛ ti fe ɲubadin wɛ; nɛ na wo kagurukpɔnyɔ yi bɛ pyi, ga nɛ wo kaguruyo yi wa se kafɛɛgɛ na wɛ. ²⁷ Nɛ na ceepuuro ti kana xuuni na naye co can can na keree ɲiɲɛhɛɲɛɛ tãan; kɔnhɔ di ganha bu Kile Jozaama pu jo sipyii pu mu, naye pyaa di dɛɛɛ pa buun wɛ.

10

Izirayeli shɛɛn wo keree k'a pye wɛɛ mu ɲaha shɛshɛɛɛ

¹ Na cebooloo, le l'a wɛɛ sefɛɛɛ pu ta na pu yaha pu na ɲaari siwaga ki ni ge, yi funɲɔ ganha bu wɔ lee na wɛ. ɲahanɔ k'a pu bɛɛri mara, a pu bɛɛri di ba suumɔ lɔhɔ ki kɔn ɲɛri. ² Pu bɛɛri p'a batize ɲahanɔ ke, ni suumɔ lɔhɔ ki ni, na bye ni Kile tudunmɔɔ Musa ni kariɲɛɛgɛ ki ni. ³ Kile ya yalige kemu kan pu mu na yiri fugba wu ni ge, pu bɛɛri p'a kee li. ⁴ Kile ya lɔhɔ kemu kan pu mu ge, pu bɛɛri p'a kee gba. Bani fɛfɛɛɛ faaga k'a bi pinne ni pu ni, na lɔhɔ kaan pu mu. Kirisa wu bye kee faaga ke. ⁵ Ga le bɛɛri kadugo na, pu ɲiɲɛhemɛɛ kapyegɛɛ ya pa daan Kile mu wɛ, lee l'a pu pye p'a xu siwaga ki ni.

⁶ Ayiwa, kii keree kii ya pye na shɛ wɛɛ na, kɔnhɔ wɛɛ bɛ ganha bu da lakuunɔ yaha ki wu le koguunɔ ni ba pee ya pye wɛ. ⁷ Pii wa bi yapɛɛɛ kaan pu ni. Yi bɛ ganha bu yiyɛ yaha yapɛɛgaan ba pee ya pye wɛ! L'a ka pee shizhaa na Kile Kafila wu ni na: «Sipyii p'a tiin na li, na gba, lee kadugo na, a p'i xhɔ na shɔ to xɔnhɔɔ na na xhɔnhɔni pu yapɛɛɛ ɲahagbaa na.»* ⁸ Pii wa bye pu ni dɔdɔɔ. Yi bɛ ganha bu da yiyɛ yaha dɔdɔɔ ba pee ya pye wɛ! Piimu p'a tee dɔdɔɔɔ ti pye ge, sipyii kabɔfonɔɔ kelɛɛ shuun ni taanri (23.000), pee p'a xu pu ni canɔ ɲii nigin funɲɔ ni. ⁹ Pii wa Kafɔɔ taanna wii pu ni. Yi bɛ ganha bu da zɔɔ yi Kafɔɔ taanna wii wɛ! Piimu p'a lee pye ge, wɔlɔɔ p'a pee nɔ na gbo. ¹⁰ Pii wa bi ɲmunu-ɲmunɔ pu ni. Yi bɛ ganha ba ɲmunu-ɲmunɔ ba pee ya pye wɛ! Piimu p'a lee pye ge, mɛɛkɛ munaawuumɔ w'a pa pee bɛɛri gbo.

¹¹ Kii bɔɔngɔ keree kii bɛɛri ya pee ta, kɔnhɔ k'i já pye ɲaha shɛshɛɛɛ wɛɛ mu. P'a

* 10:7 Ekizode 32:6

kii keree kii ka, kònho k'i ba bye kalaa wèe mu, wèe piimu pu jε taaxɔɔ li kɔjɔɔrɔ na ge.

¹² Wee tuun wu ni sipya wemu w'a wuyε wii na wee yeregana ya jɔ ge, weefɔɔ wu la le wuyε ni wu ganha bu da gurunɔ do wε.

¹³ Nɔwuuro temu t'a yee taa ge, tee ninuuro t'a sipyii pusamaa bεeri taa. Kile jε jɔmεε fɔɔ, wu da ga sɔɔ yee nɔhɔ ki wolo fo di zhe doro yi fanha ki tɛhɛnɛ taa wε. Ga tuun wemu ni nɔwuuro ti da ba nɔ yi na ge, Kile na fanha kan yi mu, kònho yi já ti xu yiye ni, na guri na taforogo bε kan yi mu.

Wù wùye tanha yaperεε keree tuugo bεeri na

¹⁴ Lee wuu na na taanjiinεε, yi sii yi tɔɔgo wolo yaperεgaanra ni fεεfεε! ¹⁵ Y'a keree kɔri cε, lee jogana le n'a yu ni yi ni. Ye n'a yu yi mu ge, yiye pyaa bε ki yi wii! ¹⁶ Wèe ba da Kafɔɔ fεfεεε yalige ki li, wèe ma baraga taha Kile na na yagbaga kemu gba ge, ta kee wa ma li shεε na Kirisa ni wèe jε karijεεge ni wu shishan pu baraga ni wε? Buuri wu bε wèe ma daa daa wùye na ge, ta wee bε ya li shεε na Kirisa ni wèe jε karijεεge ni wu ceepuuro ti baraga ni wε? ¹⁷ Buuri jɔnɔ nigin yε ki jε. Ali na wèe yaha wèe ya jεhε bε, wèe bεeri ya pinne na bye ceepuuro nigin. Bani wèe bεeri p'a ke buuri jɔnɔ nigin we taani wùye na.

¹⁸ Lemu li bi byi Izirayeli nagoo pu ninε ni ge, yi yi funɔ kɔn lee na. Piimu p'a bi ma saraga yanmuyɔ yi li pee ni ge, ta pee jε ma bye ni Kile ni karijεεge ni wε? Bani Kile wogo ki jε saraya nizogoyo yi tawologo yaaga ke. ¹⁹ Leke nε jomɔ p'i wa zheε wε? Na kɔjɔɔ li wa yaperεε ki na laa? Ta xaara te p'a gbuu ki na ge, tee na kɔjɔɔ li wa? ²⁰ Bada, lee la bε wε. Ga nε wo jomɔ p'a li shεε nago yanmuyɔ yemu yaperεgaan p'a wo na gaan yaperεε ki mu ge, jo jinaa mu p'a yee kaan, yi wa gaan Kile mu wε. Nε funɔ di wa yee pu pye karijεεge ni ni jinaa ni wε. ²¹ Yee da já da gbuu Kafɔɔ wo cεεgbuu li ni, yi da se y'a gbuu sanha jinaa bε wuu li ni wε! Yee da já da li ni Kafɔɔ ni, yi da li ni jinaa bε ni wε! ²² Kelee ta w'à giin wù Kafɔɔ wo jiizhaga ki yirige? Ta wèe fanha ya jεhε wu wogo na?

N'a daa fεε pu kapyegεe ya yaa na nɔɔrɔ tɛri Kafɔɔ mεge na

²³ «Keree bεeri jɔ ya kan» ba yee wa yi yu wε; ga kuduun jε keree bεeri ni wε. «Keree bεeri jɔ ya kan», ga keree bεeri di wa da zhe ni yee ni jaha na n'a daa wu ni wε. ²⁴ Wa shishiin ganha ba wuyε nigin wo kuduun keree shaa wε! Wa bεeri ya yaa w'a kaa pyi lemu wo kuduun wu jε watii na ge.

²⁵ Xaara tuugo bεeri y'a ja ti bεrεε caan na ge, yi ganha ba ti keree yegee wε, y'a ti xaa! Yi ganha bu nakaara ta shishiin yaha yi zɔɔɔ pu na tee wuu na wε! ²⁶ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ninε ke ni ki yanmuyɔ bεeri yi jε Kafɔɔ woyo.»*

²⁷ Wemu jε Kiricεn wε, wee wa bu yi yiri yalige na wu puga, yi bu shε wà, wu bu shε yalige tuugo bεeri kan yi mu, yi ganha bu ki keree yege wε. Yi ki li yi ganha bu da nakaara ta shishiin yaha yi zɔɔɔ pu na wε!

²⁸ Ga wa bu yi pye: «Yaperεε xaara ti jε te dε!» Wee tuun wu ni, yi ganha bu ti xa nige wε! Wemu w'a yi funɔ to ge, nakaara ti jε wu zɔ wu ni. Lee wuu na, yi ganha bu ti xa wε! ²⁹ Nε wa ye yu yee wo zɔɔɔ pu wo nakaara wuu na-ε dε! Ga wemu w'a yi funɔ to ge, wee wo zɔ wu wo nakaara wuu na.

Ayiwa, pii na ba jo yee ni na: «Naha na watii wo zɔ nakaara di da ba dεrεε jaagi shan nε na wε?» ³⁰ Yalige ke nε da lii ge, nε bu baraga taha Kile na kee wuu na, leke di da ba jaagi shan nε na kee wuu na, nε d'a baraga taha na xɔ Kile na wε?

³¹ Lee funɔ ni, yaaga kemu y'a da lii ge; yaaga kemu y'a da gba ge; kaa tuugo bεeri y'a da bye ge, kii bεeri ya yaa na nɔɔrɔ tɛri Kile na. ³² Wa shishiin ganha da kaa pye yi ni lemu na Yawutu wa, kelee Girɛki wa, kelee Kile wo Egilizi wu sipya wa jɔnɔ kyεegi wε. ³³ Yi pye ba nε jε wε! Nε la le naye ni na sipyii bεeri wo jidaa pyi keree bεeri ni. Nε naye mεge wo kuduun shaa wε, ga sipyii bεeri wo kuduun nε zhaa, kònho p'i já shɔ.

11

Cee jɔbɔɔ keree Kile pεlɛduun ni

* 10:26 Zaburuu 24:2

¹ Ayiwa, yi pye na taannivɛɛ ba nɛ bɛ ya Kirisa taanni taannigana lemu na wɛ!

² Na cebooloo, nɛ yi sɔni xuuni, bani yee ya fungɔngɔ yaha nɛ na keree bɛɛri ni, kalaa wemu bɛ nɛ kan yee mu ge, na nɔhɔ na wu bɛ koo jaari. ³ Ga kaa nigin jɛ wà, na funɔ ki wa y'i lee cɛ: Kirisa wu jɛ ná bɛɛri wo juɔɔfɔɔ; ná bɛ di jɛ wu shɔ juɔɔfɔɔ; Kile di jɛ Kirisa bɛ wo juɔɔfɔɔ. ⁴ Wee tuun wu ni, ná wemu ba Kile jɛɛri, kelee na kafila nuri Kile jɔ na na dorogo, wu ba lee la shi pyi na wu juɔ yaha k'a tɔ, wu ya baraga taha Kirisa na wɛ. ⁵ Ga cee ba Kile jɛɛri, kelee na kafila nuri Kile jɔ na na yu; wu ba lee la shi pyi na ta juɔɔ jɛ wu juɔ ni wɛ, ná we wu jɛ wu juɔɔfɔɔ wu ge, wu ya baraga taha wee na wɛ. W'a jɛri ba cee juɔmaa wo jɛ wɛ. ⁶ Cee wemu bu jo wu da juɔɔ pɔ wu juɔ ni wɛ, wee tuun wu ni wu mɛhɛ juɔhiire ti kɔn. Ga cee na wu juɔhiire kɔn, kelee na juɔ ki xuu, lee bi jɛ cee mu shiige, wee tuun wu ni w'a yaa wu juɔɔ pɔ. ⁷ Ná ya yaa wu pa wu juɔ tɔ wɛ, bani Kile jaa ni w'a yàa, na Kile wo nɔɔɔ wu bɛ shɛɛ. Ga cee di ná bɛ wo nɔɔɔ wu shɛɛ. ⁸ Bani ná ya ta foro cee ni pu yaaduun wu ni wɛ, ga cee w'a foro ná ni. ⁹ Ná di ya ta yàa cee wuu na wɛ, ga cee w'a yàa ná wuu na. ¹⁰ Lee wuu na cee ya yaa na juɔɔ pɔ mɛlɛkɛɛ pu wuu na, lee di bye nahà shɛshɛɛɛ, temu ya li shɛɛ na w'a wuyɛ tirige wu poo mu ge. ¹¹ Ga lee bɛ na, na wɛɛ yaha Kafɔ wo karijɛɛɛ ki ni, wɛɛ ya li cɛ jo cee da já bee ná baa wɛ, ná bɛ di da já bee cee baa wɛ. ¹² Bani cee w'a foro ná ni pu yaaduun ni; ga nime cee w'a ná seni, lee bɛɛri d'a foro Kile ni.

¹³ Yiye pyaa bɛ ki li wii gɛ. Ta l'a saha cee w'a Kile jɛɛri n'a daa fɛɛ ninɛ ni juɔɔ baa?

¹⁴ Na saha ni sipyii yɛ pyaa yaagana ni, ta yee wa li jaa na jo ná na wu juɔhiire yaha t'a tɔnnɔ, na shiige kaa li jɛ lere wɛ? ¹⁵ Ga na li ta cee bu wu juɔhiire yaha t'a tɔnnɔ, lee jɛ juɔirige; bani juɔɔ wege ni Kile ya juɔhiitɔnyɔ kan cee mu. ¹⁶ Ayiwa, wa ba giin wu da nakaara pyi sanha kii keree kii shizhaa na; wɛɛ kunni ya pyegana latii cɛ nige le kadugo na wɛ; pyegana latii bɛ di wa egilizi wa shishiin ni le kadugo na wɛ.

Kafɔ wo fɛfɛɛɛ yalige ki ligana

¹⁷ Ayiwa, n'a da kaa nigin wa taga yi funɔ to, nɛ kunni wa da já yi sɔ lee wuu na bada wɛ. Lee li wa mɛ. Pinnɛɛ temu yee ya byi ge, ti ya la jɔgi yee na wɛ, fo kakara. ¹⁸ Li nizhiinɛ li wa le: Nɛ logo na ba yee ya yiye pinne jomɔ na wɛ, na yee ya bɛni wɛ, yee na daa daa. Nɛ giin jo can wa bɛ pee jomɔ pe ni. ¹⁹ Li waha l'i waha yee ya yaa na taa taa, nakaara bɛ wa lee ni wɛ; kɔnhɔ piimu p'a n'a daa wu co xuuni ge, pee di jɛ shɔɔnri yi tɛ ni. ²⁰ Yee bu yiye pinne, yalige ke yee ma li ge, kee jɛ Kafɔ wo fɛfɛɛɛ yalige ki wɛ. ²¹ Bani ba yee ya yiye pinne Kafɔ wo yalige ki kaa na wɛ, yee na gburogi, wa bɛɛri na dii wuyɛ pyaa wo yalige na, na shɛ kee lɔ na li. Lee funɔ ni pii na ba gori ni xuugo ni, pii d'a tin, na gba fo na figi. ²² Wee tuun wu ni piyɛɛ jɛ yee mu-i gɛ? Ta yee ya já na li wà, na gbuu wà wɛ? Kelee y'a giin y'i Kile wo Egilizi wu yaha jate baa yaaga gɛ? Na fara lee na, piimu pu jɛ funmɔ fɛɛ pu ge, y'a giin yi shiige le pee nahaya ni kunni? Yi wa giin nɛ yeke jo wɛ? Di yi sɔ lee wuu na laa? Lee kunni da já bye wɛ!

Yeke Pɔli ya jo Kafɔ wo fɛfɛɛɛ yalige ki keree na ge

²³ Ayiwa, nɛ kalaa wemu ta Kafɔ mu, na wee ninumɔ kan yee mu ge, wee wu wa mɛ: Piige kemu ni pu bi da ba Kafɔ Yesu le kenɛ ni ge, w'a buuri lɔ kee piige ki ni, ²⁴ na baraga taha Kile na, na wu kɛgi kɛgi na kan wu kalaapiire ti mu, na jo: «Nɛ ceepuuro ti wa te, yee wuu na t'a kan. Y'a le pyi kɔnhɔ yi funyɔ di da dun ni na kaa ni.» ²⁵ Ba p'a li xɔ wɛ, a wu ɛɛɛɛɛ lɔhɔ cɛɛgbuu li bɛ lɔ kan pu mu, na jo: «Kile ya karijɛɛɛ jomɛɛ nivonɔ lemu lɔ sipyii mu nɛ shishan baraga ni ge, lee li wa mɛ ke ɛɛɛɛɛ lɔhɔ ke. Yi ba da ki gba tuun bɛɛri ni, yi ki gba kɔnhɔ yi funyɔ di do ni na kaa ni.» ²⁶ Wee tuun wu ni, tuun bɛɛri ni yee ya wee buuri we li, na kee ɛɛɛɛɛ lɔhɔ ke gbuu ge, Kafɔ wo xu wu keree yee ya yu lee funɔ ni, fo wu ga guri pa sanha.

²⁷ Lee wuu na sipyaa sipya w'a wee buuri we li, na kee lɔhɔ ke gba gbagana la na lemu ya baraga tɛri Kafɔ mɛɛɛ na-ɛ ge, weefɔɔ ya jaagi shan wuyɛ na Kafɔ ceepuuro te, ni wu shishan pu shizhaa na. ²⁸ Lee wuu na, wa bɛɛri ya yaa na fɛnhɛ wu zɔ wu nɔhɔ

wolo wii, wee tuun wu ni wufɔɔ di na wee buuri we li, wu kee lɔhɔ ke gba. ²⁹ Lee bɛ wɛ, sipya wemu w'a wee buuri we li, na kee lɔhɔ ke gbuu, na ta kɔri wemu wu jɛ yi na Kafɔɔ ceepuuro ti shizhaa na ge, wufɔɔ di ya wee jate wɛ, kiiri weefɔɔ ya shan wuyɛ jɔnɔ ni ni wee buuri we li, ni kee lɔhɔ ke gba ni. ³⁰ Lee l'a shɛnjɛhɛmɛɛ pye pii na yá, pii fanha d'a xɔ yee ni. Lee l'a pii pye p'a xu bɛ yee ni. ³¹ Wee bu fɛnhɛ wù zɔlɔɔ pu nɔhɔ wolo wii jaha na, Kilɛ wo kiiri wu da do nige wɛ jɔnɔ ni wɛ. ³² Ga Kafɔɔ ya kiiri kɔɔn wɛ na, na wɛ kuuni, kɔnhɔ kiiri ganha ba shɛ binne do wɛ jɔnɔ ni ni kɔnɔ ke wo sipyii pusamaa ni wɛ.

³³ Ayiwa na cebooloo, lee funɔɔ ni yi ba da yiyɛ pinne y'i Kafɔɔ wo fɛfɛɛɛ yalige ki li, y'a yaa na yere yiyɛ sige. ³⁴ Xuugo ba da k'a shɔ wa ni, wufɔɔ wu li wu puga wu na w'a ma; kɔnhɔ yi ganha bu da da yiyɛ pinneɛ, yi da kiiri shaan yiyɛ na wɛ.

Ayiwa, nɛyɛ pyaa ki ba nɔ wà yi yiri tuun wemu ni, nɛ na keree kisanjaa jaha shɔɔnri.

12

Loolodahaa kiimu Fɛfɛɛɛ Munaa l'a gaan ge

¹ Ayiwa na cebooloo, Fɛfɛɛɛ Munaa l'a loolodahaa kiimu kaan ge, nɛ funɔɔ ki wa y'i kee keree cɛ yi fiinnɛ. ² Yeeyɛ pyaa k'a li cɛ na jo tuun wemu ni yee di bye yee sanha Kilɛ cɛ-ɛ ge, yee bi yiyɛ yaha yapɛɛɛ kɛɛ ni, na daha ki nɔhɔ ni, na ta jɔ di wa bɛ kee yapɛɛɛ kii mu k'a yu wɛ. ³ Lee wuu na n'a yi yu yi mu, y'i li cɛ na jo Kilɛ Munaa jɛ sipya wemu ni ge, weefɔɔ da ga já jo na Yesu wu lanɔ wɛ. Fɛfɛɛɛ Munaa bu bye li jɛ sipya wemu bɛ ni wɛ, weefɔɔ bɛ da ga já jo na Kafɔɔ wu jɛ Yesu wɛ.

⁴ Loolodahaa tuuyo niɛhɛyɛ yi wa wà, ga Fɛfɛɛɛ Munaa nigin l'a ki bɛɛri kaan. ⁵ Labye wemu l'a gaan wɛ mu ge, wee labye we tuuyo y'a jɛhɛ, ga wu bɛɛri di byi Kafɔɔnumɔ we mu. ⁶ Kapyegɛ kii tuuyo bɛ d'a jɛhɛ, ga Kilɛnumɔ we w'a ki sɛfɛɛɛ kaan wù bɛɛri nigin nigin wu mu wù na byi.

⁷ Fɛfɛɛɛ Munaa l'a liyɛ shɛɛ ni loolodahaa ni, l'a kiimu kaan wɛ mu ge, kɔnhɔ wa bɛɛri di da sipyii pu bɛɛri mago jɔgi.

⁸ Lee Munaa le li ma se kan wa mu wu

na fungɔngɔ fɛɛɛ jomɔ yu, lee Munaa le ninunɔ na ba se kan wa bɛtii mu wu na lajɛ jomɔ yu. ⁹ Lee Munaa le ninunɔ ma ba wa wo n'a daa pye w'a pɛlɛ fo xuuni; lee ninunɔ na ba sɛfɛɛɛ kan sanha wa bɛ mu wu na yama fɛɛ cuunɔ. ¹⁰ Fɛfɛɛɛ Munaa li ma sɛfɛɛɛ kan wa mu wu na kakanhanjaa pyi; na sɛfɛɛɛ kan wa mu wu na Kilɛ tuduro yu. L'a se kan wa bɛ mu sanha wu na mu-naakuunɔ kii wo kapyegɛ cɛni na zhɔɔnri Fɛfɛɛɛ Munaa li wogoo ki ni. L'a ba sɛfɛɛɛ kan watii bɛ mu wu na shi watii jomɔ yu wu sanha dee pemu jo jɛ wɛ; na sɛfɛɛɛ kan wa bɛ mu sanha wee na ganha na pee jomɔ pɛ kɔri yu. ¹¹ Ga Fɛfɛɛɛ Munaa nigin we, lee li wa kii keree kii bɛɛri pyi li yɛ. Lee li wa kii loolodahaa kii bɛɛri kaan, wa bɛɛri ni ma wuu, na bɛ ni liyɛ pyaa jidaan ni.

N'a daa fɛɛ pu bɛɛri ya jɛri pye ceepuuro nigin

¹² Ayiwa, sipya ceepuuro, nigin ti jɛ tii; ga ti yatɛnyɛ d'a jɛhɛ. Wee tuun wu ni, ceepuuro yatɛnyɛ ni yi jɛhɛgana bɛɛri, ba yee wa mɛ ceepuuro nigin wɛ, wɛ piimu pu wa ni Kirisa ni kariɛɛɛɛ ni ge, mu li wa wɛ bɛ mu. ¹³ Bani Fɛfɛɛɛ Munaa nigin ni wɛ bɛɛri ya batize, na binne na bye ceepuuro nigin. Ma Yawutu la, ma Gireki la, ma bulo la, ma shiin jɛ mayɛ wo la, wɛ bɛɛri p'a Fɛfɛɛɛ Munaa nigin we ta.

¹⁴ Ayiwa, ceepuuro ya yà ni yatɛngɛ nigin ni wɛ, ga yatɛnyɛ niɛhɛyɛ ni t'a yà. ¹⁵ Tɔɔgɔ bu jo na ba ni kee di wa kɛɛ wɛ, wee tuun wu ni na kee niɛ wa ceepuuro ti ni wɛ, lee na ki niɛ kɔn wolo ceepuuro ti yatɛnyɛ yi ni ya? ¹⁶ Niwii bɛ bu jo na ba ni lee di wa jii wɛ, wee tuun wu ni na lee niɛ wa ceepuuro ti ni wɛ, lee na li niɛ kɔn wolo ceepuuro ti yatɛnyɛ yi ni ya? ¹⁷ Sipya ceepuuro bɛɛri da bi bye jii yɛ nigin, dii wu bi da da nuri wɛ? Kelee ti bɛɛri da bi da niwii yɛ na, dii wu bi da da nugo nuri wɛ? ¹⁸ Ga li can koo ni, Kilɛ ya ceepuuro yatɛnyɛ yi bɛɛri nigin nigin le ti ni, na bɛ ni wuyɛ pyaa jidaan ni. ¹⁹ Ceepuuro ti bɛɛri da bi da yatɛngɛ nigin yɛ na, ta ti bi da bye mɛ sanha ceepuuro? ²⁰ Lee wuu na ceepuuro yatɛnyɛ y'a jɛhɛ, ga ceepuuro te di jɛ nigin yɛ pɛ.

21 Lee wuu na nii da já keñe pye: «Ne yaaga wa mu ni wε.» Nuñɔ be di da já tɔɔyɔ pye: «Ne yaaga wa yee ni wε.»

Ceepuuro yatɛnyε ya yiyε keñe sogoo

22 Li can koo ni, yatɛnyε yemu wèe ya wii ceepuuro ni jo yee wo baraga k'a xɔ fo xuuni ge, yee be wo kanɔɔ li jε wà. 23 Ceepuuro ti yatɛnyε yemu wèe ya wii na jo yi jε yaaga-ε ge, yee wèe ya gemεε xuuni na toro yi saya tàan. Yemu yi jε shiige woyo ge, na baraga tɛri yee na na toro yi saya tàan. 24 Yemu jε shiige woyo wε, wèe ya kee baraga ke tuugo tɛri yee na wε. Lee yaagana le na Kile ya ceepuuro yatɛnyε yàa, yemu yi jε baraga baa ge, kɔnhɔ wèe di da baraga tɛri yee na xuuni. 25 W'a lee pye mu kɔnhɔ ceepuuro ti yatɛnyε ya shishiin ganha bu da waa laha ya na wε; ga yi bɛeri di binne, y'i da yiyε keñe sogoo. 26 Ceepuuro ti yatɛngε ka ba gana, yatɛnyε yi bɛeri yi da binne da gana ni kee ni. Yatɛngε ka bu pɛɛnɛ ta, yatɛnyε yi bɛeri yi da binne funɔ taan ni kee ni.

27 Yee bɛeri p'a pinne na bye Kirisa wo ceepuuro. Yee bɛeri nigin nigin wu jε wu ceepuuro ti yatɛnyε ya. 28 Lee tenɛgana li na Kile ya pii tenɛ Egilizi wu ni wu labye wu kaa na. Pu nizhiilee jε Kirisa wo tudunmɔɔ, pu shuun wuu jε piimu p'a nuri Kile jɔ na na dorogo ge, pu taanri wuu jε karamɔgɔlɔɔ; lee kadugo na a wu sefɛɛɛ kan pii mu pu na kakanhaɲaa pyi, na sefɛɛɛ kan pii mu pee na yama fɛɛ cuuɲɔ, na se kan pii mu pu na pusamaa tɛri, na pii pye ɲahagbaa fɛɛ, na sefɛɛɛ kan pii mu pu na shi watii jomɔ yu pu sanha dee pemu jo ɲa wε. 29 Ta l'a yaa pu bɛeri pu pye Kirisa wo tudunmɔɔ? L'a yaa pu bɛeri p'a nuri Kile jɔ na p'a dorogo ya? L'a yaa pu bɛeri pu pye karamɔgɔlɔɔ ya? Ta pu bɛeri mu sefɛɛɛ ya kan p'a kakanhaɲaa pyi? 30 Ta pu bɛeri mu sefɛɛɛ ya kan p'a yama fɛɛ cuuɲɔ? Ta pu bɛeri mu sefɛɛɛ ya kan p'a shi jomɔ patii yu? Ta pu bɛeri mu sefɛɛɛ ya kan p'a pee shi jomɔ pe kɔri yu?

31 Ayiwa, loolodahaa kiimu wo tayerege k'a pɛɛ xuuni ge, y'a kee kaa kilee. Ga kaa lemu li wa kii bɛeri ɲaha na ge, nime n'a da lee she yi na.

13

Taanɲɛɛge

1 Ayiwa, li jεhe da nago ne sipyii pu bɛeri wo shi jomɔ pe cε na yu, na melekεε pu be wo pu cε, taanɲɛɛge di jε ne ni wε, ne jomɔ pu jε ya yaaga be jɔ wε. Ne jɛri maga, kelee yatinɲε, na tunmɔ yε yeege. 2 Ali ne jεhe da bi kafila nuri Kile jɔ na na dorogo; kelee kanmɔhɔɲɔɔ kii bɛeri wo laje, ni cεmε pe bɛeri wo sefɛɛɛ ya kan ne mu; kelee ne n'a daa wu baraga ya pɛɛ fo na faaboboyo kɔngi na leri yi tayahana ni, na ta taanɲɛɛge di jε ne ni wε, ne jε yafiin be wε. 3 Ali ne jεhe da na keñe yanmuyɔ bɛeri loolo la baa fɛɛ na, na sɔɔ na na ceepuuro ti be kan pu sorogo be, taanɲɛɛge bye k'i jε ne ni wε, lee la shishiin ya yaaga jɔ ne na wε.

4 Taanɲɛɛge luu ya mara, taanɲɛɛge ya saama pyi, jɛpɛɛn jε taanɲɛɛge ni wε, taanɲɛɛge ya ɲɔsanga pyi wε, taanɲɛɛge ya tabaara pyi wε, 5 taanɲɛɛge ya shiige kaa pyi wε, taanɲɛɛge ya kiyε kuduun shaa wε, taanɲɛɛge luu ya yiri tɔvuyo na wε, taanɲɛɛge jε ni funguunɔ ni wε, 6 taanɲɛɛge ya fundanga pyi katiibaagaa shizhaa na wε, ga can keree na k'a fundanga pyi, 7 taanɲɛɛge ya keree bɛeri yafani, taanɲɛɛge ya daa sipyii na keree bɛeri ni, taanɲɛɛge fungɔngɔ ya leri ki tadanɲa na wε, taanɲɛɛge ya keree bɛeri soro.

8 Taanɲɛɛge ya xhuu bada wε; piimu pu wa nuri Kile jɔ na na dorogo ge, lee na ba xhɔ; shi jomɔ patii wo loolodahaa ki na ba xhɔ; cεmε pu be na ba xhɔ. 9 Bani wèe wo cεmε pu jɔ ya ta fa wε, jomɔ pemu be wèe ya nuri Kile jɔ na na dorogo ge, wèe di ya pu be bɛeri taa wε. 10 Ga lemu wo jɔ k'a fa ge, lee ba ba cana kemu, lemu li jε li jɔ ya fa-ε ge, lee na xhɔ.

11 Tuun wemu ni ne bi bye nɔhɔcɛɛɛ ge, ne jomɔ yoo, na fungɔngɔ yoo, na keree ɲaha cɛgana yoo, kii bɛeri bi bye nɔhɔpiire wogoo. Ga ba ne pa lε wε, keree kiimu bɛeri ki jε nɔhɔpiire wogoo ge, a ne kee bɛeri jɔ yaha. 12 Ali nime be ni, keree kiimu wèe ya ɲaa ge, wèe ya ki bɛeri taa na ɲaa wε. Ki jε kanna jaawiige ni wèe ya ki wii, na bye wèe ya ki bɛeri ɲaa wε. Ga cana nii la wa ma, wu na ba kee keree ki ɲa ɲaha ni ɲaha. Ali niɲaa be ni, keree kiimu ne cε ge, ki jɔ ya fa

wε. Ga canja jii la wa ma, nε na ba keree ki bεeri cε fo na nɔ ki tehene na, ba Kile ya nε cε mε wε.

¹³ Ayiwa, kii keree taanri we, kii k'a kori yaha nime: n'a daa fεere, ni tadanja, ni taanrege. Ga ki bεeri wo nighɔɔ di jε taanrege.

14

Kile Munaa li wo loolodahaa k'a yaa na pu bεeri mago jɔgi

¹ Ayiwa na cebooloo, lee wuu na y'a yaa yi fεnhε taanrege sha keree bεeri jaha na! Fεfεere Munaa l'a loolodahaa kiimu kaan ge, yi da kee bε shaa! Ga na nuri Kile jɔ na na dorogo wo loolodaa le, y'a lee shaa xuuni. ² Wemu ba shi watii jomɔ* yu, weefɔɔ ya yu ni sipyii ni wε, ga Kile ni wu ma yu. Keree kiimu wu ma yu Fεfεere Munaa li gbɔɔrɔ ni ge, kee ma ηmɔhɔ, bani wa shishiin ya ki ceni wε. ³ Ga wemu ba kafila nuri Kile jɔ na na yu, sipyii ni weefɔɔ ma yu, kɔnhɔ pu da se jaha na n'a daa wu ni, samɔhɔrɔ di da jin pu ni, pu da lopine taa. ⁴ Wemu ba shi watii jomɔ yu wuyε nigin wo n'a daa weefɔɔ ya luu na se jahagbaa na. Ga wemu ba kafila nuri Kile jɔ na na yu, n'a daa fεε pu bεeri wo n'a daa wu weefɔɔ ma luu na se jaha na. ⁵ Nε funjɔ ki wa Kile di se kan yi bεeri mu, y'i j'a y'a shi watii jomɔ yu. Ga lemu l'a dan nε ni sanha na toro lee bε taa ge, lee li wa mε jo Kile wu se kan yi mu yi da nuri wu jɔ na y'a dorogo sipyii mu. Bani na kafila nuri Kile jɔ na na yu, lee kanjɔ ya pεle na toro shi jomɔ patii wo jo taa. Fo pee shi jomɔ pe kɔri bu jo, p'i na j'a she ni Egilizi wu n'a daa wu ni jaha na.

⁶ Ayiwa na cebooloo, nε bu she yee yiri nime we ni, nε di ya she Kile wo kashεε la paari yee mu wε, nε di ya Kile wo laje watii keree jo yee mu wε, nε di ya jomɔ pa logo Kile jɔ na na torogo yee mu wε, nε di ya she yee kalaa wε; ga fo na shi jomɔ patii yu yee mu, leke nε di da jɔ yee na lee funjɔ ni wε? ⁷ Wù jaha sheshεere lɔ yatinye ya na, sibenε* kelee koni: Mεhεε ki bye k'i ya yu ki jogana na wε, dii wa da bye wu li cε

na le jegulo le li wa sibenε li mεε le, kelee koni wu mεε li wε? ⁸ Maga kemu pu ma wi kashennjɔɔ pu na gbegele foro ge, kee maga ke bye k'i ya wi ki wigana na wε, kashennjɔ weke w'i da gbegele wε? ⁹ Mu li wa yee bε mu. Jomɔ pe yee ya giin di jo ge, yee ba pee yu shi jomɔ patii ni, dii sipya di da bye wu pee kɔri cε wε? Pee jomɔ pe ya jeri ba kafεεge jε wε. ¹⁰ Shi jomɔ tuuyo nijehεyε yi wa kɔjɔ ke na, ga yi bεeri di wa ni kɔri ni. ¹¹ Ga sipya watii ba yu ni nε ni shi watii jomɔ ni nε di ya pee nuri wε, wemu w'a yu ni nε ni ge, nε jeri weefɔɔ mu nabun, a weefɔɔ bε di jeri nε mu nabun.

¹² Ayiwa, ba ni yee di wa Fεfεere Munaa li wo loolodahaa ki la pyi, wee tuun wu ni, kiimu k'a se ni Egilizi ni jahagbaa na ge, y'a kee shaa yi kee ta xuuni. ¹³ Lee wuu na wemu ba shi watii jomɔ yu, weefɔɔ ya yaa w'a Kile jεeri kɔnhɔ wu j'a w'a pee jomɔ pe kɔri yu. ¹⁴ Bani nε ba Kile jεeri shi watii jomɔ ni, nε zɔ wu ma bye jεrege ki na, ga jomɔ pe nε yu ge, nε fungɔngɔ ke di ya labye pyi pee shizhaa na wε. ¹⁵ Wee tuun wu ni nε di da leke pye wε? N'a da Kile jεeri ni na zɔ wu ni, ga n'a da wu jεeri ni na fungɔngɔ ki bε ni. N'a da Kile masɔjɔ yoyo cee ni na zɔ wu ni, ga nε na da yi cee ni na fungɔngɔ ki bε ni. ¹⁶ Lee kaa bε wε, mu ba baraga tɔri Kile na shi jomɔ patii ni, wemu wu jε wà sipyiire ti ni wee ya pee jomɔ pu nuri-i ge, dii wee di da j'a «Amiina» jo mu Kile-jεrege ki na wε? Bani ye mu ya yu ge, wu ya yi cε wε. ¹⁷ Ali na mu Kile-jεrege ki ta k'a jɔ bε, ki ya yaaga bε le wee wo n'a daa wu ni wε.

¹⁸ Nε shi jomɔ patii nijehεmε yu ali na toro yee taa, nε baraga taha Kile na lee wuu na. ¹⁹ Ga n'a daa fεε pinnere ni, jɔjii kaguro wemu jaha ya cε ge, na kee k'a ye taga sipyiire ti kalaa, nε lee funjɔ lɔ na toro jɔjii kabɔfɔjɔɔ kε (10.000) jo taa shi jomɔ patii ni pemu jaha ya cε-ε ge.

²⁰ Na cebooloo, yi ganha ba yi funyɔ kɔɔn ba nɔhɔpiire jε-ε wε. Kakuuyo shizhaa na kunni y'a yaa na pye ba pubinnεe jε wε. Ga funzhaga shizhaa na y'a yaa yi pye sipyiileye. ²¹ L'a ka Kile Kafila wu ni na:

* **14:2 Shi watii jomɔ:** Pee jε shi jomɔ pemu ma m'a yu Kile wo sefεere ti funjɔ ni ma di sanha dee pu jo ja-ε ge. Pu na j'a bye jijnε ke wo shi jomɔ kelee melekeε wo jomɔ. * **14:7 Sibenε:** Lee jε faan.

«Shi watii wo jomɔ ni n'a da ba jo ni we shi we ni.

Nabuun jɔyɔ na n'a da ba jo ni wu ni. Ga lee be na p'a da ba ne jomɔ pu logo we.

Kafɔɔ w'a jo mu.»*

²² Lee wuu na, na yu shi watii jomɔ ni, piimu je Kiriceen we, Kile wo naha sheshere ti je tere pee mu, t'i je naha sheshere n'a daa fee mu we. Ga na kafila nuri Kile jɔ na na yu sipyii mu, tee je Kile wo naha sheshere n'a daa fee mu, ga piimu je Kiriceen we, t'i je naha sheshere pee mu we.

²³ Yiye pyaa be ki li wii ge! Yee egilizi wu sipyii pu beeri bu puye pinne, yee beeri ba shi watii jomɔ yu, a piitiilee di nɔ yee ta yee na pee yu, kelee piimu je Kiriceen we, pee ya nɔ yee ta mu, ta pu da jo na yee beeri juɲmogoo k'a yiri we? ²⁴ Ga yee beeri ba jomɔ nuri Kile jɔ na na dorogo. Wemu je Kiriceen we, a wee wa di nɔ wà, kelee sipya watii. Yemu w'a nuri yee jɔ na ge, wu zɔ wu na wu jaagi yee na. Pee jomɔ pe na ba kiiri kɔn wu na! ²⁵ Keree kiimu beeri k'a ηmɔhɔ wu funɲɔ ni ge, kee beeri na zheε kpεenge na. W'a nuguro sin, na wu naha buri, na Kile peεε, na jo: «Can can na Kile wa ni yee ni.»

Keree ki beeri ya yaa na zhɔnri ki shɔnrigana na

²⁶ Ayiwa na cebooloo, y'a yaa y'a lemu pyi ge, lee li wa mε. Yi ba yiye pinne, Kile-peeεε kelee wu masɔɲɔ yogo bu da wa mu, wu ki cee. Jomɔ bu da wa mu di daga pusamaa kalaa, wu pu jo. Kile bu da w'a kashεε she wa na, wufɔɔ be wu lee jo. Kile bu da w'a shi watii jomɔ she wa na, wufɔɔ wu pee jo. Wa be bu da na da já pee jomɔ pe kɔri jo, weefɔɔ be wu pee jo. Ga ki beeri ya yaa k'a byi kɔnhɔ n'a daa fee pu da se naha na n'a daa wu ni. ²⁷ Li bu da pu na da shi watii jomɔ jo, sipyii shuun kelee taanri ye w'a yaa na pee jo nigin nigin na. Wa betii di da wà weefɔɔ di da pee jomɔ pe kɔri yu! ²⁸ Wa bye wu ya ta wemu na já da pee jomɔ pu kɔri yu we, wee tuun wu ni piimu pu je ni pee jomɔ pu wo loolodahaa ki ni ge, pee ya yaa na cari puye na. Wa ba da wu wo jo, wu pu jo wuyε funɲɔ ni wu ni Kile ni,

wa ganha bu da wu wo mujuu li yeege nige sipyiire ti te ni we.

²⁹ Piimu p'a kafila nuri Kile jɔ na na yu ge, pee ba da jo, pu shuun kelee pu taanri ye wu jo, pusamaa di niwegee shan ni pee woyo yi ni, p'i yi suguri. ³⁰ Ga Kile bu kashεε la she sipyiεenge ka na, wemu w'a bi yiri yere na yu ge, weefɔɔ ya yaa wu cari wuyε na. ³¹ Yee beeri na já da nuri Kile jɔ na na dorogo nigin nigin, kɔnhɔ pu beeri di kalaa ta, samɔhɔ be di jé pu ni. ³² Kile ya lee loolodaa le kan sipyii piimu mu p'a nuri wu jɔ na p'a dorogo ge, se wa pee sipyii pii ni pu já kuu puye mu. ³³ Bani Kile ya ta pye kawuriye Kile we, ga nɔnɔje Kile wu je wii.

Ayiwa, ma na jo ba li wa fεfεεε sipyii pu wo egilizii pu beeri ni we, ³⁴ yi ba yiye pinne, cεε pu ya yaa pee p'a jomɔ luu p'a yu we. Li ya saha pee p'a yu egilizi wu funɲɔ ni we. P'a yaa pu puye tirige ma na jo ba Kile wo saliya jomεhεε k'a yi yu we. ³⁵ Pii ba giin p'i kaa la yegenε pye p'i li naha cε, peefεε pu pu namaa yege lee kaa li na deeye ni. Li ya saha cee wu yiri w'a yu n'a daa fee pinneε ni we.

³⁶ Wee tuun wu ni ta yee yiri Kile Kafila w'a yiri? Kelee ta yee ye na w'a da? ³⁷ Wa ba wuyε wii na jomɔ wee ya nuri Kile jɔ na na yu, kelee na Fεfεεε Munaa l'a loolodaa la kan wee mu, weefɔɔ ya yaa wu li cε na ye ne yu ge, na Kafɔɔ wo jomεhεε ki je kii. ³⁸ Ga wufɔɔ bu bye w'i ya sɔɔ pe jomɔ pe na we, yi be ganha bu wufɔɔ jate we!

³⁹ Ayiwa na cebooloo, y'a yaa y'a kaa lemu shaa xuuni ge, lee li wa mε. Na jomɔ nuri Kile jɔ na na dorogo sipyii mu. Wa be ba yu shi watii jomɔ ni, yi ganha bu weefɔɔ be naha kɔn we. ⁴⁰ Ga yi da keree ki beeri pyi ki kacε na, ki beeri di da byi k'a se ki pyeganjaa na.

15

Yesu nixhugo ki je je keree

¹ Ayiwa na cebooloo, ne Kile Jozaama pemu jo yee mu ge, pee pemu na yee ya sɔɔ na gori yaha pu ni ni lowaa ni ge, n'a yi funyɔ tirige pee na sanha. ² N'a yi kalaa pu ni kalaagana lemu na ge, yi ba pu koro jaari na sahanɔ ni lee kalaagana li ni, yi na

* 14:21 Ezayi 28:11-12; Duterɛnɔmε 28:49

* 14:34 Zhenεzi 3:16

juwuuro ta pu baraga ni. Li ba foro lee ni, yi na yi wo n'a daa wu pye tawaga ni.

³ Nɛyɛ pyaa ya kalaa wemu ta wee di jɛ kalaa wu ɲugbɔhɔ ge, wee ni nɛ fɛnhɛ yee kalaa. Wee wu wa mɛ. Wɛɛ wo jurumu wuu na Kirisa ya xu ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ. ⁴ A p'i wu le fana ni. Wu caxhugo cana taanri wogo ki na, a wu jɛ na foro xu ni ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ. ⁵ Wu nɪɲɛɲɛ na, w'a wuyɛ shɛ Pyɛɛri na, lee kadugo na na wuyɛ shɛ wu tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu na. ⁶ Lee kadugo na, cebooloo n'a daa fɛɛ piimu ya wu pinne na shiizhan ge, pee ya jɛhɛ sipyii xhuu kaguro (500) na. Pee nɪɲɛhɛmɛɛ wa sanha ɲii na nɪɲaa wɛ bɛ ni. Ga pii wa xu pu ni. ⁷ Lee kadugo na sanha, a wu wuyɛ shɛ Yakuba na, na wuyɛ shɛ wu tudunmɔɔ pu bɛɛri na.

⁸ Lee bɛɛri kadugo na, a wu wuyɛ shɛ nɛ Pɔli bɛ na, nɛ wemu wu jɛ ba pya jɛ wɛ, wemu w'a se na ta wu laa ya lɛ-ɛ ge. ⁹ Bani nɛ wu jɛ Kirisa wo tudunmɔɔ pu bɛɛri nɪfɛnhɛfɛnhɛnɛ. Nɛ bi yaa bɛ yɛɛ p'a na pyi Kirisa wo tudunmɔ wɛ, bani nɛ Kile wo n'a daa fɛɛ pu kanha shɛn xuuni. ¹⁰ Ga sipya wemu nɛ jɛ ge, Kile wo niimɛ wu gbɔɔrɔ ni nɛ j'a pye wee sipya wɛ. Wee niimɛ wɛ Kile ya kan nɛ mu ge, wu ya ta pye la ɲɔbaa wo bada wɛ. Bani nɛ na j'a jo nɛ labye pye na toro Kirisa wo tudunmɔɔ pusamaa bɛɛri t'aan. Ga nɛyɛ pyaa wo fanha kaa ya lee pye wɛ. Kile wo niimɛ wemu wu jɛ ni nɛ ni ge, li can koo ni wee w'a lee pye. ¹¹ Lee wuu na, w'a pye nɛ yoo, li shiin ya pye Kirisa wo tudunmɔɔ pusamaa yoo, lee yɛɛnɔnɔ le wɛɛ wa byi, lee na yee di wa d'a.

N'a daa fɛɛ pu nixhuyo yi wo jɛ wu keree

¹² Ayiwa, wee tuun wu ni wɛɛ bi jɛ na lee yɛɛ li pyi na jo Kirisa ya jɛ na foro xu ni, ɲaha na pii di wa yu yee ni sanha na xɪɲɛnɛ da ba bye ɲiga na-ɛ wɛ? ¹³ Xɪɲɛnɛ bu da li da ba bye can na wɛ, wee tuun wu ni Kirisa yɛ pyaa ki bɛ ya ta jɛ na foro xu ni shiin wɛ. ¹⁴ Li shiin bi jɛ mu can na, na Kirisa ya ta jɛ na foro xu ni wɛ, wee tuun wu ni ɲɔɲɔ jɛ wɛɛ wo yɛɛ li na wɛ; a yee wo n'a daa wu bɛ di bye ɲɔɲɔ baa. ¹⁵ Na fara lee na, ni xɪɲɛnɛ li da ba bye kunni wɛ, kafineyɛ wɛɛ ya dɛri

Kile na, bani wɛɛ wa yu na w'a Kirisa jɛ na yeege xu ni, na ta w'i ya lee pye wɛ. ¹⁶ Bani xuu pu bu da pu da ba jɛ ɲiga na kunni wɛ, wee tuun wu ni Kirisa yɛ pyaa ki bɛ ya ta jɛ na foro xu ni shiin wɛ. ¹⁷ Li shiin bi ta nago Kirisa ya jɛ wɛ, wee tuun wu ni yee wo n'a daa w'a pye ɲɔɲɔ baa, a yi jurumu wu bɛ di nɔhɔ kori yaha yi ɲɔɲɔ ni. ¹⁸ Na fara lee na n'a daa fɛɛ piimu bɛɛri p'a xu, na pu yaha Kirisa nɔhɔ ni ge, pee bɛɛri ya piin fo w'a. ¹⁹ Wɛɛ bi ta wɛɛ ya Kirisa pye wu tadaɲa ke konɔ ke wo ɲiifɛɛɛ te yɛ nigin wuu na, wee tuun wu ni wɛɛ pu jɛ ke konɔ ke wo sipyii pu bɛɛri wo ɲaa fɛɛ.

²⁰ Ga li can koo ni Kirisa ya sii jɛ na foro xu ni. Kile ya wu jɛ, piimu p'a xu ge, na wu pye pee wo shɛnshiimɛ, na li shɛɛ na pee bɛ na ba jɛ na foro xu ni. ²¹ Bani ba xu ya jɛ konɔ puga shɛn nigin kɛɲɛ kurogo wɛ, mu xɪɲɛnɛ li bɛ ya pye shɛn nigin kɛɲɛ kurogo. ²² Ba sipyii pu bɛɛri ya xhuli pu ni Adama wo kariɲɛɛge ki funɲɔ ni wɛ, mu sipyii pu bɛɛri da ba jɛ pu ni Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɲɔ ni. ²³ Ga wa bɛɛri ni wu wuu tuun wu wa, wa wuu bɛɛri ni li koro. Kirisa w'a pye li shɛnshiimɛ, lee kadugo na piimu pu jɛ Kirisa wuu pu ge, wu ga ba cana kemu, pee bɛ na jɛ. ²⁴ Lee kadugo na taaxɔɔ li na nɔ. Kirisa na ba ɲɔɲɔ fɛɛɛ ti bɛɛri, ni fanha ki bɛɛri, ni sefɛɛɛ ti bɛɛri kyɛɛgi wee tuun we ni, na saanra ti kan To Kile mu. ²⁵ Bani li waha l'i waha, Kirisa ya yaa na saanra ti pyi fo Kile ba shɛ wu pɛɛn pu bɛɛri tirige le wu tɔɔyɔ nɔhɔ ni. ²⁶ Pɛn wemu wu jɛ kurogo wo wu ge, wemu na ba gyɛɛgi pɛɛn pu bɛɛri kadugo yiri ge, wee jɛ xu. ²⁷ L'a ka Kile kafila wu ni na: «Kile ya yaɲmuyɔ yi bɛɛri tirige le wu tɔɔyɔ nɔhɔ ni.»* Ga li na ka na Kile ya yaɲmuyɔ yi bɛɛri tirige le wu tɔɔyɔ nɔhɔ ni, lee wa li shɛɛ na yaɲmuyɔ yemu bɛɛri Kile ya tirige na le Yesu tɔɔyɔ nɔhɔ ni ge, na Kile yɛ pyaa bɛ nɪɲɛ ki jɛ yee ni wɛ. ²⁸ Yaɲmuyɔ yi bɛɛri ba ba dirige le Kirisa tɔɔyɔ nɔhɔ ni tuun wemu ni; wee tuun wu ni, Kile wemu w'a yaɲmuyɔ yi bɛɛri tirige le Jafɔɔ wu tɔɔyɔ nɔhɔ ni ge, Jafɔɔ wu bɛ na wuyɛ tirige wee mu. Lee funɲɔ ni Kile na bye yaɲmuyɔ yi bɛɛri ɲɔɲɔ ni.

²⁹ Ayiwa, li bu da nago xɪɲɛnɛ da ba bye

* 15:27 Zaburuu 110:1; Zaburuu 8:7

jiga na wε, wee tuun wu ni, piimu p'a puyε batizeni xuu wuu na ge, pee di da ba jaha ta lee ni wε? Li bu sii ta nago xujenε da ba bye bada wε, jaha na sipyii di puyε kaan pu na batizeni xuu mu wε? ³⁰ Wēeyε pyaa kii bε do? Ni xujenε da ba bye wε, jaha na wēε bε di wūyε leni farati keree ni tuun bεeri ni wε? ³¹ Canja canja nε na shε naye le xu kpaan ni. Can wu jε wii na cebooloo, lemu na nε ye yu yee mu ge, lee li wa mε. Wù Kafō Yesu Kirisa wo karijεεgi ki funjō ni, yee p'a nε wo jūnjō ki yirige. ³² Nε pēen piimu pu bye nε fēni ba yacoyo jε wε, Efese kulo li ni ge, zhaanra temu nε le ni pee ni ge, li bu da kanna sipyii yε wo jεjāa na nε lee pye, leke lee di da ba jō nε na wε? Xujenε bu da li da ba bye wε, wee tuun wu ni: «W'à li, wù da gbuu, bani jiga na w'à da xhuu.»* ³³ Yi ganha ba yiyε faanna-ε dε! «Karijii niguumō w'a zōsaama kyεεgi.» ³⁴ Yi fungōnyō ta sanha, y'i jurumu wu jō yaha, lee l'a saha! Bani pii wa wà yee tε ni, pee ya Kile cε wε. Nε ye yu yi mu, kōnhō y'i li cε na yeeyε pyaa wo shiige ki wa kere.

N'a daa fεε pu wo ceepuuro nivōrō ti keree

³⁵ Ga wa na ba yege na xuu p'i da ba jε jεgana leke na wε? Na ceepuuro teke tuugo ki da ba bye pu mu wε? ³⁶ Yee jε fungōnyō baa fεε dε! Ma bu yashi nugi, wu ya fōnhō wε, wu da ga fin wε. ³⁷ Ma bu yashi le jīnε ni, shinma tuugo kemu wu ma ba bye ge, ma jε ma da kee shinma tuugo ke wo shinma kanja nugi wε. Ga kee shinma tuugo ke wo shinma pile ma ma nugi. Li na já bye kalapile, kelee yaaga katii wo pile. ³⁸ Shinma tugo kemu k'a taan Kile mu ge, w'a li fin na pye kee shinma tuugo ke wo tige. Kile ya yashi we bēeri pye wa bēeri ni wu tuugo tige. ³⁹ Ali jīi yanmuyō ye yε pyaa bε, yee bε wo ceexaara ti jε nigin wε. Sipya ceexaara jε ti yε, yapōrōgō bε wo ceexaara jε ti yε, shazhēere ceexaara jε ti yε, fyaa bε ceexaara jε ti yε. ⁴⁰ Ya bε jε wà fugba yanmuyō, ya bε di jε wà jīnε yanmuyō. Ga fugba yanmuyō ye, yee wo saana li jε li yε, jīnε yanmuyō ye, yee bε wo saana di jε li yε. ⁴¹ Canja ke wo saana le wa li yε, yenε ke wo saana le wa li yε, wōrō ki bε wo saana le wa

li yε. Ali wōrō kiye pyaa bε wo saana li jε nigin wε.

⁴² Mu shiin xujenε li bε di wa. Sipya ceepuuro ti jε ba shinma pile jε wε, ti bu le jīnε ni t'a fōnhō. Ga ti ba jε, ti da vōnhō nige wε. ⁴³ Ceepuuro ti ma le jīnε ni na ti ta ti jaha ya kolo, ti fanha bε d'a xō, ga ti ba da jε, t'a jε ni baraga ni. Ti ba da le jīnε ni, fanha jε ma bye ti ni wε, ga ti ba da jε, t'a jε ni baraga ni. ⁴⁴ Ti ba da le jīnε ni, sipya ceepuuro nidiire ti ma bye tii, ga ti ba da jε, Kile Munaa na jé ti ni. Ba l'a finjε na jo sipya ceepuuro nidiire wa wà wε, mu shiin li wa na jo Kile Munaa ya ceepuuro nivōrō temu bε kaan ge, tee bε wa wà.

⁴⁵ Lee wuu na l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Kōjō shēnshiimε we, wee wemu w'a pye Adama ge, Kile ya wu yāa, na jīifēere munaa le wu ni, na pye sipya.»* Ga kurogo wo Adama we, wee wemu wu jε Kirisa ge, a Kile di wee pye munaa, lee lemu l'a jīi sicuumō kaan ge. ⁴⁶ Wemu w'a fēnhε pa jaha na ge, wee ya ta pye munaa wo wu wε. Ga ceepuuro wo wu w'a fēnhε pa jaha na, lee kadugo na a Munaa wo wu na pa. ⁴⁷ Sipya nizhiimε we, jīnε puuro ni w'a foro, wee jε jīnε wo. Sipya shuun wo we, wee wemu wu jε Kirisa ge, wee ya yīri fugba we ni. ⁴⁸ Piimu bēeri p'a foro jīnε puuro ni ge, pee bēeri jε ba jīnε puuro wo wu jε wε. Piimu bēeri pu jε fugba wuu pu bε ge, pee bε na ba bye ba fugba wo wu jε wε. ⁴⁹ Ayiwa, wemu w'a yāa ni jīnε puuro ti ni ge, ba wee wo jaa jε mε wēε na wε, wemu w'a yīri fugba wu ni ge, mu wee bε wo jaa da ba bye wēε na.

⁵⁰ Na cebooloo, yemu na giin di jo ge, yee yi wa mε. Ceepuuro temu ya yāa ni ceexaara ni shishan ni ge, tee da ga já jé Kile wo saanra te ni wε. Yaaga kemu k'a fōnri ge, kee da já bye yafōnhōbaaga wε. ⁵¹ N'a da kanmōhōnō la jo yi mu. Wēε bēeri wa da ba xhu wε, ga wēε bēeri pu da ba jēri ⁵² taapile nigin funjō ni, jēkoronō nigin funjō ni, maga ki sanja mε li ba foro tuun wemu ni. Kee maga ki mε li ba foro tuun wemu ni, xuu pu da jε, na bye ni ceepuuro nivōrō ta ni, temu ya fōnri wε. Lee na ba wēε piimu ta jīi na ge, wēε na jēri, na bye

* 15:32 Ezayi 22:13 * 15:45 Zhenēzi 2:7

ni ceepuuro nivɔɔ ti ni. ⁵³ Bani li waha l'i waha, ceepuuro temu ya fɔnri ge, tee ya yaa na ɲeri pye ceepuuro, temu ya fɔnri wɛ; ceepuuro temu ya xhuli ge, tee ya yaa na ɲeri na pye ceepuuro, temu ya xhuli wɛ. ⁵⁴ Ayiwa, tee ceepuuro te t'a fɔnri ge, tee ba ɲeri na pye nivɔnhɔbaara; tee ceepuuro te t'a xhuli ge, tee ba ɲeri na pye nixhubaara, wee tuun wu ni jomɔ pemu p'a ka Kile Kafila wu ni ge, pee ɲɔ na fa na: «Se ya ta xu na, na wu xɔ fɛɛfɛɛ.»* ⁵⁵ «E xu, mii mu wo sefɛɛɛ t'i ɲɛ wɛ? E xu, mii mu wo sɔɔnrɔ t'i ɲɛ wɛ?»* ⁵⁶ Jurumu baraga ni xu ya fanha taa na sipyii nɔni, Kile wo saliya we, wee di fanha kaan jurumu bɛ mu. ⁵⁷ Ga baraga k'a dɛri Kile na, wee wemu w'a se kaan wɛɛ mu wu Kafɔɔ Yesu Kirisa mɛge na ge.

⁵⁸ Lee wuu na na cebooloo na taanɲiinɛɛ, yi la le yiye ni y'i lowagaa ta! Yi da se ɲaha na tuun bɛɛri ni, Kafɔɔ wo kapyenɛɛ ki ni! Yi li cɛ na labye wemu y'a byi Kafɔɔ mu ge, na wee da ba bye tawaga wo bada wɛ!

16

P'a wari wemu pinne di zhe Zheruzalemu n'a daa fɛɛ pu tɛge ge

¹ Ayiwa na cebooloo, wari wemu y'a da ba binne, na wu yaha kari Zheruzalemu wo Kile nagoo pu wo dɛge kaa na ge, yi la le yiye ni yi wu pinne na saha ni na wo nijoyo yi ni, n'a yemu jo Galasi wo n'a daa fɛɛ pu mu wee wari wu pinneɲana na ge. ² Ba Dimazhi bɛɛri ya nɔ wɛ, lemu li ɲɛ wemu wo se ge, yi bɛɛri ma kee wolo wolo yaha kabanugo na na saha ni yi wo lada wu ni, kɔnhɔ di ga nɔ wà tuun wemu ni, yi ganha bu da yiri da wu shaa da binneɛ wee tuun wu ni wɛ. ³ Di ba ba nɔ wà tuun wemu ni, sipyii piimu ɲaha y'a da ba bulo ge, di sɛmɛ kan pee mu, y'a lemu pinne ta ge, p'i shɛ lee kan Zheruzalemu ni. ⁴ Li ba shɛ da nago l'a naye pyaa ki bɛ kashɛɛ xɔ, na bɛ na binne zhe ni pu ni.

Pɔli na ba ɲaagaa kiimu pye ge

⁵ N'a da ba shɛ Masedɔni sheen pɛɛgi, di na zhe foro yi na. Bani Masedɔni fiige ki ni n'a da ba doro. ⁶ La wa la ni n'a da zhe piiye pye yi mu, kelee na shɛ wiire ti bɛɛri pye yi

mu. Wee tuun wu ni, yi na ba já na tɛge, na na lɔ nɔ na tashɛge ni. ⁷ Bani na funɲɔ wa di ba shɛ yi ɲa ye di doro le tɔɲii le ni wɛ. Ga na funɲɔ ki wa di ba shɛ tuun wa ta wà yi yiri, ni Kafɔɔ w'a sɔɔ na lee koo yaha kunni.

⁸ Ga lee bɛ na n'a da gori Efese kulo li ni fo Pantekɔti wu wo Kalenɛ li ba nɔ. ⁹ Bani Kile w'a kɔɲɔgbɔɔ la mugi wà nɛ mu na wo labye wu kaa na, ali na li ta na pɛɛn pu bɛ ya ɲɛhɛ.

¹⁰ Timote bu nɔ wà yi na, yi wu co xuuni kɔnhɔ wu ganha bu fya wɛ. Bani Kafɔɔ wo kapyenɛɛ wu bɛ ya byi ba nɛ ɲɛ wɛ. ¹¹ Yi ganha bu da wu cɛɛɲɛ-ɛ dɛ! Yi wu tɛge wu guri pa nɔ na na ɲaɲɲɛ na! Bani nɛ wu ni cebooloo pu sige. ¹² Wemu wu ɲɛ wu cɛborona Apɔlɔsi ge, nɛ kunni ya sii wu kemɛ ɲɛɛri jo wu pinne ni cebooloo pu ni wu shɛ yi yiri. Ga nimɛ wo zhe wu ya ta pye wuyɛ pyaa ɲidaan wɛ. Wu ba tuun watii ta wemu ya wu faha ge, wu na zhe.

Jomɔ pu taxɔgɔ ni fò mujuu

¹³ Yi kori yaha ɲii na! Y'i n'a daa wu co ni lowagaa ni! Samɔhɔɔ ti pye yi ni! Yi bye ni baraga ni! ¹⁴ Y'a yi kapyegɛ ki bɛɛri pyi ni taanɲɛɛge ni!

¹⁵ Na cebooloo, y'a li cɛ na Sitefanasi ni wu puga sheen pu ni, na pee p'a pye Akayi fiige ki n'a daa fɛɛ pu shɛnshiilee. Y'a li cɛ na p'a puyɛ kan xuuni fɛfɛɛɛ sipyii pu wo dɛge wu kaa na. Wee tuun wu ni n'a li shaa yi mu jo ¹⁶ y'a yaa na pee sipyii pii shi wo ɲɔmɛhɛɛ conɪ, piimu bɛɛri p'a pu tɛri wee labye we na ge, na fara pee bɛ na.

¹⁷ Ayiwa Sitefanasi, ni Fɔritunatusi, ni Akayikusi, pee na pa foro nɛ na naha, lee ya taan nɛ ni fo xuuni. Yee baara ya nɛ fɔ lemu ni ge, p'a pa lee ɲɔ fa. ¹⁸ P'a nɛ luu ɲɲɛ, na yee bɛ logoo ɲɲɛ. Y'a yaa na pii sipyii pii shi shaari pu saama pu na!

¹⁹ Azi fiige ki n'a daa fɛɛ p'a yi shaari. Akilasi ni Pirisili, ni n'a daa fɛɛ piimu p'a puyɛ pinneɛ pee kaban ge, pee bɛɛri ya yi shaari xuuni Kafɔɔ wo kariɲɛɛge ki funɲɔ ni.

²⁰ Cebooloo pu bɛɛri ya yi shaari! Y'a yiye shaari ni fɛfɛɛɛ taanɲɛɛge fo ni!

²¹ Nɛ Pɔli ye pyaa k'a we fò we wo kama pu ka na keye yi na. ²² Sipya wemu wu ɲɛ

* 15:54 Ezayi 25:8 * 15:55 Oze 13:14

Kafɔɔ kaa ya dan ma ni-i ge, Kilɛ wu ma
lan̄i. «Maranata» lee kori ɲɛ «Wù Kafɔɔ, pa!»
²³ Kafɔɔ Yesu wo niimɛ we wu kori yaha ni
yi ni. ²⁴ Yee bɛɛri kaa ya dan nɛ ni Yesu
Kirisa wo kariɲɛɛgɛ ki funɲɔ ni.

Korɛnte Shɛɛn Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ shuun wo wemu tun Korɛnte shɛɛn mu ge

Jɔɔ yɛ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Pɔli ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu tun Korɛnte shɛɛn pu mu ge, Timote w'a kari ni wu ni. A Wee di guri pa ni fiin pa ni, na yiri egilizi wu yiri pemu ya Pɔli yatɛnyɛ gbo ge, a lee di Pɔli pye w'a sɛmɛ wa bɛ ka na tun pu mu (2 Korɛnte Shɛɛn 2:3,9; 7:8). A w'i wee sɛmɛ wu kan Tite mu w'a kari, a wee di shɛ ba ni fiin nizaama ni. Ga, a w'i ba waha wa bɛ kaa jo sanha Pɔli mu. Lee wuu na Pɔli ya we sɛmɛ we ka.

We sɛmɛ we kakana ɲunɔ

Pɔli ya wuyɛ cɛɛɲɛ, na pusamaa durogo. Taanɲɛɛge kemu ki ɲɛ wu ni na ɲaha tii Korɛnte shɛɛn na ge, w'a kee shɛ pu na. Pu kaa ya dan wu ni ba wu nagoo ɲɛ wɛ. Kafinejuu piimu ya puyɛ faanna na Kile tudunmɔɔ pee ɲɛ ge, Pɔli ya pee kaa taga pu kaala. W'a li shɛ na wee na ba shɛ foro pu na wu tɔɔɲii taanri wuu ni (2 Korɛnte Shɛɛn 12:14), na li shɛ pu na na pu kaa ya waha wee Pɔli mu, ali na toro pu kenɛ ɲanmuyɔ yi bɛɛri taa (2 Korɛnte Shɛɛn 12:14; 13:1).

Sɛmɛ wu kafila ɲugboɔ

2 Korɛnte Shɛɛn 1–7 Pɔli ya baraga taha Kile na wu saama pu wuu na. Lee kadugo na a wu jo wuyɛ pyaa ɲaarigana ni wu labye wu shizhaa na.

2 Korɛnte Shɛɛn 8–9 Dɛge wemu w'a byi na ɲaha tii la baa fɛɛ pu na Zheruzalemu ni ge, Pɔli ya ya jo wee shizhaa na.

2 Korɛnte Shɛɛn 10–13 Pɔli ya wu Kile tuduro ti wo labye wu fiin yu, na wu taanna ni pii pu tudunmɔɔ pu wo wu ni, piimu p'a puyɛ faanna na Kile tudunmɔɔ pee ɲɛ ge.

Pɔli ni Timote fò mujuu

¹ Nɛ Pɔli wemu w'a pye Yesu Kirisa wo tudunmɔ Kile wo ɲidaan wu funɲɔ ni ge, nɛ ni na ceborona Timote ni, wɛɛ p'a we sɛmɛ we tun yee mu; yee piimu pu ɲɛ Kile wo sipyii Korɛnte kulo li ni ge, ni yee piimu

bɛɛri pu ɲɛ fɛfɛɛɛ wuu Akayi fiige ki bɛɛri ni ge.

Wɛɛ ya yi shaari: ² Wù To Kile ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niimɛ ni ɲanɲɛ kan yi mu.

Pɔli ya fò kan Kile mu

³ W'à wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo To Kile wu sɔni. Wee wu ɲɛ ɲiɲaara fɔɔ Kile, ni loɲinɛ kanvɔɔ keree bɛɛri ni. ⁴ Wee w'a loɲinɛ kaan wɛɛ mu wù kanhama keree ki bɛɛri ni, kɔnhɔ wɛɛ bɛ di já w'à wù sipyii logoo ɲinɛ pu kanhama keree tuun ni, ni lee loɲinɛ le ni, w'à lemu ta Kile mu ge. ⁵ Ba Kirisa wo kanhama pe tuugo ɲinɛhɛmɛ ya nɔni wɛɛ na wɛ, mu Kile ya loɲinɛ kaan wɛɛ mu na ɲɛhɛɲi Kirisa baraga ni. ⁶ Kanhama ba nɔni wɛɛ na, lee na bye kaɲunɔ na loɲinɛ kan yee mu, kɔnhɔ y'i já pa shɔ. Wɛɛ bu loɲinɛ ta, lee na bye kaɲunɔ na loɲinɛ kan yee bɛ mu, kanhama pemu ni wɛɛ ɲɛ ge, kɔnhɔ y'i loxulo ta yi bɛ di já pee kanhama pu tuugo xu yiyɛ ni. ⁷ Wɛɛ fungɔnyɔ yi d'a tiin yee shizhaa na fo xuuni do. Bani wɛɛ ya li cɛ jo ba yee wa yi tahaa taa wɛɛ wo kanhama pu ni wɛ, mu y'a da ba yi tahaa ta loɲinɛ li bɛ ni.

⁸ Na cebooloo, wɛɛ ya kanhama pemu ɲa Azi fiige ki ni ge, wɛɛ funɲɔ ki wa y'i pee cɛ. Pee kanhama p'a bi sii peɛ wɛɛ na fo na shɛ doro wù fanhaya ɲunɔ kana bɛ taa, ali fo na shɛ wù pye wù ya daa bɛ nige nago kanna wù na ɲiifɛɛɛ pye sanha wɛ. ⁹ Wɛɛ kunni bi sii li yaha jo wɛɛ da xhuu. Ga lee ya pye mu, kɔnhɔ wɛɛ ganha ba wùye pyaa kii pyi wù tadanɔ wɛ, fo Kile, wee wemu w'a xuu ɲɛni na yeege xu ni ge. ¹⁰ Wee Kile w'a wɛɛ shɔ ke xu tuugo ke na, wee shiin wu da da wɛɛ ɲunɔ wo. W'a pye wɛɛ tadanɔ, wu na ba wù ɲunɔ wolo sanha. ¹¹ Yee bɛ p'a wɛɛ tɛge ni Kile-ɲɛɛge ni. Lee wuu na Kile ya niimɛ wemu kan wɛɛ mu yee wo ɲɛɛge ki baraga ni ge, kɔnhɔ lee di bye kaɲunɔ sipyiihɛmɛ bɛ di baraga taha Kile na wɛɛ wuu na.

Pɔli ya ɲɛri le wu ɲara li keree ki ni

¹² Wɛɛ na já kaa lemu kaa taga wùye peɛ ge, lee li wa mɛ. Wɛɛ zɔɔɔ pu wa lee wo sɛɛɛɛ na jo tifire ni see wemu w'a foro Kile ni ge, tee tifire te wo ɲaarigana, ni wee see we wo ɲaarigana na wɛɛ ya ɲaari kɔɲɔ ke na, na la fara bɛ yɛɛ lee na yee mu. Ga Kile

wo niime wu baraga ni wèe ya lee pye, wèe ya ta tee fungongò fèere te ta sipya mu wε. ¹³ Wèe di wa yatii bε kani wù sεmεε pu ni na dunni yi mu wε, yemu yi da já galaa y'i yi naha cε ge, fo yee yε. Nε dà bε li na jo yi na ba yi bεeri naha cε xuuni, ¹⁴ ma na jo ba yi wa yi naha cε mε dɔɔni wε, na jo Kafɔɔ Yesu cabanja yee keree na ba wèe nɔnɔ yirige, ba wèe bε wogoo da ba yee nɔnɔ yirige mε wε.

¹⁵ Kee tadanja ke funɔɔ ni nε bi li nɔ wolo jo di fεnhε zhε yee y'iri, kɔnhɔ y'i kuduun tεhεε shuun ta. ¹⁶ Bani nε bi giin di doro yee y'iri, di na zhε doro da gaanj Masedɔni fiige ki ni. Di ba shε y'iri Masedɔni ni sanha, di guri doro yi y'iri, kɔnhɔ y'i ba na tεge di shε Zhude fiige ki ni. ¹⁷ Ayiwa, nε na kee funɔɔ ke yaha nayε mu, di ba lee kushεε le pye mu, lee wa li shεε na li bye nε see ni-i gε? Kelee keree kiimu nɔ nε wo ge, nε ki nɔ wo na sahanj ni kɔnɔ sipyii wo keree nɔ wuugana ni gε? Ma na jo ba di da ba «Uun» jo kaa na, na nɔhɔ jo sanha «Ahayi» lee kanunɔ le na wε. ¹⁸ Ma na jo ba Kile nε mε nɔmεε fɔɔ-i dε, jomɔ pemu wèe ya yu yee mu ge, pee bε ya pye «Uun» na nɔhɔ pye «Ahayi» wε.

¹⁹ Bani Kile Ja Yesu Kirisa wemu kaa wèe ya jo yee mu ge, nε ni Siliven,* ni Timote ni ge, wee ya «Uun» yu jomɔ na, wu nɔhɔ kuri jo «Ahayi» pee ninumɔ na wε. Ga, wu bu yemu jo, yee yi wa. ²⁰ Kile ya nɔmεhεε kiimu lɔ ge, ki bεeri ya pye «Uun» Kirisa ni. Lee wuu na wèe ya «Amiina» yu wu mεge ki baraga ni, na Kile sɔni. ²¹ Wee Kile yε pyaa k'a wèe ni yee wo baraga ki pεle Kirisa wo karijεεge ki ni, na wèe kemε yaha wù yε wuyε mu. ²² W'a wu fε pu kɔn wèe na, na Fεfεεε Munaa li bε kan wù mu l'a tiin wù zɔlɔɔ pu na. Yanmuyɔ yemu wo nɔmεε w'a lɔ wù mu cabaya na ge, a lee di nakaara wolo yee wo da ni.

²³ Kile wa na sεeri di bu kafinεyε jo! Yeeye pyaa wo nɔnɔara na nε pye nε shε nige yee y'iri Korente kulo li ni wε. ²⁴ Ga lee di wa nago kanna wèe pu wa yee wo nɔnɔfεε n'a daa wu shizhaa na-ε dε! Bani yee ya lowagaa ta na xɔ n'a daa wu ni. Ga wèe ya kapyenεε pyi ni yee ni, kɔnhɔ y'i fundanga ta.

* **1:19 Siliven:** Wee ninumɔ pu wa byi na Silasi.

2

¹ Lee wuu na nε li kɔn na funɔɔ ni jo di ganha bu shε nige yi y'iri, la li shε fara yi wo zɔ mεsuu li na wε. ² Bani nε bu zɔ mεsuu wá yee na, jɔgɔ yε pu da já nε funɔɔ taan yee kadugo na wε, yee piimu na nε zɔ mεsuu li wá ge? ³ Lee wuu na nε bi sεmε wa ka, na wee tun yi mu, kɔnhɔ di ganha bu da zhε yi y'iri di zhε na zɔ wu mεε kasulo ta wá yee mu wε, yee piimu p'a yaa pu na funɔɔ taan ge. Nε dà li na jo kaa le li nε nε wo fundanga kaa ge, lee li nε yee bεeri bε wo fundanga kaa. ⁴ Nε zɔ mεsuu wo w'a bi wee sεmε we ka ni yama ni na funɔɔ ni, ni nεsinmε bε ni na naha ni. Nε ta lee pye kɔnhɔ di yee nahaya tanha wε dε! Ga nε lee pye, yee kaa ya dan nε ni taangana lemu na ge, kɔnhɔ y'i lee cε.

Yi yafa nahama pu pyevɔɔ wu mu

⁵ Wa bu kaa pye lemu ya nε naha tanha ge, wu ya ta nε yε nigin naha tanha wε, yee bεeri nahaya w'a tanha. Ga nε funɔɔ wa li waha fo li shε doro li tayerege tãan wε, lee wuu na nε yee jo. ⁶ Jaagi wemu yee nijεhεmεε ya shan na xɔ we ná we na ge, wee na yaa ni wu ni. ⁷ Nimε kunni, y'a yaa yi yafa wu mu, y'i samɔhɔrɔ le wu ni sanha, kɔnhɔ zɔ mεsuu li ganha ba bεle doro wu na, fo di wu pye tadanja baa wε. ⁸ Lee wuu na nε yi nεeri jo y'a li shεε wu na, na wu kaa ya dan yi ni. ⁹ Lemu bε na sanha nε sεmε wu ka na tun yee mu ge, lee li wa mε. Nε yee taanna wii, yee bu da yee na nε nɔmεε conikeree bεeri ni. ¹⁰ Yee bu kaa la yafa sipya wa mu, nε bε na lee yafa weefɔɔ mu. Nε bu da nε yaa nε wu kaa la yafa sipya wa mu, yee wuu na nε ma li yafa wufɔɔ mu, Kirisa nɔi na, ¹¹ kɔnhɔ Shitaanni ganha bu da se ta wù na wε, bani w'a wu fungongɔ ki cε na xɔ.

Kaa lemu l'a funzhaga wá Pɔli na Torowasi ni ge

¹² Ayiwa, ba nε nɔ Torowasi kulo li ni Kirisa wo Kile Jozaama pu jo kaa na wε, a nε Kafɔɔ ta w'a kɔnɔɔ mugi wá na mu. ¹³ Ga lee bε na nε bi na zɔ wu ta w'a faha wε, bani nε ta shε na ceborona Tite ta wá wε. Lee wuu na nε koo sha n'a daa fεε pu mu, na gari Masedɔni fiige ki ni.

Se wemu ya daa Kirisa ni ge

¹⁴ Faabye Kile! Wee w'a sefere kaan wèe mu tuun beeri ni Kirisa wo kariyege ki funjo ni, na wèe luu na daga na Kirisa wo macene ki shee xuu wu beeri ni, ba nudanga sinme je we. ¹⁵ Bani Kile ya wèe pye Kirisa wo nudanga sinme. Sipyii piimu na ba sho, ni piimu na ba gyegi ge, kee nugo ke ya noni pee beeri na. ¹⁶ Kee nugo ke je xu nugo pii mu pu ni, na pu naha co na se xu yiri; na je pii be mu nii sicuumo nugo, na pu naha co na se nii sicuumo yiri. Jogo di je wee labye we wo jo favoo we? ¹⁷ Wèe kunni ya ta Kile wo Kile Jozaama pu jeri wu jagi junjo ba pii ya pu jeri mu pu wo kuduun kaa na we. Kile w'a wèe tun, lee wuu na wèe ya Kile Jomo pu yere pyi Kirisa wo kariyege ki ni ni funvige ni Kile naha taan.

3

Kariyege nomefonɔ li wo kapyebyii pee

¹ Ayiwa, le jogana le ya li shee na wèe ya jo kon na wuye pele sanha ge? Ta wèe mago wa li na watii wu na seme ka tun yee mu, wu wu mesaana jo wee ni, kelee ta wèe mago wa wee seme wa tuugo zha na yi mu? ² Yeeye pyaa ki je wèe wo seme wemu ya wèe mesaana yu, wu nigayahana di je wèe zoloo pu na ge. Sipyii pu beeri ya wee seme we ce, na wu kalaa be. ³ L'a finne na jo yee pu je Kirisa wo seme, wemu w'a tun wèe baraga ni ge. Wee seme we ya ta ka ni kama loko ni we, fo Kile nii wo wu wo Munaa, w'i ya ta ka faaya kooogo na we, fo sipyii zoloo.

⁴ Wèe ya da wee xuu we na Kile naha taan Kirisa baraga ni. ⁵ Lee wa nago wèe pu wa giin na wèe na ja wee labye we pye ni wuye pyaa wo sefere ni we, ga Kile ni wèe wo sefere t'a yiri. ⁶ Wee w'a sefere kan wèe mu, na wèe pye kariyege nivonjo ki wo kapyebyii. Kee ya ta saliya wu gbooro ni we, ga fo Fefere Munaa. Bani saliya wu ni xu ya daa, ga Fefere Munaa di nii sicuumo kaan.

⁷ Saliya wemu w'a ka faaya kooogo ki na ge, wee w'a xu noni sipya na. Ga lee be na Kile wo nooro w'a wuye shee wee tuun we ni, fo na Izirayeli sheen pye pu ya ja nii cori Musa ni, di wu wii wu naha ninje ni, wu naha ki wo nooro wu kenje ni we, na ta

wee nooro we di bi da ba doro. ⁸ Ta Kile Munaa li wo labye wu wo nooro wu da ba ye wee na na kanha we? ⁹ Ayiwa, labye we w'a jaagi shaan sipyii junjo ni ge, wee bi pye ni nooro ni, wee tuun wu ni, labye we w'a sipya pyi sipyitiime Kile naha taan ge, ta wee wo nooro wu da ba bele xuuni na toro we wu taan we? ¹⁰ Nime wo nooro wemu w'a pele fo xuuni ge, ma bu wee jate ni taashiine li wo wu ni, m'a taashiine li wo wu ta wee je yaaga be we. ¹¹ Kaa lemu li da ba xho ge, ni lee d'a pye ni nooro ni. Wee tuun wu ni lemu li da gori yaha xobaa ge, lee wo nooro wu na ba bele fo xuuni de!

¹² Kee tadanja ke ki wa wèe mu ge, kee k'a samohoro le wèe ni fo xuuni. ¹³ Wèe ya li pyi Kile tudunmo Musa wo pyegana li na we. Fana Musa bi ma daga wu naha to, konho Izirayeli sheen ganha bu wee nooro nidoromo we na taxogo ni we. ¹⁴ Ga pu fungonyo yi bi to. Ali njaa we be ni, pu ba Kariyege Nome Nilie li kalaa, p'a bye kanna kee fana ke k'a buri pu fungonyo yi na. Kee fana ke di ya ta laha wa we, bani na pye ni Kirisa ni kariyege ni, lee ye l'a ki leri wa. ¹⁵ Ali njaa we be ni, pu ba Musa wo seme wa kalaa tuun beeri ni, p'a bye kanna fana k'a buri pu fungonyo yi na, xuu wemu p'a galaa ge, pu da ga wu naha ce we. ¹⁶ Ga wemu bu soo na wuye kan Kafoo mu, kee fana ke na laha weefoo wo fungongo ki na.* ¹⁷ Ayiwa, Kafoo wemu kaa pu wa yu naha ge, wee je Fefere Munaa. Kafoo Munaa bu bye xuu wemu ni, wee xuu wu na bye wuye wo. ¹⁸ Wèe piimu beeri wo faya y'a laha laha nahaya yi na ge, wèe beeri p'a Kafoo wo nooro wu shee ba jaawiige ya yanmuyo shee me we. Lee funjo ni wèe ya jeri na byi ba Kafoo ye pyaa je we, na fono nooro wa ni, na jin wa ni. Wee labye we, Kafoo wo Munaa l'a wee pyi.

4

Poli ni wu kafe pu wo labye wu pyegana

¹ Ayiwa, Kile w'a junjo naari wèe na, na we labye we kaa le wèe kenje ni, lee l'a wèe pye wèe yatenye da ga xhu we labye we na we. ² Nohodaan kapyege kiimu beeri ki je shiige wogoo ge, wèe ya wu tooogo wolo kee

* 3:16 Ekizode 34:34

bɛɛri ni. Wɛɛ ya shizhiinmɛ taga na keree pyi wɛ. Wɛɛ ya Kilɛ wo jomɔ pu jɛri na zhaan wɛ. Ga can wu wɛɛ ya fiinɲɛ na yu, kɔnhɔ sipyii pu bɛɛri nigin nigin di da wù mɛsaana yu sipyii ni Kilɛ naha tàan. ³ Lee bɛ na Kilɛ Jozaama pemu wɛɛ ya yu ge, pee bu shɛ da p'a ɲmɔhɔ, piimu pu da ba gyɛɛgi niga na ge, pee na p'a ɲmɔhɔ. ⁴ Pu da ga dà wɛ, bani Shitaanni wemu ke kɔɲɔ ke ya bɛɛ ge, wee w'a pu fungɔnyɔ jɛri buri, kɔnhɔ kpɛɛngɛ ki ganha ba jí pu mu wɛ. Kirisa wemu wu jɛ Kilɛ wo jaa wu ge, wu nɔɔrɔ wu wo Jozaama pu p'a kee kpɛɛngɛ ki yeege. ⁵ Kilɛ Jozaama pemu wo yɛɛ wɛɛ ya byi ge, wɛɛ ya ta na wù yɛ kaa yu wɛ. Yesu Kirisa wemu wu jɛ Kafɔɔ wu ge, wee kaa wɛɛ ya yu. Yesu wuu na wɛɛ ya pye yee wo kapyebyii. ⁶ Kilɛ wemu w'a jo taashiinɛ li ni na: «Kpɛɛngɛ ki pye nibiige ki ni ge»* wee ninumɔ w'a kpɛɛngɛ yeege wɛɛ zɔlɔɔ pu na, kɔnhɔ Kilɛ wo nɔɔrɔ wemu w'a jí na fòro Kirisa wo naha ki ni ge, wɛɛ di wee nɔɔrɔ we wo lajɛ wu ta, wu da kpɛɛngɛ yeege wù mu.

Kanhama pemu ya nɔni Pɔli ni wu kaafɛ na ge

⁷ Wɛɛ na jɛ ba cogo shɔhɔɔ jɛ wɛ, ga wee naafuugbɔ we di jɛ wɛɛ mu. Lee ya pye kɔnhɔ sipyii di li cɛ na tee sefɛɛɛ nignɔɔrɔ te ya ta foro wɛɛ ni wɛ, ga Kilɛ ni t'a foro. ⁸ Kanhama tuugo bɛɛri kunni wa nɔni wɛɛ na, ga wɛɛ fanhaya di sanha xhɔ wɛ. Wɛɛ fungɔnyɔ yi kunni wa wuregi, ga tadaɲa sanha fɔ wɛɛ na wɛ. ⁹ Pu kunni wa taha wù fɛni na gana, ga Kilɛ di ya wɛɛ yaha wɛ. Pu kunni wa wù kpɔɔn na zhaan jɲɲɛ na, ga wù sanha xhu wɛ. ¹⁰ Tuun bɛɛri ni Yesu wo xugana li tuugo ya nɔni wɛɛ na wù ceepuuro ti ni. Ga Kilɛ di wɛɛ shuu, kɔnhɔ p'i li cɛ na jɲi na Yesu jɛ, wɛɛ bɛ di jɲiifɛɛɛ pyi wee baraga ni. ¹¹ Bani xu jɔ na wɛɛ jɛ tuun bɛɛri ni, wù wo jɲiifɛɛɛ ti ni Yesu wuu na, kɔnhɔ Yesu bɛ wo jɲiifɛɛɛ t'i tiyɛ shɛ wɛɛ ceepuuro ti ni, tee temu ti da ba xhu ge. ¹² Lee pyegana le na xu ya wu wo labye wu pyi wɛɛ na, kɔnhɔ jɲi sicuumɔ pu da nɔni yee na. ¹³ L'a ka Kilɛ Kafila wu ni na: «Nɛ dà Kilɛ na, lee l'a nɛ pye nɛ jo.»* Kee tadaɲa ke ninunɔ na wɛɛ bɛ ya dà, lee

l'a wɛɛ bɛ pye wɛɛ na yu. ¹⁴ Wɛɛ ya li cɛ na jo Kilɛ wemu w'a wù Kafɔɔ Yesu jɛ na yeege xu ni ge, wee na ba wɛɛ bɛ jɛ na yeege xu ni ni Yesu ni, na wɛɛ ni yee bɛɛri pinne Yesu naha tàan. ¹⁵ Kee keree kii bɛɛri wa nɔni wɛɛ na, kɔnhɔ Kilɛ wo niimɛ wu da nɔni sipyiɲɛhemɛɛ na. Lee di bye kanunɔ sipyiɲɛhemɛɛ di da baraga tɛri Kilɛ na, pu da wu pɛɛ.

Na jɲiifɛɛɛ pyi n'a daa gbɔɔrɔ ni

¹⁶ Lee l'a wɛɛ pye wɛɛ ya ganri wɛ. Ali na wɛɛ ceepuuro ti fanha ki yaha ki na xhuu, la l'a faraa niga bɛɛri wɛɛ munaa li wo fanha ki na. ¹⁷ Kanhama pemu bɛɛri p'a nɔni wɛɛ na nime ge, pu na ba doro. Pu na ba pɛɲɲɛ kemu nɔ wɛɛ na ge, pee kanhama pu jɛ yaaga bɛ kee pɛɲɲɛ ke naha tàan wɛ. Kee pɛɲɲɛ ke ya sii pɛɛ, na jɛ tɛhɛnɛ baa. ¹⁸ Bani sipyii ya yanmuyɔ yemu naa ge, wɛɛ ya jɲi yeege yee fɛni wɛ, ga fo yemu yi jɛ nɲnabaaya ge. Yemu sipyii ya naa ge, yee na ba doro, ga yemu jɛ yi ya naa-i ge, yee na gori yaha gbee.

5

¹ Buguloo piimu funyɔ ni wɛɛ wa tiin naha ke jɲɲɛ ke na wù ceepuuro ti ge, pee buguloo pu ga ba gyɛɛgi, pusaaya ya wa fugba we ni Kilɛ na yee yàa yaha wà wɛɛ mu. Kee tatɛɛngɛ ke wa sii wà gbee. Kee wa sipya wo kenɛ labye wɛ. ² Na wɛɛ yaha naha pee buguloo pii ni, wɛɛ wa zhiin, bani wɛɛ wa fugba wu wo tatiinyɛ yi wo jé wu la pyi fo xuuni. ³ Wù bu lee ta wù munahaa ki na ceepuuro nivɔrɔ ta le. ⁴ Na wɛɛ yaha pee buguloo pii ni, wɛɛ wa zhiin, tuguro ti wa wù jɲunɔ ni. Ceepuuro temu ti wa wɛɛ na naha jɲɲɛ ke na ge, li wa nago wɛɛ wa giin wù tee wolo wɛ. Ga wɛɛ wa giin wù fugba wu wo ceepuuro ti lɔ le wù yɛ na, kɔnhɔ ceepuuro temu ya xhuli wɛ, tee di te ti faa, temu na ba xhu ge. ⁵ Kilɛ yɛ pyaa k'a wɛɛ yàa kee keree kii kaa na. W'a wu Munaa li kan wɛɛ mu. Lee ya li shɛɛ na wù na ba ye yanmuyɔ ye ta can na. ⁶ Lee l'a wɛɛ pye wɛɛ ya logoo waha tuun bɛɛri ni. Wɛɛ ya li cɛ na jo na wɛɛ yaha naha ni tee ceepuuro te ni, wɛɛ sanha k'a lii Kafɔɔ na.

* 4:6 Zhenɛzi 1:3 * 4:13 Zaburuu 116:10

⁷ N'a daa baraga ni wèe ya jaari, li wa nago wèe ya li ja wε. ⁸ Wèe logoo ya waha fo xuuni. Wèe funɲo ki wa na foro te ceepuuro te ni, na she diin Kafɔɔ tãan. ⁹ Lee wuu na, wèe ya xu yoo, wèe ya pye ɲii na yoo, lemu l'a dan wèe ni ge, lee li ɲe na wùye kaa taan Kafɔɔ mu. ¹⁰ Bani li waha l'i waha wèe bæeri na ba she yere Kirisa jahagbaa na, w'a kiiri kɔn wù na, kɔnhɔ sipyii pu bæeri nigin nigin ya lemu pye na pu yaha te ceepuuro te ni ge, l'a pye nizaana la, l'a pye niguunɔ la, p'i lee wo saraa ta.

Kirisa w'a bε leni Kile ni sipyii tε ni

¹¹ Sipya ya yaa na fyagi Kafɔɔ na fyagana lemu na ge, wèe ya lee cε, lee wuu na wèe wa sεεge taan sipyii pu na, kɔnhɔ p'i sɔɔ Kile na. Kile ya wèe keree bæeri cε fo xuuni. Nε giin jo lee cεgana li na yee bε ya wèe cε. ¹² Wèe ya ta na wù mɛsaana yu yi mu sanha wε. Ga lemu na bye kaɲɲo yee di já ɲuyirige ta wèe keree na ge, lee wèe ya yu yi mu. Piimu p'a puyε pεle sipyii ɲɛnaa na, pu funyo di ya fiinɲε-ε ge, kɔnhɔ y'i já pee bε ɲo shɔgana cε. ¹³ Li bi ta nago kanna wèe ɲuɲmogoo k'a yiri, Kile wuu na lee ya pye. Ga li bu da nago kanna wèe fungɔnyɔ y'a tiin, lee wa yee wo kuduun. ¹⁴ Bani Kirisa wo taanɲεεge ke, kee k'a já wèe na. Wèe ya li cε na jo ni shɛn nigin ya xu sipyii pu bæeri tεge, wee tuun wu ni, li ɲe kanna sipyii pu bæeri p'a xu. ¹⁵ Sipyii pu bæeri wuu na w'a xu, kɔnhɔ piimu pu wa ɲii na ge, pee ganha ba pu wo ɲiifεεε ti pyi nige puyε ɲidaan na wε. Ga wemu w'a xu pu tεge, na ɲe pu wuu na ge, pu da ti pyi wee wo ɲidaan na.

¹⁶ Ayiwa, nime kunni wèe da ga sipya wa shishiin wii nige na saha ni sipyii wo wiigana ni wε. Ali wèe ɲεhe da wèe na bi Kirisa wii na saha ni sipyii wo wiigana ni, wèe da ga wu wii mu nige nime wε. ¹⁷ Sipya wemu bu jé Kirisa wo kariɲεεge ki ni, weefɔɔ na ɲeri sipyifomɔ. Keree kiimu ki ɲe nilεge ge, kee bæeri na doro, keree kiimu ki ɲe nivonɔ ge, kee na ɲo kɔn. ¹⁸ Lee bæeri ya foro Kile ni. Wee w'a bε le wèe ni wuyε pyaa tε ni Kirisa baraga ni. W'a wee labye we kaa le wèe kenε ni, kɔnhɔ wèe di bye kaɲɲo bε di jé wu ni sipyii pu tε ni. ¹⁹ Bani Kirisa wo baraga ni Kile ya bε le wu ni sipyii

tε ni. Wu ya ta pu jurumu wu tɔrɔ pu feni wε. W'a wee labye wu kaa le wèe kenε ni, kɔnhɔ bε di bye wu ni sipyii pu tε ni.

²⁰ Lee wuu na wèe ya pye Kirisa yahama ni, na yu wu tεge. L'a pye kanna Kile w'a wu kafila wu yεε pyi wèe ɲo na. Wèe wa yi ɲεeri Kirisa mεge ki wuu na, jo yi sɔɔ bε di jé yi ni Kile tε ni. ²¹ Kirisa ya ta jurumu wa shishiin pye ɲa wε, a Kile di wee taga jurumupyii pu faa, kɔnhɔ wèe di já pye ni wu ni kariɲεεge ni, wù bye sipyitiimεε Kile jaha tãan.

6

¹ Lee wuu na, wèe piimu pu ɲε kapye-byenii ni Kile ni ge, wèe wa yi ɲεeri jo Kile wo niimε wemu y'a ta ge, yi ganha bu wee yaha wu pa bye ɲuɲɔ baa wε. ² Bani Kile ya li she wu Kafila wu ni na:

«Na wo ɲidaan tuun ni
nε mu ɲεrεge ki logo,
ɲuwuuro ti wo cana ɲii li ni
nε mu tεge.»*

Nime wu ɲε Kile wo ɲidaan tuun we; nime wu ɲε ɲuwuuro ti wo cana ɲii le.

Kile wo kapyebyii p'a yaa na kanhama soro

³ Wèe funɲo wa sipya wa shishiin wu tatiginε ta wù labye wu na wε. Lee wuu na wèe funɲo wa wèe pu kaa la shishiin pye lemu na sipya wa shishiin ɲuɲɔ kyεεgi wε. ⁴ Lee wuu na wèe wa wùye sheε shεgana bæeri na na Kile wo kapyebyii wèe ɲε. Wèe ya kanhama ɲiɲεhemε soro, na kawagaa ni loyirigeree xu lomarana funɲo ni. ⁵ P'a wèe kpɔɔn, na wèe leni kaso ni, na sipyiire ti sɔɔn na waa wù na. Wèe di kapyewagaa pyi, na ɲaani ɲmunumɔ baara ni xuugo kenε ni. ⁶ Wèe ya wùye sheε Kile wo kapyebyii tifire funɲo ni, ni laje, ni loxulo, ni saama, Fεfεεε Munaa li wo sefεεε ti ni, ni see see taanɲεεge ni. ⁷ Wèe wa lee sheε Kile wo can wu jo funɲo ni, ni Kile wo sefεεε ti baraga ni. Lemu li ɲε wèe wo kashɛn yagbonɔ, na yogo kɔɔn, na yogo yu wèe kaa na ge, lee ɲε kaa lemu l'a tii Kile mu ge. ⁸ Tuun wa ma ɲo p'a ganha na gbɔrɔ tɛri wèe na; tuun wa na ba ɲo p'a ganha na fanhara tɛri wèe na. Wèe mɛsaana wa yu; wèe mεkyεεgenε bε di

* 6:2 Ezayi 49:8

yu. P'a wèe jateni ba kafinejuu jε wε, na ta ye wèe ya yu ge, yee di jε can we. ⁹ Wèe jε kannu pu ya wèe cε wε, na ta pu d'a wèe cε fo xuuni. P'a wèe jateni kannu wèe ya xu, na ta wèe di jε jii na. P'a wèe leni jaa ni, ga wèe da xhuu wε. ¹⁰ P'a wèe wii na zo mesuu l'a pele wèe na, na ta wèe funyo d'a taan tuun beeri ni. P'a wèe wii la baa fee, na ta wèe d'a sipyihehemε pye lafee. P'a wèe wii na yafiin jε wèe mu wε, na ta yanmuyo yi beeri di jε wèe woyo.

¹¹ Na cebooloo Korente sheen, wèe ya wù zoloo pu beeri mugi, na kafilafyen jo yee mu. ¹² Wèe kunni ya ta wù funyo buri yee na wε, ga yee p'a yi funyo buri wèe na. ¹³ Ayiwa, nime kunni ne yu ni yee ni ba na nagoo jε wε. Wèe ya yee co cogana lemu na wù zoloo pu na ge, yi be pu wù co mu! Yi be pu yi wo zoloo pu mugi wù mu!

Y'a yiye kaseri Kile cebaalaa wo kapyeggee kii shi na

¹⁴ Ayiwa, piimu jε Kiriceen wε, yi ganha ba binne ni pee ni pu wo kapyeggee kii shi na wε. Be weke wu wa tiime ni kuumo te ni wε? Pinnegana leke na kpeenge ni nibiige di da ja binne wε? ¹⁵ Be weke wu da ja bye Kirisa ni Shitaanni te ni wε? Wemu jε Kiriceen wε, karihege keke k'i da ja bye weefoo ni n'a daafoo te ni wε? ¹⁶ Be weke w'i da ja bye Kile-pene pugboh ni yaperε te ni wε? Bani wèe pu jε Kile jii wo wu wo Kile-pene pugboh ma na jo ba Kile wuye pyaa ya yi jo wu Kafila wu ni wε na:

«Ne na ba diin pu niε ni,
na jaari ni pu ni.
Ne na ba bye pu Kile,
p'a bye ne sipyii.»*

¹⁷ «Lee wuu na Kafoo ya jo:

«Yi foro pu te ni,
yi waa laha pu na.
Yaaga kemu jε feeεε wε,
yi ganha bu da gbɔn kee ka shishiin na
wε!
Yi bu ja lee na,
ne na zoo yi na.»*

¹⁸ «Ne na bye yi To,
yi na bye ne jalaa ni na poro pushaa.

Kafoo, Se Beeri Foo w'a jo mu.»*

7

¹ Ayiwa na taanpiineε, ba ni Kile d'a kii jomεheε kii beeri lo wèe mu, wee tuun wu ni wèe ya yaa na wù ceepuuro te ni wù zoloo pu pye feeεε, na foro foonro keree tuuyo beeri ni. Wù la le wùye ni wù feeεεε ti jo di fa, wù da jaari Kile jii fyaara ni.

Poli wo fundanga ki keree

² Yi yi zoloo pu mugi wù mu, wù kaa di daan yi ni! Wèe ya ta bahamu shan sipya wa shishiin na wε. Wèe ya ta sipya wa shishiin juno kyεεgi wε. Wèe ya ta pii wo yanmuyo sho pu na na taga wùye pye lafee wε. ³ Yi ganha ba giin na ne ye yu konho di jaagi shan yi na wε! Ne tee yee jo toro yee mu jo yee kaa ya dan wèe ni fo xuuni. Yafiin wa da ja wèe waa laha wùye na wε, ali xu be wε. ⁴ Ne dà yee na fo xuuni. Ne yee mesaana yu fo xuuni. Ne luu l'a jine fo saama na. Kanhama pemu beeri p'a noni wèe na ge, ne funyo ma sii taan fo xuuni pu ni.

⁵ Can na, wèe di no Masedoni fiige ki ni ge, wèe jaha sanha jine bada wε. Kanhama ni wèe di bye kabaya yi beeri na. Wù ni sipyii pusamaa bi dunni, fyaara di jε wùye pyaa ki be wo zoloo pu ni. ⁶ Ga Kile wemu w'a lopine kaan sipyiconro yu mu ge, wee ya wèe logoo jine Tite wo ba wu keε kurogo. ⁷ Ayiwa, Tite wo ba wu ye be-ε de! Ga yee ya wu luu jine jinegana lemu na ge, lee ya wèe fungonyo yi tenε. W'a pa wèe pye na ne ja la k'a sii sho yee ni. Na yee ya daajene jo, na yee ya ne keree co ni see ni xuuni. Lee ya la fara ne wo fundanga ki na fo xuuni.

⁸ Ne fεnhe seme wemu tun yee mu ge, ali na wee seme we ta w'a bi zo mesuu wa be yee na, lee wo daajene jε nige ne ni wε. Li daajene bye ne ni, bani ne bi seme wu ta w'a zo mesuu wa yee na jεεε ye nigin funyo ni. ⁹ Ga nime ne funyo ya taan. Yee zoloo na meheε suu, lee ya ta pye ne wo fundanga ki kano-ε de! Ga lee zo mesuu le na yee pye yee ya kuri kadugo, na yi jaarigana faa, lee l'a ne funyo taan. Yee wo zo mesuu l'a pye na saha ni Kile wo jidaan ni. Lee

* 6:16 Levitike 26:12; Zheremi 32:38; Ezekiyeli 37:27

* 6:17 Ezayi 52:11

* 6:18 2 Samuweli 7:14

funṅo ni lemu wèe ya pye yee na ge, lee ya ta pye kakuunɔ wɛ. ¹⁰ Bani zɔ mɛsuu lemu ya sipya taa na saha ni Kilɛ yɛ pyaa wo jidaan wu ni ge, lee ma sipya pye m'a ma torogana li faa, na juwuuro ta. Lee zɔ mɛsuu le tuugo ya sipyii pyi pu na daajenje yu Kilɛ jaha taa. Ga konɔ ya zɔ mɛsuu lemu nɔni sipya na ge, lee l'a ma ni xu ni. ¹¹ Zɔ mɛsuu lemu l'a yee ta na saha ni Kilɛ wo jidaan wu ni ge, l'a lemu jɔ ge, lee li wa mɛ. Yee ya yi see bɛeri le le kaa le ni. Yee ya can wu sha xuuni. Yee ya jahaya tanha fo xuuni. Yee ya fya fo xuuni. Nɛ ja la bi sho yee ni fo xuuni. Yee zɔɔ pu bɛeri bi jaha tii le kaa nigin we na. Yee ya jaagi pye xuuni le kaa le shizhaa na. Yee ya li shɛ shɛgana bɛeri na na yee tɔɔgɔ wa le kaa le ni wɛ.

¹² Ma bu logo nɛ we sɛmɛ we tun yee mu, wemu w'a kakuunɔ li pye ge, ni wemu na l'a pye ge, nɛ ta wu tun wee wa shishiin wuu na wɛ. Ga nɛ wu tun yee mu, yee ya yiye kan kangana lemu na wèe wuu na ge, y'i lee cɛ Kilɛ jaha taa. ¹³ Lee l'a wèe logoo ki pye k'a jɛnɛ. Yee ya Tite fungɔngɔ ki tenɛ, a wu funṅo di daan taangana lemu na ge, lee bɛ ya pye wèe mu fundangbɔhɔ na fara lojinɛ li na. ¹⁴ Nɛ yee sɔ keree kii shizhaa na Tite mu, di wa ta shiige lee kabaɲa na wɛ. Wèe ya can jo yee mu wù keree ki bɛeri ni jogana lemu na ge, lee funṅo ni yee wo mɛsaɲa kemu wèe ya jo Tite mu ge, a yee bɛ di da can. ¹⁵ Wu taanɲɛɛgɛ k'a jɛri pɛlɛ bɛ yee shizhaa na, bani wu funṅo w'a dun ni yee bɛeri nigin nigin wu wo jɔmɛɛcoro ti ni. Yee ya wu jɔnɔ círi ni baraga kemu ni, na fya wu na, na yiye tirige wu mu tirigegana lemu na ge, wu funṅo w'a dun ni lee bɛ ni. ¹⁶ Nɛ funṅo ya taan fo xuuni, bani nɛ na já da daa yee na keree bɛeri ni.

8

Masedɔni fiige ki n'a daa fɛɛ p'a wari wemu pinne ge

¹ Ayiwa na cebooloo, Kilɛ ya niimɛ wemu pye Masedɔni fiige ki egilizii pu mu ge, wù funṅo ki wa wù yee jaha jo yi mu. ² Kanhama nigbɔ pu bye pu jɔnɔ ni. Ga p'a fundanga ta xuuni, fo na kenɛ mugi pu kenɛ yara na, na pii kan xuuni, ali na pu ta pu na jɛ bɛ la baa fɛɛ. ³ Nɛ wa lee wo

sɛeri nago kanna p'a pii kan na bɛ ni pu se jɔnɔ kana ni. Pu yɛɛ ya toro bɛ pu se jɔnɔ kana taa, ali na ta wa ya pu karamu bɛ wɛ. ⁴ P'a sii wèe tii jɛeri saama na, na wèe pu sɔɔ pu mu, pu bɛ di pu wo dɛgɛ kan shɛ Kilɛ wo fɛfɛɛɛ wuu pu mu Zhude fiige ki ni. ⁵ Wèe bi daa pu na jo pu na lemu pye ge, p'a toro bɛ yɛɛ lee taa. P'a fɛnhɛ puyɛ kan Kafɔɔ mu, lee kadugo na na puyɛ yaha wèe bɛ kenɛ na na saha ni Kilɛ yɛ pyaa jidaan ni. ⁶ Lee wuu na wèe ya Tite jɛeri na jo w'a bi labye nizaama wemu jɔ kɔn yee yíri kenɛ yakanya yi wo shizhaa na ge, jo wu shɛ yi yíri w'i shɛ wee labye wu jɔ fa. ⁷ Yee ya pye jaha na keree bɛeri ni: n'a daa fɛɛɛ yoo, kafila yoo, laje yoo, ni sɛetanga tuugo bɛeri. Wèe ya taan yee mu taangana lemu na ge, na fara kee taanɲɛɛgɛ ki bɛ na. Wèe funṅo ki wa y'i bye jaha na we labye nizaama we bɛ ni. ⁸ Li wa nago kanna n'a yi karamu fo yi li pye fanha na wɛ. Ga nɛ pii wo lowagaa keree yu yi mu, kɔnhɔ di yi wo taanɲɛɛgɛ ki nɔhɔ wolo wii ki bi jɛ see see taanɲɛɛgɛ. ⁹ Bani wù Kafɔɔ Yesu Kirisa ya wu wo niimɛ wu shɛ shɛgana lemu na ge, yi bɛeri wa lee cɛ. Wee bye yara fɔɔ, a wu wuyɛ pye la baa fɔɔ yee wuu na, kɔnhɔ yee di bye yara fɛɛ wu wo la baa fɛɛɛ ti baraga ni.

¹⁰ Na fungɔngɔ n'a zhɛɛ yɛ yi na, nago kanna y'a kaa lemu jɔ kɔn tapɛɛ ge, yi bu lee pye na li jɔ fa, lee ya jɔ xuuni. Yee p'a pye shenshiilee na le kaa le jɔ kɔn, lee yɛ bɛ wɛ, yee p'a nɔhɔ pye shenshiilee sanha na le kaa le bye fungɔngɔ ta. ¹¹ Lee wuu na, yi shɛ jaha na le kaa le fɛni, y'i li pye y'i li jɔ fa. Lee kaa le funṅo ya tigi yi mu ni zɔsaama wemu ni ge, yi li pye y'i li jɔ fa ni wee zɔsaama we ninumɔ ni, na saha ni yi se jɔnɔ kana ni. ¹² Bani Kilɛ gan fungɔngɔ bu digi sipya mu, Kilɛ ya sɔɔ kee yakanga ke na, na saha ni wu kenɛ yataa ni. Ga yaaga kemu se jɛ wu ni wɛ, kee ninɛ jɛ wɛ.

¹³ Li wa nago kanna yi pusamaa wo cɔnrɔmɔ pu laha, yiye pyaa di do cɔnrɔmɔ pu ni-i dɛ! Ga y'a yaa na li pye, kɔnhɔ yi bɛeri di daanna. ¹⁴ Nimɛ kunni, la wa yee mu, lee wuu na yee na já la baa fɛɛ pu tɛgɛ. Ayiwa, la baa fɛɛɛ ti ga ba nɔ yee bɛ na, na pee bɛ ta p'a jɛri lafɛɛ, pee bɛ na já yee tɛgɛ. Lee funṅo ni, yi bɛeri na daanna, ¹⁵ ma na

jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni kagana lemu na we na:

«Wemu w'a nijeheme kuu ge,
wee wo wusama ya kori we;
Wemu w'a dɔɔni kuu ge,
wee be wo wu ya xuunɔ we.»*

Tite ni wu kaafɛɛ

¹⁶ Baaga Kile, bani w'a lowaa le Tite ni yee keree na ma na jo ba wɛɛ jɛ we. ¹⁷ Wɛɛ ya lemu sha Tite mu ge, w'a sɔɔ lee na. Ga yee keree wa bye wu zɔ na fo xuuni, fo wuyɛ pyaa ya li kɔn wuyɛ funɔɔ ni na wu she yee yiri. ¹⁸ Egilizii pu beeri ya ceborona wemu sɔni wu labye nizaama wu wuu na Kile Jozaama pu wo yɛɛ li shizhaa na ge, wee w'a da binne ni Tite ni na tun. ¹⁹ Lee yɛ be we, jara lemu wɛɛ ya byi na jaha tii Kile wo taa li keree ki na ge, wee ceborona wu jaha egilizii p'a bulo na wu pinne ni wɛɛ ni lee jara li na. Wɛɛ ya lee jara li pyi, kɔnhɔ nɔɔɔ di danha Kafɔɔ mɛge na, wu nɔhɔ wu fungɔngɔ nizaana ki she sipyii pu wo dɛge wu shizhaa na.

²⁰ Le shɔɔnrigana le na wɛɛ ya we warigbɔ we keree jaha shɔɔnri. Wɛɛ ya keree beeri pyi kɔnhɔ sipyii ganha bu jaagi ta wu na xuu wa shishiin ni le kaa le ni we. ²¹ Bani wɛɛ funɔɔ ki wa wu da saama koro jaari, Kafɔɔ yɛ jaha taan be we, ga sipyii pu be jaha taan. ²² Wu ceborona wa be w'a da binne ni pu ni. Wɛɛ ya wu nɔhɔ wolo tɔɔjii nijehɛɛ ni, na wu ta w'a la le wuyɛ ni xuuni tuun beeri ni. Ga w'a la le wuyɛ ni nime na toro taashiine li be taan, bani w'a da yee na fo xuuni. ²³ We wu jɛ Tite ge, wee jɛ na jaarijii ni na kapyeyeyii. Yee mu wɛɛ ya kapyeyeyi pyi. Cebooloo pusamaa p'a pinne ni wu ni ge, pee jɛ egilizii pu wo tudunmɔɔ. Pee ya pye sipyii piimu p'a pɛɛɛ taha Kirisa mɛge na ge. ²⁴ Lee wuu na, y'a yaa na li she pu na na pu kaa ya dan yee ni fo xuuni, kɔnhɔ egilizii p'i lee ja, p'i li cɛ na kajii wa wɛɛ mu na yee mɛsaana yu.

9

Dɛge wemu ya jaha tii cebooloo n'a daa fɛɛ pu na ge

* 8:15 Ekizode 16:18 * 9:9 Zaburru 112:8

¹ Can na, dɛge wemu w'a byi Zhude fiige ki n'a daa fɛɛ pu na ge, nɛ li ta jo jɔnɔ wa li na nɛ wu na sɛmɛ ka sanha di dun yee mu wee dɛge wu keree na we. ² Bani nɛ yee jidaan cɛ na xɔ wee labye wu kabaɲa na. Nɛ yee mɛsaana jo xɔ be yɛɛ Masedɔni n'a daa fɛɛ pu mu. Nɛ pu pye: «Akayi fiige ki cebooloo p'a gbegele xɔ p'i dɛge pye na co fo tɔjee na.» Yee wo samɔhɔɔ t'a pye kaɲunɔ na lowaa kan n'a daa fɛɛ nijehɛmɛɛ mu. ³ Ga lee be na, n'a da wu cebooloo pu tun yi mu, kɔnhɔ masɔnɔ kemu wɛɛ ya pye yee na we labye we shizhaa na ge, kee ganha bu bye jɔnɔ baa wogo we. Nɛ funɔɔ ki wa p'i she yi ta y'a gbegele xɔ, ma na jo ba nɛ yi jo we. ⁴ Lee be we, Masedɔni shɛɛn pii bu binne kari ni nɛ ni yee yiri, na she yee ta yee ya ta gbegele we, lee na bye wɛɛ mu shiige, bani wɛɛ ya da yee na. Li na bye yee be wo shiige. ⁵ Lee wuu na nɛ li kɔn nayɛ funɔɔ ni jo nɛ yaa na pii ceboronamaa pii jɛɛri jo pu toro na jaha na yee yiri. Loolodaa lemu kaa yee ya jo ge, kɔnhɔ p'i she lee keree jaha shɔɔnri sani di ba she wà ge. Lee na ba li she na daan na mu funɔɔ ni lee loolodaa l'a kan, na li ya ta pye fanha kaa we.

⁶ Yi li cɛ na wemu bu shinma nifɛnhɛɛ nugi, shinma nifɛnhɛɛ ma da ba gɔn. Wemu shiin bu shinma nijehɛmɛ nugi, shinma nijehɛmɛ weefɔɔ da ba gɔn. ⁷ Wemu beeri ya lemu wo tɛhɛnɛ kɔn wu funɔɔ ni ge, wu lee kan. Wee gan we ganha bu da bye ni zɔ mɛsuu ni we, kelee fanha kaa we. Bani sipya wemu w'a gan pyi ni fundanga ni ge, wee kaa l'a dan Kile ni. ⁸ Se wa Kile ni na kasaanaa tuuyo beeri pye yee mu fo na jɛhɛ, kɔnhɔ yee mago yanmuyɔ beeri nijehɛyɛ di da daa yi mu tuun beeri, ni keree beeri ni, kɔnhɔ yi da se jaha na kapyegɛ nizaana ni. ⁹ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na:

«W'a kenɛ mugi wu yataya na,
na la baa fɛɛ kan.

Wu saama pu wa da ga xhɔ bada we.»*

¹⁰ Kile wemu w'a nuguzhi kaan yenugumɔ mu, na wu jɔlige be kaan wu mu ge, wee na ba nuguzhi nijehɛɛ kan yee mu xuuni, kɔnhɔ yee wo saama pu da buri p'a se jaha na. ¹¹ Wu na ba saama tuugo beeri pyi

yee mu, kónhɔ yi bɛ di kɛɲɛ mugi yi yataya na. Wɛɛ na zhɛ yee wo yakanya yi loolo piimu na ge, l'a bye kaɲuɲɔ pee na baraga ni masɔɲɔ taha Kilɛ na yee yakanya ye wuu na. ¹² Bani dɛgɛ wemu yee ya byi ge, wu ya ta na Kilɛ wo fɛfɛɛɛ sipyii pu tɛri yɛ wɛ. Ga wu na ba bye kaɲuɲɔ sipyiɲɛhɛmɛɛ di da baraga tɛri Kilɛ na, pu da wu sɔni. ¹³ Wee dɛgɛ we bu nɔ pu na, pu na Kilɛ sɔ, bani yee ya dɔ Kirisa wo Kilɛ Jozaama pu na, na ɲaari bɛ na sahaɲi ni pee Jomɔ pe ni, na nɔhɔ kɛɲɛ mugi yi kɛɲɛ yataya na pee mu, na ki mugi sipyii pusamaa bɛ mu. ¹⁴ Kilɛ ya niimɛ nigbɔ wemu pye yee mu ge, wee na ba pu pye pu na Kilɛ ɲɛɛri yee mu xuuni, yi kaa bɛ na ganha na dan pu ni xuuni. ¹⁵ Kilɛ w'a sɔni wu ma yakanga ki wuu na, w'a yagbɔhɔɲɔ kemu kan wɛɛ mu ni ki ɲɔhɔ ɲɛ-ɛ ge!

10

Pɔli ya wu labye wu yogo jo

¹ Ayiwa na cebooloo, pii ya jo na nɛ bu bye yee tɛ ni, na nɛ ma ɲiɲɛ. Ga na nɛ bu lii yee na, nɛ ma kafugo le naye ni na wá yee na. Nɛ Pɔli w'a yi ɲɛɛri Kirisa wo lotaan le, ni wu saama pu wuu na, ² yi ganha bu da na karamu di ba nɔ yi yíri, di kafugo le naye ni di wá yi na wɛ. Bani piimu p'a yu na koɲɔ sipyii wo fungɔɲɔ keree torogana na wɛɛ ya doroo ge, nɛ dɔ li na jo nɛ na zhɛ kafugo le naye ni na wá pee na. ³ Can wu ɲɛ wii, wù ceɲpuuro wuu kunni wa ɲaari ke koɲɔ ke funɲɔ ni, ga wɛɛ di wa yogo ki kɔɔn ni ceɲpuuro fanha ni wɛ. ⁴ Wɛɛ wo yokɔɲaɲmuyɔ yi ɲɛ ke koɲɔ ke sipyii woyo wɛ, ga Kilɛ woyo yi ɲɛ yii, fanha ɲɛ yemu ni ge. Y'a Shitaanni wo kasɔɔyɔ yi shaan. ⁵ Joyaama fara yaaga tuugo bɛɛri na, kemu bɛɛri k'a yogo kɔɔn Kilɛ wo lajɛ wu na ge, wɛɛ ya yee bɛɛri ɲɛri buri. Fungɔɲɔ tuuyo ye bɛɛri wɛɛ ya guuni, kónhɔ y'i Kirisa ɲɔmɛɛ co. ⁶ Yee wo ɲɔmɛɛconɔ li ɲɔ ba fa tuun wemu ni, wɛɛ ya gbɛgele xɔ wù ɲɔmɛɛcobaalaa pu bɛɛri wo fɔhɔɔ tɔ pu mu.

⁷ Nɛɲaa le yee ya wii sipyii ni. Ayiwa, sipya wa bu dɔ li na na Kirisa wo wee ɲɛ, weefɔɔ ya yaa na wu funɲɔ kɔn li na, na li

cɛ na ba wee ɲɛ Kirisa wo wɛ, mu wɛɛ bɛ ɲɛ Kirisa wuu. ⁸ Bani Kafɔɔ ya fanha kemu kan wɛɛ mu ge, ki kaɲuɲɔ ki ɲɛ na yee luu na se ɲaha na, ki kaɲuɲɔ ɲɛ na yee kyɛɛgi wɛ. Ali nɛ ɲɛhɛ bi naye pɛɛ toro bɛ jɛɛɛ yɛ kee fanha ke wuu na, lee shiige ɲɛ nɛ na wɛ. ⁹ Nɛ funɲɔ wa di da li shɛɛ na sɛmɛɛ pu ni, nago n'a yi fuguri wɛ. ¹⁰ Pii kunni wa yu na nɛ sɛmɛɛ pu kafila w'a waha, na kafugo ki ɲɛ wu ni. Ga na nɛyɛ pyaa bu nɔ yee yíri, na nɛ ma bye baraga baa sipya, na nɛ jomɔ pu da yaaga bɛ ɲɔ wɛ. ¹¹ Piimu p'a yee yu ge, pufɛɛ pu li cɛ na jogana lemu na wɛɛ ya yu wù sɛmɛɛ pu ni na wù ta w'a lii yi na ge, lee wo kapyegɛɛ bɛ w'a da ba shɛ byi wù ga nɔ yi yíri tuun wemu ni.

¹² Piimu p'a puyɛ sɔni ge, wɛɛ wa da ga sɔɔ di wùye pye pee sipyii pii p'a tuugo, kelee di wùye taanna ni pu ni wɛ. Pee ma puyɛ taanna ni puyɛ ni, na puyɛ luu na daanna ni puyɛ ni. Ta tee ɲɛ nahanahara wɛ? ¹³ Wɛɛ kunni wa da wùye pɛɛ fo di zhɛ doro wù tayerege tɔan wɛ. Ga Kilɛ ya tɛhɛnɛ lemu wolo kan wɛɛ mu, a lee di bye bɛ kaɲuɲɔ a wɛɛ di nɔ yee na ge, wɛɛ na ba wùye pɛɛ na saha ni lee ni. ¹⁴ Wɛɛ da bye wɛɛ ya nɔ yee na wɛ, wee tuun wu ni wɛɛ bi da tɛhɛnɛ li toro, ga wɛɛ ya ta li toro wɛ, bani wɛɛ p'a Kirisa wo Kilɛ Jozaama pu jo yee mu shɛnshiilee. ¹⁵ Lee funɲɔ ni tɛhɛnɛ lemu l'a kɔn wɛɛ kan ge, wɛɛ wa da doro lee tɔan wɛ. Sipyii piitiilee ya labye wemu pye ge, wɛɛ wa da wee kaa lɔ di daga da wùye pɛɛ wɛ. Wɛɛ ya dɔ li na nago yee ba shɛ ɲaha na n'a daa wu ni, la na vara xuuni wɛɛ wo labye wu na yee ɲiɲɛ ni Kilɛ wo tɛhɛnɛ li funɲɔ ni, w'a lemu kɔn na kan wɛɛ mu ge. ¹⁶ Lee funɲɔ ni fiye yemu yi wa yee kadugo yíri ge, wɛɛ na já zhɛ Kilɛ wo Jozaama pu jo yee fiye yi ni, na ta wɛɛ ya wa wo labye lɔ wu tapyegɛɛ ni na taga wùye pɛɛ wɛ.

¹⁷ L'a ka Kilɛ Kafila wu ni na: «Wemu bu jo wu wuyɛ pɛɛ, wufɔɔ wu wuyɛ pɛɛ Kilɛ wo nibyegeɛ kii funɲɔ ni.»* ¹⁸ Bani wemu ba wuyɛ mɛsaɲa yu, wee ya mɛgɛ nijenɛ taa wɛ, ga Kafɔɔ yɛ pyaa ya wemu wo mɛsaɲa yu ge, wee w'a ki taa.

* 10:17 Zheremi 9:23

11

Tudunmɔɔ kafinejuu pu keree

¹ Aa! Yee da bi da zɔɔ na nɛ wo ɲunmoyirine jomɔ pe xu yiye ni jeri funɲɔ ni dɛ, lee bi da daan nɛ ni. Ayiwa, yi pu xu yiye ni! ² Yee kaa ya dan nɛ ni fo xuuni, fo na ɲɛpɛɛn lenɛ nɛ ni yee shizhaa na. Ga Kile ni lee ya foro. Curɔ nigin pe, wee mu nɛ yee co, wee ɲɛ Kirisa; kɔnhɔ di ba yi kan wu mu ba doɲɲɛ fuceri nacebaa ɲɛ wɛ. ³ Ga nɛ fyagi jo yi fungɔnyɔ ganha da ba ɲɛri, Kirisa wemu na y'a yiye pɔ xuuni ge, fo di yi kurunɔ wee fɛni, ma na jo ba wɔ w'a kafineye taga Awa faanna, na wu piinne mɛ wɛ. ⁴ Bani sipya watii bu ba Yesu watii kaa jo yee mu wemu wo kaa jogana ni wɛ wo wu kaa jogana ɲɛ nigin wɛ, yee na ɲɛri na dɔ weefɔɔ na. Kile Munaa lemu yee ya ta wɛ keɲɛ kurogo, kelee Kile Jozaama pemu yee ya logo wɛ ɲɔ na ge, yee bu munaa latii ta lemu ni wɛ wuu li ɲɛ nigin wɛ, kelee na jozaama patii ta pemu ni wɛ wo pu ɲɛ nigin wɛ, yee na w'a karaa dɔ yee bɛ na. ⁵ Na li ta pee mɛgbɔhɔ tudunmɔɔ piimu yee ya jateni ge, pee ya pɔɔ nɛ na kabaɲa ka shishiin na wɛ. ⁶ Ali nɛ ɲɛhɛ bye nɛ di ya pye kafilɔ cɛvɔɔ fo wu nijemɛ wɛ, cɛmɛ wo koo ni kunni, n'a la cɛ pee ni. Wɛ ya lee shɛ yee na shɛgana bɛɛri na, ni keree bɛɛri ni.

⁷ Tuun wemu ni nɛ Kile wo Jozaama pu jo yee mu ma ni ge, nɛ naye tirige, na yee durogo. Ta kakuunɔ li ɲɛ lere gɛ? ⁸ Egilizii piitiilee pu bi nɛ saraa. L'a pye kanna nɛ pee wo naafuu wu shɔ pu na na taga yee tɛgɛ. ⁹ Na nɛ yaha yee yiri, ɲanmuyɔ ya funmɔ bye nɛ na, ga nɛ ta na wo tuguro ti taha wa shishiin ɲunɔ ni yee ni wɛ. Cebooloo piimu p'a pa na yiri Masedɔni fiige ki ni ge, pee p'a pa nɛ wo mago ɲanmuyɔ yi kan nɛ mu. Nɛ kasɛɛgɛ yaha naye na, kɔnhɔ di ganha da bye yee wa shishiin mu tuguro kaa la shishiin ni wɛ. N'a da kasɛɛgɛ yaha naye na sanha lee kanunɔ le na. ¹⁰ Lee ya pye kanunɔ, kemu ya nɛ ɲunɔ yirige Akayi fiige ki bɛɛri ni ge. Sipya wa shishiin wa da j'a kee ɲuyirige ki shɔ nɛ na wɛ. Kirisa wo can we, wee wemu wu ɲɛ nɛ ni ge, wee wuu na nɛ yee jo. ¹¹ Naha na nɛ d'a yee jo wɛ? Na yee kaa ya dan nɛ ni-i laa? Kile ye pyaa bɛ ya lee cɛ na yee kaa ya dan nɛ ni.

¹² Ga pyegana lemu na nɛ na wo labye wu pye yee mu ge, lee pyegana li na n'a da da wu pyi. Piimu p'a kanunɔ shaa na puyɛ pɛɛ, na yu na wɛ wo labye pyegana le tuugo pee ya byi ge, lee pyegana li na n'a da da na wo labye wu pyi, kɔnhɔ pee ganha bu kee kanunɔ ki ta wɛ. ¹³ Kafinejuu pu ɲɛ pee tudunmɔɔ piiri. Pu labye wu bɛɛri w'a sipyii piinne. P'a puyɛ pye kanna Kirisa wo tudunmɔɔ pee ɲɛ. ¹⁴ Ga lee ɲɛ kakanhana wɛ, bani Shitaanni bɛ ya wuyɛ ɲɛri na byi ba mɛɛkɛ kpɛɛngɛ wo ɲɛ wɛ. ¹⁵ Lee wuu na do, Shitaanni wo kapyebyii bu puyɛ pye kanna Kile wo kapyebyii pee ɲɛ piimu ya tii ge, lee ya yaa li wa fo wɛ. Ga li taxɔgɔ ki kuduun ɲɛ wemu ge, wee na ba nɔ pu na na saha ni pu kapyegɛ ni.

Pɔli ya kanhama pemu ɲa wu wo tuduro ti funɲɔ ni ge

¹⁶ N'a da guri yi taha sanha yi mu jo wa shishiin ganha bu na wii ɲunmoyirine fɔɔ wɛ. Ga yi ɲɛhɛ ba na wii ɲunmoyirine fɔɔ, yi na co mu, kɔnhɔ na bɛ di naye pɛɛ dɔɔni. ¹⁷ Yemu n'a da jo nime ge, Kafɔ w'a ta yee le na ɲɔ ni wɛ. Ga la l'a na pye n'a da yee jo. Lee wuu na n'a da jo ba ɲunmoyirine fɔɔ ɲɛ wɛ. ¹⁸ Ga ma na jo ba shɛɲɛhɛmɛɛ wa puyɛ pɛɛ ke kɔɲɔ ke keree ni wɛ, wee tuun wu ni nɛ bɛ na naye pɛɛ gɛ! ¹⁹ Yee piimu pu ɲɛ fungɔnyɔ fɛɛ ge, a yee di dɛɛɛ na ɲunmoyirilee jomɔ nuri! ²⁰ Pee sipyii pii p'a yee co ba buloo ɲɛ-ɛ ge, na yee keɲɛ ɲanmuyɔ li, na dun yee na, na ɲɔsanga pyi yee na, na kadahaa leni yee ɲahaya ni. A yee di lee xu yiye ni. ²¹ Shiige ki ɲɛ nɛ na pe jomɔ pe tajogo ni, ga nɛ fanha di wa ɲɛhɛ ba pee ɲɛ wɛ, na ɲunɔ bɛ di wa waha ba pee ɲɛ wɛ.

Ga lee bɛ na keree kiimu kaa p'a daga na puyɛ pɛɛ ge, nɛ bɛ na j'a kee kaa taga naye pɛɛ. Nɛ yu ba ɲunmoyirine fɔɔ ɲɛ wɛ. ²² Heburuu pu ɲɛ pii ya? Wee wa nɛ bɛ ɲɛ. Izirayeli shi shɛɛn pu ɲɛ pii ya? Wee wa nɛ bɛ ɲɛ. Ibirayima kadugo shi shɛɛn pu ɲɛ pii ya? Wee wa nɛ bɛ ɲɛ. ²³ Kirisa wo kapyebyii pu ɲɛ pii ya? ɲunmoyirine fɔɔ jomɔ n'a da jo. Nɛ pye Kirisa wo kapyebye na toro pee tɔan fo xuuni. Nɛ pu j'a kapyɛɛɛ ni. Nɛ kaso jegɛɛ, kee ya ɲɛhɛ pu wogoo na. Nɛ kpɔɔnrɔ jeri shɔ na toro pee tɔan. Nɛ xu fɔ tɔɔɲii nɲɛhɛɛɛ ni. ²⁴ Yawutuu p'a nɛ kpɔn

fo tɔɔnii kaguro, tɔɔnii beeri susɔ jii kelee shishɛɛɛ nigin ma fɔ.* ²⁵ A Oromɛ sheen di na kpɔn fo tɔɔnii taanri ni kabegee ni. A p'i kagereye taga na wá na da gbo tɔɔnii nigin. A kɔɔgbɔhɔ di gyɛɛgi ni na ni fo tɔɔnii taanri suumɔ lɔhɔ ni. A di cana nigin ni piige nigin pye suumɔ lɔhɔ ni. ²⁶ Nɛ kushɛgɛɛ nɛnɛnɛnɛnɛn pye. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ gbalaa lɔhɔɔ ni. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ java fɛɛ niɛ ni. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ naye pyaa shi wu niɛ ni, na li pɛɛ fɔ shi watii niɛ ni. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ kulo funɔ ni, na li pɛɛ fɔ siponɔ ni. Nɛ na munaa pɛɛ fɔ suumɔ lɔhɔ ni. Ali wù cebooloo piimu p'a puyɛ pye n'a daa fɛɛ, p'i jɛ n'a daa fɛɛ-i ge, nɛ na munaa pɛɛ fɔ pee be niɛ ni. ²⁷ Nɛ kapyɛnɛnɛnɛnɛn pye kiimu ya waha ge, na kanhamajna. Nɛ piiye nɛnɛnɛnɛn shɔn ɲmunumɔ xuugo ni. Nɛ xuugo gba, a waga di la pye na ni. Nɛ yalige ja, na ki yaha wà tɛgɛɛ nɛnɛnɛnɛnɛn ni. Nɛ wiire gba, na fafunmɔ pye. ²⁸ Kisanja di jɛ wà. Na fara kee beeri na, nɛ bi na funɔ shaa ni egilizii pu beeri kaa ni cana beeri. ²⁹ N'a daa fɔ wa baraga bu jɛɛ, nɛ ma bye kanna nɛyɛ pyaa wo baraga k'a cɛɛ. Wa ɲunɔ bu gyɛɛgi, lee ma sii waha na na fo xuuni.

³⁰ Li bu da nago kanna nɛ yaa na naye pɛɛ, nɛ na naye pɛɛ na wo baraga baara ti ni. ³¹ Masɔnɔ k'a dɛri wù Kafɔ Yesu To Kile na gbee! Wee ya li cɛ na nɛ wa kafɛnɛyɛ yu wɛ.

³² Na nɛ yaha Damasi kulo li ni, cana ka saannaa Arɛtasi wo gbafɛnɛɛri w'a pa sipyii pii yaha kulo li tajeye yi beeri ni, kɔnhɔ p'i nɛ co. ³³ Ga, a n'a daa fɛɛ p'i nɛ le sagana ni na yeege fɛnɛtiri ni, na mɛɛɛ taga nɛ tirige kanha ki kadugo. Lee funɔ ni a nɛ shɔ wu na.

12

Pɔli ya kashɛgɛɛ kiimu ja ge

¹ Ayiwa, fo nɛ bu naye pɛɛ, ba lee di wa yafiin ɲɔgi wɛ. Lee be na, kashɛgɛɛ kiimu nɛ ja, ni Kafɔ ya keree kiimu shɛ nɛ na ge, kee shizhaa na n'a da ba jo nime. ² Nɛ ná wa cɛ, wu na jɛ Kirisa wo kariɲɛgɛ ki ni, li yee kɛ ni shishɛɛɛ wu jɛ niɛ, Kile ya wu lɔ kari fo fugba we ni. (Ayiwa wuyɛ pyaa

k'a kari wà la, kelee kashɛɛ Kile ya shɛ wu na la, nɛ kunni ya lee cɛ wɛ, Kile w'a lee cɛ.) ³ Nɛ kunni ya li cɛ na jo kanna wee ná w'a kari Alijinɛ ni. (Ga wuyɛ pyaa k'a kari wà la, kelee kashɛɛ Kile ya li shɛ wu na la, nɛ kunni ya lee cɛ wɛ, Kile w'a lee cɛ.) ⁴ A wu jomɔ pa logo wee xuu wu ni sipya da já pemu jo daha wɛ. Li ya saha be yɛɛ sipya wu pee jomɔ pu jo wɛ. ⁵ Ayiwa, nɛ na já naye pɛɛ wee sipya we wa shi keree na. Ga nɛ funɔ di wa di naye kaa taga naye pɛɛ wɛ, fo di bu na baraga baara kaa taga naye pɛɛ. ⁶ Ali nɛ nɛnɛnɛn jo nɛ naye pɛɛ, nɛ da bye ɲunɲmoyirine fɔ wɛ, bani can n'a da jo. Ga n'a da naye pɛɛ wɛ, kɔnhɔ keree kiimu n'a byi, na yemu yu sipyii pu jii na ge, pu ganha bu na durogo di doro yee wo ɲunɔ kana tɔan wɛ.

⁷ Ayiwa, kɔnhɔ tabaara ganha bu jé di na jii kee kashɛgɛɛ nɛnɛnɛn kii wuu na wɛ, a yama nigbɔ pa di jé nɛ cɛɛ ti ni. Pee ya ma nɛ mu ba Shitaanni tudunmɔ jɛ wɛ, pee ya nɛ kana, kɔnhɔ tabaara ganha bu jé nɛ ni wɛ. ⁸ Nɛ Kafɔ jɛɛri pee yama pe shizhaa na fo tɔɔnii taanri jo wu pu laha na ɲunɔ ni. ⁹ Ga, a wu nɛ pye na wee wo niime wu na nɛ yaa, na sipya baraga bu xhɔ tuun wemu ni, na wee tuun wu ni wee wo sefɛɛɛ t'a zhɛɛ na fiinɛ. Lee wuu na l'a tɔan nɛ ni nɛ wu na baraga baara kaa taga naye pɛɛ, kɔnhɔ Kirisa wo sefɛɛɛ t'i gori yaha na na. ¹⁰ Lee wuu na nɛ funɔ tɔan na baraga baara ti na. Ali pu jɛnɛ ba nɛ shɛhɛ, kelee na kawagaa pyi nɛ na, kelee na nɛ kana, kelee na nɛ jaani Kirisa mɛgɛ ki wuu na, nɛ na funɔ taan kee beeri wuu na. Bani nɛ bu bye baraga baa tuun wemu ni, nɛ ma fanha ta wee tuun weyɛ pyaa ni.

Pɔli ya pye tuguro n'a daa fɔ wa shishiin mu Korɛnte kulo li ni wɛ

¹¹ Ayiwa, nɛ jo ba ɲunɲmoyirine fɔ jɛ wɛ. Ga yeeyɛ pyaa ki ni lee ya foro. Yee p'a bi yaa yee p'a nɛ sɔni! Bani ali nɛ jɛnɛnɛn bye nɛ jɛ yaaga be wɛ, tudunmɔ mɛgɛ wuu piimu yee wa jatɛni ge, wee wa ya ye nɛ na kaa la shishiin ni wɛ. ¹² Can na, kapyegɛɛ kiimu k'a li shɛɛ na Kirisa wo tudunmɔ nɛ jɛ ge, kee beeri ya shɛ yee na ni loxulo ni.

* **11:24** Saliya wa bye Oromɛ sheen mu, wee saliya wu bi gbara pu susɔ jii kelee shishɛɛɛ (40) taha sipya na wɛ, bani pu bi giin na kee da xhu sipiyawyii ni wɛ, lee na pu ma jii nigin laha.

Kee ya pye jaha sheshēere, ni kakanhanjaa, ni sefēere kagbōhō. ¹³ Nē ta pye yee mu tuguro wē. Ni lee yē bē wē, leke nē d'a pye egilizii pusamaa mu lee di ya pye yee mu-i wē? Yi yafa na mu lee na!

¹⁴ Li wii, nē gbegele xō da se yee yiri na tōjii taanri wuu ni. N'a da zhe bye yee mu tuguro le tōjii le bē ni wē. Bani yi kenē yanmuyō bē di wa zhaa wē, fo yiye pyaa kiiri. Nōhōpiire ya yaa na wari shaa na yeri pu sefēe jaha na wē, ga sefēe p'a yaa na wari shaa na yeri pu nagoo jaha na. ¹⁵ L'a taan nē ni nē wu na kenē yanmuyō bēeri kan yee wuu na, ali na naye bē kan na fara wā. Ayiwa, yee kaa ba dan nē ni xuuni mu, lee l'a da nē pye nē kaa da da dan yee ni-i gē?

¹⁶ Yee na ba jo na nē pye tuguro yee wa shishiin jūnō ni wē. Nakaara wa lee ni wē, ga pii na ba jo yee ni na shizhiinmē ni nē yee co, na nē shiige shēn. ¹⁷ Piimu nē tun shē yee mu ge, nē kuduun sha yee ni wee wa kenē kurogo ya? ¹⁸ Nē Tite jēeri jo wu shē yee yiri, na wū ceborona wu pinne ni wu ni. Ta Tite ya yee n̄mahana na kuduun sha yee ni? Ta nē ni wee wo kapyegēe ki bēeri ya pye mē nigin wē? Ta wēe jaariganjaa ki bēeri ya pye mē nigin wē?

Pōli ya wu funjō shaa ni kaa lemu ni ge

¹⁹ Na co fo taatuunnō na, yee wa giin na kanii wēe wa gaan wūye mu yee jaha tāan, ga lee di bē wē. Kirisa wo karijēegē ki funjō ni wēe wa yu mē Kile jaha tāan. Wū taanjiinē, yee wo n'a daa wu wo jahagbaashēere kaa na wēe wa ye bēeri yu yee mu. ²⁰ Nē ba nō yee yiri, na funjō wa di yi ja jagana lemu na wē, nē fyagi jo di ganha ba shē yi ja lee jagana le na wē; yi bē ganha bu na ja jagana la na yi bē ya tiin ni lemu ni wē. Nē fyagi jo di ganha ba shē yogo ta yi tē ni wē, ni jēpēen, ni loyire, ni bēganhara, ni mēkyēegē, ni zōjuuro, ni tabaara, ni kawuriye wē. ²¹ Nē fyagi jo di ba jo n'a nō yi yiri ge, Kile ganha bu da na shiige yi ninē ni wē. Sipyi jehēmēe piimu p'a jurumu pye, p'i sanha daajenē jo pu cemōhōrō ti na tapyege ni wē, ni pu dōdōrō, ni pu kanōhōyō yi na-ε ge, di ganha bu da zhe jēsinnē wo yee wuu na wē.

13

Fundogo jomō ni fō mujuu

¹ Nē tōjii taanri wuu l'a da bye le na shē yee yiri. «Sipyii shuun taanri ya pye keree kiimu bēeri fiin ge, w'a da zhe kee bēeri jaha shōonri na bē ni pee wo fiin pu ni.»*

² Sipyii piimu p'a jurumu pye ge, n'a da yi jo waha pee ni sipyii pusamaa mu, ali na li ta na nime wo wa yi yiri wē. Nē tee yi jo toro pu mu na shēe shuun wuu li ni yee yiri. N'a da yi jo daha sanha pu mu jo nē ga ba shē yi yiri, n'a da jūnō peni nige kaa la shishiin na wē. ³ Wee tuun wu ni, yi na ba li cē na Kirisa w'a yu nē jō na, bani kee kajuō ki yi wa zhaa. Kirisa baraga ya ta cēre yee shizhaa na wē, ga w'a wu sefēere ti shēe yee ninē ni. ⁴ Can wu jē wii, wu xuduun wu ni korikoritige ki na, w'a pye baraga baa, ga jii na wu jē nime Kile wo sefēere ti baraga ni. Na wēe bē yaha karijēegē ni ni wu ni, wēe bē baraga k'a xō. Ga Kile baraga ni, na wēe yaha ni wu ni, wēe na ba bye jii na yee shizhaa na.

⁵ Yi yiye taanna wii, y'i yiye suguri, yi bu da yi na jē n'a daa wu wo koo li ni. Ta yee ya li cē na yee funyō ni Yesu Kirisa jē wē? Fo yiye pyaa bu shē da y'a kuunō n'a daa wu na dē! ⁶ Ga nē dā li na jo yee na ba li cē na jo wēe ya ta kuunō n'a daa wu na wē. ⁷ Lee bē na, wēe wa Kile jēeri kōnhō yi ganha ba kakuuyo pyi wē. Lee kajuō jē nago kanna wēe di metanga ta wē. Ga wēe funjō ki wa yi da kasaanja pyi, ali lee jehē ba li shēe bē na wēe p'a kuunō metanga ki na. ⁸ Bani se wa wēe ni wēe pu pari can wu na wē, ga can wu tēge tēge se wu jē wēe ni. ⁹ Wēe baraga bu xhō tuun wemu ni, a yee baraga di bēle, lee l'a dan wēe ni. Lemu wēe ya jēeri Kile mu ge, lee li wa mē nago yee wo n'a daa wu w'a se jaha na fo wu jō bu shē fa. ¹⁰ Lee wuu na nē we sēmē we tun yi mu na li ta nē jē yee yiri wā wē, kōnhō di ba nō wā tuun wemu ni, di ganha bu keree ki jaha shōonri ni waha ni, na saha ni Kafō wo fanha ki ni wē, w'a kemu kan na mu ge. Kee fanha ki kakaan jūnō ki jē kōnhō yee di da se jaha na n'a daa wu ni, ki ya ta kan gyēegi kaa na wē.

Jomō pu taxōgō ni fō mujuu

* 13:1 Duterēnōmē 19:15

¹¹ Ayiwa nimε na cebooloo, wù jε tuun wa ni. Yi funɲɔ taan! Yi da yiyε logoo wari y'a se jaha na! Yi da samɔhɔrɔ leni yiyε ni! Yi pye ni fungɔngɔ nigin ni! Najinε di bye yi tε ni! Lee bu bye, taanjεεge ni najinε fɔɔ Kilε na bye ni yi ni.

¹² Y'a yiyε shaari ni taanjεεge ni! Kilε wo fεfεεε sipyii piimu pu jε naha ge, pee bεeri ya yi shaari. ¹³ Wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo niimε we, ni Kilε wo taanjεεge ke ki pye ni yi ni. Y'i gori yaha Fεfεεε Munaa li wo karijεεge ki ni.

Galasi Shɛɛn Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun Galasi shɛɛn mu ge

Jɔɔ yɛ p'a byi na Galasi shɛɛn wɛ?

Egilizii piimu nɔhɔ Pɔli ya tenɛ Galasi fiige ki ni ge, pee pu jɛ Galasi shɛɛn pee. Pee jɛ: Ikonɛ, Lisitiri, ni Dɛribɛ (Kapyegɛe 14). Galasi fiige ki nijaa wogo ki jɛ Turuki fiige ki funɔɔ ni. Ba Pɔli ya pa bye wu jɛ Galasi ni wɛ, a Yawutuu pii di shɛ ganha na kalaa watii kaan pu mu. A p'i jo na Pɔli jɛ tudunmɔɔ nijemɛ wɛ, na wu ya ta na Musa wo saliya wu wo kalaa wu kaan wu kangana na wɛ.

We sɛmɛ we kakana juɔɔ

Ye p'a jo wá Pɔli na ge, yee faara Pɔli ya jo, na fɛnhɛ pu funyɔ to ni wu kalɛgɛɛ ni wuyɛ pyaa kapyegɛe ni. Na li shɛ na kanii li wa wee wo Kilɛ jomɔ yɛɛ le, na li shɛ na n'a daa ya ye Musa wo tɔ wu na. A w'i li shɛ sanha na n'a daa fɛɛ ya foro Musa wo tɔ wu nɔhɔ ni, na piiɛɛɛ nivɔɔ pyi, a Fɛɛɛɛ Munaa di pu naha co tee piiɛɛɛ ti ni (Kapyegɛe 5).

Sɛmɛ wu kafila nugbɔyɔ

Galasi Shɛɛn 1—2 Pɔli fɔ mujuu. W'a li shɛ na Yesu Kirisa wo tudunmɔɔ wee jɛ.

Galasi Shɛɛn 3—4 Kilɛ ya sipya jatɛni sipyitiimɛ Musa wo saliya wu koro jaari funɔɔ ni wɛ.

Galasi Shɛɛn 5 Wɛɛ ya foro saliya wu nɔhɔ ni, a Fɛɛɛɛ Munaa di wɛɛ naha co fɛɛɛɛ ni.

Galasi Shɛɛn 6 Pɔli wo yɛri yɛri jomɔ ni wu duba.

Pɔli ya Galasi shɛɛn shaari

¹ Nɛ Pɔli, nɛ jɛ Kirisa wo tudunmɔɔ. Sipyiyawyii ya ta nɛ pye tudunmɔɔ wɛ. Nɛ di ya nɔhɔ pye bɛ tudunmɔɔ sipyiyawyii baraga ni wɛ, fo Yesu Kirisa ni To Kilɛ wemu w'a Yesu jɛ na yeege xu ni ge. ² Nɛ ni na cebooloo piimu pu wa naha ge, wɛɛ p'a sɛmɛ wu tun Galasi fiige ki n'a daa fɛɛ pu mu.

Wɛɛ ya yi shaari: ³ Wù To Kilɛ ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niimɛ tirige yi na, p'i janinɛ bɛ kan yi mu.

⁴ Yesu Kirisa w'a wuyɛ kan na pye saraga, kɔnhɔ wu wɛɛ shɔ wù jurumu wu na. W'a wɛɛ shɔ ke kɔɔ ke wo yanmuguuyo yi bɛɛri wo fanha ki na, na saha ni wù To Kilɛ wo jidaan wu ni. ⁵ Nɔɔɔ w'a dɛri wu mɛgɛ na tuun bɛɛri ni. Amiina.

Tuugo nigin pe yɛ pu jɛ Kilɛ wo Jozaama pe

⁶ Na cebooloo, Kilɛ wemu w'a yee yiri Yesu Kirisa wo niimɛ wu baraga ni ge, yee na toro kadugo le wee ni tɔvuyo na, na jaanna jɛri jozaama patii feni, lee ya nɛ fo xuuni dɛ. ⁷ Jozaama pemu nɛ jo yee mu ge, pee yɛ pe pu jɛ Kilɛ wo Jozaama pe, patii wa nige pee kadugo na wɛ. Ga sipyii pii pu wa giin p'i yee fungɔnyɔ yi jɛri. Kilɛ Jozaama pe pu wa Shɔvɔɔ wu kaa yu ge, pu funɔɔ ki wa p'i pee jɛri shan. ⁸ Jozaama pemu wɛɛ ya jo yi mu ge, watii bu ba ni jozaama patii ni wɛɛ wo pu kadugo na, w'a pye wɛɛ wa la, w'a pye mɛɛkɛ na yiri fugba we ni la, weefɔɔ wu lanɔ. ⁹ Wɛɛ ya tee yee jo toro yee mu; n'a da guri di yi jo daha sanha: Wɛɛ ya Jozaama pemu jo yee mu ge, watii bu patii jo yi mu wɛɛ wo pu kadugo na, weefɔɔ wu lanɔ.

¹⁰ Ayiwa wee tuun wu ni, nɛ giin sipyii di da na sɔni laa, nɛ giin Kilɛ di da na sɔni? Na funɔɔ ki jɛ di naye kaa taan sipyii mu kunni? Bada! Nɛ funɔɔ da bi bye di naye kaa taan sipyii mu sanha, nɛ bi da ga já bye Kirisa wo kapyɛbye wɛ.

Pyegana lemu na Pɔli ya pye na jɛri Kilɛ tudunmɔɔ ge

¹¹ Na cebooloo, n'a da yi finɔɔ jo yi mu jo nɛ Kilɛ Jozaama pemu jo yi mu ge, pee ya ta foro sipya ni wɛ. ¹² Nɛ pu ta sipya mu wɛ, sipya bɛ di ya nɛ taanni pu ni wɛ. Ga Yesu Kirisa yɛ pyaa k'a nɛ taanni pu ni.

¹³ Taashiinɛ li ni, na nɛ yaha Yawutuu pu wo koo li ni, nɛ bi doroo torogana lemu na ge, yee wa yee naha logo. Nɛ bi Kilɛ wo n'a daa fɛɛ pu kana fo xuuni wee tuun wu ni. Nɛ bi li yɛɛɛ fo na pu pinɔgɛ ki juɔɔ tugo. ¹⁴ Nɛ bi bye na lɛjii Yawutuu niɛhɛmɛɛ naha na Yawutuu pu koo li jaarigana ni. Wɛɛ sɛfɛɛ p'a wɛɛ taanni kalɛgɛɛ kiimu ni ge, nɛ bi naye bɛɛri kan kee mu. ¹⁵ Ga Kilɛ bi nɛ shɔɔnri lɔ, ali na ta pu sanha nɛ se bɛ wɛ. Wu jidaan tuun w'a pa

nɔ ge, a wu wu niime wu tirige ne na, na ne yiri na pye wu kapyebye. ¹⁶ W'a wu Ja wu she ne na, kɔnhɔ ne da wee Ja wu wo Jozaama pu yu shi wusama beeri mu, shi wemu ne Yawutuu we. Ba w'a wu she ye ne na we, ne be ya watii yege nige we. ¹⁷ Piimu p'a fenhe pye Kirisa wo tudunmɔɔ pee ne naha na ge, ne nɔhɔ she Zheruzalemu ni di zhe pee be yege we. Ga, a ne faa toro, na gari Arabi ni; lee kadugo na, a ne guri pa Damasi kulo li ni.

¹⁸ Ayiwa, yee taanri w'a toro, a ne na kari Zheruzalemu ni, kɔnhɔ di she foro Pyeeri na. A ne cabyya ke ni kaguro pye wà ni wu ni. ¹⁹ Ga ne ya ta Kirisa wo tudunmɔ watii be ja nige we, fo Yakuba ye nigin pe; wee ne Kafɔɔ Yesu wo ceborona wa. ²⁰ Yemu n'a yu me yi mu ge, ali kafinege nigin be wa yi ni we; Kile wa na seeri. ²¹ Lee kadugo na, ba ne foro Zheruzalemu ni we, na gari Siiri fiige ki ni; na yiri wà, na gari Silisi fiige ki ni. ²² Ga n'a daa fee piimu pu bye Zhude fiige ki ni ge, wee wa shishiin bi sanha ne ja nii na we. ²³ Pu bi yi nuri ye sipyii nɔ na na: «Sipya we wu bi we kana taashiine li ni, fo w'a bi li yereye wu n'a daa wu nɔ tugo ge, weeye pyaa ki be k'a Kile wo Jozaama pu yu nime.» ²⁴ Lee funnɔ ni, a p'i ganha na Kile sɔni ne wo Jozaama pu wo jo wuu na.

2

Pɔli ya Kirisa tudunmɔɔ pusamaa nɔnɔ cɔri ta

¹ Ba yee ke ni shishere ya toro we, a ne ni Barinabasi di guri pa sanha Zheruzalemu ni. A ne gari ni Tite be ni. ² Kile ye pyaa ki bi li she ne na na ne wu she wà, a ne da kari. Ba ne nɔ wà we, ne ni jahagbaa fee pu ni, a we di she wuye ja kabanugo. Kile Jozaama pemu ne yu shi wusama beeri mu ge, a ne pee naha jo pu mu, kɔnhɔ labye wemu n'a pye toro ge, ni wemu n'a byi ge, kɔnhɔ wee wa shishiin ganha bu bye nɔnɔ baa wo we. ³ Tite wemu ni ne kari ge, Gireki wu bye wii. Ga pu ya ta wu karamu fanha be na fo wu cekɔnrɔ pye, kɔnhɔ wu be di bye Yawutuu pu shi we. ⁴ Ga, kafinejuu p'a, pee bi puye pye na n'a daa fee pee ne, na ta p'i ne n'a daa fee we, pee pu bi giin w'i cekɔnrɔ pye. Wee ya pye ni Yesu Kirisa ni karihege ni ge, a

wèe di bye wuye mu, a pii sipyii pii di beele jé wèe te ni kɔnhɔ p'i lee naha ce. Pu funnɔ ki bye p'i wèe kurunɔ pa lenɔ sanha bulooro ti ni. ⁵ Ga wèe ya sɔɔ na wuye yaha pu kenɔ ni ali jere be funnɔ ni wu ta logo pu nɔ na we, kɔnhɔ Kile Jozaama pe pu wa can wu shee ge, y'i já pee logo ba pu ne we.

⁶ Ayiwa, sipyii p'a bi piimu wii na pee pu ne jahagbaa fee pu ge, nɔnɔfee pu bye pii la, pu shiin bye be nɔnɔfee we la, lee la shishiin kɔnɔ wa ne mu we; bani Kile ya wa shɔnri na wo wa ni we. Kile Jozaama pe ne bi yu ge, ba ne pee naha jo pee jahagbaa fee pu mu we, pu ya ta ka fara pu na we. ⁷ Ga, a puye pyaa be di li ce na Kile w'a pe Jozaama pe kaa le ne kenɔ ni ne w'a yu shi watii sheen mu ma na jo ba w'a pu kaa le Pyeeri kenɔ ni w'a yu Yawutuu pu mu we. ⁸ Bani Kile wemu w'a sefere kan Pyeeri mu na wu tun Yawutuu pu mu ge, wee ninumɔ w'a sefere kan ne be mu na ne tun shi wusama mu. ⁹ Yakuba ni Pyeeri ni Yohana, pee piimu pu bi wii jahagbaa fee pu ge, pee bi li ce na Kile w'a te tuduro te kaa le ne kenɔ ni wu wo niime wu funnɔ ni. A p'i pu keye le ne ni Barinabasi keye ni, wee fɔ we ya li shee na wèe beeri ya pye nigin. A wu beeri di binne na be yi na nago wèe pu she baari pyi shi wusama te ni, pee be di she baari pyi Yawutuu pu te ni. ¹⁰ A p'i li she ye wèe na na wèe pu she wu fungɔngɔ yaha funmɔ fee na. A ne be di la le naye ni na ganha na lee pyi.

Pɔli ya Pyeeri jaagi Ancɔsi kulo li ni

¹¹ Ayiwa, ga ba Pyeeri ya pa ba Ancɔsi kulo li ni we, a ne ba wu jaagi sipyii pu beeri nii na; bani kaa lemu w'a bi pye ge, lee bi nɔ we. ¹² Wu cebooloo shi watii sheen piimu pu bye n'a daa fee Ancɔsi ni ge, Pyeeri bi binne na li ni pee ni. Ga, a Yakuba di ba sipyii pii tun kari Ancɔsi ni. Ba pee ya nɔ we, a Pyeeri di fere kɔn shi wusama wo n'a daa fee pu na, na bye wu ya sɔɔ w'a li nige ni pu ni we. Wu bi fyagi pee sipyii pu na, bani Yawutuu pu bye pii, pee di bi yu na fo shi wusama beeri w'a cekɔnrɔ pyi. ¹³ Cebooloo piimu be pu ne Yawutuu ge, a pee be di yaa Pyeeri na, na fere kɔn pii pu na. Lee funnɔ ni a Barinabasi be di yaa pu shuun shuun juuro ti na, na daha pu

fɛni. ¹⁴ Ba nɛ pu ɲa, na pu ta pu ya ɲaari na sahaɲi ni Kile Jozaama pu wo can wu ni wɛ, a nɛ jo ni Pyɛɛri ni pu bɛɛri ɲii na. A nɛ wu pye: «Mu wemu wu ɲɛ Yawutuu ge, a m'i sɔɔ na Yawutuu pu wo koo li yaha wà, na ganha na ɲaari shi wusama wo ɲaarigana na. Wee tuun wu ni ɲaha na m'i giin nime m'i shi wusama bɛ karamu fo wu bɛ w'a Yawutuu pu wo koo li ɲaari wɛ?»

Fo ma bu dà Yesu na m'a na shɔ

¹⁵ «Can wu ɲɛ wii, wɛɛ kunni ya sii tii pye Yawutuu cegee. Wɛɛ ɲɛ shi watii shɛɛn wɛ, pu jo na wee shi we shɛɛn ya Kile koo li cɛ wɛ. ¹⁶ Ga lee bɛ na, wɛɛ bɛ ya li cɛ na jo ma ɲɛhɛ da Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya we koo ɲaari, lee wa da ga ma pye sipyitiime Kile mu wɛ, fo ma bu dà Yesu Kirisa na. Lee wuu na wɛɛ bɛ ya dà Yesu Kirisa na, kɔnhɔ Kile di wù pye sipyitiimeɛ wee n'a daa wu baraga ni. Li wa nago Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ɲɔmɛhɛɛ ki wo koo ɲaari w'a wɛɛ pye sipyitiimeɛ Kile mu-i dɛ. Bani sipya wa shishiin wa da já bye sipyitiime Kile mu na ma yaha ma na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo ɲaari wɛ.

¹⁷ «Ayiwa, wɛɛ Yawutuu ba wùye shaa wù bye sipyitiimeɛ Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɲɔ ni, wɛɛ ba lee pyi, wɛɛ bɛ ya ɲɛri ni shi wusama ni nigin, pee piimu p'a wii jurumupyii ge. Wee tuun wu ni, ta lee wa li shɛɛ na Kirisa w'a wɛɛ tɔɔgo leni jurumu ni? Bada! ¹⁸ Ayiwa, nɛ na foro saliya wu keree tãan, na bye nɛ wu koo ɲaari wɛ, nɛ bu guri wee saliya we fɛni sanha na wu koo ɲaari, wee tuun wu ni nɛye pyaa ya saliya wu kyɛɛgi. ¹⁹ Nɛ xu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu shizhaa na, kɔnhɔ di bye ɲii na, di da kapyɛɛ pyi Kile mu. ²⁰ Nɛ pye kanna p'a nɛ pinne kori ni Yesu Kirisa ni shiizhan korikoritige ki na. Nɛye pyaa ya ta pye nige ɲiifɛɛɛ ni wɛ; Kirisa wu ɲɛ ɲiifɛɛɛ ni nɛ zo wu na. ɲiifɛɛɛ temu ni nɛ wa nime ke koɲo ke na ge, nɛ naye kan Kile Ja wu mu. Nɛ kaa ya taan wu mu fo w'a sɔɔ na wuyɛ kan saraga nɛ wuu na. ²¹ Kile ya niime wemu kan nɛ mu ge, nɛ da ga wee she bada wɛ. Bani Kile da ba sipya jateni sipyitiime Musa wo saliya wu koo ɲaari baraga ni, lee ya li shɛɛ na ɲunɔ ya pye Kirisa kaxulo na wɛ.»

3

Na dà Yesu na, lee funɲɔ ni Kile ya sipya jateni sipyitiime

¹ Yee Galasi shɛɛn kunni, yee ɲɛ fungɔnyɔ baa fɛɛ dɛ! Joɔ wu d'a yee faanna mɛ wɛ? Yesu Kirisa ya xu xugana lemu na korikoritige ki na ge, yee ɲaha ya fiinne jo yee mu. ² N'a da yi yege kaa nigin yɛ na. Fɛfɛɛɛ Munaa le Kile ya kan yee mu ge, Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu wo koo li ɲaari wuu na w'a li kan yee mu laa, yee ya Kile Jozaama pu logo na dà pu na ge, lee wuu na w'a li kan yee mu? ³ Naha d'a yee pye mɛ fungɔnyɔ baa fɛɛ wɛ? Yee ya kaa lemu ɲɔ kɔn ni Kile Munaa sefɛɛɛ ni ge, ɲaha na yee di zhaa di yiye pyaa wo sefɛɛɛ taga lee ɲɔ tɔ wɛ? ⁴ Kile ya kanhama nighɔ pemu yaha p'a nɔ yee na ge, ɲunɔ ya pye pee na-ɛ ge? Bada! Pee dà já bye ɲunɔ baa wɛ. ⁵ Kile wemu w'a wu Munaa li kaan yee mu, na kakanhaɲaa ki pyi yee tɛ ni ge, wee tuun wu ni, yee ya ɲaari na sahaɲi ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni ge, lee wuu na w'a lee pyi laa, yee ya Jozaama pu logo, na dà pu na dagana lemu na ge, lee wuu na w'a li pyi?

⁶ Kile Kafila w'a yi yu wɛɛ mu Ibirayima shizhaa na na: «Ibirayima ya dà Kile na, a Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na.»* ⁷ Ni li ɲɛ mu, wee tuun wu ni yi li cɛ na jo piimu p'a daa Kile na ge, pee pu ɲɛ Ibirayima wo nagoo pee. ⁸ Kile Kafila w'a fɛnhɛ li shɛ na shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ, na wee shi wu bɛ na ba dà Kile na, Kile na pu pye sipyitiimeɛ pu n'a daa wu wuu na. Lee wuu na pe Jozaama pe ya fɛnhɛ jo Ibirayima mu na: «Kile na ba duba shi wu bɛɛri mu mu baraga ni.»* ⁹ Lee wuu na sipyaa sipya w'a daa Yesu na ge, Kile na duba weefɔɔ mu ba w'a duba mɛ Ibirayima mu wu n'a daa wu funɲɔ ni Kile na wɛ.

¹⁰ Sipyaa sipya w'a giin na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu wo ɲɔmɛhɛɛ ki koo ɲaari funɲɔ ni Kile da ba wee jate sipyitiime ge, Kile wo lanɲi w'a to weefɔɔ ɲunɔ ni; bani l'a ka na:

«Sipyaa sipya wu ɲɛ wu ya saliya wu ɲɔmɛhɛɛ

* 3:6 Zhenezi 15:6; Orome Sheen 4:3

* 3:8 Zhenezi 12:3

ki bɛɛri koo ɲaari gbee ki ɲaarigana na-
ge,

Kile wo laɲi w'a to weefɔɔ ɲuɲɔ ni.»*

¹¹ Ayiwa, l'a fiinne yeɛ na Kile da ja sipya wa shishiin jate sipyitiime Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo ɲaari baraga ni we. Bani l'a ka na:

«Sipya wemu w'a tii ge, wee na ba ɲii sicuumɔ ta
n'a daa gbɔɔɔ ni.»*

¹² Ga sipya wemu w'a giin wu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ye wo koo ɲaari pye wu tadan ge, n'a daa ɲe yafiin be weefɔɔ mu we; bani l'a ka na:

«Sipya ya yaa ma wee saliya wu bɛɛri koo
ɲaari
ma na ɲii sicuumɔ ta.»*

¹³ Yesu Kirisa ya pa we shɔ saliya ɲomeheɛ ki wo laɲi wu na. A wuyɛ pyaa di dugo wee laɲi we taan we tɛge; bani l'a ka na:

«Sipyaa sipya p'a yirige suri tige ni na gbo
ge,
weefɔɔ ya laɲi.»*

¹⁴ L'a pye mu be sanha kɔnhɔ duba wemu ɲomeɛ Kile bi lo Ibirayima mu ge, wee di no shi wusama bɛɛri na Yesu Kirisa baraga ni; na fara lee na sanha, Kile ya Fɛfɛɛɛ Munaa lemu be wo ɲomeɛ lo ge, wu ja lee be ta n'a daa baraga ni.

Kile ya ɲomeɛ lemu lo ge, Musa wo saliya wu da ja lee fiin we

¹⁵ Na cebooloo, n'a da naha sheshɛɛɛ ta lo sipyii wo keree pyegan aa na. Ali sipya ye pyaa mehe kaa la ɲomeɛ lo, na li ka, na xho na wu kabee taha kee wenɛ ki na, sipya watii da ga ja lee ɲomeɛ le kyɛɛgi, kelee na la fara li na we. ¹⁶ Kile w'a bi ɲomeɛ lo Ibirayima ni wu kadugo yiri shi shen mu. Li ya ta ka Kile Kafila wu ni na jo «wu ni wu kadugo yiri shi shɛn» ma na giin sipyinehemɛ kaa w'a byi we, ga shi shen nigin ye kaa Kile Kafila w'a jo na: «Wu ni wu kadugo yiri shi shɛn.»* Wee wu ɲe me Kirisa. ¹⁷ Yemu n'a giin di jo ge, yee yi wa me. Kile w'a kariɲɛɛge ɲomeɛ lo Ibirayima

mu. A yee xhuu shishɛɛɛ ni kelee taanri (430) di doro, a Kile di na pa Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu tenɛ. Lee funɲɔ ni, Kile ya ɲomeɛ lemu lo Ibirayima mu ge, Musa wo saliya wu da ja lee ɲomeɛ le kyɛɛgi, kelee na li jomɔ pu ɲeri we. ¹⁸ Ga cɛn wemu Kile ya gaan ge, wee da bi daa Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu baraga ni, wee tuun wu ni wee cɛn wu bi da bye nige ɲomeɛ li wo wu we; na ta Kile d'a wu wo cɛn wu kan Ibirayima mu ma ni, ɲomeɛ li baraga ni.

Lemu na saliya ɲomeheɛ k'a kan we mu ge

¹⁹ Wee tuun wu ni saliya ɲomeheɛ ki wo kakaan ɲuɲɔ di ɲe leke we? Ki kakaan ɲuɲɔ ki ɲe, kapyegɛ kiimu ki ɲe ki ya be Kile mu-i ge, kɔnhɔ we di kee cɛ. Ga kee saliya ɲomeheɛ k'a yaa na pye wa, Kile ya ɲomeɛ li lo Ibirayima wo kadugo yiri shi shen wemu shizhaa na ge, fo wee ba ba. Melekɛɛ pu bi saliya ɲomeheɛ ki kaan Musa mu, Musa di ki yu sipyii pu mu. ²⁰ Kayaama ya luu kaa lemu na ge, lee ɲe kabanja nigin kajii we. Kile di ɲe wu ye nigin do.

²¹ Ta lee wa li shɛɛ na Kile ya ɲomeɛ lemu lo ge, na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu w'a lee ɲomeɛ li kaala ya? Bada! Saliya ɲomeheɛ kii k'a kan ge, kee da bi da ja da ɲii sicuumɔ kaan sipyii mu, wee tuun wu ni sipyii bi da ja da byi sipyitiime Kile naha taan, saliya ɲomeheɛ ki baraga ni. ²² Ga l'a ka Kile Kafila wu ni na jurumu wo fanha ke ki ɲe kɔɲɔ sipyii bɛɛri na. Lee funɲɔ ni Kile ya lemu wo ɲomeɛ lo ge, kɔnhɔ lee di gan n'a daa fɛɛ pu mu pu n'a daa wu baraga ni Yesu Kirisa na.

²³ Ayiwa, Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya we, wee wu bi fɛnhɛ pye we ɲuɲɔ ni, yani n'a daa wu wu pa ge. A wee saliya we di gori yaha we ɲuɲɔ ni fo na shɛ no n'a daa wu shɛduun wu na. ²⁴ Lee funɲɔ ni a saliya wu bye we naha covɔɔ, fo na shɛ Kirisa pye w'a pa; kɔnhɔ we di bye sipyitiime Kile naha taan n'a daa baraga ni. ²⁵ Ba ni n'a daa wu wo koo li d'a pa nime, we da ja bye nige wee nahagbaacomɔ wu kenɛ na we. ²⁶ Bani yee bɛɛri ya pye Kile nagoo n'a daa baraga ni Yesu Kirisa na. ²⁷ Yee piimu

* ^{3:10} Dutɛɛnɔmɛ 27:26 * ^{3:11} Habakuki 2:4 * ^{3:12} Levitike 18:5 * ^{3:13} Dutɛɛnɔmɛ 21:23 * ^{3:16} Zhenezi 13:15; Zhenezi 24:7

bɛɛri p'a batize Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni ge, yee ya ɲɛri ba Kirisa yɛ pyaa ɲɛ wɛ. ²⁸ M'a pye Yawutu la, m'a pye shi watii shɛn la; m'a pye bulo la, ma shiin ya pye bulo wɛ la; m'a pye ná la, m'a pye cee la; le la shishiin niɲɛ ɲɛ nige wɛ. Bani yi bɛɛri ya ɲɛri nigin Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɲo ni.

²⁹ Ayiwa, yi bi ɲɛ Kirisa wuu, y'a pye Ibirayima wo nagoo. Kilɛ ya cɛn wemu wo ɲɔmɛɛ lɔ Ibirayima mu ge, yi bɛ na ba wee ta.

4

¹ Yemu n'a giin di jo ge, yee yi wa mɛ. Pya wemu na ba cɛn lɔ ge, na wu yaha wu nɔhɔpiire ni, waagi wa shishiin ɲɛ wu ni bulo tɛ ni wɛ, ali na li ta bɛ wee wu ɲɛ tofɔɔ wu wo yaɲmuyɔ yi bɛɛri kafɔɔ. ² Na wu yaha wu nɔhɔpiire ti ni, sipyii pu da da wu kasɛri, na wu keree yari, tuun wemu tofɔɔ w'a gbegele yaha ge, fo wee tuun we bu she nɔ. ³ Mu wɛɛ bɛ di bye. Tuun wemu ni wɛɛ bɛ bi bye ba nɔhɔpiire ɲɛ-ɛ ge, ke kɔɲɔ ke wo keree bulooro ni wɛɛ di bye. ⁴ Ga Kilɛ ya tuun wemu gbegele ge, ba wee ya pa nɔ wɛ, a wu wu Ja wu tun na pa. A cee di wu se. A wu bɛ di jé saliya ɲɔmɛhɛɛ ki wo fanha ki nɔhɔ ni. ⁵ Piimu pu bye saliya ɲɔmɛhɛɛ ki wo fanha ki nɔhɔ ni ge, kɔnhɔ wu pee ɲunɔ wolo. A wɛɛ di bye Kilɛ nagoo. ⁶ Yee ya pye Kilɛ nagoo, lee wuu na Kilɛ ya wu Ja wu Munaa li tun l'a pa jé wɛɛ zɔlɔɔ pu ni. Lee Munaa le w'a wu yiri: «Aba» Lee kɔri ɲɛ na: «Wù To». ⁷ Lee wuu na ma ɲɛ nige bulo wɛ, ga m'a pye Kilɛ pya. Ba ni m'a pye Kilɛ pya, w'a yaɲmuyɔ yemu ɲɔmɛɛ lɔ wu nagoo pu mu ge, ma bɛ na ba yee ta.

Pɔli ya wu funɲo shaa ni Galasi sheen kaa ni

⁸ Taashiinɛ ni, na yee ta yee sanha Kilɛ cɛ wɛ, pɛɛɲɛ yaɲmuyɔ ya wo buloo yee di bye, na ta yee pɛɛɲɛ yaɲmuyɔ yɛ di ɲɛ Kilɛ yɛ pyaa wɛ. ⁹ Ga nime yee ya Kilɛ cɛ. Nɛ yaa na jo Kilɛ yɛɛ w'a yee cɛ. Naha na yee di giin di guri yee kɔɲɔ yaɲmuyɔ baraga baa woyo yɛ fɛni wɛ? Naha na y'i zhaa di yiyɛ le yee ɲunɔ baa yaɲmuyɔ yɛ wo bulooro ti ni sanha wɛ? ¹⁰ Yee ya caɲa ɲɛhɛɛ kii pɔrɔɲɔ kii na, na fara yeye ya na, ni tɛɛgɛɛ, ni yee, na yee jatɛni na toro yi saya tàan. ¹¹ Nɛ lemu bɛɛri pye yee

mu ge, nɛ funɲo k'a pɛn jo lee bɛɛri ganha ba bye ɲunɔ baa kaa wɛ.

¹² Na cebooloo, n'a yi ɲɛɛri, yi ɲɛri ba nɛ ɲɛ wɛ, bani nɛyɛ pyaa ki bɛ ya ɲɛri ba yee ɲɛ wɛ. Yee kunni ya ta kakuunɔ la shishiin pye nɛ na wɛ. ¹³ Yeeyɛ pyaa ya li cɛ na yama p'a nɛ pye nɛ kori yee mu, na Kilɛ Jozaama pu jo yee mu taashiinɛ li ni. ¹⁴ Ali na li ta bɛ nɛ wo yama p'a kanhama shan yee ɲunɔ ni, lee bɛ na yee ya ta nɛ tánha, kelee na na she wɛ. Ga yee ya nɛ co xuuni ba Kilɛ wo mɛlɛkɛ wa ɲɛ wɛ, ma na da giin na nɛyɛ pyaa ki ɲɛ Yesu Kirisa wɛ. ¹⁵ Yee funyɔ bi sii taan wee tuun wu ni. A kee fundanga k'i gari mii wɛ? Nɛ li cɛ nakaara baa jo li da bi da já bye kunni, yee bi da zɔɔ na yi ɲɛpyaa ki wolo na taga nɛ wogoo ki faa. ¹⁶ Wee tuun wu ni, nɛ na can jo yee ɲii na, lee l'a nɛ ɲɛri yee pɛn nime gɛ? ¹⁷ Pii sipyii pii funɲo ki wa p'i yee ɲaha ɲɛri puyɛ yíri. Ga pu wo fungaa le, lee di ya ɲɔ wɛ. P'a giin p'i nɛ ni yee laha wùyɛ na, kɔnhɔ yee di daha pu fɛni. ¹⁸ Kaa lemu li ɲɛ nizaana ge, na yatɛnyɛ waha lee kaa le fɛni, lee ya ɲɔ. Li wa nago nɛ bu bye yee tɛ ni tuun wemu ni, y'i na yatɛnyɛ waha wɛ, ga y'a yaa na yatɛnyɛ waha tuun bɛɛri ni. ¹⁹ Na nagoo, nɛ ɲɛ ba layama ɲɛ wɛ, ali nime we bɛ ni nɛ ɲɛ na yee laa yá fo Kirisa wo ɲaarigana le ga ba she ɲaa yee ni. ²⁰ Nɛ funɲo k'a sii pye fo na nɔ yee yíri nime, kɔnhɔ di jo ni yi ni jogana la bɛtii na, bani yee kaa l'a nɛ ɲaha wɔ fo xuuni.

Sara ni Agari keree

²¹ Yee piimu p'a giin di daha Kilɛ tudunmɔɔ Musa wo saliya ɲɔmɛhɛɛ ki fɛni ge, wee tuun wu ni kee saliya ɲɔmɛhɛɛ k'a yemu yu ge, yee ya yee nuri bɛ-ɛ gɛ? ²² L'a ka Kilɛ Kafila wu ni na jalaa shuun Ibirayima bi ta. Ja nigin wa wu bi ta bulozhɔ na, na ja nigin wusama ta cee wa na wemu ɲɛ bulo wɛ. Wee bye wuyɛ pyaa wo shɔ. ²³ Bulozhɔ w'a wu wo pya wu ta ba cɛɛ ya sii na nagoo taa wɛ. Ga cee wemu w'a pye wu ɲɛ bulo wɛ ge, wee ya wu wo pya wu ta lee tagana li na wɛ. Kilɛ w'a fɛnhɛ pya wu ɲɔmɛɛ lɔ wu mu, a wu na pa wu ta. ²⁴ Kɔri wa wu ɲɛ kii keree kii na, wee we. Pii cɛɛ shuun we, pee ɲɛ kariɲɛɛge ɲɔmɛhɛɛ shuun. Kariɲɛɛge ɲɔmɛɛ lemu l'a lɔ Sinayi faabobonɔ ki na ge, buloo pu ɲɛ

lee jomεε li wo nagoo pee. Agari* wu jε ba lee karijεεε jomεε li jε wε. ²⁵ Agari jε ba Sinayi faaboboŋo ki jε wε, Arabi ni. Wee Agari we wu jε ba nijaa wo Zheruzalemu kulo li jε wε, bani sipyii piimu bεeri pu jε Zheruzalemu ni ge, pee bεeri jε saliya jomεhεε ki wo buloo. ²⁶ Ga Zheruzalemu wemu wu wa fugba we ni ge, wee jε bulo wε. Wee Zheruzalemu we wu jε wεe wo nu we. ²⁷ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Cee we, mu wemu wu jε ma sanha pya ta ja-ε ge,
ma funŋo ki taan.
Mu wemu wu jε mu ya laa yama cε-ε ge,
ta xhuulo fundanga keŋε ni.
Bani p'a jaha wolo cee wemu ni ge,
wee wo nagoo pu na ba jεhε
Na toro cee we ni wu poo wu wo nagoo pu taan.»*

²⁸ Lee wuu na, na cebooloo, yee kunni ya se na saha ni jomεeloo li ni, ba Kile ya Ishaaga jomεε lo mε Ibirayima mu wε. ²⁹ Fo wee tuun wu ni, pya wemu Agari ya se ba cεe ya sii na nagoo seni-i ge, wee bi we wu pya wu kana, wemu w'a ta Kile Munaa li wo fanha ni ge. Lee ninunoo l'a byi ali nijaa we bε ni. ³⁰ Ga yekε y'a ka Kile Kafila wu ni wε? L'a ka na:

«Bulozho we ni wu ja wu kori.
Bani bulozho wu wo ja wu ya yaa wu pinne
cen wu na ni we wu pya wu ni wε,
wemu wo nu wu jε wu jε bulo wε ge.»*

³¹ Na cebooloo, lee funŋo ni wεe ya ta pye bulozho wu wo nagoo wε, ga cee wemu wu jε wu jε bulo wε ge, wee wo nagoo wεe jε.

5

Kirisa ya wεe pye wu wuu

¹ Kirisa ya wεe juno wolo, konho wu sii pye wu wuu can can na. Lee wuu na, yi la le yiye ni, y'i gori yaha pee yahama pe ni. Yi ganha bu da guri nige kadugo di ba yiye le sanha bulooro ni wε. ² Ne Poli, n'a da yi jo yi mu, yi bu daa na yi tadaŋa pye cekoonro, wee tuun wu ni Kirisa ya lemu bεeri pye yi mu ge, lee da yaaga jo yi na wε. ³ N'a

da guri di yi jo yi mu sanha jo sipyaa sipya w'a wuyε kan p'a kon ge, weefoo ya yaa w'a Kile tudunmoo Musa wo saliya jomεhεε ki bεeri koo jaari w'a fani. ⁴ Yee piimu pu wa Kile tudunmoo Musa wo saliya wu koo jaari, na giin na wee wo koo jaari funŋo ni Kile da ba yee jate sipyitiimεε wuyε jaha taan ge, yee ya yiye waa laha Kirisa na. Yee ninε jε nige Kile wo niimε wu ni wε. ⁵ Wεe kunni, tadaŋa wa wεe mu na jo Kile na ba wεe jate sipyitiimεε wuyε jaha taan, bani wεe wa daa Kirisa na. Lee wo sigimε ni wεe jε Kile Munaa li baraga ni. ⁶ Sipya wemu bu bye ni Yesu Kirisa ni karijεεε ni, wufoo ya cekoonro pye yoo, wu shiin yaa cekoonro pye-e yoo, lee la shishiin ninε jε wε. Ga lemu li jε kagboo li ge, lee li wa na jo wεe pu da wu na. Wee n'a daa we ya yaa na wuyε shεε taan jεεε funŋo ni.

⁷ Yee shεgana li bi jo xuuni n'a daa wu koo li ni. A jogo di ba yi yerenε, na yi kurunjo can wu koo na wε? ⁸ Kile wemu w'a yee yiri, na yee pye wuyε wuu ge, yee kunni ya da li na na ke fungongo ke ka tuugo ya yiri wee yiri wε. ⁹ Ta yee ya li cε na jo: «Shizhenhεε nifenhεfenhεεε ki ma myedonhono bεeri pye k'a fugofugo yiri wε?» ¹⁰ Ga lee bε na, nε da li na Kafoo ni, jo fungongo katii wa da digi yi mu wε. Ga sipya wemu w'a ma ni piinne ki ni ge, wu pye sipyituugo bεeri, Kile na ba kiiri kon wu na.

¹¹ Na cebooloo, li da bi da nago cekoonro ti wo keree nε bε ya yu, nago ma bu cekoonro pye lee na ja ma sho, pu bi da da nε kana nige wε. Yesu Kirisa wo korikoritige ki wo xu wu wo yere li bε nε byi ge, lee bε bi da waha sipya wa shishiin na wε. ¹² Sipyii piimu p'a yee piinne mε ge, pee ya mεhε yaa na sii kon laha yee na fεεfεε.

¹³ Yee kunni na cebooloo, Kile w'a yee yiri, na yee pye yiye wuu. Ga yi ganha bu da lee pye kapuno yi da yi wo nidaan keree pyi wε. Ga y'a kapyenεε pyi yiye mu ni taan jεεε ni. ¹⁴ Bani Kile tudunmoo Musa wo saliya jomεhεε ki bεeri wa daa le jomεε nigin we funŋo ni na: «Ma sipyijii wu taan ma mu ba mayε pyaa ki jε wε.»* ¹⁵ Yi bu daa na yiri yiye feni ba nanja yaaya jε wε,

* **4:24 Agari:** Pii w'a yu na Ajara kelee Ajaratu, kelee Jaara. **Levitike 19:18; Marika 12:31**

* **4:27 Ezayi 54:1**

* **4:30 Zhenzi 21:10**

* **5:14**

na yiyε conɪ na xhaa, na yiyε pahala wε. Yi bu bye y'i ya kasεεge yaha yiyε na wε, yi na ba yiyε kyεεgi xhɔ.

Sipya jidaan ni Fεfεεε Munaa jidaan

¹⁶ N'a da yi jo waha yi mu jo y'a jaari Kile Munaa fanha ni. Lee bu bye, wee tuun wu ni yi da daha nige yiyε pyaa wo jidaan keree fεni wε. ¹⁷ Bani lemu li jε sipya wo jidaan ge, lee jε Kile Munaa wo jidaan wε. Kile Munaa li bε wo jidaan di jε sipya bε wo jidaan wε. Ye shuun we ya bεni wε, lee funɲɔ ni yee funɲɔ ma bye yi da keree kiimu pyi ge, yee da jǎ da kee pyi wε. ¹⁸ Ga Kile Munaa li bu yee jaha co, wee tuun wu ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya jɔmεhεε ki fanha da bye nige yee na wε.

¹⁹ Na ta keree kiimu ki jε sipya wo jidaan keree ge, kee ya fiinɲε. Kee ki wa mε: Dɔdɔɔrɔ, cemɔhɔrɔ, shiige baara keree, ²⁰ yapεεgaanra ni siganma, makɔɲɔ, yokɔɔnrɔ ni jεpεεn, loyiriguunɔ, nakaara niguuro, bεganhara ni waagi, ²¹ jεgbɔɔ, singbaa, laara keree ni ki tuugo keree. N'a da yi jo waha yi mu ba n'a tee yi jo toro yi mu wε, jo sipyii piimu p'a kii keree kii shi pyi ge, jo wee wa shishiin da ga jǎ bada Kile wo saanra ti ni wε.

²² Ga Kile Munaa ya keree kiimu leni sipya zɔ ni ge, kee jε: taanɲεεge, fundanga, jajɲɲε, loxulo, jubεɲε, saama, jɔmεε fεrε, ²³ lotaan, ni na jǎ mayε na. Saliya wa shishiin da jǎ kii keree kii kaala wε. ²⁴ Bani piimu bεeri pu jε Yesu Kirisa wuu ge, pee bεeri ya pu wo ceepuuro lakuunɔ ni ti jidaan keree ki bεeri pinne kori ni Yesu ni korikoritige ki na.

²⁵ Kile Munaa l'a jɲi sicuumɔ nivomɔ kaan wεe mu. Lee wuu na, wεe bε ya yaa na Kile Munaa li yaha l'i wu jaha co. ²⁶ Wù ganha ba wùye pεε wε! Wù ganha ba jɔyegere keree pyi wùye na wε! Wù ganha ba jεpenkeree pyi wùye na wε!

6

N'a daa fεε ya yaa na puyε tεri

¹ Na cebooloo, yi ba sipya wa ta wu na kakuunɔɔ pyi, yee piimu p'a jaari na sahanɲi ni Kile Munaa li wo jidaan wu ni ge, yee pu weefɔɔ yeri ni loxulo ni. Yiyε pyaa bε di kasεεge yaha yiyε na, kɔnhɔ yi bε ganha

ba jin nɔwuuro ni wε. ² Y'a yiyε jɲunɔ tuguro luu! Yi ba lee pyi wee tuun wu ni yi na da Kirisa wo saliya wu wo jɔmεhεε ki koo jaari. ³ Sipya wa ba wuyε wii na wee w'a pɔrɔ pusamaa na, wuyε weefɔɔ ya faanna, bani wu jε yafiin bε wε. ⁴ Wa bεeri ya yaa na wu torogana li sεeri xuuni, wu bu wu kenε nibyegee ki ta k'a jɔ, wee tuun wu ni, wu na funɲɔ taan kee nibyegee ki wuu na. Wu ya yaa w'a kee luu w'a daanna ni watii wo nibyegee ni wε. ⁵ Bani wa bεeri na ba yere ni wu labye fiin ni Kile jaha tǎan. ⁶ Piimu p'a yi taanni Kile Jomɔ pu ni ge, y'a yaa y'a pee tahaa kaan yi kenε yanmuyɔ nijeye yi bεeri ni.

Ma bu lemu nugi, lee ma da ba gɔn

⁷ Yi ganha ba yiyε faanna-ε dε! Sipya ya zhehɛni Kile na wε. Ma bu lemu nugi, lee ma da ba gɔn. ⁸ Ma ba mayε pyaa wo jidaan lakuunɔ keree pyi, wee tuun wu ni ma na ba xu ta lee wo kuduun. Ga ma ba Kile Munaa jidaan kere pyi, wee tuun wu ni ma na ba jɲi sicuumɔ nixhɔbaama ta lee wo kuduun. ⁹ Wù ganha bu da ganha kasaanɲa bye tǎan wε, bani wù bu bye wù ya yatεnyε gbo lee bye tǎan wε, wù na ba li kuduun ta wu taduun ni. ¹⁰ Wee tuun wu ni, na li pyeduun yaha wù mu, w'à yaa w'à kasaanɲa pyi sipyii bεeri na. Wù cebooloo piimu ni wù jε n'a daa wu ni ge, pee susu na w'à yaa na kasaanɲa ki pyi.

Nɔxɔɔrɔ kafila

¹¹ Ayiwa, go y'a kii kamapyaa nigbɔhɔɔ kii jaa gε, nεyε pyaa k'a kii ka na tun yi mu. ¹² Sipyii piimu p'a giin pu tɔn di daan sipyii mu ge, pee p'a yee fɔri na fo yee bu cekɔɔnrɔ pye. P'a lee pyi kɔnhɔ sipyii ganha ba pu kana wε, bani pu ba yu na Kirisa na xu korikoritige ki na, na lee wo baraga ni sipya da jǎ zhɔ, sipyii na da pu kana. ¹³ Na ta pee piimu p'a kɔn ge, pee ya ta na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu korogoo ki bεeri jaari wε. Ga p'a giin yee di cekɔɔnrɔ pye, kɔnhɔ p'i da puyε pεε na yee ya sɔɔ na daha pee fεni. ¹⁴ Nε kunni wa da ga kaa la shishiin kaa taga nayε pεε wε, fo wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo korikoritige ke. Kee korikoritige ke wuu na, kɔɲɔ yanmuyɔ bεeri y'a jεri nε mu ba yaxuyo jε wε, a nε bε di jεri ba gbo jε wε yee kɔɲɔ yanmuyɔ yi

mu. ¹⁵ M'a cekɔɔnrɔ pye la, ma ya cekɔɔnrɔ pye-e la; lee la shishiin ninɛ jɛ wɛ. Niifɛɛɛ nivɔɔ temu Kilɛ ya gaan wɛɛ mu ge, tee ti jɛ kagbɔɔ le. ¹⁶ Piimu bɛɛri p'a tee niifɛɛɛ nivɔɔ ti koo jaari ge, Kilɛ wo jaɲinɛ ke, ni wu jaɲaara te ti tigi pee bɛɛri na, na fara Kilɛ wo Izirayɛli wu na, wee wemu wu jɛ Kilɛ wo nagoo pu ge.

¹⁷ Ayiwa na co niɲaa na, sipya wa shishiin ganha ba na jaaha wɛɛɛɛ nige ni lee kaa ni wɛ, bani fɛ pe pu wa nɛ ceesɛɛge ki na ge, pee ya li shɛɛ na Yesu wo bulo nɛ jɛ.

¹⁸ Na cebooloo, wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo niimɛ we wu kori yaha ni yi ni. Amiina.

Efese Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun Efese sheen mu ge

Ɔɔɔ ye mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Efese egilizi wu mu Pɔli ya we sɛmɛ we tun, ga wu funɔɔ ki bi bye we sɛmɛ we di galaa Azi fiige ki egilizii pu beeri ni, kee kemu nijaa wogo p'a byi Turuki ge. Yee taanri Pɔli ya pye Efese kulo li ni, wee xuu wu wo kugboɔ l'a bye lii.

We sɛmɛ we kakana ɲuɔ

Pɔli w'a Efese egilizi wu nɔhɔ shan. Wu labyenii p'a wu tɛge na Kile Jozaama pu jo Azi fiige ki beeri ni (Kapyegee 19:10).

Na Pɔli yaha kaso wu ni Oromɛ kulo li ni, a Epafirasi di she wu yiri, na she wu pye na tudunmɔɔ kafinejuu p'a pu wo kalaakuumɔ wu ɲɔ co Efese kulo li ni. A Pɔli di sɛmɛ tun Efese egilizi wu sipyii pu mu, na pu funɔɔ to, na pu le koo ni, na pu tii na foro kalaakuumɔ wu taan.

Sɛmɛ wu kafila ɲugboɔ

Efese Sheen 1–3 Kile wo keree ki tenɛgana li kaa Pɔli ya yu: Shi wemu ɲe Yawutuu wɛ, pee ni Yawutuu p'a pinne pye kpɔɔn nigin sheen Kile mu Yesu Kirisa wo xu wu baraga ni.

Efese Sheen 4:1–6:9 Egilizi w'a yaa na Kile koro li ɲaari ɲaarigana lemu na ge, lee ya jo fiinne.

Efese Sheen 6:10–20 Pɔli ya wɛe funɔɔ to na wɛe pu Kile wo kashɛn yagboyo yi lɔ, wu da yogo ki kɔɔn Shitaanni na.

Efese Sheen 6:21–24 Pɔli ya Efese Sheen shaari sanha.

Fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, nɛ ɲe Yesu Kirisa wo tudunmɔ Kile ɲidaan funɔɔ ni. Kile ya yee piimu pye fɛfɛɛ, yee di daa Yesu Kirisa na [Efese kulo li ni] ge, yee mu nɛ we sɛmɛ we tun.

Nɛ yi shaari: ² Wɔ To Kile ni wɔ Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni ɲaɲiɲe kan yi mu.

Niime wemu Kile ya gaan Yesu wo n'a daa fɛɛ pu mu ge

³ W'a wɔ Kafɔɔ Yesu Kirisa To Kile sɔni! Kile Munaa li wo duba wemu beeri wu ɲe

fugba we ni ge, w'a wee beeri kan wɛe mu Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni. ⁴ Kile ya wɛe ɲaha bulo Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni na ta koɲɔ sanha yaa wɛ. Kɔnhɔ wɔ bye fɛfɛɛ, wɔ bye jaagi baa fɛɛ wuyɛ pyaa ɲaha taan. ⁵ Kile ye pyaa ya fɛnhɛ kee fungɔngɔ ke yaha wuyɛ mu wu wo taanɲɛɛge ki funɔɔ ni, na wɛe pye wu nagoo Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɔɔ ni. Lee l'a pye wu ɲidaan kaa wu wo saama pu funɔɔ ni. ⁶ W'a Kile sɔni wu niime wu wuu na, w'a wemu loolo wɔ na ma ni wu ɲidaan Ja wu baraga ni ge. ⁷ Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɔɔ ni wɛe ya shɔ wu shishan pu baraga ni. A wɛe wo jurumu wu beeri di yafa wɛe mu na be ni Kile wo tɛhɛnɛ baa niime wu ni. ⁸ W'a wee niime wu kan na ɲehɛ fo xuuni wɛe mu ni fungɔngɔ fɛɛɛ tuugo beeri, ni laje tuugo beeri ni. ⁹ W'a bi lee kanmɔhɔnɔ le bye funɔɔ yaha wuyɛ mu, kɔnhɔ wu ba lee pye wu wo saama pu funɔɔ ni Kirisa baraga ni. Lee kanmɔhɔnɔ le, w'a lee she wɛe na. ¹⁰ W'a li yaha wuyɛ funɔɔ ni na kee keree kii pyeduun ba nɔ, wu yanmuyɔ yi beeri pinne, fugba woyo ye fara ɲiɲe ke woyo ye na, Kirisa di bye yi beeri ɲuɔfɔɔ.

¹¹ Lemu wo ɲɔmɛɛ li bi lɔ wɛe mu ge, wɛe ya wɔ taa ta lee ni Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɔɔ ni, bani Kile ya wɛri wɛe ɲaha bulo fo taashiine li ni, na saha ni wu wo keree ki tenɛgana li ni. Kile di wu keree beeri pyi na saha ni wuyɛ pyaa ɲidaan ni. ¹² Wee tuun wu ni w'a Kile sɔni wu saama pu wuu na, wɛe piimu p'a pye shɛnshiilee na Kirisa pye wɔ tadaɲa ge. ¹³ Yee be, ba yee ya can jomɔ pu logo wɛ, pee pemu pu ɲe ɲuwuuro ti wo Jozaama pu ge, a yee di dɔ Kirisa na. A Kile di wu wo fɛ pu kpɔn yee na. Pee ɲe fɛfɛɛɛ Munaa le, lee lemu wo ɲɔmɛɛ l'a lɔ ge. ¹⁴ Fɛfɛɛɛ Munaa li ɲe wɛe wo cɛn wu yashiige, na li shɛɛ na wɛe na ba jɛ wu ni. Wee cɛn we na ba wɛe ɲuɔɔ wolo fɛfɛɛ cana ka. Lee wuu na w'a Nɔɔɔ Fɔɔ Kile sɔni!

Pɔli wo Kile-ɲɛɛge

¹⁵ Lee na ba nɛ logo na yee ya dɔ Kafɔɔ Yesu na, fɛfɛɛɛ wuu pu beeri be kaa di dan yee ni wɛ, ¹⁶ a nɛ fungɔngɔ yaha yee na na wo Kile-ɲɛɛge ki ni. Nɛ Kile ɲɛɛri tuun beeri ni yee mu, na baraga tɛri wu na yee wuu na. ¹⁷ Wɔ Kafɔɔ Yesu Kirisa To Kile we,

Kilɛ-gbɔtabaaga ke, nɛ li shaa wu mu jo wu fungɔngɔ fɛɛɛ kan yi mu, wu wuyɛ shɛ yi na, kɔnhɔ y'i já wu cɛ fiɪnɲɛ. ¹⁸ Nɛ li shaa wu mu jo wu yi fungɔnyɔ mugi, w'a yi yiri tadaɲa kemu kaa na ge, kɔnhɔ y'i kee keree cɛ. Cɛn nɔɔrɔ wo wemu w'a gbegele yee ni wu fɛfɛɛɛ nagoo pusamaa kaa na ge, kɔnhɔ y'i wee bɛ wo naafuugbɔ wu ɲuɲɔ kana cɛ. ¹⁹ Tɛhɛnɛ baa sefɛɛɛ temu bɛ ti ɲɛ Kilɛ ni na ɲaha tii ni n'a daa fɛɛ pu bɛɛri ni ge, kɔnhɔ y'i tee bɛ cɛ. ²⁰ Kilɛ ya tee tɛhɛnɛ baa sefɛɛɛ te shɛ Kirisa ni, w'a wu ɲɛ na yeege xu ni, na wu tenɛ fugba we ni wuyɛ kanige cɛ. ²¹ Kilɛ ya wu tenɛ ɲuɲɔ fɛɛɛ ti bɛɛri ɲuɲɔ ni, ni sefɛɛɛ ti bɛɛri, ni fanha ki bɛɛri, ni saanra ti bɛɛri ɲuɲɔ ni. Kilɛ ya wu tenɛ yaɲmuyɔ yi bɛɛri ɲuɲɔ ni. Ke kɔɲɔ ke wo yaɲmuyɔ yi yɛ bɛ wɛ, ga kɔɲɔ kemu k'a ma ge, kee bɛ wo yaɲmuyɔ yi ɲuɲɔ ni. ²² Kilɛ ya yaɲmuyɔ yi bɛɛri tirige yaha Kirisa nɔhɔdaa, na wu pye Egilizi wu ɲuɲɔfɔgbɔ. ²³ Egilizi wu wu ɲɛ Kirisa wo ceepuuro te. Kirisa w'a wu ɲini, na wu pyi wu ɲɔ na fani.

2

Na foro xu ni, na jé ɲi sicuumɔ ni

¹ Yee tɲaa wuu bye ba xuu ɲɛ wɛ, yee tiibaara ni yee jurumu w'a lee pye. ² Yee tɲaa wuu bi ɲaari ke kɔɲɔ ke wo ɲaarigana na, na daha munaakuuɲɔ ki wo ɲuɲɔfɔ wu fɛni, lee munaa lemu l'a baari pyi n'a she fɛɛ pu funyɔ ni ge. ³ Wɛɛ ni pee bɛɛri pu bye kariɲɛɛɛ ni, na taha wu wo lakuuɲɔ ke fɛni, na wuyɛ pyaa wo ɲidaa ni wuyɛ pyaa wo fungɔnyɔ keree pyi. Lee funɲɔ ni Kilɛ wo loyire le li bi da ba nɔ wɛɛ na ba pusamaa ɲɛ wɛ. ⁴ Ga Kilɛ wo ɲiɲaara t'a pɛlɛ fo xuuni! Wɛɛ ya taan wu mu taangana lemu na ge, ⁵ lee wuu na w'a wɛɛ ni Kirisa pinne ɲɛ shiizhan na wɛɛ yaha wɛɛ na bi bye bɛ xuu wu wo jurumu wu wuu na. Kilɛ wo niime wu yɛ pe gbɔɔrɔ ni yee ya shɔ. ⁶ Wɛɛ ni Yesu Kirisa wo kariɲɛɛɛ ki funɲɔ ni Kilɛ ya wɛɛ pinne ɲɛ, na wɛɛ pinne tenɛ bɛ ni wu ni fugba wu ni. ⁷ Tɛhɛnɛ baa niime wemu w'a shɛ wɛɛ shizhaa na wu wo saama pu funɲɔ ni Yesu Kirisa baraga ni ge, w'a li pye mu kɔnhɔ wee tɛhɛnɛ baa niime we di da zhɛɛ w'a fiɪnɲɛ cabaya yi na. ⁸ Bani Kilɛ wo niime

wu yɛ nigin pe gbɔɔrɔ ni yee ya shɔ n'a daa baraga ni. Lee ya ta yiri yeeyɛ pyaa yiri wɛ, Kilɛ wo loolodaa l'a pye lere. ⁹ Lee ya ta pye yee wa shishiin wo kapyege baraga ni wɛ, kɔnhɔ wa shishiin ganha bu tabaara le wuyɛ ni wɛ. ¹⁰ Kilɛ w'a wɛɛ yaa. Yesu Kirisa baraga ni Kilɛ ya wɛɛ da kapyege nizaanɲaa kaa na, kee kiimu w'a bi gbegele kɔnhɔ wɛɛ di ba já w'a kee pyi ge.

Shi wusama ni Yawutuu p'a ɲɛri pye nigin Kirisa baraga ni

¹¹ Yee ya ta pye Yawutuu wɛ. Yawutuu pu p'a cekɔɔnrɔ ti pye ge, pee di yee pyi cekɔɔnbala, na ta pee wo cekɔɔnrɔ t'i ɲɛ sipya wo kenɛ fɛ. Yi yi funyɔ yaha nidogo ni taashiine li wo torogana li ni. ¹² Yee bi sanha Kirisa cɛ wee tuun we ni wɛ. Taa bye yee mu Izirayeli wo nagoo pu ɲiɲɛ ni wɛ. Kilɛ ya kariɲɛɛɛ ɲɔmɛhɛɛ kiimu lɔ ge, yee bi bye kee nabuun. Tadaɲa bye yee na wɛ, Kilɛ bɛ di ɲɛ yi mu ke kɔɲɔ ke na wɛ. ¹³ Ga nime, yee piimu sanha ki bi lii Kilɛ na ge, yee ni Yesu Kirisa wo kariɲɛɛɛ ki funɲɔ ni yee ya wu tɛɲɛ Kirisa wo shishan pu baraga ni.

¹⁴ Bani Kirisa yɛ pyaa k'a pa ni ɲaɲiɲɛ ni wɛɛ mu. Shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ, w'a wee shi we ni Yawutuu pu bɛɛri pinne na pye nigin. Kasɔrɔgɔ ke ki bi pu waagi laha puyɛ na, na pu pye pɛɛn ge, w'a kee shan laha wà. ¹⁵ W'a Yawutuu pu wo saliya we ni wu ɲɔmɛhɛɛ ki bɛɛri yirige laha wà, kɔnhɔ wu Yawutuu ni shi wusama pinne wu wo kariɲɛɛɛ ki baraga ni, wu pu pye shi nigin wemu ɲɛ nivomɔ ge, w'i ɲaɲiɲɛ le pu tɛ ni. ¹⁶ Wu na xu korikoritige ki na, lee wo baraga ni w'a pu shuun wu pinne, na pu pye ceepuuro nigin, na bɛ le pu ni Kilɛ tɛ ni. A tee pɛɛnrɛ t'i xhɔ korikoritige ki baraga ni. ¹⁷ Piimu p'a lii, ni piimu p'a tɛɲɛ ge, w'a pa ɲaɲiɲɛ ki jomɔ jo pee bɛɛri mu. ¹⁸ Bani Yawutuu fara shi wusama na, Kirisa gbɔɔrɔ ni wɛɛ wa bɛɛri da já vulo To Kilɛ na Fɛfɛɛɛ Munaanunɔ li baraga ni.

¹⁹ Lee wuu na do, yee ɲɛ nige nabuun kelee nadadiinmɛɛ wɛ. Ga yee ni Kilɛ wo nagoo p'a ɲɛri nime fiɪnuɲɔ nigin nagoo. Yee ya ɲɛri Kilɛ wo puga ki sipyii. ²⁰ Nɔhɔ shanma pemu na p'a yee yerenɛ ge, pee ɲɛ tudunmɔɔ pee, ni Kilɛ wo tudunmɔɔ pu

wo pe, Yesu Kirisa ye pyaa di je gunnmii li kagerenje ke. ²¹ Puga ki beeri na kiyee co, na yere Kirisa wo karijege ki ni. K'a bye fefere ti beeri wo fefere xuu we Kile mu. ²² Kirisa wo karijege ki funjo ni yee be ya pinne faanri ni pusamaa ni, konho y'i bye puga, kemu je Kile tateenge wu Munaa li gbora ni ge.

3

Labye wemu ya le Poli kenje ni shi wusama te ni ge

¹ Lee wuu na yee piimu pu je shi watii ge, Yesu Kirisa wuu na p'a ne le kaso ni yee wuu na. ² Kile ya labye wa kaa le ne kenje ni wu niime wu baraga ni yee wuu na. Yee ya wee kaa logo. ³ Kile ya wu kanmohono li she ne na, ne fenhē kafilakaya ya taga yee jo na seme wu ni. ⁴ Yi ba wee xuu wu kalaa, yi na li ja wa na ne Kirisa wo kanmohono li ce xuuni. ⁵ Lee kanmohono li ya ta she tapaa wo sipyii pu na we. Ga nime Kile ya li she fefere tudunmo ni Kirisa wo fefere tudunmo pu na fefere Munaa li kenje feni. ⁶ Lee kanmohono li le: Shi wemu je Yawutuu we, pee ya pinne taa ta ni Yawutuu pu ni Kile Jozaama pu baraga ni Kile wo cen wu ni, w'a wemu gbegele wu nagoo pu mu ge. Pu beeri ya jeri ceepuuro ninuuro ti wo yatenyē, a pu be di taa ta Kile wo jome li ni, w'a lemu lo Yesu Kirisa baraga ni ge.

⁷ Ne pye Jozaama pu wo jovo na saha ni Kile wo niime wu loolodaa li ni, w'a lemu kan ne mu wu sefere ti baraga ni ge. ⁸ Ne wemu wu je Kile wo fefere wuu pu beeri kadugo yiri wo ge, a Kile di niime kan ne mu, konho ne da Kirisa wo tene baa saama pu kaa yu shi wusama mu, wee wemu je Yawutuu we. ⁹ Yanmuyo yi beeri yaavo Kile bi kaa lemu nmoh fo taashiine ni ge, w'a jo ne wu lee wo keree pyegana jo fiinje. ¹⁰ Nuno fere ni sefere te ti je fugba wu ni ge, konho tee di ja Kile wo fungongo fere nigboro ti ce cegana beeri na nime, Egilizi wu baraga ni. ¹¹ W'a lee pye na saha ni wu keree ki ni, w'a bi kiimu gbegele fo taashiine li ni, na ba ki pye wu Kafoo Yesu Kirisa ni ge. ¹² Yesu wo karijege ki funjo

ni we da ja lowaa ta, na fulo Kile na fyaara baa, n'a daa gbora ni Yesu na. ¹³ Lee wuu na n'a yi jeri jo kanhama pemu p'a noni ne na yee wuu na ge, jo pee ganha bu da yi fungonyo kyegi we, bani pee kanhama pu je nora yee mu.

Poli wo jerege ke

¹⁴ Lee wuu na ne nuguro sinni To Kile naha taan, na wu jeri, ¹⁵ wee wemu w'a kponho ki beeri da ge, fugba wogoo ki fara jine wogoo ki na. ¹⁶ Ne wu jeri jo wu fanha kan yi mu, wu yi logoo waha wu fefere Munaa li gbora ni, na saha ni wu tene baa nora wu ni. ¹⁷ Kirisa di diin yi zolo pu na n'a daa baraga ni, konho yi niye di juri, see see taanjege ni! ¹⁸ Yi ni Kile wo fefere wuu pu beeri di ja kee taanjege ke jidaa, ni ki kadaa, ki jubile ni ki jogi juno kana ce. ¹⁹ Yi Kirisa wo taanjege ki ce, kee kemu k'a ye seme pu beeri na ge, konho yi jo di fa ba Kile je we.

²⁰ Ayiwa, we ya yanmuyo ya jeri Kile mu, kelee na wu funyo kon ni yi kaa ni xuuni. Kile na ja yee kan we mu, ali fo na doro be we wo fungongo ki taan wu sefere ti baraga ni. Tee sefere te t'a labye pyi we funyo ni. ²¹ Nora w'a deri wee ni Yesu Kirisa na Egilizi wu ni fo gbee! Amiina.

4

Niginre temu t'a daa Yesu Kirisa baraga ni ge

¹ Lee wuu na ne yi jeri, ne wemu wu je kaso ni Kafoo wuu na ge, jo y'a yiri lemu na ge, y'a lee koo jaari. ² Yi yiye tirige ni lotaan, ni loxulo ni! Yi da yiye teri ni taanjege ni! ³ Niginre temu t'a daa fefere Munaa li ni ge, yi la le y'i gori yaha tee ni janine ki funjo ni, kee janine kemu k'a yi po yiye na ge. ⁴ Ceepuuro nigin ti je, ni fefere Munaa nigin, ma na jo ba Kile ya yee yiri me tadanja nigin wuu na we. ⁵ Kafoo nigin ye wu je, ni n'a daa nigin, ni batizeli* nigin. ⁶ Kile nigin ye be wu je. We beeri To wu je wii, wee wu je we beeri juno ni, na je wu beeri te ni, na je wu beeri funyo ni.

* **4:5 Batizeli** Kiricen mu na ma mini yeege loko ni. Ga li kori ye pyaa je na p'a pinne ni Yesu ni wu xu ni wu je wu na.

⁷ Ga w'a niime kan wèe bëeri nigin nigin mu, na saha ni Kirisa wo loolodahaa ki juɲɔ kana ni w'a kiimu kan wèe mu ge.

⁸ Lee wuu na Kile Kafila w'a jo na:

«Ayiwa, w'a dugi na kari fugba wu ni,
na sipyii pii co na pye buloo,
na loolodahaa kan sipyii pu mu.»*

⁹ Ma bu logo na w'a dugi, lee ya li shee na w'a bi tigi be fo jɲɲe ke nɔhɔdaa. ¹⁰ Wemu w'a tigi ge, wee ninumɔ w'a dugi fo fugba lii lii we ni, kɔnhɔ wu kɔɲɔ ke bëeri jɲi ni wu wo sefɛɛɛ ti ni. ¹¹ Wee w'a loolodahaa kan sipyii pu mu, a pii di bye Yesu wo tudunmɔɔ, a pii di bye Kile tudunmɔɔ, a pii di bye Jozaama pu jovee, a pii di bye karamɔgɔɔ ni kalaatii. ¹² Kɔnhɔ wu Kile wo fɛfɛɛɛ wuu pu gbegele Kile wo labye wu kaa na, la di da faraa Kafɔɔ wo Egilizi wu na. ¹³ Lee funɲɔ ni wèe bëeri da já binne na bye nigin n'a daa fɛɛɛ ni Kile Ja wu je wu ni. Wù bëeri na sii kɔgɔ fo na bye sipyii, piimu jɔ ya fa ba Kirisa jɛ-ɛ ge.

¹⁴ Ayiwa wèe da bye nige nɔhɔpiire, kalaakuumɔ tuugo bëeri wo kafɛɛge na pu luu na gbee nanmahara fɛɛ keɲe kurogo wɛ. Bani pee ya sipyii piinɲe ni pu wo shizhi-inme pu ni. ¹⁵ Ga wù ba can yu taanɲɛge funɲɔ ni, wù na ba gɔgɔɔ na se Kirisa mu. Wee wu jɛ Egilizi wu juɲɔ ke. ¹⁶ Ceepuuro ti bëeri t'a keme gbegele na pye nigin wee baraga ni. Ti yatɛɲɛ yi bëeri y'a yiye co na jɔ xuuni yatɛnzogomɔ pe ni, na saha ni yi bëeri nigin nigin wu wo labye wu ni. Lee legana le na ceepuuro ti bëeri ya legi, na baraga taa taanɲɛge funɲɔ ni.

Niifɛɛɛ nivɔɔ Yesu Kirisa ni

¹⁷ Ayiwa, yemu n'a da jo di waha yi mu Kafɔɔ mɛge na ge, yee yi wa mɛ. Yi ganha ba jaari nige ma na jo ba Kile cɛbaalaa pii wa jaari na sahanɲi ni pu wo juɲɔ baa fungɔɲɔ ye ni wɛ. ¹⁸ Nibiige ni pu jɛ. Taa jɛ pu mu Kile wo jɲi sicuumɔ pu ni wɛ, bani pu niwewaa l'a pu jɛri kaacebaalaa. ¹⁹ Shiige pile be jɛ pu na wɛ, fo p'a puye yaha nɔhɔmɔ na, na gburogi na dɔdɔɔɔ tuugo bëeri pyi ni jɛgbɔɔ.

²⁰ Ga kalaa we yee ya ta Kirisa wo shizhaa na ge, yee ya ta lee ja wee ni-i dɛ! ²¹ Li bu she da nago kanna y'a wu kaa tii

logo kunni; can we wu jɛ Yesu ni ge, li bu da nago kanna y'a kalaa na saha ni wee can we ni, ²² fo yi bu yi yahagana nilɛɛ li yaha. Lee wo lakuuɲɔ ke k'a sipya faanna, na ma kyɛɛgi. ²³ Lee na fo yi hakilee pee, ni yi fungɔɲɔ yi bëeri bu jɛri na pye nivoyo. ²⁴ Yi yahagana nivonɔ lo, y'i bye Kile wo jaa we. Y'i bye sipyii piimu p'a tii ge, y'i bye sipyisaamaa. Kile wo can wu baraga ni lee wa daa.

²⁵ Lee wuu na yi kafɛɲɛɛ yaha, yi da can yu yiye mu, bani wèe bëeri p'a pinne na bye ceepuunuuro wo yatɛɲɛ. ²⁶ Yi logoo bu yiri, yi ganha bu da jurumu pye wɛ! Yi ganha bu cana yaha ki to kee loyirigee ki ta yi ni wɛ! ²⁷ Yi ganha bu da tajege kan Shitaanni mu wɛ! ²⁸ Wemu wu bye nagaa ge, wee wu nagaara ti yaha, wu da kapɲɛɲɛ pyi ki pyegana na wu keye yi na, kɔnhɔ wu be di da daa, wu da la baa fɛɛ pii kaan.

²⁹ Joguumɔ pa shishiin ganha ba fòro yi jɔyɔ ni wɛ, fo jomɔ nizaama, pemu na já la fara sipyii piitiilee wo baraga na, na saha ni pu mago ni, na samɔhɔɔ leni pu logovɛɛ ni ge. ³⁰ Yi ganha ba Kile wo Fɛfɛɛɛ Munaa li luu yirige wɛ. Lee li jɛ Kile wo fɛ pe yee na, na wèe wo juwuuro ti cana ki sigee. ³¹ Yi funguunɔ yaha, yi ganha ba loyirigee kɔni wɛ, yi ganha ba yi logoo yirige wɛ, yi kafilɔɲɛhɛɛ te yaha, yi ganha ba sipyii mɛyɛ kyɛɛgi wɛ, yi kuumɔ tuugo bëeri yaha! ³² Y'a kasaanɲa pyi yiye na, y'i da juɲɔ jaari yiye na. Y'a yi jurumu wu yafani yiye mu, ba Kile be ya yi wo jurumu wu yafa yi mu Kirisa wo kariɲɛge ki ni wɛ.

5

Kpɛɲge ki wo jara li keree

¹ Kile w'a wèe yiri na pye wu nagoo, lee wuu na nɛ yi jɛri jo y'a jaari jaarigazaana na lemu l'a dan Kile ni ge. ² Y'a jaari taanɲɛge ni ba Kirisa jɛ wɛ. Wèe kaa ya taan wu mu, a wu wuyɛ kan na pye saraga wèe wuu na, kee kemu kaa ya taan Kile ni ba nudanga yawurire jɛ-ɛ ge.

³ Dɔdɔɔɔ, ni nɔhɔmɔ tuugo bëeri, ni jɛgbɔɔ, le la shishiin mɛge be yɛɛ ya yaa na yiri yee tɛ ni wɛ. Kile wo fɛfɛɛɛ sipyii pu ya

* 4:8 Zaburru 68:19

yaa ni lee la shishiin ni wε. ⁴ Shiige baara jomɔ, ni juɲɔ baa jomɔ, ni kafilanɔɔyɔ bε ya jɔ tajogo ni wε. Yi sii y'a Kile sɔni ye!

⁵ Yi li cε fiinne na jo dɔdɔ, ni nɔhɔmɔ pyevɔɔ, ni jεgbɔɔ fɔɔ, wee wa shishiin wa da jε Kirisa ni Kile wo saanra te ni wε. Nεgbɔɔ ni yaperεgaanra bεeri nigin. ⁶ Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinne ni juɲɔ baa jomɔ ni wε. Kee keree kii k'a Kile wo loyire li kilee na zhaan Kile jɔmεεcobaalaa pu juɲɔ ni. ⁷ Lee wuu na yi ganha bu jε pu wo karijεεge ki ni wε.

⁸ Nibiige ni yee di bi bye taashiine li ni, ga Kafɔɔ wo karijεεge ki funɲɔ ni, yee ya pye nime kpεεnge na. Y'a jaari ba kpεεnge nagoo ya jaari wε! ⁹ Bani kpεεnge wo labye wu jε mε saama, ni tiime, ni can. ¹⁰ Keree kiimu k'a dan Kafɔɔ ni ge, yi la le yiyε ni yi kee cε! ¹¹ Yi ganha ba womɔ keree pyi wε, kuduun jε kee ni wε. Ga y'a kee yeege bε yere kpεεnge na. ¹² Pee sipyii pii ya keree kiimu ηmɔhɔni na byi ge, ali kee jo bε yere jε shiige. ¹³ Ga kaa lemu bu foro kpεεnge na, lee jaha na jε viinne. ¹⁴ Bani kaa lemu bεeri l'a foro kpεεnge na na xɔ ge, lee jaha na jε. Lee wuu na p'a yu na:

«ηmunumɔ fɔɔ we, yiri!

Yiri foro xuu pu tε ni,

Kirisa na wu wo kpεεnge ki le ma mu.»

¹⁵ Yi kasεεge yaha yiyε na xuuni, yi yi jaarigana cε! Yi ganha ba jaari ba fungɔnyɔ baa fεε jε wε! Ga y'a jaari ba fungɔnyɔ fεε jε wε. ¹⁶ Cana nii lemu ni yi wa nime ge, lee cana nii l'a kolo. Lee wuu na yi bu tuun wemu ta, y'a yi se bεeri pyi kasaanaa bye ni. ¹⁷ Lee na yi ganha bu da bye fungɔnyɔ baa fεε wε, ga yi Kafɔɔ jidaan sha yi wee cε. ¹⁸ Yi ganha ba jawɔhɔ wuu yiyε na ni duven gbaa ni wε, lee wa popama waa. Ga yi jε Kile Munaa na. ¹⁹ Y'a samɔhɔɔ leni yiyε ni ni Kile koro yoyo ni, ni Zaburuu ni Fεfεere Munaa yoyo. Y'a yoyo yi cεε, yi da Kafɔɔ sɔni ni yi zɔlɔɔ pu bεeri ni. ²⁰ Y'a baraga tεri To Kile na tuun bεeri ni keree bεeri na, wu Kafɔɔ Yesu Kirisa mεge na.

Cεe ni pu namaa tε keree

* 5:31 Zhenzi 2:24 * 6:3 Ekizode 20:12; Duterenɔme 5:16

²¹ Yi yiyε tirige yiyε mu Kirisa wo jɔi fyaara ti wuu na.

²² Cεe yi yiyε tirige yi namaa pu mu, ba y'a yiyε tirige Kafɔɔ mu wε. ²³ Bani ná wu jε cee juɲɔfɔɔ, ba Kirisa jε mε Egilizi juɲɔfɔɔ wε. Wee Egilizi we wu jε Kirisa wo ceepuuro te, Kirisa di jε ti Shɔvɔɔ. ²⁴ Egilizi w'a kuu kuugana lemu na Kirisa mu ge, cεe pu bε ya yaa na kuu pu namaa mu lee kuugana li na.

²⁵ Namaa, yi cεe pu taan yi mu, ba Egilizi w'a taan Kirisa mu, fo w'a wuyε kan wu wuu na wε. ²⁶ W'a lee pye mu kɔnhɔ wu lɔhɔ ni Kile jomɔ pu taga Egilizi wu pye fεfεε. ²⁷ Kɔnhɔ wu wu yerenε wuyε jaha tɔan ni nɔɔɔ ni. Nɔhɔmɔ tene, kelee tafɔnrɔ, kelee lee la shishiin tuugo ganha bu ja wu na wε. Ga wu bye fεfεε jaagi xuu baa. ²⁸ Namaa pu ceepuuro ti kaa ya dan pu ni taangana lemu na ge, mu pu cεe pu bε ya yaa na dan pu ni. Ná bεeri shɔ w'a dan wu ni ge, wee wo ceepuuro ti kaa l'a dan wu ni. ²⁹ Bani sipya wa shishiin ceepuuro tɔn ya bengi wu mu wε. Ga wu ma ti jɔ shaa, na ti kemεε, ba Kirisa bε ya wu wo Egilizi wu pyi wε. ³⁰ Bani wεe pu jε wu ceepuuro ti yatenyε ye.

³¹ «Lee wuu na, ná na ba wu nu ni wu to yaha, na koomɔ pu shɔ na.

Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin.»*

³² Lee kanmɔhɔnɔ le kɔri w'a pεle fo xuuni. Nε li she jo Kirisa wo karijεεge ke ni wu Egilizi wu na li jaha ya tii. ³³ Lee bεeri funɲɔ ni yee namaa pu bεeri ya yaa, wa bεeri wu shɔ di da dan wu ni, ba wuyε pyaa wo ceepuuro ti kaa ya dan wu ni wε. Cεe pu bε ya yaa na baraga tεri pu namaa na.

6

Nɔhɔpiire ni ti sefεε keree

¹ Nɔhɔpiire, y'a yi sefεε jɔmεhεε coni Kafɔɔ wo karijεεge ki ni, bani lee l'a tii. ² L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ta ma to ni ma nu pεle!» Le l'a pye saliya wu jɔmεejuu nizhiine le, na le jɔmεε le lɔ na taha li na na: ³ «Kɔnhɔ ma di jɔninε ni jεmɔnɔ ta jine ki na.»* ⁴ Tii, yee bε ganha ba yi nagoo pu

logoo yirige we! Ga y'a pu biini, yi da pu yeri na saha ni Kafoo ye pyaa wo kalaa wu ni.

Buloo ni pu kafee

⁵ Buloo, yee kafee piimu pu je naha ke jinge ke na ge, y'a pu jomeheee con, yi da fyagi pu na, yi da gbɔɔrɔ tɛri pu na ni zɔsaamaa ni, ma na jo ba y'a li pyi Kirisa mu we. ⁶ Yi ganha ba kapyenɛɛ ki pyi pu jɛnaa ye na, kanna tɔndaanra y'a zhaa sipyii mu we. Ga y'a ki pyi ba Kirisa wo buloo je we, yi da Kile jidaan pyi ni yi zɔlɔɔ pu beeri ni. ⁷ Y'a labye wu pyi ni daan na mu ni, kanna yi ya wu pyi sipyii mu we, fo Kafoo. ⁸ Y'a li cɛ na sipyaa sipya, m'a pye bulo la, ma shiin ya pye maye wo la, ma bu kasaana lemu beeri pye, lee wo kuduun ma da ba da Kafoo mu.

⁹ Kafee, yee be p'a lee shi pyi yi wo buloo pu mu. Yi ganha bu da kafugo pelee pu na bada we. Yi li cɛ na pu wo juɔɔfɔɔ we, na wee ninumɔ wu je yee be wo we. Wee je fugba we ni. Wee ya wa wo wa ni we.

Kiricen kashen yagboyo

¹⁰ Ayiwa, yi fanha ta Kafoo ni wu sefeere ti baraga ni. ¹¹ Yi Kile wo kashen yagboyo yi beeri le yiyɛ na, kɔnhɔ y'i j'a yere Shitaanni wo shizhiinme pu beeri sige. ¹² Bani weɛ ni piimu pu wa kashen ki ni ge, pee je Adama nagoo we. Ga juɔɔfɛɛ pu je pii, ni fanhafɛɛ, ni piimu pu je ke kɔɔɔ nibiige wogo ke juɔɔ ni ge, ni jinaa piimu pu je fugba wu ni ge. ¹³ Lee wuu na yi Kile wo kashen yagboyo yi beeri lɔ, kɔnhɔ caguunɔ ki ba nɔ y'i j'a kashen ki nmɔ fo yi se ta, yi lowagaa wuu di j'a yere.

¹⁴ Yi yere, y'i can pye yi yapɔyɔ! Yi tiime pye yi kashen fadeye! ¹⁵ Yi yere y'i la le yi da Kile wo Jozaama pu yu, pee pemu pu je janiɛ jomɔ pu ge. Pee ya sipya fungɔngɔ tenɛ wu tɔɔyɔ tasinɛ ni ba tanhaya nijeye fɔɔ je we. ¹⁶ N'a daa we, wee wu je nmasingɛ ke. Wee di bye yi mu tuun beeri ni, kɔnhɔ yi da Shitaanni wo na nmaya yi beeri furi. ¹⁷ Yi juwuuro ti wo tɔɔrɔ juɔɔɔ ki be lɔ tɔ, y'i Kile Munaa li wo nmɔpara li lɔ, lee je Kile Kafila we. ¹⁸ Y'a Kile jɛeri tuun beeri ni Kile Munaa li baraga ni, ni jereye

tuuyo beeri ni. Yi la le yiyɛ ni yi da lee pyi, yi da Kile jɛeri mu fɛfeere sipyii pu beeri mu.

¹⁹ Yi da jerege pyi na be mu, kɔnhɔ di ba yu tuun wemu ni, Kile di jogana kan na mu di Jozaama pu kanmɔhɔnɔ li jaha jo di viinne ni lowaa ni. ²⁰ Ali na li ta ne na je be kaso ni pee Jozaama pe wuu na, ne wu je pee wo kayahama. Wee tuun wu ni y'a Kile jɛeri na mu, di da yu ni lowaa ni ba n'a sii yaa na yu we.

Pɔli fɔ mujuu

²¹ Na ceborona ni na taanɔii Tishiki, wee wemu wu je Kafoo wo kapyebye jomee fɔɔ ge, wee w'a da zhe ne fiin ni na keree ki beeri jaha jo yi mu. ²² Lee wuu na ne wu tun yi mu, kɔnhɔ y'i wu wo keree ki cɛ, wu she lowaa be le yi ni.

²³ Wu To Kile ni wu Kafoo Yesu Kirisa wu janiɛ, ni taanɛɛge, ni n'a daa kan cebooloo pu beeri mu! ²⁴ Wu Kafoo Yesu Kirisa kaa ya dan piimu ni tɛheɛ baa ge, Kile wu fereme kan pee beeri mu.

Filipe Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun Filipe sheen mu ge

Jɔɔ yɛ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Filipe sheen wo egilizi wu mu Pɔli ya we sɛmɛ we tun Masedɔni fiige ki ni. Kaso ni wu bi bye Oromɛ kulo li ni na we sɛmɛ we ka. Egilizii piimu nɔhɔ Pɔli ya shan Erɔpu fiige ki ni ge, Filipe sheen wo egilizi we wu jɛ pu bɛeri nizhiimɛ.

Na Pɔli yaha wu para shuun wuu li na, wu ni Silasi ni Timote ni, a p'i nɔ Filipe kulo li ni. Shi wemu wu bi bye wà ni wee jɛ Yawutuu-i ge, wee w'a bi jɛhɛ, bani Yawutuu nɛhɛmɛ bi bye wà wɛ. Filipe kulo li bi bye Oromɛ sheen sɔrɔsii tatɛngbɔhɔ.

Ma funɔ bi jɛ ma di Filipe sheen wo egilizi wu keree cɛ, Kapyegɛe Kitabu wu wo koogoo 16 wu kalaa.

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Kashiine, Pɔli funɔ bye wu Filipe sheen wo egilizi wu n'a daa fɛɛ pu shaari pu yakanya yi wuu na wee mu (Filipe Sheen 4:10-20). Li shuun wuu, Pɔli bi logo na waagi wu jɛ Filipe n'a daa fɛɛ pu tɛ ni. (Filipe Sheen 4:2). Wu funɔ ki bye w'i pu yɛri.

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

Filipe Sheen 1:1-11 Pɔli ya pu shaari na baraga taha Kile na.

Filipe Sheen 1:12-26 Pɔli ya lowaa lemu ta na wu yaha kaso wu ni Oromɛ ni ge.

Filipe Sheen 1:27–2:4 Pɔli ya Filipe sheen yɛri niginre keree na.

Filipe Sheen 2:5-18 Yesu ya wuyɛ tirige tirigegana lemu na ge.

Filipe Sheen 2:19-30 Pɔli labyɛnii Timote ni Epafuroditi keree.

Filipe Sheen 3 Pɔli ya pu sɔnmi kapyɛbyii niguuyo yi keree na.

Filipe Sheen 4 Pɔli ya pu shaari na yɛre kan pu mu sanha.

Pɔli ya fɔ kan Filipe sheen mu

¹ Nɛ Pɔli ni Timote, wɛɛ piimu pu jɛ Yesu Kirisa wo kapyɛbyii ge, wɛɛ p'a we sɛmɛ we

tun Kile wo fɛfɛɛɛ sipyii pu bɛeri mu, piimu bɛeri pu jɛ Filipe kulo li ni Yesu Kirisa wo kariɛɛɛ ki ni ge, ni jɛ egilizi wu jahagbaa fɛɛ ni pu tɛgɛvɛɛ pu bɛ.

Wɛɛ ya yi shaari: ² Wù To Kile ni wù Kafɔ Yesu Kirisa wu niimɛ tirige yi na, p'i jɔnɛ bɛ kan yi mu.

Pɔli ya Kile jɛeri Filipe kulo li n'a daa fɛɛ pu mu

³ Nɛ bu na funɔ kɔn ni yee kaa ni tuun bɛeri ni, nɛ ma Kile shaari. ⁴ Nɛ ba da Kile jɛeri yee mu tuun bɛeri ni, nɛ ma kee jɛɛɛ ki pye ni fundanga ni. ⁵ Bani yee ya pye nɛ tɛgɛvɛɛ Kile wo Jozaama pu yɛɛ li kapyɛɛ ki na, na co fo ki jɔ kɔnduun na, fo na pa nɔ nimɛ na. ⁶ Nɛ li cɛ nakaara baa jo Kile wemu w'a kii kapyɛɛ nizaanɔa kii jɔ kɔn yee ni ge, wee na ba gori yaha ki na fo na shɛ ki jɔ fa Yesu Kirisa cabanɔ. ⁷ L'a yaa nɛ w'a na funɔ shaa lee shagana li na ni yee bɛeri kaa ni, bani yee kaa ya waha nɛ mu fo xuuni. Na nɛ yaha kaso wu ni nɛ na Kile wo Jozaama pu yogo yu, na pu can wu shɛɛ, yee ya pinne ni nɛ ni wee labye we na. Wu niimɛ wu baraga ni Kile ya wee kaa le nɛ kenɛ ni. ⁸ Kile yɛ pyaa wa lee wo sɛɛri na jo yee bɛeri kaa ya dan nɛ ni fo xuuni, ba wɛɛ ya dan Yesu Kirisa ni taangana lemu na wɛ.

⁹ Kaa lemu na nɛ Kile jɛeri yee mu ge, lee li wa mɛ, jo la l'a faraa yee wo taanɛɛɛ ki na, yi bɛ di lajɛ, ni fungɔngɔ fɛɛɛ ta xuuni, ¹⁰ kɔnhɔ y'i já kasaanɔa ni kakuɔnɔ cɛ shɔnri kiyɛ ni. Lee funɔ ni yi na ba bye sipyitiimɛɛ, jaagi baa fɛɛ, fo na shɛ nɔ Yesu Kirisa cabanɔ ki na. ¹¹ Yi na ba kapyegɛe nizaanɔa nɛhɛnɛ pyi Yesu Kirisa baraga ni. Lee li wa masɔnɔ, ni pɛnɛ tɛri Kile na.

Pɔli kaso wu keree

¹² Na cebooloo, na funɔ ki wa y'i li cɛ na jo naa wemu bɛeri w'a nɔ nɛ na ge, wee bɛeri ya pye kanɔ na shɛ ni Kile wo Jozaama pu ni naha na can can na. ¹³ Bani kiiri wu takɔngɔ ki jahagbaa fɛɛ pu fara tɛyɛ yi saya bɛeri na naha, pu bɛeri ya li cɛ na Kirisa kaa jo wuu na p'a nɛ pɔ, na nɛ le kaso ni. ¹⁴ Lee funɔ ni wù cebooloo n'a daa fɛɛ nɛhɛmɛɛ ya Kafɔ pye pu tadanɔ. Nɛ na le kaso ni, lee wuu na la ya fara pu lowaa li na. A p'i ganha na Kile Kafila wu yu sipyii pu mu ali pu ya fyagi bɛ wɛ.

¹⁵ Ayiwa, sipyii pii kunni wa Kirisa kaa yu ni jɛpɛɛn ni bɛganhara ni. Ga pii bɛ di wa Kirisa wu kaa yu ni fungɔnsaanja ni. ¹⁶ Taanɲɛɛge funɲɔ ni pee wa kee kapyenɛɛ ki pyi, bani p'a li cɛ na Kilɛ w'a nɛ tɛɲɛ, kɔnhɔ nɛ da Kilɛ Jozaama pu can wu shɛɛ sipyii pu na naha. ¹⁷ Ga pusamaa kunni, pee wa Kirisa kaa yu na ta nɛ wo kapyenɛɛ ki jɛpɛɛn di jɛ pu ni. Fungɔnkuuyo yi jɛ pu mu. P'a giin na pee ba lee pyi, na lee li da la fara nɛ kanhama na kaso wu ni.

¹⁸ Na ta lee la shishiin di jɛ kaa nɛ mu wɛ. Fungɔnkuunɔ ya pye pu mu la, fungɔnsaanja la; pyegana bɛɛri na l'a pye ge, Kirisa kaa bu j'a na yu na xɔ sipyii pu mu, lee ya nɛ funɲɔ taan. Kee fundanga ke, la di faraa kee na bɛ, ¹⁹ bani yee wo jɛɛge ki fanha ni, ni Yesu Kirisa wo Munaa li wo dɛge wu baraga ni, nɛ li cɛ jo kee keree kii bɛɛri na ba bye kapunɔ na na ɲunɔ wolo. ²⁰ Lemu nɛ zigeɛ ni na zɔ wu bɛɛri ni ge, lee li wa nɛ tadanja. Li kunni wa da ba bye na mu shiige kajii bada wɛ. Lee li wa mɛ na Kirisa pɛɛɛ tuun bɛɛri ni. L'a na gbo la, l'a na yaha la, lee li wa. ²¹ Bani nɛ wo konɔ ki katiinne ɲunɔ ki wa mɛ, na taha Kirisa fɛni. Xu bɛ di jɛ nɛ mu kuduun wa. ²² Ga nɛ di bu bye sanha konɔ puga, nɛ na j'a da kapyenɛɛ pyi sanha kiimu jɛ ni kuduun ni ge. Wee tuun wu ni, ɲiifɛɛɛ ni xu ni, nɛ cɛ kabanja keke n'a da lɔ wɛ. ²³ Nɛ fungɔngɔ wa ki shuun wu bɛɛri na. Nɛ na xu, na shɛ bye ni Kirisa ni, lee la ki wa nɛ na, kuduun nigbɔ wu wa lee ni. ²⁴ Ga nɛ yaa na kori naha konɔ puga yee wuu na, lee wo kapɔɔ l'a pɛɛ bɛ sanha. ²⁵ Nakaara wa lee ni wɛ, nɛ na ba gori konɔ puga, na tuun wa bɛ pye yi taan, kɔnhɔ yi da se ɲaha na n'a daa wu ni, yi fundanga ki bɛ di bɛɛ. ²⁶ Lee funɲɔ ni, nɛ ba ba guri shɛ yee yiri, lee na ba bye kapunɔ fo ki nigbɔhɔ, yee na fundanga ta Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni, nɛ wuu na.

²⁷ Ga yee kunni p'a ɲaari y'a sahanjɛ ni Kirisa wo Jozaama pu ni. Nɛ j'a shɛ foro yi na la, nɛ shiin ya j'a shɛ foro yi na-ɛ la, kɔnhɔ nɛ wa nuri na y'a n'a daa wu co ni keye shuun ni, na bye ɲomɛɛ nigin na, ni fungɔngɔ nigin. Y'i yi fanha ki pye nigin, yi da kapyenɛɛ pyi, kɔnhɔ sipyii pu da Kilɛ Jozaama pu nuri, p'i dɔ Yesu na. ²⁸ Yi

ganha bu da yi pɛɛn pu yaha pu fyaara lenɛ yi ni lenɛgana la shishiin na wɛ. Pee wo kapyegeɛ k'a li shɛɛ na pee na ba gyɛɛgi, yee wo kapyegeɛ k'i li shɛɛ na yee na ba shɔ. Kilɛ ni lee ya foro. ²⁹ N'a ye yu bani Kilɛ ya ta niime kan wɛɛ mu, kɔnhɔ wɛɛ di dɔ yɛ nigin Kirisa na-ɛ dɛ! W'a niime kan wɛɛ mu, kɔnhɔ wɛɛ di da kanhama bɛ ɲaa wu mɛge ki wuu na. ³⁰ Y'a tee na ɲa toro, na yi nuri bɛ sanha na zhaanra nɛ leni ni Yesu Kirisa wo pɛɛn pu ni. Tee zhaanra te tuugo yee bɛ ya leni nime!

2

Yi yiye tirige ba Yesu Kirisa ya pye wɛ

¹ Ayiwa, loɲinɛ bi daa Kirisa ni, samɔhɔɔ bi daa wu taanɲɛɛge ki ni, kariɲɛɛge bi daa Fɛfɛɛɛ Munaa li ni, ɲiɲaara ni ɲubenɛ bi jɛ, ² wee tuun wu ni, yi yi fungɔnyɔ yi pye nigin, y'i bɛ taanɲɛɛge funɲɔ ni, y'i bye ba shɛn nigin jɛ wɛ, y'i bye ni fungɔngɔ nigin ni. Lee bu bye, nɛ zɔ wu na zii vɛɛ can can na. ³ Yi ganha ba kaa la shishiin pyi ni jɛpɛɛn ni, kelee yafogoyo wɛ. Ga y'a yiye tirige, yi da sipyii pusamaa pɔrɔɲɔ yiye na. ⁴ Yi ganha ba keree pyi yiye pyaa yɛ wo kuduun kaa na wɛ, ga keree kiimu wo kapɔɔ l'a da bye yi bɛɛri nigin nigin wu na ge, y'a kee pyi.

⁵ Fungɔngɔ kemu k'a bi bye Yesu Kirisa mu ge, y'i zhi kee fungɔnnunɔ k'i bye yi bɛ mu:

⁶ Wu jɛ Kilɛ pyegana na,
wu ni Kilɛ jɛ nigin.

Ga w'i ya ta lee pye
wu tɔɔgɔ tasinɲɛ nago kannna
wu wuyɛ taanna ni Kilɛ ni fanha bɛ na
wɛ.

⁷ Ga w'a kee bɛɛri yaha wà,
na wuyɛ pye ba bulo jɛ wɛ.

W'a pa bye sipyiyawyii,
na wuyɛ yaha ba sipyii pusamaa jɛ wɛ,

⁸ na doroo sipyii torogana na.

W'a wuyɛ tirige,
na Kilɛ ɲomɛɛ co,
fo na shɛ wu pye w'a jɛ xu ni,
korikoritige ki wo xu wu kunni.

⁹ Lee wuu na Kilɛ ya wu ɲunɔ yirige fo
xuuni,
na mɛge kan wu mu,

mεge kemu k'a pεle
 mεye yi bεeri na ge,
¹⁰ kōnhō Yesu mεge bu yiri,
 munaa yara bεeri li jε fugba we ni ge,
 ni jinε ke na ge,
 ni jinε ke nōhōdaan ge,
 yee bεeri di nuguro sin y'i wu pεle.
¹¹ Sipyii pu bεeri di yere li na,
 p'i da li yu pu jōyō ni
 na Kafō wu jε Yesu Kirisa.
 Lee na ba nōrō taha To Kile na.

*N'a daa fεe ya yaa na jī konō ke na ba
 wōrō jε wε*

¹² Ayiwa na taanjiinεε, y'a na jōmεε co
 tuun bεeri ni, tuun wemu ni nε bye yee ninε
 ni ge. Na na yaha n'a lii nime yi na, y'a la
 faraa tee jōmεεcoro ti na. Y'a yi juwuuro
 ti keree ki fiinnε ni Kile jii fyaara ni, y'i da
 baraga tēri wu na! ¹³ Bani Kile ye pyaa k'a
 da yee tεge, na yee pye yee ya sō wu jidaa
 na, na já na wu pyi bε.

¹⁴ Lee wuu na, y'a yi keree ki bεeri pyi
 nakaara ni ηmunu-ηmunumō baa, ¹⁵ kōnhō
 y'i já pye fεfεε, jaagi ganha bu da yi na
 wε. Y'i bye Kile wo nagoo, tanahaŋa ganha
 bu da yi na ke konō ke wo sipyikuuyo
 nanmahara wuu pii tε ni wε. Yi da jī jī pu
 tε ni ba wōrō ma jī mε fugba we ni wε.
¹⁶ Kile Jozaama pe pu wa jii sicuumō can
 wo pu kaan ge, yi da pee kaa yu pu mu.
 Lee bu bye, yi na ba na jūŋō yirige Kirisa
 caban̄a. Lee li da ba li she bε sanha na nε
 wo kanhama pe, ni nε wo labye wu ya ta
 pye kan̄ō baa wε. ¹⁷ Yee ya labye wemu pye
 Kile mu ge, wee ya pye yee wo saraga, yee
 ya dà Kile na, lee na yee ya kee wolo. Ali
 li jεhε yaha nago nε wo shishan pe pu fara
 kee saraga ki na, lee kōri jε ali pu jεhε nε
 gbo na fara kee na, nε na funŋō pinne daan
 ni yee ni fo xuuni. ¹⁸ Yee bε ya yaa yee pu
 funŋō taan lee na, y'i binne funŋō taan ni nε
 bε ni!

*Timote ni Epafuroditi ya labye wemu pye
 ge*

¹⁹ Kafō Yesu bu sō na li koo yaha, jeri
 tapyege ni n'a da Timote tun zhε wà yi mu.
 Keree kiimu ki wa yi yiri ge, wu she kee
 naha cε wu pa jo na mu, lee na nε bε wo
 fungōŋō ki tenε. ²⁰ Bani sipya watii wa
 naha nε mu wemu ya wu funŋō shaa can

can na ni yee keree ni wε. ²¹ Pu samaa bεeri
 wa na pu funyō shaa ni puyε pyaa keree ni.
 Pu ya pu funyō shaa ni Yesu Kirisa kaa ni
 wε. ²² Ga yeeyε pyaa bε ya li cε na Timote
 ya wuyε she kapyebye nizaama. W'a wuyε
 kan Kile wo Jozaama pu mu, na kapyenεε
 pyi ni nε ni ba to ni wu ja jε wε. ²³ Lee wuu
 na, nε wo keree ki na ba yaha kaban̄a kemu
 na ge, nε ba kee cε bε, wee n'a da dun yi mu.
²⁴ Nε dà li na Kafō wo saama pu gbōrō ni
 jo l'a da mō nige nεye pyaa bε di she yi yiri
 wε.

²⁵ Ga nε li ta jo li na bōrō na fεnhε Epa-
 furoditi kurunō tun yi mu. Nε ceboro wu
 jε wii, na nōhō pye na kapyebyejii. W'a wu
 wo fanha ki fara nε wogo ki na wèe na Kile
 wo Jozaama pu yu. Nε mago jε yanmuyo
 yemu na ge, wee yee ya tun w'a pa yee kan
 nε mu. ²⁶ Wu funŋō bye wu yee bεeri ja
 tōvuyo na, bani wu fungōŋō k'a wuregi na
 li kanunō pye wu ceefuuro ti kaa ya nō yee
 na. ²⁷ Can wu jε wii, w'a sii yá xuuni fo na
 taxuyo shaa. Ga, a Kile di jūŋō jaari wu na.
 Wu ya ta jūŋō jaari wee ye nigin na wε, ga
 nε bε na w'a jūŋō jaari. Lee bε wε, nε wo
 jatanhan̄a ki san̄a bi da bεle. ²⁸ Lee wuu
 na, n'a da wu tun yi mu tōvuyo na, kōnhō y'i
 she wu ja yi funyō di daan, la di foro naye
 pyaa bε wo jatanhan̄a ki ni. ²⁹ Wu bu nō
 yi na, yi wu jūŋō círi ni fundanga ni Kafō
 wuu na. Pii sipyii pii shi na yee ya yaa na
 baraga tēri. ³⁰ Yee da bi bye naha nε yiri,
 kapyenεε kiimu yee bi da já bye nε mu ge,
 kee kapyenεε ki wuu na w'a wuyε kan fo na
 taxuyo shaa.

3

*Dii sipya di da já bye sipyitiimε Kile naha
 tãan wε*

¹ Ayiwa, nime na cebooloo, y'a fundanga
 pyi Kafō wo karijεεge ki ni. Nε keree kiimu
 ka na kan yi mu ge, na kuri na kee ninunō
 ka na kan yee mu sanha, lee ya waha nε mu
 wε, bani lee l'a da yee mara yaha kozaana
 ni. ² Y'a yiye kaseri kapyebyii niguuyo ye
 na, p'a kolo ba puun jε wε. Pee ya giin na
 sipya bu cekōnrō pye na lee li da ma pye
 m'a jeri Kile wo sipya. Can bε wε! ³ Wèe n'a
 daa fεε, wèe pu jε Kile wo sipyii puyε pyaa
 pyaa, wèe piimu p'a Kile pεle Kile Munaa

baraga ni, na wù wo ñuyirige ki taa Yesu Kirisa wo kariñeegge ki ni ge. Wèe ya ta sipyii wo kashangaa pye wù tadanja wè.

⁴ Lee bε wε, nεyε pyaa bε bi da já jo nε kashangaa pye na tadanja, jo nε na já lee pye na ñuwuuro ta. Sipya weke wu da já jo na wee ya kii keree kii pye wu tadanja na toro nε tãan wε? ⁵ Nε cekóonrɔ pye fo na cazege canja gbarataanri wogo na. Izirayeli shi shen nε ñε, na foro Benzhamε wo shi wu ni. Heburu yε pyaa pyaa nε sii. Farizhεen pu ni nε bε ñε, pee piimu p'a Kilε tudunmɔ Musa wo saliya wu koo ñaari ge. ⁶ Ma bu jo luu, lee bye na ni wee saliya wu wo keree shizhaa na, fo di na ñaari na n'a daa fεε pu kana. Ma bu jo saliya wu keree ñaarigana, sipya wa shishiin bye wemu na já zɔ taha nε na saliya wu keree ki ñaarigana wuu na wε.

⁷ Ga kee keree kiimu bεeri ki bye nε na ki wii kuduun wogoo ge, nε kee bεeri ta nime ñunɔ baa keree Kirisa wuu na. ⁸ Lee na laha wà, nεyε pyaa kii wa yanmuyɔ ye bεeri wii ñunɔ baa woyo le kagbɔ le wuu na. Na Kafɔ Yesu Kirisa cε, lee ñohɔ ñε wε. Wee wuu na nε sɔɔ na na kenε wolo keree bεeri ni, na ganha na keree bεeri wii yakokaya wiime ni, kɔnhɔ di já Kirisa wo kariñeegge ki ta, ⁹ di gori yaha kee kariñeegge ke ni. Na saliya wo koo ñaari li ñaarigana na, pee tiime pe wa lee kaan wε. Ga na dà Yesu Kirisa na, pee tiime pe p'a lee kaan. Ma bu dà Kirisa na lee funɔ ni Kilε da ma jate sipyitiime. ¹⁰ Lemu feni nε ñε ge, lee li wa mε: Na Kirisa cε; sefεεε temu t'a wu ñε na yeege xu ni ge, na tee bε shi cε; kanhama pemu w'a soro ge, na pee bε shi cε; na wu xu wu bε tuugo shi cε, kɔnhɔ di binne bye ni wu ni shiizhan. ¹¹ Lee bu bye, na bε na diin ni li ni jo na bε na ba ñε na foro xu ni.

Na n'a daa wu koo ñaari fo na she nɔ wu kuduun wu na

¹² Li wa nago kanna nε wa paa fo na she nɔ na ñɔ tafaɲa xuu ni, na na wo taferε ti kuduun ta-ε dε! Lee bε wε. Ga ali ñipaa we bε ni, nε la le naye ni na wo taferε ti na, kɔnhɔ di ba ti kuduun ta, bani lee kaa na Kirisa ya nε sha co. Lemu bεeri Kirisa ya zhaa na mu, ni w'a lemu bεeri gbegale yaha na ñaha na ge, di da kee bεeri pyi. ¹³ Na

cebooloo, li wa nε funɔ ni nago kanna nε nɔ na wo taferε ti tɛhεnε na, na ti kuduun bε ta na xɔ-ε dε! Ga kaa nigin li wa nε funɔ ni. Keree kiimu bεeri ki wa nε kadugo yiri ge, nε na funɔ wɔ kee bεeri na, lemu li wa nε ñahagbaa na ge, na ganha na na se wu bεeri pyi, na lee shaa. ¹⁴ Lee wuu na, n'a da la le naye ni, di ñaha tii ni na wo taferε ti ni fo di zhe nɔ ti kuduun wu na, wee wemu kaa na Kilε ya wù yiri Yesu Kirisa baraga ni ge.

¹⁵ Ayiwa, wèe piimu bεeri p'a fanha ta n'a daa wu ni ge, ke fungɔngɔ ke k'a yaa na pye wèe mu, ga fungɔngɔ katii bu da yee mu, Kilε yε pyaa na ba can wu she yee na. ¹⁶ Ga Kilε ya can wemu she na xɔ wù na ge, w'à se ñaha na lee koo li ni.

¹⁷ Na cebooloo, koo lemu nε ñaari ge, nε funɔ ki wa yee bε di da lee ñaari. Piimu bεeri pu wa ñaari na sahanjɔ ni lee koo li ni ge, yi da pee bε wii, yi da se pee feni! ¹⁸ Bani shenñehemεε pii wa wà, Kirisa wo korikoritige ki wo jomɔ pu wo yεε li tɔn p'a pen pu mu. Nε yee jo toro yee mu tɔɔñii ñijehenjεε ni, ga na mesuwo w'a kuri na yi yu yi mu sanha. ¹⁹ Pee sipyii pii wo taxɔgɔ ki wa gyεgi, bani yalige nidiige kemu k'a jin pu yacerεε ni ge, p'a kee funɔ lɔ Kilε na. Keree kiimu k'a yaa ki pye pu mu shiige keree ge, a p'i ganha na puyε pεle ni kee ni. Pu funzhakeree k'a tiinjε ke kɔɲɔ ke wo yanmuyɔ ye na. ²⁰ Ga wèe kunni, wèe wo to puga ki wa fugba we ni. Wèe bε di wa wù Shɔvɔɔ, wù Kafɔ Yesu Kirisa sigée. Fugba we ni w'a da ba yiri na pa. ²¹ Fanhaxhɔɔrɔ ceepuuro te ti wa wèe mu ge, wu na ba tee ñeri na pye nivɔrɔ, na ti pye nɔɔrɔ wuuro ba wuyε pyaa wuuro ti ñε wε. Sefεεε te ti wa wu mu ge, tee t'a wu pye w'a já yanmuyɔ yi bεeri tirige, na yi yaha wu wo fanha ki ñohɔdaan.

4

Pɔli ya funɔ shagazaana li wo yεε li kan n'a daa fεε pu mu

¹ Ayiwa, na cebooloo na taanjiineε. Na funɔ ki wa di yi ña sanha. Nε wo fundanga ki kanunɔ ki ñε yere. Yee shiin pu wa nε ñunɔ yirige. Na taanjiineε yi la le yiye ni y'i gori yaha Kafɔ wo kariñeegge ki ni!

² Na ceboroshaa shuun we: Evodi ni Sentisi ni, ne w'a pu jɛeri na pu be nigin na, p'i gori yaha shiizhan Kafɔ wo karijɛɛge ki ni. ³ Mu be, na kapyebyenii jɔmɛɛ fɔɔ, ne w'a ma jɛeri jo ma na ceboroshaa shuun wu jɛeri, kɔnhɔ p'i be nigin na. Bani pee p'a la le puyɛ ni, na ne tɛge Kile wo Jozaama pu jo wu na, ni Kilema, ni na kapyebyenii pusamaa. Pee wo mɛye y'a ka Nli Sicuumɔ pu wo sɛmɛ wu ni.

⁴ Na cebooloo, yee na jɛ ni Kafɔ ni karijɛɛge ni, y'a fundanga pyi tuun bɛeri ni kee karijɛɛge ke ni! N'a da yi jo daha sanha, yi sii y'a fundanga pyi! ⁵ Y'i zhi sipyii bɛeri di yi cɛ ni jubɛɛ ni, bani Kafɔ taapana l'a tɛɛɛ. ⁶ Yi ganha ba yi funyɔ shaa ni kaa la shishiin ni wɛ; ga yaaga bɛeri kaa l'a yi ta ge, yi kee jɛeri Kile mu! Yi ki kaa jɛeri yi waha! Yi da fɔ kaan wu mu! ⁷ Yi ba lee pyi, Kile wo jɔɔɛ ke k'a ye sipyii wo fungɔngɔ fɛɛɛ ti bɛeri na ge, kee na ba yi zɔɔɔ pee, ni yi fungɔnyɔ yi mara yaha Yesu Kirisa wo karijɛɛge ki ni.

⁸ Ayiwa, nime na cebooloo, kaa kaa li jɛ can ge, pɛɛɛ ya daa kaa lemu bɛeri ni ge, kaa kaa l'a tii ge, kaa kaa li jɛ fɛɛfɛɛ ge, kaa kaa l'a jɔ ge, kaa kaa l'a dan Kile ni ge, kaa lemu bɛeri l'a sii pye kacɛɛ fo l'a yaa ni masɔɔ ni ge, ne funɔ ki wa kee keree kii wo bye funɔ di yi zɔɔɔ pu ji. ⁹ N'a yi taanni lemu ni, a y'i lemu ta ge, ni y'a lemu logo na jɔ na, na lemu ja di na byi ge, yi be p'a kee shi pyi! Yi ba lee pyi, Kile we w'a jɔɔɛ kaan ge, wee na ba bye ni yi ni.

Pɔli ya Filipe shɛɛn shaari pu boɔa wu wuu na

¹⁰ Ne funɔ ya taan xuuni, bani yee ya li she sanha na yee wa yi funyɔ shaa ni ne kaa ni. Kee fungɔngɔ ke bi sii pye yee mu, ga yee bi sanha pyegana ta ki na wɛ. ¹¹ Li wa nago kanna ne wo labaara t'a ne pye ne na ye yu wɛ, bani ne bu lemu bɛeri ta, l'a cɛɛ la, l'a jɛhe la, ne wa ma funɔ taan lee wuu na, bani ne tee kee bɛeri na. ¹² Na pye la baa fɔɔ, ne lee shi cɛ, na pye dafɔɔ be, ne lee be shi cɛ. Xuu xuu ni ne toro ge, w'a waha wahagana tuugo bɛeri na la; ne ta li la, ne shiin ya ta li-i la; ne yanmuyɔ nijɛheye ta la, ne shiin ya yafin be ta-ɛ la, ne tee kee bɛeri na. ¹³ Ne

jani kii keree kii bɛeri na Kirisa baraga ni. Wee w'a fanha kaan ne mu.

¹⁴ Lee be na, y'a kasaana pye, yi ma na tɛge na kanhama pu tuun ni. ¹⁵ Na cebooloo Filipe shɛɛn, yeeyɛ pyaa ya li cɛ na fo tuun weke tɛɛɛ na ne Kile wo Jozaama pu kapyɛɛge ki jɔ kɔn, ne yiriduun wu ni Masedɔni fiige ki ni ge, ni yee wo n'a daa fɛɛ pu yɛ be wɛ, egilizii pii shishiin ya pinne ni ne ni, na ne wo kapyɛɛge ki kuduun ta, lee kadugo na, na pu keɛ yanmuyɔ taga ne tɛge wɛ. Yee yɛ p'a lee pye. ¹⁶ Ali na ne yaha Tesaloniki kulo li ni, yee ya ne mago yanmuyɔ torogo ne mu tɔɔɔii nijɛheɛɛ ni. ¹⁷ Yanmuyɔ yemu yee ya kan ne mu ge, li wa nago kanna yee ya ne zhaa wɛ. Le ne zhaa ge, lee li wa mɛ jo yi wo kapyɛge nizaanɔ kii ki jɛhe; Kile na ba kuduun kan yi mu lee na. ¹⁸ Y'a yanmuyɔ yemu bɛeri torogo na mu ge, ne yi bɛeri ta. Epafuroditi ya pa yi kan ne mu. N'a pye nime la fɔɔ, n'a ta nime fo na doro. Yee yakanya y'a pye ba nudanga saraga jɛ wɛ, saraga kemu na Kile ya sɔɔ ge, ki kaa be d'a taan wu ni. ¹⁹ Ne wo Kile wu be na ba yi wo cɔnrɔmɔ keree ki bɛeri yaa. Bani yanmuyɔ yi bɛeri yi jɛ wu mu wu nɔɔɔ wu ni, w'i giin wu yi kan yi mu Yesu Kirisa wo karijɛɛge ki funɔ ni.

²⁰ W'a wu To Kile wu sɔni, wu da wu pɛɛ tuun bɛeri ni. Amiina.

Pɔli ya fɔ wemu pye kurogo ki na ge

²¹ Piimu bɛeri pu jɛ fɛfɛɛɛ sipyii Yesu Kirisa wo karijɛɛge ki funɔ ni ge, yi pee bɛeri shaari. Cebooloo piimu bɛeri pu wa naha ni ne ni ge, pee bɛeri ya yi shaari. ²² Fɛfɛɛɛ sipyii piimu bɛeri pu wa naha ge, pee bɛeri ya yi shaari. N'a daa fɛɛ piimu pu wa kapyɛɛge pyi saannaa jɔɔɔfɔɔ Sezari kaban ki ni ge, pee ya pu wo fɔ waa.

²³ Kafɔ Yesu Kirisa wo niime we wu kori yaha yi bɛeri mu.

Kolose Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun Kolose sheen mu ge

Jɔgɔ yɛ p'a byi na Kolose sheen wɛ?

Pɔli w'a we sɛmɛ we ka na tun n'a daa fɛɛ pu mu Kolose kulo li ni, lee lemu nɔnaa wuu li nɛ Turuki fige ki ni ge. Pɔli nɛ kanna w'a we sɛmɛ we ka na wu yaha kaso ni Oromɛ kulo li ni. Oromɛ kulo le ni Kolose kulo li tɛ wu bye kiloo kabɔfonɔɔ shuun shishiin (2.000). Kolose sheen fanha bɛɛri ki bye Girekii. Ga Yawutuu kurunɔ ka bɛ bye pu ninɛ ni, lee li bi pu keree pye k'a suri. Pɔli nɛ Kolose kulo li egilizi wu sinvɔɔ wɛ. Ga tuun wemu ni wu bye Efese kulo li ni ge, a wu wu tahama-nɔhɔmɔ wa yaha kari kulogoo kii ni. Wa mɛgɛ ki bye na Epafirasi, a wee di she Kile wo Jozaama pu jo Kolose kulo li ni (Kolose sheen 4:13). Kolose kulo le ni Efese kulo li tɛ wu bye kiloo xhuu nigin ni kɛlɛɛ gbaara (160). Lawodise ni Hirapolisi wo egilizii pu bɛ kaa ya yu we sɛmɛ we ni, pee bi lii Kolose na wɛ.

We sɛmɛ we kakana nunɔ

Sipyii pii ya kalaakuumɔ wa kan na mɛlɛkɛɛ pii bɛ p'a ye Kirisa na. A wee kalaa wu Kolose sheen n'a daa fɛɛ pu fungɔnyɔ wuregi, na giin di pee pye pu taha pu kalɛgɛɛ fɛni sanha. Lee na tudunmɔɔ Pɔli ya we sɛmɛ we ka na tun Kolose sheen mu. A wu li she pu na na keree bɛɛri ki nɛ Yesu nigin wu ni, kɔnhɔ wa shishiin ganha da pii sipyii pii wo kalaakuumɔ wu pye wu tadanɔ wɛ.

Sɛmɛ wu kafila nugbɔyɔ

Kolose Sheen 1:1-14 Fò, ni baraga daha, ni Kile-nɛrɛgɛ.

Kolose Sheen 1:15–2:23 Kirisa wu nɛ yanmuyɔ yi bɛɛri nunɔ ni.

Kolose Sheen 3–4 N'a daa fɔɔ ya yaa na niifɛɛɛ nivɔrɔ ti wo para li pyi pyegana lemu na wu puga ni kafugo yiri ge.

Pɔli fò mujuu

¹ Nɛ Pɔli, nɛ wemu w'a pye Yesu Kirisa tudunmɔ Kile jidaan funɔɔ ni ge, nɛ ni na ceborona Timote, wɛɛ p'a we sɛmɛ we tun

yee mu. ² Yee piimu pu wa wù cebooloo n'a daa fɛɛ Kolose kulo li ni ge, yee piimu p'a pye nɔmɛhɛɛ fɛɛ, na gori Kirisa wo kariɔɛgɛ ki ni ge; yee mu wɛɛ ya we sɛmɛ we tun.

Wɛɛ ya yi shaari: Wù To Kile wu niime ni nɔɔnɛ kan yi mu.

Pɔli ya baraga taha Kile na

³ Wɛɛ ba da nɛrɛgɛ pye yee mu tuun bɛɛri ni, wɛɛ ma baraga taha wù Kafɔɔ Yesu Kirisa To Kile na. ⁴ Yee ya dà Yesu Kirisa na, Kile wo sipyii pu bɛɛri kaa di dan yee ni taangana lemu na ge, kee keree kii k'a nɔ wɛɛ na, lee wuu na wɛɛ ya baraga tɛri Kile na. ⁵ Yee wa lee pyi, bani y'a dà li na na tadanɔ wa yi mu fugba we ni. Kile Jozaama pe pu wa can wu sheɛ ge, y'a fɛnhɛ pee Jozaama pemu logo ge, pee funɔɔ ni yee wa kee tadanɔ ki ta. ⁶ Pee Kile Jozaama pe pu wa yu yee mu, pee ninumɔ shiin p'i wa yu kɔnɔ ke bɛɛri mu. Pee gbɔɔrɔ ni sipya ya jii sicuumɔ nizaama taa. Yee ya Kile wo fɛrɛmɛ pu kaa logo, na pu can wu cɛ tuun wemu ni ge, a p'i ganha na se naha na yee mu. Ba pu wa se naha na yee mu wɛ, mu pu wa se naha na tɛyɛ yi saya bɛɛri ni. ⁷ Wù taanɔnii, wù labyɛnii Epafirasi, wee w'a yee kalaa kee keree ki ni. Nɔmɛɛ fɔɔ wu nɛ wii, Kirisa wo kapyɛbye. Wɛɛ tɛgɛ w'a labyɛ pyi yee ninɛ ni. ⁸ Fɛfɛɛɛ Munaa l'a taanɔɛgɛ kemu le yee ni ge, w'a pa ki kaa jo wɛɛ mu.

⁹ Ayiwa, lee funɔɔ ni, ba wɛɛ bɛ ya yee logo wɛ, na ganha na Kile nɛɛri yee mu tuun bɛɛri ni, na li shaa kɔnhɔ Kile jidaan nɛ lemu ge, y'i já lee cɛ yi fiinɛ, Fɛfɛɛɛ Munaa di cɛmɛ ni fungɔngɔ fɛɛɛ kan yi mu. ¹⁰ Lee bu bye, yi na já da naari Kafɔɔ jidaan naarigana na. Yi kapyɛgee ki bɛɛri na daan wu ni bɛ. Yi na já da Kile jidaan pyi, na kapyɛgee nizaanɔa tuuyo bɛɛri pyi. La na ganha na faraa yi Kile-cɛnɛ na. ¹¹ Kile wu fanha le yi ni tuun bɛɛri ni, ni wu wo sefɛɛɛ nɔɔrɔ wuuro ti ni; kɔnhɔ y'i la le yiyɛ ni n'a daa wu kabanɔ na, y'i loxulo ta keree bɛɛri ni, y'i bye ni fundanga ni. ¹² Y'i baraga taha To Kile na, bani keree kii w'a gbɛgele na yaha wu n'a daa fɛɛ pu naha na wu saanra kpɛɛngɛ wuuro ti ni ge, w'a fanha kan yee bɛ mu na yee bɛ pye yee bɛ ya yi taa ta kee keree ki ni.

¹³ W'a wèe shò Shitaanni wo nibiige fanha ki na, na wèe le wu jidaana Ja wu wo saanra ti ni. ¹⁴ Wee Ja we fanha ni Kile ya wèe juna wolo, na wèe jurumu wu yafa wèe mu.

Kirisa ni wu labye

¹⁵ Kile we wu je wa ya wu jaa-i ge, wee wo jaa wu je Kirisa. Kirisa ya pye Ja, wemu bye wà fo taashiine ni ge, na ta yaaga ka shishiin shi tuugo sanha yaa we. ¹⁶ Bani wee baraga ni yanmuyo ye beeri wa yaa, fugba woyo ye fara jine ke woyo ye na. Yanmuyo ye yi wa nijabaaya ge, yi saanra yoo, yi sefeere yoo, yi fanha feere yoo, yi juna feere yoo, ni yanmuyo ye yi wa nijaya ge, yee beeri wa yaa wu baraga ni, yee beeri shiin wa yaa wu wuu na. ¹⁷ Wee w'a pye taashiine ni yanmuyo yi beeri jaha na, wee baraga ni shiin yanmuyo yi beeri je. ¹⁸ Wee wu je konjo ke beeri wo Egilizi wu juna ni, wee Egilizi w'i je wu ceepuuro. Konjo jokoonro na, wee w'a pye wà taashiine ni. Wee shiin wu d'a pye shenshiime sanha na je na foro xu ni, konho wu bye yanmuyo yi beeri juna ni. ¹⁹ Bani lee l'a taan Kile mu, nago kanna kaa kaa li je wee Kile ni ge, kee beeri nigin nigin di she da ki joporo na Yesu ni. ²⁰ Kile funjo ya pye wu be le wu ni wu yanmuyaaya yi beeri te ni Yesu gboro ni, fugba woyo ye fara jine woyo ye na. P'a Yesu kori tige na na gbo a wu shishan di wo ge, lee funjo ni Kile ya janine le wu ni wu yanmuyaaya yi beeri te ni.

²¹ Taashiine ni yee sanha bi lii Kile na. Lee bi foro yee fungonkuuyo ni yee kapyegge niguunjo funjo ni, kee ki bi yee pye yee ya pen Kile mu. ²² Ga nime, Yesu na xu ceepuuro ni, lee wo funjo ni Kile ya be le wu ni yee te ni. Kile ya lee pye, konho y'i ja pye feefe wu jaha taan, fe pa shishiin ganha bu da yi na we, jaagi wa shishiin be ganha bu da yi na we. ²³ Ga fo yi niye bu juri xuuni n'a daa wu ni, kaa la shishiin ganha bu yi laha yi tayerege ni we. Y'a tadanja kemu ta Kile wo Jozaama pu logo funjo ni ge, yi ganha bu kaa la shishiin yaha li yi juna kyegi fo di kee tadanja ki sho yi na we. Pee Jozaama pu wo yere li wa na byi sipyii pu beeri mu konjo ke na. Kile w'a ne Poli ye

pyaa be pye wu kapyebye pee Jozaama pu wo jo wuu na.

Poli ya labye wemu pye Egilizi wu wuu na ge

²⁴ Ayiwa na cebooloo, kanhama pe ne daa yee wuu na ge, lee je ne mu fundanga. Bani li je kanna Kirisa wo kanhama pu jo ne fani. Pee kanhama pe, ne pee beeri xu naye ni Kirisa wo ceepuuro ti wuu na. Tee ceepuuro ti je Egilizi we. ²⁵ Kile ya ne pye wee Egilizi wu wo kapyebye, na ne w'a labye pyi yee mu, ne da Kile wo kafila wu beeri finne da yu yee mu. ²⁶ Pee jom pu kaluu l'a bi nmaho shi wu beeri na fo taatuunn ni. Ga nime, Kile ya pu pahala jo wu wo sipyii pu mu. ²⁷ Shi wemu je Yawutuu-i ge, ceme ninmahom noro wo pemu wa pee jom pu ni wee shi wu mu ge, wu funjo bye wu wo feefe sipyii p'i pee ce. Wu funjo bye y'i li ce nago kanna Kirisa bu bye yi zobo pu na, yi na ba je Kile wo noro wu ni. Kee tadanja ke wa yi mu. ²⁸ Wee Kirisa we wo kaa wèe wa yu. Wèe wa sipyii pu yeri na pu kalaa ni Kile wo fungongo feere ti ni, konho sipyii pu beeri di bye feefe Kile jaha taan, pu niye di juri Kirisa wo karijegge ki ni. ²⁹ Lee wuu na, ne labye wu pyi. Labye we Kirisa ya kan ne mu ge, wee labye we ni ne zhaanra leni wu fanha ni. Kee fanha ki k'a samahoro leni ne ni.

2

Kaa le Poli ya puro n'a daa fee pu wuu na ge

¹ Na cebooloo le n'a giin di zhe yi na y'i li ce ge, lee li wa me. Ne naye po pagana beeri na, na kanhama tuugo beeri xu naye ni yee wuu na, ni Lawodise n'a daa fee pee, ni piimu beeri pu je pu sanha jii taha na na-ε ge. ² Ne lee beeri pyi, konho p'i ja lopine ta, samahoro di bye pu ni. P'i bye jomee na, taanjegge di bye pu te ni, p'i ji fungongo feere na. Lee bu bye, pu na Kile wo kanmahono li ce. Lee kanmahono le, lee je Kirisa. ³ Fungongo feere ti beeri ni laje wu beeri nijeme be di wa nmaho wu ni. ⁴ N'a ye yu yi mu, konho sipya wa shishiin ganha da jotanga jom taga yi piinne we. ⁵ Can na, ne kunni ya lii yi na, ga ne zo d'a pinne ni yi ni.

Yee na yiyε co xuuni na yi wo labye wu pyi na se wu koro ni, na nɔhɔ fanha ta n'a daa wu ni Kirisa shizhaa na, lee ya taan nε ni fo xuuni.

Niifεεε can can wuuro te t'a daa Kirisa wo karijεεge ki ni ge

⁶ Ayiwa, ba y'a sɔɔ na daha Yesu Kirisa feni wε, yi la le y'i gori lee koo li ni. ⁷ Yi kori yaha wu karijεεge ki ni, ba tige niye ya jin mε jinε ni wε. Y'i yi konɔ keree bεeri kaa le wu kenε ni. N'a daa wemu ni p'a yi kalaa ge, y'i gori wee ni ni baraga ni. Lee kadugo na yi da baraga tɛri Kile na can can na.

⁸ Y'a yiyε kasɛri, kɔnhɔ wa shishiin ganha bu yi faanna, wu yi ta co ni wuyε pyaa wo lajε ni, wu juɔɔ baa jomɔ taga yi piinε wε. Wee lajε we, sipyii wo kalεgeε ni ke konɔ ke wo yanabaaya ye ni wee ya yiri, wu jε Kirisa wo we wε. ⁹ Bani kaa kaa li jε Kile ni ge, w'a wu ji kee bεeri na. ¹⁰ Yee bε d'a keree ta Kile mu na yiri Kirisa yiri. Yanmuyɔ yemu bεeri y'a fanha fεεε ni juɔɔ fεεε pyi ge, Kirisa wu jε yee bεeri juɔɔ ni.

¹¹ Yee na jε karijεεge ni ni Kirisa ni, lee jε kanna cekɔɔnrɔ yee ya pye. Tee cekɔɔnrɔ te, sipya bε ya tee pye-e dε, tee ya foro Kile ni. Tee cekɔɔnrɔ te kori wu jε kanna yee ya foro yi jurumu wu bεeri ni. ¹² Yee ya batize ge, l'a pye kanna yee ya pinne le faɲa ni ni Kirisa ni, na na pinne jε ni wu ni. Lee ya pye Kile wo sefεεε ti wo n'a daa wu funɲɔ ni. Tee sefεεε ti t'a Kirisa jε na yeege xu ni. ¹³ Yi jurumu we ni yi na jε kɔnbaa, lee bi yee pye ba xu jε wε. Ga nime yee na jε Yesu ni, pee jε jii sicuumɔ nivomɔ Kile ya pemu kan yee mu ge. W'a wεe jurumu wu bεeri yafa wεe mu. ¹⁴ Wεe jurumu we wu bi ka na yaha wεe jaha na Kile jaha taan, p'i ba wee taga wεe jaagi na wεe ya saliya kyεegi ge, Kirisa na kori korikoritige na, lee ya wee bεeri fɔrɔgɔ na laha wà. ¹⁵ W'a yanabaaya yi wo saanra te, ni yi sefεεε ti shɔ yi na, na yee she kpεεnge na sipyii bεeri na, ba kashen buloo jε wε. W'a se wemu ta wu xu wu funɲɔ ni korikoritige ki na ge, wee se wu w'a lee pye.

N'a daa fεε ya yaa pu taha sipyii wo kalεgeε feni we

¹⁶ Lee wuu na, yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu kayuu shan yi na yalige keree na, kelee yagbaya wε; kelee na jaha na yi jate ya ta nɔ pu wo kalenεε caya yi na, kelee pu yevorovonɔ kalεgeε, kelee pu cadεenyε na-ε wε. ¹⁷ Kee keree ki bεeri bye keree nibanɲa ki wo jaha sheshεεε. Ga can can wuyε pyaa, wee jε Kirisa. ¹⁸ Sipyii piimu pu ma puyε pye kanna p'a puyε tirige mεlekεε mu, na pu pele ge, na daa xuuni puyε pyaa wo ηmunuyɔ ye na ge, yi ganha bu pee sipyii pu yaha pu yi juuyɔ kyεegi wε. Pee sipyii pu bu kaa bεeri pye, p'a jo na Kile w'a lee she pee na. Tawaga ni pee sipyii p'a puyε pele, pu nibyegee bεeri ki jε puyε pyaa fungɔnyɔ keree. ¹⁹ Kirisa we wu jε keree bεeri juɔɔ ni ge, pii sipyii pii ya gbara pu nɔrɔ wee na wε. Na ta n'a daa fεε pu bεeri di fanha taa wee gbɔrɔ ni, na legi na bε ni Kile ye pyaa jidaan ni, na binne, na bye nigin ba ceepuuro kaciye tasogoyo ni kavaan ya puyε conicogana lemu na wε.

Na xu na binne jε ni Kirisa ni

²⁰ Ba yee ya pinne xu ni Yesu ni wε, a yee di shɔ ke konɔ ke wo nibiige fanha ki na. Wee tuun wu ni jaha na p'i ma na kee fanha ki tuugo tɛri yee na sanha, na li pye kanna yee bε p'a yi wo keree pyi sanha na bε ni kee konɔ ke wo keree pyeganɲa ni wε? Pu jomɔ pu jε na: ²¹ «Ma ganha bu ke yaaga ke lɔ-ε dε, lee wa jɔ wε; ma ganha bu ke li-i dε, lee wa jɔ wε; ma ganha bu gbɔn ke na-ε dε, lee wa jɔ wε.» ²² Na ta yee yanmuyɔ ye di jε jɔyalige ye nigin, ki bu li xɔ, ki da já jɛri nige yaaga bε wε. Kee keree kii bεeri jε sipyii wo kashangaa, ni pu fungɔngɔ keree. ²³ Ma kunni bu kii keree kii wii, m'a ki ta k'a foro fungɔngɔ fεεε wogoo feni. Pii sipyii pii ma sɔɔ na pu ye mεge pεenε pyi, na puyε tirige mεlekεε mu, na keree kii taga na pu ceepuuro kana. Ga kanɔɔ la yafin di wa kii keree kii na lemu na já sipya tánha jurumu na wε.

3

Fugba nɔrɔ w'a ye konɔ yanmuyɔ ye na

¹ Ayiwa, ma na jo ba y'a pinne jε ni Kirisa ni na foro xu ni wε, wee tuun wu ni, yanmuyɔ ye Kile ya gbegale yaha fugba we ni ge, y'a yee shaa. Kirisa nidεenge ki wa wà

saanra tatεεngε ki ni Kile kanige cε. ² Kile ya lemu gbegele yaha yi jaha na fugba we ni ge, y'a yi funyo koon ni lee kaa ni. Yi ganha ba yi funyo koon ni ke jine ke wo keree ni we. ³ Bani yee ya pye kanna yee ya xu. Nii sicuumo nivomo pe pu wa yee mu ge, pee ninmohomo pu wa Kile mu Kirisa ni. Pee sanha zhe folo we. ⁴ Pee nii sicuumo pe ne Kirisa, wee ga ba cana cana, yi be na binne ni wu ni wu nooro wu ni.

Yi yi kapyelegee ki yaha

⁵ Lee wuu na yahaganaa kiimu beeri ki bye yi na ge, yi kee beeri yaha. Kee ne: dodooro, ni noromo keree, ni cemohoro keree, ni cemohoro fungonyo tuuyo beeri; ni lakuuno tuugo beeri, ni negbo, bani negbo ni yaperaganra beeri li ne nigin. ⁶ Piimu pu ne pu ya Kile nome co-e ge, kii keree kii k'a Kile wo loyire li pye li na da ba no pee na. ⁷ Yee be tongo ki bye kii kapyebaagaa kii shi ni taashiine ni. ⁸ Ga nime, y'a yaa yi ki beeri yaha: vogo, ni loyire, ni funguono. Yi ganha bu soo shehe, kelee shiigebaara jomo p'a foro yi jo ni we. ⁹ Yi ganha ba kafineye yu nige yiyε mu we, bani yee ya yi wo yahagale le, ni yi wo kapyelegee ki beeri ja na ki yaha wa. ¹⁰ A Kile di yahagana nivono kan yee mu. Lee funjo ni a la di ganha na faraa cana cana yee wo laje wu na, konho y'i bye yi Yaavoo wu wo jaa wu shi, yi kapyegεe ki beeri di ja pye ba Kirisa ye pyaa wogoo ne we. Wee baraga ni yee ya lee yahagafono li ta. ¹¹ Ayiwa, lee funjo ni do, m'a pye Girekii shi shen la, m'a pye Yawutuu shi shen la; m'a cekoonro pye la, ma ya cekoonro pye-e la; m'a pye nadadiinme la; m'a pye na funjo shen la; m'a pye bulo la, ma ya pye bulo-e la, le la shishiin nige ne we. Ga Kirisa ye nigin w'a jateni. Wee wu ne keree ki beeri, wee wu ne wu beeri zoloo na.

N'a daa fee ya yaa na puyε teri

¹² Lee wuu na yee ya pye Kile nagoo. W'a yee jaha bulo, yi kaa l'a dan wu ni. Lee funjo ni, y'a yaa y'a juno jaari yiyε na, yi da ceme pyi yiyε na, yi da yiyε tirige yiyε mu, y'i bye ni lotangaa ni, y'i loxulo ta. ¹³ Y'a yiyε teri yi conromo keree na. Wa bu nahana wa mu, yi beeri p'a yi wo jurumu wu yafani yiyε mu ba Kafoo ya yi

wo jurumu wu yafa yi mu me we. ¹⁴ Ga le beeri kadugo na, yi kaa di da dan yiyε ni xuuni. Taanpegεe ke, kee k'a da ba yee beeri pinne, na yee pye nigin. ¹⁵ Kirisa wo janine ke, kee ki tiin yi zoloo pu na, k'i yi keree ki beeri jaha co. Lee kaa na Kile ya yee yiri, na yee beeri pinne na pye ceepuuro nigin. Y'a baraga teri wu na tuun beeri ni!

¹⁶ Yi Kirisa wo kafila wu yaha wu diin yi zoloo pu na ni wu fanha beeri ni! Y'a hakilee kaan yiyε mu, y'i da yiyε yeri ni fungongo fεere ni! Zaburuu Kitabu yoyo, ni Kile-peene yoyo, ni Kile Munaa yokanya yatii be, y'a yee cee Kile mu ni yi zoloo pu beeri ni, ni baraga daha ni wu na. ¹⁷ Kaa kaa y'a da jo kelee y'a da bye ge, y'a ki beeri pyi Kafoo Yesu mege na. Yi da baraga teri To Kile na Yesu mege na.

N'a daa fee ya yaa na leke pyi puyε na ge

¹⁸ Ayiwa gbagashaa, yi yiyε tirige yi namaa mu, ba Kafoo ya lee shaa n'a daa fee pu mu we! ¹⁹ Yee namaa be, yi cee kaa di da dan yi ni. Yi ganha bu pu co ni fungonkuuno ni we! ²⁰ Nohopiire, yee be di da yi sefee nomehe coni keree beeri ni. Lee l'a dan Kile ni. ²¹ Yee be sefee, yi jahaya ganha bu danha ni yi nohopiire ni, y'i kafugo pele ti na we. Lee kaa be we pu yatenye na xhuu.

²² Yee kapyebyii be, yee be di yi junofee nomehe co keree beeri ni ke jine ke na. Yi ganha ba labye wu pyi pu nii na, y'i li pye kanna y'a wee pyi yi kaa di daan pu ni we. Ga y'a labye wu pyi ni funvige ni Junofogbo wuyε pyaa nii fyaara wuu na. ²³ Kaa kaa y'a byi ge, y'a li pyi ni fungonfige ni, kanna ba y'a li pyi Junofogbo wu mu we. Li ganha da bye nago kanna sipyii mu y'a li pyi we. ²⁴ Y'a yiyε funyo koon li na na Junofogbo wu na ba yi saraa. W'a lemu gbegele yaha wu nagoo pu mu ge, yi na ba lee ta. Kirisa wu ne Junofogbo we, wee mu yi wa labye wu pyi. ²⁵ Ga sipyaa sipya w'a kakuuno pyi ge, Kile na ba weefoo be saraa na be ni wu kakuuno ki ni. Kile ya wa wo wa ni we.

4

¹ Ayiwa, yee junofee be, yee be di yi kapyebyii pu co jo ni tiime ni zosaama ni.

Yi be di li ce nago kanna yi be wo Nunɔfɔgbɔ wu wa fugba we ni.

Pɔli wo yeɛ mujuu

² Y'a Kile ɲɛɛri tuun beɛri ni, y'i la le yiye ni y'i kee ɲɛɛge ke co xuuni. Y'a baraga tɛri Kile na yi da wu shaari. ³ Yi da Kile ɲɛɛri wu be mu, kɔnhɔ Kile ye pyaa di jà wu tɛge, wu cogosaama kan wu mu wu jà w'a wu Jozaama pu yu. Wu Ja Kirisa kaa le li bye kanmohɔnɔ, a wu li ce nime ge, wu da li keree shɛɛ w'à fiinne. Yee wo jo funɔ ni pu wa ne co na le kaso ni. ⁴ Y'a Kile ɲɛɛri na mu, kɔnhɔ di sii jà da lee kanmohɔnɔ le fiinne da yu, ba n'a sii yaa di da yi yu we.

⁵ Piimu ɲɛ Kiriceen we, yi yi ɲaarigana ce pee te ni. Yi ganha bu diin da ɲunɔ baa keree pyi fo di ba tuun wu torogo we. ⁶ Kafila we y'a da da yu ni sipyii ni ge, wee di bye ni tipoomɔ ni ba suumɔ ɲɛ we, wu bye ni kuduun ni. Wa bu yegenɛ ka kan yi mu, yi ba da kee ɲɔ shɔ, yi tee ɲɔshɔɔɔ te pye ni jojemɛ ni.

Pɔli ni wu taanɲiine fɔ mujuu

⁷ Ayiwa nime, keree kiimu beɛri ki wa naha ne mu ge, wu taanɲii, wu ceborona Tishiki, wee na zhe kee beɛri paari yi mu. Nɔmɛɛ fɔɔ w'a wii fo xuuni, ne ni wee wu wa naha shiizhan Kafɔɔ wo labye wu na. ⁸ N'a sii li ɲɔ wolo li kaa na di wu tun yi mu, kɔnhɔ lemu li ɲɛ naha ge, wu shɛ lee beɛri paari yi mu, wu samohɔɔ le yi ni. ⁹ Onɛzimu n'a pinne ni wu ni. Wu taanɲii, wu ceborona wa wu wa wu be, ɲɔmɛɛ fɔɔ wu wa wu be. Yee wo sipya wa wu wa wii. Keree kiimu beɛri k'a byi naha ge, pu na zhe kee beɛri paari yi mu.

¹⁰ Na kaso leɲii Arisitaaki ya yi shaari, Barinabasi ceborona ja Marika be ya yi shaari. Wee Marika wu kaa ne bi jo yee mu. Wu ba shɛ yi yiri, yi wu co xuuni. ¹¹ Yesu we p'a yiri na Zhutusi ge, wee be ya yi shaari. Pii ye p'a pye Yawutuu pu wo n'a daa fɛɛ pu ni, piimu p'a ne tɛge Kile wo saanra ti jo wu na sipyii pu mu ge. P'a ne luu ɲinne fo xuuni.

¹² Epafirasi ya yi shaari, wee be wa yee wo sipya wa. Wu be wu ɲɛ kapyebye wa Yesu Kirisa mu. W'a wuyɛ pɔ Kile-ɲɛɛge na yee mu xuuni, kɔnhɔ y'i fanha ta n'a daa wu ni, y'i bye ɲɔmɛheɛ fɛɛ, y'i sɔɔ li na nago

Kile ɲidaa w'a byi keree beɛri ni. ¹³ Yee ni yi taan kulogoo Lawodise ni Hirapolisi, Epafirasi ya yee keree co xuuni wu zɔ wu na, ne wa lee wo seɛri. ¹⁴ Wu taanɲii jɔgɔɔɔɔɔ Luka be ya yi shaari, Demasi be ya yi shaari.

¹⁵ Yi wu cebooloo n'a daa fɛɛ Lawodise shɛɛn pu shaari. Nɛfasi ni n'a daa fɛɛ piimu p'a binnɛɛ wu kaban ge, yi pee be shaari.

¹⁶ Yi bu we semɛ we kalaa xɔ, y'i wu yaha shɛ gan Lawodise n'a daa fɛɛ pu be mu pu kalaa. Semɛ we wu da yiri Lawodise kulo li be ni na pa gan yi mu ge, yi be di wee be kalaa. ¹⁷ Y'i yi jo Arishipi mu na ne jo na labye we kaa l'a le wu kenɛ ni Kafɔɔ wo labye wu ni ge, na wu la le wuyɛ ni wu da wu pyi wu pyegana na.

¹⁸ Nime woyo ye, ne Pɔli ye pyaa kenɛ k'a yee ka, yee yi wa mɛ. Ne Pɔli ya yi shaari. Kaso ni ne wa naha, yi ganha da funɔ wɔ na na we. Kile wu duba yi mu.

1 Tesaloniki Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu tun Tesaloniki sheen mu ge

Jɔgɔ yɛ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Tesaloniki egilizi wu mu Pɔli ya we sɛmɛ we tun. Masedɔni fiige ki wo kugbɔɔ li bi bye lii. Kegaana tapyegbɔhɔ kulo l'a bye lii, lee na lɔhɔ kɔrɔyɔ nɛhɛyɛ bi se wà. Yawutuu nɛhɛmɛɛ ni shi watii sheen bɛ pu bi bye Tesaloniki kulo li ni. Pɔli w'a Tesaloniki egilizi wu nɔhɔ sin. Wu ni Timote, ni Silasi wu bi bye shiizhan. Ga pu ya já mɔ Tesaloniki kulo li ni wɛ, bani Yawutuu p'a bi yiri pu fɛni. Ga, a Pɔli di ba Timote tun kari pu mu tuun wa ni, kɔnhɔ w'i she egilizi wu tɛgɛ wu fanha ta. Wu jara shuun wuu li tɔɔgɔ fɛni Pɔli ya we sɛmɛ we ka yee xhuu nigin (100) na toro Yesu nibana kadugo na.

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Ba Timote ya pa fiin jo Pɔli mu egilizi wu jɔnɔ taan wɛ, a Pɔli di we sɛmɛ we ka, kɔnhɔ wu Tesaloniki egilizi wu luu waha, wu yɛrɛ bɛ kan pu mu Kile koro li jaarigazaana li shizhaa na.

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

1 Tesaloniki Sheen 1:1-10 Ali na li ta waha ya nɔni bɛ Tesaloniki sheen na, Pɔli ya baraga taha Kile na pu wuu na, bani w'a fiin nizaama ta na yiri pu yiri.

1 Tesaloniki Sheen 2:1-3:13 Pɔli ya wu wo labye wu pye pyegana lemu na, kariɛɛgɛ nizaana kemu bɛ di jɛ wu ni Tesaloniki kulo li tɛ ni ge, Pɔli ya pu funɔ to kee na.

1 Tesaloniki Sheen 4:1-12 Naarigana lemu l'a dan Kile ni ge.

1 Tesaloniki Sheen 4:13-5:11 Kafɔɔ pana shuun wuu li keree.

1 Tesaloniki Sheen 5:12-28 Yɛrɛ ni fɔ mujuu.

Pɔli ni wu kapyebyenii pu wo fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, ni Siliven, ni Timote, wɛɛ p'a we sɛmɛ we tun wu To Kile, ni wu Kafɔɔ Yesu

Kirisa wo n'a daa fɛɛ pu mu, piimu pu wa Tesaloniki kulo li ni ge.

Kile wo niimɛ we ni janiɛ ke ki kori yaha yi mu.*

P'a pu n'a daa wu taha Yesu na

² Wɛɛ ya baraga tɛri Kile na tuun bɛɛri ni yee bɛɛri wuu na, na jɛrɛgɛ bɛ pyi yi mu gbee. ³ Yee ya kapyenɛɛ pyi pyegana lemu na, na yi wo n'a daa wu shee ge, na kapyenɛɛ kiimu pyi yi wo taanɛɛgɛ ki funɔ ni ge, na wu Kafɔɔ Yesu Kirisa pye yi tadanɔ ni lowaa lemu ni ge, wɛɛ ba wu To Kile wu jɛɛri tuun bɛɛri ni wɛɛ ma wu fungɔngɔ yaha kii bɛɛri na.

⁴ Wu cebooloo, wɛɛ ya li cɛ jo yee kaa ya taan Kile mu, a wu yee jaha bulo kɔnhɔ y'i bye wu wuu. ⁵ Wɛɛ ya Kile Jozaama pemu jo yee mu ge, pee Jozaama pu wo yɛrɛ li ya da jɔ jomɔ yɛ nigin na wɛ, ga Fɛfɛɛrɛ Munaa li bɛ wo sefɛɛrɛ t'a fara. Lee wuu na yee ya dà pu na na can jɛ pu ni. Na fara lee na, yee ya li jɔ na yee wo jɔ kaa na wɛɛ ya kee keree ki bɛɛri pye mu. ⁶ Kafɔɔ Yesu ya jaarigana lemu na na fara wɛɛ na ge, a yee bɛ di ganha na jaarigana mu. Yee ya kanhama nigbɔ jɔ, ga lee bɛ na yee ya sɔɔ Kile Kafila wu na ni fundanga ni, Fɛfɛɛrɛ Munaa ya fundanga kemu kaan ge.

⁷ Ayiwa, lee funɔ ni yee ya pye jaha sheshɛɛrɛ Masedɔni fiige ki wo n'a daa fɛɛ pee, ni Akayi fiige ki wo n'a daa fɛɛ pu bɛɛri mu. ⁸ Kafɔɔ wo jomɔ p'a yiri yee mu, na she nɔ fo Masedɔni fiige ke, ni Akayi fiige ki ni. Lee yɛ bɛ wɛ, ga yeeyɛ pyaa ya dà Kile na dagana lemu na ge, we n'a daa we kaa ya xuu wu bɛɛri cɛri. Lee wuu na li ya ta nɔ nago kanna wɛɛ pu na w'à yee kaa yu nige wa mu wɛ. ⁹ Wɛɛ ya tigi yee mu, a yee di wɛɛ jɔnɔ cɛri cirigana lemu na ge, sipyii pu bɛɛri p'a yee yu. Yee ya yi yaperɛɛ ki bɛɛri yaha wà, Kile we wu jɛ niifɛɛrɛ na, na jɛ can bɛ ge, na sɔɔ wee na, na ganha na kapyenɛɛ pyi wu mu pyegana lemu na ge, ¹⁰ sipyii p'a yee bɛɛri yu. Yee wa wu Ja wu sigɛɛ, wu ba yiri fugba wu ni na pa, wu Ja Yesu wemu Kile yɛ pyaa ya jɛ na yeege xu ni ge. Kile wo loyire le l'a ma ge, we w'a wɛɛ shuu lee na.

* **1:1** We duba we jɛ Kiricɛn fɔ kangana.

2

Pɔli ya kapyenɛɛ kiimu pye Tesaloniki kulo li ni ge

¹ Na cebooloo, yeeyɛ pyaa ya li cɛ na wɛɛ ya ta tigi yee mu tawaga ni wɛ. ² Yee ya li cɛ na p'a wɛɛ cogana kolo, na wɛɛ kpɔn, na wɛɛ shɛhɛɛ Filipe kulo li ni. Ga lee bɛ na Kilɛ ya lowaa kan wɛɛ mu pee kanhama pu ni, a wɛɛ di la le wɛɛ ni, na digi yee mu, na Kilɛ wo Jozaama pu jo yi mu fyaara baa Tesaloniki kulo li ni, ali na ta sipyiire ti bi wɛɛ jaha kɔɔn lee na bɛ. ³ Wɛɛ ya wu wo Kilɛ Jozaama pu yɛɛ li pye. Wɛɛ di ya ta li pye, kɔnhɔ wu sipya wa shishiin piinɛ wɛ; wɛɛ di ya ta li pye ni fungɔnkuunɔ ni wɛ; wɛɛ di ya ta li pye na taha nanmahara bɛ na wɛ. ⁴ Ga Kilɛ ya lee ta na lee l'a yaa ni wɛɛ ni, na wu Jozaama pu kaa le wɛɛ kenɛ ni. A wɛɛ bɛ di ganha na pu yu mu sipyii pu mu. Wɛɛ wa ye yu, kɔnhɔ wu kaa di da dan sipyii ni wɛ. Lemu l'a bɛ Kilɛ mu ge, lee wɛɛ ya zhaa, bani Kilɛ w'a wɛɛ fungɔnyɔ yi bɛɛri cɛ.

⁵ Ayiwa, wɛɛ wo jomɔ pu yɛɛ li funɔ ni, yeeyɛ pyaa ya li cɛ na wɛɛ ya ta kafila taga sipya wa shishiin faanna wɛ. Wɛɛ di ya ta li pye bɛ wari shakoro wɛ. Kilɛ wa wɛɛ sɛɛri lee na. ⁶ Wɛɛ ya ta li pye bɛ kɔnhɔ yi da gbɔɔrɔ tɛri wu na kelee sipyii piitiilee di da gbɔɔrɔ tɛri wu na wɛ. ⁷ Li jɛhɛ da bi daan bɛ wɛɛ mu, wɛɛ bi da zii j'a wu fanha shɛ bɛ yee na, bani Kirisa wo tudunmɔ wɛɛ jɛ. Ga wɛɛ ya ta lee pye wɛ. Wɛɛ ya logoo gbo ni yee ni, na ganha na yee deede ba cee ya wu nagoo deede wɛ. ⁸ Yee ya taan wɛɛ mu taangana lemu na ge, lee funɔ ni wɛɛ bi ta li yaha Kilɛ wo Jozaama pu yɛ wo jo na wɛ. Ga wɛɛ bi yere li na ali na wu munahaa ki bɛ kan yee wu na, bani yee kaa bi waha wɛɛ mu fo xuuni.

⁹ Na cebooloo, wɛɛ ya kapyenɛɛ kiimu pye na kanhama pemu j'a ge, yi funɔ wa nidogo lee na. Wɛɛ bi kapyenɛɛ pyi cana ni piige, na daga na wɛɛ j'a shaa, kɔnhɔ wu ganha bu da bye tuguro sipya wa shishiin funɔ ni wɛ. Mu wɛɛ ya pye na Kilɛ wo Jozaama pu jo yee mu. ¹⁰ Yee piimu pu wa n'a daa fɛɛ pu ge, yee wa li sɛɛrɛɛ, Kilɛ bɛ di jɛ li sɛɛri. Kaa kaa wɛɛ ya pye yee ninɛ ni ge, kee bɛɛri ya pye fɛfɛɛ, na bye tifire wogoo,

jaagi wa shishiin ya ta wɛɛ na wɛ. ¹¹ Yeeyɛ pyaa k'a li cɛ na wɛɛ ya yee co ba tofɔɔ ya wu nagoo conɛ wɛ. ¹² Wɛɛ ya yee yɛri, na samɔhɔrɔ le yee ni, na yi jo fo na yi waha yee mu jo y'a j'aari y'a sahanɛ ni Kilɛ jidaani ni. Lee wu na Kilɛ ya yee yiri, kɔnhɔ y'i jɛ wu wo saanra nɔɔrɔ wuuro ti ni.

Tesaloniki shɛɛn wo n'a daa we ni pu kanhama keree

¹³ Wɛɛ ya baraga tɛri sanha Kilɛ na kaa lemu bɛ wu na ge, lee li wa mɛ. Wɛɛ ya Kilɛ wo jomɔ pemu jo yee mu ge, yee ya ta pu co ba sipya wo jɛ wɛ. Ga ba p'a sii can na wɛ, mu yee ya pu co; na pu cɛ na Kilɛ jomɔ pu jɛ pii, na pee pu wa labye pyi yee n'a daa fɛɛ pu funyɔ ni. ¹⁴ Wu cebooloo Tesaloniki shɛɛn, Kilɛ wo n'a daa fɛɛ piimu pu wa Yesu Kirisa wo karijɛɛɛ ki ni Zhude fiige ki ni ge, yee ya yi wo jaarigana li saha ni pee wu li ni. Bani Yawutuu p'a pee kanha kanhagana lemu na ge, lee kanhagana le ninunɔ na yee bɛ wo sipyii p'a yee kanha. ¹⁵ Pee Yawutuu pu p'a taashiinɛ li wo Kilɛ tudunmɔ pu gbo, na ba Kafɔɔ Yesu bɛ gbo, na wɛɛ pyaa bɛ kanha fo xuuni. Keree kiimu ki jɛ ki ya bɛ Kilɛ mu-i ge, kee p'a byi. A p'i puyɛ pye sipyii pu bɛɛri wo pɛɛn. ¹⁶ Shi we wu jɛ wu jɛ Yawutuu-i ge, pu ma giin pu da wɛɛ jaha kɔɔn na wɛɛ ganha bu shɛ Kilɛ wo Kilɛ Jozaama pu yɛɛ li pye pee mu kɔnhɔ Kilɛ di pu jɔnɔ wolo wɛ. Lee funɔ ni p'a pu wo jurumu wu jɛhɛ fo na shɛ nɔ wu tɛhɛnɛ na. Ga Kilɛ wo loyire le l'a pa do pu jɔnɔ ni.

Tesaloniki shɛɛn kaa ya Pɔli ta

¹⁷ Wu cebooloo, wɛɛ ya waa laha yee na, a wɛɛ di tuun wemu pye wɛɛ da wɛɛ j'a ni yee ni-i ge, a yee la di sii shɔ wɛɛ ni xuuni. Ga ali wɛɛ jɛhɛ bye wɛɛ di ya ta na wɛɛ jaa bɛ wɛ, wɛɛ fungɔnyɔ wa yee na. ¹⁸ Lee wu na, wɛɛ di bi giin wɛɛ di shɛ foro yee na. Lee l'a bi sii nɛ Pɔli yɛ pyaa funɔ ni. Nɛ li taanna wii fo tɔɔpii shuun, ga Shitaanni na bari koo li na wɛɛ mu.

¹⁹ Ayiwa, yee pu wa da ba bye wɛɛ tadaɲa, ni wɛɛ funɔ kataan. Wɛɛ na ba juyirige kemu bɛ ta ge, yee pu da ba bye yee bɛɛri wo kɔnɔnɔ wu Kafɔɔ Yesu jahagbaa na wu ba guri pa. ²⁰ Uun dɛ! Yee

p'a sii wèe wo nyirige ki kanjɔ, ni wèe wo fundanga ki kanjɔ.

3

Pɔli ya Timote tun Tesaloniki ni

¹ Ayiwa, l'a pa mɔ wèe da ga fiin ta yee shizhaa na wɛ, a lee di ba bye lee ya já xu wèe ni wɛ. Lee wuu na, a wèe di li yaha wùye funyɔ ni jo wèe yɛ na ba gori Atɛni kulo li ni naha, ² na wù ceborona Timote tun shɛ yi mu wà. Wu bɛ w'a kapyɛɛ pyi ni wèe ni shiizhan Kilɛ mu na Kirisa wo Kilɛ Jozaama pu yu. Wèe ya wu tun shɛ yi mu, kɔnhɔ wu shɛ lowaa kan yi mu, wu samɔhɔrɔ le yi ni xuuni, yi da se jaha na n'a daa wu ni. ³ Kanhama pe pu wa yi na nime ge, kɔnhɔ pee ganha bu wa shishiin yeege n'a daa wu ni yi ni wɛ. Yeeyɛ pyaa ya li cɛ na Kilɛ w'a li lɔ pee kanhama p'i ba nɔ wèe na. ⁴ Na wèe yaha ni yee ni shiizhan, wèe bi ma yi yu yee mu na ta li sanha nɔ wɛ, jo wèe na ba ganha xuuni. Pee kanhama pu p'a nɔ mɛ nime, yiye pyaa bɛ jii wá pu ni.

⁵ Lee wuu na wèe ya wii kanha yee koo ni wèe da ga fiin ta yee shizhaa na-ɛ ge, a nɛ ganha na Timote tun yee mu, jo wu shɛ yee yiri wu shɛ yee wo n'a daa wu shi cɛ wu pa jo wù mu. Bani nɛ bi fyagi jo Shitaanni ganha da ba yi faanna wu yi piinɛ, wèe wo kapyɛɛ k'i bye jɔnɔ baa wɛ.

Tesaloniki sheen wo n'a daa wu kaa ya taan Pɔli ni

⁶ Ayiwa dagana lemu na yee ya daa Yesu na, sipyii pusamaa bɛ kaa di dan yee ni taangana lemu na ge, Timote ya yiri yee yiri na pa nime, na ba yee jaha jo wèe mu, a lee di daan wèe ni. ⁷ Ayiwa na cebooloo, ba pee jomɔ pe ya jo wèe mu wɛ, ali na wèe yaha kanhama, ni jinaara keree ni, wèe logoo ya jɛɛ yee shizhaa, bani yi wa se jaha na n'a daa wu ni. ⁸ Nime kunni wèe ya lowagaa ta, bani yee ya kori yaha Kafɔ wo kariɛɛge ki ni. ⁹ Yee wo n'a daa wu kaa ya wèe funjɔ taan taangana lemu na Kilɛ jaha taan ge, dii wèe di da bye wèe di já Kilɛ kemɛ shaari wee n'a daa we wuu na wɛ? ¹⁰ Wèe wa na Kilɛ jɛɛri cana ni piige, na wu jɛɛri xuuni, kɔnhɔ wu koo kan wù mu, wù shɛ jii taha yi na. Keree kiimu ki jɛ wèe ya yee ta kalaa

kee ni n'a daa wu shizhaa na-ɛ ge, wù shɛ yi kalaa kee ni.

¹¹ Wù To Kilɛ ni wu Kafɔ Yesu wu koo yaha wù mu wù shɛ yi ja! ¹² Kafɔ wu la fara yi wo taanɛɛge ki na, wu shi taanɛɛge nigbɔhɔ di bye yi ni yiye tɛ ni, k'i bye yi ni sipyii pusamaa bɛɛri tɛ ni! K'i bye ma na jo ba yee kaa ya dan wèeyɛ pyaa ki ni taangana lemu na wɛ! ¹³ Lee bu bye, yi na fanha ta. Wù Kafɔ Yesu Kirisa na ba ba cana kemu ni wu wo fɛfɛɛɛ sipyii pu bɛɛri ni ge, yi bɛ di ba da fɛfɛɛ, jaagi xuu wa shishiin ganha bu da yi na wù To Kilɛ jaha taan wɛ.

4

Naarigana lemu l'a taan Kilɛ mu ge

¹ Ayiwa na cebooloo, yee ya yaa yee p'a jaari naarigana lemu na yi kaa di daan Kilɛ ni ge, wèe ya lee shɛ yee na; yee d'a jɔ kɔn na jaari na xɔ bɛ lee naarigana li na. Ga wèe wa li shaa yi mu, na yi jɛɛri Kafɔ Yesu mɛge na jo yi la fara lee na. ² Kafɔ Yesu ya keree kiimu shɛ wèe na a wèe di yee kalaa ki ni ge, yiye pyaa wa kee cɛ. ³ Kilɛ jidaan wu wa y'i bye fɛfɛɛɛ, yi já yiye na dɔdɔrɔ kabaɲa na. ⁴ Yee wa bɛɛri ya yaa na kori yaha fɛfɛɛɛ ni, yi da gbɔrɔ tɛri yiye na. ⁵ Yi ganha bu lakuunɔ yaha ki pye yi jidaan ba Kilɛ cebaalaa pii jɛ mɛ wɛ. ⁶ Wa shishiin ganha bu wu ceboro nmahana kelee na wu toɲɔ ceko kabaɲa na wɛ. Wèe ya tee yee jo na waha yi mu, bani sipyaa sipya w'a wee kashi wu pyi ge, Kilɛ na ba li foo tɔ weefɔ mu. ⁷ Bani Kilɛ ya ta wèe yiri na wèe yaha na wèe p'a kanɔrɔyɔ pyi wɛ. Ga wu funjɔ ki wa wù bye fɛfɛɛɛ. ⁸ Lee wuu na, sipya wemu bu pe jomɔ pe she, weefɔ ya ta sipya wo jomɛ she-e dɛ; ga Kilɛ wemu w'a wu Fɛfɛɛɛ Munaa li kan yi mu ge, wee wo jomɛ wufɔ ya she.

⁹ Ayiwa, cebooloo kaa ya dan puyɛ ni taangana lemu na ge, jɔnɔ wa li na nago wa wu na yee kalaa lee ni wɛ, bani Kilɛ yɛ pyaa ya yee kalaa na xɔ lee ni. ¹⁰ Kee taanɛɛge ke shiin ki wa yee ni na jaha tii n'a daa fɛɛ pu bɛɛri na, piimu bɛɛri pu jɛ Masedɔni fiige ki ni ge. Ga wèe wa li shaa yi mu sanha jo yi la fara lee na. ¹¹ Yi la le yiye ni y'i da janiɲɛ shaa! Yi yiye torogana cɛ sipyii pusamaa wo keree ki shizhaa na!

Yi la le yiye ni, yi da kapyenɛɛ pyi kɔnhɔ yi mago di da ɲɔgi kee kapyenɛɛ ki funɲɔ ni, ma na jo ba wɛɛ ya yi jo toro yi mu jogana lemu na wɛ. ¹² Yi bu já lee na, piimu ɲe Kiricɛɛn wɛ, pee bɛ na da baraga tɛri yi na; yi ɲunɔ tuguro bɛ di wa da bye nige sipya wa shishiin ɲunɔ ni wɛ.

Kafɔɔ nibaɲa keree

¹³ Ayiwa, n'a daa fɛɛ piimu p'a xu ge, wɛɛ funɲɔ ki wa jo y'i can cɛ pee shizhaa na, kɔnhɔ pee wo keree ganha bu yi ɲahaya tanha ba tadanɔ baa sipyii ɲe wɛ. ¹⁴ Ba wɛɛ ya dà li na na Yesu ya xu, na ɲe na foro xu ni wɛ, lee funɲɔ ni wɛɛ ya dà li na bɛ sanha na n'a daa fɛɛ piimu p'a xu ge, Kile na ba pee bɛ ɲe Yesu baraga ni, p'a ba bye ni Yesu ni.

¹⁵ Ayiwa, Kafɔɔ yɛ pyaa ya jomɔ pemu jo wɛɛ mu ge, pee wɛɛ ya yu yi mu jo Kafɔɔ cabaɲa, wɛɛ piimu pu wa ɲiifɛɛɛ na ge, wɛɛ da ba xuu pu ɲaha kɔn wɛ. ¹⁶ Bani l'a she na Kile na ba fɛnhɛ jo ni fanha ni kee caɲa, lee bu laha wà, wù na ba mɛlɛkɛɛ ɲunɔfɔɔ wa wo mujuu logo, lee bu laha wà, Kile wo maga ki na wi. Kee bu wi, Kafɔɔ Yesu yɛ pyaa na digi na yiri fugba wu ni. Wee tuun wu ni, piimu p'a xu p'i bi daa Yesu na ge, pee na fɛnhɛ ɲe. ¹⁷ Lee bu bye na wɛɛ n'a daa fɛɛ piimu samaa ɲi wuu ta, wɛɛ bɛɛri na ba binne kari ni pii pu bɛ ni fugba ɲahaya ye na, na she Kafɔɔ ɲunɔ círi. Lee funɲɔ ni wɛɛ bɛɛri na bye ni Kafɔɔ ni shiizhan.

¹⁸ Ayiwa na cebooloo, y'a pe jomɔ pe taga y'a samɔhɔrɔ leni yiye ni.

5

Na gbegele yaha Kafɔɔ cabaɲa ɲaha na

¹ Na cebooloo, yee mago wa li na nago wɛɛ pu na ya jo yi mu Kafɔɔ cabaɲa, kelee wu paduun keree na wɛ. ² Yeeyɛ pyaa ya li cɛ na fiinne na jo Kafɔɔ cabaɲa na ba sipyii fo ba nagaa ɲe ma sipya fo mɛ nibiige ni wɛ. ³ Tuun wemu ni sipyii da ba yu: «Najinɛ wa wù tɛ ni nipaa, wɛɛ ya kanha shɔ kakuunɔ ki bɛɛri na ge!» Wee tuun wu ni, kanhama nigbɔ wa da ba gɔn do pu ɲunɔ ni, ba layara ma cee laa wo fo na co wɛ. Sipya wa shishiin wa da ba shɔ kee caɲa wɛ.

⁴ Ga na cebooloo, nagaa ya sipya foni fogana lemu na ge, kee cabaɲa ki da ga ba

yee fo mu wɛ. ⁵ Yee bɛɛri ya ɲɛri kpɛɛngɛ nagoo, yee ya pye caɲa nagoo. Wɛɛ ɲe piige nagoo wɛ, wɛɛ di ɲe nibiige bɛ wuu wɛ. ⁶ Lee wuu na wù ganha bu da gori yaha ɲmunumɔ na ba pusamaa ɲe wɛ! Wù kori yaha ɲi na, wù já wùye na! ⁷ Yi li cɛ na piige ni sipyii ya ɲmunɔ, piimu bɛ pu wa sinmɛ pe gbuu fo na ɲawɔhɔ wuu puyɛ na ge, piige ni pee bɛ ya pu gbuu. ⁸ Ga wɛɛ piimu pu ɲe caɲa nagoo ge, wù já wùye na! Wù n'a daa ni taanɲɛɛge le wùye ni ba kashɛnnɔmɔ wo tɔɔrɔ fadeye ɲe mɛ wɛ! Wù ɲuwuuro pye wù tadanɔ, tee di bye wù mu ba tɔɔrɔ ɲudɔnɔ ɲe wɛ. ⁹ Bani Kile ya ta li ɲɔ wolo wu wo loyire le di ba do wɛɛ ɲunɔ ni wɛ. Ga w'a li ɲɔ wolo wɛɛ di ba ɲuwuuro ta wù Kafɔɔ Yesu Kirisa gbɔɔrɔ ni. ¹⁰ Lee wuu na Yesu ya xu wɛɛ tɛge, kɔnhɔ w'à pye ɲi na la, wù shiin ya xu la, wù ba binne pye ni wu ni wu cabaɲa.

¹¹ Ayiwa, lee wuu na, y'a yiye yɛri, yi da lowagaa leni yiye ni ma na jo ba y'a tee na li pyi na xɔ wɛ.

Yɛriyɛri jomɔ pa

¹² Ayiwa na cebooloo, na fara lee bɛɛri na, piimu p'a puyɛ kan, na yi kalaa n'a daa wu wo koo li ni, na yi yɛri Kafɔɔ wo koo li ni ge; w'à li shaa yi mu jo y'a baraga tɛri pee na. ¹³ Yi pu yaha see tayahanɔ ni! Pu kaa di da dan yi ni pu labye wu wuu na! Y'a yi wo ɲiifɛɛɛ ti pyi ni ɲajinɛ ni yiye tɛ ni!

¹⁴ Na cebooloo, wɛɛ ya yi ɲɛri, piimu p'a puyɛ yaha saafɛɛ, na kapyenɛɛ she ge, y'a pee yɛri! Lowaa ɲe piimu ni wɛ, yi da lowaa leni pee ni! Piimu wo baraga k'a cɛɛ ge, yi da pee tɛri! Yi bɛɛri di yiye co ni loxulo ni! ¹⁵ Y'a yiye kasɛri, yi ganha bu wa yaha wu kakuunɔ taga kakuunɔ la wo foo tɔ wɛ. Y'a kasaanɔa pyi yiye mu tuun bɛɛri ni! Yi da ki pyi sipyii pusamaa bɛɛri mu.

¹⁶ Yi pye ni fundanga ni tuun bɛɛri ni! ¹⁷ Yi da Kile ɲɛri gbee! ¹⁸ Y'a fò kaan Kile mu keree bɛɛri ni. Lee Kile w'a zhaa yee mu Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki funɲɔ ni.

¹⁹ Yi ganha bu Fɛfɛɛɛ Munaa li koro tɔ yi zɔlɔ pu na wɛ. ²⁰ Kile ya wu kafila wu kaan piimu mu pu na yu ge, y'a wee kafila wu jatani. ²¹ Yi da wu bɛɛri suguri xuuni, wemu w'a ɲɔ wu ni ge, yi da wee

luu! ²² Wemu w'a kolo wu ni ge, y'i wee yaha shan!

Pɔli fò mujuu

²³ Ayiwa, Kilɛ we w'a ɲaɲiɲɛ ki kaan ge, weeyɛ pyaa ki yi pye fɛɛfɛɛ! Yi zɔɔɔ pee, ni yi munahaa kee, na fara yi ceepuuro ti na, yi bɛɛri di gori yaha fɛɛfɛɛ fo na shɛ nɔ wù Kafɔɔ Yesu Kirisa cabaɲa ki na, fɔɔnrɔ tɛnɛ ganha bu da we xuu we wa shishiin na wɛ. ²⁴ Kilɛ we w'a yee yiri ge, ɲɔmɛɛ fɔɔ wu ɲɛ wii. Wee ninumɔ wu da yee mara lee maragana li na.

²⁵ Na cebooloo, yi bɛ p'a Kilɛ ɲɛɛri wù bɛ mu. ²⁶ Y'a cebooloo pu bɛɛri shaari ni taanɲɛɛgɛ fò ni. ²⁷ N'a li shaa yi mu Kafɔɔ mɛgɛ ki wuu na, jo yi la le yiyɛ ni y'i we sɛmɛ we kalaa cebooloo pu bɛɛri mu.

²⁸ Kilɛ wu wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo niime wu kan yi mu.

2 Tesaloniki Shɛɛn Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ shuun wo wemu tun Tesaloniki shɛɛn mu ge

Jɔgɔyɛ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Tudunmɔɔ Pɔli w'a we sɛmɛ shuun wo we ka na tun Tesaloniki egilizi wu mu. Korɛnte kulo li ni Pɔli di bye na pii sɛmɛ shuun we ka (Kapyegɛe 18:5).

We sɛmɛ we kakana juɔɔ

We sɛmɛ we kakana juɔɔ nigbɔhɔ ki jɛ na Kafɔɔ wo pana shuun wuu li jomɔ pu jo taha. Wu bi fɛnhɛ lee jomɔ jo wu sɛmɛ nizhiimɛ wu ni. Waha wa wu bye wu pana shuun wuu li kɛree ki ni. Pii bi yu na xɔ bɛ na Kirisa ya pa na xɔ. Ga Pɔli ya yi jaha jo pu mu wu sɛmɛ wu ni na Kirisa wo Pɛn wu wu da venhɛ ba jaha na. Na kanhama nigbɔ pu da ba fɛnhɛ bye, na ga Kiricɛɛn p'a yaa na yatɛnyɛ waha, na lowaa ta pee kanhama pu ni.

Sɛmɛ wu kafila jugbɔyɔ

2 Tesaloniki Shɛɛn 1 Pɔli ya lowaa leni Tesaloniki n'a daa fɛɛ pu ni. Yesu na ba ba wu ba kiiri wu kɔn kɔngana lemu na ge, a w'i yee bɛ jaha jo pu mu.

2 Tesaloniki Shɛɛn 2:1-12 Naha shɛshɛɛrɛ temu na ba bye yani Kafɔɔ wu pa ge.

2 Tesaloniki Shɛɛn 2:13–3:15 Pɔli ya Kile jɛɛri Tesaloniki shɛɛn pu mu, na jo na pu bɛ p'a Kile jɛɛri wee mu. A w'i lowaa le pu ni na p'a kapyɛɛ pyi, na pu ganha bu da bye saa fɛɛ wɛ.

2 Tesaloniki Shɛɛn 3:16-18 Pɔli duba ni wu fɔ mujuu.

Pɔli ni wu kapyɛbyɛnii fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, ni Silivɛn, ni Timote, wɛɛ p'a we sɛmɛ we ka. Wɔ To Kile, ni wɔ Kafɔɔ Yesu Kirisa wo n'a daa fɛɛ piimu pu wa Tesaloniki kulo li ni ge, pee mu wɛɛ ya wu tun.

Wɛɛ ya yi shaari: ² Wɔ To Kile ni wɔ Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niimɛ ni janiɛ kan yi mu.

Kiiri wemu na ba gɔn Yesu cabanɔ ge

³ Na cebooloo, wɛɛ ya yaa wɛɛ p'a fɔ kaan Kile mu tuun bɛɛri ni yee wuu na. Lee ya yaa mu bɛ, bani la l'a faraa yee wo n'a daa wu na na se jaha na. Taan jɛɛgɛ kemu bɛ ki wa yee ni yiye tɛ ni ge, la di faraa kee bɛ na na se jaha na. ⁴ Lee wuu na wɛɛ bɛ ma juyirige taa wɛɛ ba yee kaa yu tuun wemu ni Kile wo n'a daa fɛɛ pu mu. Yee ya yiye pɔ pɔgana lemu na, na gori yaha n'a daa wu ni, na kawagaa ni kanhama pemu bɛɛri xu yiye ni ge, wɛɛ ma yee bɛɛri jo pu mu.

⁵ Ga na cebooloo, kii bɛɛri wa li shɛɛ na Kile na ba kiiri kɔn canɔ ka ni tiimɛ ni. Kanhama tuugo bɛɛri y'a jaa ge, pee bɛɛri wa yee gbegele na yɛri Kile wo saanra te jaha na, bani tee saanra ti wuu na yi wa kanhama pu ni. ⁶ Kile ya tii, piimu p'a yee kana ge, wu na ba yee wo kanhama pu foo tɔ pee mu. ⁷ Ga yee piimu pu wa kanhama pu ni ge, Kile na ba ɛmɔnɔ kan yee mu, na li kan wɛɛ bɛ mu. Kafɔɔ Yesu na ba ba na yiri fugba we ni ni wu fanha mɛlɛkɛɛ pu ni canɔ kemu ge, kee canɔ lee da ba bye. ⁸ Wu na ba ba naniɛ ni. Piimu pu jɛ pu ya Kile cɛ-ɛ ge, ni piimu pu jɛ pu ya sɔɔ wɔ Kafɔɔ Yesu bɛ wo Jozaama pu na-ɛ ge, wu na ba kanhama shan pee juɔɔ ni. ⁹ Naa wemu wu jɛ wu da ga xhɔ-ɛ ge, wee na ba bye pii sipyii pii wo taa. Pu na ba pu kɔri na pu sanha lii Kafɔɔ na, p'i wa da jii taha bɛ wu sefɛɛrɛ nɔɔrɔ wuuro ti na wɛ. ¹⁰ Ayiwa, kee canɔ ki kunni Kafɔɔ na ba ba. Fɛfɛɛrɛ sipyii piimu bɛɛri p'a dɔ wu na ge, pee bɛɛri na ba baraga taha wu na. Pee bɛɛri na ba wu ja, na fundanga pye. Yee bɛ na ba bye pee sipyii pu ni, bani wɛɛ ya jomɔ pemu wo yɛrɛ pye yee mu ge, yee ya dɔ pu na.

¹¹ Lee wuu na wɛɛ wa Kile jɛɛri yee mu tuun bɛɛri ni. Wɛɛ wa li shaa Kile mu jo w'a yi yiri na yi yaha koo lemu ni ge, wu yi pye y'i da jaa y'a sahanɔ ni lee ni. Wɛɛ wa li shaa Kile mu jo kasaanɔ kiimu k'a diri yi funyɔ ni ge, jo wu yi yaha y'i jɔ y'a kee pyi wu sefɛɛrɛ ti ni, wu yi wo n'a daa wu wo kapyɛɛ ki bɛɛri jɔ fa. ¹² Lee bu bye, Kafɔɔ Yesu mɛgɛ ki na ba pɛɛɛ ta yee mu, yee bɛ na ba pɛɛɛ ta wu mu. Wɛɛ wo Kile we, ni Kafɔɔ Yesu Kirisa wo niimɛ wu funɔɔ ni lee da ba foro.

2

Jurumu Fɔɔ

¹ Ayiwa na cebooloo, wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo ba we, ni wèe piimu na ba she binne wu taan ge, wèe wa yi jɛeri lee wuu na jo: ² yi ganha bu yi hakilee pu yaha pu wuregi tɔvuyo na wɛ, yi ganha bu yi jaalaa pu bɛ yirige na Kafɔɔ paduun w'a nɔ xɔ wɛ. Wa na zɔɔ na jo na Kilɛ w'a yee jo wee mu w'a yu sipyii pu mu, kelee wa Kilɛ jomɔ yɛɛ pyewo na yi jo, kelee pii na yi jo na wèe p'a yi ka sɛmɛ ni na kan n'a daa fɛɛ pu mu. ³ Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi faanna faannagana la shishiin na wɛ. Bani yani Kafɔɔ cabaɲa ki nɔ ge, sipyii na ba fɛnhɛ zhii Kilɛ na fo xuuni. Lee bu bye, wee tuun wu ni Jurumu Fɔɔ* wu na foro yere. Kilɛ na ba wee kyɛɛgi fɛɛfɛɛ. ⁴ Sipyii ya pɛɛɲɛ tɛri yaaga kemu bɛeri na ge, ni Kilɛ mɛɛɛ ya yiri yaaga kemu bɛeri na ge, wee Jurumu Fɔɔ wu na ba zhe yee bɛeri ni. Wu na ba yiri na wuyɛ pɛɛ na toro yee bɛeri taan, fo w'a ba she jɛ bɛ Kilɛ-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki bɛ ni, na diin wà, na jo na wee wu jɛ Kilɛ we.

⁵ Tuun wemu ni nɛ bi bye ni yee ni ge, nɛ bi ma ye yu yee mu. Yee hakilee wa yi na-ɛ gɛ? ⁶ Ga lemu l'a kii keree kii jaha kɔn ki da bye nime-ɛ ge, yee wa lee cɛ. Lee wuu na we Jurumu Fɔɔ we da já ba wɛ, fo wu paduun ba nɔ. ⁷ Lee bɛ na, Jurumu Fɔɔ wu keree k'a jɔ kɔn na byi ɲmɔhɔɔ ni na xɔ. Ga lemu l'a wu yereɲɛ ge, ni lee ya bu she laha wà wɛ, wu da já kii keree kii pye wɛ. ⁸ Ga lee ba laha wà tuun wemu ni, Jurumu Fɔɔ wu na na foro yere. W'i bu foro bɛ, Kafɔɔ Yesu na ba wu sorogo ni wu jɔ kafɛɛgɛ* ni. Wu nibawo, wu nɔɔɔ wu kpɛɛngɛ na ba Jurumu Fɔɔ wu kyɛɛgi fɛɛfɛɛ. ⁹ Wee Jurumu Fɔɔ wu na ba ba ni Shitaanni wo fanha ki ni. Wu na ba kakanhaɲaa ni kagbɔhɔɔ tuuyo bɛeri pyi. Ga can di wa lee la shishiin ni wɛ. ¹⁰ Wu na ba kakuuɲɔɔ tuuyo bɛeri pyi, kɔnhɔ sipyii piimu na ba gyɛɛgi ge, wu pee piinɲɛ. Pee sipyii pu na ba gyɛɛgi, bani can wemu wu bi yaa wu pu shɔ ge, pu ya sɔɔ wee na wɛ, wu kaa bɛ di ya nɔhɔ taan pu mu wɛ. ¹¹ Lee wuu na Kilɛ ya te sipyii faanna faanna sefɛɛɛ te yaha pa,

tee di ba pu piinɲɛ, kɔnhɔ p'i dà kafinɛyɛ yi na. ¹² Lee na sipyaa sipya wu jɛ wu ya sɔɔ na dà can wu na wɛ, na tiibaara pye wu taa ge, Kilɛ wo kiiri we na ba nɔ pee bɛeri na.

Kilɛ ya n'a daa fɛɛ pu jaha bulo na pu shɔ

¹³ Na cebooloo, wèe kunni, wèe ya yaa wèe p'a fò kaan Kilɛ mu tuun bɛeri ni yee wuu na, yee piimu p'a taan Kafɔɔ mu ge. Bani Kilɛ ya yee jaha bulo kɔnhɔ yee di bye shɛnshiilee na ɲuwuuro ta Fɛfɛɛɛ Munaa li gbɔɔɔ ni. Lee Fɛfɛɛɛ Munaa le l'a yee pye fɛfɛɛɛ sipyii, yee ya dà dagana lemu na can wu na ge, na fara lee bɛ na. ¹⁴ Lee na Kilɛ ya yee yiri. Wèe ya Kilɛ Jozaama pemu wo yɛɛ pye yee mu ge, lee baraga ni w'a yee yiri. W'a yee yiri kɔnhɔ yee di yi wo taa ta wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo nɔɔɔ wu ni. ¹⁵ Lee wuu na wù cebooloo, yi ganha bu da yi fungɔnyɔ yaha yi jɛri-i dɛ. Wèe ya kalaa wemu bɛeri kan yi mu ge, w'a pye ɲɔjomɔ wo la, wu shiin ya pye sɛmɛ wo la, yi ganha bu wee kalaa wu yaha wu foro yi funyɔ ni wɛ.

¹⁶ Wù To Kilɛ wemu ni wèe kaa ya taan ge, wee w'a lowaa kan wèe mu lemu li jɛ li da ga xhɔ wɛ, na fara tadanɲa nizaanɲa bɛ na wu wo niimɛ wu gbɔɔɔ ni. Kafɔɔ Yesu Kirisa yɛ pyaa, ni wù To Kilɛ ni, ¹⁷ pee pu luu le yi ni, p'i baraga bɛ le yi ni, kɔnhɔ kapyegɛɛ nizaanɲaa di da yi ni, ni jogazana.

3

Pɔliyajona n'a daa fɛɛ pu p'a Kilɛ jɛeri pee mu

¹ Ayiwa wù cebooloo, yemu n'a da jo jomɔ p'i xhɔ ge, yee yi wa mɛ. Y'a Kilɛ jɛeri wù bɛ mu, kɔnhɔ Kafɔɔ wu jomɔ pu da jaaga p'a se jaha na tɔvuyo na; sipyii bɛ di da baraga tɛri pu na ba yee wa baraga taha pu na tahagana lemu na wɛ. ² Yi da Kilɛ jɛeri wù mu sanha kɔnhɔ Kilɛ di wù tánha sipyikuuyo yi wo kapyeguunɲɔɔ ki na. Bani kɔɲɔ sipyii bɛeri ya gbara pu dà Kafɔɔ na wɛ. ³ Ga Kafɔɔ jɛ ɲɔmɛɛ fɔɔ. Wu na ba baraga le yi ni, na yi tánha Shitaanni na. ⁴ Wèe ya dà li na Kafɔɔ baraga ni jo yemu wèe ya yu yee mu ge, yee wa yee koo ɲaari. Lee koo le shiin yi wa da da ɲaari bɛ. ⁵ Kafɔɔ

* 2:3 Jurumu Fɔɔ: Wee ninumɔ pii ya byi na Jaxhali, wee wu da ba ba.

* 2:8 Ezayi 11:4

w'a koo shee yi na, kɔnhɔ yi zɔlɔɔ pu da nini
Kile wo taanɲeege ki na. Loxulo le li bye
Kirisa ni ge, lee di bye yi ni!

¹⁸ Wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime kan yi
beeri mu.

Yi beeri ya yaa na kapyenɛ pyi

⁶ Ayiwa wù cebooloo, w'à da pe jomɔ pe
jo waha yi mu Kafɔɔ Yesu Kirisa mege na.
Kalaa we wèe ya kan yi mu ge, n'a daa fɛe
piimu pu ɲe pu ya ɲaari na sahaɲi ni wee
ni wɛ, fo na kapyenɛ she na diin na ɲaari
na yeree ge, yi laraga kɔn pee na. ⁷ Yee ya
yaa na ɲaari ɲaarigana lemu na, y'i saha ni
wèe wo ɲaarigana li ni ge, yeeyɛ pyaa wa
lee cɛ. Bani tuun wemu ni wèe di bye yee
yiri ge, wèe bi ta wùye yaha lapyebaalaa,
na diin na ɲaari na yeree wɛ. ⁸ Wèe bi ta
na li sipya wa shishiin mu ma ni wɛ. Ga
wèe bi kanhama soro, na kapyenɛ pyi cana
ni piige, kɔnhɔ wù ganha bu da bye tuguro
wa shishiin ɲunɔ ni yi ni wɛ. ⁹ Li wa nago
kanna li ya saha wèe p'a li yee ɲunɔ ni-i dɛ!
Ga wèe ya lee pye na she yee na, kɔnhɔ yi be
di da se lee koo li ni. ¹⁰ Tuun wemu ni wèe
di bye yee yiri ge, wèe bi ma yi yu na wari
yee mu jo: «Sipya wemu bu kapyenɛ she,
weefɔɔ ya yaa w'a li be wɛ.»

¹¹ Lee beeri funɲɔ ni wèe ya logo na sipyii
pii pu wa wà yee ni, pee ya kapyenɛ she,
na diin na ɲaari na yeree, na puyɛ leni
sipyii piitiilee wo keree ni. ¹² Ayiwa, w'à li
shaa pee sipyii pu mu xuuni wù Kafɔɔ Yesu
Kirisa mege na, jo pu la le puyɛ ni, p'i ɲaha
tii ni pu kapyenɛ ni, puyɛ pyaa di yere ni
pu ɲɔshaga ni.

¹³ Na cebooloo, le beeri funɲɔ ni. yee
kunni ganha bu ganha kasaanɲa bye taaɲ
wɛ. ¹⁴ Wèe ya jomɔ pemu jo yi mu we sɛmɛ
we ni ge, sipyaa sipya w'a pee jomɔ pu she
ge, y'a wufɔɔ kasɛri; y'i laha wufɔɔ na kɔnhɔ
wuyɛ pyaa k'i zhiige. ¹⁵ Lee be na, yi ganha
bu wufɔɔ pye yi pɛn wɛ dɛ, ga yi wufɔɔ yeri
ceboro yerɛmɛ ni.

Duba ni kurogo fò

¹⁶ Wù Kafɔɔ, ɲaɲɲɛ fɔɔ wuyɛ pyaa k'a
ɲaɲɲɛ kaan yi mu tuun beeri ni, kangana
beeri na! Kafɔɔ wu pye ni yi beeri ni! ¹⁷ Nɛ
Pɔli yɛ pyaa k'a le fò mujuu le ka na keye
yi na. Nɛ wo fɛ pu wa pere na wo sɛmɛ pu
beeri na. Nɛ wo kama pe pu wa pe.

1 Timote Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu tun Timote mu ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Tudunmɔɔ Pɔli w'a we sɛmɛ we tun wu kalaapire Timote mu. Timote to wu bye Gireki (Kapyegree 16:2). Wu nu jɛ Yawutu, wu mɛgɛ di jɛ Inisi, wu nule mɛgɛ di jɛ Loyisi (2 Timote 1:5). Wu ni Pɔli ya pinne Kile Jomɔ yɛrɛ li wo jaragaa niɲɛɲɛrɛ pye. Wu kulo mɛgɛ ki jɛ Lisitiri na foro Likawuni fiige ki ni. Kee niɲaa wogo jɛ Turuki fiige ki niɲɛ ni (Kapyegree 16:1-3). Pɔli ya pa wu yaha kari Kile Jomɔ yɛrɛ na Tesaloniki ni Korente ni.

We sɛmɛ we kakana ɲunɔ

Ali na li ta bɛ Timote jɛ Kile wo kapyebyii pii wo nɔhɔcɛrɛɛ, Pɔli ya lowaa le wu ni labye wu kabaɲa na, w'a bi wemu kaa le Timote kenɛ ni Efese kulo li ni ge (1 Timote 1:3). A w'i egilizi wu gbeglegazaana ni karamɔgɔ-kafinɛjuu pu wo ɲunɔ cɪri cɪri wo kalaa kan wu mu.

Egilizi keree ya yaa na shɔɔnri shɔɔnrigana lemu na ge, a Pɔli di yee bɛ le sɛmɛ wu ni Timote mu (1 Timote 3:14,15).

Sɛmɛ wu kafila ɲugbɔyɔ

1 Timote 1 Pɔli ya Timote shaari, na wu pye na wu kasɛɛge yaha wuyɛ na karamɔgɔ-kafinɛjuu pu shizhaa na, wee Pɔli di bye wu mu ɲaha shɛshɛrɛ.

1 Timote 2 N'a daa fɛɛ bu puyɛ pinne egilizi ni tuun wekɛ ni, lemu p'a yaa na pye ge.

1 Timote 3 Egilizi wu ɲahagbaa fɛɛ ni wu kapyebyii ni pu labye keree.

1 Timote 4 Pɔli ya samɔhɔrɔ le Timote ni na wu pye ɲaha shɛshɛrɛ nizaara pusamaa mu.

1 Timote 5–6 Pɔli ya Timote kalaa, na wu yɛri nɔhɔlɛɛ ni naxhugoshaa ni buloo ni sipyii piitiilee wo keree shizhaa na.

Pɔli fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, Yesu Kirisa tudunmɔ, na saha ni wu Shɔvɔɔ Kile wo ɲidaan, ni wu tadaɲa Yesu Kirisa wo ɲidaan ni; nɛ w'a we sɛmɛ we yaa. ² Na wu tun mu Timote mu, mu wemu w'a pye nɛ ja yɛ pyaa pyaa n'a daa wu funɲɔ ni ge.

Wu To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa ni, pu niime kan ma mu, p'i da ɲunɔ ɲaari ma na, p'i ɲaɲɲɛ kan ma mu.*

Karamɔgɔ-kafinɛjuu

³ Ayiwa, nɛ nigariwo Masedoni fiige ki ni, ba n'a yi jo waha ma mu wɛ, nɛ la ki jɛ m'a diin Efese kulo li ni. Bani sipyii pii pu jɛ wà piimu ya kalaa watii kaan sipyii pu mu ge, yi jo m'a yi waha pu mu xuuni na pu kee kalaa tuugo ke ɲɔ yaha. ⁴ Na pu ganha bu da puyɛ yaha da taashiine li wo kafilalɛ yu, p'i da puyɛ kilee shɛnlɛɛ wo tɛhɛnɛ baa ceboo-tiritɔngɔ wo sipyii mɛyɛ na wɛ. Nakaara yɛ nigin pee jomɔ pe ya yirige. Pu jɛ Kile ɲidaan wɛ, p'i ya se ni n'a daa wu bɛ ni ɲaha na wɛ. ⁵ Pe yɛri yɛri jomɔ pe kaɲunɔ ki wa, kɔnhɔ taanɲɛɛge di já ta pii sipyii pii ni. Kee taanɲɛɛge ke, zɔfɛfɛrɛ ni kee ya fɔro, ni fungɔnsaana, ni n'a daa can can wo. ⁶ Pii wa lee koo le ɲa, na li yaha wà, na diin na ɲunɔ baa kafila yɛ yu, na puyɛ piinɲɛ. ⁷ Pu funɲɔ ki jɛ mɛ p'i puyɛ pye saliya karamɔgɔlɔɔ. Ga, li can koo ni, ye pu wa yu, na sipyii pu kalaa keree kiimu ni fo na daa puyɛ na ge, puyɛ pyaa kii ya lee la shishiin kɔri cɛ wɛ.

⁸ Saliya wu kunni ya ɲɔ, w'à lee cɛ; ga fo wu ba wu koro ɲaari li ɲaarigana na dɛ. ⁹ Wɛɛ ya li cɛ na jo saliya wa shishiin ya tenɛ sipyitiimeɛ kaa na wɛ. Sipyikuuyo kaa na w'a tenɛ, ni n'a she fɛɛ, ni piimu pu jɛ pu ya fyagi Kile na-ɛ ge, ni jurumupyii, ni Kile ɲomɛɛ cobaalaa, ni pii p'a Kile mɛgɛ kyɛɛgi ge, ni piimu p'a pu tii ni pu nii gbuu ge, ni sipyigbuu pusamaa, ¹⁰ ni dɔdɔɔ, ni namaa piimu ya puyɛ sinnɛɛ ge, ni piimu p'a sipyii conɪ na bɛrɛɛ ge, ni kafinɛjuu, ni piimu p'a gari Kile na kafinɛyɛ ɲunɔ taa ge, ni kaa lemu bɛeri li jɛ li ya saha ni kalaa can can wo wu ni-i ge. ¹¹ Kile Jozaama pemu kaa l'a le nɛ kenɛ ni ge, pee ni wee kalaa w'a foro. Masɔɲɔ fɔɔ Kile wo nɔɔrɔ wu kaa pee Jozaama p'a yu.

* **1:2** We duba we jɛ Kiricɛn fɔ kangana.

Pɔli ya baraga taha Kile na wu ceme pu wuu na

¹² N'a baraga taha wu Kafɔɔ Yesu Kirisa na. Wee w'a fanha kan ne mu ne na we labye we pyi. W'a da ne na, na ne lo na pye we labye we pyevɔɔ. ¹³ Ne wemu wu bi Yesu mege kyeege ge, ne wemu wu bi n'a daa fee pu jaani ge, ne wemu wu bi Yesu fanri ge, ga lee be na Kile ya juɔɔ jaari ne na. Bani ne bi kii beeri pyi ki cebaara ni n'a daa baara funɔɔ ni. ¹⁴ A Kafɔɔ di niime nigbo tirige ne na. N'a daa, ni taanjegege kemu k'a daa Yesu Kirisa wo karijegege ki ni ge, w'a yee kan ne mu. ¹⁵ Can jomɔ pu je pe, sipyii beeri ya yaa pu soɔ pemu na ge: Yesu Kirisa ya pa konɔ puga ni, wu ba jurumupyii juɔɔ wolo. Ne Pɔli w'a pye jurumupyii pu beeri niguumɔ. ¹⁶ Ga lemu kaa na Kile ya juɔɔ jaari ne na ge, lee li wa me. Ne wemu w'a pye jurumupyii pu beeri niguumɔ ge, Yesu Kirisa funɔɔ k'a pye wu wo loxulo li beeri di je ne ni, konho cabaya na, piimu na ba da wu na, p'i jii sicuumɔ ta ge, ne bye pee mu jaha sheshere. ¹⁷ Tuun beeri wo Saangbo we, wu da ga xhu we, wa di ya wu jaa we. Wee ye nigin pe wu je Kile. Pene ni masoɔ k'a deri wu na gbee! Amiina.

¹⁸ Ayiwa, na ja Timote, tuduro te n'a da jo ma mu nime ge, tee ti wa me: Sipyii p'a jomɔ pemu ta na yiri Kile yiri, na pu jo we mu we wu tuun wu ni mu shizhaa na ge, pee jomɔ pe pye ma tadanɔ, m'a maye po labye wu na, ma da yogo yu n'a daa wu kaa na. ¹⁹ La le maye ni m'a n'a daa wu co xuuni ni fungansaana ni. Pii ya kee fungansaana ke she, a pee wo n'a daa w'i gyeege ba loho koro ma gyeege me loho ni we. ²⁰ Namaa shuun wa je wa na Imene ni Alekisandire. Pee namaa shuun wu be ya pye pee sipyii p'a. Lee wuu na ne pee jo yaha Shitaanni mu wu pu kanha xuuni, konho p'i li ce na Kile mekyeegege ya jo we.

2

Kile jeerigana

¹ Ayiwa kaa nigin wemu ne fenhe na zhaa ge, lee li wa me jo y'a Kile jeeri sipyii pu beeri mu: Y'a jerege nigboho pyi; y'i da Kile jeeri konho w'i niime tirige sipyii pu na; y'i da

baraga teri wu na pu wuu na. ² Y'a Kile jeeri saannaa pu mu, ni sipyii piimu beeri togo ki je fanha keree ki ni ge, konho wu ja jani ta, wu jaha di jine, wu da Kile pele, wu da wu koo li jaari jaarigazaana na sipyii pu jaha taan. ³ Lee li wa jo, lee shiin li wa dan be wu Shovɔɔ Kile ni. ⁴ Bani wu funɔɔ ki wa sipyii pu beeri di sho, p'i can wu ce. ⁵ Bani Kile nigin pe ye wu je; susurodege me nigin pe ye be di je Kile ni sipyii pu te ni. Wee je Yesu Kirisa, wee wemu w'a pye Adama pya ge. ⁶ W'a wuye kan saraga na pye sipyii pu beeri wo jurumu saraa. Kile bi tuun wemu wii ge, ba wee ya pa no we, a wu lee pye na she, na wu funɔɔ ki je sipyii pu beeri di juwuuro ta. ⁷ Lee wuu na, Kile ya ne pye yere pyevɔɔ ni tudunmɔ. Shi wemu je Yawutuu-i ge, Kile w'a ne tun na ne wu wee shi wu kalaa n'a daa wu wo koo li ni, di Kile wo can wu she pu na. Can ne yu me yi mu de; kafineye be we!

Cee ya yaa na jaari Kile koo li ni jaarigana lemu na ge

⁸ Ayiwa, ne funɔɔ ki wa namaa p'a Kile jeeri xuu beeri ni, ma pu keye yirige fugba we ni ni fungansaana ni. Lee ganha ba byi na taha loyire na, kelee ni nakaara ni we.

⁹ Ne funɔɔ ki wa cee pu be di da pu wo faya yi leni yi legazaana na. Faya yemu y'a da pu noho to ge, p'a yee leni. Pu ganha bu da da pu juɔɔ puu poganɔa kii shi tuuyo na we. Pu ganha bu da pu pushaga yalere pye sanni, kelee perewa kuun we, p'i ganha ba fe warijeheme faya feni we. ¹⁰ Ga pu pushaga yalere ya yaa ti pye na kasaana pyi. Cee beeri w'a jo wu da Kile pele ge, lee w'a yaa na byi. ¹¹ Lee kadugo na, cee p'a yaa na cari cari puye na kalaa wu kanduun ni, na puye tirige, na niwegee shan. ¹² Ne funɔɔ wa nago cee p'a kalaa kaan namaa mu n'a daa fee pu tapinnege ni we, kelee na puye yaha namaa juɔɔfe we. P'a yaa na cari cari puye na, na niwegee shan. ¹³ Bani Adama Kile ya fenhe yaa jaha na, na na Awa yaa taha wa. ¹⁴ Shitaanni di ya fenhe Adama faanna di wu piinne we. Awa w'a faanna ta na wee piinne, a lee di ba ni

* **2:15** Karijegege Nomee Nilee l'a yi yu na dahala na Ja wa na ba se cee wo sege ki funɔɔ ni wemu na ba bye konɔ Shovɔɔ ge.

jomεεyahana ni. ¹⁵ Ga Kile na ba cεe juu wolo pu sege ki funu ni.* Kile na ba pu juu wolo ni p'a sɔɔ na gori yaha n'a daa we, ni taanηεεge ki ni, na puyε co, na puyε pye fεε na yaha Kile mu.

3

N'a daa fεε pu wo nahagbaa fεε naarigana

¹ Ayiwa, p'a jo na: «Wa bu da wu funu na ηε wu wuyε kan, w'i bye n'a daa fεε pu wo nahagbaa fɔɔ, labye nizaama feni wufɔɔ nii ya foro.» Can wu ηε wii! ² Lee wuu na n'a daa fεε nahagbaa fɔɔ ya yaa na pye sipya wemu w'a tii ge, jaagi baa fɔɔ, cee nigin cepoo, w'i ja wuyε na, w'i tεhεnε yaha wuyε na keree bεeri ni. W'i bye torogazaana fɔɔ, wu da nabuun tirige wu puga. W'i da w'a kalaa kangana naha cε. ³ Wu ya yaa na pye yagbagba, kelee kafugo fɔɔ wε. W'a yaa na pye jubenε fɔɔ, wu ganha da bye yokɔn, kelee wari lakuuηɔ fɔɔ wε. ⁴ W'a yaa w'a jani wu kpɔɔn na, wuyε pyaa nagoo di da wu jomεhεε con, pu da baraga tεri wu na. ⁵ Lee bε wε, sipya wemu ya ja wu puga na wε, dii weefɔɔ di da ja n'a daa fεε mara maragazaana na wε? ⁶ Wu ya yaa na pye n'a daa fɔɔ nivomɔ wε, lee bε wε tabaara na ja jε wu ni, lee funu ni kiiri na do wu juu ni ba w'a to Shitaanni juu ni wε. ⁷ Piimu ηε Kiricεen wε, pee bε ya yaa na wufɔɔ mεsaana yu, kɔnhɔ pu ganha ba zɔjuuro ni fanhara tεri wu na, wu ηεhε wu ba jo Shitaanni wo tifuugo ki na wε.

Piimu p'a nahagbaa fεε pu tεri labye wu na ge

⁸ Ayiwa, piimu p'a n'a daa fεε pu wo nahagbaa fεε pu tεri ge, pee bε ya yaa na pye see sipyii. Pu ganha ba kafila shuun yu wε. Pu ya yaa na pu fanha ηεhε yagbaya yiri wε, p'i ya yaa na naafuu shaa tifiεbaara ni wε. ⁹ Kile ya can wemu jo pu mu ge, p'a yaa na dā wee na, na gori yaha wu na ni fungɔnfige ni. ¹⁰ P'a yaa na fεnhe pu taanna taanna wii xuuni jaagi xuu wa bye w'i ya ta pu na wε, wee tuun wu ni p'i na pu le labye wu ni. ¹¹ Pu bu da cεe, pu bε ya yaa na pye see sipyii. Pu ganha bu bye cεe piimu ya sipyii mεyε kyεεgi wε. P'i tεhεnε yaha puyε na keree bεeri ni. P'i bye

jomεhεε fεε keree bεeri ni. ¹² Namaa piimu p'a nahagbaa fεε pu tεri ge, pee bε ya yaa pu pye cεe nigin nigin cepee. P'i da pu na pu nagoo biini xuuni, na pu kpɔnhɔ sipyii bεeri co cogazaana na. ¹³ Piimu p'a pu wo labye wu pyi wu pyegana na ge, pee na ba baraga ta, na lowaa ta n'a daa wu ni Yesu Kirisa wo kariηεεge ki ni.

Kile koo li ηmɔhɔrɔ t'a foro kpεnge na

¹⁴ Ayiwa Timote, nε kunni wa we sεmε we tunni ma mu. Ga nε giin jo nε bε wa da mɔ di she ma yiri wε. ¹⁵ Lee bε na, nε we tunni ma mu kɔnhɔ di ba dεrεε mɔ di ya she wε, m'a yaa m'a lemu pyi Kile wo kpɔɔn li sipyii pu tε ni ge, m'a lee cε. Kile wemu wu wa ηii na ge, wee wo n'a daa fεε pu ηε lee kpɔɔn li wo sipyii. Pee pu ηε n'a daa wu wo can wu tidinηε, ni wu juziginε. ¹⁶ Nakaara baa, wεe wo Kile koo li ηmɔhɔrɔ t'a sii tii pεlε.

W'a pye ba sipyiyawyii ηε wε.

Fεfεrε Munaa ya li she na w'a tii,

a mεlεkεε bε di wu na.

Wu keree ki Jozaama ya jo

shi wu ninε ni kɔnɔ ke kabaya ye bεeri na,

a sipyii pii di dā wu na.

A Kile di wu yirige durogo,

na she wu le nɔrɔ ni fugba we ni.

4

Karamɔgɔ-kafinεjuu pu wo keree

¹ Ayiwa, Kile Munaa l'a yi yu na fiinηε wu mu na kɔnɔ taaxɔɔ ni, pii na ba n'a daa wu koo li yaha, na daha nafaanra fεε pii feni. Pee wo kalaa we di ηε Shitaanni wo.

² Karamɔgɔ-kafinεjuu, shuun shuun jovεε p'a, kakuuyo y'a piimu wo zɔlɔɔ ni fo na pu wɔ ba na tasogonɔ ηε-ε ge, pee pu da ba pu faanna, na pu piinηε. ³ Pee sipyii pii ya n'a daa fεε pu kalaa na li ya ju sipyii p'a puyε lenεε wε. Na yaliye ya bε shεε na yee bε ya yaa p'a yi li wε. Na ta Kile d'a yanmuyo bεeri yaa, piimu pu ηε jomεhεε fεε, pu d'a can wu bε cε ge, pee ba da yi li, pee di baraga taha wu na. ⁴ Yaaga bεeri Kile ya yaa ge, yi bεeri y'a ju. Wεe ya yaa na yalige ka shishiin tuugo shege wε. Li tεhεnε li ηε wu ba da kili, wu baraga taha Kile na. ⁵ Bani yaaga bεeri

wèe da lii ge, Kile ma kee pye fεεfεε wu jomɔ pe ni wèe wo Kile-jεfεge ki baraga ni.

Kirisa wo kapyebye nizaama

⁶ Ayiwa Timote, ma bu já kii keree kii she cebooloo n'a daa fεε pu na, ma na ba bye Yesu Kirisa wo kapyebye nizaama. Ma na ba li she lee funɔ ni na m'a kalaa xuuni n'a daa wu jomɔ pu ni. Kalaa can can wo wemu wo koo m'a jaari ge, na m'a kalaa lee koo li be ni xuuni. ⁷ Ayiwa, kafilale wemu wu jε wu ya foro Kile ni-i ge, ni juno baa jomɔ pe, ma ba yee nuri wε. Ga ta mayε taanni Kile jni fyaara ni, m'a dee lee na. ⁸ Na ma ceepuuro taanni yatenwaya ni, lee wo kanɔ wa keree kii ni. Ga na mayε taanni Kile jni fyaara ni lee ya keree beeri jɔgi. L'a wèe ninaa jɔgi ke konɔ ke na, na wèe jiga be jɔgi. ⁹ Jomɔ pe n'a yu yee mu ge, p'a sii tii fiinɔ, sipyii beeri ya yaa na sɔɔ pu na. ¹⁰ Ayiwa, lee wuu na wèe ya kapyenεε pyi, na yogo tunni, bani Kile jni wo wu jε wèe tadaɲa. Wee w'a pa Adama nagoo pu beeri shɔ, piimu kunni p'a dà wu na ge.

¹¹ Ta kii keree kii yu m'a wari pu mu, ma da pu kalaa ki ni. ¹² Ma ganha da wa shishiin yaha wu ma fanha na ma jε nɔhɔcεεε wε. Ga ma jogana li yaha l'i bye n'a daa fεε pu mu jaha sheshεεε, ni ma jaarigana li ni, ni ma taanjεεge ki ni, ni ma n'a daa wu ni, m'a funɔ fiinɔ, kɔnhɔ n'a daa fεε pu da ma taanni. ¹³ La le mayε ni ma da Kile Kafila wu kalaa sipyii pu mu, ma da pu yeri, ma da pu kalaa yani di ba she wà ge. ¹⁴ Kile ya loolodaa lemu kan ma mu m'a wu labye wu pyi ge, ma ganha bu lee yaha kadugo yiri wε. Kile w'a lee loolodaa li kan mu mu. N'a daa fεε pii na w'a yee jaha she p'a pa jo mu mu. Wee tuun wuyε pyaa ni, egilizi jahagbaa fεε p'a pu keye taha mu na, na Kile jεeri mu mu. ¹⁵ La le mayε ni ma da wee labye we beeri pyi m'a jɔgi, m'a mayε kan wu mu xuuni; kɔnhɔ pu beeri di li ja na m'a se jaha na Kile labye wu ni. ¹⁶ Hakili yaha ma jaarigana li na, m'a hakili yaha ma kalaa pyegana li be na! La le mayε ni m'a kii kapyenεε kii co ni keye shuun ni! Lee bu bye, ma na ba mayε juno

wolo, piimu be pu wa ma jomɔ pu nuri ge, ni pee be.

5

Timote ya yaa na lemu pyi n'a daa fεε pu beeri mu ge

¹ Ma ganha bu da kafilawa jo ni egilizi nɔhɔle wa shishiin ni wε, ga wu yeri ni loxulo ni ba ma to jε wε. Ma da levεε pu be yeri lee yεrigana li na ba ma cebooloo jε wε. ² Ma da celeε pu yeri ba ma nii jε wε, ma da cepiire ti yeri ni tiime ni ba ma ceboroshaa jε wε.

Naxhugoshaa tεgeɲana

³ Cèe piimu wo namaa ya xu, sipya wa shishiin di jε pu shizhaa na-ε ge, m'a kasεεge yaha pee na. ⁴ Ga nagoo bu da naxhugoshɔ wemu mu, kelee jabiye, tee nɔhɔpiire t'a yaa na fεnhε na Kile jni fyaara taanni, p'i pu sefεε pu tεge. Pu sefεε p'a lemu pye pu mu ge, p'i da lee foo tɔni pu mu. Lee l'a dan Kile ni. ⁵ Naxhugoshaa piimu pu jε tεgeɲɔɔ ya sii pu na can na-ε ge, pee ma Kile pye pu tadaɲa, na wu jεeri cana ni piige, kɔnhɔ wu pu tεge. ⁶ Ga naxhugoshaa piimu p'a puyε yaha ke konɔ ke wo jidaan keree yε na ge, pee ya xu na xɔ, ali na pu yaha pu na jε be jni na. ⁷ Ayiwa, ta sipyii pu kalaa kii keree kii ni, kɔnhɔ pee cèe pu da lee koo li jaari, jaagi xuu wa ganha bu ba da pu na wε. ⁸ Sipya wemu bu bye wu ya kasεεge yaha wu puga shεen na wε, pu da jo wu kpɔɔn shεen susu na wε, weefɔɔ ya foro n'a daa wu ni fεεfεε, ali wemu be jε Kiricen wε, wee be ya pɔɔ weefɔɔ na.

⁹ Naxhugoshaa piimu p'a yee keleε gbaara ta, p'i ya ta gbaya yatii je nige wε, fo na puyε yaha ná nigin na ge, pee wo mεyε y'a da já ga, kɔnhɔ n'a daa fεε pu da pee tɛri. ¹⁰ P'a yaa pu ta be sipyii beeri ya pu cε pu kapyegεe nizaanaa funɔ ni. P'a yaa pu ta na pu nagoo biini na jɔgi. P'a yaa pu ta pu bi nabuun tirige pu piyεyε, na pu kemεε xuuni. N'a daa fεε piimu pu bi se pu yiri ge, p'i da pu na bi pee tɔɔyɔ jii,* na kanhama fεε tɛri, na kasaanaa tuuyo beeri pyi. ¹¹ Naxhugoshaa piimu pu jε pu sanha

* **5:10 Tɔɔyɔ jii:** Yawutuu mu, ma bu jo m'a nabun wemu juno ciri ni fundanga ni, m'a baraga be taha wu na, m'a wu tɔɔyɔ je.

le-ε ge, ma ganha bu pee mεyε ka wε. Bani na saha ni ke konɔ ke la keree ni, pu funyɔ y'a ma bye gbajiire na, kee la k'a ma fanha tɔ Kirisa wo kapyenεε ki na pee mu. ¹² Lee funɔ ni, p'a kiiri shan puyε juɔ ni; bani p'a bi jomεε lemu lɔ na pee na da kapyenεε pyi Kirisa yε nigin mu ge, p'a lee kyεegi. ¹³ Lee bu bye p'a kapyenεε she, na diin na jaari piyεyε yi tε ni. Pu da daa lee yε na wε, p'a diin na kafilaɲεhemε yu, na pu jɔyɔ leni sipyii keree ni. Yemu jε nijoyo wε, p'a ganha na yee bεeri yu. ¹⁴ Lee wuu na naxhugoshaa piimu pu jε pu sanha le-ε ge, nε funɔ wa p'i guri gbaya ya je sanha, p'i nagoo ta, p'i pu puga shεen co xuuni; kɔnhɔ wu pεn wu ganha bu da kaa la shishiin ta wu na wu wu jaagi wε. ¹⁵ Bani pee cεe pii ya n'a daa wu yaha na xɔ, na daha Shitaanni feni. ¹⁶ Naxhugoshaa pii bu da n'a daa fɔɔ wa kaban, weefɔ wu pee tεge; tee tuguro ti ya yaa pu tee taha n'a daa fεε pu na wε, kɔnhɔ naxhugoshaa piimu pu jε wà tεgeɔɔ baa ge, n'a daa fεε p'i já yere ni pee ni.

Y'a baraga tɛri n'a daa fεε jahagbaa fεε pu na

¹⁷ Egilizi jahagbaa fεε piimu p'a pu wo labye wu pyi wu pyegana na ge, pee ya yaa ni pεnε tεhεε shuun ni. Piimu susu p'a kanhama pu xu na yεε li pyi, na sipyii pu bε kalaa ge, pere. ¹⁸ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ma bu nù yaha wu shinma tanhana tanhana wu pya di foro, ma ganha bu wu jɔ pɔ wε.»* L'a ka bε sanha na: «Kapyebye ya yaa ni wu saraa ni.»* ¹⁹ Wa bu egilizi jahagbaa fɔɔ wa jaagi kaa la na, ma bu sɔɔ wee jaagi wu na wε, fo sipyii shuun kelee taanri bε bu shε da li sεeri. ²⁰ Piimu p'a kori yaha jurumu na na byi ge, ta pee wo nahama pu yu pu na sipyii pu bεeri ninε ni, kɔnhɔ pusamaa ba kee jaa, pu da fyagi kee shi bye na.

Pɔli wo yeri yeri jomɔ

²¹ N'a da yi jo waha ma mu, Kile ni Yesu Kirisa wuu na, ni w'a melekεε piimu jaha bulo ge, jo ma la le mayε ni, ma da kii jomεhεε kii bεeri koo jaari; ma ganha bu wa pɔrɔɔ wa na wε, ma ganha bu wa wolo wa ni kii keree kii funɔ ni wε. ²² Ma ganha

bu keye gburogi daha sipya wa shishiin na, m'a duba pye wu mu m'a egilizi wu kapyenεε le wu kenε ni wε. Ma ganha bu binne ni wa ni wu jurumu na wε. M'a ma fungɔngɔ ki yaha ki nivige di bye.

²³ Ma ganha ba lɔhɔ yε gbuu wε. M'a yaa m'a duven dɔɔni gbuu ma layara ti wuu na, ni yama tɔntɔngɔɔ kisanjaa bε wuu na.

²⁴ Ayiwa, pii wo jurumu wa jaa kpεengε na na fiinne, na ta w'a li cε xɔ, na kiiri na ba gɔn pu na; ga pii di wa wà pee wo wu da ga já jε ni kurogo bε wε. ²⁵ Mu pii wo kapyegεe nizaanjaa kii bε wa jaa kpεengε na na fiinne. Ali kiimu bε ki jε ki kaa ya jeni tɔvuyo na-ε ge, ki bε ya já kori yaha ηmɔhɔɔ ni wε.

6

Buloo ya yaa na baraga tɛri pu kafεε na

¹ N'a daa fεε piimu pu jε buloo ge, pu bεeri ya yaa na kaseεge ta pu kafεε na, na baraga tɛri pu na xuuni, kɔnhɔ sipyii pu ganha bu da da Kile mεge kyεegi, p'i da wu wo kalaa wu fanri wε. ² Piimu wo kafεε pu jε n'a daa fεε ge, pee bε ganha ba pu kafεε pu cεrεnε na bani pu bεeri ya pye cebooloo wε dε! Ga p'a yaa p'a kapyenεε pyi pu mu ni pu fanha bεeri ni, bani piimu mu p'a kapyenεε ki pyi ge, n'a daa fεε pu jε pii, pu bε pu jε Kile wo taanpεεge ki ni.

Karamɔgɔ-kafinejuu ni naafuu can can wo we

M'a yaa m'a sipyii pu kalaa lemu ni, ma da li yu m'a wari pu mu ge, lee li wa mε. ³ Sipya watii ba sipyii pu kalaa kalaa watii ni wemu ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wo fεfεere jomɔ pu jε nigin wε, kelee wemu ni Kile koo li jε nigin wε ge, ⁴ tabaara fɔɔ wu jε weefɔɔ. Wu ya yafiin bε cε wε. W'a jeri juɔ baa nakaara fɔɔ. W'a ganha na yoyo kɔɔn juɔ baa jomɔ yε wuu na. Kee keree kii k'a ma ni jεpɛnwaa ni, ni yoyo, ni shεhεε, ni fungɔnkuuyo, ni nakaara nixhɔganhara. ⁵ We wa shishiin hakili jε wuyε mu pii sipyii pii ni wε. Pu ya can cε nige wε. N'a daa wu koo l'a jeri pee mu naafuu sha koro.

⁶ Uun, Kile jii fyaara ti kunni jε ni kudu-ungbɔ ni sipya mu, wemu wo kenε yataya y'a wu tinni ge. ⁷ Bani wεe wa shishiin ya

* 5:18 Dutεrεnɔmε 25:4 * 5:18 Luka 10:7

pa ni yaaga ni ke konɔ puga ke ni wɛ, wu niguriwuu di wa da guri ni yaaga ni wɛ. ⁸ Lee wuu na, wu bu ja na wu nɔlige, ni wu faleye taa na xɔ, lee ya yaa li wu yaa. ⁹ Ga piimu p'a gilee naafuu fɛɛɛ fɛni ge; puyɛ pyaa wo lakuunɔ ni nɔnɔ baa nidaa, yee yi ma bye tifuugo na pu co, na bɔɔngɔ shan pu nɔnɔ ni, na pu kyɛɛgi fɛɛfɛɛ. ¹⁰ Bani wari la ki nɛ kakuuyo tuuyo ye bɛɛri wo ninɛ. Wari lakuunɔ ya jɛ pii ni, a p'i biin, na n'a daa wu koo yaha, na kanhama nigbɔ shan puyɛ nɔnɔ ni.

Pɔli ya yeri yeri jomɔ pemu kan Timote ye pyaa mu ge

¹¹ Ga mu Timote wemu wu wa Kilɛ wo kapyebyii pu ni ge, mu wu laraga kɔn kii keree kii bɛɛri na. La le mayɛ ni m'a gori yaha tiimɛ ni, ni Kilɛ nɔi fyaara, ni n'a daa, ni taanɛɛge, ni loxulo, ni nubenɛ. ¹² Yogo ke m'a dunni n'a daa wu funnɔ ni ge, la le m'a se ta. Nɔi sicuumɔ pe pu nɛ pu ya xhuu-i ge, m'a pee ta. Lee wuu na Kilɛ ya ma yiri. Wee kafilasaama we ma bɛ ya jo na ma wo n'a daa wu shɛ. Lee ya pye sipyii nɔnɛhɛmɛɛ nɔi na. ¹³ Ayiwa, Kilɛ wemu w'a yanmuyo yi bɛɛri munahaa le ge, wee wa wu sɛɛri ni Yesu Kirisa wemu w'a jo gbafɛnɛɛfɛɛ Pɔnsi Pilate nɔi na, na can jo wu mu ge. N'a da yi jo waha ma mu ¹⁴ jo kapyegɛe kiimu kaa l'a le ma kenɛ ni ge, la le fɛ ganha bu da ma na wɛ, jaagi xuu bɛ ganha bu da ma na wɛ, fo na shɛ nɔ wu Kafɔɔ Yesu Kirisa cabaɔa ki na. ¹⁵ Wu paduun ga ba nɔ, Kilɛ ye pyaa k'a da wu yaha ba. Saannaa pu bɛɛri wo Saan wu nɛ wii, ni kafɛ pu bɛɛri wo Kafɔɔ. Wee wu nɛ Kilɛ nigin pe we, na nɛ fanhaya yi bɛɛri fɔɔ ni masɔnɔ fɔɔ wu ye pe. ¹⁶ Wee ye nigin pe wu nɛ wu da ga xhu wɛ. Xuu wemu ni w'a tiin ge, wee xuu wu wo kpɛɛngɛ ki bɛɛ funnɔ ni, sipya wa shishiin da ga ja gbara wu na wɛ. Sipya wa shishiin nɔi sanha daha na wu na wɛ, sipyiyawyii la shishiin nɔi di wa da ja daha bɛ wu na wɛ. Masɔnɔ ni sefɛɛɛ ti nɛ wu wuuro tɛhɛnɛ baa fo gbee. Amiina.

N'a daa fɛɛ naafuu fɛɛ wo nibyii

¹⁷ Ayiwa, ke konɔ ke wo naafuu wu wa sipyii piimu mu ge, yi jo waha pu mu na pu ganha ba nɔsanga pyi wɛ. Na pu ganha bu wee naafuu wu pye pu tadanɔ wɛ, bani

wee ya xhuu; ga pu Kilɛ pye pu tadanɔ. Wee w'a yanmuyo yi bɛɛri kaan wɛɛ mu na nɛhɛni, kɔnhɔ wu ja fundanga ta. ¹⁸ Yi jo pu mu na p'a kasaanɔa pyi, na pu pu kapyegɛe nizaanɔa yaha k'i nɛhɛ; p'i kenɛ mugi pu yataya na, pu da pu kenɛ yanmuyo ya kaan sipyii pu mu. ¹⁹ Pu ba lee pyi, pu na ba naafuu nigbɔ ta puyɛ naha na niga na, naafuu wemu w'a nɔ w'i ya gyɛɛgi bɛ-ɛ ge. Lee funnɔ ni pu da ba nɔi sicuumɔ can can wo ta.

Pɔli kurogo jomɔ

²⁰ Timote, kaa lemu l'a le ma kenɛ ni ge, lee mara nɔ. Mayɛ tɔnha ke konɔ ke wo nɔnɔ baa jomɔ pe na, ni kafinɛye lajɛ nakaara jomɔ pu na. ²¹ Sipyii pii p'a yu na pee ya wee lajɛ wu ta. Pee ya piin na foro n'a daa wu koo li ni.

Ayiwa, Kilɛ wu niimɛ kan yi mu.

2 Timote

Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ shuun wo wemu tun Timote mu ge

Ɔɔɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Kaso ni Pɔli bi bye Oromɛ kugbɔɔ ni na we sɛmɛ we ka na tun Timote mu (2 Timote 1:8,16-17; 2:9).

Wu funɔɔ ki bye wu Timote luu waha Kile wo labye wu fɛni, bani w'a bi li cɛ na wee Pɔli xuduun w'a nɔ xɔ (2 Timote 4:6).

We sɛmɛ we kakana ɲunɔ

Shɔgana lemu na Kile ya pee shɔ ge, Pɔli ya Timote funɔɔ to lee keree na (2 Timote 1:9).

Na Timote wu pye sɔrɔsi nijemɛ wu wu funɔɔ yaha nidogo na Kile na wu ɲaha co bani Kile w'a wu yiri. Na wu pye Kafɔɔ wo bulo. Na wu ganha bu bye yokɔn wɛ, ga na wu da sipyii kalaa can wu ni (2 Timote 2:24-26).

Pɔli ya Timote sɔnmi ke konɔ ke taaxɔɔ li keree shizhaa na (2 Timote 3:1-9). W'a wu fiin sama jo na waha Timote mu, wee wemu kaa l'a bi dan wu ni ba wuyɛ pyaa ja ɲɛ-ɛ ge.

Sɛmɛ wu kafila ɲugbɔɔ

2 Timote 1 Pɔli ya Timote shaari, na wu funɔɔ tirige wu labye wu na.

2 Timote 2 Na Timote wu la le Kile wo labye wu ni, wu bye sɔrɔsi nijemɛ ni kalaapire nijenɛ.

2 Timote 3:1-9 Pɔli ya wu sɔnmi Kile koo li yahavɛɛ pu keree na.

2 Timote 3:10–4:8 Pɔli ya keree kii jo waha Timote mu.

2 Timote 4:9-22 Pɔli fò mujuu.

Pɔli fò mujuu

¹ Nɛ Pɔli, nɛ ɲɛ Yesu Kirisa wo tudunmɔ na bɛ ni Kile ɲidaan ni. Kile ya ɲii sicuumɔ pemu wo ɲɔmɛɛ lɔ wɛɛ mu, p'i daa Yesu Kirisa wo kariɲɛɛɛ ki funɔɔ ni ge, w'a nɛ tun na nɛ w'a pee wo yɛɛ pyi. ² Timote, mu wemu wu ɲɛ nɛ ɲidaan ja n'a daa wu koo ni ge, mu mu nɛ we sɛmɛ we tunni.

* **1:2** We duba we ɲɛ Kiricɛn fò kangana.

Wù To Kile ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa ni, pu niimɛ kan ma mu, p'i da ɲunɔ ɲaari ma na, p'i ɲaɲiɲɛ kan ma mu.*

Pɔli ya luu leni Timote ni labye wu na

³ Nɛ Kile shaari, wee wemu mu nɛ kapyɛɲɛ pyi ni fungɔɔnɲige ni ma na jo ba na sefɛɛɛ p'a li pye pyegana lemu na wɛ. Nɛ ba da Kile ɲɛɛri, cana fara piige na, nɛ funɔɔ ya wuu mu na bada wɛ. ⁴ Mu ya ɲɛsinmɛ pemu wo wɛɛ lahaduun wu ni wùɲɛ na ge, lee wa nɛ funɔɔ ni. Ma la k'a sii shɔ na ni xuuni, na funɔɔ k'a sii di ma ɲa sanha, kɔnhɔ di fundanga ta. ⁵ N'a daa can can wo we wu wa ma mu ge, nɛ funɔɔ wa dun wu bɛ na. Ma nule Loyisi ni ma nu Unisi, pee p'a fɛnhɛ wee n'a daa can can wo wu ta. Nɛ dà bɛ li na jo wee n'a daa wu ninumɔ wu wa mu bɛ mu. ⁶ Lee wuu na nɛ na keye taha ma na, na Kile ɲɛri ma mu, a Kile di loolodaa lemu wo sefɛɛɛ tirige ma na ge, la le mayɛ ni lee wo sefɛɛɛ t'i gori yaha ma na. ⁷ Bani Kile ya zɔ wemu kan wɛɛ mu ge, wee ɲɛ fyaara wo wɛ. Ga fanha w'a leni wɛɛ ni, ni taanɲɛɛɛ, ni fungɔɔɲɔ fɛɛɛ.

⁸ Lee wuu na ma ganha bu da zhiige wù Kafɔɔ wu kaa jo na sipyii pu mu wɛ. Nɛ wemu bɛ wu ɲɛ kaso ni wu mɛɛɛ ki wuu na ge, nɛ bɛ kaa ganha bu da bye ma mu shiige wɛ. Ga ma bɛ wu yere ma taa kanhama sige Jozaama pu jo wuu na, fanha kemu Kile da ba gan ma mu ge, na bɛ ni kee ni. ⁹ Wee Kile w'a wɛɛ shɔ, na wɛɛ yiri na pye wuyɛ pyaa wo fɛfɛɛɛ wuu. Kapyɛɛɛ kiimu wɛɛ ya byi ge, wu ya ta wɛɛ shɔ kee wuu na wɛ. Ga w'a wɛɛ ɲunɔ wolo na bɛ ni wu wo keree ki shangana le, ni wu wo niimɛ wu baraga ni. Wee niimɛ w'a kan wɛɛ mu Yesu Kirisa wo kariɲɛɛɛ ki funɔɔ ni, na ta konɔ nɔhɔ sanha zhan wɛ. ¹⁰ Wee niimɛ we, nime wù Shɔvɔɔ Yesu Kirisa ya pa na ba wee she wù na. W'a xu wo fanha ki kyɛɛgi. Nii sicuumɔ pe pu ɲɛ pu ya xhuu wɛ, p'i ya gyɛɛgi bɛ-ɛ ge, a Jozaama p'i bye kaɲunɔ na pee kaa yeege kpɛɛngɛ na. ¹¹ Pee Jozaama pu wo yɛɛ wuu na, Kile ya nɛ pye pu jovɔɔ, ni tudunmɔ, ni karamɔɔ. ¹² Lee wuu na pe kanhama pe bɛɛri wa nɛ na. Ga lee bɛ na li shiige wa nɛ na wɛ, bani wemu nɛ pye na tadanɔ ge, nɛ wee cɛ. Nɛ dà bɛ li na jo lemu kaa w'a le nɛ

kenje ni ge, jo se wa wu ni wu lee mara, fo na she konjo xoduun na.

¹³ Ayiwa, n'a ma kalaa fefere jomɔ pemu ni ge, pee yaha maye funjo ni, ma da jaari m'a sahanj ni pee ni, ni n'a daa ni taanjege ni; Yesu Kirisa wo karijege ki funjo ni yee wa daa. ¹⁴ Kalaasaama wemu kaa l'a le ma kenje ni ge, wu mara Fefere Munaa li gbɔɔɔ ni. Lee Fefere Munaa le li wa wɛe funjo ni.

¹⁵ Maye pyaa k'a li ce na n'a daa fee piimu pu je Azi fiige ki ni ge, pu beeri ya ne yaha na ye. Fizheli ni Erimozheni be wa pee sipyii pu ni. ¹⁶ Ga Kafɔɔ wu junjo jaari Onezifori puga ki sipyii pu na, bani w'a ne funjo jine tegege nihenenge ni. Ali na ne yaha kaso wu ni, wu ya lee ta be shiige wuye mu we. ¹⁷ Ga ba w'a no Orome kulo li ni we, na ne xu sha ni see ni fo na she ne ja. ¹⁸ Kafɔɔ wu junjo jaari wu na, w'i ba Kafɔɔ wo saama pu ta konjo ki caxhɔɔ. W'a kasaanaa kiimu pye ne na Efese kulo li be ni ge, muye pyaa wa ki fiin na toro sipyii pusamaa taan.

2

Wemu wu je Kirisa wo kapyebye nizaama ge

¹ Ayiwa na ja Timote, niime wemu wu je wɛe mu Yesu Kirisa wo karijege ki ni ge, la le maye ni m'a da ma wo baraga ki shaa wee ni. ² Kalaa we m'a ta na mu sipyijeheme pu jii na ge, sipyii piimu na m'a daa na jo pu be na ja wee kalaa wu kan pii be mu ge, ta pee kalaa wu ni. ³ M'a yaa ma ma taa kanhama lo, ba Yesu Kirisa wo kashennɔɔ nijeme je we. ⁴ Kashennɔɔ wemu w'a giin wu wu junjofɔɔ funjo jine ge, wee da ga konjo keree kaa taga wuye funjo conri ba sipyitiime je we. ⁵ Wemu w'a jahazhaanri tafe ti fe ge, wu bye w'i ya tee tafe ti paa na saha ni ti korogoo ki beeri ni we, wu da jaralaa ta we. ⁶ Faapye wemu w'a faa kanhama soro ge, wee w'a yaa wu pye shenshiime na faa yapyiire ta. ⁷ Yemu ne yu me ge, ma funjo sha ni yi ni, bani Kafɔɔ na ba ma pye m'a yi beeri ce.

⁸ Ma hakili yaha Yesu Kirisa na, saannaa Dawuda nabige ke. W'a je na foro xu ni, pee Kile Jozaama pe wo yere ne byi. ⁹ Ne na pee Jozaama pu yu, lee l'a pe kanhama

pe no ne na. Lee wuu na p'a shonhɔɔ le ne na ba kakuubye je we. Ga Kile wo Jomɔ pu kunni, wa da ja shonhɔɔ le pee na we.

¹⁰ Lee wuu na ne keree beeri xuli naye ni, Kile ya sipyii piimu jaha bulo ge, pee wuu na. Konho pu be di ba juwuuro ta Yesu Kirisa wo karijege ki baraga ni, p'i nooro nixhobaama be ta. ¹¹ Pe jomɔ pe ya sii tii fiinne, na je be tadanja:

«Wɛe bu wuye kan na xhu ni Yesu Kirisa ni, wɛe na ba jii sicuumɔ ta ni wu ni sanha.

¹² Wɛe bu la le wuye ni na gori yaha n'a daa wu ni, wɛe na ba bye ni wu ni wu saanra ti ni.

Ga wɛe bu zhe wu ni nijaa, wu be na ba wɛe she.

¹³ Wɛe bye wɛe di ya pye jomehere fee we, wee wa jomee fɔɔ tuun beeri ni.

Bani wee ya jomɔ yu, wu guri wu wuye kaala pee na we.»

¹⁴ M'a yaa m'a sipyii pu funjo tun pe jomɔ pe na, ma da yi yu m'a wari pu mu xuuni Kile wuu na na pu ganha ba dunni kafila wo jogana ye wuu na we. Lee ya yafin be jɔgi we, piimu p'a pu nuri ge, peefee wo mago pe jomɔ pe ya gyeege. ¹⁵ La le maye ni, ma da labye wu pyi xuuni fo ma labye wu kaa di daan Kile ni. Ma ganha bu shiige le labye wu ni we, ta wu pyi m'a jɔgi, ma da Kile wo can wu yere li pyi ni tiime ni. ¹⁶ Jomɔ pemu pu je junjo baa, ni pemu pu je pu ni n'a daa koo li je bejii-i ge, ta maye kaseri pee na tajogo ni. Bani sipyii piimu p'a pee jomɔ pu tuugo yu ge, la l'a fɔro pee wo Kile jii fyaara ti ni. ¹⁷ Pu jomɔ p'a kakara pyi ba wuugo noogo je we, kee kemu ki ma ba ma ceepuuro ti beeri xa ge. Pee sipyii pii pu wa Imene ni Fileti. ¹⁸ P'a fiin foro can koo li taan, na n'a daa fee pu pyi na xuene l'a pye xo. Lee funjo ni p'a sipyii pii wo n'a daa wu kyeege ni pee jomɔ pu ni. ¹⁹ Ga Kile ye pyaa ya puga kemu wo jidaa keme yaa xuuni ge, lee jidaa le da ja gyeege we; li na gori yaha wa li siime na. Pe jomɔ pe p'a ka lee jidaa li na na: «Kafɔɔ ya wu wo sipyii pu ce.» ni pe ni: «Sipyaa sipya wu je Kafɔɔ wo ge, wufɔɔ wu wu toogo wolo tifiire baa keree ni.»*

* 2:19 Zaburru 97:10

²⁰ Yee wa ma li naa fanhafɛɛ pugbɔyɔ ni, ma ma shɛ yagbegeye ya ta wà yee ya yàa ni sanni ni, ya d'a yàa ni warifyɛn ni; ga ya bɛ di jɛ wà yee ya yàa ni tige ni, ya d'a yàa ni cogo ni. Pɛrɛwa woyo ye, yee ma yaha cagbɔyɔ ye kaa na, yi saya na yaha cadiiye yi wo labye wu kaa na. ²¹ Ayiwa, sipya wemu bu laraga yaha ye kakuuyo ye mu, weefɔɔ na bye ba pɛrɛwa yanmuyo yi jɛ wɛ. Weefɔɔ na gbegele yaha Nunɔfɔɔ wu wo labye wu kaa na, wu nigbegeyahan na ba bye kasaan na tuuyo bɛeri bye kaa na.

²² Ayiwa Timote, lɛvɛɛ p'a se lakuunɔ kemu fɛni ge, sii kee na m'a kee yaha wà fɛfɛɛ. Piimu p'a Kafɔɔ peɛ ni fungɔnfige ni ge, m'a binne m'a tifire, ni n'a daa, ni taanɛɛɛɛ, ni naɛɛɛ shaa ni pee ni. ²³ Ma ganha ba ma na leni fungɔngɔ baa jomɔ, ni nunɔ baa jomɔ ni wɛ. Yoyo ye pee jomɔ pe ya gɔɔn. ²⁴ Na ta Kafɔɔ wo kapyebye di ya yaa w'a yogo kɔɔn wɛ. W'a yaa wu pye sipyisaama sipyii pu bɛeri mu. W'i da wu na já sipyii kalaa, wu bye ni loxulo ni. ²⁵ Piimu p'a wu jomɔ pu kaala ge, w'a yaa w'a peefɛɛ yeri ni lotaan ni, wu da pu leni kozaana ni. Bani la wa la ni Kile na já daajɛ pye k'a jé pu ni, kɔnhɔ pu bɛ di jɛri, p'i can wu cɛ. ²⁶ Lee funnɔ ni p'a puyɛ ta, na shɔ Shitaanni wo tifuugo ki na; bani Shitaanni w'a pee sipyii pii co wu wo tifuugo na, kɔnhɔ pu da wu nidaan pyi.

3

Konɔ taaxɔɔ li wo keree

¹ Ayiwa Timote, pe jomɔ pe yaha ma hakili na, m'a li cɛ na konɔ ki taaxɔɔ li ba nɔ, wee tuun wu na ba waha fo xuuni. ² Konɔ sipyii na ba bye nata fɛɛ. Pu na ba wari pye pu nanii; pu na ba naasanga pyi, na tabaara le puyɛ ni, na Kile mɛɛɛ kyɛɛgi. Pu da ba pu sefɛɛ na mɛhɛɛ conɛ wɛ; pu da ba cemɛ cɛ pu pyevɛɛ mu wɛ. Pu jate da ba nɔ Kile kaa la shishiin na wɛ. ³ Pu juyɔ na ba waha, pu da ba nunɔ naari wɛ. Pu na ba sipyii mɛyɛ kyɛɛgi. Pu da ba tɛhɛɛ yeri puyɛ na ceepuuro nidaan keree na wɛ, na jɛ yacoyo. Saama tuugo bɛeri kɔvɛɛ pu jɛ pii. ⁴ Pu na ba sipyii nɔhɔ yeri, na funvugo keree pyi. Tabaara na ba pu ji. Pu na ba pu nidaan keree funnɔ lo Kile na. ⁵ Pu na ba

puyɛ pye Kile jɛ fyaara sipyii sipyii naaga na, ga p'i da ba gbara Kile wo sefɛɛɛ ti na pu zɔlɔɔ pu na wɛ. Sii laraga yaha pee sipyii pii mu fɛfɛɛ!

⁶ Pii na ba jin pu ni piyɛyɛ ni, cɛɛ piimu wo fanha k'a cɛɛɛ, ni p'a jurumu niɛhɛmɛ pye toro, lakuunɔ tuugo bɛeri bɛ di jɛ pu funnɔ ni ge, p'a ganha na pee faanna na joni, na pu fungɔnyɔ jɛri. ⁷ Tuun bɛeri ni pee cɛɛ pu ma yu na lajɛ nivomɔ pee ya zhaa, ga p'i da ga já can wuyɛ pyaa tii jɛ bada wɛ. ⁸ Ba Zhanɛsi ni Zhanbiresi bi Kile tudunmɔ Musa kaala fo taashiinɛ li ni-i dɛ, lee kaalagana li na pii sipyii pii bɛ ya can wu kaala. Sipyii pu jɛ pii, piimu hakilee p'a kyɛɛgi ge, pu n'a daa wu bɛ di jɛ yaaga bɛ wɛ. ⁹ Ga pu wo keree ki da ga já zhɛ jaha na wɛ, bani sipyii pu bɛeri na ba li cɛ kadugo yiri na fungɔngɔ baa fɛɛ pu jɛ pii, ma na jo ba Zhanɛsi ni Zhanbiresi wuu l'a pa jɛ cɛgana lemu na wɛ.

Timote ya yaa wu wuyɛ yaha Kile wo jomɔ pu na

¹⁰ Ayiwa, Timote mu kunni ya sii na nɛ wo kalaa wu koo naari. M'a na naarigana li cɛ, ni na funnɔ shagana le, ni na n'a daa we, ni na loxulo le, ni na taanɛɛɛɛ ke, ni keree kiimu nɛ soro ge. Pye ba nɛ jɛ wɛ! ¹¹ M'a nɛ kanhama pu bɛeri bɛ cɛ, ni gberigberɛ keree kiimu bɛeri k'a pye nɛ na ge. Ta xɔnhɔ kanhama nɛ gba Ancɔsi kulo le, ni Ikone kulo le, ni Lisitiri kulo li ni? Kanhama tuugo keke k'a kori ni ki ya nɔ nɛ na-ɛ wɛ? Ga Kafɔɔ ya nɛ nunɔ wolo pee bɛeri ni. ¹² Mu shiin li wa, sipyaa sipya w'a giin wu da naari Kile jɛ fyaara ni xuuni, Yesu Kirisa wo kariɛɛɛ ki ni ge, sipyii na ba weefɔɔ kanha. ¹³ Ga sipyikuuyo ye ni nanmahara pyevɛɛ pii kunni, pee na ba se jaha na kakuuyo ni, na sipyii pii piinɛ ba puyɛ pyaa k'a piin piingana lemu na wɛ. ¹⁴ Mu kunni, m'a kalaa wemu ta, na wu co ni n'a daa can can wo wu ni ge, mayɛ yaha wee na. Bani sipyii piimu mu m'a wee kalaa wu ta ge, mayɛ pyaa k'a pee cɛ. ¹⁵ Mu ya Kile wo fɛfɛɛɛ Kitabuu pu jomɔ pu cɛ, fo ma nɔhɔpiire ti tuun wu ni. Pee jomɔ pe na já fungɔngɔ fɛɛɛ kan mu mu, na juwuuro bɛ kan ma mu ma n'a daa wu funnɔ ni Yesu Kirisa na. ¹⁶ Kile wo Kitabuu pu jomɔ pu

bɛɛri p'a foro Kile yɛ pyaa ni wu wo Fɛfɛɛrɛ Munaa li gbɔɔrɔ ni. Lee wuu na kuduun jɛ pu ni, p'a já sipya kalaa. P'a sipya jaagi bɛ sanha na wu yɛri koo nizaana ni, na wu taanni tifiɛre jaarigana ni; ¹⁷ kɔnhɔ sipyii piimu p'a Kile koo li jaari ge, pee di fa, pu kalaagana bɛ di jɔ. P'i da p'a gbegele yaha labye nizaama tuugo bɛɛri wo bye kaa na.

4

Kile wo Kafila wu yɛɛ le

¹ N'a da yi jo waha ma mu xuuni Kile ni Yesu Kirisa jaha tãan, wee wemu wu da ba kiiri kɔn wyii ni xuu pu bɛɛri na ge; jo wu wo guri ba wu wuu na, ni wu saanra ti wuu na, ² m'a Kile wo Kafila wu yɛɛ li pyi, ma da wu yu m'a wari. L'a pye taasaana la, l'a pye taakuunɔ la, ta wu yɛɛ pyi tuun bɛɛri ni. Ma da yu ni sipyii pu ni kɔnhɔ p'i jɛri, piimu bu nahana, m'a pee jaagi; ma da pu yɛri! M'a luu gbo, ma da pu kalaa! ³ Bani tuun wa w'a ma, sipyii pu funyɔ da ba bye p'a kalaa can can wo wu nuri nige wɛ. Ga pu na ba daha puyɛ pyaa wo jidaa keree fɛni, na karamɔgɔlɔɔ nijɛhɛmɛɛ shaa na daga na puyɛ shuuni. Pee na ganha na pu niwegee katangaa yɛ yu pu mu. ⁴ Pu na ba niwegee pari wolo can wu tãan, na ki kan giraya mu. ⁵ Mu kunni, mu wu já mayɛ na keree bɛɛri ni, m'a kanhama xu mayɛ ni, ma da Kile wo Jozaama pu yɛɛ li pyi; ma da Kile wo labye wu bɛɛri jɔ fani m'a byi.

Pɔli wo tafɛrɛ t'a nɔ ti tɛhɛnɛ na

⁶ Nɛ kunni ya jɛri saraga. Pu na ba kee saraga ki wolo tuun wemu ni ge, wee tuun w'a nɔ xɔ; nɛ xuduun w'a nɔ. ⁷ Nɛ bi zhaanra temu leni n'a daa wu funjɔ ni ge, nɛ la le naye ni na se ta. Nɛ na wo tafɛrɛ ti paa na nɔ ti tɛhɛnɛ na. Nɛ kori yaha n'a daa wu wo koo li ni. ⁸ Nɛ na ba saanra jɔdɔnɔ ta lemu li jɛ tiimɛ wuu ge. Kafɔɔ wemu wu jɛ tifiɛre kiiri kɔnvɔɔ ge, wee wu da ba li kan nɛ mu kɔnjɔ ki caxhɔgɔ. Ga w'a da ba li kan nɛ yɛ nigin mu wɛ; piimu p'a wu cabarja ki sigɛɛ ni taanjɛɛgɛ ni ge, wu na ba li kan pee bɛɛri mu.

Pɔli kafila wu taxɔgɔ

⁹ La le mayɛ ni m'a ba na yiri tɔvuyo na. ¹⁰ Demasi ya kuri nɛ fɛni bani ke kɔnjɔ ke

wo yanmuyɔ yɛ wo la k'a se ta wu na. W'a kari Tesaloniki kulo li ni. A Keresansi di gari Galasi fiige ki ni. Tite, a wee di gari Dalimasi fiige ki ni. ¹¹ Luka yɛ nigin wu jɛ ni nɛ ni naha. Ma ba ma, ma da ma ni Marika ni, wu na ba já na tɛgɛ na labye wu na. ¹² Nɛ Tishiki tun na kari Efese kulo li ni. ¹³ Ma ba ma, m'a doro Torowasi kulo li ni Karipusi yiri, nɛ na fadegbɔhɔ kemu yaha wà ge, m'a shɛ ki lɔ m'a ma ni Kitabuu pu ni; sɛɛyɛ wuu pii susu kaa l'a waha na mu.

¹⁴ Tudugoo Alɛkisandire ya kakuunɔ pye nɛ na fo li nigbɔɔ. Ga Kafɔɔ na ba wu saraa na bɛ ni wu kapyegɛɛ ki ni. ¹⁵ Ma bɛ w'a mayɛ kasɛri wu na, bani w'a wɛɛ jomɔ pu kaala ni kafugo ni xuuni.

¹⁶ Nɛ kari tɔɔɔɔɔɔɔɔɔ li ni, di zhɛ na fiin jo kiiri kɔnvɔɔ wu jaha tãan ge, sipya wa shishiin ya ta na nɛ tɛgɛ wɛ. Pu bɛɛri bi nɛ yaha na yɛ. Ga Kile wu lee yafa pu mu!

¹⁷ Kafɔɔ yɛ pyaa k'a nɛ tɛgɛ, na fanha kan nɛ mu, a nɛ já na Kile Jozaama pu yɛɛ li pyi li pyegana na. A Kile cɛbaalaa bɛɛri di pu logo. A nɛ shɔ cɛnri wu jɔ ki na. ¹⁸ Nɛ li cɛ jo Kafɔɔ na ba nɛ jɔnjɔ wolo kakuunɔɔ bɛɛri ni, na nɛ shɔ, na nɛ le wu saanra ti ni fugba wu ni. Pɛɛnɛ k'a dɛri wu na tuun bɛɛri ni fo gbee! Amiina.

Pɔli fɔ mujuu

¹⁹ Pirisili ni wu poo Akilasi shaari, ni Onezifɔri puga shɛɛn pu ni na nɛ pu shaari.

²⁰ Erasiti ya kori Korɛntɛ kulo li ni, nɛ d'a Torofimɛ yaha Milɛti kulo li ni, bani w'a yá.

²¹ La le mayɛ ni m'a ba na ta wiire ti sanha jé wɛ. Ebulusi ya ma shaari, ni Pudɛnsi, ni Linusi, ni Kolodiya, pee bɛɛri ya ma shaari. Cɛbooloo pu samaa bɛɛri bɛ ya ma shaari.

²² Kafɔɔ wu kori ma mu. Kile wu niimɛ kan yi bɛɛri mu.

Tite Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun Tite mu ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Tudunmɔɔ Pɔli w'a we sɛmɛ we tun Tite mu. Tite jɛ Yawutu wɛ, Gireki wu jɛ wii (Galasi Shɛɛn 2:1-3).

Tite jɛ Tudunmɔɔ Pɔli wo kalaapire ni wu kapyeyeyii Kile Jozaama pu wo yɛɛ li wo labye wu ni. Pɔli bi Tite tun kari Kile wo Jozaama pu yɛɛ li na Kireti fiige ki ni w'a egilizifomɔɔ pu tɛri (Tite 1:5).

We sɛmɛ we kakana nɔnɔ

Egilizi keree ya yaa na shɔɔnri shɔɔnrigana lemu na ge, Pɔli ya we sɛmɛ we tun Tite mu, na yɛɛ kan wu mu lee shizhaa na.

Sɛmɛ wu kafila nɔnɔ

Tite 1 Tite ya yaa na jahagbaa fɛɛ nizaamaa pu tenɛɛ tenɛgana lemu na egilizii pu ni ge.

Tite 2:1–3:11 Kiricɛɛn wo torogazaana konɔ puga funɔɔ ni.

Tite 3:12-15 Pɔli ya Tite fò waa sanha.

Pɔli fò mujuu

¹ Nɛ Pɔli wemu wu jɛ Kile wo kapyeyeyi ni Yesu Kirisa wo tudunmɔ ge, nɛ w'a we sɛmɛ we ka. Kile ya sipyii piimu jaha bulo ge, w'a nɛ tun na nɛ wu pee yiri di ba lenɛ n'a daa wu ni, di can wu shɛ pu na na bɛ ni Kile jii fyaara ni, ² kɔnhɔ jii sicuumɔ nixhɔbaama pu wo tadaɲa di bye pu mu. Kile ya kafineyɛ yu wɛ, wee w'a pee jii sicuumɔ pu jɔmɛɛ lɔ wɛɛ mu na ta konɔ nɔhɔ sanha zhan wɛ. ³ Tuun wemu jaha wu bi wii ge, ba wee tuun w'a pa nɔ wɛ, a wu pu shɛ wɛɛ na wu wo jomɔ pu ni. Pee jomɔ pe wo yɛɛ kaa li wa le nɛ kenɛ ni. Wù Shɔvɔɔ Kile w'a na tun na nɛ w'a pee yu sipyii pu mu.

⁴ Ayiwa, Tite mu mu nɛ we sɛmɛ we tun. N'a daa wemu w'a wù bɛɛri pinne ge, nɛ ja yɛ pyaa mu ya sii wee n'a daa wu funɔɔ ni.

Wù To Kile ni wù Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni janiɲɛ kan ma mu.*

Kapyenɛ kiimu k'a kan Tite mu ge

⁵ Ayiwa Tite, keree kiimu k'a kori shɔɔnri baa Kireti fiige ki ni ge, nɛ mu yaha wà kɔnhɔ m'a kee shɔɔnri. M'a egilizi jahagbaa fɛɛ pii shɔɔnri n'a daa fɛɛ pu tɛ ni, m'a pee tenɛ kulogoo ki bɛɛri ni n'a daa fɛɛ pu jɔnɔ ni, m'a li pye ba nɛ yi jo ma mu wɛ!

⁶ Jaagi xuu ya yaa na ta wa shishiin bɛ na pii sipyii pii ni wɛ. P'a yaa na pye cɛɛ nigin nigin cepee. Pu nɔhɔpiire ya yaa na pye n'a daa fɛɛ, ti ganha ba doroo torogaguunɔ na wɛ, t'i da ti na ti sefɛɛ jɔmɛhɛɛ conɪ. ⁷ Egilizi jahagbaa fɔɔ ya yaa na pye jaagi xuu baa, bani Kile wo kapyenɛ w'a byi. Wu ya yaa na pye jɔsanga fɔɔ wɛ, wu ya yaa na pye loyiridaan fɔɔ wɛ, wu ya yaa na pye singba, kelee kafugo sipya wɛ, wu ya yaa w'a wari shaa ni nanmahara ni wɛ. ⁸ Ga w'a yaa wu ta wu na nabuun kemɛɛ, wu bye kasaanjaa pyevɔɔ, wu bye fungɔngɔ fɔɔ, wu bye sipya wemu w'a tii ge, wu bye fɛɛfɛɛ Kile jaha tɔan, wu da jani wuyɛ na. ⁹ W'a yaa wu nɔrɔ yaha Kile wo Kafila wu na ma na jo ba w'a kalaa wu ni kalaagana lemu na wɛ, kɔnhɔ wu já w'a sipyii pu kalaa. Wu da pu yeri na bɛ ni kalaa can can wo wu ni. Piimu p'a nakaara ti pyi ge, wu da pee wo tapiinnɛ ki shɛɛ pu na.

Na jo ni karamɔgɔ-kafinejuu pu ni

¹⁰ Bani sipyii nɪnɛhɛmɛɛ pu ma diin na jɔnɔ baa jomɔ yɛ yu, na sipyii piinnɛ na yu na fo p'a cekɔɔnrɔ pyi ba Yawutuu pu jɛ wɛ. ¹¹ M'a yaa na pii sipyii pii jɔyɔ tɔ, bani kalaa wemu wu jɛ wu ya yaa p'a wu kaan wɛ ge, wee p'a gaan, na kpɔnponɔɔ kii wo n'a daa wu kyɛɛgi lee funɔɔ ni, tifire baa saraa fɛni. ¹² Pu Kireti shɛɛn yɛ pyaa wo fungɔngɔ fɔɔ wa ya jo na: «Kireti shɛɛn ya kafineyɛ yu tuun bɛɛri ni; pu jɛ ba yacoyo jɛ wɛ; saafɛɛ pu jɛ pii, pu yacerɛɛ di ya jini wɛ.» ¹³ Pee jomɔ pe di jɛ can. Lee wuu na, wa bu katiibaana la pye, li jo wu jii na, m'a yi jo waha, kɔnhɔ pu n'a daa wu bye baraga wo. ¹⁴ Pu ganha bu da daha Yawutuu pu wo giraya jomɔ pu fɛni wɛ. Piimu bɛ p'a can wu she ge, pu ganha bu daha pee bɛ wo jɔmɛhɛɛ ki fɛni wɛ.

* **1:4** We duba we jɛ Kiricɛɛn fò kangana.

¹⁵ Sipyii piimu zoloo pu je fεεfεε ge, yaŋmuyoo beeri yi je pee mu fεεfεε. Ga piimu zoloo p'a nɔrɔ, n'a daa di je pu mu-i ge, yaŋmuyoo beeri y'a nɔrɔ pee mu. Bani pu fungonyo ye, ni pu zoloo p'a nɔrɔ. ¹⁶ Pu m'a yu na pee ya Kile ce, ga pu kapyege di li shee na kafineye p'a yu. Tɔnbensipyii ni n'a she sipyii pu je pii, ali pu ya ja kiire be pye lemu je nizaana we.

Naarigana lemu l'a saha ni Kile wo kalaa wu ni ge

2

¹ Ayiwa, mu kunni Tite, yemu y'a sii saha ni kalaa can can wo wu ni ge, ta yee yu. ² Yi jo nɔhɔlee pu mu na pu tehenε yaha puyε na keree beeri ni, p'i baraga yaha puyε na, p'i bye fungonyo fεε. P'i baraga ta n'a daa, ni taanjeεge, ni loxulo ni!

³ Yi jo celeε pu be mu na pu be pu pu wo naarigana li pye l'i saha ni Kile jidaan ni. Pu ganha bu zojuuro yaha pu kapyenεε we, pu ganha bu singbaa yaha pu kapyenεε we. Yeriyeijomɔ pemu pu je nizaama ge, p'i da pee kaan, ⁴ kɔnhɔ pu da li shee cepiire ti na, na pu namaa ni pu nɔhɔpiire kaa ya yaa na dan pu ni. ⁵ P'i bye fungonyo fεε, p'i ja puyε na, p'i da pu puga ki kapyenεε ki beeri pyi ni zɔsaama ni, p'i da puyε tirige pu namaa mu. Kɔnhɔ wa shishiin ganha bu kafilakuumɔ ta di jo wá Kile wo jomɔ pu na we.

⁶ M'a pee jomɔ pe ninumɔ jo levεε pu be mu na pu fungonyo yaha puyε na keree beeri ni. ⁷ Muye pyaa k'a yaa na pye jaha sheshεε keree beeri ni, ma kapyege nizaanɔa funɔ ni. Ma da sipyii pu kalaa ni funvige, ni see jaha ni. ⁸ Ma da kafila can can wo kaan ma kalaa wu ni, wemu wu je wa da ja wu kaala-ε ge, kɔnhɔ wu pεen p'i zhiige, pu ganha bu kakuunɔ la shishiin ta di jo wu na we.

⁹ M'a yi jo buloo pu be mu na p'a puyε tirige pu kafεε mu keree beeri ni. P'i da pu jidaan keree pyi, pu ganha ba pu kaala we. ¹⁰ Pu ganha ba pu kafεε pu yaŋmuyoo luu we, p'i bye jomεheε fεε, p'i puyε yaha tadaŋa sipyii tuun beeri ni, kɔnhɔ sipyii di da baraga teri wu Shɔvɔɔ Kile wu wo kafila wu na.

¹¹ Bani Kile wo niime w'a wuyε she. Wee ni sipyii pu beeri wo juwuuro t'a fɔro.

¹² Wee niime wu baraga ni Kile ya wée kalaa, na yi yu wée mu na jaarigana lemu li je Kile jii fyaara baa ge, ni ke kɔnɔ ke wo lakuunɔ ke, na wée pu yee jɔ yaha. Na wu da jaari nijaa wo cana jii le ni ni fungongo fεε ni, ni tifiire, ni Kile jii fyaara. ¹³ Tadaŋa nizaanɔa ke ki wa wu mu ge, wu kee sige yani ki shɛduun wu pa nɔ ge, Yesu Kirisa wemu wu je wu Kilegbɔ ni wu Shɔvɔɔ ge, kee cana wee wo nɔrɔ wu da ba wuyε she. ¹⁴ Wee w'a wuyε kan, na xhu wée wuu na, kɔnhɔ wu wée shɔ kakuunɔɔ tuuyo beeri na, wu wu pye fεεfεε, wu wu pye wu wo sipyii, kɔnhɔ wu wuyε pɔ wu da kasaanɔa pyi tuun beeri ni.

¹⁵ Ta sipyii pu kalaa mu, ma da pu yeri. Wa bu nahana, m'a weefɔɔ jaagi na be ni Kile wo fanha ki ni. Wa shishiin ganha bu da ma fanha we.

N'a daa fεε p'a yaa p'a jaari jaarigana lemu na ge

3

¹ M'a n'a daa fεε pu funɔ to na p'a yaa p'a puyε tirige fiige ki jahagbaa fεε, ni ki fanhafεε pu mu; p'i da pu jomεheε conɔ. P'i gbegele yaha kapyege nizaanɔa bye kaa na tuun beeri ni. ² Pu ganha ba sipyii zoloo yu we, pu ganha ba yoyo kɔon we, p'i juyɔ peni ni sipyii pu beeri ni, p'i bye lotangaa fεε. ³ Bani taashiine ni, wée be pu bye fungonyo baa fεε, Kile jomεε cobaalaa, ni sipyii piimu p'a wuregi ge. Wée bi wuyε yaha keree beeri tuuyo wo jidaan kenε ni, ni xɔnhɔrɔ tuugo beeri, fo na she wée pye keree beeri wo buloo. Kuumɔ ni jepenwaa funɔ ni wée bi jaari. Wée bi sipyii pii kɔ, a pii be di wée kɔ.

⁴ Ga wu Shɔvɔɔ Kile wo saama pe, ni taanjeεge kemu ki je wu ni na jaha tii sipyii na ge, ba yee ya yiye she tuun wemu ni we, ⁵ a Kile di wée juyɔ wolo. Ga li wa kanna wée wo kapyege k'a tii na lee na w'a lee pye-e de. Wée jinaara t'a jé wu ni, lee na w'a wée shɔ. Fεfεεε Munaa l'a wée wuu, na wée shɔ, na wée pye wée ya sevono se, na jii sicuumɔ nivomɔ kan wée mu. ⁶ Kile ya Fεfεεε Munaa li tirige wée

na fo xuuni wù Shòvɔɔ Yesu Kirisa baraga ni, ⁷ kɔnhɔ wù já pye sipyitiimeε Kile naha taan wuyε pyaa wo niime wu baraga ni. Nii sicuumɔ nixhɔbaama pemu na w'a daa ge, wù já pa pee bε ta. ⁸ Ayiwa, pee jomɔ pe ya sii tii fiinneε, na tadanɔ xɔ. Nε funɔɔ ki wa m'a da yi yu xuuni m'a wari sipyii pu mu, kɔnhɔ piimu p'a dà Kile na ge, pee di la le puyε ni p'i da kapyegeε nizaanɔaa pyi. Lee l'a nɔ, lee ni sipya di wa kuduun taa bε.

⁹ Ga ma ganha da mayε yaha nɔnɔ baa nakaara te na wε, ni taashiine li wo sipyii meye yi wo nakaara, ni jonɛheε ni yoyo yemu p'a yirige Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu keree na ge. Ma ganha bu mayε le le la shishiin ni wε, bani kuduun wa lee la shishiin ni wε, kanɔɔ bε di wa li na wε. ¹⁰ Piimu p'a sipyii pu piinneε na pu waagi ge, ma bu wee wa shi yeri na nɔ tɔɔnii shuun na, wu bye w'i ya yee logo wε, laraga kɔn wu na. ¹¹ Bani m'a li cε na jo sipya wu nε wii wemu ya foro Kile koo li ni ge. Jurumu w'a byi wemu na ba Kile wo kiiri wu nɔ wu na ge.

Pɔli ya yeε lemu kan kurogo ki na sanha ge

¹² Di ba Aritemasi tun ma mu tuun wemu ni kelee Tishiki, m'a fyaala pa na nɔnɔ ciri Nikopolisi kulo li ni, bani na funɔɔ ki wa di ba shε wiire ti tuun wu pye wà. ¹³ Zenasi wemu wu nε sipyii tεgeɔɔ kiiri na ge, hakili yaha wee ni Apɔlɔsi na, m'a pu tεge nɔagoo li na, kɔnhɔ yaaga ganha shε pu kuunɔ wε. ¹⁴ Wée bε wo cebooloo pu ya yaa na pye kanɔɔ baa wε. P'a yaa na puyε taanni kasaanɔaa pyegana ni, kɔnhɔ p'i já pii tεge.

¹⁵ Piimu bεeri pu wa naha ni nε ni ge, pu bεeri ya ma shaari. Wù kaa ya dan piimu ni n'a daa wu wo koo ni ge, m'a pee bεeri shaari!

Kile wu niime kan yi bεeri mu.

FilemƆ TudunmƆƆ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun FilemƆ mu ge

Jɔgɔ wu jɛ FilemƆ wɛ?

Kolose shɛn wu jɛ FilemƆ, na jɛ sanha li see sipya wa. Pɔli w'a Yesu Kirisa wo Jozaama pu jo wu mu, a wu pu logo, na dɔ pu na, na bye n'a daa fɔɔ. Wee kaban n'a daa fɛɛ p'a bi puyɛ pinnɛɛ na Kilɛ pɛlɛ. Tuun wemu ni Pɔli bye Oromɛ ni wu kaso lezhiinɛ li ni ge, wee tuun wu ni w'a we sɛmɛ we ka na tun FilemƆ mu. We sɛmɛ we ni Kolose shɛn wo wu taatunɔɔ ya laha kiyɛ na wɛ.

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Bulona wa bye FilemƆ mu wu mɛgɛ di jɛ na Onɛzimu, wee bi kakuunɔ la pye, na baa. Taashiinɛ li ni bulo bɛɛri w'a paa ge, pu bu wu ta co, pu bi da jɔ wu gbo bɛ.

Ba w'a paa wɛ, na shɛ saha ni Pɔli ni Oromɛ kugbɔɔ li ni, a wee di Kilɛ Kafila jo wu mu, a w'i dɔ Yesu na, na bye Kiricɛn. A wu Pɔli tɛgɛ a p'i ganha na Kirisa wo Jozaama pu yu. A Pɔli di li ta l'a pɔrɔ Onɛzimu wu kuri pa wu kafɔɔ FilemƆ mu, p'i ba bɛ, p'i bye shiizhan. A w'i yi jo FilemƆ mu na wu ganha bu kakuunɔ la shishiin pye Onɛzimu na wɛ, ga na wu wu co Kirisa wo karijɛɛgɛ ki ni ba wu ceboro jɛ wɛ. Onɛzimu mɛgɛ ki kɔri wu jɛ na: «Kajɔɔ». Ga w'a pa wuyɛ yaha «Kajɔɔ baa» FilemƆ mu tuun wa funɔɔ ni. Ga Pɔli ya li shɛ FilemƆ na na wu kajɔɔ wa wee Pɔli mu, na jɛ FilemƆ bɛ mu nimɛ (FilemƆ 1).

Pɔli ya li shɛ we sɛmɛ we ni na buloo ni pu kafɛɛ bɛɛri pu jɛ nigin, na pu bɛɛri pu jɛ cebooloo Kirisa wo karijɛɛgɛ ki ni. Pɔli ya li sha FilemƆ mu na wu sɔɔ Onɛzimu na, wu wu co ba wu ceboro ni wu taanɔɔ jɛ wɛ.

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔɔ

FilemƆ 1-3 Pɔli fɔ ni wu baraga daha mujuu.

FilemƆ 4-7 Pɔli ya FilemƆ wo n'a daa wu sɔ.

FilemƆ 8-22 Pɔli ya FilemƆ kemɛ jɛɛri Onɛzimu keree na.

FilemƆ 23-25 Pɔli ni wu taanɔɔinɛ fɔ mujuu.

Pɔli fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli we p'a le kaso ni Yesu Kirisa wo mɛgɛ ki kaa jo na ge, nɛ ni na ceborona Timote, wɛɛ p'a we sɛmɛ we tun wu labyejii, wu taanɔɔii FilemƆ mu. ² N'a daa fɛɛ piimu p'a puyɛ pinnɛɛ ma puga ki ni ge, na wu tun pee bɛ mu, na wu tun wu ceboroshɔ Afiya mu. Wu ceborona Arishipi wemu w'a kanhama pu jaa ni wu ni shiizhan labye wu fɛni ge, ni wee bɛ.

³ Wu To Kilɛ ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni japijɛ kan yi mu.*

Pɔli ya FilemƆ wo taanɔɔɛgɛ ke ni wu n'a daa wu kaa logo

⁴ Na ceborona FilemƆ, nɛ ba da Kilɛ jɛɛri tuun bɛɛri ni, nɛ ma na fungɔngɔ yaha mu na, na baraga taha wu na mu wuu na. ⁵ Bani mu ya dɔ Kafɔɔ Yesu na dagana lemu na ge, na n'a daa fɛɛ pu bɛɛri co ni taanɔɔɛgɛ kemu ni ge, yee bɛɛri ya nɔ nɛ na. ⁶ Lee wuu na, nɛ Kilɛ jɛɛri mu mu, kɔnhɔ n'a daa wu wo karijɛɛgɛ ke k'a wu pinne ni ma ni ge, la di fara kee na. Lee di bye kajunɔ, kasaanjaa kiimu bɛɛri ki wa wu mu wu jiiifɛɛɛ ti ni Kirisa ni ge, m'a kee bɛɛri cɛ. ⁷ Na ceborona FilemƆ, taanɔɔɛgɛ ke ki wa mu ni ge, k'a lowaa le Kilɛ wo nagoo pu bɛɛri ni. Lee ya nɛ funɔɔ taan, na nɛ luu jini fo xuuni.

Onɛzimu wemu wu bye FilemƆ wo bulo ge, Pɔli ya FilemƆ jɛɛri wee wo keree na

⁸ Lee wuu na, na ceborona, keree kiimu bɛɛri mu ya yaa na pye ge, Kirisa wo karijɛɛgɛ ki funɔɔ ni, nɛ bi da jɔ mu karamu mu wu ki pye. ⁹ Ga yani nɛ wu lee pye ge, nɛ yaa na mu jɛɛri taanɔɔɛgɛ ki wuu na. Nɛ Pɔli, nɛ jɛri nɔhɔlɛ, lee na laha wɔ, nɛ jɛ kaso ni Yesu Kirisa mɛgɛ ki wuu na. ¹⁰ Onɛzimu wo shizhaa na n'a da ma jɛɛri. Kirisa wo karijɛɛgɛ ki funɔɔ ni w'a jɛri ba nɛ ja jɛ wɛ, kaso gbaha ki ni naha. Onɛzimu mɛgɛ ki kɔri wu jɛ kajɔɔ. ¹¹ Nɛ kunni ya cɛ na jo wu ya yaaga jɔ mu na taashiinɛ li ni wɛ. Ga nimɛ, nɛ fara mu na, w'a keree jɔgi wɛɛ bɛɛri na. ¹² Lee wuu na, n'a da wu yaha zhe ma yiri. W'a jɛri ba nɛyɛ pyaa munaa

* **1:3** We duba we jɛ Kiricɛn fɔ kangana.

shige ƚε wε. ¹³ Nε kunni la bye di wu yaha naye tãan naha. Kile Jozaama pemu wuu na di ƚε kaso wu ni ge, wu bye wee ma tεge, wu da kapyenεε pyi na mu. ¹⁴ Nε funɲɔ wa di kaa la shishiin pye lemu ya bε ma mu wε. Nε funɲɔ wa di ma karamu le kasaana le wo bye na wε. Ga nε funɲɔ wa li bye di she da w'a pye mayε pyaa ɲidaa.

¹⁵ Ma na zhe li ta mu ni Onεzimu ya laha yiye na jεεε ye nigin funɲɔ ni, kɔnhɔ wu guri pa nɔ ma na, wu gori yaha ma mu gbee. ¹⁶ Ga nime, wu ƚε nago kanna bulo wu ƚε sanha wε. Wu tayerege ya peεε bulo wogo na. Wu co ni taanƚεεge ni, m'a wu co ma ceboro. Wu kaa kunni ya dan nε ni fo xuuni, ga wu kaa kuuni ya yaa na dan mu ni na toro nε tãan, bani sipya wu ƚε wii, na nɔhɔ pye Kirisa wo.

¹⁷ Wee tuun wu ni, ma bu da m'a sii na nε wii ma ɲɲii ye pyaa pyaa, m'a yaa ma Onεzimu co ba ma da naye pyaa ki co wε.

¹⁸ Li bu she da nago w'a kaa la kyεεgi ma mu, kelee ma foo ƚε wu na, lee yaha nε kace na. ¹⁹ Nε Pɔli ye pyaa k'a ye ka na kenε ki na jo nε na ba lee beeri foo tɔ ma mu. Nε foo le li wa ma na ge, nε funɲɔ wa nago di ma funɲɔ tirige ni lee kaa ni wε. Lee foo le, lee ƚε muye pyaa kee. ²⁰ Na ceborona, n'a ma ƚεeri ma ɲɔ mayε na, m'a le kasaana le pye na mu Kafɔɔ wuu na. Ʋɔ mayε na m'a na funɲɔ ɲiɲε, kariƚεεge kemu ni wu wa Kirisa ni ge, kee mεge na. ²¹ Nε dā li na nago nε bu kaa lemu ƚεeri mu mu, mu na lee pye nε mu; lee wuu na nε ye ka na tun mu mu. Nε dā li na sanha nago keree kii nε jo mu mu ge, mu na kee beeri pye fo na doro bε nε wo nijogoo ki tãan.

²² Ayiwa, lee kadugo na m'a tashɔngɔ ka keree pye na mu, bani nε dā li na yi wo ƚεεge ki funɲɔ ni jo pu na ba na yaha yi mu caɲa ka.

Pɔli ni wu taanɲiineε fò mujuu

²³ Na kaso leɲii Epafirasi we wu ƚε kaso ni Yesu Kirisa mεge ki wuu na ge, wee ya ma shaari. ²⁴ Na labyenii pusamaa bε, Marika, ni Arisitaaki, ni Demasi, ni Luka, pee beeri ya yi shaari. ²⁵ Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime kan yi mu.

Heburuu Seme wemu w'a tun Heburuu shi wu mu ge

Mii we seme we d'a yiri we

Wèe ya ta we seme we kavoo tii ce we. Ga l'a fiinne na wu kavoo wu bi Girekii jomɔ pu ce xuuni, na Yawutuu kalɛgeɛ ki be ce, na Kariɲeege Nɔmɛɛ Nilɛɛ li be ce xuuni.

M'a jo Heburuu la, ma shiin ya jo Yawutuu la, yi beeri ne nigin. Yawutu wu bye wii wemu ya da Yesu Kirisa na ge, bani w'a yu na «wèe sefɛlɛɛ» (Heburuu 1:1). N'a daa fɛɛ nizhiilee pu baraga ni w'a Kile Jozaama pu ta (Heburuu 2:3).

We seme we kakana ɲunɔ

Yawutuu piimu p'a bi giin p'i guri Yesu nɔhɔ ni, p'i ba daha Yawutuu wo kalɛgeɛ ki fɛni sanha ge, pee mu w'a we seme we tun, kɔnhɔ p'i gori yaha Yesu wo n'a daa wu ni. Ga wèe ya ce xuu weke wuu mu w'a wu tun we. A wu li she pu na na Yesu ya ye ɲanmuyɔ yi beeri na.

Kile Jomɔ yere l'a pye we seme we wo funɲɔ jomɔ pe. Ga, a p'i seme nifɛnhɛne la ka na fara pu na.

Seme wu kafila ɲugbɔyɔ

Heburuu 1–2 Kile tudunmɔ wu ne Kile Ja we. W'a ye melekeɛ na.

Heburuu 3:1–4:13 Kile Ja w'a ye Kile tudunmɔ Musa na.

Heburuu 4:14–7:28 Kile Ja wu ne saraya ɲaha shɔɔnriwɔɔ nijeme.

Heburuu 8:1–9:28 Kile ya kariɲeege nivonɔ kemu tenɛ ge, kee ya ye nizhiige ki na.

Heburuu 10:1-18 Kile Ja wu saraga k'a ye Musa wo saliya wu woyoyi na.

Heburuu 10:19-39 Na samɔhɔrɔ ni lowaa ta n'a daa wu ni.

Heburuu 11:1–12:13 Wù sefɛlɛɛ piimu p'a pye n'a daa wu wo namaa pu ge.

Heburuu 12:14–13:21 Yemu y'a jo waha ge, ni fundogo jomɔ, ni duba.

Heburuu 13:22-25 Seme nifɛnhɛfɛnhɛne ni fò mujuu.

Kile ya yu ni wèe ni wu Ja Yesu Kirisa gbɔɔrɔ ni

¹ Kile ya jo ni wèe sefɛlɛɛ pu ni taatoronɔ li ni tɛɛgeɛ niɲɛhɛɲɛɛ ni; ni joganɲaa niɲɛhɛɲɛɛ ni, Kile tudunmɔ pii ɲɔ na. ² Ga nime, ye cazaya ye na w'a wu jomɔ pu kan wu Ja wu mu wu jo wèe mu. Wee Kile ya tenɛ na pye ɲanmuyɔ yi beeri wo cɛn lɔwɔɔ. Wee gbɔɔrɔ be ni w'a konɔ yaa. ³ Wee ne Kile wo nɔɔrɔ wu w'a ɲi ge, wu ni Kile keree ki ne nigin. ɲanmuyɔ yi beeri yi ne wu sefɛere jomɔ pu gbɔɔrɔ ni. W'a sipyii je na yeege pu jurumu wu ni, na diin Se Beeri Fɔɔ To Kile kanige ce fugba wu ni.

Yesu Kirisa ya ye melekeɛ pu na

⁴ Kile Ja w'a ye melekeɛ pu na fo xuuni, bani Kile ye pyaa ya mege kan wu mu kemu k'a ye fo xuuni pu woyoyi na ge. ⁵ Kile ya ta meleke wa shishiin pye na: «Mu ne ne Ja, ne mu pye na Pya niɲaa we.»? W'i ya ta meleke wa pye na: «Ne na ba bye ma To, m'a bye ne Ja we.»? ⁶ Na fara lee na, Kile ya wu Ja nigin wu tun konɔ na tuun wemu ni ge, na jo: «Melekeɛ pu beeri p'a wu pɛle.»*

⁷ Ye w'a jo wu melekeɛ pu shizhaa na ge, yee ye:

«Tudunmɔ pu ne pii, na ne kapyebyii,

W'a pu ɲeri kafɛge; na pu ɲeri nanɲɛ.»*

⁸ Ga ye Kile ya jo wu Ja wu shizhaa na ge, yee yi wa me:

«Mu ne Kile, ma saanra ti da ga xhɔ bada we.

Mu wo fanha ki publiin le, tiime publiin li ne lii.

⁹ Keree kiimu k'a tii ge, kee k'a dan mu ni, katiibaana ya dan mu ni bada we.

Lee wuu na ma Kile w'a ma ɲaha bulo, na wu fundanga sinme pu le ma ɲunɔ ni,

pee pemu p'a li sheɛ na m'a ɲeri saan ge.

A wu ma pye m'a ye ma kaafɛɛ na.»*

¹⁰ Kile ya jo Kirisa shizhaa na sanha na:

«Kafɔɔ, mu w'a ɲinɛ nɔhɔ shan fo taashiine li ni.

Muye pyaa keye y'a fugba wu be yaa.

* 1:5 Zaburuu 2:7; 2 Samuweli 7:14
Zaburuu 45:7-8; Ezayi 61:3

* 1:6 Dutɛrenɔmɛ 32:43; Zaburuu 97:7

* 1:7 Zaburuu 104:4

* 1:9

11 Ye yaŋmuyo ye beeri yi da ba doro,
ga mu kunni na ba bye ma tateenge ni
fo gbee.

Yi beeri na ba le
ba faɲa ya legi legana lemu na we.

12 Ma na ba yi kuri ba p'a fuugo kurulo we.
Yi na ba jeri ba sipya ya falenje jeri we.
Ga mu kunni, mu wa ma siime na,
tehenε be di wa ma caɲa jehεε na we.»*

13 Ayiwa, Kile sanha yi jo ɲa meleke wa mu
bada we na:

«Tiin saanra tateenge ki ni na kanige ce,
fo di ba ma peen pye
ma jidahaa tatahaɲa.»*

14 Melekeε ɲe jɔgɔ ye we? Pu beeri pu ɲe
munahaa, tudunmɔɔ pu ɲe pii. Sipyii piimu
pu da ba shɔ ge, Kile ya melekeε pu tunni pu
na pee tɛri.

2

1 Ayiwa lee wuu na, keree kiimu wɛe ya
logo ge, wɛe ya yaa na wu funɔ yaha ki na
xuuni, kɔnhɔ wu funɔ ganha da wɔ wu ki
yaha we, 2 Bani melekeε p'a jomɔ pemu jo
ge, pee ya pye can; piimu ya ta pee jomɔ pu
wii yaaga we, kelee piimu p'a she pu ni ge,
Kile ya pee beeri saraa na be ni pu kapyegεe
ni. 3 Ayiwa, Kirisa ya wɛe shɔ shɔgana lemu
na ge, Kafɔ ye pyaa k'a pye shenshiime na
tee juwuuro ti kaa jo. Lee kadugo na, wu
kalaapiire ti t'a pu logo ge, a pee di pu jo
finnε wɛe mu. Ayiwa, wu bu le yaha jaha
kaa, shɔgana leke na wɛe di da ba sii zhɔ
pee kanhama pu na we? 4 Kile ye pyaa ya
li she na pee jomɔ pe ɲe can. A w'i sefεεε
kan wu kalaapiire ti mu p'a ɲaha sheshεεε
ni kagbɔhɔɔ ni kakanhaɲaa tuuyo nɲehεye
pyi. W'a Fεfεεε Munaa li wo loolodahaa ki
be kan pu mu be, na be ni wuyε pyaa jidaan
ni.

*Yesu Kirisa gbɔrɔ ni sipya ya juwuuro
taa*

5 Ayiwa, kobaɲa kemu kaa wɛe ya yu ge,
Kile ya ta kee wo ɲunɔ fεεε ti kan melekeε
pu mu we. 6 Ga l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Sipya ɲe ɲaha
fo mu w'a ma funɔ shaa ni wu ni we?

Sipyiyawyii ɲe ɲaha
fo mu w'a li kasεεε pyi we?

7 M'a wu cεεε na foro
melekeε pu taan jeri funɔ ni.

M'a nɔrɔ ni peεεε tɔ wu ɲunɔ ni
na pye wu saanra ɲudɔnɔ.

8 M'a yaŋmuyo yi beeri kuu wu kan.»*

Ayiwa ma bu logo na Kile ya «yaŋmuyo
yi beeri» kuu wu kan, lee kɔri wu ɲe na
yaŋmuɲɔ ka shishiin ɲe kuubaa wu mu we.
Ga lee be na, wɛe sanha yaŋmuyo yi beeri
ɲa y'a kuu wu mu we. 9 Ga Yesu wemu w'a
cεεε na foro melekeε pu taan jeri funɔ
ni, kɔnhɔ wu xhu sipyiiire ti beeri wuu na
Kile wo niime wu gbɔrɔ ni ge, nime wee ya
nɔrɔ ni peεεε ta, bani w'a xu wo kanhama
pu soro.

10 Ayiwa can na, we w'a yaŋmuyo yi
beeri yaa, ni yaŋmuyo yi beeri ya yaa wu
wuu na ge; l'a be To Kile mu wu Yesu pye
ɲunɔfɔgbɔ nijeme jaagi baa wo wu kan-
hama pu gbɔrɔ ni. Kɔnhɔ shenɲehεmεε di
bye Kile nagoo, p'i jε wu nɔrɔ wu ni. Bani
Yesu wu ɲe pu juwuuro ti ɲunɔfɔ. 11 Yesu
wemu w'a sipyii jii na wo pu jurumu ni ge,
wee ni wu sipyii pu beeri To wu ɲe Kile.
Lee wuu na, li ya ta pye shiige wu mu w'a
pee pyi wu cebooloo we. 12 Lee wuu na w'a
jo:

«Kile, n'a da ma mεge ki yiri na cebooloo pu
mu,
di ma masɔɲɔ yogo cee na sipyii pu
beeri nii na.»*

13 A wu Kile pye sanha na:

«N'a da mu pye na tadanɔ.»
Na nɔhɔ jo sanha na:

«Kile ya nagoo piimu kan ne mu ge,
ne ni pee piiri shiizhan.»*

14 Ayiwa, sipyii p'a pye Kile nagoo pee,
lee wuu na Yesu be ya pye sipiyawyii.
W'a pye mu kɔnhɔ wu xu wu gbɔrɔ ni,
xu sefεεε te ti ɲe Shitaanni kenε ni ge, tee
di gyεεgi. 15 Xu ɲii fyaara ya piimu pye
Shitaanni wo buloo pu shi wu caɲa jehεε
ki beeri funɔ ni ge, kɔnhɔ wu pee be ɲunɔ

* 1:12 Zaburru 102:26-28
Ezayi 8:17-18

* 1:13 Zaburru 110:1

* 2:8 Zaburru 8:5-7

* 2:12 Zaburru 22:23

* 2:13

wolo. ¹⁶ Can na Yesu ya ta pa di ba melekere pu shɔ-ɛ dɛ! Ga Ibirayima nagoo w'a pa shɔ. ¹⁷ Lee wuu na li waha l'i waha, w'a yaa na pye sipiyawyii pyegana beeri na, kɔnhɔ wu bye pu saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo juɔɔfɔgbɔ, wemu w'a juɔɔ naari, na jɛ jɔmɛɛ fɔɔ Kilɛ wo labye wu ni ge. Kɔnhɔ wu sipyii pu wo jurumu wu foo tɔ.

¹⁸ Ayiwa, piimu p'a gana nɔwuuro kenɛ ni ge, wu na jɔ pee tɛge nimɛ. Bani wuyɛ pyaa ki bɛ ya jɛ nɔwuuro ni kanhama ni.

3

Kirisa ya ye Kilɛ tudunmɔɔ Musa na

¹ Lee wuu na, na cebooloo Kilɛ ya yee piimu yiri, na yee pye wu fɛfɛɛɛ sipyii fugba wu wo jɔɔɔɔ ki kaa na ge, nɛ funɔɔ ki jɛ wu wu funyɔ yaha nidoyo Yesu na; Kilɛ ya Yesu wemu pye wu tudunmɔɔ, ni saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo juɔɔfɔgbɔ wɛɛ wo n'a daa wu shizhaa na ge, ² Kilɛ w'a wu tenɛ wee labye wu na, a w'i bye jɔmɛɛ fɔɔ ba Musa ya pye jɔmɛɛ fɔɔ wu labye wu ni Kilɛ puga ki ni wɛ. ³ Ga Yesu ya yaa ni pɛɛɛɛ ni na ye Musa na, bani puga yaavɔɔ ya pɛɛɛɛ taa na ye puga kiyɛ pyaa na. ⁴ Puga beeri, sipya wu jɛ ki yerɛɛɛɛɛ, ga yanmuyɔ yi beeri yerɛɛɛɛɛ di jɛ Kilɛ. ⁵ Kilɛ tudunmɔɔ Musa kunni ya pye Kilɛ wo kapyebye, wemu w'a kapyɛɛɛ ki pye ni jɔmɛɛ fɛɛɛɛ ni Kilɛ wo puga ki ni ge. Kilɛ bu jomɔ pemu jo w'a pee jo sipyiiire ti mu. ⁶ Ga Kirisa ya pye Kilɛ Ja wemu w'a pye jɔmɛɛ fɔɔ ge. W'a tiin Kilɛ puga ki ni, na bye yanmuyɔ yi beeri juɔɔ ni. Wɛɛ pu jɛ kee puga ke; wɛɛ funyɔ y'a taan jo n'a daa we ni tadaɔa kemu wa wɛɛ mu ge, wɛɛ ya yaa na la le, na gori yaha kee na fo taaxɔɔ le.

Nmɔɔ lemu l'a gbegele yaha Kilɛ wo sipyii pu mu ge

⁷ Lee na Fɛfɛɛɛ Munaa ya jo:
«Yi bu Kilɛ jomɔ pu logo nɔɔa,

⁸ yi ganha bu da niwegee waha,
ba yi sefɛɛɛ p'a li pye
pu wo n'a she wu tuun wu ni siwaga ki ni wɛ.

⁹ Wee xuu wu ni yee sefɛɛɛ p'a jo
p'i nɛ Kilɛ taanna wii,

na ta pu d'a nɛ kapyegɛɛ ki na,
fo na she nɔ yee kelɛɛ shishɛɛɛ (40) na.

¹⁰ Lee wuu na, nɛ luu ya yiri pu tɔan;
a nɛ jo: «Pu funɔɔ keree k'a pu piinɔɔ
tuun beeri ni;
nɛ giin p'i na koo lemu cɛ ge,
pu ya lee cɛ wɛ.»

¹¹ Lee wuu na, nɛ luu ya yiri xuuni, a nɛ gaa jo:
«Pu da ga ba jɛ nɛ wo nmɔɔ li ni bada
wɛ.»*

¹² Na cebooloo, y'a yiyɛ kasɛri, n'a daa baara zɔguunɔ ganha bu da wa shishiin ni, wu zhe Kilɛ jɔɔ wo wu ni wɛ. ¹³ Ga y'a yiyɛ yɛri caya beeri, nɔɔa na jɔ caya yemu beeri na ge, kɔnhɔ jurumu ganha bu da yee wa shishiin piinɔɔ wu yi niwegee pye ki waha wɛ. ¹⁴ Tadaɔa kemu wɛɛ ya ta fo taashiinɛ li ni ge, wɛɛ bu la le wuyɛ ni na gori yaha kee tadaɔa ki na fo na she nɔ li tɛhɛnɛ na, wee tuun wu ni wu na bye Yesu wo kariɔii. ¹⁵ L'a ka Kilɛ Kafila wu ni na:

«Yi bu Kilɛ jomɔ pu logo nɔɔa,
yi ganha bu da niwegee waha,
ba yi sefɛɛɛ p'a li pye
pu wo n'a she wu tuun wu ni si-
waga ki ni wɛ.»*

¹⁶ Ayiwa, piike pu d'a Kilɛ jomɔ pu logo, na nɔhɔ n'a she le puyɛ ni wɛ? Kilɛ tudunmɔɔ Musa ya piimu beeri naha co na foro Misira fiige ki ni ge, ta pee bɛ wɛ? ¹⁷ Piike tɔan Kilɛ luu d'a yiri fo yee kelɛɛ shishɛɛɛ (40) wɛ? Piimu p'a jurumu wu pye na xhu siwaga ki ni ge, ta pee bɛ wɛ? ¹⁸ Kilɛ ya kɔa li na na jɔɔɔ ni jɔɔɔ wu jɛ pee da ga ba jɛ wee wo nmɔɔ fiige ki ni-i wɛ? Piimu p'a wu jomɔ pu logo na nɔhɔ n'a she le puyɛ ni ge, ta pee bɛ wɛ? ¹⁹ Lee l'a li pye wɛɛ ya li na, pu n'a daa baara ti wuu na pee ya ta jɔ jɛ Kilɛ wo nmɔɔ fiige ki ni wɛ.

4

¹ Ayiwa, Kilɛ ya jɔmɛɛ lɔ wɛɛ mu na wɛɛ na ba jɛ wu nmɔɔ li ni. Lee wuu na, w'a wuyɛ kasɛri xuuni, kɔnhɔ wa shishiin ganha da bye jebaa li ni wɛ. ² Bani Kilɛ Jozaama p'a jo wɛɛ mu ba p'a jo pee mu jogana lemu na wɛ. Ga jomɔ pe pee ya logo ge, pee ya ta yafin bɛ jɔ pu na wɛ. Bani pu

* 3:11 Zaburuu 95:7-11 * 3:15 Zaburuu 95:7-8

logovɛɛ ya ta pu co ni n'a daa ni wɛ. ³ Ba Kile ya yi jo jogana lemu na wɛ na:

«Nɛ loyire wo ya kàa jo pu da ga ba jé
nɛ wo ɲmɔnɔ li ni bada wɛ.»*

Ga wèe piimu p'a dà Yesu na ge, wèe kunni na ba jé lee ɲmɔnɔ li ni. Kile ya wu ɲmɔnɔ li kaa jo fo tuun wemu ni wu labye w'a fa konɔ ki yaaduun wu ni ge. ⁴ Bani y'a jo Kile Kafila wu ni cana gbarashuun wogo ki shizhaa na na:

«Kile ya wu labye wu xɔ wá
cana gbarashuun wogo ki na,
na ɲmɔ cana gbarashuun wogo ki na.»*

⁵ Kile ya jo sanha na: «Pu da ga ba jé nɛ wo ɲmɔnɔ li ni bada wɛ.»

⁶ Ayiwa, piimu p'a fɛnhɛ Kile Jomɔ pu logo ge, pee ya ta jé lee ɲmɔnɔ li ni wɛ, bani pu ya ta dà Kile na wɛ. Wee tuun wu ni piitiilee p'a yaa na jé lee ɲmɔnɔ li ni. ⁷ Lee wuu na Kile ya cana katii tenɛ sanha, kee ɲɛ «Nijaa». W'a fɛnhɛ ye jo saannaa Dawuda ɲɔ na fo l'a mɔ, yee yemu y'a jo xɔ naha bɛ ge na:

«Yi bu Kile jomɔ pu logo nijaa,
yi ganha bu da niwegee waha wɛ.»*

⁸ Ayiwa, Zhozuwe da bi sii já ɲmɔnɔ li kan Izirayeli nagoo pu mu, Kile bi da jo nige cana katii shizhaa na wɛ. ⁹ Lee na ba Kile ya ɲmɔ cana gbarashuun wogo ki na ɲmɔgana lemu na wɛ, lee ɲmɔnɔ li tuugo k'a gbegele yaha sanha Kile sipyii pu mu. ¹⁰ Bani wemu w'a jé lee ɲmɔnɔ li ni ge, wee bɛ ya ɲmɔ wu labye wu na, ba Kile ya ɲmɔ wɛ. ¹¹ Lee na, wù la le wù jé lee ɲmɔnɔ li ni, kɔnhɔ wa shishiin ganha bu da n'a she pyevɛɛ pu ni wɛ.

¹² Bani Kile Kafila wu ɲɛ ɲli wo ni baraga wo. Wu ɲɔ ya taan na ye ɲɔyɔ shuun ɲmɔ na. Wu na já sipya su wu zɔ na, fo na she nɔ wu munaa tehɛnɛ na, na nɔ wu yatɛnzogoyo ni semɛɛ pu na. W'a sipyii funzhakeree ni pu funɲɔ keree suguri, fo na ki cɛni. ¹³ Kile wo yayaaga ka shishiin ya ɲmɔhɔ wu na wɛ. Kile wemu ɲaha tãan w'à da ba fiin jo ge, yanmuyɔ yi bɛɛri yi ɲɛ kpɛɛngɛ na wee ɲaha tãan tanmɔhɔnɔ baa.

Yesu wu ɲɛ saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo ɲunɔfɔgbɔ we

¹⁴ Saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo ɲunɔfɔgbɔ wu ɲɛ wèe mu, wemu w'a dugi fo fugba wu ni ge; wee ɲɛ Yesu Kile Ja we, Lee wuu na wù kori yaha wu n'a daa koo li ni. ¹⁵ Saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo ɲunɔfɔgbɔ wemu wu ɲɛ wèe mu ge, wee ya ɲunɔ ɲaari wèe na, na wèe tɛri wù fanhaxhɔɔrɔ keree na. Bani Shitaanni ya wu taanna wii ba w'a li pyi wèe na wɛ, ga wu ya ta já wu tɔɔgɔ le jurumu wa shishiin ni wɛ. ¹⁶ Lee na, wù lowagaa wuu pu fulo Kile wo niimɛ saanra koro li na, kɔnhɔ wu ɲunɔ ɲaari wù na. Wu niimɛ tirige wù na, kɔnhɔ wu bye wù tɛgɛvɔɔ wù tɛgɛduun ni.

5

¹ Ayiwa, saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo ɲunɔfɔgbɔ wemu pu ma shɔɔnri lɔ sipyii pu tɛ ni ge, sipyii pu wuu na wu ma denɛ, kɔnhɔ wu da sipyii pu ni Kile tɛ keree ki shɔɔnri. Saraya yemu p'a wo pu wo jurumu w'i yafa pu mu ge, ni yanmuyɔ yemu p'a gaan Kile mu ge, kɔnhɔ wu da yee bɛ kaan Kile mu. ² Wu na já da kaa cɛbaalaa ni piinɲɛ fɛɛ pu ɲaha conɪ ni lotaan ni, bani wuyɛ pyaa bɛ ɲɛ fanhaxhɔɔrɔ fɔɔ wa ba pu ɲɛ wɛ. ³ Tee fanhaxhɔɔrɔ te ma wu pye wu na saraya wo wuyɛ pyaa wo jurumu wu wuu na ba w'a li pyi sipyii pusamaa wo jurumu wu wuu na wɛ.

⁴ Ayiwa, wa shishiin da ga já wuyɛ pye saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo ɲunɔfɔgbɔ wɛ, fo Kile yɛ pyaa bu ma yiri, na ma pye wii ba w'a Arɔn pye mu wɛ. ⁵ Lee l'a li pye, Kirisa bɛ ya ta wuyɛ pɛlɛ na weeyɛ pyaa k'a wuyɛ pye saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ wo ɲunɔfɔgbɔ wɛ. Ga na Kile w'a wee pye wii; w'a Kirisa pye:

«Mu ɲɛ nɛ Ja,
nɛ mu pye na pya nijaa.»*

⁶ Y'a ka Kile Kafila wu ni xuu wa bɛ ni na:

«Mu na ba gori yaha gbee
saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛ ɲunɔfɔɔ,
ba Mɛlikisedɛki ɲɛ wɛ.»*

⁷ Tuun wemu ni Yesu di bye konɔ na ge, w'a bi li cɛ na To Kile na já wee shɔ xu na,

* 4:3 Zaburuu 95:11 * 4:4 Zhenɛzi 2:2-3 * 4:7 Zaburuu 95:7-8 * 5:5 Zaburuu 2:7 * 5:6 Zaburuu 110:4

a wu Kile jɛeri, na jɛegbɔhɔ pye fo na mɛe suu. A Kile di wu jɛrɛge ki shɔ wu Kile jɛi fyaara ti wuu na. ⁸ Ga ali na ta wu jɛ Kile Ja we, w'a sɔɔ na Kile jɔmɛɛ co wu kanhama pu funɔɔ ni. ⁹ Ba w'a Kile wo kapyenɛɛ ki bɛeri jɔ fa wɛ, piimu bɛeri p'a wu jɔmɛɛ co ge, a wu pee bɛeri shɔ; tee juwuuro te wa da ga xhɔ bada wɛ. ¹⁰ A Kile di wu pye saraya jaha shɔɔnrivɛɛ wo juɔɔfɔgbɔ we ba Melikisedeki jɛ wɛ.

N'a daa fɛɛ p'a yaa na se jaha na n'a daa wu ni

¹¹ Keree nɛhɛnɛɛ wa wɛɛ mu na yu yee mu le shizhaa na, ga ki kɔri shɛmɛ p'a waha yee na. Bani yee keree jaha cɛmɛ p'a pɛn. ¹² Nime bi yaa na yee ta yee ya jɛri na xɔ kalaatii. Ga yee nime wuu mago sanha di jɛ kalaatii na p'a yi kalaa Kile jomɔ pu keree nizhiigee ki ni. Jirimɛ na yee mago wa, yee da ga jɔ yaligbangbanna li wɛ. ¹³ Wemu wo jɔlige ki jɛ jirimɛ yɛ ge, wee jɛ pubinne. Wee ya katiine cɛ shɔɔnri katiibaana ni wɛ. ¹⁴ Ga yaligbangbanna jɛ sipyileɛ wogo, pee piimu fungɔnyɔ y'a kasaanɔa ni kakuunɔɔ cɛ shɔɔnri ge, bani p'a tee lee na.

6

¹ Lee wuu na, wɛɛ ya kalaa Kirisa wo keree kiimu ni jɔkɔɔnrɔ ti na ge, wu ganha bu da gori yaha kee yɛ na sanha wɛ. Wu la le wu shɛ jaha na ba n'a daa wu cɛvɛɛ see wuu jɛ wɛ. Wɛɛ ya yaa na kuri sanha jɔkɔɔnrɔ ti wo kalaa wu fɛni wɛ, wee wemu wu jɛ na sipya ya yaa na daburajɛ jo na wu tɔɔgɔ wolo kanɔɔ baa keree ni, na dɔ Kile na ge, ² ni batizeli keree, ni na keye tɛri sipyii na na Kile jɛeri pu mu, ni xupɛnɛ li keree, ni kiiri we wu da ba gɔn konɔ sipyii na caxhɔgɔ ki cana ge. ³ Ayiwa, wu na kii keree kii yaha mu wu shɛ jaha na, ni Kile ya li koro kan.

⁴ Piimu p'a kpɛɛngɛ ki ta tɔɔnii nigin na xɔ, na fugba wu wo loolodaa li jɛhɛ, na Kile wo Fɛfɛɛɛ Munaa li ta ge, ⁵ na Kile jomɔ pu cɛ yacɛnɛ, na cabaya sɛfɛɛɛ ti jɛhɛ ge. ⁶ Lee bɛ na a pee sipyii p'i zhe sanha Kile jomɔ pu ni, na guri taha pu kalɛgɛɛ fɛni. Pee sipyii pii na jɔ pye dii na daburajɛ jo sanha Kile jaha tɔan wɛ? Bani li jɛ kanna Kile Ja wu

puyɛ pyaa ya goroo korikoritige na, na wu shiige sipyiiire ti bɛeri jaha tɔan.

⁷ Ayiwa, zanhaya nɛhɛyɛ ya dun jɛnɛ kemu na, k'i faa yapyiiire yeege ki faa pyevɛɛ mu ge, kee ya Kile duba taa. ⁸ Ga ki ba xhuyo ni jakuunɔ yeege, ki da yafiin bɛ jɔ wɛ, ga lanjɛ ya kee tɛnɛ. Ki taxɔgɔ jɛ na.

⁹ Lee bɛ na, na cebooloo, na taanjiinɛɛ, ali wɛɛ jɛhɛ ba pe jomɔ niwa pe yu, nakaara wa wɛɛ funyɔ ni yee shizhaa na wɛ. Wɛɛ ya li cɛ na yee wa koo nizaana ni, lee lemu li jɛ juwuuro ti wo koo li ge. ¹⁰ Kile jɛ tiibaa fo wu funɔɔ ki wɔ yee wo nibyegee kee, ni yee wo taanjiɛɛge ki na wɛ, taanjiɛɛge kemu yee ya zhɛɛ cebooloo pu na Kile mɛgɛ ki wuu na ge; bani yee wa yi cebooloo n'a daa fɛɛ pu mago jɔgi, ali nime we bɛ ni yee wa pu mago jɔgi. ¹¹ Ga wɛɛ funɔɔ ki wa yee bɛeri nigin nigin wu la le yi da se jaha na mu fo tɛhɛnɛ le. Konhɔ le na y'a daa ge, y'i ba lee ta. ¹² Wɛɛ funɔɔ wa yee pu pye saafɛɛ wɛ. Ga Kile ya cɛn wemu jɔmɛɛ lɔ ge, sipyii piimu p'a la le na wee taa pu n'a daa ni pu loxulo gbɔɔrɔ ni ge, yi pye pee taannivɛɛ.

Kile ya jɔmɛɛ lemu lɔ ge

¹³ Tuun wemu ni Kile ya jɔmɛɛ lɔ Ibirayima mu ge, ma na jo ba yaaga wa kemu k'a ye Kile yɛ pyaa na wɛ, a Kile di gaa wuyɛ pyaa mɛgɛ na na: ¹⁴ «Nakaara baa, n'a da duba ma mu, ma nagoo na ba jɛhɛ xuuni.» ¹⁵ Ayiwa, a Ibirayima di ganha na Kile jaha wii ni loxulo ni, na sii mɔ lee ni. Kadugo tɔan a Kile di ba jɔmɛɛ li fa wu mu, w'a bi lemu lɔ wu mu ge.

¹⁶ Sipya ba da gaa, yaaga kemu k'a ye wu na ge, kee na w'a gari. Kee kaaga ke ki ma li shɛɛ na pee jomɔ pu jɛ can, na nakaara ta shishiin bɛ wa pu ni wɛ. ¹⁷ Lee pyegana li na Kile ya li shɛ na fiinɛ wu cɛn lɔvɛɛ pu na, na jɛri wa shishiin wa wee wo katenɛnɛ li ni wɛ, lee na w'a kɔa taha wu jɔmɛɛ li na. ¹⁸ Kii keree shuun we da jɔ jɛri bada wɛ. Kile wu jɔmɛɛ lɔ wu nɔhɔ kɔa taha li na, wu da jɔ kafineyɛ jo bada wɛ. Lee na wɛɛ ya lowaa ta, na wu keye kuri kee tadanɔ ki na. ¹⁹ Kee tadanɔ ki jɛ wɛɛ mu ba tɔɔrɔ jɛ wɛ, temu t'a dugo, t'i kɔrɔgɔ conɛ na yerenɛ lɔhɔ ni ge. Ki jɛ ba baraga yanmunɔ jɛ wɛ; k'a wɛɛ tɛri wu gori yaha n'a daa ni. Lee wuu na wu na jɔ jɛ fɛfɛɛɛ ti bɛeri wo fɛfɛɛɛ xuu

wu ni Kile naha tàan wù n'a daa wu baraga ni. Fàña ka ki bi lee kùṇṇo le naha pari. ²⁰ Yesu ya fɛnhɛ jé wèe naha na wee xuu wu ni, kònhò wu wèe wo jurumu wu laha wà. Wee ya pye saraya naha shòonrivɛɛ wo ṇṇòfògbò ba Melikisedeki bi bye wɛ. Wu na ba gori yaha gbee tee ṇṇò fɛɛɛ ti ni.

7

Melikisedeki ya ye Levi wo nagoo pu na

¹ Ayiwa, we Melikisedeki we ya bye Salɛmu kulo li wo saan, na jɛ bɛ Kile-gbòtabaaga wo saraya naha shòonrivɔɔ. Wee tuun wu ni Ibirayima bi shɛ kashɛn ṇṇò ni saannaa piitiilee ni, na se ta pu na. Ba w'a pa guri na ma wɛ, a Melikisedeki di shɛ wu ṇṇò círi, na duba pye wu mu. ² Yaaga yaaga Ibirayima ya ta kashɛn ki ni ge, a wu yee bɛɛri jagi wolo kan Melikisedeki mu. Melikisedeki kòri wu jɛ na: «Tiime saan», na fara lee bɛ na, Salɛmu kulo li saan wu jɛ wii. Lee kòri jɛ: «Napiɛ saan». ³ To ni nu jɛ wu mu wɛ. Wa shishiin ya ta jo wu nòhò tayirige shizhaa na, kelee wu segana, kelee wu xugana shizhaa na wɛ. Wu jɛ ba Kile Ja wu jɛ wɛ, bani wu na gori yaha wu saraya naha shòonrivɛɛɛ ti ni gbee.

⁴ Ta yee ya li cɛ na sipyigbò wu jɛ Melikisedeki wɛ? Fo wèe tolɛ Ibirayima ya yaaga yaaga ta kashɛn ki ni ge, a wu yi bɛɛri jagi wolo kan wu mu wɛ! ⁵ Levi nagoo piimu p'a jin saraya naha shòonrivɛɛɛ ti kapyɛɛ ki ni ge, saliya wa pee mu p'a jagi shuu Izirayeli nagoo pu mu, lee kòri p'a wu shuu puyɛ pyaa shi shɛɛn pu mu, ali na ta pu bɛ jɛ Ibirayima nagoo p'a. ⁶ Melikisedeki bye Levi shi shɛn wɛ, ga na jagi shò Ibirayima mu. Kile bi ṇòmɛɛ lo wee Ibirayima wemu mu ge, a wu duba pye wee mu. ⁷ Ayiwa nakaara baa, duba pyevɔɔ ya ye duba tavɔɔ na. ⁸ Saraya naha shòonrivɛɛ pu shizhaa na, piimu p'a bi jagi wu shuu ge, pee bye sipyii piimu da gori xu baa wɛ. Ga Melikisedeki we w'a jagi wu shò Ibirayima mu ge, l'a shɛ na wee na gori yaha ṇii na gbee. ⁹ Wèe na já jo na Ibirayima ya jagi wu wolo tuun wemu ni ge, Levi nagoo piimu p'a jagi wu shuu

ge, pee bɛ ya jagi wolo wee tuun wu ni. ¹⁰ Bani tuun wemu ni Melikisedeki ya shɛ Ibirayima ṇṇò círi ge, pee bi sanha se wɛ; ga p'a bi bye Ibirayima ni.

¹¹ Ayiwa, Kile ya saliya wemu kan Izirayeli nagoo pu mu ge, Levi wo saraya ye yi bye wee saliya we wo tayeregbòhò. Tee saraya naha shòonrivɛɛɛ ti da bi já sipyii pu shò pu jurumu wu na, ṇṇò bi da bye nige li na nago saraya naha shòonrivɔɔ watii wu na tenɛ, wee di bye ba Melikisedeki jɛ wɛ. Wu ganha bu bye Arɔn wo kpòon li shɛn wɛ. ¹² Ga saraya naha shòonrivɛɛɛ ti bu jɛri, li waha l'i waha saliya wu bɛ ya yaa na jɛri. ¹³ Wù Kafò Yesu wemu kaa wèe ya yu ge, gbawege katii ni wee ya foro. Kee gbawege ke wo sipya wa shishiin ya ta saraya naha shòonrivɛɛɛ kapyɛɛ pye saraya tasogonò xuu wu tàan wɛ. ¹⁴ L'a fiinɛ na Zhuda wo gbawege ki shɛn wu jɛ wèe Kafò we. Ga tuun wemu ni Kile tudunmò Musa ya jo saraya naha shòonrivɛɛ pu shizhaa na ge, wu ya ta yafiin jo Zhuda wo gbawege ki shizhaa na wɛ. ¹⁵ Ayiwa, lemu li wa kii keree kii wo jɛri wu fiinɛ sanha wèe mu ge, lee li wa mɛ. Saraya naha shòonrivɔɔ watii w'a tenɛ, wee jɛ ba Melikisedeki jɛ wɛ. ¹⁶ Lee ya li shɛɛ na wee saraya naha shòonrivɔɔ wu ya ta tenɛ na saha ni sipyii wo saliya ṇòmɛɛɛ ki ni wɛ. Ga wuyɛ pyaa wo tɛhɛnɛ baa ṇii sicuumò pu sefɛɛɛ ti gbòòrò ni w'a tenɛ. ¹⁷ Bani Kile ya pa li shɛ na:

«Mu jɛ saraya naha shòonrivɔɔ fo gbee, ba Melikisedeki jɛ wɛ.»*

¹⁸ Saraya naha shòonrivɛɛɛ ti wo saliya nizhiime w'a to wu fanhaxhòòrò ni wu lapòbaara ti wuu na. ¹⁹ Bani saliya wu ya já yafiin bɛ ṇò fa wɛ, ga wèe ya tadanà ta nimɛ, kemu k'a ṇò nizhiige ki na ge. Kee gbòòrò ni wèe da já vulo Kile na. ²⁰ Na fara lee bɛɛri na, Kile yɛ pyaa k'a kàa na Yesu wu da bye saraya naha shòonrivɔɔ we. Kile ya ta lee tuugo pye saraya naha shòonrivɔɔ watii shizhaa na wɛ. ²¹ Ga ba Yesu ya pye saraya naha shòonrivɔɔ wɛ, a Kile di gaa na jo:

«Nɛ Kafò Kile ya kàa,

* 7:17 Zaburuu 110:4

ne da ga na jomεε jeri wε. Jo:

«Mu jε saraya jaha shōnriverε fo gbee.»*

²² Lee wuu na Yesu ya pye le karijεεge jomεεfonε le wo sεeri wεe ni Kile tε ni. Lee karijεεge jomεε l'a ye na kanha nizhiine li na.

²³ Na fara lee na, pii pu saraya jaha shōnriverε pu bi jεhε, bani xu ya ta wa shishiin yaha w'a pye pu ni gbee wee labye we ni wε. ²⁴ Ga Yesu ya kori yaha gbee jii na. Lee wuu na wee wo saraya jaha shōnriverε ti na gori yaha fo gbee. ²⁵ Lee wuu na, wemu bu sō Kile na Yesu wo karijεεge ki gbōrε ni, wee na juwuuro ta konε ki caxhōgō. Bani Yesu jii wo wu jε gbee, na Kile jεeri peefεε mu. ²⁶ Saraya jaha shōnriverε wo juṇṇfōgbō wemu w'a bi sii yaa fo wεe pu wee ta ge, wee wu jε wii. Wu fεfεεε wo wu jε. Jaagi xuu wa shishiin jε wu na wε, jurumu bε wε. Kile ya wu waa laha jurumupyii pu na, na wu yirige kari fo fugba wu ni. ²⁷ Wu mago wa li na nago jiga bεeri wu fεnhε saraga wolo wuyε pyaa wo jurumu wu wuu na, wu bu xhō wu na w'a sipyii pusamaa wo saraya yi wo pu wo jurumu wu wuu na, ba saraya jaha shōnriverε p'a bi li pyi wε. Ga w'a wuyε kan na pye saraga tōjnii nigin yε pe, sipyii pu wo jurumu wu wuu na. Saraga katii ya yaa na wolo nige kee kadugo na wε. ²⁸ Saliya w'a sipyii piimu pye p'a tenε na pye saraya jaha shōnriverε wo juṇṇfōgbō ge, fanhaxhōrε ti bi bye pee na. Kile ya kaa na jomε pemu jo saliya wu kadugo na ge, pee p'a wu Ja wu tenε na pye saraya jaha shōnriverε wo juṇṇfōgbō, wee wemu w'a fa, w'i da gori yaha bε mu gbee ge.

8

Yesu wu jε wεe wo saraya jaha shōnriverε wo juṇṇfōgbō we

¹ Ayiwa, jomε pemu bεeri wεe ya yu ge, pu juṇṇ yε pyaa jε na saraya jaha shōnriverε wo juṇṇfōgbō wemu wu jε wεe mu ge, wee nidεengε ki jε Se Bεeri Fō To Kile kanige cε fugba wu ni. ² Kile-pεεjε pugbōhō kemu ni w'a wu wo labye wu pyi ge, kee jε fāya puga see wogo kemu Kafō

Kile yε pyaa ya yerenε ge; sipyiyawyii wo niyerenε bε wε.

³ Saraya jaha shōnriverε wo juṇṇfōgbō bεeri, wu katenεε juṇṇ ki jε na yakanya ni saraya yi kaan Kile mu. Lee na, li waha l'i waha, wεe bε wo saraya jaha shōnriverε wo juṇṇfōgbō wu bε ya yaa na saraga ka wolo. ⁴ Wu da bi bye jinε ke na wu bi da bye saraya jaha shōnriverε wε. Bani saraya jaha shōnriverε pii wa na xō piimu p'a yakanya ye, ni saraya yi keree jaha shōnri, na bε ni Kile tudunmō Musa wo saliya wu ni ge. ⁵ Pee wo saraya jaha shōnriverε t'a byi Kile-pεεjε puga kemu ni ge, kee jε fugba wogo ki wo jaa. Lee na, tuun wemu ni Kile tudunmō Musa bi da fāya puga ki yerenε ge, a Kile di wu pye: «Jaa wemu w'a shε ma na na ma yaha faabobonε ki juṇṇ ni ge, la le m'a ki bεeri yāa mu.»* ⁶ Ga nime Yesu wo labye w'a ye na kanha saraya jaha shōnriverε pusamaa wo wu na. Bani wee wu jε susurodegeme Kile ni sipyii pu tε ni. Karijεεge jomεε nivonε l'a ye na kanha nilεε li na, bani lee nōhō ya tenε jomεhεε kiimu na ge, kee ya ye nizhiigee ki na.

⁷ Can na, karijεεge jomεε nizhiine li jō da bi fa, juṇṇ bi da bye li na pu na shuun wuu nōhō shan wε. ⁸ Ga Kile ya wu sipyii pu jaagi, na pu pye:

«Li wii caya ya wa ma,
ne Kafō Kile w'a jo mu.

Ne na ba karijεεge jomεε nivonε lō
Izirayeli puga ke ni Zhuda puga ki mu.

⁹ Ne pu sefεεε pu kenε co,
na pu yeege caṇa kemu Misira fiige ki
ni ge,
karijεεge jomεε le nε lō pu mu wee tuun wu
ni ge,

nivonε li da ba bye lee tuugo wε.
Bani p'a nε karijεεge jomεε li kyεεgi.
Lee wuu na nε bε ya pu yaha.

¹⁰ Karijεεge jomεε le nε da ba lō Izirayeli
nagoo pu mu

yee caya yi d'a toro xō ge, lee le:
Ne na ba na saliya wu le pu fungōnyō ni,
di wu ka pu zōlō na.
Ne na ba bye pu Kile,

* 7:21 Zaburuu 110:4 * 8:5 Ekizode 25:40

p'i bye nε sipyii.

¹¹ Wa shishiin da ga ba wu shi shen,
kelee wu ceboro kalaa nige wε na:
〈Yi Kafɔɔ cε wε.〉

Bani pu bεeri na ba nε cε,
na lɔ sipyitiilee na fo na shε nɔ
sipyigbɔɔ na.

¹² Nε na ba pu kanahaya yi yafa pu mu.
Nε da ba na funɔɔ tirige
ni pu jurumu wu kaa ni nige wε.»*

¹³ Tuun wemu ni Kile ya kariɲεεge ɲɔmεε
nivoɔ li kaa jo ge, a lee di nizhiine li ɲeri
nilεε. Ayiwa, kariɲεεge ɲɔmεε nizhiine lemu
l'a lε, li caɲa ɲii bε d'a toro ge, lee ya giin di
biin.

9

Yesu Kirisa yε wu ɲε saraga nivaɲa

¹ Kariɲεεge ɲɔmεε nizhiine li funɔɔ ni,
kodorogoo kii bye wà Kile pεlegana na, ni
Kile-pεɲɲε puga fàya wogo, kee kemu bye
ɲiɲε ke na ge. ² Fàya puga ki bi yerenε,
na ki pye pupyaa shuun. Pubile nizhiine li
bye fεfεere puga. Sokinnagbɔ we, ni tabali
we, ni buuri we p'a wo na gaan Kile mu
ge, kee ni yee bi bye. ³ Pubile shuun wuu
li bi bye ɲahaparaga fàya shuun wogo ki
kadugo yiri. Lee bi bye fεfεere ti bεeri wo
fεfεere puga. ⁴ Saraya yi tawologo ka bye
wà kemu k'a yàa ni sanni ni ge, kee ni pu bi
nudanga yawurire ti leni. Keshi wa bε bye
wà, sanni wu bi taga wee bεeri tɔ. Maane
w'a bye sanni shɔɔ lemu ni ge, lee bye keshi
wu ni, ni Arɔn publiin li l'a fyen ge, Kile bi
saliya wu ɲɔmεhεε ki ka faakageeye yemu
na ge, ni yee bε. ⁵ P'a bi jaalaa shuun nɔɔɔ
wuu p'a yàa wee keshi wu fugba ni, pee bye
serubεen.* Pee wo kapaya yi ɲime pu bi
keshi wu ɲɔtɔɲɔ ki tɔ. Pee ɲime pe ni pu bi
jurumu yafa wo saraya yi wo shishan pu
woni keshi wu fugba ni. Ga kii keree kii
bεeri wo ɲaha joduun ɲε nime wε.

⁶ Ayiwa, le singana le na fàya puga ke ni
ki yaɲmuyɔ yi bεeri wa bi sin. Caɲa bεeri
saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ pu bi jin pubile
nizhiine li ni na Kile-pεɲɲε ki keree pyi. ⁷ Ga
saraya ɲaha shɔɔnrivεε wo ɲunɔfɔgbɔ wu

yε nigin w'a bi jin pubile shuun wuu li ni
tɔɔɲii nigin pe yee funɔɔ ni. Wu bi jin wà
ni yatɔɔgɔ shishan ɲε wu kenε ni wε. W'a
pee kan Kile mu wuyε pyaa wo jurumu we
ni sipyiiire ti wo wu wuu na, p'a wemu pye
na ta pu ya li cε-ε ge. ⁸ Lee funɔɔ ni Fεfεere
Munaa ya li shε na na fàya puga nizhiige ki
yaha, xuu wemu w'a bye fεfεere ti bεeri wo
fεfεere wo wu ge, wee koo bi sanha mugi
wε. ⁹ Kee fàya puga ke bye nime wo keree
kii wo jaa. Lee wa li shεε na saraya yatɔɔɔ,
ni saraya yemu bεeri y'a gaan Kile mu ge,
piimu p'a yee wo ge, na yee bi da já pee
wo zɔlɔɔ pu pye fεfεε wε. ¹⁰ Yee saraya
ye, ni yaliye, ni yagbaya, ni lɔhɔ wuuganāa
ɲiɲehεɲεε, kee bi bye kalεgeε. Kee keree kii
bεeri bi bye pyemε fo na shε Kile pye w'a
keree ki ɲeri.

¹¹ Ga Kirisa ya pa, na bye cabaya
yaɲmuzaaya yi wo saraya ɲaha shɔɔnrivεε
wo ɲunɔfɔgbɔ. Fàya puga kemu ni w'a wu
wo labye wu pye ge, kee ya sii pεlε, ki ɲɔ bε
d'a fa. Sipya ya ta kee yerenε wε; ki ɲε bε
ke konɔ ke wogo wε. ¹² Wee ya ta jé Fεfεere
ti Bεeri wo Fεfεere Xuu wu ni sikapee, ni
nupiyε wo shishan gbɔɔɔ ni wε. Ga wuyε
pyaa wo shishan gbɔɔɔ ni w'a jé tɔɔɲii
nigin yε pe. W'a da lee pye nige sanha wε,
bani w'a tɛhεnε baa ɲuwuuro ta. ¹³ Ayiwa,
na saha ni saliya wu ni, piimu bye fεfεε
wε, p'a bi sikapee ni nupεhεε shishan, ni
nupinyε nizogoyo shɔɔnrɔ woni peefεε na,
na pu pyi mu fεfεε. ¹⁴ Ga Kirisa shishan ya
fεfεere pyi na ye yee na xuuni! Tɛhεnε baa
Kile wo Munaa li gbɔɔɔ ni w'a wuyε kan
Kile mu saraga, manε ɲε kemu na wε. Wu
shishan ya ɲunɔ baa keree je laha wèe zɔlɔɔ
na, kɔnhɔ wèe di da kapyenεε pyi Kile ɲii wo
wu mu.

¹⁵ Lee wuu na Kirisa wu ɲε kariɲεεge
ɲɔmεε nivoɔ li wo susuro tεgeɲɔɔ. Sipyii
ya jurumu wemu pye kariɲεεge ɲɔmεε nilεε
li wo tuun wu ni ge, pee wo ɲuwuuro wuu
na w'a xu. Kile ya piimu yiri ge, tɛhεnε baa
cɛn wemu wo ɲɔmεε l'a lɔ pee mu ge, kɔnhɔ
p'i wee ta. ¹⁶ Sipya wa bu sεmε yàa yani wu
xu ge, taagana lemu na wu kenε yaɲmuyɔ
y'a yaa na pa daa wu nixhuxhɔgɔ na ge, na
lee taagana li ka wee ni. Wee sεmε wu da

* 8:12 Zheremi 31:31-34

* 9:5 Serubεen: Pee ɲε Kile wo kapyebyii fugba we ni ba mεlεkεε ɲε wε.

já yaaga pye wε, fo weefɔɔ ba xhu, a l'i je na fiinne na w'a xu. ¹⁷ Bani na wufɔɔ yaha n̄i na, tayerege wa wee sεmε wu na wε, fo wufɔɔ bu xhu. ¹⁸ Lee wuu na ali kariɲεεge ɲɔmεε nizhiine li bε ya ta tenε shishan baa wε. ¹⁹ Tuun wemu ni Kilε tudunmɔɔ Musa ya saliya wu ɲɔmεhεε ki bεeri jo sipyii pu mu ge, a wu nupiye shishan, ni sikapee shishan lɔ, ni lɔhɔ bε, ni Izopu* tige genε, na kee taga shishan pu ɲεregi saliya Kitabu we, ni sipyiiire ti bεeri na. ²⁰ Na jo: «Kilε ya kariɲεεge ɲɔmεε lemu lɔ yee mu ge, lee wo shishan pu ɲε pe.»* ²¹ Lee ɲεregigana li ninunɔ na Musa ya shishan ɲεregi Kilε wo fàɲa puga ke, ni Kilε wo kapyenεε yεreyε yi bεeri na. ²² Na saha ni saliya wu ni, shishan ni p'a yaɲmuyɔ yi bεeri pyi fεfεε, fo yaɲmuyɔ nigin nigin wa yε. Shishan ya wo wε, jurumu da ga yafa wε.

²³ Fàɲa puga ke ni ki yaɲmuyɔ yi bye fugba wogo ki wo jaa. Ba yee yaɲmuyɔ yi bi yaa na pye fεfεε ni yapɔɔyɔ shishan ni wε, lee na yaɲmuyɔ ye yi ɲε fugba wu ni ge, yee bi yaa na pye fεfεε ni saraga ka ni, kemu k'a ye yapɔɔyɔ na ge. ²⁴ Bani fεfεεre xuu wemu sipyii ya yerenε na pye ba see wo wu jaa ɲε-ε ge, Kirisa ya ta jé wee ni wε, ga fugba wo wuyε pyaa ni w'a jé, kɔnhɔ wu yere To Kilε ɲaha tàan wée wuu na. ²⁵ Wu ya ta jé wà kɔnhɔ wu wuyε pye saraga tɔɲnii ɲiɲehenεε funɲɔ ni wε, ba saraya ɲaha shɔɔnrivεε wo ɲuɲɔfɔgbɔ w'a bi jin fεfεεre xuu wu ni yee bεeri, ni yapɔɔyɔ shishan ni wε. ²⁶ Li da bi bye mu, Kirisa bi da ganha tɔɲnii ɲiɲehenεε ni fo kɔɲɔ ɲɔ kɔnduun ni. Ga nime, kɔɲɔ xɔduun wu funɲɔ ni, tɔɲnii nigin yε pe, w'a wuyε she, na wuyε kan saraga, kɔnhɔ wu jurumu wu lɔ laha wà. ²⁷ Xu na ba nɔ sipyii bεeri nigin nigin na tɔɲnii nigin. Lee kadugo na Kilε di kiiri kɔn pu na. ²⁸ Mu Kirisa bε ya pye saraga tɔɲnii nigin yε pe, kɔnhɔ wu shenɲehemεε wo jurumu tuguro lɔ. Wu na ba wuyε she wu sigevεε pu na, wu ba ba wu pana shuun wuu li ni. Wu da ba jurumu keree ɲaha shɔɔnrɪ lee ni wε, bani w'a xɔ lee ni. Ga ɲuwuuro wu da ba gan wu sigevεε pu mu.

* **9:19 Izopu:** Kee ɲε tige, kemu wo geye yi ɲε ni shiire ɲiɲehere ni ge, tee shiire te pu ma mineε na wo na ɲεregi.

* **9:20** Ekizode 24:8 * **10:7** Zaburuu 40:7-9

10

¹ Ayiwa, Kilε ya yaɲmuyɔ yemu ɲɔmεε lɔ wée mu ge, yee wo jaa bye saliya wu ni. Ga dii yε pyaa yee yaɲmuyɔ yi ɲε ge, saliya wuyε pyaa ya já yee she wε. Lee wuu na piimu p'a bi Kilε pele na bε ni saliya wu ni ge, pee bi saraya wo yee bεeri. Ga, saliya w'i ya ta já pee je yeege pu wo jurumu wu ni, na pee pye sipyii, piimu p'a fa wε. ² Yee saraya yi da bi da já sipyii pu shɔ, pu bi da yee ɲɔ yaha; piimu p'a yi wo ge, pee bi da bye fεfεε tɔɲnii nigin l'a xhɔ. Pee bi da puyε wii jurumupyii nige wε. ³ Ga li ya ta pye mu wε, yee bεeri yee saraya yi ma sipyii pu funyɔ tun pu jurumu wu na. ⁴ Bani nupεhεε, ni sikapee shishan da já jurumu laha bada wε. ⁵ Lee wuu na, Kirisa na pa kɔɲɔ ki na, a wu Kilε pye na:

«Mu ya jo na mu wa saraya yatɔɔyɔ yi feni wε.

Mu di ya ta sɔɔ

sipyii pu wo yaɲmuganya yi saya na wε.

Ga m'a nε kan ceepuuro,

kɔnhɔ nε ti kan ma mu saraga.

⁶ Saraya nizogoyo ni jurumu yafa

saraga ka shishiin ya ta ma ɲaha ɲi wε.

⁷ Wee tuun wu ni, a nε jo:

«Kilε, nε pa di ba ma ɲidaan pye

ba l'a ka Kitabu wu ni wε.»*

⁸ Ayiwa, a Kirisa di fεnhε Kilε pye: «Mu ɲε saraga yatɔɔyɔ ye ni sipyii pu wo yakanya yi saya feni wε, na yee ya mu ɲaha ɲi wε.» Ayiwa Yesu ya ye jo, ali na ta yee saraya ye di bi wo bε na saha ni Kilε tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni. ⁹ Lee kadugo na a Yesu di jo sanha: «Nε pa, di ba ma ɲidaan pye.» Lee na w'a saraya yi wo saliya nile wu shan, na nivomɔ tenε. ¹⁰ Lemu li bye Kilε ɲidaan ge, Yesu Kirisa ya lee pye. W'a wuyε kan saraga Kilε mu tɔɲnii nigin pe. Lee gbɔɔrɔ ni wée ya je yeege wu jurumu wu ni.

¹¹ Taashiine li ni, saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ pu bi Kilε wo labye wu pyi cana bεeri. Saraya ninuyɔ yi p'a bi wo tεegεε ɲiɲehenεε ni, na ta yee saraya yi da já jurumu laha sipya na bada wε. ¹² Ga Kirisa ya saraga nigin pe wu wolo gbee wo jurumu wu wuu na. Lee kadugo na, a wu diin saanra

tateenge ki ni To Kile kanige ce. ¹³ Na Kile naha wii fo wu ba wu pɛɛn pu tirige na pa yaha wu tɔɔyɔ nɔhɔ ni. ¹⁴ Piimu ya pye fɛɛfɛɛ na foro pu wo jurumu wu ni ge, w'a pee pye p'a fa gbee saraga nigin pe wu gbɔɔrɔ ni.

¹⁵ Lee ninunɔ Kile Munaa bɛ ya shɛ wɛɛ na. L'a jo:

¹⁶ «Nɛ Kafɔɔ ya jo:

Kariɲɛɛɛ ɲɔmɛɛ le nɛ da ba lɔ yee mu,
yee caya ye na toro xɔ na ge,

lee le: Nɛ na ba na saliya wu yaha pu zɔlɔɔ pu na,

di wu ka pu fungɔnyɔ ni.»*

¹⁷ Ba w'a xɔ yee ni wɛ, na jo:

«Nɛ da ga na funɲɔ tirige nige

pu jurumu ni pu katiibaagaa na wɛ.»*

¹⁸ Ayiwa, jurumu wemu ya yafa ge, jurumu yafa saraga kawuunɔ ɲunɔ wa nige wee wuu na wɛ.

Wù fulo Kile na ni lowaa ni

¹⁹ Lee wuu na na cebooloo, lowaa wa wɛɛ mu na jé fɛɛfɛɛ ti bɛɛri wo fɛɛfɛɛ xu wu ni Yesu shishan pu gbɔɔrɔ ni. ²⁰ Yesu ya kovonɔ mugi wɛɛ mu, lemu l'a se ni wɛɛ ni Kile yiri ge, lee ɲɛ ɲii sicuumɔ koo le. Nahaparaga fɔɲa* ki k'a bi lee tɔ, a Yesu di kee laha wà wu wo xu wu baraga ni. ²¹ Wɛɛ wo saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo ɲunɔfɔgbɔ wu ɲɛ wii. Wee wu ɲɛ Kile wo sipyii pu ɲunɔ ni. ²² Lee wuu na wù fulo Kile na ni zɔsaama, ni nakaara baa n'a daa ni. Wù Yesu yaha wu wù zɔlɔɔ pu tiibaara ti bɛɛri je laha pu na! Wu wù je fiinɲɛ! ²³ Tadaɲa kemu kaa wɛɛ ya yu ge, wù nɔrɔ kee na xuuni! Bani ɲɔmɛɛ fɔɔ wu ɲɛ ɲɔmɛɛ li lɔvɔɔ we, wu na li ɲɔ fa. ²⁴ W'à wùye funyɔ tirige ni wù sipyiɲii kaa ni, kɔnhɔ wù da wùye logoo wari taanɲɛɛɛ ni kapyegee nizaanɲa bye na. ²⁵ Wù ganha bu da wùye binne ɲɔ yaha ma na jo ba pii ya li pye wɛ! Ga wù pye wùye yɛrivɛɛ, bani wùye pyaa wa li ɲaa na Kafɔɔ cabanɲa k'a tɛɛɲɛ.

²⁶ Ayiwa, wɛɛ bu dɔ, na jurumu pyi, na wù ta w'à can wu ce xɔ, saraga katii wa nige kemu na já wee jurumu we yafa wɛ,

²⁷ fo na kiiri ni nagbɔhɔ ki yɛ sigɛɛ ni fyaara nigbɔɔrɔ ni. Kee nagbɔhɔ ki na ba Kile wo pɛɛn pu sorogo na pu xɔ. ²⁸ Sipya wemu bu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu kyɛɛgi, sipyii shuun kelee taanri bu da piimu ɲɛ li sɛɛri ge, weefɔɔ na gbo ɲiɲaara baa pee wo jomɔ pu wuu na. ²⁹ Ga sipya bɛɛri w'a Kile Ja wu fanha ge, na Kile wo kariɲɛɛɛ ɲɔmɛɛ li wo shishan pu wii na p'a nɔhɔ ge, pee pemu p'a bi weefɔɔ pye fɛɛfɛɛ ge. Kelee Fɛfɛɛɛ Munaa lemu l'a bi niime kan wufɔɔ mu ge, wu bye w'i ya gbɔɔrɔ taha lee na wɛ, ta yee ya giin na weefɔɔ ya yaa ni kanhama nigbɔ ni na ye Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu kyɛɛgivɔɔ na wɛ? ³⁰ Bani Kile wemu w'a jo ge na: «Nɛ yɛ nigin mu li wa na jurumu footɔnɔ kan kakuubye mu.» Wee ninunɔ w'a jo bɛ sanha na: «Kafɔɔ na ba kiiri kɔn wu sipyii pu na.»* ³¹ Na jé Kile ɲii wo wu kenɛ ni kiiri kaa na, tee ɲɛ fyaara nigbɔɔrɔ dɛ!

³² Ayiwa, tuun wemu bɛɛri ni yee ya Kile wo kpɛɛngɛ ki ta ge, yi yi funyɔ yaha nidogo wee tuun wu na. Yee ya kori yaha ɲɔmɛɛ fɛɛɛ ni na kee yogbɔhɔ ki tun, ali na yi ta bɛ kanhama nigbɔ ni. ³³ Kabanɲa ka na, p'a yee fanha sipyii ɲiɲɛ ni, na yee kanha xuuni. Piimu p'a kanha mu ge, kabanɲa ka na, yee ya bi gbɛgele di pee tɛɛɛ. ³⁴ Yee ya ɲunɔ ɲaari kasolemɛɛ na. Sipyii ya yee kenɛ yanmuyɔ yi shɔ yee na tuun wemu ni ge, a yee loxulo wuu di lee soro, bani yee ya li ce naafuu see wo wu wa yee mu wemu na gori yaha ge.

³⁵ Lee wuu na, n'a daa we wu wa yee mu Kafɔɔ na ge, yi ganha bu da wee yaha wɛ. Bani lee kuduun ya pɛɛ xuuni! ³⁶ Yee mago wa sanha lowaa na, kɔnhɔ yi da se naha na Kile ɲidaan bye ni. Lee bu bye, w'a lemu wo ɲɔmɛɛ lɔ ge, yi na ba lee ta. ³⁷ L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Jɛɛɛ l'a kori wemu wu da ba ge,
wee di ba. Li da mɔ nige wɛ.

³⁸ Sipya wemu w'a dà nɛ na ge, wee w'a tii.
Lee funɲɔ ni wu da ba ɲii sicuumɔ see
wo ta.

Ga wu bu guri kadugo,

* **10:16** Zheremi 31:33 * **10:17** Zheremi 31:34 * **10:20** Nahaparaga fɔɲa: Kee ɲɛ fɔɲa kemu k'a bi pari Fɛfɛɛɛ ti Bɛɛri wo Fɛfɛɛɛ ti Xu wu wo kɲɔɔ li ɲɔ na ge. Wee tuun wu ni sipyiitiime bi yaa wu jé wà wɛ. * **10:30** Dutɛɛnɔmɛ 32:35-36 * **10:38** Habakuki 2:3-4

nε wo fundanga ki da da wu ni nige wε.»*
 39 Piimu p'a guroo kadugo, na gyεgi ge, wεe jε pee ni wε. Piimu p'a daa, pee di da ba juwuuro ti ta ge, pee ni wεe jε.

11

Sipyii piimu p'a pye ni n'a daa ni ge

¹ Ayiwa, n'a daa w'a wεe wo tadaŋa ki wo yaŋmuyɔ yi keree fiinne, na wεe pye wεe ya tiin ni li ni na yi wa wεe mu na xɔ. N'a daa w'a wεe pye wεe ya sɔɔ li na na can wa yaŋmujabaaya yi wo keree ki ni. ² Pu n'a daa wu wuu na Kile ya taashiine li wo sipyii pu sɔ. ³ N'a daa funɔ ni wεe ya li cε na Kile wo jomɔ pu baraga ni koŋɔ ya yaa. Lee na, yaŋmuyɔ yemu ni wεe nii wa ge, yee ya yaa ni yaŋmuyɔ ni yemu y'a jaa wε.

⁴ Wu n'a daa w'a Abeli wo saraga ki pye k'a ye Kayen wogo ki na. Kile ya li she wu n'a daa wu shizhaa na na w'a tii. Bani Kile ye pyaa ya sɔɔ wu yakanga ki na. Abeli ya xu, ga nijaa we be ni wεe ya kalaa taa wu n'a daa wu funɔ ni.

⁵ Wu n'a daa wu wuu na Kile ya Henoki lɔ durogo fugba ni na ta wu sanha xhu wε. Sipyaa wa shishiin ya ta wu ja nige wε, bani Kile ya wu lɔ. Yani Kile wu wu lɔ ge, w'a bi wu sɔ, na jo na wu kaa ya taan wee mu. ⁶ Ni n'a daa be wε, wa shishiin kaa da jaa daan Kile mu wε. Bani wa beeri w'a giin wu fulo Kile na ge, li waha l'i waha wufɔɔ ya yaa na dɔ li na na Kile wa, na jε be wu shavεε saraavɔɔ.

⁷ Wu n'a daa wu wuu na Kile ya Nuxhun kaala ni keree kii ni, wu sanha kiimu ja wε. Na Kile nii fyaara yaha wu zɔ wu na, a w'i kɔɔgbɔhɔ ka yaa, kɔnhɔ wu ni wu puga sheen di ba shɔ. Ba w'a lee pye wε, a w'i li she lee funɔ ni na jaagi ya to koŋɔ sipyii pu juɔ ni. A Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na.

⁸ Wu n'a daa wu wuu na Ibirayima ya Kile jomεε co wu yiriduun wu ni Kile mu. Kile bi da fiige kemu kan wu mu, kee di bye wu cεn ge; a wu foro wuyε pyaa wo fiige ki ni, na kee koo co na ta wu ya ki sanha cε wε. ⁹ Wu n'a daa wu wuu na w'a she bye nadadiinne kee fiige ki ni, kee kemu wo jomεε l'a lɔ wu mu ge. A w'i wu wo tiinne li pye faya piyεye ni. Lee Ishaaga ni Yakuba be ya

pye. Lee jomεε le ninunɔ Kile bi lɔ pee be mu. ¹⁰ Ibirayima bi kugbɔɔ jaha wii lemu nɔhɔshanma p'a jɔ ge. Kile wu jε lee kulo le wo kajaahashɔɔnrimɔ ni li yerenεvɔɔ.

¹¹ Wu n'a daa wu wuu na Kile ya pya kan Sara mu, ali na wu ta w'a lε be xuuni. Bani w'a dɔ li na na jomεε fɔɔ wu jε jomεε li lɔvɔɔ we. ¹² Lee wuu na, ali na lεge fanhaxhɔɔrɔ yaha t'a nɔ wu poo wu na, w'a nagoo nijehεmεε ta, piimu p'a jεhe ba fugba wɔrɔɔ ki jε wε, ni ba suumɔ lɔhɔ jɔ gbazhenhe jε wε.

¹³ N'a daa ni pii sipyii pii beeri ya xu. Kile ya yaŋmuyɔ yemu jomεε lɔ ge, yee bi sanha jε pu kenε ni wε. Ga, a p'i bye kannaa p'a yi jaa, na fundanga ta yi wuu na. A puyε pyaa di li she na nabuun pee jε, na pee nidorowuu pu wa ke jine ke na. ¹⁴ Pe jomɔ pe ya li sheε na to puga katii pu jovεε ya zhaa. ¹⁵ Kemu ni p'a yiri ge, kee da bi pu zɔlɔɔ ji, pu bi da jaa guri zhe wɔ. ¹⁶ Ga can na, to puga nijenε pu bi zhaa, lee kori kemu ki jε fugba wu ni ge. Lee wuu na, li jε shiige kaa Kile mu p'a wu pyi «pee wo Kile» wε. Bani w'a kulo la gbegele pu mu.

¹⁷ Wu n'a daa wuu na Ibirayima ya sɔɔ na wu ja Ishaaga kan di bye saraga, tuun wemu ni Kile ya jo wu lee pye ge. Ishaaga ye nigin pe wu bye wu ja. Na ta Kile di bi jomεε lɔ wu mu na: ¹⁸ «Mu nagoo na ba jεhe na foro Ishaaga ni.» ¹⁹ L'a bi bye Ibirayima funɔ ni na Ishaaga jεhe xhu be, na se wa Kile ni na wu jε yeege xu ni. Lee l'a Kile pye w'a Ibirayima ja wu tereŋε wu na, a l'i bye kannaa xu ni w'a jε na foro.

²⁰ Wu n'a daa wuu na Ishaaga ya duba pye Yakuba ni Ezawu mu cabaya wuu na.

²¹ Wu n'a daa wuu na Yakuba ya duba pye Yusufu wo nagoo pu beeri nigin nigin mu, na wu xuduun ta w'a nɔ xɔ. Pubiin le li bye wu kenε ni ge, a wu yere, na buri lee juɔ ni, na Kile pele. ²² Wu n'a daa wuu na Yusufu ya li she na wu xuduun ta w'a nɔ xɔ, na Izirayeli nagoo pu na ba foro Misira fiige ki ni caŋa ka. A w'i li she na pu ba fɔro, na pu da fɔro ni wee nixhugo ki kaciye yi ni.

²³ Pu n'a daa wuu na Kile tudunmɔɔ Musa sefεε p'a wu nizexhɔɔ ki ηmɔhɔ fo yeye taanri. Bani pu bi wu ta w'a jɔ. A p'i bye pu ya fya saan wu wo nijoyo yi na wε.

²⁴ Wu n'a daa wuu na Kile tudunmɔɔ Musa nilɛxhɔɔ ki ya ta sɔɔ p'a wu pyi Farawɔn poro ja wɛ. ²⁵ W'a bi li ta na wee ni Kile sipyii na kanha shiizhan, na lee ya pɔrɔ jurumu wo fundanga keree na, kee kiimu da mɔ wɛ. ²⁶ Wu mɛgɛ na kyɛɛgi ba Kirisa jɛ wɛ, w'a lee ta naafuugbɔ na ye Misira fiige ki kenɛ yanmuyɔ bɛɛri na. Bani kuduun wemu wu bi da ba da Kile mu ge, wee ni wu jaha di bye. ²⁷ Wu n'a daa wuu na Kile tudunmɔɔ Musa ya foro Misira fiige ki ni, ali na saan wu luu ta l'a yiri wu taan xuuni wu ya ta fya wɛ, bani w'a lowaa ta ma na giin na Kile wemu wu jɛ wa ya wu jaa-i ge, na wee w'a jaa. ²⁸ Wu n'a daa wu wuu na w'a Yawutuu Bulooro Nuwuuro ti wo Kalenɛ li tenɛ. Na shishan jɛrɛgi jɛrɛgi piyɛyɛ yi kujɔgɔɔ ki jɔ na, kɔnhɔ xu wo mɛlɛkɛ wu ganha bu da nɔ Izirayeli shɛɛn pu wo jashiimɛ wa shishiin na wɛ. ²⁹ Pu n'a daa wuu na Izirayeli nagoo p'a suumɔ lɔhɔ ki kɔn jɛri ba jiwaga jɛ wɛ, kee kemu p'a byi na «Loniga» ki ge. A Misira shɛɛn pu bɛ di jo p'i lee shi pye, ga, a lɔhɔ k'i gɛgi, na pu li.

³⁰ Pu n'a daa wuu na Izirayeli nagoo p'a pa jaari na Zheriko kulo li maha cabyaa gbarashuun funɔɔ ni, a li kasɔrɔyɔ y'i do. ³¹ Wu n'a daa wuu na navarashaa Araxabi ya ta pinne xu ni Zheriko shɛɛn pusamaa ni shiizhan wɛ, pee piimu pu bye Kile jɔmɛɛcobaalaa ge. Bani Izirayeli nagoo piimu p'a bi shɛ kulo li saala ge, w'a bi pee co na jɔ.

³² Di yeke bɛ ta jo sanha wɛ? Bani tuun w'a na xuunɔ wá Zhedeyɔn, ni Barake, ni Samusɔn, ni Zhɛfute, ni Dawuda, ni Samuwɛli, ni Kile tudunmɔɔ pusamaa keree na. ³³ Pu n'a daa wuu na p'a se ta saannaa na, na tiimɛ keree pye. Kile ya yanmuyɔ yemu jɔmɛhɛɛ lɔ pu mu ge, a p'i yee ta. P'a pii kan cɛnrilɛɛ mu, ga yafiin ya pu ta wɛ. ³⁴ P'a pii le na ni, ga yafiin ya pu ta wɛ. A p'i ganha na giin p'i jɔmɔparaa taga pii gbo, ga, a pee di shɔ. Fanhaxhɔɔrɔ bye pu na, ga, a p'i fanha ta. Pii bye kashɛnnjɔ-jemɛɛ fo fiie ya wo kashɛn keye na fe pu jaha na. ³⁵ Cɛɛ pii wo n'a daa wuu na Kile ya pu sipyii jɛ piimu ya bi xu ge. Pii ya

kanha pu ni, ga p'i ya sɔɔ na puyɛ shɔ wɛ. P'a sɔɔ xu na, kɔnhɔ pu capɛnɛ p'i Kile ta. ³⁶ P'a pii la wolo, na pii kpɔn, na tɔɔrɔ shɔnhɔyɔ taga pii pɔ, na pii le kaso ni. ³⁷ Na kagereye taga pii wá gbo, na mɛnizhee wo jahanaa taga pii ja, na pii gbo ni jɔmɔparaa ni. P'a bi jaari na mari, sikasɛɛyɛ ni dubyasɛɛyɛ di jɛ pu faleye. ³⁸ A p'i ganha na jaari na yeree sipɔnɔ ni, ni boboyo yi na, ni faaya wegeye ni, ni jɔnɛ wegeye ni. Na ta kɔnɔ sipyii bi ta yaa ni pii sipyii pii tuugo ni wɛ.

³⁹ Kile ya pii sipyii pii bɛɛri sɔ pu n'a daa wu wuu na. Ga lee bɛ na Kile bi yanmuyɔ yemu wo jɔmɛɛ lɔ pu mu ge, yee bi sanha jɛ pu kenɛ ni wɛ. ⁴⁰ Bani fungɔngɔ nizaanɔ ki bye Kile mu na jaha tii ni wɛɛ ni. Wu funɔɔ bye pii sipyii pii jɔ ki fa wɛɛ kadugo na wɛ.

12

Wɛɛ ya kanhama soro ba Kirisa jɛ wɛ

¹ Ayiwa, pii sɛɛrɛɛ nɔjɛhɛmɛɛ pii ya wɛɛ maha, lee wuu na lemu bɛɛri li da bye tuguro wɛɛ mu, wɛɛ ganha bu da zhɛ jaha na n'a daa ni-i ge, wu kee bɛɛri jɔ yaha, jurumu wemu bɛɛri w'a wu birege ge, ni wee bɛ. Kile wo labye we w'a shɛ wu na ge, wu la le wu da fe w'a wuyɛ shaanri wee fɛni. ² Wu wu jahaya tii Yesu na, wee wu jɛ wɛɛ n'a daa wu nɔhɔshanma ni wu favɔɔ. Wee w'a korikoritige ki kanhama soro, wu ya ta pee wii shiige wɛ. Bani fundanga ke ki bye wu jaha na ge, kee ni w'a bi wu jaha le. Wu nidɛngɛ ki wa nimɛ saanra tateɛngɛ ki ni Kile kanige cɛ. ³ Yesu wemu w'a jurumupyii makɔnɔ ki soro mu ge, yi yi funɔɔ yaha nidogo wee na, kɔnhɔ yi fanha ganha da xhɔ, yatɛngboyɔ di jɛ yi ni wɛ.

⁴ Bani zhaanra temu yee ya leni ni jurumu ni ge, yee sanha tee le xɔ fo na nɔ xu na wɛ. ⁵ Kile wemu w'a yɛrɛ kaan yee mu ba wu jalaa jɛ-ɛ ge, ta yee funɔɔ ya wɔ wu jomɔ pu na? W'a jo:

«Na ja, ma ganha bu da Kafɔɔ wo guu wu kpɔɔnrɔ ti wii kapire wɛ!

Wu bu ma jaagi,

lee bɛ ganha bu ma yatɛnyɛ gbo wɛ!

⁶ Bani sipya we kaa l'a dan Kafɔɔ ni ge, weefɔɔ w'a guuni.

* 12:6 Talɛnɛ 3:11-12; Zaburuu 119:75; Zaburuu 94:12

W'a piimu bæeri wii wu nagoo ge,

w'a pee bæeri kpɔɔn ni wu susɔ wu ni.»*

⁷ Yi Kile wo guu wu kpɔɔnrɔ ti soro, bani w'a yee wii wu nagoo. Ja wekɛ wu jɛ ni wu to ya wu kuuni-i wɛ? ⁸ Kile ya wu nagoo bæeri kuuni. Wu bye w'i ya yee kuuni wɛ, yee jɛ wuyɛ pyaa wuu wɛ, ga kpɛɛngɛ nagoo yee jɛ. ⁹ Wù wù funɲɔ yaha nidogo wù sefɛɛ pu na. Pee ya wèe kuuni, a wèe bɛ di ganha na pu pɛɛ. Ta wèe ya yaa na kuu xuuni fugba To Kile mu na ye pee na, kɔnhɔ wù jii sicuumɔ ta wɛ? ¹⁰ Wèe tii ya wèe kuuni jɛri funɲɔ ni, na bɛ ni puyɛ pyaa jidaa ni. Ga wèeyɛ pyaa wo kuduun kaa na Kile ya wèe kuuni, kɔnhɔ wù bɛ di já taa ta wu fɛfɛɛɛ ti ni. ¹¹ Can na, sipya wa shishiin ya fundanga taa wu kuuduun ni wɛ, fo jatanhaɲa. Ga kalaa we wufɔɔ da ba daa lee kadugo na ge, wee wo kuduun na ba bye weefɔɔ mu janiɲɛ ni tiime.

¹² Lee wuu na, yi yi fanhaxhɔɔɔ keye yi nigiri, ni yi nugunyo yi y'a jɛɛ ge. ¹³ Korogoo kiimu k'a tii ge, y'a jaari kee ni, kɔnhɔ fanha baa fɔɔ wemu w'a taha yi fɛni ge, wee ganha da koo yaha wɛ, ga w'i fanha ta.

¹⁴ Y'a janiɲɛ shaa k'i bye yi ni sipyii pu bæeri tɛ ni. Yi yi torogana li yaha l'i bye fɛfɛɛ, ni lee bɛ wɛ, wa shishiin jii da ga daha Kafɔɔ na wɛ. ¹⁵ Y'a yiyɛ kasɛri, kɔnhɔ wa shishiin ganha da wuyɛ tɔɔɔ wolo Kile wo niime wu ni wɛ. Wa shishiin ganha bu da zɔɔ wu pye ni funguunɔ ni, ki wu tɛhɛnɛ ta, k'i shɛɲɲɛhɛmɛɛ zɔɔɔ kyɛɛgi wɛ. ¹⁶ Y'a yiyɛ kasɛri wa shishiin ganha da bye yi ni dɔɔɔ, kelee Kile jii fyaara baa fɔɔ ba Ezawu bye wɛ. Bani cɛn taa lemu li bi yaa na nɔ wu na wu lɛgɛ ki wuu na ge, w'a lee faa yalige golɛɛ nigin yɛ na. ¹⁷ Y'a li cɛ lee bæeri kadugo na, tuun wemu ni wu bi giin wu duba wu ta ge, wu ya já wɛ. Ali na ta wu jɛsinmɛ wo bi wu shaa bɛ, ga, a p'i zhe wu ni, bani wu ya wɛri daburajɛ jo wɛ.

¹⁸ Kile na yee ya fulo. Sipya na já gbɔn yaaga kemu na ge, yee ya ta fulo kee na wɛ. Kee yaaga ke jɛ Sinayi faabobonɔ ke. Izirayɛli nagoo pu p'a fulo kee na. Pee ya nagbɔhɔ ja, ni Kilɛwɔ, ni nibiigbɔhɔ, ni zanha kafɛɛkuunɔ, ¹⁹ na maga mɛɛ ni

mujuugbɔɔ la logo. Ga Izirayɛli nagoo pu p'a yee logo ge, a pee di jo na Kile wu jɔ wuyɛ na, na fanha jɛ pee ni pee pu já ali wu jɔnii nigin bɛ logo nige wɛ. ²⁰ Bani jɔmɛɛ le l'a kan pu mu ge, pu ya já li na wɛ. Lee jɛ na: «Sipya sipya w'a kpɔn ke faabobonɔ ke na ge, ali yatɔɔɔ bɛ, pu kagereye taga kee wá gbo.»* ²¹ Le p'a ja ge, lee bye fyaara kagbɔɔ xuuni fo Kile tudunmɔɔ Musa yɛ pyaa ya jo: «Nɛ fya xuuni fo na jɛɛ.»* ²² Ga yee wuu li ya ta pye mu-i dɛ. Siyɔn wo faabobonɔ ki na yee ya fulo, Kile jii wo wu wo kugbɔɔ le. Zheruzalemu kulo li jɛ fugba wu ni, ni li tɛhɛnɛ baa mɛɛkɛɛ pee. ²³ Kile ya wemu jaha bulo ge, wee wo pinnɛgɛ ki na yee ya fulo. Kee pinnɛgɛ ke wo sipyii pu funyo y'a taan na pee mɛyɛ y'a ka fugba we ni. Kile na yee ya fulo, wee wemu wu jɛ sipyii bæeri wo kiiri kɔnvɔɔ ge. Sipyitiimɛɛ pii pu bye kɔnɔ ki na fo taashiinɛ li ni, pu d'a kari Kile yiri ge, pee jɔ ya fa nimɛ. Pee na yee ya fulo. ²⁴ Yesu yɛ pyaa na yee ya fulo. Wee wemu wu jɛ karijɛɛgɛ jɔmɛɛ nivonɔ li wo susurodɛgɛmɛ wèe ni Kile tɛ ni ge. Wu shishan pu p'a wèe pye fɛɛfɛɛ ge, pee na wèe ya fulo; pee ya ye Abɛli wo pu na.

²⁵ Ayiwa, yi kasɛgɛ yaha yiyɛ na, Kile ba yu ni yi ni, na yɛɛ kaan yi mu, yi ganha bu da zhe yee logonɔ na wɛ. Bani fo taashiinɛ li ni, piimu p'a she pu da Kile tudunmɔɔ pu wo jomɔ pu logo jɲɛ ke na-ɛ ge, pee ya ta shɔ jaagi kanhama pu na wɛ. Nimɛ wemu w'a yu ni wèe ni na yiri fugba we ni, na wèe kaala ge, wèe bu bye wèe di ya ta sɔɔ wee wo nijoyo yi na wɛ, wèe na ba shɔ shɔgana leke na wɛ? ²⁶ Wu mujuu l'a jɲɛ ki pye k'a cɛɛ taashiinɛ li ni. Ga nimɛ w'a jɔmɛɛ lɔ wèe mu na: «Nɛ na ba jɲɛ ki pye k'i jɛɛ tɔɔnii nigin wa bɛ sanha na fara fugba wu bɛ na.»* ²⁷ Ba w'a jo na: «Tɔɔnii nigin wa bɛ sanha wɛ.» Lee ya li shɛɛ na yanmuyɔ yemu y'a cɛɛ ge, na yee na ba biin. Yanmuyɔ yemu yi jɛ yi da ga xhɔ-ɛ ge, yee yɛ yi da ba gori.

²⁸ Lee na, saanra temu ni wèe da ba bye ge, tee wo yaaga ka shishiin da ga ba jɛɛ laha ki tayahaɲa ni wɛ. Lee wuu na w'a Kile shaari, wù da wu labye ni wu jidaa

* 12:20 Ekizode 19:12-13

* 12:21 Dutɛɛnɔmɛ 9:19

* 12:26 Agizhe 2:6

pyi, wu pɛɛɛ, ni wu ɲii fyaara ni. ²⁹ Bani wɛɛ wo Kile wu ɲɛ na bɛ, kemu k'a ki yaara sorogo fɛɛfɛɛ ge.

13

Yeriyeri jomo

¹ Yi la le yi da se ɲaha na ni cebooloo pu taanɲɛɛge ki ni. ² Yi ganha bu da funɲo wɔ nabuun dirige na wɛ, bani pii ya mɛɛkɛɛ tirige na ta pu ya pu cɛ wɛ. ³ Yi yi funyo yaha nidoyo kasolemɛɛ na, ma na jo yi bɛ p'a pye toro pee tuugo kasolemɛɛ. Yi yi funyo yaha nidoyo kanhama fɛɛ na, l'i bye kanna yiye pyaa ceepuuro ti t'a gana.

⁴ Sipyii bɛɛri ya yaa na furu pɛɛ. N'a fara cee wu na, wa shishiin ganha ba nɔhɔmɔ keree, kelee dɔdɔɔɔ pyi wɛ, bani Kile na ba kiiri kɔn sipyinɔɔɔ ni dɔdɔɔ na. ⁵ Yi ganha bu da yiye yaha wari la fɛɛ wɛ, ga lemu li wa yi keye ni ge, lee li yi yaa, bani Kile ye pyaa ya jo:

«Nɛ na na funɲo yaha
nidogo mu na tuun bɛɛri ni,
n'a da ga ma yaha
ma ye nigin tuun wa shishiin ni wɛ.»
⁶ Lee wuu na wɛɛ ya lowaa ta na yu:

«Kafɔɔ ɲɛ nɛ Tɛgɛvɔɔ,
nɛ da vya yafin bɛ na wɛ!
Naha sipiyawyii di da j'a bye nɛ na wɛ?»^{*}

⁷ Yi wo ɲahagbaa fɛɛ piimu p'a Kile jomo pu jo yi mu ge, yi yi funyo yaha nidoyo pee na! Yi yi funyo yaha nidoyo pee ɲaarigana li na, pee wo n'a daa wu wo ɲara l'a pa xhɔ xɔgana lemu na ge, y'i bye pee taannivɛɛ!

⁸ Yesu Kirisa ya ɲɛri wɛ. Ba w'a bye tapaa wɛ, mu wu ɲɛ ɲɲaa, mu wu wa da gori yaha bɛ fo gbee.

⁹ Yi ganha bu da yiye yaha kalaa nivomɔ watii wu yi piinɲɛ wɛ. Bani Kile wo niime we, wee w'a fanha kaan sipya zɔ mu, lee l'a saha, na ɲɔ. Kodorogoo kiimu ki wa yaligee ki na ge, lee koo la shishiin wo ɲaari da ga j'a fanha kan sipya mu n'a daa ni wɛ. Piimu p'a kee kodorogoo kii ɲaari ge, li ya yafin bɛ ɲɔ pee na wɛ. ¹⁰ Saraya tawologo wa wɛɛ mu. Saraya ɲaha shɔɔnɲivɛɛ piimu p'a kapyɛɛ pye fɔɲa puga ki ni ɲɲɛ ki na ge,

pee da j'a pu wo ɲalige ta wɛɛ wo saraya yi tawologo ki ni wɛ.

¹¹ Yatɔɔɔ shishan ni pee wo saraya ɲaha shɔɔnɲivɛɛ wo ɲunɔfɔgbɔ wu ma jɛ Fɛfɛɛɛ ti Bɛɛri wo Fɛfɛɛɛ Xuu wu ni, na pee saraga jurumu wu wuu na. Ga yee yatɔɔɔ nigboyo yi wo xaara ti ma sorogo kanha ki kadugo yiri. ¹² Lee na Yesu ye pyaa bɛ ya kanha na xhu kanha ki kadugo yiri, kɔnhɔ wu sipyiire ti pye fɛɛfɛɛ ni wuyɛ pyaa shishan ni. ¹³ Lee na, wu bɛ pu shɛ ni wu ni kanha ki kadugo yiri, wu binne ni wu ni wu fanhara ti na. ¹⁴ Bani kulo li l'a da gori yaha gbee ge, lee wa wɛɛ mu ɲɲɛ ke na wɛ. Ga kulo le l'a ma ge, lee wɛɛ ya zhaa.

¹⁵ Lee wuu na wu masɔɲo saraya wolo kan Kile mu Yesu Kirisa gbɔɔɔ ni. Wu ganha bu da lee ɲɔ yaha wɛ, lee kɔri, wu mɛge pɛɛɛ ki pye wu ɲɔ na tuun bɛɛri ni. ¹⁶ Yi yi funyo yaha nidoyo kasaɲaa bye na; yi da yi sipyii kaan yi kenɛ yanmuyɔ ni. Bani yee saraya yi tuugo k'a dan Kile ni. ¹⁷ Yi yi ɲahagbaa fɛɛ ɲɔmɛhɛɛ co, yi guu pu mu, na li pye p'a yi munahaa ki kasɛɛge pyi, bani Kile na ba pee yege yi munahaa wuu na. Y'a li pyi mu, kɔnhɔ p'i j'a yi ɲaha co ni fundanga ni, ɲatanhaɲa baa. Lee bɛ wɛ, yee wo kuduun da da li ni wɛ.

¹⁸ Yi kori yaha Kile-ɲɛɛge na wu mu! Wɛɛ ya dɔ li na na zɔsaama wa wɛɛ mu. Bani li wa wɛɛ funyo ni na ɲaarigazaana ɲaari tuun bɛɛri ni. ¹⁹ N'a da yi jo waha yi mu jo yi kori Kile-ɲɛɛge na, kɔnhɔ nɛ guri shɛ yi mu tɔvuyɔ na.

Duba ni fò

²⁰ ɲɲɲɛ fɔɔ Kile wu ɲɛ yatɔɔnahamaa pu wo ɲunɔfɔgbɔ wɛ. Wee w'a wu Kafɔɔ Yesu ɲɛ yeege xu ni, tɛhɛɛ baa kariɲɛɛge ɲɔmɛɛ li shishan pu gbɔɔɔ ni. ²¹ Wu yi ɲi kapyegɛɛ nizaɲaa bɛɛri na, kɔnhɔ yi da wu ɲidaa pyi. Lemu l'a dan wu ni ge, wu lee le yi funyo ni Yesu Kirisa gbɔɔɔ ni. Nɔɔɔ wu taha wee mɛge na fo gbee. Amiina.

²² N'a yi ɲɛɛri na cebooloo jo yi pe yɛri yɛri jomɔ pe xu yiye ni, bani sɛmɛ wu jomɔ pu ya ta ɲɛhɛ wɛ. ²³ Nɛ funɲo ki wa y'i li cɛ na jo wu ceborona Timote ya yaha na foro kaso wu ni. Wu bu nɔ naha, nɛ ni wu ni, jɛri bu

^{*} 13:5 Zhozuwe 1:5; Dutɛɛnɔmɛ 31:6,8

^{*} 13:6 Zaburuu 118:6-7

bye w'à da zhe foro yi na. ²⁴Yi wù fò kan yi nahagbaa fεε pu bεeri mu, ni Kile wo sipyii pu bεeri. Wù cebooloo piimu bε pu wa Itali fiige ki shεen ge, pee bε ya yi fò kan.

²⁵Kile wo niime we wu pye yi bεeri na. Amiina.

Yakuba Yakuba ya sɛmɛ wemu ka ge

Jɔgɔ wu jɛ Yakuba wɛ?

Yakuba wemu wu jɛ Kafɔɔ Yesu ni Zhude yɛ wo ceborona wu ge (Macao 13:55; Marika 6:3), wee w'a we sɛmɛ we ka.

Taashiine li ni, wu bi ta dɔ Yesu na na Kirisa wu jɛ wii wɛ (Yohana 7:50). Ga tuun wemu ni Yesu ya pa jɛ na foro xu ni ge, wee tuun wu ni w'a dɔ wu na (Kapyegɛe 1:14; 1 Korɛnte Shɛɛn 15:7). A wu niyɛ di juri n'a daa wu ni fo na wu pye Zheruzalɛmu wo egilizi wu jahagbaa fɔɔ (Kapyegɛe 12:17; 15:13-21; 21:18).

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Yakuba ya we sɛmɛ we ka na tun Izirayɛli gbaweye kɛ ni shuun wu mu. Gbaweye kɛ ni shuun wemu kaa Yakuba ya yu naha ge, yee jɛ Karijɛɛgɛ Nɔmɛɛ Nilɛɛ li tuun wu woyo wɛ dɛ! Ga Yawutuu piimu p'a puyɛ kan Yesu mu, a sipyii di jaa taga pu pye p'a caaga fiiye yatii ni ge, pee kaa w'a byi. Pee Yawutuu pee Yakuba ya wii Kile wo see see sipyii pee.

W'a li shaa pu mu na pu loxulo ta, na li ta bɛ sipyii ya pu jaani. Na pu pye fungɔnyɔ fɛɛ, p'i puyɛ tirige, na lee Kile ya zhaa pu mu n'a daa wu funɔ ni. Yakuba ya naafuu fɛɛ pu juyɔ tɛri na pu ganha ba tabaara keree pyi ni pu naafuu wu ni wɛ. Wee w'a samɔhɔrɔ leni la baa fɛɛ pu bɛ ni.

N'a daa ni kapyegɛe nizaanɔa bɛɛri k'a se shiizhan, yi ya jɔ laha yiyɛ na wɛ. Ke ka nigin yɛ da jɔ bye sipya mu wɛ.

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

Yakuba 1 Kafila jɔgbɔyɔ taanri wemu wu jɛ sɛmɛ wu ni ge: Naafuu fɛɛ ni la baa fɛɛ; fungɔngɔ fɛɛɛ; nɔwuuro.

Yakuba 2 Yakuba ya yi yu cebooloo pu mu na pu kasɛɛgɛ yaha puyɛ na, na pu ganha bu da daan ni naafuu fɛɛ ni, p'i la baa fɛɛ pu kɔ wɛ, na p'a la baa fɛɛ pu tɛri.

Yakuba 3:1–4:12 Yakuba ya li shɛ na piimu p'a puyɛ wii fungɔnyɔ fɛɛ, pu funɔ di jɛ p'i da piitiilee kalaa Kile jomɔ pu ni ge, na pee pu tabaara ni nakaara yaha, p'i kasɛɛgɛ yaha pu nijoyo na.

Yakuba 4:13-5:6 Yakuba ya naafuu fɛɛ pu jɔnɔ taha na p'a puyɛ kasɛri tabaara ni tiibaara na.

Yakuba 5:7-20 Wu sɛmɛ wu taxɔgɔ ni Yakuba ya li shɛ na Yesu wo n'a daa fɛɛ pu bɛɛri pu kori yaha n'a daa wu ni, ali na ta bɛ pu jɛ makɔnɔ ni jaa ni. Yatɛngboyoy'a zhaa da jin piimu ni ge, ni piimu p'a yɔ ge, na p'a Kile jɛɛri pee mu.

Yakuba fɔ mujuu

¹ Nɛ Yakuba wemu wu jɛ Kile ni Kafɔɔ Yesu Kirisa wo bulo ge, nɛ w'a we sɛmɛ we ka, na wu tun Yawutuu gbaweye kɛ ni shuun wu mu, pee piimu p'a foro pu wo fiige ki ni, na jaaga kɔnɔ ke kabaya yɛ bɛɛri na ge. Na fɔ wa pu mu.

N'a daa we ni fungɔngɔ fɛɛɛ

² Ayiwa na cebooloo, kanhama tuugo bɛɛri ba nɔni yi na, yi pee bɛɛri yaha ba fundanga kajii jɛ wɛ. ³ Bani y'a li cɛ na yi n'a daa wu ba yeree na nɔwuuro sigɛɛ, lee funɔ ni y'a loxulo taa. ⁴ Ga y'i loxulo li yaha li jɔ di fa xuuni, kɔnhɔ y'i gɔgɔ n'a daa wu ni, yi jɔ di fa, yaaga ka shishiin ganha bu yi kuunɔ wɛ. ⁵ Fungɔngɔ fɛɛɛ bu sipya wa kuunɔ, wufɔɔ wu ti jɛɛri Kile mu, Kile na ti kan wufɔɔ mu. Bani Kile ya sipyii bɛɛri kaan, kahari wa wu ni. Wu ya wa kapyegɛe taga na wu kori wɛ. ⁶ Ga wufɔɔ wu ti jɛɛri ni n'a daa ni, wu ganha bu da nakaara le li ni wɛ. Sipya wemu w'a nakaara yaha wu zɔ na ge, weefɔɔ ya jɛri ba suumɔ lokuruyo jɛ wɛ, kafɛɛgɛ na yi luu na se kabaya bɛɛri na. ⁷ Wee sipya we wa shi ganha bu da li yaha wuyɛ funɔ ni na wee na yaaga ta Kafɔɔ mu wɛ. ⁸ Bani fungɔnyɔ shuun fɔɔ wu ma bye wii; wu ya wu fungɔngɔ yɛri kabanɔ nigin na kaa la shishiin ni wɛ.

Naafuu fɛɛ ni la baa fɛɛ

⁹ Ayiwa, cebooloo piimu pu wa la baa fɛɛ ge, pee pu funyɔ taan, bani Kile na ba pu juyɔ yirige. ¹⁰ Ga cebooloo naafuu fɛɛ, Kile ba yee bɛ tirige, yi bɛ pu funyɔ taan lee na, bani yee na ba doro jɛri ba jɔ fyɛɛnrɛ ma waha, na wo wɛ. ¹¹ Canɔ ma foro ni ki kafugo ni, na jɔ ki waha, ki fyɛɛnrɛ ti ma wo, ti saana li na juri. Mu naafuu fɔɔ bɛ wa

da ba juri lee curigana li na wu kapyeggee te ni.

Jurumu w'a ma ni xu ni

¹² Sipya wemu w'a nɔwuuu xuli wuyɛ ni ge, wee jɛ duba pya. Bani wufɔɔ bu já na pee kanhama pu bɛɛri xuli wuyɛ ni, wu na ba jɔi sicuumɔ jɔdɔnɔ ta wu kuduun. Pi-imu bɛɛri kaa l'a dan Kafɔɔ ni ge, lee jɔmɛɛ li w'a lɔ pee bɛɛri mu. ¹³ Ga kaa kaa la k'a wa bɛɛri faanna, na wufɔɔ tɔɔgɔ le kakuunɔ ni ge, wufɔɔ ganha bu da jo na Kile w'a wee faanna-ɛ dɛ! Bani yaaga ka shishiin wa da já Kile faanna wɛ. Kile bɛ di w'a sipya faanna wɛ. ¹⁴ Ga sipya bɛɛri, lakuunɔ ke ki jɛ ma ni ge, kee k'a ma faanna. Kee ki ma ma kilee fo na shɛ ma pye m'a co kakuuyo yi wo tifuupɛɛɛ ki na. ¹⁵ Ma bɛ di bu yaa kee lakuunɔ ke na, k'a ma tɔɔgɔ le jurumu ni, ma di bu jurumu pye, lee wa ma ni xu ni.

¹⁶ Ayiwa, na cebooloo, yee piimu kaa ya dan nɛ ni ge, yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinnɛ wɛ. ¹⁷ Yanmuzaaya yemu bɛɛri y'a kan wɛɛ mu ge, ni yakanya yemu bɛɛri y'a pahala ge, yee bɛɛri ya foro fugba To Kile ni. Wee Kile wu w'a kpɛɛnyɛ yi bɛɛri yàa. Wu ya jɛri wɛ, nibiige wo jaa nifɛnhɛfɛnhɛnɛ bɛ jɛ wu na, li ta l'a jɛri wɛ. ¹⁸ Wu wo daan na mu funɔɔ ni w'a jɔi sicuumɔ kan wɛɛ mu wu wo kafila can can wo wu baraga ni. W'a lee pye kɔnhɔ wɛɛ di bye wu yanmuyaaya yi bɛɛri naha na.

Niwelogonɔ ni kapyeggee nizaanɔa

¹⁹ Lee wuu na na cebooloo, yee piimu kaa ya dan nɛ ni ge, yi yi funyɔ to li na na jo yee wa bɛɛri ya yaa wu gbegele, wu da nuri pusamaa jɔ na. Yi ganha ba gburogi da yu wɛ. Yi ganha ba yi logoo bɛ yirige tɔvuyo na wɛ. ²⁰ Bani sipya luu bu yiri xɔ, wu da já Kile wo tiimɛ pu keree pye nige wɛ. ²¹ Lee wuu na, keree kiimu bɛɛri k'a sipya nɔrɔgɔ ge, na fara kuumɔ tuugo bɛɛri na, yi kee bɛɛri yaha wà. Kile ya jomɔ pemu le yi zɔlɔ pu ni ge, y'i yiye tirige, y'i sɔɔ pee na, bani pee na já yi munahaa jɔnɔ wolo.

²² Yi da Kile jomɔ pu koo jaari. Yi ganha bu da pu logo yɛ na, yi da yiye piinnɛ wɛ. ²³ Bani sipya wemu w'a Kile jomɔ nuri w'i ya pu koo jaari-i ge, weefɔɔ jɛ ba ná wa jɛ wɛ, wemu w'a jaawiige lɔ, na wuyɛ wii ge.

²⁴ Wu bu wuyɛ wii xɔ, w'a gari wu da yaaga pye wɛ. W'a wu naha ki ja pagana lemu na ge, wu funɔɔ na wɔ lee na taapile ni. ²⁵ Ga saliya wu w'a pahala, wu jɔmɛɛɛ k'i wɛɛ jɔnɔ wo, na wɛɛ pyi wùye wuu ge, sipya wemu bu já sɛɛge taan kee na, na kee keme sɛɛri, na ganha na ki koo jaari li jaarigana na; wu ya ta funɔɔ wɔ ki na wɛ, ga fo na ki koo jaari ge, wu bu kenɛ le kaa bɛɛri ni, Kile na duba wu mu.

²⁶ Sipya wemu bu wuyɛ pye na Kile koo wee ya jaari, na ta w'i ya jani wu jɔ na wɛ, wuyɛ weefɔɔ ya faanna; wu Kile koo para l'a pye jɔnɔ baa. ²⁷ Koo le To Kile ya wii Kile koro nizaana na jɛ fɛɛfɛɛ ge, lee li wa mɛ. Cirimɛɛ ni naxhugoshaa piimu bɛɛri pu jɛ kanhama ni ge, na wɛɛ pu kasɛɛge yaha pee na; wù wùye tánha ke kɔnɔ ke wo fɔɔnrɔ keree tuugo bɛɛri na.

2

Wù ganha ba sipyii pii pɔrɔnɔ pii na wɛ

¹ Ayiwa na cebooloo, yee piimu pu wa ni n'a daa ni wù Kafɔɔ ni nɔrɔ fɔɔ Yesu Kirisa na ge, yi ganha ba sipyii pii pɔrɔnɔ pii na wɛ. ² Nime, na yee yaha yee ya pinne, a sipyii shuun di ba jé yee tɛ ni. Nigin jɛ naafuu fɔɔ, sanni kabelenɛ jɛ wu kenɛ na, wu cére fàya yi kpɛɛngɛ bɛ d'a pɛɛ. Shuun wo wu jɛ la baa fɔɔ, wu d'a fasicoyo le. ³ A yee di naha yeege fazaaya fɔɔ wu fɛni, na wee baraga, na wu pye: «Kafari m'a ba diin naha ke tatɛngɛ ke ni, kee k'a jɔ.» Na la baa fɔɔ wu pye: «Mu wu yere mayɛ tãan wee xuu wu ni wà.» kelee «Tiin mɛ jɔnɛ ke na na tɔɔyɔ ye tãan.» ⁴ Ayiwa, yee bu lee pye, ta yee ya wa pɔrɔnɔ wa na wɛ? Ta fungɔnkuunɔ bɛ k'a yee yaha kee zhɔnrɔgɔ ke tuugo na wɛ?

⁵ Na cebooloo, yi ye logo yee piimu kaa ya dan nɛ ni ge. Piimu pu jɛ ke kɔnɔ ke mu la baa fɛɛ ge, Kile w'a pee naha bulo, kɔnhɔ p'i bye lafɛɛ n'a daa wu kabanɔ na. Wu kaa ya dan sipyii piimu ni ge, w'a saanra temu wo jɔmɛɛ lɔ pee mu ge, kɔnhɔ la baa fɛɛ p'i tee bɛ ta. ⁶ Ga yee kunni wa la baa fɛɛ pu cɛɛnɛ dɛ! Sipyii piimu p'a pu fanha shɛɛ yee na, na yee kilee na se kiirikɔɔn pu mu ge, ta naafuu fɛɛ pu bɛ wɛ? ⁷ Yesu Kirisa wo

mεge nizaanja ke p'a yiri yee na ge, ta pee naafuu fεε pu bε p'a kee bε kyεεgi wε?

⁸ Yi ba jaari na sahanj ni Kile wo saanra ti saliya wu ni, ba l'a ka Kile Kafila wu ni wε na: «Ma sipyiinii wu taan ma mu ba mayε pyaa ki jε wε,» wee tuun wu ni y'a kasaana pyi. ⁹ Ga yi bu sipya wa pɔrɔɔ wa na, kakuunɔ y'a pye; saliya wu na yi jaagi, bani y'a saliya wu jɔmεε la kyεεgi. ¹⁰ Sipya wemu bu saliya wu jɔmεε nigin pe yε kyεεgi, ali ma jεhe da kisaanja bεeri koo jaari, jaagi na ba zhan ma na ki bεeri shizhaa na. ¹¹ Bani Kile wemu w'a jo na: «Ma ganha ga dɔdɔrɔ pye-e ge,» wee ninumɔ w'a jo sanha bε na: «Ma ganha ga sipya gbo wε.» Lee funɔ ni, ali ma jεhe bye ma ya dɔdɔrɔ pye wε, ma bu sipya gbo, m'a saliya wu kyεεgi. ¹² Saliya wu jɔmεheε kiimu k'a wu jɔnɔ wo, na wu pyi wu yε wuu ge, y'a yu, yi da jaari y'a sahanj ni kee ni, bani kee k'a da ba yi kiiri kɔn. ¹³ Sipya wemu wu jε wu ya jɔnɔ jaari sipyii na-ε ge, Kile bε da ba jɔnɔ jaari weefɔ na kiiri wu cagɔngɔ wε. Ga wemu w'a jɔnɔ jaari sipyii na ge, kiiri wu fyaara da ba bye weefɔ ni wε.

N'a daa we ni kapyeggee nizaanja

¹⁴ Ayiwa na cebooloo, wa bu jo na n'a daa wa wee mu, wufɔ di ya kapyeggee nizaanja pyi kiimu ya li shεε na n'a daa wa wu mu wε, wee n'a daa wu tuugo na j'a wu shɔ ya? ¹⁵ Yi ceboroshɔ kelee yi ceborona wa bu she da w'a, faya jε pu mu p'a leni wε, jɔlige bε di jε pu mu wε, ¹⁶ a yee wa di she yere pu jɔnɔ ni na pu pye: «Najine ki pye yi mu, yi she faya le kafugo di jε yi ni, y'i li y'i din bε!» Na ta pu ceepuuro mago jε yanmuyo yemu na ge, wufɔ ya kee ka shishiin kan pu mu wε. Pee jomɔ pe ya leke jɔ wε? ¹⁷ Mu n'a daa wu bε wa. Kapyeggee nizaanja bu bye ki jε n'a daa wemu ni wε, wee ya xu.

¹⁸ Lee bε wε, wa na ba ma pye: «Mu ya jo na n'a daa wu wa mu mu; a go kapyeggee nizaanja ki wa nε mu. Ayiwa nε kunni wa da na wo n'a daa wu she ma na na wo kapyeggee nizaanja funɔ ni. Mu do? Go mu na j'a ma wo n'a daa wu she nε na kapyeggee baa ya?» ¹⁹ Na go mu wa daa na Kile nigin pe yε wu jε wε? Lee kunni ya

jɔ; ga jinaa bε wa daa lee na, pee yεε wa fyagi fo na fuguri bε wu jaha na. ²⁰ Mu fungɔngɔ baa fɔ we, tuun weke ni m'i da ba li cε na n'a daa wemu wu jε kapyeggee nizaanja baa ge, na kapɔɔ jε wee na-ε wε? ²¹ Dii Kile d'a pye na wεε tolε Ibirayima jate sipyitiime wε? Go wu kapyeggee funɔ ni l'a foro, bani w'a sɔɔ Kile wo nijoyo yi na, na ganha na giin di wu ja wu kan Kile mu saraga, saraya nizogoyo yi tawologo ki ni. ²² Yee wa lee ja wε? Wu n'a daa we, ni wu kapyeggee ki bεeri k'a binnεε na byi shiizhan. Wu kapyeggee k'a wu n'a daa wu jɔ fa. ²³ Yemu y'a ka Kile Kafila wu ni wu shizhaa na ge, a yee jɔ di fa na: «Ibirayima ya d'a Kile na, a Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na.»* A Kile di wu pye wu najii. ²⁴ Yee wa li ja wε? n'a daa wo kapyeggee funɔ ni Kile ya sipya wii sipyitiime, lee bε wε, na yi yu yε ma jɔ ni na m'a d'a Kile na, lee yε w'a da li yaa wε. ²⁵ Navarashɔ wemu bε mεge ki bye na Araxabi ge, ta wu kapyeggee funɔ ni bε Kile ya wu bε wii sipyitiime wε? Bani Izirayeli shεen ya tudunmɔ piimu tun ge, w'a pu jɔnɔ ciri jɔ, na ba pu yaha kari koo latii ni kɔnhɔ wu pu shɔ. ²⁶ Ba ceepuuro jε munaa bu bye li jε ti ni-i, t'a xhu wε; mu n'a daa wu bε jε, kapyeggee nizaanja bu bye ki wu ni wε, w'a xhu.

3

Na j'a ma jɔ na

¹ Ayiwa na cebooloo, shen jεhemεε ganha baa li shaa di bye yi ni karamɔgɔlɔ wε, bani y'a li cε na jo wεε karamɔgɔlɔ wo kiiri wu na ba waha na toro pusamaa wo wu taan. ² Wεε bεeri ya kapyebaagaa pyi pyeganaa nijehen jε na. Sipya wemu wu jε wu ya sii na wuregi bada jɔjomɔ ni-i ge, weefɔ jε sipya, wemu ya fa ge, weefɔ na da jani wuyε na wu kapyeggee ki bεeri ni. ³ Ma bu kɔrɔfε le shɔngɔ na, kɔnhɔ ki da se ma jidaan xuu ni, wee tuun wu ni ma se ma bye ki ceepuuro ti bεeri na. ⁴ Kɔɔgbɔhɔyɔ yemu yi wa lɔhɔyɔ ye ni ge, ali yemu bε y'a pεle fo xuuni ge, yi yee bε wii. Ali kafεegbɔhɔ bε jεhe yiri, na yi ηmununɔ na gaanj, yanmunɔ nifenhεfenhεtiire la ni yi

* 2:23 Zhenzi 15:6

paavɛɛ pu ma yi naha ɲɛri na se pu nidaan xuu ni. ⁵ Mu sipya ɲile bɛ wa. Ceepuuro ti yafɛnhɛfɛnhɛnɛ li ɲɛ l'i, ga na liyɛ pɛlɛ, na kafilagbɔ yu. Ta na nifɛnhɛfɛnhɛnɛ bɛ l'a siponɔ sorogo wɛ? ⁶ Nile ɲɛ ba na ɲɛ wɛ. Xuu wa wu ɲɛ wii wɛɛ ceepuuro ti ni wemu bɛɛri wu ɲɛ baha, na wɛɛ ceepuuro ti bɛɛri nɔrɔgɔ ge. Li ɲɛ ba Jahanɛmɛ na ɲɛ wɛ, li na jà wù ɲiifɛɛɛ ti keree bɛɛri sorogo. ⁷ Nanja yaaya fara shazhɛɛɛ na, ni ɲinɛ yakokaara, na fara suumɔ lɔhɔ ɲanmuyɔ na, sipya na jà ke ka bɛɛri tuugo nɛgɛ na ki kuu; lee shiin wu d'a pye bɛ. ⁸ Ga sipya wa shishiin da ga jà ɲile kuu wɛ. Yakuunɔ ki ɲɛ kii sipya da ga jà kemu kuu di bye wu nidaan wɛ. Li bɛɛri l'a ɲi sɔɔnrɔ na temu t'a sipya gbuu ge. ⁹ Nile wɛɛ ya daga na wù Kafɔ To Kile pɛlɛ, na lee ninunɔ taga na sipyii bɛ lanɲi, na ta Kile d'a sipya yàa wuyɛ jaa ni. ¹⁰ Kile masonɔ ya foro ɲɔ kemu ni ge, kee ɲɔ ke ninunɔ di da sipyii bɛ lanɲi! Na cebooloo yi ganha bu sɔɔ lee l'a byi wɛ. ¹¹ Lɔhɔ kemu k'a taan ge, ni kemu k'a pɛn ge, yee shuun wu bɛɛri na jà da binnɛɛ da fɔro lobulowii nigin ni ya? ¹² Na cebooloo, oliviye tige nagoo na jà da nitoronɔ tige na ya? Kelee ta ɛɛɛɛn tige na jà nitoronɔ pye? Bada! Ayiwa, suumɔ lɔhɔ ya buloo na fɔro wii lemu ni ge, lɔhɔ kemu ya taan ge, kee da jà voro lee ninunɔ ni wɛ.

Fungɔngɔ fɛɛɛ temu t'a yiri fugba we ni ge

¹³ Ayiwa, sipya wekɛ wu wa yee ni fungɔngɔ fɔɔ, na keree naha cɛ wɛ? Wufɔɔ wu li shɛ torogazaana funɲɔ ni. Na mayɛ tirige na kapyegɛɛ nizaanɲaa pyi, lee li wa fungɔngɔ fɛɛɛ te. ¹⁴ Ga ɲɛpɛnwaa bu shɛ da yee zɔlɔɔ pu na ni bɛganhara fungɔngɔ ni, wee tuun wu ni, yi ganha ba yiye kɛɛ na fungɔnyɔ fɛɛ yi ɲɛ wɛ. Can ɲɛ yee ni wɛ. ¹⁵ Tee fungɔngɔ fɛɛɛ te tuugo ya yiri fugba we ni wɛ, ke konɔ ke, ni sipyii, ni Shitaanni ni t'a foro. ¹⁶ Bani ɲɛpɛɛn, ni bɛganhara ɲɛ xuu wemu ni ge, kaa naha da zhɔɔnri wà li shɔɔnrigana na wɛ, kakuunɔɔ tuuyo bɛɛri bɛ na nɔhɔ pye wà. ¹⁷ Ga fungɔngɔ fɛɛɛ temu t'a yiri fugba we ni ge, tee bu bye sipya wemu mu, li nizhiinɛ, wufɔɔ ma bye fɛɛfɛɛ, ɲanɲinɛ keree na ganha na dan wu ni, wu keree di ya wari wɛ, wu ɲunɔ na

benɲi, w'a ganha na ɲunɔ ɲaari, na kapyegɛɛ nizaanɲaa pyi. Wu da da sipya wa wo wa ni wɛ, w'i da da kafila shuun yu wɛ. ¹⁸ Piimu p'a ɲanɲinɛ shaa ge, ɲanɲinɛ ni peefɛɛ ya kapyenɛɛ pyi. Kee kapyenɛɛ ki wo kuduun di ɲɛ tiimɛ.

4

Lakuunɔ ya keree kiimu kyɛgi ge

¹ Ayiwa, yoyo ye ni nakaara te ti wa yee tɛ ni ge, naha k'a ma ni yee ni wɛ? Lakuunɔ ke k'a yee fungɔnyɔ yi figi ge, ta kee bɛ wɛ? ² Yaaga ka kaa ma bye yee na, ga yee di da ki ta wɛ, wee tuun wu ni yee na gbuuro pye. Yaaga ka ɲɛpɛɛn ma bye yee ni yee di da ki ta wɛ, ayiwa yee ma ganha na yogo kɔɔn, na nakaara pyi. ɲanmuyɔ yemu la ki ɲɛ yee na ge, yee ya yee taa wɛ, bani yee ya yi ɲɛɛri Kile mu wɛ. ³ Ali yee ɲɛhɛ yi ɲɛɛri bɛ, yee da yi ta wɛ, bani yee ɲɛ ma li pyi ni fungɔnsaanɲa ni wɛ. Yiye pyaa wo ceepuuro la kaa na yee ma yi ɲɛɛri.

⁴ Nɔmɛɛ baa fɛɛ dɛ! Ta yee ya li cɛ na jo ma bu daan ni ke konɔ ke ni, m'a ɲɛri Kile pɛn wɛ? Sipya wemu bu jo wu bye ke konɔ ke wo nanɲi, w'a ɲɛri Kile wo pɛn. ⁵ Kile Kafila w'a yemu jo ge, yee ya giin na tawaga ni y'a jo ya? L'a shɛ na: «Kile Munaa lemu li wa yee ni ge, Kile funɲɔ ki wa yee di bye lee yɛ nigin wuu.» ⁶ Ga Kile ya niimɛ wemu kaan wɛɛ mu ge, wee ya pɛlɛ xuuni. Bani l'a ka Kile Kafila ni na:

«Kile ya tabaara fɛɛ fungɔnyɔ shege,
ga piimu p'a puyɛ tirige ge,
na niimɛ kaan pee mu.»*

⁷ Yi yiye tirige Kile mu, y'i zhe Shitaanni mu. Lee li da wu pye w'a paa, na laha yi na. ⁸ Yi fulo Kile na, Kile bɛ na vulo yi na. Yee jurumupyii, yi yi keye je wolo jurumu ni; yee fungɔnyɔ shuun shuun fɛɛ, yee di yi zɔlɔɔ pu pye fɛɛfɛɛ. ⁹ Y'i li cɛ na baraga baa fɛɛ yi ɲɛ! Y'a mɛhɛɛ suu fo y'a kirakira. Yi yi kataanra ti ɲɛri mɛsuu, y'i yi fundanga ki ɲɛri ɲatanhanɲa. ¹⁰ Yi yiye tirige Kafɔ naha taa, lee bu bye wu na yi yirige.

N'a daa fɛɛ ya yaa p'a puyɛ zɔlɔɔ yu wɛ

¹¹ Ayiwa na cebooloo, yi ganha ba yiye zɔlɔɔ yu wɛ. Wa bu wu ceboro zɔ jo, kelee

* 4:6 Talɛɲɛ 3:34

na wu jaagi, Kile wo saliya wu n̄meh̄ee ki zo m'a jo, kelee kee m'a jaagi. Na ta sipya wemu bu jaagi shan Kile wo saliya wu n̄meh̄ee ki na, weefoo je nige ki baragavoo we, ga w'a j̄eri ki kiiri k̄onvoo. ¹² Kile ye nigin w'a saliya n̄meh̄ee ki kaan, wee ye nigin wu je kiiri k̄onvoo be sanha. Wee w'a sipya shuu, wee shiin w'a sipya jaagi be, na boongoo noni wu na. Ga mu wemu w'a ma sipyini jaagi ge, m'i maye wii sipya weke tuugo we?

N'a daa f̄ee ya yaa pu pye tabaara f̄ee we

¹³ Ayiwa nime, yee piimu p'a ma yu na: «Ninaa kelee niga na w'a da ba she le kulo le ni; yee nigin w'a da ba she bye wa; kegaana w'a da ba she bye, wu kuduun n̄neh̄eme ta.» ¹⁴ Na ta lemu li da ba bye niga na ge, yee ya lee ce we. Yee je ba kakunnuo je we. Kakunnuo bu foro, k'a j̄ere ye nigin pye, na jaaga. ¹⁵ Yemu yee ma yaa na jo ge, yee yi wa me: «Kile bu soo, na wu yaha shi na, ayiwa le ni le w'a da ba bye.» ¹⁶ Yee da gbara lee na-e de! Ga yee kunni ya kagbohoo kiimu wo bye funoo k̄on yiye funoo ni ge, yee ma ganha na yiye pele, na daa kee na. Tee tabaara te tuugo ya jo we. ¹⁷ Ayiwa, yi li ce na sipya wemu w'a kaa ce nizaana ge, wu bye w'i ya li pye we, jurumu w'a pye.

5

Naafoo f̄ee wo kapyege niguunoo

¹ Ayiwa, yee naafuu f̄ee, yi niwegee shan! Boongoo ke ki da ba no yee na ge, y'a mehe suu, yi da sipyaa waa kee wu na. ² Yee naafuu w'a f̄onho, a dun di ganha na yee fadeye yi li. ³ Sanni we, ni warifyen we wu je yee mu ge, tat̄on w'a wu kp̄on. Wee tat̄on we wu da ba bye kapuoo na yee jaagi. Wee wu da ba bye ba na je we, na yee ceepuuro ti kyee gi. Kii cana j̄eh̄ee kii ki je konoo taaxoo cana j̄eh̄ee ge, a yee di naafuu faari yaha yiye mu. ⁴ Li wii, kapyebyii p'a yee faa yapyire ti keme, a yee di pu n̄mahana yee ya ta pu saraa we! Pee kapyebyii pii wa mehe suu lee na, kee mehe kii wa se na noni Se Beeri Foo Kile na. ⁵ Yee ya yi wo konoo tiinne li beeri pye tanhama, ni yi nidaa bye ni. Yee ya yiye keme pori na yaha gbo kaa na.

⁶ Sipyii piimu p'a tii ge, yee ya pee jaagi, na pu gbo, a p'i puyee yaha wa yi ken̄e ni.

Yi yi logoo mara

⁷ Lee wuu na na cebooloo, yi yi logoo ki mara fo yi she no Kafoo cabaana na. Yi yi funoo k̄on ni faapye ni. Faa yapyire temu ti je wu tadaa ge, wu ma wu luu mara na yere tee sige. Wu ma wu luu mara na co juun̄moozoo zanhaya na, fo na she no juun̄moka-zanhaya na. ⁸ Yi be pu yi logoo mara lee maragana li na y'i lowagaa ta bani Kafoo paduun w'a teēne x̄o.

⁹ Na cebooloo, yi ganha ba logoo yirige yiye taan yi da yiye zoloo yu we, k̄onho kiiri ganha ba gon yi na we. Kiiri k̄onvoo wu paduun w'a no x̄o. ¹⁰ Na cebooloo, Kile tudunmoo piimu p'a bi Kafoo jomoo pu yu ge, pee ya kanhama xu, na pu logoo mara kanhama pu tuun wu beeri ni. Y'a pee wii, yi da se pee f̄eni. ¹¹ Sipyii piimu p'a kanhama soro, na gori yaha n'a daa wu ni ge, pee wee ya byi duba nagoo pee. Zhobu bi wu luu li mara maragana lemu na ge, y'a yee logo. Kafoo ya pa lemu be pye wu mu kurogo ki na ge, y'a lee be ce, bani Kafoo nj̄aara te, ni wu ceme p'a pele.

¹² Ayiwa na cebooloo, lemu n'a da jo waha yi mu ge, lee li wa me. Yi ganha ba gari we. Wa ganha ga gaa fugba we na we, wa ganha ga gaa jin̄e ke na we, wa ganha ga gaa yaaga ka shishiin na we. Y'a «Uun!» ye yu uun tajogo ni, yi da «Ahayi!» yu ahayi tajogo ni, k̄onho kiiri ganha da ba gon yi na we.

Baraga wa Kile-j̄erege ni

¹³ Ayiwa, kanhama bi noni wa na yi ni, wufoo w'a Kile j̄eri; fundanga keree shiin ya no wa na, wufoo w'a Kile masoo yoyo cee. ¹⁴ Wa bu da wu ya cuunoo yi ni we, wufoo wu egilizi nahagbaa f̄ee pu yiri, pu ba Kile j̄eri wu mu, p'i sinme fara wu na Kafoo mege na. ¹⁵ J̄erege ki bu bye ni n'a daa ni, yama foo wu na zhoo. Kafoo na wu cuunoo, jurumu wemu w'a pye ge, na wee be yafa wu mu. ¹⁶ Y'a yeree yi jurumu wu na, y'i da wu yu yiye mu, y'i da j̄erege pyi yiye mu, k̄onho y'i juunoo. Sipya wemu w'a tii ge, wee bu j̄erege pye, fanha wa kee j̄erege ki ni fo xuuni. ¹⁷ Kile tudunmoo Eli, sipya wu bye wii ba wee je we. Ga w'a Kile keme

ƚɛɛri xuuni, kɔnhɔ zanha ganha bu do wɛ. A zanha di bye ki ya to wɛ, fo na shɛ nɔ yee taanri ni yeye gbaara na. ¹⁸ Lee kadugo na a wu guri na Kilɛ ƚɛɛri sanha, kɔnhɔ zanha di do. A zanha k'i do. A ƚiɛ ki faa yapyiire te, ni tiire ti bɛɛri di nagoo pye.

¹⁹ Na cebooloo, yee wa bu wuregi, na can wu koo li yaha, a yee wa di bye kaɲuɲɔ na wufɔɔ kuruɲɔ pa can koo li ni, ²⁰ y'a yaa na li ɛɛ na jo wemu bu jurumupye kuruɲɔ wu koguunɔ ni, wu munaa m'a shɔ xu na. Lee ma bye kaɲuɲɔ jurumu niɲɛhɛmɛ na yafa wu mu.

1 Pyeeri Pyeeri ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu ka ge

Jɔgɔ wu jɛ Pyeeri wɛ?

Pyeeri wee ninumɔ p'a yiri na Simeyɔn Heburuu jomɔ pu ni, na wu yiri na Simo Girɛkii jomɔ pu ni (Kapyegɛe 15:14). A Yesu di ke mɛgɛ ke le wu na Girɛkii jomɔ pu ni na Peturɔsi. Kee jɛ Heburuu jomɔ pu ni na Sefasi, na jɛ Tubabuu wo jomɔ pu ni na Pyeeri. Kee mɛgɛ ke kɔri wu jɛ na faakagerɛɲɛ. Zhonasi ja wu bye wii (Macoo 16:17).

Yawutu wu jɛ Pyeeri. Yesu wo tudunmɔ ke ni shuun wu wa wu jɛ wii. Yani Pyeeri wu pye Yesu wo Tudunmɔ wa ge, fyasha wu bye wii (Yohana 1:41,42). Wu to kulo li jɛ Betisayida, wu fiige ki mɛgɛ di jɛ na Galile (Yohana 1:44). Ga wuyɛ pyaa di bi bye Kapɛrinɔmɔ kulo li ni.

Pantekɔti wu caɲa ba Fɛfɛɛɛ Munaa l'a tigi Yesu tudunmɔ pu na wɛ, Pyeeri bɛ wa bye pu ni. A wu Kirisa wo Jozaama pu jo fo sipyii nijɛhɛmɛɛ ya pye Yesu wo n'a daa fɛɛ. Ma bi giin m'a Pyeeri wo labye we ni wu wo kapyegɛe ki cɛ, fo ma bu Kapyegɛe Kitabu kooro 1 fo 12 wu kalaa.

We sɛmɛ we kakana jɔɲɔ

Pyeeri ya we sɛmɛ we ka na tun Yesu n'a daa fɛɛ nijɛhɛmɛɛ pii mu kulogoo nijɛhɛɲɛ kii ni Azi fiige ki ni, kee kemu nijaa wogo ki jɛ na Turuki ge. Wu ya ta wa wolo wa ni wɛ: Ma Yawutu fara ma shi watii shɛn na. Sɛmɛ wu kakana jɔɲɔ k'a pye na pu bɛɛri yatɛnyɛ waha, na kalaa kan pu mu na pu kasɛɛgɛ yaha puyɛ na nɔwuuro ni karamɔgɔ-kafinɛjuu pu shizhaa na, p'i gori yaha n'a daa wu ni.

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

1 Pyeeri 1:1-12 N'a daa fɔɔ ya yaa na kanhama xu wuyɛ ni, bani w'a li cɛ na wu na ba cɛn lɔ fugba we ni.

1 Pyeeri 1:13-2:10 N'a daa fɔɔ torogana kanhama tuun ni. W'a yaa na kuu fanha mu.

1 Pyeeri 2:11-3:12 N'a daa fɔɔ torogana shi wu sipyii pu tɛ ni, ni gbafɛnɛeri keree

shizhaa na, ni wuyɛ pyaa kpɔɔn sipyii tɛ ni.

1 Pyeeri 3:13-4:19 N'a daa fɔɔ tadaɲa ni wu torogana kanhama tuun ni.

1 Pyeeri 5:1-5:11 Pyeeri ya fiin wemu jo na waha egilizii jahagbaa fɛɛ pu mu ge.

1 Pyeeri 5:12-14 Pyeeri fɔ mujuu sanha.

Pyeeri fɔ mujuu

¹ Nɛ Pyeeri we wu wa Yesu Kirisa wo tudunmɔ ge, nɛ w'a we sɛmɛ we tun yee mu, Kile ya yee piimu jaha bulo, a yee di jaraga na shɛ bye nabuun ye fiie ye ni ge: Pɔn, Galasi, Kapadɔsi, Azi ni Bitini. ² Yee jaha ya bulo na bɛ ni To Kile wo fungɔngɔ ki ni, na yee pye fɛfɛɛɛ wuu, Kile Munaa li baraga ni, kɔnhɔ yi Yesu Kirisa jɔmɛɛ co, wu shishan pu bɛ di jɛrɛgi yi na, p'i yi pye fɛfɛɛɛ.

Kile wu niimɛ ni jɔɲɛɲɛ nigbɔhɔ kan yi mu.

Tadaɲa jii wogo

³ W'a Kile sɔni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa To we! Bani, wu jɔɲaara ti funɲɔ ni, w'a wɛɛ pye wɛɛ ya sevɔnɔ se, na Yesu Kirisa jɛ na yeege xu ni, kɔnhɔ wɛɛ di tadaɲa jii wogo ta. ⁴ W'u bye cɛn lɔvɛɛ. Wee cɛn we ya fɔnri wɛ, wu ya nɔrɔgɔ wɛ, w'i ya fanhanja wɛ, w'a kemɛ yaha yee jaha na fugba wu ni, ⁵ Kile wo sefɛɛɛ t'a yee piimu mara n'a daa fanha ni, juwuuro ti kaa na ge. Tee juwuuro ti t'a gbegele t'i ba tiyɛ shɛ taaxɔɔ li ni. ⁶ Lee wuu na yee wa fundanga pyi, na li ta ali kanhama tuugo bɛɛri na ba jatanhanja nɔ yi na nime jɛɛɛ la yɛ funɲɔ ni. ⁷ Pee kanhama pu na ba yi n'a daa wu nɔhɔ wolo wii. Sanni jɛ yaxɔgɔ, ga p'a ba wu nɔhɔ wolo na ni. Yee n'a daa wu w'a ye sanni na fo xuuni ge, wu bɛ nɔhɔ na ba wolo lee wologana li na, kɔnhɔ Yesu Kirisa ga ba wuyɛ shɛ, y'i masɔɲɔ, ni nɔɔrɔ ni pɛɛɲɛ ta wu funɲɔ ni. ⁸ Yee ya ta wu ja wɛ, ga lee bɛ na wu kaa di dan yee ni. Ali yee sanha wu ja nime bɛ wɛ, ga lee bɛ na yee wa daa wu na. Lee wuu na yee ya jɔi fundangbɔhɔ na, fundanga nɔɔrɔ wogo kemu ki jɛ wa da jɔ ki jomɔ jo-e ge. ⁹ Kee fundanga ke wa yee mu, bani yee munahaa ki wo juwuuro te ti jɛ yee wo n'a daa wu wo kuduun we.

¹⁰ Kile ya niimɛ wemu taga yee jɔɲɔ wolo ge, Kile tudunmɔ piimu p'a wee kaa jo

taashiine ni ge, pee ya yegenɛ ni kasɛɛge pye tee juuwuro te keree na. ¹¹ Kirisa Munaa li bye pu ni. Kanhama pe Kirisa da ba ja ge, lee bi pee kaa yu pu mu, nɔɔɔ wemu na ba daha wu na pu kadugo yiri ge, ni wee bɛ. A Kile tudunmɔɔ p'i ganha na zhaa p'i kee keree kii pyeduun, ni ki pyegana cɛ. ¹² A Kile di li shɛ pu na na keree kiimu jomɔ pu wa yu, na ki labye pyi ge, na kee wa da ba bye pee mu wɛ, ga fo yee mu. Kee keree ki jaha Kile wo Jozaama pu joveɛ pu wa yu yi mu nime, Fɛfɛɛɛ Munaa baraga ni, lemu l'a tun pa na yiri fugba we ni ge. Mɛɛkɛɛ pu bɛ wa kee keree ki shaa fo p'i ki ja, p'i ki cɛ.

N'a daa fɛɛ wo jaarigafonɔ le

¹³ Lee wuu na, yi yi fungonyɔ yi tenɛ, y'i gori yaha jɔi na! Niime we wu da ba gan yi mu Yesu Kirisa shɛduun wu ni ge, yi yi tadanɔ bɛɛri taha wee da na. ¹⁴ Y'i bye Kile jomɛɛ covɛɛ! Keree kiimu la bye yi na, na yi ta yi sanha Kirisa cɛ-ɛ ge, yi ganha bu daha kee fɛni wɛ! ¹⁵ Ga yi pye fɛfɛɛɛ wuu yi toroganɔa ki bɛɛri ni, ma na jo ba yi yirivɔɔ Kile jɛ mɛ Fɛfɛɛɛ wo wɛ. ¹⁶ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Yi pye fɛfɛɛɛ wuu, bani nɛ jɛ fɛfɛɛ.»*

¹⁷ Kile we w'a sipyii bɛɛri nigin nigin kiiri kɔɔn na bɛ ni pu nibyegee ni, na ta wu da wa wolo wa ni-i ge, yee ba wee yiri yi To Kile, wee tuun wu ni y'a yi wo nibyegee ki bɛɛri pyi ni Kile jɔi fyaara ni, yi wo konɔ tiinne li funɔɔ ni. ¹⁸ Bani yaaga kemu na ja vɔnhɔ ge, ma na jo sanni kelee warifyɛn ge, yi juɔɔ wa wolo ni kee ka shi ni, na foro yi wo juɔɔ baa jara li ni wɛ, y'a lemu taanni yi tii pu mu ge. ¹⁹ Ga yee juɔɔ ya wolo ni Kirisa shishan ni, pee pemu p'a ye yanmuyɔ yi bɛɛri na ge. Wee ya pye ba saraga dubyapige jɛ wɛ, fɛ jɛ kemu na wɛ, fɔɔnrɔ bɛ di jɛ ki na wɛ. ²⁰ Kile ya wu jaha bulo na ta konɔ sanha yaa wɛ, na wu shɛ yee na nime le taaxɔ le ni yeeyɛ pyaa wuu na. ²¹ Kirisa baraga ni yee wa daa Kile na, wee wemu w'a wu jɛ na foro xu ni, na nɔɔɔ kan wu mu ge. Lee na yee wa yi n'a daa ni yi tadanɔ taha Kile na.

²² Yee ya yi zɔlɔɔ pu pye fɛfɛɛɛ can wu wo jomɛɛcoro funɔɔ ni, ceborogo ki wo see see taanɔɔge ki kaa na. Ayiwa, yi taan ni yiye ni xuuni yi zɔlɔɔ pu bɛɛri na! ²³ Bani Kile wo kafila w'a yi pye y'a sevonɔ se. Wee kafila we di ya ta pye ba yashi jɛ wɛ, na xhuli wɛ. Wu jɛ jɔi na, w'a kori yaha gbee. ²⁴ Bani Kile tudunmɔɔ p'a jo:

«Sipyii bɛɛri pu jɛ ba jɔi jɛ wɛ;
pu nɔɔɔ wu bɛɛri di jɛ ba jɔi fyɛɛnrɛ jɛ wɛ.

Nà ma waha, ki fyɛɛnrɛ na wo,

²⁵ ga Kafɔɔ wo kafila we na gori yaha gbee.»*

Wee Kafila wu jɛ Kile wo Kile Jozaama pe, pemu p'a jo yi mu ge.

2

Faakagerɛɛ kemu ki jɛ jɔi na ge

¹ Lee wuu na, yi kakuuyo yi bɛɛri yaha, yi nanmahara ti bɛɛri yaha, yi shuun shuun juuro ti bɛɛri yaha, ni jɛpɛɛnguunɔ, ni mɛkyɛɛgenɛ keree ki bɛɛri. ² Ba pubinɔɔ wa jire la pyi wɛ, yi bɛ p'a Kile wo Kafila wu la pyi mu, kɔnhɔ y'i sii fanha ta lee funɔɔ ni, y'i juuwuro ta. ³ Bani y'a li cɛ na «Kafɔɔ ya jɔ.»* ⁴ Faakagerɛɛ kemu ki jɛ jɔi na ge, kee ki jɛ Kafɔɔ Yesu. Sipyii ya she wu ni, ga Kile ya wu jaha bulo, wu kaa d'a waha bɛ wu mu. Yi gbara wu na, ⁵ yi bɛ di bye ba faakageeye jɔi woyo jɛ wɛ, y'i daga Fɛfɛɛɛ Munaa puga yerenɛ. Yi na ba bye saraya jaha shɔɔnrivɔɔ fɛfɛɛɛ wuu, na saraya fɛfɛɛɛ woyo wo na gaan Kile mu, yemu kaa na ba daan wu ni, wu Ja Yesu Kirisa baraga ni ge. ⁶ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Wii mɛ, nɛ faakagerɛɛ pɛɛwa wogo jaha bulo,
na ki pye puga gunɔmii li faakagerɛɛ,
na ki kemɛ sin Siyɔn kulo li ni.

Wemu bu dà ki na,
wee da zhiige bada wɛ.»*

⁷ Yee pii p'a dà kee faaga ke na ge, ki kanɔɔ l'a pɛɛ yee mu fo xuuni. Ga piimu ya dà ki na wɛ:

«Puyirilee p'a she faakagerɛɛ kemu ni ge,

* 1:16 Levitike 19:2

* 1:25 Ezayi 40:6-8

* 2:3 Zaburru 34:9

* 2:6 Ezayi 28:16

* 2:7 Zaburru 118:22

kee k'a pye puga ki gunnmii li
jidaa li kagerenje kiyε pyaa pyaa.»*

⁸ «Faakagerenje ki jε kii,
sipyii ya gurunɔ kemu na ge.
Faakagerenje ki jε kii,

kemu ya sipyii shaan ge.»*

Pu na ba gurunɔ ki na, bani p'a she pu da
dà Kile wo jomɔ pu na wε, lee l'a bi yaa
na nɔ pu na. ⁹ Ga yee ya pye shi, wemu
jaha k'a bulo ge; na bye Saan wu wo saraya
jaha shɔɔnrivεε, na bye fεfεεε shi. Kile ya
kagbɔhɔɔ nizaanaa kiimu pye ge, w'a yee
jaha bulo kɔnhɔ yi da kee yu. W'a yi yiri na
foro nibiige ni, na ba ni yi ni wu fundanga
kagbɔɔ li kpεεnge ki na. ¹⁰ Taashiine ni, yee
bi sanha bye Kile wo sipyii wε, ga nime, yee
ya pye wu sipyii. Taashiine ni, Kile bi junɔ
jaari yee na wε, ga nime, w'a junɔ jaari yi
na.

*N'a daa fεε ya yaa na baraga tɛri sipyii
bɛɛri na*

¹¹ Na taanjiineε, nabɔrɔ na yee wa ke
ninε ke na, yi nidorowuu pu wa. Lee wuu
na n'a li shaa yi mu, lakuunɔ ke k'a yogo
kɔɔn yi na ge, yi ganha bu daha kee fɛni
wε. ¹² Piimu jε Kiricεen wε ge, y'a doroo
torogazaana na pee ninε ni. Wee tuun wu
ni, pu jεhε ba yi mεkuunɔ yu na kakuubyii
yi jε, pu na ba yi kapyegεe nizaanaa ja, lee
funɔ ni Kile ga ba foro pu na cana kemu,
pu na wu sɔ kee cana.

¹³ Y'a gbɔrɔ tɛri fanha na Kafɔɔ wuu na.
Y'a gbɔrɔ tɛri saan wu na! Bani wu jε
sipyii pu bɛɛri junɔfɔɔ. ¹⁴ Yi da gbɔrɔ tɛri
wu gbafεnεεεε pu bε na! Bani saan wu w'a
pu tunni na p'a kakuubyii pu jaha wεrεnε,
piimu p'a kasaanaa pyi ge, pu da pee sɔni.
¹⁵ Lemu li jε Kile jidaan ge, lee li wa mε. Yi
nahanahanaa ni fungɔnyɔ baa fεε jɔyɔ tɔ ni
yi kapyegεe nizaanaa ni! ¹⁶ Yi pye yiyε mu
ba sipyii jε wε, piimu ya faha ge. Ga pee
tifahama pe ganha da bye yi mu fatɔnɔ di
yi kapyegεe niguunɔɔ jɔ tɔ wε. Y'a yaa na
doroo ba Kile wo buloo jε wε. ¹⁷ Y'a gbɔrɔ
tɛri sipyii pu bɛɛri na, ceborogo ki kaa di da
dan yi ni, y'a fyagi Kile na, yi da gbɔrɔ tɛri
saan wu na!

¹⁸ Kapyebyii, yi kuu yi junɔfεε mu ni
gbɔrɔ ni. Nunɔfεε piimu wo zɔlɔɔ p'a jɔ, ni

piimu junɔ ya peni, ni piimu wo keree k'a
waha ge, y'a gbɔrɔ tɛri pu bɛɛri na. ¹⁹ Bani
yi na ba kanhama xu yiyε ni kanhama
pemu ya yaa ni yi ni wε, na li kanunɔ pye yi
funɔ jε yi Kile jomεε co; kasaana li jε lere.
²⁰ Ayiwa, pu ba yee kpɔɔn yi kapyeguunɔɔ
wuu na, a y'i lee xu yiyε ni, kuduun wekε
y'i da da lee ni wε? Ga kanhama ba nɔni
yi na y'i kasaanaa pyi, a y'i pee xu yiyε ni,
kasaana li jε lere Kile jaha taan. ²¹ Lee
wuu na Kile ya yi yiri, bani Kirisa bε ya
kanhama ja yee wuu na, koo w'a le yi taan,
kɔnhɔ yi da se wu fεε ni.

²² «Wu ya jurumu wa shishiin pye wε,
nafaanra ta shishiin di ya ta wu jɔ ni
wε.»*

²³ Pu bi wu shεhεε tuun wemu ni ge, wu
ya ta shεhεε tɛrεnε wa na wε. Pu bi wu
kana tuun wemu ni ge, wu ya ta wa fuguri
wε. Ga w'a wu keree bɛɛri yaha Kile kacε
na, wee wemu w'a kiiri kɔɔn ni tiime ni ge.
²⁴ Wuyε pyaa k'a wεε wo jurumu wu lɔ wu
ceepuuro ti ni korikoritige ki na, kɔnhɔ wu
bye xuu jurumu kabaɔa na, wu bye jiiifεεε
ni, tiime kaa na. «Wu kpɔɔnrɔ nɔyɔ funɔ
ni yee ya sicuumɔ ta.»* ²⁵ Bani yee bi bye
ba dubyapiinyε jε wε, ga nime yee ya kuri
pa yi munahaa ki nahavɔɔ, ni ki maravɔɔ
wu mu.

3

Gbagashaa ni cepee nibyegεe

¹ Gbagashaa yi bε pu kuu yi namaa mu,
kɔnhɔ li jεhε shε da nago, pii jε wà pee ya
Kile Kafila wu jomεε co wε, pee di já sɔɔ pu
cεe pu wo torogana funɔ ni p'i dà, jɔ jomɔ
bε baa tεge ni, ² pu ba pu cεe pu wo fεfεεε,
ni gbɔrɔ torogana li jaa. ³ Yi pushaga
ganha da bye kpεεnge pushaga wε, ma na
jo: jubɔɔ, kelee sanni yalere, kelee fazaaya
wε. ⁴ Ga k'a yaa na ta pushaga ninmɔhɔnɔ
yee funyɔ ni, kee jε loxulo, ni lotaan. Yee
jε pushaga yanmuyɔ, yemu ya gyεεgi wε,
yee y'a dan Kile ni fo xuuni. ⁵ Fo taashiine
ni, fεfεεε cεe pii pu bi Kile pye pu tadan
ge, ke pushaga ke tuugo pee bi byi. Pee bi
kuu pu namaa mu, ⁶ ba Sara bi gbɔrɔ tɛri
Ibirayima na, na wu pyi «kafɔɔ» wε. Yee

* 2:8 Ezayi 8:14 * 2:22 Ezayi 53:9 * 2:24 Ezayi 53:5,10

ya pye wee wo nagoo, yi ba kasaan̄aa pyi, kaa la shishiin fyaara di ya yi fungonyo yi wuregi we.

⁷ Yee be namaa, yi be pu yi cee co ni fungongo fere ni! Bani cee fanha k'a cere na foro na wogo taan. Y'a gbɔɔrɔ tɛri pu na, bani n̄i sicuumo pemu Kile ya gaan cen ge, yee ni cee pu da ba pee ta. Yi ba lee pyi, kaa la shishiin da ja yi Kile-jerege koo to we.

Kodiine jaarigana

⁸ Lee beeri kadugo na, y'i binne fungonyo ni kapyegge na! Y'i daan ni yiyɛ ni ba cebooloo je we! Yi nyuɔ di benji! Yi da yiyɛ tirige yiyɛ mu! ⁹ Yi ganha ba kakuunɔ taga da kakuunɔ fohoo tɔni we! Yi ganha ba shehe taga da shehe fohoo tɔni we! Ga y'a duba pyi, bani Kile ya yee yiri tuun wemu ni ge, w'a yee yiri wu duba kan yi mu yi cen.

¹⁰ Kile Kafila w'a yi yu na:

«Niifere ya dan wemu ni,

wu funɔ di je wu cana niisaan̄aa na ge, weefoo ya yaa na wuyɛ tɔnha kakuunɔ jo na,

na wuyɛ tɔnha nafaanra na.

¹¹ Wu wu kadugo le kuumo ni, wu da kasaan̄aa pyi.

Wu janiɛ sha wu daha kee feni.

¹² Bani sipyii piimu p'a tii ge, pee ni Kafoo nii wa.

Wu niwegee di je pu Kile-jerege jomo ni.

Ga pii p'a kakuunɔ pyi ge,

Kafoo di wu naha nmahana na jeri pee feni.»*

¹³ Yee bu yiyɛ po kasaan̄aa na na byi ni yi zoloo pu beeri ni, jɔgo di da kakuunɔ pye yee na we? ¹⁴ Ali kanhama jehe ba noni yi na kasaan̄aa bye funɔ ni, duba nagoo yi je. Sipyii ya fyagi lemu na ge, yi ganha ba fyagi lee na we! Yi ganha bu yi zoloo pu be yaha pu wuregi we! ¹⁵ Ga y'a gbɔɔrɔ tɛri Kirisa na yi zoloo pu na, wee wu je yi Kafoo. Tadaɲa ke ki wa yi zoloo pu ni ge, sipyaa sipya w'a yi yege kee fiin ge, y'a yaa na ta y'a gbegele yaha tuun beeri ni di weefoo jo sho. Ga y'i li pye ni lotaan, ni gbɔɔrɔ ni, ¹⁶ yi zoloo p'i bye fere, kɔnhɔ pii p'a yi shehele yi jaarigazaana li wuu na Kirisa

wo karijerege ki ni ge, lee di ba peefee shiige.

¹⁷ Na kanhama na kasaana bye funɔ ni, li bu da Kile nidaan, lee ya jo na toro na kanhama na kakuunɔ bye funɔ ni taan.

¹⁸ Kirisa ye pyaa be, tɔɔnii nigin ye nigin w'a xu sipyii pu wo jurumu wu wuu na. Wee wu bi tii ge, w'a xu tiibaalaa pu wuu na, kɔnhɔ wu she ni yi ni Kile mu. P'a wu gbo ceepuuro kabaɲa na, ga, a wu je Kile Munaa kabaɲa na. ¹⁹ Lee Kile Munaa le ni w'a she Kile wo jomo pu jo be kaso wo munahaa ki mu. ²⁰ Kee munahaa ki je, piimu p'a she Kile jome ni fo taashiine ni, na wu ta w'a luu gbo pu taan na mo ge. Lee ya pye Nuxhun wo kɔɔgbɔho ki yaaduun ni. Sipyii dooni ye, lee kori je sipyii gbarataanri ye w'a je kɔɔgbɔho ki ni, na sho lɔho ki na. ²¹ Kee lɔho ke je nipa wo batizeli we wo jaa, wee wemu w'a wee juno wo ge. Batizeli ya ceepuuro fɔɔnrɔ leri we, ga, m'a ma li sha Kile mu m'a bye ni wu ni karijerege ni ni zɔferege ni. W'a wee shuu bani Yesu Kirisa ya je na foro xu ni. ²² W'a dugi fugba wu ni, na diin Kile kanige ce. Wu wa meleke pu juno ni, na je fanha ni se yanmuyɔ yi beeri juno ni.

4

Naarigana nivono

¹ Kirisa ya kanha ceepuuro ni, lee wuu na yee be ya yaa na lee yaha yiyɛ funyɔ ni, na pye yi kashen yagbonɔ; bani sipya wemu w'a soo kanhama p'a noni wu na Yesu wuu na ge, weefoo funɔ je nige w'a jurumu pyi we. ² Ayiwa, yi wo kɔɔrɔ tiinne lisana funɔ ni, yi ganha bu daha sipyii nidaan feni we, ga yi taha Kile nidaan feni. ³ Piimu je Kiriceen we, yee ya tuun wemu pye na doroo pee wo nidaan keree ki ni ge, wee tuun w'a yee yaa. Keree kiimu k'a dan pu ni ge, kee yee be bi byi: Dɔdɔɔrɔ, ni lakuunɔ, ni ligbɔho, ni singbaa, ni na yiyɛ pinne gbagbɔ na, na kanɔhoɔ pyi, ni yaperɛgaanra. ⁴ Nime, yee ya binne nige ni pu ni kii shiige keree kii bye na we. A lee di pu fo, a p'i ganha na yee mege kyeege. ⁵ Ga Kile we w'a gbegele yaha wu ba kiiri kɔn wyii ni xuu na ge, wee na ba pu yege li fiin. ⁶ Lee wuu na Kile wo Kile Jozaama p'a

* 3:12 Zaburuu 34:13-17

jo xuu be mu, kɔnhɔ na kiiri yaha w'a kɔn xɔ pu na ke kɔɔ puga ke ni ba sipyii pusamaa beeri ne we, pu munahaa di bye niifere ni Kile naha taan.

Wu pye Kile wo kapyebyii nijemee

⁷ Kɔɔ taaxɔ l'a tene xɔ, lee wuu na yi gbegele yaha tuun beeri ni! Yi bye fungonyɔ fee, kɔnhɔ y'i gori yaha Kile-jerege na. ⁸ Yi yiye te taanjerere yaha k'i bele na toro keree beeri taan, bani «Taanjerere ya jurumu nijeheme jo tɔni.»* ⁹ Yi da jin yiye mu nabɔɔ na zɔjuuro baa teger ni! ¹⁰ Kile ya loolodahaa kiimu kan yi beeri nigin nigin mu ge, y'a ki labye pyi, y'i bye kapyebye-jemee, piimu ya kasege ta Kile wo loolodahaa tuuyo nijehere yi na ge. ¹¹ Kafila ya kan wemu mu ge, kafila we w'a yiri Kile yiri ge, w'a yaa w'a wee yu. Wemu ne sipyii tegerɔ ge, fanha ke k'a yiri Kile yiri ge, w'a yaa w'a sipyii pu tɔri ni kee ni, kɔnhɔ pene di daha Kile na keree beeri ni Yesu Kirisa gbɔɔ ni. Fanha ni nɔɔɔ, yee yi ne wu woyo fo gbee. Amiina.

Kanhama pe p'a daa n'a daa funɔ ni ge

¹² Na taanyiinee, kawagaa kii k'a yi nɔhɔ wo ge, ki ganha bu yi fo we, k'i ganha bu bye yi mu ba katiibaagaa ne we. ¹³ Ga yi funɔ taan lee na, bani yi be ya taa ta Kirisa wo kanhama pu ni, kɔnhɔ yi funɔ di ba daan wu nɔɔɔ wu shɛduun ni. ¹⁴ Pu ba yi shehele Kirisa mege wuu na, yee ya pye duba nagoo, bani Kile Munaa le, lee lemu li ne nɔɔɔ Munaa li ge, lee wa yi na. ¹⁵ Kanhama ganha da nɔ wa shishiin na yi ni sipyigbuu funɔ ni we, kelee nagaara funɔ ni we, kelee kakuubyii funɔ ni we, kelee na jin piitiilee wo keree ni funɔ ni we. ¹⁶ Ga kanhama bu nɔ wa na wu Kiriceenre funɔ ni, lee ganha da bye weefɔ mu shiige we; ga, wu baraga taha Kile na kee mege ke wuu na. ¹⁷ Bani kiiri wu jo kɔnduun w'a nɔ, Kile wo puga ki na wu da ba jo kɔn. Kiiri wu di bu jo kɔn we na, pii pu ne pu ya sɔɔ Kile wo Kile Jozaama pu na-ge, pee wo taxɔɔ na ba bye leke we?

¹⁸ Kile Kafila w'a li she na:

«Piimu p'a tii ge,

pee bu sho waha nijeheme funɔ ni; piimu ne Kile jii fyaara baa fee ni jurumupyii ge,

pee di bye dii we?»*

¹⁹ Lee wuu na, Kile ya wu jidaan pye piimu mu kanhama ge, peefee pu pu munahaa ki le pu yaavɔɔ jomene fɔɔ wu kenɛ ni, p'i daha kasaanja feni p'a byi.

5

Egilizii jahagbaa fee pu wo yeri yeri jomɔ

¹ Egilizi jahagbaa fee pii pu wa yee nene ni ge, pee ni ne wa yu nime. Ne be wu ne egilizi jahagbaa fɔɔ wa ba yee ne we. Ne pye Kirisa wo kanhama pu seeri, nɔɔɔ wemu be w'a ma ge, di ba da wee be ni. ² Kile ya wu yatɔɔgbaha kemu kaa le yi kenɛ ni ge, yi hakili yaha kee na. Yi ganha ba lee pyi ba fanha kaa ne yi juno ni we, ga yi da li pyi yi wo daan na mu funɔ ni na be ni Kile wo jidaan wu ni. Yi ganha ba li pyi ni wari lakuunɔ ni we, ga yi da li pyi ni fungansaana ni. ³ Piimu kaa Kile ya le yi kenɛ ni ge, yi ganha ba fanha pyi pee na we, ga yi da doroo torogana na, pu jii na voro lemu feni ge. ⁴ Wee tuun wu ni Yatɔɔnahamaa Nunɔfɔɔ wu ba ba tuun wemu ni, yi na ba nɔɔɔ saanra judɔnɔ ta lemu ya gyeege we.

N'a daa fee pu wo yeri yeri jomɔ

⁵ Yee be levee, yee be pu kuu jahagbaa fee pu mu. Yi beeri p'a yiye tirige yiye mu yiye te keree ni. Bani Kile Kafila w'a jo:

«Kile ya yogo kɔɔn tabaara fee na, ga pii p'a puyɛ tirige ge, na niime kaan pee mu.»*

⁶ Lee wuu na, yi yiye tirige Kile wo fanha kenɛ ke nɔhɔ ni, kɔnhɔ wu ba yi yirige wu jidaan tuun ni. ⁷ Yi yi funɔ cɔnrɔmɔ beeri le wu kenɛ ni, bani wee w'a yi mara. ⁸ Yi kasege ta yi gori yaha jii na, bani yi pen Shitaanni wu ne ba cenri ne we, na guuri, na jaari na yeree na yaaga shaa di joo. ⁹ Yi ganha bu sɔɔ wu mu we, yi yi logoo waha n'a daa wu feni. Yi li ce na yi cebooloo Kiriceen pii pu wa caraga kɔɔ ke na ge, na pe kanhama pe shi wa pee be taa.

* 4:8 Talene 10:12 * 4:18 Talene 11:31 * 5:5 Talene 3:34

¹⁰ Yi bu ganha mu jeri, niime wu beeri fɔ Kile we w'a yi yiri wu wo nɔɔɔ nixhɔbaama wu kaa na Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni ge, weeye pyaa na ba yi keme yaa, na fanha kan yi mu keree beeri ni, kɔnhɔ yi ɲɔ di já fa. ¹¹ Se ɲe wee ni fo gbee. Amiina.

Pyɛri fò mujuu

¹² Siliven w'a ne tɛge a ne le sɛme nifɛnhɛfɛnhɛnɛ le ka na tun yi mu. Ne mu, ceborona ɲɔmɛɛ fɔ wu ɲe wii Kile koo li ni. N'a we sɛme we ka na tun yi mu, di samɔhɔɔ le yi ni, di li she yi na can na na we wu wa Kile wo niime we. Yi kori yaha wee ni! ¹³ Kile ya egilizi wemu ɲaha bulo Babilɔni* ni ba yee ɲe-ɛ ge, w'a yi shaari. Na ja Marika be ya yi shaari. ¹⁴ Yi beeri p'a yiyɛ shaari ceborogo fò na ni taanɲɛɛge ni, yee piimu beeri pu ɲe Kirisa wuu ge.

Naɲɲɛ ki pye yi tɛ ni.

* **5:13 Babilɔni:** Kulo lemu Kile ya kyɛgi fɛfɛɛ li kakuuyo yi wuu na ge, Pyɛri ya Orome kulo li taanna ni lee ni naha we verise we ni.

2 PyƁƁƁ

PyƁƁƁ ya sɛmɛ shuun wo wemu ka ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Li wa kanna egilizi nigin wa mu PyƁƁƁ ya we sɛmɛ we ka na tun wɛ, ga Kiricɛɛn pu bɛɛri mu w'a wu tun (2 PyƁƁƁ 1:1). W'a li shɛ na wee wo canja jii l'a nɔ li taxɔgɔ ni (2 PyƁƁƁ 1:12-14).

We sɛmɛ we kakana juna

PyƁƁƁ ya bi karamɔgɔlɔɔ kafinejuu pu wo kalaakuumɔ wu kaa logo, wemu p'a bi gaan n'a daa fɛɛ pu mu ge, lee wuu na w'a we sɛmɛ we ka wu guri n'a daa fɛɛ pu funyɔ to can wa shizhaa na, w'a bi pu kalaa xɔ wemu ni ge. Lee yɛɛ le ninumɔ Zhude bɛ ya pye (Zhude 5-16).

Sɛmɛ wu kafila nugbɔyɔ

2 PyƁƁƁ 1 Kalaa wemu y'a ta ge, yi pye jomɛhɛɛ fɛɛ wee kalaa wu shizhaa na.

2 PyƁƁƁ 2 Funduuro temu w'a pye karamɔgɔlɔɔ kafinejuu pu shizhaa na ge.

2 PyƁƁƁ 3 Kirisa na guri ba nakaara baa.

PyƁƁƁ fɔ mujuu

¹ Nɛ Simɔ PyƁƁƁ we wu jɛ Yesu Kirisa wo kapyebye, ni wu tudunmɔ ge, nɛ w'a we sɛmɛ we tun yee mu, yee piimu p'a see see n'a daa wu ta ni wɛɛ ni, wu Kilɛ ni wu Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wo dii wu funɔɔ ni ge.

² Kilɛ wu niimɛ ni janiɲɛ kan jɛhɛ yi mu Kilɛ ni wu Kafɔɔ Yesu wo jɛ wu funɔɔ ni.

Kilɛ w'a wu yiri na wu pa jɛ wu Ja wu saanra ti ni

³ Keree kiimu bɛɛri k'a yaa ni wu ni wu niifɛɛɛ ti funɔɔ ni, wu bye Kilɛ jii fyaara sipyii ge, Kilɛ ya kee bɛɛri kan wu mu wu sefɛɛɛ ti funɔɔ ni. Wemu w'a wɛɛ yiri, na pa binne ni wu ni wuyɛ pyaa wo nɔɔɔ we ni wu saama pu na ge, w'a wɛɛ pye wɛɛ ya weefɔɔ cɛ. ⁴ Tee sefɛɛɛ te funɔɔ ni, Kilɛ ya jomɛhɛɛ lɔ wɛɛ mu kiimu ya jɔ fo xuuni ge. Lee na, jomɛhɛɛ kiimu w'a lɔ yee mu ge, yi bu kee ta yi na jɔ voro ke konɔ ke ni,

lakuunɔ ya kemu fɔnhɔ ge, na jɔ pye ni zɔ nigin ni ni Kilɛ yɛ pyaa ni.

⁵ Lee wuu na yi la le yiyɛ ni xuuni, y'i saama fara yi n'a daa wu na, y'i Kilɛ wo macɛɲɛ ki fara pee saama pu na. ⁶ Na jɔ mayɛ na, y'i lee fara Kilɛ wo macɛɲɛ ki na, y'i lowaa fara na jɔ mayɛ na wu na, y'i Kilɛ jii fyaara fara lowaa li na. ⁷ Na pye jire ni ni n'a daa fɛɛ pu ni, y'i lee fara Kilɛ jii fyaara ti na. Y'i taanɲɛɛɛ fara n'a daa fɛɛ pu wo jire ti na. ⁸ Kii keree kii bu da yi ni, na yi yaa xuuni, yi da bye saa fɛɛ ni kuduun baa fɛɛ wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wo jɛ wu ni wɛ. ⁹ Ga kii keree kii bu wemu kuunɔ, weefɔɔ ya jaa xuuni wɛ, w'a bye ba fyɛn jɛ wɛ. Kilɛ ya wu jurumu wemu jɛ laha wu na, na wu pye fɛɛfɛɛ ge, wu funɔɔ na wɔ lee na.

¹⁰ Lee wuu na ceborogo, yi jaha ya bulo, na yi yiri lemu na ge, yi lee pye baraga kaa. Yi ba lee pyi, yi da ga gurunɔ di do Kilɛ koo li ni bada wɛ. ¹¹ Lee funɔɔ ni Kilɛ da saanra ti wo kujɔɔ li mugi xuuni yi mu, saanra temu da ga xhɔ wɛ. Tee jɛ wu Kafɔɔ ni wu Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wuuro te.

¹² Lee na, nɛ funɔɔ ki wa di da yi funɔɔ tun kii keree kii na tuun bɛɛri ni, ali na ta y'a ki cɛ xɔ bɛ. Can jomɔ pe p'a nɔ yee na ge, yee ya pye jomɛhɛɛ fɛɛ pu funɔɔ ni. ¹³ Ga na nɛ yaha ke jiniɲɛ ke na, nɛ li ta l'a saha nɛ w'a yi funɔɔ tun ni kii keree kii ni, kɔnhɔ y'i da jɛni. ¹⁴ Bani nɛ li cɛ jo nɛ foroduun w'a nɔ xɔ ke konɔ puga ke ni; wu Kafɔɔ Yesu Kirisa w'a na pye n'a lee cɛ. ¹⁵ Ga n'a da na se bɛɛri pye, kɔnhɔ na nigaraga na, yi funyɔ di da dun ni kii keree kii ni tuun bɛɛri ni.

Tudunmɔ p'a Kirisa wo nɔɔɔ wu ja

¹⁶ Wɛɛ ya ta wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wo fanha ke ni wu ba wu kaa jo yi mu ni shizhiinmɛ fɛɛ wo giraya ni wɛ. Ga wɛɛ ya wu ja wu jii ki na, wu ni wu nɔɔɔ wu bɛɛri ni. ¹⁷ To Kilɛ nidɛɛɲɛ ki jɛ wu fanha ke, ni wu nɔɔɔ wu ni. W'a pɛɲɲɛ ni nɔɔɔ taha Yesu Kirisa na, tuun wemu ni w'a jo ge na: «Nɛ jidaan ja wu jɛ we, wu kaa ya dan nɛ ni fo xuuni.»* ¹⁸ Wɛɛyɛ pyaa ya lee mujuu le logo na yiri fugba we ni, tuun wemu ni wɛɛ di bye ni Yesu ni fɛfɛɛɛ bobonɔ ki na ge.

¹⁹ Kee keree kii bɛɛri ya li shɛ wɛɛ na na can wu jɛ Kilɛ tudunmɔ pu wo jomɔ

* 1:17 Macoo 3:17

pe. Yi bu fungongo ta pee na, lee na bye kasaana. Bani pee jomɔ pe ne ba sokinna ne we, wemu ya kpɛɛnge yeege nibiige ni yani niga ki pa mugi, nimugunɔ wɔrɔ li l'a nɪ nɪ yi zɔlɔ pu na ge. ²⁰ Yi fɛnhɛ li cɛ na sipya wa shishiin ya Kilɛ Kafilɛ wu wo kapaɲaa ki jomɔ cɛni wuyɛ ni wɛ. ²¹ Bani sipya wa shishiin ya ta w'a kapaɲaa jo ni wuyɛ pyaa fanha ni wɛ. Ga Kilɛ ya wu jomɔ pu kan sipyii mu ge, Fɛfɛɛɛ Munaa fanha ni p'a pu jo.

2

Karamɔgɔ-kafinejuu keree

¹ Fo taashiine ni, ba tudunmɔ kafinejuu ya ta sipyiiɛ ti ni wɛ, mu karamɔgɔ-kafinejuu da ba da yi bɛ niɲɛ ni. Kalaa we w'a sipyii waagi, na bɔɔngɔ nɔni pu na ge, pu na ba wee kaan yi mu. Kafɔɔ we w'a pu ɲunɔ wolo ge, pu na ba wee kaa she, na bɔɔngɔ shan puyɛ ɲunɔ ni tɔvuyo na. ² Sipyiiɲɛhemɛɛ na ba daha pu fɛni, na doroo pu nidaa torogaguunɔ bɛɛri na. Lee funɲɔ ni sipyii na ganha na can koo li mɛgɛ kyɛɛgi. ³ Na ta pu wo wari lakuunɔ funɲɔ ni pu da ba yi faanna ni pu namari jomɔ ni, na yi keɲɛ yaɲmuyɔ shuu yi na. Ga fo taatuunnɔ ni kiiri ya gbegɛle yaha na pu sige, bɔɔngɔ na ba nɔ pu na tɔvuyo na.

⁴ Mɛlɛkɛɛ piimu p'a jurumu pye ge, Kilɛ ya ta ɲunɔ ɲaari pu na wɛ. Ga w'a pu w'a Jahanɛmɛ nibiige ki wecogoyo yi ni, na pu nibɔyɔ mara yaha w'a na kiiri wu cana ki sigɛ. ⁵ Kilɛ ya ta ɲunɔ ɲaari taashiine li bɛ wo konɔ ki na wɛ. Ga logbɔhɔ w'a taga wu ɲii fyaara baa sipyii pu kyɛɛgi kee konɔ ki bɛ na. A wu Nuxhun yɛ nigin ɲunɔ wolo, wee wemu wu bi tiimɛ pu wo yɛɛ li pyi ge, na fara wu puga shɛɛn gbarashuun wu na. ⁶ W'a Sodumu ni Gɔmɔɔri kulogoo ki bɛ kyɛɛgi, na pu sorogo na pye shɔɔnrɔ. Sipyii piimu p'a ma, p'i ɲɛ Kiricɛɛn wɛ ge, na pu pye ɲaha shɛshɛɛɛ pee mu. ⁷ Ga Loti we wu bi tii ge, w'a wee ɲunɔ wolo. Wee bi kanha fo xuuni pii kakuubyii pii wo torogaguunɔ li funɲɔ ni. ⁸ Na ta wee n'a we w'a tii ge, wee bɛ nideɛnge ki bye pu tɛ ni. Wu bi pu katiibaagaa kiimu ɲaa, na kiimu nuri ge, kee bi wu zɔsaama wu kana niga bɛɛri. ⁹ Lee bɛɛri w'a li shɛɛ na Kafɔɔ na j'a Kilɛ ɲii

fyaara sipyii shɔ nɔwuuro na, na kakuubyii kemɛ yaha kanhama kaa na na kiiri wu cana sigɛ. ¹⁰ Pii p'a pu ceepuuro nidaa pyi na bɛ ni pu fɔɔnrɔ keree la ni, na Kilɛ wo sefɛɛɛ ti fanri ge, pee wuu na ba golo. Pee karamɔgɔ-kafinejuu pii ya daa xuuni puyɛ na, na puyɛ kɛɛ. Pu ya fyagi fugba sefɛɛɛ ti zhehele na wɛ. ¹¹ Na ta mɛlɛkɛɛ pii pu ɲɛ ni baraga, ni fanha ni na toro pii sipyii pii taa ge, pee bɛ ya jaagi shaan te sefɛɛɛ te na wɛ, p'i ya ti shehele Kafɔɔ ɲaha taa wɛ. ¹² Ga pee karamɔgɔlɔ pii ya foro fungongo baa yatɔyɔ fɛni, yee yemu kasii ɲunɔ ki ɲɛ na yi co na gbo ge. Pu ya keree kiimu cɛ wɛ, kee p'a fanri. Lee wuu na pu na ba gyɛɛgi puyɛ pyaa wo vɔnhɔ wu funɲɔ ni.

¹³ Bɔɔngɔ ki da ba nɔ pu na pu wo kakuunɔ ki footɔnɔ. Shiige baara keree di dan pu ni tapyege ni sipyii ɲii na cana ni. Pu ba kalɛɲɛ gbuu ni yi ni, p'a ganha na yee faanna, pu ɲɛɲaa la d'a wolo, na ɲɛ bɛ shiige. ¹⁴ Pu zɔlɔ p'a ɲi dɔdɔɔrɔ na, p'i ya dinni jurumu na wɛ. Piimu fanha k'a cɛɛ ge, na pee faanna na fuloo puyɛ na. Nɛgbɔɔ di ɲɛ pu ni, laɲi sipyii pu wa pii. ¹⁵ Koo le l'a tii ge, p'a lee yaha na puyɛ piinɲɛ na taha Bɔzɔri ja Balamu wo koo le fɛni, wee wemu w'a sɔɔ na kakuunɔ pye saraa fɛni ge. ¹⁶ Ga wu kaa ya jo lee kapyebaana le wuu na. Kafazhɔ w'a sipya mujuu jo, na wee Kilɛ tudunmɔ we wo fungongo baara ti yɛɲɛ.

¹⁷ Pii sipyii pii ɲɛ ba lɔhɔ baa lobulowegee ɲɛ wɛ. Pu ɲɛ ba ɲahaya ɲɛ wɛ, kafɛɛgbɔhɔ ya yemu lɔ ge. Nibiicogonɔ k'a gbegɛle na yaha pu ɲaha na. ¹⁸ Pii p'a kiragi kiragi foro konahaɲa ki ni li sanha mɔ-ɛ ge, pu ma pee faanna na luu ni kafilafɛɛfɛɛɛɛ ni. Lee wuu na pu ma ceepuuro wo shiige baara keree taga puyɛ tɛgɛ. ¹⁹ Pu ma yu na pu da pee wolo bulooro ni, na ta lakuunɔ keree kii p'a byi ge, puyɛ pyaa di ɲɛ kee wo buloo. Bani kaa lemu ba se taa ma na, m'a ɲɛri lee wo bulo. ²⁰ Can na, sipyii piimu p'a ta shɔ konɔ ke wo nɔrɔmɔ keree kii na, wu Kafɔɔ ni wu Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wo ɲɛ funɲɔ ni ge, kee keree kii bu peefɛɛ ta co sanha, na se ta pu na, pu taxɔgɔ keree na ba waha na toro taashiine li taa. ²¹ Pu ma Kilɛ wo tiimɛ koro li cɛ, ga Kilɛ wo ɲɔmɛhɛɛ kii p'a shɛ pu na ge, p'a kee yaha. Lee funɲɔ ni li bi pɔrɔ pu mu,

pu ganha tiime koro li ce be we. ²² Nime, le l'a no pu na ge, lee ya li shene na can wu ne kii talenje kiiri: «Pona l'a kuri li tuguro ti feni,» ni «P'a shaazho wu wuu, a wu guri she je joroyo ni.»

3

Kafoo Yesu wo paduun wu keree

¹ Na taanjiine, ne seme shuun wo w'a we na wu tun yee mu. Ne yee funjo tun keree kii na pii seme shuun we ni, konho y'i fungongo nizaana ta. ² Jom pemu Kile wo fefere tudunmo p'a jo toro yi mu ge, ni wu Kafoo, ni wu Shovoo wu wo tudunmo p'a wu tuduro teke jo yi mu ge, yi yi fungonyo yaha yee na.

³ Leke y'a yaa na fene ce ge, lee li wa me. Taaxoo li ni lawuu fee pii na ba ba piimu lawuu w'a pe ge. Pu na ba jaari na be ni puye pyaa wo lakuujo ke ni. ⁴ Pu na ba yu: «Yesu ya nome lemu lo yee mu na wu da ba ge, mii w'i je we? Wee sefelee p'a xu, ga keree ki beeri di je ki siime na ba konjo k'a jo kon we.» ⁵ Pu ya go p'i le ce yaha pu funyo ni we, na: Kile w'a fugba ni jine ya fo taashiine ni. Wu jo jom funjo ni Kile ya jine yereje loho ni, na ki ya ni loho ni. ⁶ Loho ni be sanha Kile ya taashiine li wo konjo ke ni ki funjo yanmuyo beeri kyegi, logboho ki tuun wu ni. ⁷ Ga pee jo jom pe ninumo pu wa njaa wo fugba we ni jine ke be keme yaha, na Kile jii fyaara baa sipyii pu wo kiiri we, ni pu gyegi wu cana sige. Kee cana ke, na na ba fugba we, ni jine ki be sorogo.

⁸ Ga, na taanjiine, kaa nigin wa wa, y'a yaa na lee ce, lee li wa me. Cana jii nigin je Kafoo naha taan ba yee kabofono nigin (1.000) je we, yee kabofono nigin (1.000) be di je wu naha taan ba cana jii nigin je we. ⁹ Pii wa yu na Kafoo ya go wu wu nome li koo jaari we, na w'a mo toro. Lee be we! Kile ya luu gbo yee taan. Wu la je wa shishiin be wu kyegi we; wu funjo ki je sipyii pu beeri di daajene jo pu jurumu wu na, p'i ba Kile mu. ¹⁰ Kafoo cabana, kee na ba sipyii pu fo ba nagaa ya sipya foni we. Kee cana ki na, fugba we na ba doro ni tunmo nigbo ni, na na ba wu funjo

yanmuyo yi beeri sorogo fefee, jine ke ni ki yanmuyo beeri na ba sorogo.

¹¹ Wee tuun wu ni, na ye yanmuyo ye yaha yi na da ba ja le nagana le na, yee torogana l'a yaa na tii, y'i la fara yi Kile jii fyaara ti na. ¹² Kafoo cabana ke, yi ki sige, yi la le yie ni, k'i weri no. Kee cana ke, na na ba fugba wu sorogo. Yanmuyo yi beeri na ba ja na xho. ¹³ Kile ya jine nivono ni fugba nivomo wemu nome lo wee mu ge, wu na ba daa yee na. Wee xuu we ni, keree ki beeri na ba byi Kile wo tiime pu funjo ni.

¹⁴ Lee wuu na na taanjiine, na yi yaha yi na kee cana ke sige, y'a yaa na la le yie ni wu ba yi ta fefee, jaagi baa, y'i bye janine na ni wu ni. ¹⁵ Y'a yaa na li ce na Kile na luu gbo yee taan, lee ni yee wo juwuuro t'a foro. Yee ninuyo wu ceborona, wu taanji Pali be ya jo yi mu. Kile ya fungongo fere temu kan wu mu ge, tee fanha ni w'a yi jo. ¹⁶ Yee w'a gani wu seme pu beeri ni, pe jom pe shizhaa na. Teye ya wa wa wu seme pu ni, yemu kori ceme p'a pen ge. Ga pii pu je fungongo fere baa, pu jirim be di ya pen we, pee wa yee teye yi wo jom pu kori jeri. Mu shiin pu wa Kile Kafila wu wo jom pa be jeri. Na pu yaha lee na, puye pu wa gyegi.

¹⁷ Na taanjiine, ne kunni wa yi funjo to, yi kasege yaha yie na, konho pu ganha bu yi ta ni pu piinne jom pe ni, p'i yi laha yi tayerere nizaana ke ni we. ¹⁸ Ga, yi la le yi da se naha na wu Kafoo ni wu Shovoo Yesu Kirisa wo tiime we, ni wu macene ke ni. Noro wu taha wee na na lo nime na fo gbee. Amiina.

1 Yohana Yohana ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu ka ge

Jɔgɔ wu jɛ Yohana wɛ?

Tudunmɔ Yohana w'a we sɛmɛ we ka. Wee ninumɔ w'a Yohana wo Kile Jozaama pu wo sɛmɛ wu bɛ ka, ni Yohana wo sɛmɛ nizhiimɛ we, ni shuun wo we, ni taanri wo we, ni Kasheɛ Kitabu wu bɛ.

Yohana ya ta wu mɛgɛ ka pii sɛmɛ taanri we na wɛ. W'a wuyɛ pyi na «egilizi nɔhɔlɛ».

Yohana ya ta we sɛmɛ we ka egilizi nigin mɛgɛ na wɛ, ga Azi fiige ki egilizii pu mu w'a wu tun. Yohana bi kapyɛnɛ pyi wu wo canja nii li xɔduun wu ni Efese kulo le, ni li kabanugo kulogoo ki ni. Wee xuu we nijaa wo wu jɛ Turuki fiige ki ninɛ ki ni.

We sɛmɛ we kakana nɔnɔ

Wuyɛ mɛgɛ Kile Kafila yɛrɛ li jɛ we sɛmɛ we. Kafila jugbɔyɔ taanri wu jɛ wu ni:

1 N'a daa fɛɛ ya yaa na taha can koro li fɛni, na pu n'a daa wu taha Yesu na.

2 Yi taan ni yiyɛ ni, yi da jaari kpɛngɛ ni.

3 Yi da yiyɛ kasɛri karamɔgɔ-kafinɛjuu pii na.

Sɛmɛ wu kafila jugbɔyɔ

1 Yohana 1:1–2:17 Na jaari kpɛngɛ ni.

1 Yohana 2:18-29 Jɔgɔ wu jɛ Kirisa wo pɛn wu wɛ?

1 Yohana 3–4 Taanɛngɛ keree.

1 Yohana 5:1-12 Sɛɛɛɛ p'a yemu jo Yesu shizhaa na ge.

1 Yohana 5:13-21 Nii sicuumɔ tadanja nakaara baa wogo.

Nii sicuumɔ nixhɔbaama jomɔ

1 Wemu wu jɛ nii sicuumɔ jomɔ pu ge, wee wo keree wɛ wa gani yi mu, wemu w'a bye w'a yani konɔ ki yaa ge. Wɛɛ ya wu jomɔ pu logo, na wu ja wu nii ki na. Wɛɛ ya wu sɛɛri xuuni, a wu keye bɛ di gbɔn wu na. **2** Pee nii sicuumɔ p'a puyɛ shɛ, wɛɛ ya pu ja, na pu sɛɛri keree pye. Nii sicuumɔ nixhɔbaama pe pu bye Kile taan na puyɛ shɛ wu na ge, pee kaa w'a yu yi mu. **3** W'a lemu ja, na lemu logo ge, lee w'a yu yi mu,

kɔnhɔ yi bɛ di jɛ wu wo kariɛngɛ ki ni. Wɛɛ kunni wa jɛ To Kile ni wu Ja Yesu Kirisa wo kariɛngɛ ki ni. **4** Wɛɛ ya kii keree kii ka na ki tun yi mu, kɔnhɔ wu fundanga ki jɔ di fa.

Kile jɛ kpɛngɛ; w'a jaari kee ni

5 W'a jomɔ pemu logo Yesu Kirisa mu di jo yi mu ge, pee pu wa pe na Kile jɛ kpɛngɛ, nibiige yafiin wa wu ni wɛ. **6** Wu bu jo na Kile wo kariɛngɛ ki ni wu jɛ, na ta wu jaari gbee nibiige ni, kafinɛyɛ w'a yu, wu jɛ can nɔnɔ ni wɛ. **7** Ga wu ba jaari kpɛngɛ ni, ma na jo ba Kile wa kpɛngɛ ni mɛ wɛ, wee tuun wu ni w'a pye wuyɛ kariɛni, wu Ja Yesu wu shishan pu na wu pye fɛɛfɛɛ na wu jurumu wu bɛɛri laha wu na.

Wu wu tɔgɔ wolo jurumu ni fɛɛfɛɛ

8 Wu bu jo na wu ya jurumu pyi wɛ, wuyɛ w'a biinɛ can jɛ wu funyɔ ni wɛ. **9** Ga wu bu yere wu jurumu wu na, Kile ya tii na jɛ jomɛɛ fɔɔ. Lee funyɔ ni wu na wu jurumu wu yafa wu mu. W'a kakuunɔ tuuyo yemu bɛɛri pye ge, wu na wu pye fɛɛfɛɛ na yeege kee bɛɛri ni. **10** Wu bu jo na wu ya ta na jurumu pyi wɛ, w'a Kile pye kafinɛjo, wu jomɔ pu jɛ wu funyɔ ni wɛ.

2

Kirisa jɛ wɛɛ tɛgɛvɔɔ

1 Na nagoo, n'a da kii keree kii ka di ki tun yi mu, kɔnhɔ yi ganha ba jurumu pyi wɛ. Ga wa bu jurumu pye, Tɛgɛvɔɔ wa wu mu wu To Kile wu kabanugo, wee jɛ Yesu Kirisa, wee wemu w'a tii ge. **2** W'a pye wɛɛ jurumu wu wo footɔnɔ. Wɛɛ wo wu yɛ bɛ wɛ, ga konɔ ke bɛɛri wo jurumu foo w'a tɔ.

W'a yaa na Kile wo jomɛhɛɛ ki co

3 Wu bu Kile jomɛhɛɛ ki co, wu na li cɛ lee na na w'a wu cɛ. **4** Wa ba yu na wee ya Kile cɛ, na ta wu ya wu jomɛhɛɛ conɛ wɛ. Weefɔɔ jɛ kafinɛjo, can jɛ wu funyɔ ni wɛ. **5** Ga wemu w'a wu kafila wu conɛ ge, Kile wo taanɛngɛ ke nivanja ki wa weefɔɔ funyɔ ni see na. Lee na w'a li cɛni na wɛɛ jɛ wu kariɛngɛ ki ni. **6** Wemu w'a yu na wee jɛ Kirisa wo kariɛngɛ ki ni ge, weefɔɔ ya yaa w'a jaari ba Kirisa yɛ pyaa ya jaari wɛ.

Kariɛngɛ jomɛɛ nivonɔ keree

⁷ Na jíméé, di wa ta kariñéégé jóméefonó ka na tun yi mu wé, ga jóméé niléé li wa, y'a lemu ta fo yi n'a daa wu jò kònduun wu ni ge. Y'a jómó pemu logo xó ge, pee pu wa lee jóméé niléé le. ⁸ Ga lee bé na, le n'a ka na tun yi mu ge, lee jé ba jóméefonó jé wé. Li can w'a ja Yesu Kirisa wo torogana li funjò ni, na jaa yee bé wo torogana li funjò ni. Bani womó keree kii nidorogo ki wa, kpéengé can wogo ki wa jí na xó. ⁹ We w'a yu na kpéengé ki ni wee jé, na makòjò yaha wu ni wu ceboro té ni ge, womó ni weefó jé sanha. ¹⁰ Wemu ceboro kaa l'a dan wu ni ge, weefó wu jé kpéengé ki ni. Na wu yaha kpéengé ki ni, kaa la shishiin da ga já wu pye wu watii júnjò kyéégi wé. ¹¹ Ga we w'a wu ceboro kó ge, womó ni weefó jé, womó ni w'a jaari. Wu ya wu tashéé cé wé, bani womó p'a wu pye fyén.

Yi ganha bu yi jaha le ke konjò ke yanmuyo ni wé

¹² Na nagoo, n'a we sémé we tunni yi mu, bani yi jurumu w'a yafa yi mu Yesu wo mége ki gbóóró ni. ¹³ Nòhóléé, n'a we sémé we tunni yi mu, bani we wu wa wà na ta konjò sanha jò kón wé ge, y'a wee cé. Lévéé, n'a we sémé we tunni yi mu, bani y'a se ta Shitaanni na. Na nagoo, n'a we sémé we tun yi mu, bani y'a To Kilé cé. ¹⁴ Nòhóléé, n'a we sémé we tun yi mu, bani we wu jé wà na ta konjò sanha jò kón wé ge, y'a wee cé. Lévéé, n'a we sémé we tun yi mu, bani yi fanha k'a jéhé, Kilé jómó p'a kori yaha yi funyó ni, y'a se ta Shitaanni na.

¹⁵ Yi ganha bu konjò yaha ki taan yi mu wé, yi ganha bu yi jaha le konjò yaaga ke ka nigin bé ni wé. Konjò bu daan wemu mu, To Kilé taanñéégé jé weefó funjò ni bada wé. ¹⁶ Bani keree kii bééri ki jé konjò ke ni ge: ceepuuro lakuunjò jidaan keree, ni konjò yanmuyo wo jépeén, ni konjò wo mayé shé keree, lee la shishiin wa foro To Kilé ni wé fo konjò. ¹⁷ Konjò kunni wa doro ni ki jidaan wu bé, ga we w'a Kilé jidaan pyi ge, wee na ba gori yaha jii na gbee.

W'à wuyé kaséri Kirisa wo péen pu na

¹⁸ Na nagoo, konjò ki taaxóó l'a téenje. Y'a yi logo na Kirisa wo Péen wu da ba ba. Wa nime, Kirisa wo péen nijéheméé wa puyé

shéé na xó. Lee na w'à li cé na konjò ki taaxóó l'a téenje. ¹⁹ Wée wo kariñéégé ki ni p'a foro, ga pu bi ta pye ni wée ni nigin can can na wé. Pu da bi sii pye ni wée ni nigin, pu bi da gori wée ni. Ga pu voro w'a li shéé na pee bye ni wée ni fungónnuyó na bada wé.

²⁰ Ga yee wa ba pee jé wé, bani Féfééré Munaa fanha ni yee ya sindirine ta, kónhó y'i can wu cé. ²¹ Né ta sémé wu tun yi mu yi can cébaara na wé. Ga n'a wu tun yi mu bani y'a can cé, na nòhó li cé sanha na kafinéégé ka shishiin ya foro can ni wé. ²² Jógó wu jé kafinéjo wé? Wemu w'a go na Yesu jé Kirisa wé, konjò Shóvóó we-e ge, weefó wi. Weefó wu jé Kirisa wo Péen wé. W'a zhege To Kilé ni wu Ja wu ni. ²³ Wemu w'a she Jafóó wu ni ge, weefó ya she Tofóó wu bé ni. Wemu w'a sóó Jafóó wu na ge, weefó ya sóó Tofóó wu bé na. ²⁴ W'à yi kalaa jómó pemu ni fo yi n'a daa wu jòkóónró ti ni ge, yi la le yiyé ni pee di gori yi funyó ni. Lee bu bye, yi bé na gori yaha Jafóó we, ni Tofóó wu wo kariñéégé ki ni. ²⁵ Kirisa ya jóméé ló na wu na ba leké kan wu mu ge, lee li wa jii sicuumó nixhóbaama.

²⁶ Pii p'a giin pii yi juyó kyéégi ge, pee wuu na n'a ye ka, na yi tun yi mu. ²⁷ Yee kunni, Yesu ya Féfééré Munaa kan yee mu, lee wa kori yee funyó ni, sipya wa shishiin kanóó wa nige yi na na w'a yi kalaa wé. Féfééré Munaa li wa yi kalaa keree bééri ni, li kalaa wu wa can, kafinéyeyé wa wu ni bada wé. Lee wuu na yi Féfééré Munaa li wo kalaa wu co, y'i gori yaha Kirisa wo kariñéégé ki ni. ²⁸ Na nagoo, yi kori yaha Kirisa wo kariñéégé ki ni, kónhó wu ba wuyé shé, wù lowagaa wuu di da, wù ganha da ba zhiige wu jaha tàan wu cabaña na wé. ²⁹ Y'a li cé na Kirisa ya tii, lee wuu na w'à yaa na li cé na sipyaa sipya wa tiime keree pyi ge, Kilé pya wu jé weefóó.

3

Kilé nagoo

¹ Wée kaa ya dan To Kilé ni fo xuuni, fo w'a wée pye wu nagoo. Can wu jé wii, wée ya pye wu nagoo. Konjò sipyii ya ta Kilé cé wé, lee l'a pu pye pu ya cé nago Kilé nagoo wée jé wé. ² Na taanñii, nime wù jé Kilé nagoo. Wù na ba bye lemu ge, lee wa sanha

zhe we. Ga w'à li ce na Yesu Kirisa ba wuye she, wu na ba bye ba wu ne we, bani wu na ba wu keme na ba wu ne we. ³ Kee tada na ki wa sipya wemu beeri mu Yesu Kirisa na ge, weefoo na wuye pye fefee ba Kirisa ne me fefee we.

⁴ Sipya sipya w'a jurumu pyi ge, Kile wo saliya wu m'a gyee gi. Bani na jurumu pye, lee kori ne Kile wo saliya wu m'a kyee gi. ⁵ Y'a li ce na Yesu ya pa wu ba jurumu laha sipyii na. Jurumu wa shishiin bye wu na we. ⁶ Sipya sipya w'a kori yaha wu kari ne ge, weefoo ya gbara wu kori yaha jurumu ni we. Ga wemu w'a kori yaha na jurumu pyi ge, weefoo ya wu na we, ali wu ya wu ce be we.

⁷ Na nohopiire, wa shishiin ganha bu yi piinne we. We w'a tiime keree pyi ge, weefoo nidiige ki wa, ma na jo ba Yesu Kirisa ye pyaa ya tii tiigana lemu na we. ⁸ Wemu bu gori yaha na jurumu pyi, Shitaanni ni weefoo ya foro, bani Shitaanni w'a jurumu pyi na lo fo taashiine li ni. Lee wuu na Kile Ja w'a pa, kono wu Shitaanni wo kapyegge ki kyee gi. ⁹ Sipya sipya wu ne Kile wo pya wa ge, wee ya gbara wu kori yaha jurumu ni we, bani Kile wo sefere ti ma bye wu ni. Lee wuu na wu da ja gori yaha jurumu ni we, bani Kile wo pya wu ne wii. ¹⁰ Le na Kile nagoo ni Shitaanni nagoo ya jeni na wo puye ni: Wemu ya tiime keree pyi we, wee ya foro Kile ni we, wemu be ceboro kaa ya taan wu mu we, wee be we.

W'a yaa na taan ni wuye ni

¹¹ Jom pe y'a logo fo taashiine li ni ge, pee pu wa pe: W'a yaa na taan ni wuye ni. ¹² Wu ganha bu bye Kayen shi we, Shitaanni ni wee ya foro, w'a wu cuun gbo. Naha na w'a wu gbo we? Bani wuye pyaa kapyegge ki bi kolo, na ta cuunvoo wu wo kapyegge di bi tii. ¹³ Na cebooloo, konjo sipyii bu yi ko, lee ganha bu yi fo we. ¹⁴ W'a li ce na w'a foro xu ni na je ni sicuumo ni, bani wu cebooloo pu kaa ya dan wu ni. Wemu wu ne wu cebooloo kaa ya dan wu ni-i ge, wee ya kori yaha xu ni. ¹⁵ Sipya sipya w'a wu ceboro ko ge, wee ne sipyii gbovoo. Y'a li ce na ni sicuumo nixhobaama wa goroo sipyii gbovoo wa shishiin funjo ni bada we.

¹⁶ Le na w'a taan ne ge ceni, bani Yesu Kirisa ya wu munaa kan, kono wu wee konjo wolo. Wee be ya yaa na wu munahaa kan wu cebooloo wuu na. ¹⁷ Ke konjo ke naafuu ne wemu mu ge, weefoo bu wu ceboro funmo wo na, na bye wu ya konjo naari wu na we, dii Kile taan ne ge di da ja bye weefoo funjo ni we? ¹⁸ Na nohopiire, wu taan ne ge ganha da bye nosekponyo, ni jotanga jom ye we, ga wu kapyegge k'a yaa na li shee na can wu ne wu taan ne ge ke.

Wu wu logoo waha, wu fulo Kile na

¹⁹ Wu ba lee pyi, lee na wu da ba li ce na wu ne can wu wuu. Wu na ja wu hakilee pu tenje Kile naha taan. ²⁰ Ali wu zoloo pu ne ba wu jaagi be, wu na ja wu hakilee pu tenje, bani Kile ya keree beeri ce, wu d'a pele be wee zoloo pu na.

²¹ Na taan ni, wee zoloo pu bu bye pu ya ja wee jaagi nige we, lee ya li shee na wee ya lowagaa ta, na fulo Kile na. ²² Wu bu yaaga beeri ne wu mu, wu na kee ta, bani w'a wu no me coni, na wu jidaan keree pyi. ²³ Wu no me juu li le, na wee pu da wu Ja Yesu Kirisa me ge ki na, wu daan ni wuye ni, ba w'a yi jo wu mu we. ²⁴ Wemu w'a wu no me coni ge, weefoo ya je Kile wo kari ne ge ki ni, a Kile be di bye ni weefoo ni kari ne ge ni. Kile ya wu Munaa li kan wee mu, lee na wee ya li ce na Kile ne ni wee ni kari ne ge ni.

4

Kile Munaa ni kafinejo munaa

¹ Ayiwa, na taan ni ye yi ganha ba daa munahaa beeri kafila na we, ga yi fenhe ki suguri ki bi foro Kile ni, bani kafinejuu piimu p'a puye pyi Kile tudunmo ge, pee ni ne me ye foro konjo na. ² Le na yi da ba Kile Munaa ce: Munaa lemu l'a soo li na na sipya ye pyaa Yesu Kirisa ya pa bye ge, lee l'a foro Kile ni. ³ Ga munaa lemu ya ta soo yee na Kirisa shizhaa na-ge, lee ya foro Kile ni we, lee ne Yesu Kirisa wo Pen wu wuu le. Y'a yi logo xo na wu na ba ba konjo ke na. Ga nime, wuye pyaa be wa na xo konjo ki na. ⁴ Na nohopiire, yee kunni ne Kile wuu, lee wuu na yee ya se ta pee kafinejuu pu na. Bani Kile Munaa le li wa yee funyo

ni ge, lee ya ye konɔ sipyii pu wuu li na. ⁵ Pee kafeɲjuu pii ɲe ke konɔ ke wuu. Lee wuu na pu kafila wu ɲaha ya tii ke konɔ ke ɲaɲmuyɔ ye ye shizhaa na, a ke konɔ ke sipyii di ganha na pu jomɔ nuri. ⁶ Ga wèe kunni ɲe Kile wuu. Sipyaa sipya w'a Kile cɛ ge, weefɔɔ na da wèe jomɔ pu nuri. Ga sipya wemu ɲe Kile wo wɛ, weefɔɔ ya wèe jomɔ pu nuri wɛ. Ayiwa, lee na y'a da can Munaa li wo sipyii pu cɛ na shɔɔnri kafeɲjo munaa li wo sipyii pu ni.

Kile ya wu keree beeri pyi ni taanɲeege ni

⁷ Ayiwa, na taanɲiinɛɛ, wù taan ni wùye ni, bani Kile ni taanɲeege ya foro. See see taanɲeege ɲe sipya wemu funɲɔ ni ge, wee wu ɲe Kile pya. Wee w'a Kile cɛ. ⁸ See see taanɲeege ɲe sipya wemu funɲɔ ni wɛ, wee ya Kile cɛ wɛ, bani ma bu jo Kile, m'a jo taanɲeege. ⁹ To Kile ya wu taanɲeege ki she shegana lemu na ge, lee li wa mɛ. W'a wu Ja nigin pe wu tun na pa konɔ na, kɔnhɔ wu ɲii sicuumɔ kan wèe mu. ¹⁰ Lemu l'a Kile wo taanɲeege ki shee wù na ge, lee li wa mɛ: Li wa nago wèe yiri taanɲeege k'a fɛnhɛ yiri na ɲaha tii Kile na-ɛ dɛ! Ga wèe p'a fɛnhɛ taan Kile mu, a wu wu Ja nigin pe wu kan na pye saraga, kɔnhɔ wù jurumu wu yafa wù mu wee gbɔɔrɔ ni.

¹¹ Ayiwa, na taanɲiinɛɛ, ba ni wèe kaa ya taan fo xuuni Kile mu lee taangana li na, wèe bɛ ya yaa na taan ni wùye ni dɛ! ¹² Sipya wa shishiin sanha Kile ɲa ɲa wɛ. Ga taanɲeege bu bye wèe tɛ ni, wèe ni Kile na bye kariɲeege ni. Wu taanɲeege ki bɛ na ganha na bɛlɛ wù funyɔ ni, fo na ba wù zɔlɔɔ pu ɲi. ¹³ To Kile ya wu Munaa li kan wèe mu, lee na wèe ya li cɛ na jo wèe wa ni wu ni kariɲeege ni, wu bɛ di ɲe ni wù ni kariɲeege ni. ¹⁴ Wèeye pyaa ya wu ɲa ɲii na, lee funɲɔ ni, na yi yu bɛ na Kile ya wu Ja wu tun na pa konɔ na, kɔnhɔ wu ba konɔ sipyii shɔ. ¹⁵ Sipyaa sipya w'a sɔɔ li na na Kile Ja wu ɲe Yesu ge, Kile na gori yaha ni weefɔɔ ni kariɲeege ni, weefɔɔ bɛ na gori yaha ni Kile ni kariɲeege ni. ¹⁶ Wèe kaa ya dan Kile ni taangana lemu na ge, wèe ya lee cɛ, na dà bɛ li na.

Bani ma bu jo Kile, m'a jo taanɲeege. Wemu w'a kori yaha taanɲeege na ge, wee w'a kori yaha ni Kile ni kariɲeege ni, a Kile

bɛ di gori yaha ni weefɔɔ ni kariɲeege ni. ¹⁷ Kile wo taanɲeege ki ba bɛlɛ wù funyɔ ni, fo na ba wù zɔlɔɔ pu ɲi, wee tuun wu ni cana kemu Kile da ba kiiri wu kɔn ge, fyaara ta shishiin da ba bye wù ni kee cana wɛ. Bani ba Yesu Kirisa ɲe wɛ, mu wèe bɛ wo ɲaarigana li wa konɔ puga ni. ¹⁸ Taanɲeege ɲe sipya wemu zɔ ni ge, weefɔɔ ya fyagi wɛ. See see taanɲeege ya fyaara beeri kɔri, bani sipya ya kakuuyo yemu pyi ge, yee wo jaagi kanhama pu ma wu pye wu na fyagi. Lee wuu na, sipya wemu w'a fyagi ge, weefɔɔ zɔ wu beeri ya ɲi see see taanɲeege na wɛ. ¹⁹ Wèe kaa l'a fɛnhɛ taan To Kile mu, lee wuu na wu kaa ya dan wèe bɛ ni. ²⁰ Wa bu jo na Kile kaa ya dan wee ni, na ta wu ceboro makɔɲɔ di ɲe wu funɲɔ ni, weefɔɔ ɲe kafeɲjo. Bani ma ceboro wemu mu ya ɲaa ɲiga beeri ge, wee kaa bye li ya dan mu ni wɛ, Kile wemu wu ɲe mu ya wee ɲaa-i ge, dii wee kaa di da já da dan ma ni wɛ? ²¹ Yesu Kirisa ye pyaa bɛ yeɛ ya le ɲɔmɛɛ le jo wèe mu na sipyaa sipya w'a jo na Kile kaa ya dan ma ni ge, ma cebooloo pu bɛ kaa ya yaa na dan ma ni.

5

Sipya ya yaa na sɔɔ Kile wo nijoyo yi na

¹ Sipyaa sipya w'a dà li na na Shɔɔwɔ wu ɲe Yesu ge, weefɔɔ ɲe Kile wo pya. Tofɔɔ kaa ba dan ma ni, wu nagoo bɛ kaa ya yaa na dan ma ni. ² To Kile kaa ba dan wèe ni, a wù ganha na wu ɲɔmɛɛjogoo ki bɛ conɪ, lee na wèe da li cɛ na wu nagoo pu kaa ya dan wèe ni. ³ Wù bu jo na Kile ya dan wù ni, w'à yaa na wu ɲɔmɛɛɛ ki conɪ. Wu ɲɔmɛɛɛ ki ya yaa ki pye wù mu tuguro wɛ. ⁴ Bani piimu beeri pu ɲe Kile wo nagoo pu ge, pee beeri ya se ta ke konɔ ke na. N'a daa wemu wu wa wèe mu ge, wee w'a wèe pye wèe ya já na se taa ke konɔ ke na. ⁵ Sipyaa sipya w'a dà li na na Kile Ja wu ɲe Yesu ge, ni wee wa ye bɛ wɛ, jɔɲɔ wu da já se ta ke konɔ ke na wɛ?

⁶ Yesu Kirisa ya pa konɔ na lɔhɔ ni shishan baraga ni. Wu ya ta da lɔhɔ wo batizeli wu ye na-ɛ dɛ! Ga, w'a wu shishan bɛ kan p'a wo, na xhu. Kile Munaa li wa lee wo seeri, bani lee l'a can wu shee sipyii pu na. ⁷ Lee funɲɔ ni, seereɛ taanri wu ɲe wà na li shee sipyii pu na na Kile Ja wu ɲe Yesu.

⁸ Pee sɛɛɛ taanri wu ɲɛ: Kile Munaa ya can wu shɛɛ; lɔhɔ ni shishan, yee bɛ di wu shɛɛ. Ayiwa, yee taanri we ya bɛ ɲɔmɛɛ na Yesu shizhaa na. ⁹ Sipyii ya yemu yu ge, wɛɛ ya sɔɔ yee na, na ta yemu Kile ya yu ge, yee d'a ye na kanha sipyii wo nijoyo yi na. Kile yɛ pyaa k'a fiin jo wu Ja wu shizhaa na. ¹⁰ Sipya bɛɛri w'a dɔ Kile Ja wu na ge, weefɔɔ ya sɔɔ li na wu funɲɔ ni na kii keree kii ɲɛ can. Sipya wemu ya dɔ Kile wo nijoyo yi na wɛ, weefɔɔ ya Kile yaha ba kafinejo ɲɛ wɛ. Bani wufɔɔ ya ta dɔ Kile wo nijoyo yi na wu Ja wu shizhaa na wɛ. ¹¹ Yemu Kile ya jo wɛɛ mu ge, yee yi wa mɛ na Kile ya ɲii sicuumɔ nixhɔbaama kan wɛɛ mu. Pee ɲii sicuumɔ pe ya daa wu Ja wu gbɔɔɔ ni. ¹² Ayiwa, wee Ja wu ɲɛ sipya wemu mu ge, ɲii sicuumɔ pu wa weefɔɔ mu. Kile Ja wu ɲɛ wemu mu wɛ, ɲii sicuumɔ ɲɛ weefɔɔ mu bada wɛ.

Tadaɲa kemu ki wa n'a daa fɛɛ pu mu ge

¹³ Ayiwa, yee piimu p'a dɔ Kile Ja wu na ge, nɛ we sɛmɛ we tun yi mu, kɔnhɔ y'i li cɛ na yee ya ɲii sicuumɔ nixhɔbaama pu ta na xɔ. ¹⁴ Ayiwa, lowaa lemu wa wɛɛ mu Kile ɲaha tɔan ge, lee li wa le: Wɛɛ bu yaaga ka ɲɛɛri wu mu na saha ni wu ɲidaan ni, wu na wɛɛ ɲɛɛɛ ki logo. ¹⁵ Wɔ bi ta w'a li cɛ na w'a wɔ ɲɛɛɛ nuri, wɛɛ ya li cɛ na yaaga bɛɛri wɛɛ ya ɲɛɛri wu mu ge, wɛɛ ya kee ta xɔ.

¹⁶ Jurumu wemu wu ɲɛ wu da jɔ sipya munaa kyɛɛgi ɲiga na-ɛ ge, ma ceboro bu wee jurumu wa pye, Kile ɲɛɛri wu mu kɔnhɔ Kile di ɲii sicuumɔ kan wu mu. Piimu wo jurumu wu ɲɛ wu da jɔ pu munahaa kyɛɛgi ɲiga na-ɛ ge, pee yɛ kaa di wa byi. Ga jurumu wa ɲɛ wɔ wemu na jɔ sipya munaa kyɛɛgi ɲiga na ge, di wa go yi Kile ɲɛɛri wee wa wuu na wɛ. ¹⁷ Tiibaara bɛɛri ti ɲɛ jurumu, can wu ɲɛ wii. Ga jurumu wa ɲɛ wɔ wee wa da jɔ sipya munaa kyɛɛgi ɲiga na wɛ.

¹⁸ Wɛɛ ya li cɛ na jo sipya bɛɛri wu ɲɛ Kile wo pya wa ge, weefɔɔ ya goroo gbee jurumu na na byi wɛ. Bani Kile Ja wu ma wufɔɔ mara, lee wuu na Shitaanni da jɔ se ta wu na wɛ. ¹⁹ Wɛɛ ya li cɛ na jo wɛɛ ɲɛ Kile wo nagoo, ga kɔɲɔ ke sipyii di ɲɛ Shitaanni wo fanha ke nɔhɔ ni. ²⁰ Ga wɛɛ ya li cɛ bɛ na jo Kile Ja w'a pa, na ba fungɔngɔ fɛɛɛ

kan wɛɛ mu, kɔnhɔ wɛɛ di see see Kile wuyɛ pyaa tii cɛ. Wɛɛ na ɲɛ Kile Ja wu kariɲɛɛɛ ki ni, lee ya wɛɛ pye see see Kile wuyɛ pyaa wuu. Wee Ja we wu ɲɛ see see Kile wuyɛ pyaa, ni ɲii sicuumɔ nixhɔbaama.

²¹ Ayiwa na nɔhɔpiire, y'a yiyɛ kasɛri yapɛɛgaanra na!

2 Yohana Yohana ya sɛmɛ shuun wo wemu ka ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

«Cee wemu jaha k'a bulo ge, wee ni wu nagoo» na tudunmɔɔ Yohana ya we sɛmɛ we jaha tii. Lee kɔri jɛ Egilizi wa ni wu n'a daa fɛɛ.

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Yohana ya Egilizi wu luu waha na pu kori yaha can wu ni, pu da jaari taanɛɛge ni, pu da puyɛ kasɛri karamɔgɔ-kafinejuu pu na.

Sɛmɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

2 Yohana 1-3 Yohana fɔ mujuu.

2 Yohana 4-6 Na jaari can ni taanɛɛge ni.

2 Yohana 7-11 Yohana ya pu kaala ni karamɔgɔ-kafinejuu pu kaa ni.

2 Yohana 12-13 Jomɔ pu taxɔgɔ.

Yohana fɔ mujuu

¹ Nɛ wemu wu jɛ egilizi nɔhɔlɛ ge, nɛ wa we sɛmɛ we ka. Na ceboroshɔ wemu jaha Kilɛ ya bulo ge, wee ni wu nagoo mu n'a wu tunni. Yee kaa ya dan nɛ ni can can na. Ga nɛ yɛ bɛ wɛ, sipyii piimu bɛɛri pu jɛ Kilɛ wo can wu na ge, yee kaa ya dan pee bɛɛri ni.

² Yee kaa ya dan wɛɛ ni, bani Kilɛ wo can wu wa wɛɛ funyɔ ni, wee di wa da gori yaha bɛ gbee wu funyɔ ni.

³ Ayiwa, To Kilɛ ni wu Ja Yesu Kirisa wu niimɛ, ni saama, ni japiɛ kan wu mu, kɔnhɔ wu gori yaha wu can we, ni wu taanɛɛge ki ni.

Na jaari can ni taanɛɛge ni

⁴ Nɛ mu nagoo pii ja pee ya jaari can koo li ni, ba To Kilɛ ya yi jo jogana lemu na wɛ. Lee kunni ya nɛ funɔ taan xuuni.

⁵ Lee bɛ na na ceboroshɔ, n'a da jomɛɛfonɔ jo ma mu wɛ. Ga jomɛɛ le n'a da jo ma mu ge, lee jɛ Kilɛ ya jomɛɛ lemu kan wu mu fo taashiine li ni ge, na wu taan ni wuyɛ ni. ⁶ Jomɛɛ kiimu Kilɛ ya jo ge, wu ba kee koro jaari, lee li jɛ taanɛɛge ke. Lee

jomɛɛ le l'a jo yee mu fo taashiine li ni, na y'a taanɛɛge koro jaari.

⁷ Sipyii piinnɛvɛɛ niɛhɛmɛɛ pu wa kɔnɔ ke na nimɛ, pu wa kabaya ye bɛɛri na. Pee ya ta sɔɔ li na na Yesu Kirisa ya pye sipya, na ba se ke kɔnɔ ke na wɛ. Pee sipyii pii pu jɛ sipyii piinnɛvɛɛ pee, ni Kirisa wo pɛɛn pee.

⁸ Lee wuu na y'a yiyɛ kasɛri, kɔnhɔ yi ganha bu buun yi labye wu kuduun ni wɛ, ga y'i wu kuduun wu bɛɛri ta. ⁹ Yi li cɛ na sipya bɛɛri wu jɛ wu ya kori yaha Yesu Kirisa wo kalaa we na-ɛ ge, ga fo na wuyɛ pyaa jidaa fara wu na ge, weefɔ jɛ Kilɛ wo kariɛɛge ki ni bada wɛ. Ga sipya wemu bu gori yaha Yesu Kirisa wo kalaa wu na, weefɔ na bye kariɛɛge ni ni To Kilɛ, ni wu Ja wu bɛ ni.

¹⁰ Sipya bɛɛri w'a pa yi mu ni kalaa watii ni wemu jɛ Yesu Kirisa wo kalaa we-e ge, yi ganha bu da weefɔ yaha wu jɛ yi puga wɛ. Yi ganha bu da ali fɔ bɛ sɛɛge taan wufɔ na wɛ. ¹¹ Bani mu wemu bu fɔ bɛ sɛɛge taan wu na, l'a pye kanna mu w'a wɔ ni wu ni wu kapyegɛ niguunɔ ki na.

Jomɔ pu taxɔgɔ

¹² Keree niɛhɛɛ wa nɛ mu na jo yee mu, ga na funɔ wa di kee bɛɛri pye sɛmɛ di dun yi mu wɛ. N'a giin di shɛ yi yiri wu shɛ baari wuyɛ nii na, kɔnhɔ wu fundanga ki jɔ di fa.

¹³ Ayiwa, Kilɛ ya ma ceboroshɔ wemu bɛ jaha bulo naha ge, wee bɛ wo nagoo ya ma shaari.

3 Yohana Yohana ya sɛmɛ taanri wo wemu ka ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

N'a daa fɔɔ wa mu Yohana ya we sɛmɛ taanri wo we tun. Wee mɛgɛ ki bye Gayusi.

We sɛmɛ we kakana nɔnɔ

Yohana ya li shɛ Gayusi na na wee ya Kilɛ Kafila wu yɛɛ pyɛvɛɛ piimu torogo wu mu ge, na w'a pu conɪ xuuni. Na wu ganha bu daha Jotɛɛfu wo naha shɛshɛɛɛ te fɛni wɛ. Wee Jotɛɛfu we bye egilizi nahagbaa fɔɔ, ga Yohana bi Kilɛ Jozaama pu jɔvɛɛ piimu torogo wu mu ge, wu bi gbara w'a pee tirige wɛ.

A w'i wu fiin jo na waha sɛmɛ wu ni na kan Demecusi mu. Wee p'a wii na wee w'a pa ni sɛmɛ wu ni.

Sɛmɛ wu kafila nɔnɔ

3 Yohana 1-4 Yohana fɔ mujuu.

3 Yohana 5-8 Gayusi wo naarigazaana le.

3 Yohana 9-12 Na Gayusi ganha bu daha Jotɛɛfu wo torogana li fɛni wɛ.

3 Yohana 13-15 Jomɔ pu taxɔgɔ.

Yohana fɔ mujuu

¹ Nɛ wemu wu jɛ egilizi nɔhɔlɛ ge, nɛ wa we sɛmɛ we ka na tun na taanɔnii Gayusi mu, wee wemu kaal'a dan nɛ ni can yɛ pyaa na ge.

² Na taanɔnii, nɛ Kilɛ jɛɛri mu mu, kɔnhɔ ma keree di da naha taa tuun bɛɛri ni, m'a bye sicuumɔ na, ba Kilɛ ya ma zɔ wu pye fɛɛfɛɛ wɛ. ³ Cebooloo n'a daa fɛɛ pii ya nɔ wɛɛ yiri naha. Ba can wu wa mu zɔ wu na wɛ, ni ba mu ya naari na sahanɔ ni can wu ni wɛ, p'a yee paari wɛɛ mu. Yee ya taan nɛ ni xuuni. ⁴ Bani nɛ bu logo na nɛ nagoo p'a can wu koro naari, yafiin ya dan nɛ ni na lee xɔ wɛ.

Gayusi wo naarigazaana le

⁵ Na taanɔnii, lemu bɛɛri m'a byi wù cebooloo n'a daa fɛɛ pu mu, ali na ta p'i jɛ bɛ nabuun ge, lee bɛɛri ya jɔ xuuni. M'a li pyi ni jɔmɛɛ fɛɛɛ ni Kilɛ mu. ⁶ M'a pu co ni taanɔnɛgɛ kemu ni ge, p'a pa kee kaa jo

n'a daa fɛɛ pu mu naha. Ayiwa, jɔ mayɛ na, nara lemu p'a giin di bye sanha ge, m'a pu tɛgɛ na bɛ ni Kilɛ jɔdaan ni. ⁷ Bani Yesu Kirisa wo labye wu wuu na p'a lee nara li pyi. Wa bɛɛri wu jɛ wu ya dà Yesu Kirisa na-ɛ ge, pu wa wee wa shishiin bɛ kenɛ yaaga fɛni wɛ. ⁸ Lee wuu na wɛɛ n'a daa fɛɛ ya yaa na pii sipyii pii shi tɛri. Wù ba lee pyi, l'a bye ma na giin wɛɛ bɛ p'a fara pu na pu labye wu funnɔ ni, na can koo li shɛɛ sipyii pu na.

Jotɛɛfu mɛgɛ ya kyɛɛgi

⁹ Ayiwa, nɛ jɔnii kii ka sɛmɛ wɛnɛ la na na tun n'a daa fɛɛ pu mu wà. Ga we wu jɛ Jotɛɛfu ge, wu ya se wɛɛ kabeshɛɛ na wɛ, na giin wu wuyɛ pye n'a daa fɛɛ pu nahagbaa fɔɔ wa. ¹⁰ Lee wuu na nɛ ba nɔ wà, kaparaya yemu bɛɛri w'a byi ge, na joguumɔ pemu bɛɛri yu na waa wɛɛ na, na kafinɛyɛ yemu bɛɛri tɛri wɛɛ na ge, n'a da yee bɛɛri jo yi jii na. Wu yɛɛ ya ta da kii yɛ na-ɛ dɛ, wu ya ta sɔɔ cebooloo n'a daa fɛɛ p'a diri wu mu wɛ. N'a daa fɔɔ wa bɛ bu jo wu pee tirige wuyɛ yiri, w'a jo tapyege wa lee bɛ na wɛ, na weefɔɔ kɔri yeege n'a daa fɛɛ pu pinnege ki ni.

¹¹ Ayiwa, na taanɔnii Gayusi, ma ganha bu da bye ye kakuuyo ye tuugo taannivɔɔ wɛ dɛ, ga ta kasaanɔ taanni. Sipya wemu w'a saama pyi ge, wee wu jɛ Kilɛ wo. Ga wemu bu gori yaha kakuuyo na na byi, lee ya li shɛɛ na weefɔɔ ya Kilɛ cɛ wɛ.

Demecusi ya masɔnɔ ta

¹² Ayiwa Demecusi kunni, n'a daa fɛɛ pu bɛɛri ya wee mɛsaana yu. Can koo lemu bɛ w'a naari ge, lee bɛ di wu mɛsaana yu. Wee bɛ wa li fiin na can wu jɛ wii.

Jomɔ pu taxɔgɔ

¹³ Ayiwa, jomɔ nɛjɛhɛmɛ wa nɛ mu na yu ma mu, ga na funnɔ wa di pee bɛɛri ka sɛmɛ we ni wɛ. ¹⁴ Nɛ giin jo l'a da mɔ wɛɛ di wùye ja, wù jo wùye jii na wɛ. ¹⁵ Kilɛ wu naɔnɛ kan ma mu! Ma naɔnɛɛ piimu pu wa naha ge, pee ya ma fɔ waa. Ma bɛ wu wù fɔ kan wù naɔnɛɛ pu bɛɛri nigin nigin mu wà.

Zhude Zhude ya sɛmɛ wemu ka ge

Jɔgɔ wu jɛ Zhude wɛ?

Zhude wemu wu jɛ Kafɔɔ Yesu ni Yakuba yɛ wo ceborona wu ge (Macoo 13:55 ni Marika 6:3), wee w'a we sɛmɛ we ka. Ba wu ceborona Yakuba jɛ wɛ, wu bɛ bi ta dɔ Yesu na taashiinɛ li ni na Kirisa wu jɛ wii wɛ (Yohana 7:5). Ga tuun wemu ni Yesu ya jɛ na foro xu ni ge, wee tuun wu ni wu bɛ ya na dɔ wu na. Mɛgɛ kemu Zhude ya yiri wuyɛ na ge, kee ki wa mɛ: Yesu Kirisa wo kapyɛbye (Zhude 1).

We sɛmɛ we kakana jɔnɔ

Zhude ya we sɛmɛ we ka na n'a daa fɛɛ pu kaala na pu kasɛɛgɛ yaha puyɛ na karamɔgɔ-kafinɛjuu pu wo kalaakuumɔ wu shizhaa na, wee wemu w'a can can wo n'a daa wu kyɛɛgi ge.

Sɛmɛ wu kafila jugbɔyɔ

Zhude 1-2 Zhude fɔ mujuu.

Zhude 3-16 Zhude ya can fiinne jo karamɔgɔ-kafinɛjuu pu wo kalaakuumɔ wu keree na.

Zhude 17-23 Zhude ya li shaa n'a daa fɛɛ pu mu na li waha l'i waha na pu kori yaha Kirisa wo kariɛɛgi ki ni.

Zhude 24-25 Zhude ya Kile sɔ.

Zhude fɔ mujuu

¹ Nɛ Zhude wemu wu jɛ Yakuba ceborona, na jɛ Yesu Kirisa wo bulo ge, nɛ w'a we sɛmɛ we ka. Kile ya yee piimu yiri ge, yee piimu kaa ya taan To Kile mu, a wu yee mara yaha Yesu Kirisa mu ge, yee mu nɛ wu tun. ² Kile wu yi kan xuuni wu jɛnaara te, ni wu jɛnɛ ke, ni wu taanɛɛgi ki ni.

Karamɔgɔ-kafinɛjuu

³ Na taanɛniinɛ, nɛ funɔɔ ki bi sii fo na sɛmɛ ka na tun yee mu wu wo juwuuro ti keree na, nɛ ni yee ya pinne juwuuro temu na ge. Ga na kee fungɔngɔ ki yaha nɛ mu, a nɛ mɛhɛ li ta l'a pɔrɔ nɛ wu sɛmɛ wu kan yi mu, di lowaa le yi ni, kɔnhɔ yi da yogo yu n'a daa wu kaa na. Wu fɛfɛɛɛ wuu pu

mu Kile ya wee n'a daa wu kan tɔɔnii nigin yɛ pe. ⁴ Bani sipyikuuyo ya y'a peelee jɛ yee ni. Jaagi wemu na ba do pee jɔnɔ ni ge, Kile kafila w'a wee kaa jo fo l'a mɔ. Kile jɛ fyaara baa sipyii pu jɛ pii. Wɛe wo Kile wu wo niime jomɔ pe p'a luu na jɛri na byi pu shiige baara keree kanjɔ. P'a ganha na fɔro wu jɔnɔfɔɔ ni wu Kafɔɔ nigin pe wu kaa tɔan, wee wemu wu jɛ Yesu Kirisa ge.

⁵ N'a da yi funyɔ to ni keree kii kaa ni, ali na yi ta y'a ki cɛ xɔ bɛ. Kafɔɔ Kile ya Izirayeli shɛɛn jɔnɔ wolo na foro Misira fiige ki bulooro ti ni. Ga lee kadugo na, piimu p'a pye pu ni n'a daa baa fɛɛ ge, a wu pee kyɛɛgi. ⁶ Fo taashiinɛ ni mɛlɛkɛɛ piimu p'a pu wo tayerɛge nizhiige ki she, na pu tatɛɛngɛ ki bɛ yaha ge, Kile ya pee pɔ yaha nibiige ni shɔnhɔyɔ na gbee, cagbɔhɔ ki wo kiiri wu kaa na. ⁷ Mu Sodamu ni Gɔmɔɔri shɛɛn ni pu tɔan kulogoo bɛ ya pye. Pee bi puyɛ yaha dɔdɔɔrɔ na fo na she namaa pye pu na puyɛ sinnɛɛ. Na fugibaaga k'a pye pee wo jaagi wu kanhama, kɔnhɔ p'i bye jaha sheshɛɛɛ sipyii pusamaa bɛɛri mu.

⁸ Ga lee bɛ na kee keree kii tuugo pii karamɔgɔ-kafinɛjuu pii wa byi. P'a ganha na puyɛ pyaa wo ceepuuro ti nɔrɔgɔ, na yu na Kile w'a yu ni pee ni ɛmunuyɔ ni. A p'i zhe Kile wo Kafɛɛɛ ti ni, na fugba mɛlɛkɛɛ pu shɛhɛɛ, pee piimu pu jɛ ni nɔrɔ ni ge. ⁹ Ali na ta Misheli wemu wu jɛ mɛlɛkɛɛ jɔnɔfɔɔ ge, tuun wemu ni wee bi nakaara ti suruni ni Shitaanni ni Kile tudunmɔ Musa nixhugo ki keree na ge, wu ya ta sɔɔ na Shitaanni shɛhɛɛ wɛ, ga na wu pye yɛ na: «Kafɔɔ wu li foo tɔ ma mu.» ¹⁰ Keree kiimu ki jɛ pii sipyii pii ya ki cɛ-ɛ ge, kee p'a fanri. Lajɛ we wu jɛ pu mu ge, wee ni nana yaaga wo bɛɛri wu jɛ nigin, wee lajɛ weyɛ pyaa k'a gyɛɛgi nɔni pu na.

¹¹ Bɔɔngɔ ki jɛ pu wogo! Kayɛn wo jaarigaguunɔ le tuugo p'a naari. P'a puyɛ yaha jɛ piinne ni wari la na ba Balamu ya pye wɛ. P'a gyɛɛgi shan puyɛ jɔnɔ ni, bani p'a n'a she le puyɛ ni ba Kore* ya pye wɛ. ¹² Pu keree ma juzogoro waa yee na yi ceborogo yaligee ki liduun ni. Shiige jɛ pu na wɛ, pu jate ya nɔ watii na ni puyɛ bɛ wɛ. Pu jɛ ba jahaya jɛ wɛ, kafɛɛgɛ na

* **1:11 Kayɛn:**Zhenɛzi 4:3-8; **Balamu:** Nɔburuu 22-24; **Kore:** Nɔburuu 16.

yi lo na jaari zanha di ne yi ni we. Pu ne ba tiye ne we, yemu ya ta na nagoo pyi ali yi pyeduun be ni-i ge. Pu ne ba tiye ne we, yemu niye beeri y'a wolo, a y'i waha fefee ge. ¹³ Pu ne ba suum loho lokuruyo nigho ne we, yemu y'a yi shiige keree kanaa na byi kakaya ge. Pu ne ba woro ne we, kiimu ya jaari na doroo ge. Tehen ba nibiicogonjo Kile ya gbegele na yaha pu naha na gbee.

¹⁴ Adama wo kadugo shi nibama sii gbarashuun wuu li wo nabige kemu mege ki bye na Henaki ge, wee be ya keree nibanaa jo pii sipyii pii shizhaa na na: «Kafoo w'a da ba ba ni wu fefee mekeke miliyaaraa niheneme pu ni, ¹⁵ wu ba kiiri kon konjo sipyii pu beeri na. Wu na ba jaagi shan Kile ni fyaara baa sipyii pu nunjo ni pu wo kapyegge niguunjo ki wuu na, p'a kiimu pye pu wo Kile ni fyaara baara ti funjo ni ge; joguumo pemu beeri pee jurumupyii p'a jo wa Kile na ge, ni pee joguumo pu be wuu na.» ¹⁶ Pee sipyii pii tigire t'a pe. Pu ya dinni we. Pu ma jaari na sahani ni puye pyaa wo keree la ni. Tabaara jomo di dan pu ni tajogo ni. P'i sipyii faanna, na pu kuduun wo pu ni.

N'a daa fee y'a yaa na lemu pyi ge

¹⁷ Ga yee kunni na taanjiine, wu Kafoo Yesu Kirisa wo tudunmo p'a fenh jomo pemu jo yi mu ge, yi yi funjo yaha pee na. ¹⁸ Pu bi ma yi yu yee mu na: «Konjo ki taaxo li ba deene, lawuu fee pii na ba da wa. Pu na ba jaari Kile ni fyaara baara ni na saha ni puye pyaa lakuunjo keree ni.» ¹⁹ Pee sipyii p'a waagi leni yee te ni. Pu ma jaari na sahani ni puye pyaa fungonyo ni. Kile Munaa ne pu na we.

²⁰ Ga yee kunni na taanjiine, yi la le yiye ni, yi da se naha na yi n'a daa fefee wo wu ni, yi da Kile neeri fefee Munaa li wo sefere ti ni. ²¹ Yi kori yaha Kile wo taanhege ki ni, y'i wu Kafoo Yesu Kirisa sige, fo wu ba ni sicuumo nixhobaama kan yi mu, wu wo njara ti funjo ni.

²² Ayiwa, piimu ya puye kaala kaala ge, y'a nunjo jaari pee na. ²³ Yi pu nuyoo wolo na foro na ki ni. Yi da nunjo jaari pusamaa be na, ga yi da lee pyi ni fyaara ni, y'i laraga kon pu noromo keree ki beeri na. Wa bu

kakuuno la pye pu ni, yi ganha bu da gbom ali wufoo noromo faden ke be na we.

Kile masanjo jomo

²⁴ Kile wemu w'a da ja yee mara, konho yee ganha bu do-e ge, wu yi pye jaagi baa fee, wu naho yi ni fundangbaho na wu noro wu naha taan ge, ²⁵ wee wemu ye nigin wu ne wu Shavoo Kile wu Kafoo Yesu Kirisa baraga ni ge, noro ni gboro, ni sefere, ni nunjo fere t'a deri wee na na co fo taashiine li na, ni nime, ni gbee. Amiina.

KashÉE Yesu Kirisa wo KashÉE lemu Yohana ya ja ge

Jo go w'a we sémé we ka wé?

Yohana bé wu bye Yesu wo Tudunmoo ké ni shuun wu ni. Wee w'a we sémé we ka (KashÉE 1:4,9), na wu yaha Patimási suumó lóhó niné takpiiné ki na. Li wa kanna Kile wo Jozaama pu jo wuu na w'a shé foro kee takpiiné ke na ba kasolemé jé wé.

Piimu mu we sémé we ya fénhé tun ge, pee jé Azi fiige ki egilizii gbarashuun we. Efese kulo li l'a bye kee fiige ke wo kugbóo le. Azi fiige ki njáa wogo mége ki jé na Turuki.

We sémé we kakana júnj

Sémé wu kafila w'a naha tii kashÉE la na: «Yesu Kirisa wo kashÉE lemu Yohana ya ja ge, Kile ya lee shé wu na, kónhó keree kiimu k'a yaa na pye jéri funjóni ge, kee di shé wu kapyebyii pu na.» (KashÉE 1:1). Pee jomó pe ya jáha tii lemu na ge, lee jé kanhagana lemu na p'a n'a daa féé pu kana ge. Kanhama pemu p'a ma ge, Kile bi n'a daa féé pu gbegele pee kanhama pu wuu na, wu da pu logoo wari p'i gori yaha jóméé fééré ni n'a daa wu funjóni.

Keree kiimu ki da ba bye Kile fungóngo na ge, wu méleke wa w'a tun w'a pa Yohana ló kari fugba wu ni, na shé kee shé wu na (KashÉE 4:1-2).

Sémé wu kafila jugbóy

KashÉE 1 Yohana ya Yesu Kirisa ja wu nòró wu ni.

KashÉE 2–3 Sémé pii p'a tun egilizii gbarashuun wu mu ge.

KashÉE 4:1–8:5 Fé téhéé gbarashuun we.

KashÉE 8:6–11:19 Maya gbarashuun we.

KashÉE 12:1–15:8 Jáha shéshééré gbarashuun we.

KashÉE 16 Kile loyire céegbuugoo gbarashuun we.

KashÉE 17:1–20:15 Babilóni ja ja keree.

KashÉE 21:1–22:5 Fugba nivomó, njíné nivonjóni Zheruzalemu nivomó.

KashÉE 22:6-21 Yesu jónómó pu jé Kitabu wu taxógó ki ni na: «Li wii, né na ba jéri

funjóni!» A n'a daa féé p'i wu jónó shó na: «Amiina. Mu wu pa, wù Kafóo Yesu!»

We Kitabu we kakana júnj

¹ Yesu Kirisa wo kashÉE lemu Yohana ya ja ge, Kile ya lee shé wu na, kónhó keree kiimu k'a yaa na pye jéri funjóni ge, kee di shé wu kapyebyii pu na. Wu méleke wa Kile ya tun wu kapyebye Yohana mu, kónhó p'i kee keree ki cé. ² Kile ya jomó pemu jo, ni Yesu Kirisa ya can wemu shé Yohana na ge, yee bééri w'a paari. Bani w'a pye yi bééri sééri. ³ Wemu w'a sóo na we kapańaa Kitabu we jomó kalaa sipyii mu ge, ni wemu w'a wu jomó nuri, keree kii k'a ka ge, na kee co ge, pee jé duba nagoo! Bani ki pyeduun w'a tééjé.

Fò wemu w'a kan egilizii gbarashuun wu mu ge

⁴ Né Yohana w'a we sémé we tun yee Azi fiige ki egilizii gbarashuun wu mu; jo Kile wu niimé ni njáíné kan yi mu, wee wemu wu jé, ni w'a bye, ni wu na ba ba ge! Munahaa gbarashuun wemu wu wa wu saanra koro li jáha tán ge, kee ki li pye mu yi mu. ⁵ Yesu Kirisa bé wu li pye mu yi mu, wee wemu wu jé sééri jóméé fóo ge, wee wu jé shénshiimé na fénhé jé na foro xu ni. Njíné ke saannaa wo Saan wu jé wii. Wée kaa ya dan Yesu Kirisa ni, lee na w'a wu shishan kan p'a wo wée wuu na, na wée shó wù jurumu wu na, ⁶ na wée pye Kile wo saanra te wo sipyii ni saraya jáha shónrivóo; kónhó wée di bye wù To Kile wu wo kapyenéé pyevéé. Nòró ni sefééré ti jé wu wuuro fo téhéé baa. Amiina.

⁷ Li wii, wu na ba ba jáhaya yi na!

Sipyii bééri na ba wu ja.

Ali piimu p'a wu firi ge,
pee bé na ba wu ja.

Njíné ki shi wu bééri na ba méhéé suu wu wuu na.

Uun, lee kunni na ba bye! Amiina.

⁸ Kafóo Kile, Se Bééri Fóo ya jo: «Né wu jé, Alifa ni Omega we, jókónró te ni taxógó ke.» Wee wemu wu jé, ni w'a bye, ni wu na ba ba ge.

Kile ya kashÉE lemu shé Yohana na ge

⁹ Nε jε Yohana, yee ceborona. Yesu wo karijεεge ki funjɔ ni nε ni yee ya pinne wu wo saanra ti na, na binne kanhama ni loxulo bε na. Nε bi Kile Kafila wu yεre pyi, na Yesu sεeri keree yu. A p'i ba nε co lee wuu na, na she nε yaha takpiinε ka na suumɔ lohɔ ki ninε ni, kee mεge jε na Patiməsi. ¹⁰ Kafɔɔ wo cana* ka na, a Kile Munaa di jε nε ni. A nε mujuugbɔɔ la logo na kadugo yiri ba maga mεε jε wε, ¹¹ na: «Ma jii l'a lemu ja ge, lee ka Kitabu wu ni ma tun egilizii gbarashuun wu wo n'a daa fεε pu mu: Efese, ni Simirini, ni Perigamu, ni Tiyatiiri, ni Saridesi, ni Filadelifi, ni La-wodise.»

¹² Mujuu le nε bi nuri ge, a nε ηmahana jeri na lee jovɔɔ wu wii. Ba nε wu ja wε, na sanni sokinnaa gbarashuun ja. ¹³ A nε yaaga ka ja pu tε ni k'a bi foro sipya feni. Fadedɔɔngɔ jε wu na, sanni kirige d'a pɔ wu dodonɔ na. ¹⁴ Wu juzhiire di fiinne lagilagi ba dubya wele shiire jε wε, kelee ba zanha kagereye jε wε. Wu jii di jε ba nanjε jε wε. ¹⁵ Wu tɔɔyɔ jε ba dajaa tɔɔrɔ jε wε, na ya temu jaanja fo ti na jii ge. Wu mujuu jε ba lonεhεjε fɔɔ jε wε. ¹⁶ Wɔrɔɔ gbarashuun jε wu kanige kenε ni. Nɔyɔ shuun ηmɔpara nidaan di foro wu jɔ ni. Wu jaha k'i jε ba cafuna cana jε wε.

¹⁷ Ba nε wu ja wε, na do wu tɔɔyɔ ni ba gbo jε wε. A wu wu kanige kenε taha nε na na jo: «Ma ganha bu fya wε, nε wu jε Nizhiime we ni Kurogo wo we. ¹⁸ Nε jε jii na, nε bi xu, li wii n'a da gori yaha jii na gbee. Xu ni Adesi kenikaangaa ki wa nε mu. ¹⁹ Keree kiimu m'a ja ni kiimu ki wa wà ge, ni kiimu ki da ba bye ge, kee ka. ²⁰ Wɔrɔɔ gbarashuun we m'a ja nε kanige kenε ki ni, ni sanni sokinnaa gbarashuun wu ge, kanmɔhɔnɔ lemu pee ya zhεε ge, lee le: Wɔrɔɔ gbarashuun wu jε egilizii gbarashuun wu mεlekεε, sokinnaa gbarashuun wu jε egilizii gbarashuun we.

2

Sεmε wemu w'a tun Efese egilizi wu mu ge

* **1:10** Lee kori jε Dimazhi.

* **2:1** Wee wo mεlekε: Lee kori jε egilizi wu jahagbaa fɔɔ, yee ninuyɔ yi wa koogoo 2:8, 12, 18; ni koogoo 3:1, 7, 14 wu bε ni.

¹ «Egilizi wu wu jε Efese ni ge, sεmε tun wee wo mεlekε* wu mu na: «Wɔrɔɔ gbarashuun wu wa wemu kanige kenε ni ge, wee di jaari sanni sokinnaa gbarashuun wu ninε ni ge, wee ya jo: ² Nε mu kapyegeε ki cε, ni ma kapyenεε nigbɔhɔɔ kee, ni ma loxulo le. Nε cε jo mu ya loxulo taa sipyikuuyo kapyegeε taaan wε. Piimu p'a yu na tudunmɔɔ pee jε, na ta p'i jε pere-e ge, m'a pee taanna wii na pu ta kafinejuu. ³ M'a loxulo ta na kanhama xu nε wuu na, la shishiin ya ta ma yatεnye gbo wε. ⁴ Ga ma taanjεεgeε nizhiige kemu m'a yaha ge, kee wuu na n'a da ma jaagi. ⁵ Tayerege kemu ni ma bi bye na na pa do ge, mayε funjɔ to kee na, m'a daburajε jo ma jurumu wu na, m'a guri ma kapyegeε nizhiigeε ki na. Ma bye ma di ya daburajε jo wε, n'a da zhε ma yiri, di ma sokinna wu laha wu tayahaja ni. ⁶ Le bεeri kadugo na kasaana lemu m'a byi ge, lee li wa mε. Nikolayitii pu wo kapyegeε k'a sii pεn mu mu, kee kunni ya sii pεn nε bε mu.

⁷ «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo! Wemu ba se ta, Nii Sicuumɔ Tige kemu ki wa Kile wo Alijine wu ni ge, nε na ba kee pya wa kan weefɔɔ mu wu li.»

Sεmε wemu w'a tun Simirini egilizi wu mu ge

⁸ «Egilizi wu wu jε Simirini ni ge, sεmε tun wee wo mεlekε wu mu na: Wemu wu jε nizhiime we ni kurogo wo we, ni w'a xu na guri jε ge, wee ya jo:

⁹ «Nε wa ma kanhama pe ni ma la baa fεεre ti fiin, na ta m'i jε lafɔɔ! Pii p'a puyε pyi Yawutuu, ga pee di jε Yawutuu wε, bani Shitaanni wo pεεjε puga ki sipyii pu jε pere. Mεkyεεgεre jomɔ pemu bεeri pee w'a yu na waa ma na ge, nε w'a pu bεeri nuri. ¹⁰ Kanhama pe pu da ba ma ta ge, ma ganha bu fya pee na wε. Li wii Shitaanni na ba pii yaha yee ni kaso ni na yee nɔhɔ wolo. Yee na ba ganha cabyya ke funjɔ ni. Pye n'a daa sipya fo ma caxhugo. Lee bu bye, nε na jii sicuumɔ saanra judɔnɔ kan ma mu.»

11 «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo! Wemu ba se ta wee da ga ba xu shuun xu we.

Seme wemu w'a tun Perigamu egilizi wu mu ge

12 «Egilizi wu wu je Perigamu ni ge, seme tun wee wo meleke wu mu na: «Noyu shuun nmopara nidaan li wa wemu kenje ni ge, wee ya jo:

13 «Kulo lemu ni mu ya tiin ge, ne lee ce, lee je Shitaanni saanra koro tasinje. Antipasi we wu je ne seeri jomee foo ge, p'a wee gbo wolo yee ninje ni Shitaanni tateenge ki ni. Ga lee be na, mu ya mara yaha ne na, mu ya ta foro ne n'a daa wu kaa taan we. 14 Ga n'a da ma jaagi keree kii shizhaa na. Balamu bi kalaa wemu kaan Balaki mu wu na daga na Izirayeli nagoo pu too go leni kakuunoo ni ge, sipyii pii wa mu yiri wa, pee ya soo na daha wee kalaa we ninumoo feni. W'a bi Izirayeli nagoo pu pye pu na yapeere xaara xaa, na dodooro pyi. 15 Na fara lee be na, pii be wa yee mu wa pee ya soo Nikolayitii pu wo kalaa wu na. 16 Lee wuu na daburaje jo ma jurumu wu na. Ni lee be we, ne na ba ma yiri tovuyo na, nmopara le l'a foro na jo ki ni ge, di lee taga yogo tun ni pee ni.

17 «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge wu logo! Wemu bu se ta, yalige kemu mege ki je maane* ki ninmohoo di je ge, ne na kee kan weefoo mu, di kagerenje nivige be kan weefoo mu. Mafono na ba ga kee na, wa shishiin da kee ce we fo ki tavoo ye.»

Seme wemu w'a tun Tiyatiiri egilizi wu mu ge

18 «Egilizi wu wu je Tiyatiiri ni ge, seme tun wee wo meleke wu mu na: Kile Ja we, wee wemu jii ki je ba nani je we, ni wu too yo yi je ba dajaa too ro je we temu t'a ji ge, wee ya jo:

19 «Ne mu kapyegge ki ce: Ma taan neege ke, ni ma n'a daa we, ni ma samaa pu beeri, ni ma loxulo le. Ne li ce jo ma kurogo kapyegge k'a jehe nizhiigee ki na. 20 Ga cee Zhezabeli wemu w'a wuye pyi Kile tudunmo ge, mu ya wee yaha wu na ne

wo kapyebyii pu piinne, na pu pye pu na dodooro pyi, na yapeere xaara be xaa. Lee wuu na n'a da ma jaagi. 21 Ne tuun wa kan wu mu, kano wu daburaje jo wu jurumu wu na. Ga wu ya ta soo na daburaje jo wu dodooro ti na we. 22 Lee wuu na n'a da wu shan yama yasinnee na. Piimu p'a taan neege pyi ni wu ni ge, di pee be curi kanhagoo ni pu bye p'i ya daburaje jo pu kapyegge ki na we. 23 N'a da ba wu nagoo pu be gbo. Egilizii pu beeri na ba li ce na ne sipyii fungonyo ni pu nidaan keree beeri ce. Ne na ba yee beeri nigin nigin saraa kan yi mu na be ni yi kapyegge ni. 24 Yee Tiyatiiri shen samaa kunni yee piimu sanha soo wee kalaa wu na-ge; wee p'a byi Shitaanni wo kanmohoo nighohoo ki ge; n'a da yi jo yi mu jo n'a da ga tuguro tatii taha yi juno ni we. 25 Ga n'a daa we wu wa yee mu ge, yi wee co jo xuuni, fo di ba she ba. 26 Wemu bu se ta na ne wo kapyegge ki fori, fo na no taaxoo li na, ne na ba wee pye fanhafoo shi wu juno ni.

27 Wee na ba shi wu mara ni too ro publiin ni, na wu ja ja ba p'a puuro shohoo jii jagana lemu na we.

Kee fanha ke ne be ya ta na To Kile mu. 28 Ne na ba jimuguno woroo gbarashuun wu wa wemu kenje ni ge, wee ya jo:

29 «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo!»

3

Seme wemu w'a tun Saridesi egilizi wu mu ge

1 «Egilizi wu wu je Saridesi ni ge, seme tun wee wo meleke wu mu na: Kile Munahaa gbarashuun ni woroo gbarashuun wu wa wemu kenje ni ge, wee ya jo:

Ne mu kapyegge ki ce. Sipyii ya mu pyi wye, na ta mu di je gbo. 2 Ayiwa, nmunumo pu yaha, pusamaa pii p'a taxuyo shaa ge, m'a pee logoo waha, m'a pu niye curi; bani ne ta mu kapyegge ki ta ki joporo na na Kile wu jaha taan we. 3 Kalaa wemu m'a ta ge, ni logogana lemu na m'a wu logo ge, ma funjo yaha nidogo wee na, m'a wu co, m'a yere ma jurumu wu na. Ma bu bye ma di

* 2:17 Maane: Wee je yalige kemu Kile ya kan wu sipyii pu mu na pu yaha sipono ki ni ge. Ekizode 16: 11-18

ya ḡmunumō pu yaha wε, nε na ba ma fo ba nagaa jε wε. Tuun wemu ni n'a da ba ge, mu ya wee cε wε. ⁴ Ga lee bε na sipyii pii wa mu yiri Saridesi ni piimu sanha pu fāya nōrōgō wε. Faviye yi da ba le pu na pu da jaari ni nε ni, bani p'a yaa ni lee ni. ⁵ Wemu ba se ta, faviye yi da ba le weefō na. Nε da ga ba wu mεge fōrōgō di wolo j̄ni sicuumō Kitabu wu ni wε. Nε na ba yi jo na To Kile ni wu mεlekε pu jaha tāan jo weefō wu wa nε wo.

⁶ «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo!»

Sεmε wemu w'a tun Filadelifi egilizi wu mu ge

⁷ «Egilizi wu wu jε Filadelifi ni ge, sεmε tun wee wo mεlekε wu mu na: Wemu wu jε fεfεε na can yu ge, ni saannaa Dawuda wo kenikaan li wa wu kenε ni ge, wee wemu wu da já gbura ki mugi ni wa yafiin da já ki tō-ε ge, ni wu na já gbura ki tō bε wa shishiin da já ki mugi-i ge, wee ya jo:

⁸ «Nε mu kapyegεe ki cε. Li wii nε jō ki nimugiyahaṇa yaha ma jaha tāan, wa shishiin da já ki tō wε. M'a nε kafila wu co, ma ya ta foro nε kaa tāan wε, na ta fanha katii bε di jε ma ni wε. ⁹ Shitaanni wo pεεjε puga ki sipyii piimu p'a yu na Yawutuu pee jε, na ta p'i jε Yawutuu-i ge, kafineyε pee ya gōn. Nε na ba pee karamu fo p'a pa nuguro sin ma fεε ni, p'i li cε na mu ya taan nε mu. ¹⁰ M'a nε jomō pu mara ni loxulo ni, lee wuu na kanhama tuun we wu da ba nō koṇō bεeri na, na j̄nε ki sipyii pu bεeri nōhō wolo ge, nε bε na ma mara wee tuun wu ni. ¹¹ Jεri tapyεge ni n'a da ba. Le li wa ma kenε ni ge, lee co xuuni, kōnhō wa shishiin ganha da ma saanra judōnō li shō ma na wε. ¹² Wemu ba se ta, nε na ba weefō pye ba na Kile wu pugbōhō ki beni wa jε wε. Wee da ga laha wā bada wε. Nε na ba na Kile wu mεge ka weefō na, ni na Kile wu kulo li mεge Zheruzalemu-fomō we. Wee na ba digi na yiri fugba we ni na To Kile wu yiri. Nε na ba na mafōṇō ki bε ka wu na.

¹³ «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo!»

Sεmε wemu w'a tun Lawodise egilizi wu mu ge

¹⁴ «Egilizi wu wu jε Lawodise ni ge, sεmε tun wee wo mεlekε wu mu na: Nε wemu mεge ki jε Amiina ge, na jε sεeri jōmεε fō, ni can fō, ni yaṇmuyō yi bεeri nōhōshaanra Kile mu ge, nε jo:

¹⁵ «Nε mu kapyegεe ki cε. Mu ya j̄nε wε; ma di ya wεri wε. Mu da bi j̄nε kelee na wεri lee bi da daan nε ni. ¹⁶ Ga mu jε ba lowōgōwōgōṇō jε wε: Ma ya wεri wε; ma di ya j̄nε wε, lee wuu na n'a da ba ma tugi yeege na jō ki ni. ¹⁷ Mu ya jo na yara fō mu jε, na mu ya naafuu ta, na mu mago jε wa yaaga na wε, na ta mu bi yaa na li cε na kanhama fō mu jε, ni jaa fō, ni la baa fō, ni fyεn. Mu bi yaa na li cε na ma ceepile wo wu jε. ¹⁸ Lee wuu na nε mu yeri jo ma sanni yε pyaa shō nε mu, kōnhō m'a bye lafō. M'a favige shō, kōnhō m'a fāṇa ta le, ma ceepile wo ganha ba jaa l'a ma shiige wε. M'a jεyaṇaa shii shō m'a pee fara ma j̄ni na, kōnhō ma da jaa. ¹⁹ Piimu kaa l'a dan nε ni ge, pee na nε dinni, na pu kuuni bε. Ayiwa, ma zō wu bεeri kan daburaje jo mu. ²⁰ Nε kunni niyerege ki wa kupō li jō na, na gbura ki kuuni. Wa bu nε mujuu logo na gbura ki mugi nε mu, nε na ba jé na li ni weefō ni, weefō bε di li ni nε ni. ²¹ Wemu ba se ta, nε na ba weefō tenε naye yiri na saanra koro li na, ba nε bε ya se ta na diin na To Kile yiri wu saanra koro li na tiingana lemu na wε.

²² «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge wu logo!»

4

Kile wo saanra koro le, ni na wu pεle fugba we ni

¹ Lee kadugo na a nε wii sanha, na fugba wu jō ki ja k'a mugi. Mujuu le nε fεnhε logo, l'i jε ba maga mεε jε-ε ge, a lee mujuu l'i nε pye sanha na: «Dugi naha, keree kiimu k'a yaa na pye le kadugo na ge, di ba kee she ma na.» ² Taapile ni a Kile Munaa di jé nε ni. Li wii, saanra koro la bye fugba wu ni, wa wu bi tiin lee na. ³ Wemu w'a bi tiin lee na ge, wee bi j̄i ba pεewa kagereye ya jε wε, yemu mεge ki jε na zhasipu ni sariduwani ge. Kile ḡmōpara li bi lee saanra koro li maha, ba m'a li wii wε, m'a li ta li na j̄i ba pεewa kagereṇε ka jε wε, kemu mεge

ki jē emerōdi ge. ⁴ Saanra korogoo kēlē shuun ni shishēē (24) w'a lee saanra koro li maha. Nōhōlē kēlē shuun ni shishēē (24) wu bi tiin kee saanra korogoo ki na, pee jē na fadeviire le. Saanra jūdōjō di jē pu bēeri nigin nigin juyō ni, kiimu ya yāa ni sanni ni ge. ⁵ Kile-jinēē, ni mujōjō, ni Kile-selējē di foro lee saanra koro li ni. Sokinnaa gbarashuun wemu w'a jī ge, pee jē saanra koro li jahagbaa na. Pee jē Kile Munahaa gbarashuun we. ⁶ Saanra koro li jahagbaa li bē di jē kanna gba lōhō ki, kemu ya yāa ni vēeri ni ge, vēeri wemu ya wii na jaa ba jaawiige jē wē. Nli yanmuyō shishēē w'a bye pu ninē ni na saanra koro li maha. Yi jahaya ni yi kaduyo bēeri di jē jī. ⁷ Nli yanmuyō yi nizhiige jē ba cēri jē wē. Shuun wogo ki jē ba nupepinjē jē wē. Taanri wogo ki jaha jē ba sipya wogo jē wē. Shishēē wogo ki jē ba jaa niyirige jē wē. ⁸ Kapaya gbaara jē yee jī yanmuyō yi bēeri nigin nigin mu. Yee kapaya yi nōhōdaan ni yi fugba wu bēeri bye jī. Yee yanmuyō yi bi yoyo cee gbee caña fara piige na na:

«Fēfēē, fēfēē, fēfēē,
wù Kafō Kile, Se Bēeri Fō,
wemu w'a bye, ni wu jē wà, ni wu na ba
ba ge.»

⁹ Saanra koro li tiinvō we, wee wemu wu da gori yaha jī na gbee ge, ye jī yanmuyō shishēē we ba yoyo cee, na wu pēlē, na wu sōni, na baraga tēri wu na tuun wemu ni, ¹⁰ nōhōlē kēlē shuun ni shishēē (24) wu bē na nuguro sin wee tuun wu ni saanra koro li tiinvō wu jahagbaa na, wee wemu wu da gori yaha jī na gbee ge, na wu pēlē, na pu saanra jūdōjō ki kōngi na ki yaha saanra koro li jahagbaa na, na jo:

¹¹ «Wù Kafō ni wù Kile,
mu w'a yanmuyō yi bēeri yāa,
mu jidaan funjō ni yanmuyō yi bēeri ya yāa,
mu jidaan funjō ni yi bēeri jē bē.
Lee wuu na, nōrō, ni pējē,
ni sefēē ya yaa ni ma ni.»

5

Kitabu we ni Dubyapige ke

¹ Lee kadugo na a nē Kitabu nigurugo ja saanra koro li tiinvō wu kanige kenē ni. Wee kadugo ni wu jaha bēeri bye kama, fē tēhē gbarashuun d'a taga wu jō mara. ² A nē mēlēke baraga wo wa ja wu na kaan jīini ni mujuugbō ni na: «Jōgō w'a yaa ni fē pu gyēgi ni, kōnhō wu Kitabu wu jō mugi wē?» ³ Wa shishiin ya ta fugba wu ni, kelee jinē ki na, kelee jinē ki nōhōdaan, wemu na já wee Kitabu wu jō mugi wu wu funjō wii wē. ⁴ Ba ni wa shishiin di bi sanha da wemu w'a yaa ni Kitabu wu jō mugi ni, wu wu funjō wii wē, wee tuun wu ni a nē sii na mēē suu xuuni. ⁵ A nōhōlē wa di nē pye: «Ma ganha ba mēē suu wē; li wii cēri we w'a foro Zhuda shi wu ni ge, Dawuda yasege ke, wee ya se ta. Lee funjō ni wu na já fē tēhē gbarashuun wu kyēgi na Kitabu wu jō mugi.»

⁶ A nē Dubyapige* niyerege ja lee saanra koro le, ni jī yanmuyō shishēē, ni nōhōlē pu ninē ni, ma na giin na p'a ki gbo. Yējē gbarashuun ni jī gbarashuun wu bye ki na. Kee jī gbarashuun wu jē Kile Munahaa gbarashuun we. Kee ya tun jinē ki kabaya yi bēeri na. ⁷ A Dubyapige k'i fulo na Kitabu wu nigurugo ki lō saanra koro li tiinvō wu kanige kenē ki ni. ⁸ Ba Dubyapige k'a wee Kitabu wu lō wē, a jī yanmuyō shishēē ni nōhōlē kēlē shuun ni shishēē (24) wu nuguro sin ki fēē ni. Kōyō jē pu bēeri nigin nigin keye ni, ni sanni cēgbugoo, kee bi jī nudanga yawurire na. Tee jē Kile wo fēfēē sipyii pu Kile-jēyē. ⁹ Pu bi yofonō cee na:

«P'a mu gbo.
M'a sipyii pii juyō wolo
ni ma shishan pu ni na kan Kile mu,
na foro kpōnhō ki bēeri ni, ni shi jomō pu
bēeri ni,
ni shi wu bēeri ni, ni fiye yi bēeri ni,
Lee wuu na mu yē w'a yaa ni Kitabu wu jo
ni,
m'a wu fē pu kyēgi.

¹⁰ M'a pee pye Kile saanra ti sipyii,
ni saraya jaha shōnriwō, Kile mu.

* **5:6 Dubyapige:** kee jē Yesu, Kile Ja we. Ali na wu ta jurumu wa shishiin ya ta wu na wē, w'a sō na wu munaa kan saraga, na xhu kōjō wo jurumu wu wuu na.

Pee na ba saanra pyi jin̄e ki na.»

¹¹ Lee kadugo na a n̄e wii na m̄el̄ek̄e nīn̄eh̄em̄e jom̄o logo. Pee bi saanra koro le, ni j̄n̄i yan̄muȳo ye, ni n̄oh̄ol̄e pu maha. Pee bye m̄el̄ek̄e miliyoo nīn̄eh̄em̄e t̄eh̄en̄e baa wuu. ¹² Pee bi mujon̄o waa na:

«Dub̄yapige ke p'a gbo ge, kee ya yaa ni sef̄eere,
ni yaaga f̄eere, ni funḡonḡo f̄eere, ni fanha,
ni p̄ēn̄e, ni n̄or̄o, ni mas̄on̄o ni.»

¹³ Kil̄e wo yan̄muyaaya yemu b̄eri yi j̄e fugba we ni ge, ni jin̄e ke na ge, ni jin̄e ke n̄oh̄adaan ge, ni suum̄o l̄oh̄o ke ni ge, a n̄e yee b̄eri mujon̄o logo yi na yoyo cee na:

«Mas̄on̄o, ni p̄ēn̄e, ni n̄or̄o, ni sef̄eere ti pye saanra koro li tiinv̄o
ni Dub̄yapige ki woyo fo gbee.»

¹⁴ A j̄n̄i yan̄muȳo shish̄eere wu jo: «Amiina.» A n̄oh̄ol̄e p'i nuguro sin na ki p̄el̄e.

6

Dub̄yapige k'a Kitabu wu f̄e pu kȳegi

¹ Ba Dub̄yapige k'a f̄e t̄eh̄e gbarashuun wu wa nigin kȳegi tuun wemu ni w̄e, a n̄e j̄n̄i yan̄muȳo shish̄eere wu wa nigin mujuu logo ba Kil̄e ma s̄el̄e m̄e w̄e na: «Pa!» ² Lee kadugo na a n̄e sh̄on̄fige ka ja. Wemu w'a bi dugi kee na ge, sindaa j̄e wu ken̄e ni. Saanra j̄ud̄on̄o bi kan x̄o wee mu. Wu sef̄eere wo w'a foro, wu na ba se ta.

³ Tuun wemu ni w'a f̄e shuun wo pu kȳegi ge, a n̄e j̄n̄i yan̄mun̄o shuun wogo ki mujuu logo na: «Pa!» ⁴ A sh̄on̄niga ka di foro. Wemu w'a bi dugi kee na ge, sef̄eere ya kan x̄o wee mu na ke kon̄o ke jan̄in̄e x̄o, k̄on̄h̄o sipyii di da puȳe gbuu. N̄m̄opara niduunn̄o ya kan wu mu.

⁵ Tuun wemu ni w'a f̄e taanri wo pu kȳegi ge, a n̄e j̄n̄i yan̄mun̄o taanri wogo ki mujuu logo na: «Pa!» A sh̄on̄w̄oh̄on̄o ka di foro. Wemu w'a bi dugi kee na ge, shaa li bye wee ken̄e ni na daanna pyi. ⁶ A n̄e mujuu la logo j̄n̄i yan̄muȳo shish̄eere wu t̄e ni na: «Shinma tuugo ka wo kilo nigin ya b̄e ni sh̄en nigin can̄a j̄ii saraa ni. Shinma tuugo katii b̄e wo kiloo taanri b̄e ya b̄e ni wee saraa we ninum̄o ni. Ma ganha bu da s̄in̄m̄e pe ni duv̄en wu kȳegi w̄e.»

⁷ A wu f̄e shish̄eere wo pu kȳegi, a j̄n̄i yan̄mun̄o shish̄eere wogo k'i jo: «Pa!» ⁸ A n̄e sh̄onḡo ka ja k'a foro, kee bi kiikaan. Wemu w'a bi dugi kee na ge, wee m̄eḡe j̄e xu. Ad̄esi bi taha wee f̄eni. Sef̄eere bi kan pu mu jin̄e ke taaga shish̄eere wogo ki na; k̄on̄h̄o pu da sipyii gbuu ni n̄m̄oparaa ni, ni xuugb̄oh̄o, ni kaf̄eeȳe yama, ni jin̄e ke yacoyo ni.

⁹ W'a f̄e kaguro wo pu kȳegi tuun wemu ni ge, sipyii piimu p'a gbo Kil̄e jom̄o pe ni wu s̄eri keree ki f̄eni ge, a n̄e pee wo muna-haa ki ja saraga yi tawologo ki n̄oh̄adaan.

¹⁰ Pee bi mujon̄o waa na: «Wu Kaf̄o, f̄eere wo ni can wo we, fo tuun wek̄e ni mu di da ba kiiri k̄on jin̄e ki sipyii pu na, m'a w̄e shishan pu yogo jo w̄e?» ¹¹ Wee tuun wu ni, a p'i faded̄on̄ȳo niviye kan pu b̄eri nigin nigin mu, na pu pye na pu j̄eri pye sanha loxulo li ni, fo pu kapyeb̄eȳii, ni pu cebooloo pu bu sh̄e fa; pee piimu p'a yaa na gbo lee gbogana li na ba pee j̄e-e ge.

¹² Lee kadugo na a n̄e Dub̄yapige ki ja k'a f̄e gbaara wo pu kȳegi. Wee tuun wu ni a jin̄e k'i j̄el̄e xuuni. A piige di j̄e can̄a j̄ii li ni, a l'i w̄o ba faw̄oh̄on̄o j̄e w̄e. A yen̄e ki b̄eri di jaan̄a ba shishan j̄e w̄e.

¹³ A fugba w̄or̄o k'i do jin̄e ki na ba kaf̄eeḡe ma nitoodige jahara, na ki geeye turi w̄e. ¹⁴ A fugba wu laha wu tat̄eenḡe ni, ba p'a fuugo kurulo na luu kurulogana lemu na w̄e. Faaboboyo ye ni l̄oh̄o nīn̄e takpiye yi b̄eri y'a kuu laha yi tatiinȳe ni.

¹⁵ Kon̄o ki sipyii pu b̄eri: Saannaa yoo, sipyigb̄o yoo, kash̄en j̄un̄of̄e yoo, naafuu f̄e yoo, fanhaf̄e yoo, buloo yoo, piimu j̄e buloo w̄e, pee yoo, pee b̄eri ya puȳe n̄m̄oh̄o yan̄a gulogoo ni, ni faaboboyo yi t̄e ni. ¹⁶ A p'i faaya ni boboyo yi pye: «Yi to w̄u j̄un̄o ni, y'i w̄u n̄m̄oh̄o saanra koro li tiinv̄o we, ni Dub̄yapige ki loyire li jaha na. ¹⁷ Bani pu loyire li cagb̄oh̄o k'a n̄o. J̄oḡo wu d'a j̄a zh̄o w̄e?»

7

Kil̄e wo f̄e p'a k̄on Izirayeli sipyii piimu na ge

¹ Lee kadugo na a n̄e m̄el̄ek̄e shish̄eere niyereye ja jin̄e ki kabaya shish̄eere wu na. Pee bi kon̄o ki kabaya shish̄eere wu kaf̄eeḡe ki co, k̄on̄h̄o kaf̄eeḡe ka shishiin ganha ba

yìri jínɛ ki na, kelee suumɔ lɔhɔ ki na, kelee tige ka shishiin na wɛ. ² A nɛ mɛlɛkɛ watii ja w'a yìri Kilɛ-nɔhɔ ki shizhaa na, Kilɛ jùì wo wu wo fɛ kpɔn kpɔn yaaga ki jɛ wu kenɛ ni. Nínɛ ki fara suumɔ lɔhɔ ki na, yee gyɛɛgi ya kan mɛlɛkɛ shishɛɛɛ wemu mu ge, a wu mujuugbɔɔ jo na pee pye: ³ «Yi ganha bu da yafin kyɛɛgi jínɛ ke, kelee suumɔ lɔhɔ, kelee tiire ti na, na ta wɛe sanha fɛ kpɔn wù Kilɛ wu kapyebyii pu gbahaa na wɛ.» ⁴ Fɛ ya kpɔn piimu na ge, pee yɛ jɔ nɛ logo. Pee jɛ sipyii kabɔfonɔɔ xhuu nigin ni kɛlɛ shishɛɛɛ ni shishɛɛɛ (144.000). Pee bi foro Izirayɛli kpɔnhɔɔ ki bɛɛri na.

⁵ Zhuda wo kpɔn li na, fɛ ya kpɔn sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun (12.000) na;
Urubɛn wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;
Gadi wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;

⁶ Azɛri wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;
Nɛfitali wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;
Manase wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;

⁷ Simijɔ wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;
Levi wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;
Isakari wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;

⁸ Zabulɔn wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;
Yusufu wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;
Benzhamɛ wo kpɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ kɛ ni shuun;
fɛ ya kpɔn pee bɛɛri na.

Sipyijɛhɛmɛɛ piimu p'a shɔ ge

⁹ Lee kadugo na a nɛ wii na sii sipyiiire ta ja t'a sii jɛhɛ, sipya wa shishiin da já piimu tɔrɔ wɛ. Pee bi foro fiye yi bɛɛri ni, ni shi wu bɛɛri, ni shi jomɔ pu bɛɛri, ni kpɔnhɔɔ ki bɛɛri ni. Pee niyereye y'a bye saanra koro le, ni Dubyapige ki jaha tàan. Fadeviye nidɔnyɔ yi bye pu na, fɛnhɛgeye di jɛ pu

keye ni. ¹⁰ A p'i ganha na mujonɔɔ waa na: «Wɛe wo Kilɛ we w'a tiin saanra koro li na ge, wee ni Dubyapige ki k'a juwuuro kaan wɛe mu.» ¹¹ Mɛlɛkɛ pu niyereye yi bye na saanra koro le, ni nɔhɔlɛɛ pee, ni jùì yanmuyɔ shishɛɛɛ wu maha. A p'i nuguro sin saanra koro li jahagbaa na, na pu jahaya buri jínɛ na, na Kilɛ pɛlɛ. ¹² na jo: «Amiina. Masɔɔ ni nɔrɔ, ni fungɔngɔ fɛɛɛ ni baraga daha, ni pɛɛɛ, ni sefɛɛɛ, ni fanha, yee jɛ wee Kilɛ wu woyo fo gbee. Amiina.»

¹³ A nɔhɔlɛ nigin wa di nɛ yege na: «Jɔgɔ yɛ p'i jɛ ni ye fadeviye ye ni wɛ? Mii p'a yìri wɛ?» ¹⁴ A nɛ wu pye: «Nɔhɔlɛ we, go mu wu wa pu cɛ.» A wu nɛ pye: «Piimu nivorowuu pu wa kanhagbɔ pu ni ge, ni p'a fadeye yi je finjɛ Dubyapige ki shishan pu ni ge, pee pu wa. ¹⁵ Lee na pee wa Kilɛ wo saanra koo li jaha tàan na kapyenɛ pyi wu mu wu tapɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni canja fara piige na. Saanra koo li tiinvɔɔ wu na ba bye ni pu ni, na pu mara. ¹⁶ Xuugo ni waga da ga ba pu ta bada wɛ. Canja bɛ di da ga ba daraa pu na sanha wɛ, kelee kafugo katii bɛ wɛ. ¹⁷ Bani Dubyapige ke ki wa saanra koro li nínɛ ni ge, kee na bye pu nahavɔɔ, na se ni pu ni jùì sicuumɔ lɔhɔ ki yìri. Kilɛ na ba pu jɛsinmɛ pu bɛɛri tuu.»

8

Fɛ gbarashuun wo pu keree

¹ Tuun wemu ni Dubyapige k'a fɛ gbarashuun wo pu laha ge, a fɛhɛɛ di fugba wu kpɔn fo na nɔ minitii kɛlɛ taanri (30) shishiin na.

² Mɛlɛkɛ gbarashuun we w'a yere Kilɛ jaha tàan ge, a nɛ pee ja. A p'i maya gbarashuun kan pu mu. ³ A mɛlɛkɛ watii bɛ di ba yere saraya tawologo ki jahagbaa na. Yawurire shɔɔ sannɔ wuu li bye wu kenɛ ni. A p'i nudanga yawurire nínɛhɛɛ kan wu mu; Kilɛ ya sipyii piimu pye fɛfɛɛ ge, kɔnhɔ wu pee wo Kilɛ-jɛɛyɛ yi fara tee yawurire ti na, wu yee pinne wolo saraga, saraya tawologo sannɔ wogo ki junɔ ni. Kee bye saanra koro li jahagbaa na. ⁴ Tee nudanga yawurire ti wo wurege ni Kilɛ ya sipyii piimu pye fɛfɛɛ ge, ni pee wo jɛɛyɛ y'a dugi shiizhan Kilɛ jaha tàan mɛlɛkɛ wu

kenɛ ni. ⁵ A wee mɛlɛkɛ wu yawurire shɔɔ li nɪ saraya yi tawologo ki wo naganhaa ki na, na ki wá nɪnɛ ki na. A Kile-sɛlɛnɛɛ, ni mujonɔɔ, ni Kile-nɪnɛɛ, ni nɪnɛ cɛlɛnɛ di bye.

Mɛlɛkɛ p'a maya yi nɔ kɔn na wi

⁶ Maya gbarashuun wemu wu bye mɛlɛkɛ gbarashuun wu mu ge, a pee di gbegɛle yee maya yi wo wi kaa na. ⁷ A mɛlɛkɛ nizhiimɛ wu wu wo maga ki wi, a zanha kagereye, ni na, ni shishan di suri yiyɛ ni na wá nɪnɛ ki na. A nɪnɛ ki taaga taanri wogo k'i sogi. A tiire ti taaga taanri wogo ki bɛ di sogi. A napurege ki bɛɛri di sogi.

⁸ A mɛlɛkɛ shuun wo wu wu wo maga ki wi, a l'i bye ma na giin na ya faabobotabaaga kemu naana ge, kee w'a wá suumɔ lɔhɔ ki ni. A suumɔ lɔhɔ ki taaga taanri wogo k'i nɛri shishan. ⁹ A suumɔ lɔhɔ ki nɪi yanmuyɔ yi taaga taanri wogo k'i xhu. Kɔrɔyɔ ye y'a bye suumɔ lɔhɔ ki nɪnɔ ni ge, a yi bɛ wo taaga taanri wogo ki bɛ di gyɛɛgi.

¹⁰ A mɛlɛkɛ taanri wo wu wu wo maga ki wi, a wɔrɔ tabaaga ka di yiri fugba we ni na pa do, na ganha na nɪ ba nagbɔhɔ nɛ wɛ. Kee ya to gba lɔhɔyɔ yi taaga taanri wogo, ni yi lobulowegee ki ni. ¹¹ Lee wɔrɔ li mɛgɛ ki nɛ Zoro. A lɔhɔyɔ yi taaga taanri wogo ki bɛɛri di soro. A kee lɔhɔ k'i shɛnɪɪhɛmɛɛ gbo, bani ki bi soro.

¹² A mɛlɛkɛ shishɛɛɛ wo wu wu wo maga ki wi, a lee di cana ki taaga taanri wogo ki kpɔn, ni yenɛ ki taaga taanri wogo ke, na fara wɔrɔ ki taaga taanri wogo ki bɛ na, fo na yi kpɛɛngɛ ki taaga taanri wogo ki pye nibiige. Ayiwa, piige ki fara cana ki na, a yi kpɛɛngɛ taaga taanri wogo k'i bye nibiige.

¹³ A nɛ wii sanha na naa na w'a yiri na beele fugba lii lii we ni, na mujuugbɔɔ waa na: «Mɛlɛkɛ taanri wusamaa p'a kori ge, pee ba pu wo maya yi wi tuun wemu ni, bɔɔngɔ, bɔɔngɔ, bɔɔngɔ kee k'a da nɪnɛ ki sipyii pu ta wee tuun wu ni.»

9

Mɛlɛkɛ kaguro wo wu wo maga mɛɛ

¹ A mɛlɛkɛ kaguro wo wu wu wo maga ki wi, a nɛ wɔrɔ na l'a yiri fugba we ni na pa do nɪnɛ ki na. A p'i wecogonɔ tɛhɛnɛ baa wogo ki wo kenikaan li kan lee mu. ² A l'i kee

wecogonɔ ki nɔ mugi, a wurege di ganha na foro wà ba kanragaa wurege nɛ wɛ. A wecogonɔ ki wurege di nibiige lɛnɛ cana nɪi le ni kafɛɛgɛ ki ni. ³ A kabeeye ya di foro kee wurege ki ni na caaga nɪnɛ ke na. A p'i fanha kan yi mu ba nàmaa nɛ wɛ. ⁴ P'a yi jo yi mu na yi ganha bu da kakara pye nà ke na wɛ, kelee yapyiire, kelee tige ka shishiin na wɛ; ga sipyii piimu pu nɛ Kile wo fɛ pu nɛ pu gbahaa na-ɛ ge, na y'a kakuunɔ pyi pee yɛ na. ⁵ Sefɛɛɛ ya ta kan yi mu yi já sipya gbo wɛ. Ga sefɛɛɛ ya kan yi mu y'a sipyii kana fo yeye kaguro. Yi sɔɔnrɔ ya yá ba nàmaa wuuro nɛ wɛ. ⁶ Sipyii na ba xu shaa yee caya yi na, ga p'i da wu ta wɛ. Xu kaa na ba bye pu na, ga wee bɛ na ba fe pu naha na.

⁷ Yee kabeeye yi bye ma na giin shɔnyɔ p'a gbegɛle kashɛn kaa na, na nɛ ma na giin sanni saanra nudɔnɔ y'a tɔ. Yi nahaya nɛ ba sipyii woyo nɛ wɛ. ⁸ Yi nuzhiire nɛ ba cee wuuro nɛ wɛ. Yi ganhaa di nɛ ba cɛnri wogoo nɛ wɛ. ⁹ Yi nɛ kanna tɔɔrɔ fadeye y'a le na pye nɪmasigiye, yi kapaya tunmɔ di nɛ ba shɔnyɔ wotoriyo nɪnɛhɛye tunmɔ nɛ wɛ, yemu y'a gburogi na se kashɛn ni ge. ¹⁰ Yi naya nɛ ba nàmaa woyo nɛ wɛ ni nɪmahaa ni. Kanhama pe y'a da ba daha sipyii pu na fo yeye kaguro ge, kee fanha ki wa yi naya yi ni. ¹¹ Saan wa wu nɛ yi nɪnɔ ni, wee wu nɛ wecogonɔ tɛhɛnɛ baa wogo ki mɛlɛkɛ we. Wu mɛgɛ ki nɛ Heburuu jomɔ pu ni na Abadɔn, p'i wu pyi Girekii jomɔ pu ni na Apoliyon, (lee kóri nɛ gyɛɛgi pyevɔɔ).

¹² Bɔɔngɔ ki nizhiige ya toro, lee kadugo na, shuun wa bɛ wu da daha kee na sanha.

Mɛlɛkɛ gbaara wo wu wo maga mɛɛ

¹³ A mɛlɛkɛ gbaara wo wu wu wo maga ki wi, saraya yi tawologo sanni wogo ke ki bye Kile naha taaan ge, a nɛ mujuu la logo na foro ki gulogoo shishɛɛɛ wu yenɛɛ shishɛɛɛ wu ni. ¹⁴ Maga ki bye mɛlɛkɛ gbaara wo wemu kenɛ ni ge, a wu wee pye: «Mɛlɛkɛ shishɛɛɛ wu w'a pɔ Efirate gbagbɔ wu lɔhɔ ki nɔ na ge, pu sanha.» ¹⁵ Pee mɛlɛkɛ pii p'a bi gbegɛle yaha na bɛ ni wee tuun we, ni kee cana ke, ni kee yenɛ ke, ni lee yee li ni ge, a p'i pee sanha yaha, kɔnhɔ p'i sipyiiire ti taaga taanri wogo ki gbo. ¹⁶ Pee wo kashɛnɪmɔ piimu p'a bye

shànyò na ge, pee bi miliyoo xhuu shuun (200.000.000) xò. Kee jò ke nê logo.

¹⁷ Kashée le nê ja ge, shànyò ye ni piimu p'a bi dugi yi na ge, tóorò fadeye yi bye pu bɛɛri mu, yee yi bye pu ɲmasigiye. Yi tuugo ka jê ba na jê wê, ka jê bulani ba safiiri kagerenje jê wê, ka jê ba kirimu jê wê. Shànyò yi juyò di jê ba cɛnri wogo jê wê. Na ni wurege ni kirimu di foro yi jòyò ni.

¹⁸ Na ni wurege ni kirimu we w'a foro yee shànyò yi jòyò ni ge, a pee kanhama tɛhɛ taanri wu sipyiire ti taaga taanri wogo ki gbo. ¹⁹ Yee shànyò yi fanha jê yi juyò ni yi naya ni. Yi naya yi jê ba wòlò jê wê. Naya yi jê ni juyò ni, yee juyò yi ni y'a sipyiire ti kana.

²⁰ Sipyii piimu samaa p'a kori, pe kanhama pe ya pu gbo-e ge, pee ya ta daburaje jo pu kapyege ki na wê. Pee ya ta jinaa wo pɛɛɛ ke ni yaperɛɛ wo pɛɛɛ ki jò yaha wê. Kee yaperɛɛ kii ya yàa ni sanni, kelee warifyɛn, kelee dajaa tóorò, kelee kager-eye, kelee ni tige ni. Ki ya jaa wê, ki ya nuri wê, k'i ya já jaari wê. ²¹ Pu ya ta daburaje jo pu sipyigbuu li na, kelee pu siganma keree, kelee pu dádòrò, kelee pu nagaara ti na wê.

10

Mɛlɛkɛ we ni Kitabupire li keree

¹ Lee kadugo na a nê mɛlɛkɛ baraga wo wa ja wu na tigi na yiri fugba we ni, jahana di jê wu cére fàya. Kile-ɲmɔpara di jê wu juyò ni. Wu jaha ke di jê ba cana jê wê. Wu tóoyò jê ba na benɛ jê wê. ² Kitabupire la jòmugi-yahana ki bye wu kenɛ ni. W'a bi wu kanige tóogò taha suumò lɔhò ki na, na kamɛnɛ wogo ki taha jɲɲɛ ki na. ³ A wu mujuugbò la wà ba cɛnri ya guuri wê. W'a lee wá tuun wemu ni ge, a Kile-sɛlɛɲɛ gbarashuun wu ganha na ya yu. ⁴ Ba Kile-sɛlɛɲɛ gbarashuun w'a jo xò wê, nê bi zhaa da yee kani, ga na mujuu la logo na foro fugba we ni na: «Yemu Kile-sɛlɛɲɛ gbarashuun w'a jo ge, yee yaha kanmòhò, ma ganha bu yee ka wê.» ⁵ Mɛlɛkɛ wu niyerege nê ja suumò lɔhò ke, ni jɲɲɛ ki na ge, a wee di wu kanige kenɛ yirige fugba wu ni na gaa na: ⁶ Wemu wu

da gori yaha jɲi na gbee ge, wu d'a fugba we ni wu funjò yanmuyò, ni jɲɲɛ ni ki yanmuyò, ni suumò lɔhò ni ki funjò yanmuyò bɛɛri yàa ge, nê kaa wee na jo: «Taasigine wa li ni nige wê. ⁷ Ga cana kemu mɛlɛkɛ gbarashuun wo w'a da ba wu wo maga ki wi ge, kee na ba bye Kile wo kanmòhò li jò cavanja ma na jo ba w'a yi jo wu kapyebyii Kile tudunmò pu mu jogana lemu na wê.»

⁸ Mujuu le nê bi logo na yiri fugba wu ni ge, a lee di nugo nê pye na: «Shɛ Kitabupire li jòmugi-yahana ki shò mɛlɛkɛ wu mu, wee wemu w'a yere suumò lɔhò ke ni jɲɲɛ ki na ge.» ⁹ A nê fulò wee mɛlɛkɛ wu na, na wu jɛɛri jo wu Kitabupire li kan na mu. A wu nê pye: «Li co m'a li li, li na daan ma jò ni ba sɛɛ jê wê, ga li bu digi ma funjò ni, li na zoro.» ¹⁰ A nê lee Kitabupire li co mɛlɛkɛ wu kenɛ ni na li. A l'i daan nê jò ni ba sɛɛ jê wê, ga ba nê li li xò tuun wemu ni wê, a l'i soro nê funjò ni. ¹¹ A mujuu l'i nugo nê pye sanha na: «Li waha l'i waha ma na ba jomò ta sanha Kile mu na jo fiye nɲɛhɛyɛ, ni shi nɲɛhɛmɛ, ni shi jomò nɲɛhɛmɛ, ni saannaa nɲɛhɛmɛ shizhaa na.»

11

Sɛɛɛ shuun wu keree

¹ Lee kadugo na a p'i daanna kagaanga ka kan nê mu, kee bye ba publiin jê wê. A p'i nê pye: «Yiri m'a Kile-pɛɛɛ pugbòhò ki taanna, ni saraya yi tawologo ke, piimu p'a Kile pɛlɛ wà ge, m'a pee tórò. ² Ga m'a Kile-pɛɛɛ pugbòhò ki kaana ki yaha wà, ma ganha bu da kee taanna wê. Bani kee ya kan shi wu mu wemu jê Yawutuu wê. Pu na ba jaari jaari fɛfɛɛɛ kulo li ni yeye kelee shishɛɛɛ ni shuun (42) funjò ni. ³ Nê na ba sɛfɛɛɛ kan na sɛɛɛ shuun wu mu. P'a yoro bóròyò faya* le na Kile Kafila jo cabyaa kabòfonò di xhuu shuun ni kelee gbaara (1.260) funjò ni.» ⁴ Pee jê oliviye tiye shuun we, ni sokinnaa shuun we, pee piimu niyereye yi wa jɲɲɛ ki Kafò wu jaha tãan ge. ⁵ Sipya wa ba giin wu kakuunò pye wee wa na, na na foro pu jò ni na wee pɛn wo sòrogo. Wa ba giin wu kakuunò pye we wa na, nakaara baa le xugana le na weefò da xhuu. ⁶ Se wa pu ni na fugba

* **11:3** Pu na bóròyò faya le, lee ya li shɛɛ na pu jatanhana wuu pu jê, pu jomò pu bɛ di jê can.

we tɔ, kɔnhɔ zanha ganha bu do pu Kile jomɔ pu cajoyo yi na wɛ. Se wa pu ni na lɔhɔ jɛri shishan. Tuun wemu bɛeri bu pu taan, se wa pu ni na kanhama tuugo bɛeri nɔ sipyiire ti na jɛnɛ ki na.

⁷ Pu ba ba pu sɛeri keree ki jɔ fa tuun wemu ni, yacoguunɔ ke k'a duri na foro wecogonɔ tɛhɛnɛ baa wogo ki ni ge, kee na ba yogo kɔn pu na, na jɔ pu na, na pu gbo.

⁸ Pu nixhuyo na ba bye kugbɔɔ li pinnɛrɛ kpɛɛngɛ ki na. Lee kulo l'a foro lemu fɛni ge, lee jɛ Sodɔmu ni Misira. Lee kulo li ni pu Kafɔɔ w'a kori tige na. ⁹ Konɔ ke sipyii pii na ba pu nixhuyo ja na foro fiye yi bɛeri ni, ni shi wu bɛeri, ni shi jomɔ pu bɛeri, ni kpɔnhɔɔ ki bɛeri na. Pee na ba pu nixhuyo ja cabyaa taanri ni taaga funɔ ni. Pu da ga ba sɔɔ pu pu le faya ni wɛ.

¹⁰ Kile tudunmɔɔ shuun wu gbo wu na ba bye fundanga konɔ ki sipyii pu mu, fo pu na fundanga yakanya kaan puyɛ mu, bani pee shuun w'a jɛnɛ ki sipyii pu kanha fo xuuni.

¹¹ Ba kee cabyaa taanri ni taaga k'a toro wɛ, a Kile di munahaa le pu ni, na jiifɛɛrɛ kan pu mu, a p'i yiri yere. Piimu pu bi pu wii ge, a fyaara di jɛ pee ni fo xuuni. ¹² A pee Kile tudunmɔɔ shuun wu mujuugbɔɔ la logo na yiri fugba we ni na: «Yi dugi naha!» A p'i dugi nahana na na kari fugba wu ni pu pɛɛn pu jii na. ¹³ Wee tuun wuyɛ pyaa ni, a jɛnɛ k'i jɛle xuuni. A kulo li taaga ke wogo k'i do, a sipyii kabɔfonɔɔ gbarashuun (7.000) di xhu kee jɛnɛ cɛlɛnɛ ki na. A sipyii pusamaa di fya xuuni na ganha na fugba Kile pɛlɛ. ¹⁴ Bɔɔngɔ shuun wogo k'a toro. Jɛɛrɛ tapyege ni bɔɔngɔ taanri wogo k'a da nɔ.

Meleke gbarashuun wo wu wo maga ki mɛɛ

¹⁵ A meleke gbarashuun wo wu wu wo maga ki wi, a mujogbɔhɔɔ kii di foro fugba we ni na:

«Na lɔ nime na, konɔ ki saanra t'a pye
wù Kafɔɔ Kile wuuro,
ni w'a Shɔvɔɔ wemu jaha bulo ge.

Wu na ba diin saanra koro li na gbee.»

¹⁶ Nɔhɔlɛɛ kelɛɛ shuun ni shishɛɛrɛ (24) wemu w'a tiin pu saanra korogoo ki na Kile jaha tɔan ge, a pee di nuguro sin, na pu

jahaya buri jɛnɛ na, na Kile pɛlɛ. ¹⁷ A pee di jo:

«Kafɔɔ Kile, Sefɛɛrɛ Bɛeri Fɔɔ,
mu wemu wu jɛ wà ge,
ni mu wemu wu bye wà ge,
wèe yaa baraga taha ma na;
bani m'a jɛ ma saanra ti ni
ni sefɛɛrɛ nigbɔɔrɔ ni.

¹⁸ Shi wemu jɛ Yawutuu-i ge, a pee logoo di yiri.

Ga ma loyire l'a nɔ.

Xuu pu wo kiiri wu taakɔɔn ni
ma kapyebyii Kile tudunmɔɔ pu
saraaduun ya nɔ,

ni m'a sipyii piimu pye fɛɛfɛɛ ge,
ni piimu p'a ma pɛlɛ ge,

sipyigbɔɔ fara sipyitiilee na,
pee bɛeri saraaduun ya nɔ.

Jɛnɛ ki kyɛɛgivɛɛ pu bɛ taaxɔɔ ya nɔ.»

¹⁹ Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ kemu ki jɛ fugba we ni ge, a kee jɔ di mugi. A Kile wo kariɛɛgɛ jomɛɛ li keshi wu ja wu pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki funɔ ni. A Kile-jɛnɛɛ, ni Kile-sɛlɛnɛɛ, ni mujonɔɔ di ganha na fɔro. A jɛnɛ k'i jɛlɛ, a zanha kagereye nagaya bɛ di digi.

12

Cee we ni wɔgɔnɔ ke p'a byi diragɔn wu ge

¹ Lee kadugo na a nɛ kakanhana nigbɔɔ la ja fugba we ni. A nɛ cee wa ja, cana ke na jɛ wu cɛrɛ fàya, yɛnɛ ke di jɛ wu tɔɔyɔ yi nɔhɔdaan. Wɔrɔɔ kɛ ni shuun saanra nudɔnɔ di jɛ wu jɔnɔ ni. ² W'a bi yere yacɛrɛ na. Wu laa li bi yiri, a wu ganha na sipyaa suu layana li kanhama pu na.

³ Lee kadugo na a kakanhana la bɛ di bye fugba wu ni. Lee jɛ wɔgɔnɔ nijiga, juyɔ gbarashuun ni yɛnɛɛ kɛ di jɛ ki mu. Saanra nudɔnɔɔ ki bye yee juyɔ gbarashuun wu bɛeri nigin nigin na. ⁴ A ki nana k'i fugba wu wɔrɔɔ ki taaga taanri wogo ki faari wo jɛnɛ ki na. Wee cee wu bi giin di digi, a wɔgɔnɔ k'i yere wu jahagbaa na, kɔnhɔ wu bu digi, k'i pya wu xa. ⁵ A cee w'i digi funana na. Ga taapile ni a wee pya w'i gari Kile ni wu saanra koro li kabanugo na. Wee wu da ba shi wu bɛeri mara ni tɔɔrɔ biin ni. ⁶ A cee wu baa kari siponɔ ki ni; Kile bi xuu wemu gbegele ge, a wu gari wà, kɔnhɔ wu

she wu na shaa wà fo cabyaa kabɔfonɔ nigin di xhuu shuun ni kelee gbaara (1.260).

⁷ Wee tuun wu ni a kashen di yiri fugba we ni. Melekee junafoɔ Misheli ni wu melekee p'a tun ni wɔgɔnɔ ki ni. A wɔgɔnɔ ki be ni ki tahama-nɔhɔmɔɔ p'i kashen ki nmɔ.

⁸ Ga pee ya ta se ta we. Pu ya ta xuu wa ta nige fugba we ni we. ⁹ A p'i wɔgɔnɔ ki co, na ki wá jine na. Kee je wɔlege ke, p'i ki pyi na tɔɔɔ levɔɔ, ni Shitaanni. Kee kemu k'a jine ki sipyii pu beeri piinne ge, kee ni ki melekee p'a pinne wá jine ki na shiizhan.

¹⁰ Lee kadugo na a ne mujuugboɔ la logo na yiri fugba we ni na:

«Nime wée wo Kile wu wo juwuuro te,
ni wu sefeere te, ni wu saanra ti tuun
w'a nɔ.

Shɔvɔɔ wemu w'a shɔɔnri lo ge,
wee be wo juna feere ti tuun w'a nɔ
nime,

bani wée cebooloo pu jaagivɔɔ w'a co,
na wá jine ki na.

Wee wemu w'a bye Kile naha taan
na pu jaagi cana fara piige na ge.

¹¹ Wée cebooloo p'a se ta
wu na Dubyapige ki shishan pu baraga
ni,

ni pu Kile Jozaama pu seeri keree
ki be wo jo baraga ni.

Bani p'a bi kahari pu munahaa ni fo na nɔ
xu na.

¹² Lee wuu na fugba we ni piimu pu je wà
ge,
yi fundanga ta.

Ga, boɔngɔ ki wa jine ni suumɔ lɔhɔ wogo,
bani Shitaanni ya tigi pa yee mu.

Wu luu l'a yiri xuuni,
bani w'a li ce na tuun watii je nige wee
mu we.»

¹³ Ba wɔgɔnɔ k'a li ja na kee ya wá jine
ki na we, cee we w'a tigi funana li na ge,
a k'i daha wee feni na gana. ¹⁴ Ga, a naa
nagaɔa kapaya shuun di gan cee wu mu,
xuu wemu w'a yaa yaha wu mu siponɔ ki
ni ge, kɔnhɔ wu yiri wu she diin wà. Wu
na ba nmɔhɔ wà, na lii wɔ wu na. Pu na
ba wu na shaa wà fo na she nɔ yee taanri
ni yeye gbaara na. ¹⁵ Lee kadugo na a wɔ
wu lofomɔ pa yeege wu na ni cee wu feni,
ba gba lɔhɔ je we, kɔnhɔ pee lofomɔ p'i wu
li. ¹⁶ Ga, a jine k'i cee wu tɛge; wɔgɔnɔ k'a

lofomɔ pemu yeege ki na ki ni ge, a jine k'i
ki na mugi na pee gba. ¹⁷ A wɔgɔnɔ ki luu di
yiri xuuni cee wu taan. Yesu ya can wemu
she ge, Cee wu wo tuugo sipyii piimu p'a
wee co, na Kile wo nmehɛe ki be co ge, a k'i
she ganha na kashen kɔɔn pee na.

*Yaconɔ niguunɔ kemu k'a foro suumɔ lɔhɔ
ki ni ge*

¹⁸ Lee kadugo na a wɔgɔnɔ k'i she yere
suumɔ lɔhɔ ki na gbazhenhe ki ni.

13

¹ A ne yaconɔ ka nivorogo na suumɔ lɔhɔ
ki ni, juyɔ gbarashuun ni yenɛe ke di je ki
mu. Saanra judɔnɔ ke di je yenɛe ke wu
beeri juna ni. Kile mekyeegere jomɔ d'a ka
ki juyɔ yi beeri na. ² Ne yaconɔ kemu na
ge, kee bye ba shen je we. Ki tɔɔɔ je ni
baraga ni ba yaconɔ ka je we, kemu mege
ki je urusi ge. Ki na je ba cenri wogo je we.
A wɔgɔnɔ k'i ki sefeere te, ni ki saanra te, ni
ki fanhagbohɔ ki kan ki mu. ³ A ne ki juna
nigin wa na w'a bana, a k'i bye ma na giin
ki da xhuu. Ga, a ki tabanaɔa k'i xhɔ. A lee
di bye kakanhana konɔ ki sipyii ti beeri
mu, a t'i daha ki feni. ⁴ A p'i wɔgɔnɔ ki peɛ,
bani k'a fanha kan kee yaconɔ ki mu. A p'i
yaconɔ ki be peɛ na: «Ke yaconɔ ke jɔhɔ je
we! Jɔɔ wu d'a já yogo tun ni ki ni we?»

⁵ Wee tuun wu ni a se di gan yaconɔ
ki mu, ki já k'a tabaara jomɔ ni Kile
mekyeegere jomɔ yu. Sefere be ya nɔhɔ kan
ki mu ki já keree pye fo yeye kelee shishere
ni shuun (42). ⁶ Lee funɔ ni a k'i ki na mugi
na tabaara jomɔ na kɔn na yu na waa Kile
na. A k'i ganha na Kile mege kyeege, na Kile
wo fefere ti wo fefere xuu wu fanri. Piimu
pu je fugba we ni ge, na ganha na pee be
fanri. ⁷ Kile ya sipyii piimu pye fefere ge,
sefeere ya kan ki mu ki yogo tun ni pee ni,
k'i se ta pu na. Sefere ya kan ki mu fiye
yi beeri na, ni shi wu beeri, ni shi jomɔ pu
beeri, ni kpɔnhɔ ki beeri na. ⁸ Jine ki sipyii
pu beeri na ba ki peɛ, fo sipyii piimu meye
y'a ka Dubyapige nigbogo ki jii sicuumɔ
Kitabu wu ni fo konɔ na kɔnduun wu ni ge,
fo pee ye. ⁹ Wemu na logo ge, wu logo!
¹⁰ Sipya wemu w'a yaa na le bulooro ni ge,
wee na le ti ni. Wemu w'a yaa na gbo ni
nmɔpara ni ge, wee na gbo ni li ni. Ayiwa,

lee wuu na Kilé ya sipyii piimu pye fεεfεε ge, pee ya yaa na loxulo ta, na gori n'a daa wu ni.

Yacono niguunjo ke k'a foro ninε ki ni ge

¹¹ Lee kadugo na a nε yacono katii niv-orogo ja ninε ke ni, yenεε shuun na jε ki mu, kee di jε ba dubyapepinne wogoo jε wε, ga k'i yu ba wogono ki jε wε. ¹² K'a bi kapyenεε pyi ni yacono nizhiige ki fanha ki ni kee jaha taan. Kee yacono nizhiige ki k'a bi bana xuuni, fo ki na taxuyo shaa, ga na juunjo ge, kee ya ki pεenε pye fanha konjo sipyii na. ¹³ Yacono shuun wogo ki bi kakanhanjaa nigbaho pyi, fo na na bε tirige ninε ke na na yiri fugba we ni, sipyiire ti bεeri jii na. ¹⁴ Sefεεε ya kan ki mu k'a kakanhanjaa kiimu pyi yacono nizhiige ki jaha taan ge, a k'i kee kakanhanjaa ki taga sipyiire ti piinne ninε ki na, na pu pye na pu yacono nizhiige ki jaa yaa, konho pεenε di daha ki na. Kee yacono ke nmopara l'a bi bana fo xuuni, ga ki ya ta xu wε. ¹⁵ Yacono shuun wogo k'a sefεεε ta na ja njogogo kan yacono nizhiige ki jaa wu mu, konho wu da yu. Piimu bε pu jε pu ya soo na wee jaa wu pεε-ε ge, wu pee bε gbo. ¹⁶ A k'i li pye fanha sipyii pu na, na pu fε kpɔn pu kanige keye kelee pu gbahaa na. Sipyitiilee fara sipyigbo na, lafεε fara la baa fεε na, na fara buloo na, ni piimu jε buloo wε. ¹⁷ Wa shishiin da ja bεε pye, kelee na zho pye ni pee fε pu jε ma na wε. Pee jε yacono nizhiige ki mεge, kelee nimooloo piimu p'a bε ni ki mεge ni ge. ¹⁸ Naha fo fungongo fεεε bu bye ma mu, m'a na ye jaha cε. Wemu w'a shiige ge, weefoo na ja yacono ki nimori wu jate cε. Bani pee nimooloo p'a bε ni sipya wa mεge ni. Pee jε xhuu gbaara ni kelee gbaara ni gbaara (666).

14

Dubyapige k'a piimu nunjo wolo ge pee wo yocεεge

¹ Lee kadugo na a nε wii na Dubyapige ki niyerege ja Siyan faabobono ki na. Sipyii piimu p'a bye ni ki ni ge, pee jε kabofono xhuu nigin ni kelee shishεεε ni shishεεε (144.000) Dubyapige ki mεge ni ki To wu mεge bi ka pee sipyii pu gbahaa na. ² A nε mujuu la logo na yiri fugba we ni, lee

jε ba logbaho fεε ni Kilé-selene nigboo jε wε. Lee mujuu li bi naho pye ba konikpɔn konoyo mεhεε jε wε. ³ Pee bi masono yofono cee saanra koro li jahagbaa na, ni jii yanmuyo shishεεε we, ni naholee pu jaha taan. Wa shishiin ya ta ja kee yogo ke taanni, ni sipyii kabofono xhuu nigin ni kelee shishεεε ni shishεεε (144.000) wu ye bε wε. Pee piimu nuyo Kilé ya wuu konjo ki na ge. ⁴ Pee ya ta fɔnro kaa pye ja ni cee ni wε, bani pee ya pu ye mara yaha fεfεεε ni. Dubyapige ki ba se xuu bεeri ni, pee na daha yaha ki feni. Pee ya juwuuro ta na foro sipyii pu ninε ni, konho p'i bye saraga na wolo kan Kilé ni Dubyapige ki mu ba yashiiye jε wε. ⁵ Pee ya ta kafineye jo ja bada wε. Jaagi baa sipyii pu jε pii.

Melekee taanri wu wo mujono

⁶ Lee kadugo na a nε meleke wa ja wu na yiri na beele fugba lii lii we ni. Kilé wo Jozaama nixhobaama pu bye wu mu na yu ninε ki sipyii pu bεeri mu: fiye yi bεeri, ni shi wu bεeri, ni shi joma pu bεeri, ni kpɔnhoo ki bεeri. ⁷ A wu jo ni mujuugbo ni na: «Yi fya Kilé na, y'i wu pεε bani tuun wemu ni w'a da kiiri kon sipyiire ti na ge, wee ya no xo. Y'a fugba ni ninε, ni suumo lɔho, ni lobulowegee ki yaavoo wu pεε.»

⁸ Meleke shuun wo wu w'a taha nizhiime wu na ge, a wee di jo: «Babiloni kugbo l'a ja! L'a sii ja! L'a shi wu bεeri yaha w'a gba li dɔdɔro duvenkuumo wu ni.»

⁹ A meleke taanri wo wu daha wu feni, na jo ni mujuugbo ni na: «Wemu w'a yacono ke ni ki jaa wu pεε ge, ki fε d'a kpɔn wu gbaa kelee wu kenε na ge, ¹⁰ wee bε na gba Kilé wo loyire li wo duven wu ni, w'a duven nizuribaaga sogi le wu loyire cεεgbuu li ni. Weefoo na ba ganha na ni kirimu ni, fεfεεε melekee pee ni Dubyapige ki jaha taan. ¹¹ Na kemu k'a pu kana ge, kee wurege bi yiri na duri gbee. Pu na ba bye nmɔno baa cana fara piige na, pee piimu p'a yacono ke ni ki jaa wu pεε, yacono ki fε d'a kpɔn pu na ge.» ¹² Kilé ya piimu pye fεεfεε, pee di wu nmεε con, na daa Yesu na ge, pee pu loxulo ta.

¹³ A nε mujuu la logo na yiri fugba we ni na: «Li ka, na co nime na, sipyii piimu p'a xhuli na pu yaha Kirisa wo kariεεge ki ni

ge, pee jε duba nagoo.» A Kilε Munaa li bε di jo: «Can wu jε wii, kōnhō p'i ba ηmō pu kapyewagaa ki tāan. Bani pu kasaanjaa ki bεeri kuduun wu wa pu na.»

Niηε sipyii pu wo kiiri we

¹⁴ A nε jahana nivige ka ja sanha. Wa nidεengε ki bye kee na ba sipya jε wε. Sanni judōnō jε wu juηō ni, jakōngō jōtanga wogo bε di jε wu kenε ni. ¹⁵ A melekε watii di ba na yiri Kilε-pεεηε pugbōhō ki ni, na ba jahana ki tiinvōō wu pye ni mujuugbōō ni na: «Ma jakōngō ki lō, m'a jηηε ki yalōōrō ti lō, bani yalōōrō ti lōduun w'a nō. Niηε ki yalōōrō t'a lε xō.» ¹⁶ Wemu nidεengε ki bye jahana ki na ge, a wee di wu jakōngō ki lō, na jηηε ki yalōōrō ti lō.

¹⁷ A melekε watii di yiri fugba wu ni Kilε-pεεηε pugbōhō ki ni, jakōngō jōtanga wogo di jε wu bε kenε ni. ¹⁸ A melekε watii bε di foro saraya yi tawologo ki ni. Sefεεε bye wee mu na na. Jakōngō jōtanga wogo k'a bye wemu kenε ni ge, a wu wee pye ni mujuugbōō ni na: «Ma jakōngō jōtanga wogo ki lō, m'a jηηε ki ερεzen wu kōn, bani wu nagoo p'a lε xō.» ¹⁹ A wee melekε wu jakōngō ki lō, na jηηε ki ερεzen nilε wu bεeri kōn, na wu wá ερεzen lōhō tayaaga wegbōhō ki ni, kee jε Kilε wo loyire le. ²⁰ A p'i ερεzen wu tōnhō ερεzen lōhō ki tayaaga ki ni kulo li kadugo. A shishan di foro ερεzen wu ni, na fō ba lofomō jε wε, fo kiloo xhuu taanri (300) jōhō. Pee shishan pu cogonō bi lō jηηε na, na shōngō taa fo ki kōrōfε we na.

15

Melekεε gbarashuun we ni kanhama pusama keree

¹ Lee kadugo na a nε kakanhana nigbōō la bε ja fugba we ni, lee bye jawōōrō kaa gbangban. Tuun wusama kanhama kagbōhō gbarashuun wu jε melekεε gbarashuun wemu kenε ni ge, pee ya Kilε wo loyire li keree ki jō fani.

² Lee kadugo na a nε xuu wa ja, wee jε ba logbōhō jε wε, na jε ba vεeri jε wε, na d'a suri wu ni. Piimu p'a se ta yaconō ke ni ki jaa we, ni ki nimōri wu na ge, pee niyereye yi bye wee xuu wu ni; Kilε ya konōyō yemu kan pu mu ge, yee di jε pu keye ni. ³ P'a bi

Kilε wo kapyebye Musa ni Dubyapige ki wo yocееe ki cee na:

«Kafōō Kilε, Se Bεeri Fōō,
ma kapyegее k'a pεlε.

Kakanhanjaa ki jε kii!

Shi wu bεeri wo saan we,
ma korogoo ki bεeri ya tii.

Lee jε can.

⁴ Kafōō, jōgō wu d'a jo na wee ya fyagi mu na-ε wε,

na wee da mu pεlε-ε wε?

Mu yε nigin wu jε fεεfεε.

Shi wu bεeri ya ma na mu pεlε,
bani p'a li ja na na fiinηε na ma kapyegее k'a tii.»

⁵ Lee kadugo na a nε Kilε wo sεeri fāηa puga fεfεεε wogo ki ja ni Kilε-pεεηε pugbōhō ki ni, yi jō na mugi fugba we ni. ⁶ Kanhama kagbōhō gbarashuun wu jε melekεε gbarashuun wemu kenε ni ge, pee ya foro Kilε-pεεηε pugbōhō ki ni. Favi-ire temu ti jε fεεfεε na jī ge, tee bye pu na. Sanni kirimεhεε di jε pu fushiiye na.

⁷ A jηi yaηmuyō shishεεε wu wa nigin di sanni cεεgbuugoo gbarashuun kan melekεε gbarashuun wu mu. Kilε wemu wu da gori yaha jηi na gbee ge, a wee wo loyire di ki jηi. ⁸ A Kilε-pεεηε pugbōhō k'i jηi wurege na, kee wurege ke bi foro Kilε wo nōōrō we ni wu sefεεε ti ni. Sipya wa shishiin ya já jé Kilε-pεεηε pugbōhō ki ni, yani kanhama kagbōhō gbarashuun wu jō ki fa wε, kee kiimu ki bye melekεε gbarashuun wu kenε ni ge.

16

Kilε wo loyire cεεgbuugoo gbarashuun we

¹ Lee kadugo na a nε mujuugbōō la logo na yiri Kilε-pεεηε pugbōhō ki ni li na melekεε gbarashuun wu pyi: «Kilε loyire li wa cεεgbuugoo gbarashuun wemu ni ge, yi she kee juηō sin jηηε ki na.»

² A melekεshiime wu she wu wo cεεgbuu li funηō yaaga ki juηō sin jηηε ki na. Yaconō niguunō ki fε pu jε sipyii piimu na ge, ni ki jaa wu pεlεvεε pee, a nōōyō niguuyo di bye pee na, na pu kana gbangban.

³ A melekε shuun wo wu wu wo cεεgbuu li funηō yaaga ki juηō sin suumō lōhō ki ni.

A suumə ləhə k'i jəri shishan, ba sipyixugo shishan jə wɛ. A suumə ləhə ki funnə jili ɣanmuyə yi bɛəri di xhu.

⁴ A melekε taanri wo wu wu wo cεεgbuu
li funnɔ yaaga ki juu sin gba lohɔyɔ ni
lobulowegee ki ni, a yee di bye shishan.
⁵ Melekε wemu wu ne lohɔyɔ yi juuɔfɔ ge,
a ne wee mujuu logo wu na yu na:

«Mu wemu yε nigin pe wu ηε fεεfεε ge,
mu ηε wà gbee, m'a bi bye wà bε.
Kɔngana lemu na m'a we kiiri we kɔn ge,
m'a tii.

6 Bani sipyii p'a Kilε tudunmɔɔ shishan
wo,
Kilε ya sipyii piimu bε pye fεfεε ge,
na pee bε wo shishan wo.
A ma bε di shishan kan pu mu p'a gba,
p'a yaa ni lee ni.»

⁷ A ne mujuu la logo na foro saraya yi tawologo ki ni na:

«Uun, Kafɔɔ Kilɛ, Se Bɛɛri Fɔɔ,
ma kiiri keree ki bɛɛri ɲɛ can, k'a tii bɛ!»

⁸ A melexe shishæere wo wu wu wo
 cægbuu li funnɔ yaaga ki ɲunɔ sin cana ki
 na. A fanha di gan cana ki mu k'a sipyii
 pu sòrogo ni ki kafugbɔhɔ ki ni. ⁹ A kee
 kafugbɔhɔ k'i sipyii pu sòrogo. A p'i Kile
 mæge kyægi, pu kanhama kagbɔhɔɔ ki ɲe
 wee wemu kenɛ ni ge. Ga pu ya ta sɔɔ na
 yere pu jurumu wu na, na Kile pelexe we.

¹⁰ A mɛlɛkɛ kaguro wo wu wu wo ɕɛɛgbuu li funɲo yaaga ki ɲunɲo sin yaɕonɲo niguunɲo ki wo saanra koro li na, a nibiige di jé ki saanra ti bɛɛri ni. A sipyii p'i ganha na pu ɲilee nɔni pee kanhama pu yama kenɛ ni. ¹¹ A p'i fugba fɔɔ Kile mɛgɛ kyɛɛgi pu kanhama pe ni pu nɔɔyɔ niguuyo yi wuu na. Ga, pu ya ta daburajɛ jo pu kapyegee ki na wɛ.

¹² A meLeke gbaara wo wu wu wo ceEgbuu li funno yaaga ki nuno sin Efirate gbagbo wu nuno ni, a kee gba lolo k'i waha, konho saannaa pu koo l'i faha, pee piimu p'a ma na yiri Kile-nolo ki na ge. ¹³ A ne kii mu-naakuunoo taanri we na, nigin wa ya foro wogono ki no ni, a nigin wa di foro yacono ki no ni, a taanri wuu l'i foro tudunmo kafiyejo wu no ni. Kee bye ba jasiin ne we.

¹⁴ Kee ne jinaa munahaa, na kakanhaanaa

pyi, a kee di she foro koŋo ke saannaa pu beeri mu, kɔnhɔ p'i puyɛ pinne, p'i ba kashɛn ŋmɔ Se Beeri Fɔɔ Kilɛ na wu cagbɔhɔ ki na. ¹⁵ A Yesu di jo: «Li wii, kee cana ne na ba ba ba nagaa ne we! Wemu w'a tiin jɔi na, na wu faya mara, kɔnhɔ wu ceepile wo ganha ba jaari sipyii p'a wii-i ge, wee ne duba pya.» ¹⁶ Pee jinaa p'a saannaa pu pinne xuu wemu ni ge, wee mege ne Arimagedɔn Heburuu jomɔ pu ni.

17 A melêke gbarashuun wo wu wu wu wu wu
 ceeḡbuu li funḡo yaaga ki ḡuḡo sin kafeeḡe
 ki ni. A mujuugboḡ la di foro saanra koro
 li na Kile-peene pugboḡo ki ni na: «L'a na
 li teheḡe na nime.» 18 A Kile-ḡinee, ni Kile-
 senee, ni mujonḡo, ni ḡine celenḡe nigboḡo
 di bye. Ba sipyii da sii ḡine ki na we, kee
 ḡine celenḡe ki ḡoḡo sanha bye ḡa we. 19 A lee
 kugboḡo li ḡine k'i daa taaya taanri. A fiiye
 yisaya beeri wo kulogoo k'i ja ja. A Kile di
 wuyee funḡo yaha nidogo lee kugboḡo li na,
 Babiloni kulo le. A wu wu loyire nigboḡo li
 wo duven ceeḡbuu li ḡinine kan li mu l'a
 gba. 20 Takpiiye ye yi wa loḡo ki ḡine ni ge,
 yee beeri ya curi, faaboboḡo ka shishiin ya
 ta ḡa we. 21 A zanha kagereye nagaya di do
 sipyii pu ḡuḡo ni na yiri fugba wu ni. Ka
 beeri bi kiloo kelee gbarataanri (80) shishiin
 xo. A sipyii p'i Kile meḡe kyeeḡi yee zanha
 kagereye yi wuu na, bani yi kanhama p'a
 bi pelee toro.

17

Navarashṭga ki keree

¹ Cεεgbuugoo gbarashuun wu wa mεlεkεε gbarashuun wemu kεnε ni ge, a wee wa nigin di ba nε pye: «Pa, navarashɔɔ kemu k'a tiin logbɔhɔyɔ yi na ge, di ba kee wo kiiri wu shε ma na. ² Njinε ke saannaa p'a dɔdɔɔrɔ pye ni kee ni. A ki dɔdɔɔrɔ t'i ɲawɔhɔ wɔ ɲinε ki sipyii pu bε na ba duvεn ma ɲawɔhɔ wɔ mε sipya na wε.»

³ Lee kadugo na a Kilē Munāa di jé nē ni, a mēlēkē wu gari ni nē ni siponjō ka ni. A nē cee wa nidēngē ja yaconjō nijiga ka na, Kilē mēkyēgērē fē ya ka kee kabaya yi bēeri na. Nuyō gbarashuun ni yējē kē di jē ki mu. ⁴ Cee wu bi wuyē to ni fajēyē nizaaya, ni sanni, ni pēwa kagereye, ni pēwa kuun ni. Sanni cēgbuu di jē wu kējē ni, lee ya

ji katanhan̄aa ni wu d̄əḏəḡə n̄əh̄əmə na.
⁵ Kan̄məh̄ən̄ə m̄eḡe ka ki bi ka wu gbaa na,
 kee j̄e:

BABIL̄ONI KUGB̄OJ,
 NAVARAGAA NU,
 NI NIN̄E KATANHAN̄AA SEF̄OJ.

⁶ Kil̄e ya piimu pye f̄eef̄e ge, piimu ya pye
 j̄əməh̄e f̄e Yesu mu ge, a n̄e cee wu ja pee
 wo shishan ya jaw̄əh̄ə w̄ə wu na.

P'a kan̄məh̄ən̄ə li jaha jo

Ba n̄e cee wu ja w̄e, a l'i bye n̄e mu
 jaw̄əḡə kaa. ⁷ Wee tuun wu ni a m̄el̄ek̄e wu
 n̄e pye: «Naha d'a li pye mu mu jaw̄əḡə kaa
 w̄e? We cee we ni yacon̄ə n̄in̄iga kemu na
 w'a tiin ge, j̄uȳə gbarashuun ni yen̄e k̄e di
 j̄e ki mu ge, n'a da lee kan̄məh̄ən̄ə li jaha jo
 ma mu, ⁸ Yacon̄ə ke m'a ja ge, kee bye j̄i na,
 ki n̄im̄e wogo wa j̄i na w̄e. Ga k'a yaa na
 pa ȳiri foro wecogon̄ə t̄eh̄en̄e baa wogo ki
 ni, na gaan̄i ki takȳeeḡen̄e ni. Nin̄e ke sipȳii
 piimu pu j̄e pu m̄eȳe y'a ta ka j̄i sicuum̄ə
 Kitabu wu ni fo kon̄ə ki j̄ə k̄ənduun wu
 ni-i ge, pee bu yacon̄ə ki ja mu, li na bye
 kakanhana pee mu. Bani ki bye j̄i na, ki
 n̄im̄e wogo di wa j̄i na w̄e, ga ki na ba foro
 sanha.

⁹ «Naha, fo ma bu bye funḡənḡə f̄ə ni
 shizhiinm̄e f̄ə. Nuȳə gbarashuun wu j̄e
 faaboboyo gbarashuun, cee w'a tiin yemu
 na ge. ¹⁰ Yee j̄uȳə yi j̄e sanha saannaa
 gbarashuun. Kaguro ya to pee ni, gbaara
 wo wu j̄e w̄ə fanha ki na, gbarashuun wo
 wu sanha den̄e w̄e. Wee ba ba den̄e, j̄eere
 ȳe nigin w'a da bye. ¹¹ Yacon̄ə ke ki bye j̄i
 na ki n̄im̄e wogo di wa j̄i na-ε ge, kee bye
 gbarashuun wu wa nigin. Ga kee ȳe pyaa
 k'a n̄əh̄ə pye saan gbarataanri wo we, bani
 ki na ba foro na se ki takȳeeḡen̄e ni.

¹² «Yen̄e k̄e we m'a ja ge, kee j̄e saannaa
 k̄e we. Pee sanha den̄e saanra ti na w̄e, ga
 pu na ba den̄e na l̄eri nigin ȳe pye saanra
 ti na ni yacon̄ə ki ni shiizhan. ¹³ Pu fun-
 zhakeree j̄e nigin. Pu na ba pu sef̄eere ni pu
 fanhaya kan yacon̄ə ki mu. ¹⁴ Dubyapige
 ki na ba bye ni ki wuu pu ni shiizhan: K'a
 piimu yiri ge, k'a piimu sh̄əonri ge, piimu
 ya pye j̄əməh̄e f̄e ge. Saannaa pu na ba
 kash̄en̄ k̄ən̄ Dubyapige ki na, ga Dubyapige
 ki ni ki wo sipȳii pu na ba se ta pu na, bani

kaf̄e wo Kaf̄ə wu j̄e wii, na j̄e saannaa wo
 Saan.»

¹⁵ A m̄el̄ek̄e wu n̄e pye sanha na: «L̄əh̄əȳə
 yemu j̄un̄ə ni m'a navarash̄əḡə ki nid̄eenḡe
 ja ge, yee j̄e fiye ya, ni sipȳiire ta, ni shi
 wa, ni shi jom̄ə pa. ¹⁶ Yen̄e k̄e we m'a ja
 ge, kee ni yacon̄ə ki na ba navarash̄əḡə ki
 k̄ə, na yan̄muȳə yi b̄eri sh̄ə ki na, na ki
 ceepile wo yaha. Yee na ba ki gbo, na xha
 ki ni, na kisan̄a s̄ərogo f̄eef̄e na ni. ¹⁷ Kil̄e ya
 wu j̄idaan le pee funȳə ni, fo p'a pinne na
 saanra ti j̄un̄ə f̄eere ti kan yacon̄ə ki mu, fo
 Kil̄e wo kajogoo ki b̄eri j̄ə bu sh̄e fa. ¹⁸ Cee
 we m'a ja ge, wee j̄e kugb̄ə le, lemu l'a bye
 j̄in̄e ki saannaa pu b̄eri j̄un̄ə ni ge.»

18

Babil̄ni ja ja keree

¹ Lee kadugo na a n̄e m̄el̄ek̄e watii ni-
 digin̄e ja na ȳiri fugba we ni. Sef̄eere
 nigb̄əḡə wa wu mu, wu n̄əḡə w'a kp̄eenḡe
 yeege j̄in̄e ki kabaya yi b̄eri na. ² A wu jo
 ni mujuugb̄ə ni na:

«Babil̄ni kugb̄ə l'a ja! L'a ja!

L'a bye jinaa tat̄eenḡe,

ni munaakuun̄ə b̄eri tan̄məh̄ən̄ə,
 ni t̄ənb̄en-shazhin̄əȳə ye b̄eri
 tan̄məh̄ən̄ə.

³ Bani shi wu b̄eri ya d̄əḏəḡə pye ni li ni,
 fo na jaw̄əh̄ə w̄ə puȳe na kanna duven
 p'a gba.

Nin̄e ki saannaa ya d̄əḏəḡə pye ni li ni,
 j̄in̄e ki jagipȳii p'a pye kabyaa f̄e
 li yan̄muzaaya n̄in̄eh̄eȳe yi wuu na.»

⁴ Lee kadugo na a n̄e jom̄ə pa b̄e logo na
 ȳiri fugba we ni na:

«Na sipȳii, yi foro Babil̄ni ni,

k̄ənh̄ə yi ganha bu da bye wu w̄əj̄ii wu
 jurumu wu ni,
 wu kanhama nigb̄ə pa di ba n̄ə yi na
 w̄e.

⁵ Bani wu jurumu w'a pinne wuȳe j̄un̄ə ni,
 fo wu ton̄ə k'a n̄ə fugba we ni.

A Kil̄e di wu fun̄ə yaha nidogo Babil̄ni
 tiibaara ti na.

⁶ W'a pusamaa saraa saraagana lemu na
 ge,

yi wuyε pyaa ki saraa lee saraagana li na.
 Wu jurumu w'a bε ni kanhama pemu ni ge,
 yi pee tēhεε shuun kan wu mu.
 W'a bi cεεgbuu li funnɔ yagbaga kemu kaan
 pusamaa mu pu na gbuu ge,
 yi kee jɔhɔ shuun kan wu mu,
 kemu fanha k'a jεhε xuuni ge.
 7 W'a wuyε pεε ni yanmuzaaya yemu da ni ge,
 yi yee jɔhɔ kanhama ni mεsuu nɔ wu na.
 Bani w'a yi jo wuyε funnɔ ni na:
 «Nε jε saanzhɔ, nε nidεεngε ki wa naha.
 Nε jε naxhugoshɔ wε.
 Yamεε da ga nɔ nε na bada wε.»
 8 Lee wuu na li kanhama na ba do li jɔnɔ
 ni cana nigin:
 xu ni yamεhεε ni xuugbɔhɔ.
 Na bε na ba li sɔrogo fεfεε,
 bani Kile we w'a da ba kiiri kɔn li na ge,
 wee jε sefεεε fɔɔ.
 9 «Ninε ki saannaa piimu ni l'a bye
 karijεεge ki ni, dɔdɔrɔ ni naafuugbɔ wu
 wo fεrεmε pu ni ge, pee ba li nizogonɔ
 wurege ja tuun wemu ni, pee na da mεhεε
 suu na sipyaa waa li wuu na. 10 Pee na
 ba yere taliige ni li kanhama pu jɔi fyaara
 wuu na, na yu:

«Bɔɔngɔ! Bɔɔngɔ!
 Babilɔni kugbɔɔ, kulo fanha wuu!
 Ma kiiri w'a to ma jɔnɔ ni
 taapile nigin funnɔ ni.»

11 «Ninε ki jagipyii pu bε jε na mεhεε suu,
 na sipyaa waa jatanhanja kenε ni li wuu
 na; bani wa shishiin ya pu jagi yanmuyo
 shuu nige wε. 12 Yee jε: Sanni, warifyen,
 pεεwa kagereye, ni pεεwa kuun, ni pεεwa
 fapilepilegεε, ni saannaa faya: Ya na jaanja,
 ya d'a jaanja gbanhaa; ni pεεwa faya ya
 yemu y'a penji penji ge, ni nudanga tiye,
 ni yanmuyo ye y'a yaa ni suu ganhaa ni,
 kelee ni pεεwa tiye ni ge, ni dapaa tɔrɔ,
 ni tɔrɔ yanmuyo, ni yanmuyo ye p'a tε y'i
 jε pεεwa faaya ge, 13 ni shiga yanmuyo
 nudanga woyo yemu mεge ki jε kaneli ge,
 ni lasikoli, ni nudanga Izopu, ni nudanga
 yawurire, ni duven, ni sɔnme, ni farini mye

nizaama, ni shinma, ni niyyε, ni dubyaa, ni
 shɔnyɔ, ni wotoriyo, ni buloo, ali ni sipyii
 bε. 14 Pu na ba yu: «Yanmuyo ye m'a sha
 ge, yee ya foro ma keye ni. Naafuugbɔ we,
 ni jafe yanmuyo ye, m'a buun yi bεeri ni.
 Ma da j'a yee ta nige wε.» 15 Yee yanmuyo
 yi wo jagipyii piimu p'a pye kabyaa fεε lee
 kugbɔɔ li gbɔrɔ ni ge; kanhama pe pu da
 ba nɔ li na ge, pee na ba yere taliige ni pee
 kanhama pu wo fyaara wuu na, na mεhεε
 suu na sipyaa waa jatanhanja kenε ni. 16 na
 yu:

«Bɔɔngɔ! Bɔɔngɔ
 ki jε kugbɔɔ li wogo!
 Lee lemu l'a bi fapεεye ni fapεεye gbanhaa,
 ni pεεwa fapilepilegεε leni,
 na liye puu ni sanni ni pεεwa faya,
 ni pεεwa kuun ni ge,
 li kabyaa k'a kyεεgi taapile nigin funnɔ ni!»
 17 «Suumɔ lɔhɔ kɔrɔyɔ yi jɔnɔfεε pu bεeri
 ni piimu p'a jaagaa pyi ki na ge, ni kɔrɔyɔ
 yi kapyenεε pyevεε ni jagipyii piimu p'a pu
 jɔlige taa suumɔ lɔhɔ ki na ge, a pee di yere
 taliige ni. 18 P'a lee kulo li sɔrogo sɔrogo
 wurege ja ge, a p'i ganha na mujonɔ waa
 na yu: «Kulo lekε l'a le kugbɔɔ le xɔ wε?» 19 A
 p'i gbazhenhε wo pu jɔyɔ ni na mεhεε su na
 sipyaa wa jatanhanja kenε ni na:

«Bɔɔngɔ! Bɔɔngɔ
 ki wa le kugbɔɔ le wogo!
 Suumɔ lɔhɔ kɔrɔyɔ yi fεε bεeri ya pye
 kabyaa fεε li baraga ni.
 A lee di buun li funnɔ yanmuyo yi ni
 taapile nigin yε funnɔ ni!
 20 Fugba wu fundanga ta!
 Tudunmɔɔ,* ni Kile tudunmɔɔ,
 ni Kile ya piimu bε pye fεfεε ge,
 yee bε pu fundanga ta!
 Bani Kile ya kiiri kɔn li na li kakuuyo yi
 footɔnɔ,
 yemu l'a pye yee na ge.»

21 Wee tuun wu ni a mεlekε baraga wo wa
 di faakagerenε ka lɔ ba tira jε wε, na ki w'a
 suumɔ lɔhɔ ki ni, na jo:

«Mu Babilɔni kugbɔɔ li da ba ja fεfεε taapile
 ni,

* 18:20 Tudunmɔɔ: Yesu ya kalaapiire kε ni shuun wemu jaha bulo na pye tudunmɔɔ ge. Marika 3:13-19; Luka 6:12-16

li da ja nige wε.
²² Konɔyɔ, ni ciire,
 ni sibenɛɛ, ni maya,
 kee ka shishiin mεε da ga ba foro nige
 Babilɔni ni wε.
 Kapyebye wa shishiin da ba da mu ni nige
 wε.
 Tira tunmɔ pa shishiin bε da ba logo
 ma funɲɔ ni wε.
²³ Sokinna kpεεnge ka shishiin bε da ga bye
 mu funɲɔ ni nige wε.
 Cenabun poo ni cenabun mujuu da ga foro
 nige
 mu funɲɔ ni wε.
 Bani mu jagipyii p'a pye jinɛ ki sipyigbɔɔ.
 Mu siganma p'a bi shi wu bεeri jahha
 wɔ.
²⁴ Kile tudunmɔɔ, ni Kile ya sipyii
 piimu bε pye fεεfεε ge,
 ni sipyiire temu bεeri t'a gbo jinɛ ki na
 ge,
 pee bεeri shishan ya ja le kulo le funɲɔ ni.»

19

Fugba shɛn p'a Kile sɔ

¹ Lee kadugo na a nε mujuugbɔɔ la logo
 na yiri fugba we ni ba sipyiire fɔɔ jε wε na:

«Aleluya!
 Nuwuuro ni nɔɔrɔ ni sefεεrε jε wee Kile wu
 wuuro.

² Bani wu kiiri keree ki jε can, k'a tii bε.
 Navarashɔgɔ ke k'a bi konɲɔ ki fɔnri
 ni ki dɔdɔɔrɔ keree ki ni ge, m'a kiiri
 kɔn ki na,
 na ma kapyebyii pu nixhuyo yi shishan
 pu foo tɔ ki mu, kɔnhɔ pu logoo di
 jinɛ.»

³ A p'i jo sanha na:

«Aleluya!
 Ki sɔrogo sɔrogo wurege ki k'i duri gbee.»
⁴ A nɔhɔlεε kelee shuun ni shishεεrε (24) ni
 jɔni yanmuyɔ shishεεrε wu nuguro sin jinɛ ki
 na, na saanra koro li tiinvɔɔ Kile pεle na:
 «Amiina. Aleluya!»

Dubyapige ki cekaanra ligbɔhɔ ki keree

⁵ A mujuu la di foro saanra koro li ni na:

«Kile wo kapyebyii pu bεeri,
 yee piimu p'a fyagi wu na ge,

sipyitiilee fara sipyigbɔɔ na, y'a Kile sɔni!»
⁶ A nε mujuugbɔɔ la logo ba sipyinehemεε
 fɔɔ jε wε, ba logbɔhɔ fɔɔ jε wε ni Kile-selenɛɛ
 nigbɔhɔ na:

«Aleluya! Bani wεe Kafɔɔ Kile jε Se Bεeri Fɔɔ,
 w'a jε wu saanra ti ni.

⁷ Wù funvahanɔ ni fundanga ta, wù Kile
 pεle,

bani Dubyapige ki cekaanra t'a nɔ xɔ,
 ki cenabun w'a wu yalere ti le.

⁸ P'a faviwεwεεrε nizaara kan ki cenabun
 wu mu,
 temu t'a jí ge.»

Kile ya sipyii piimu pye fεεfεε ge, tee
 faviwεwεεrε nizaara ti jε pee wo kapyegεe
 kiimu k'a tii ge. ⁹ A mεleke wu nε pye: «Li
 ka: Piimu p'a yiri Dubyapige ki cekaanra
 ligbɔhɔ ki ni ge, pee jε duba nagoo.» na jo
 bε: «Pe jomɔ pe, Kile yε pyaa wo jomɔ p'a sii
 pe.» ¹⁰ A nε nuguro sin wu fεε ni na giin di
 wu pεle; ga, a wu nε pye na di ganha bu da
 lee pye wε, bani, Yesu ya can wemu shε ge,
 na nε ni na cebooloo piimu p'a pye jɔmεhεε
 fεε wee can we ni ge, na wee jε Kile wo
 kapyebye wa ba wεe jε wε; na nε w'a Kile
 pεle. Piimu bεeri p'a giin p'i da Yesu wo can
 wu keree yu ge, pee ya yaa na pye ni Kile
 Munaa li ni ba Kile tudunmɔɔ pu jε wε.

Shɔnfige ki dugivɔɔ we

¹¹ A nε fugba wu jɔ ja k'a mugi. Shɔngɔ
 ka di jε wà nivige ki bye kii. Wemu w'a
 dugi kee na ge, wee mεge jε jɔmεε fɔɔ ni
 can fɔɔ. Wee ya kiiri kɔɔn, na kashen kɔɔn
 na bε ni tiime ni. ¹² Wu jɔni jε ba nanɛ jε
 wε. Saanra jɔdɔɲɔɔ nɛnɛnɛ jε wu jɔɲɔ
 ni. Mεge ka ki bi ka wu na ni wuyε pyaa
 bε wε, wa shishiin ya kee cε wε. ¹³ Fɔɲa ke
 ki jε wu na ge, kee bi mini wolo shishan
 ni. Weefɔɔ mεge jε: «Kile Jomɔ.» ¹⁴ Fugba
 kashen keye y'a bi taha wu feni. Pee jε
 shɔnfiye na. Faviwεwεεrε fεfεεrε wuuro t'a
 bye pee na. ¹⁵ Nɲɔpara jɔtaan wuu l'a bi
 foro wu jɔ ni w'a lee taga w'a shi wu kpɔɔn.
 «Wu wu mara ni tɔɔrɔ biin ni.*» Wu na ba
 εrεzen wu tɔnhɔ Se Bεeri Fɔɔ Kile wo loyire
 li εrεzen lɔhɔ ki tawologo ki ni. ¹⁶ Mεge ka
 ya ka wu fɔɲa ni wu shii na na:

* **19:15** Zaburuu 2:9

SAANNAA WO SAAN NI KAFÉE WO KAFĶĶ.

¹⁷ Lee kadugo na a ne meleké wa niyerege ja cana ki ni. A wu mujuugbōō jo, shazhēere temu bēeri t'a yiri na beelee fugba we ni ge, a wu tee pye: «Yi pa yiyē pinne Kile wo ligbōhō ki kaa na, ¹⁸ yi saannaa xaara jo ni sōrsii juṇṇfōgbōō ni kashen juṇṇfēē xaara ni shōnyō ni shōnduguloo xaara ni sipyii pu bēeri: Buloo, ni piimu je buloo wē, sipyitiilee fara sipyigbōō na.» ¹⁹ Lee kadugo na a ne yaconjo ki ja; jinje ki saannaa, ni pu kashen keye ye, pee ya pinne ni ki ni, p'i kashen ḡmō shōngō ki dugivōō ni wu kashen kenje ki na. ²⁰ Kee yaconjo k'a co ni ki tudunmō kafiṇejo wemu w'a bi kakanhaṇaa ki pyi ki jaha tāan ge. Ki fē p'a kpōn sipyii piimu na, pee d'a ki jaa wu pēle ge, wu kakanhaṇaa k'a bi pee piinne. Yaconjo ke ni ki tudunmō kafiṇejo we, yee beshuun jii woyo y'a co wā wenaganja na kirimu wogo ki funṇō ni. ²¹ Ḥmōpara lemu l'a fōro shōngō ki dugivōō wu jō ni ge, a lee di sipyii pusamaa gbo. A shazhēere ti bēeri di din pu xaara na.

20

Shitaanni ya pō fo yee kabōfonō nigin

¹ Lee kadugo na a ne meleké wa ni-diginje ja na yiri fugba we ni. Wecogonjo tēhēne baa wogo ki kenikaan ni shōnhōyō niduguyo yi bye wu kenje ni. ² A wu wōgōṇjo ki co. Kee je wōlēge ke, p'i ki pyi tōgō levōō, ni Shitaanni. A wu ki co, na shōnhōyō yi le ki na fo yee kabōfonō nigin (1.000). ³ Ba w'a ki pō xō wē, na ki wā wecogonjo ki ni, na ki jō kemē shōhō, na fē kpōn jōtōṇjo ki na, yani yee kabōfonō nigin (1.000) wu jō ki fa ge, kōnhō ki ganha ba sipyiire ti piinne nige wē. Lee kadugo na, k'a yaa na sanha sanha k'i jeri pye.

⁴ Lee kadugo na a ne saanra korogoo kii ja. Piimu p'a bi tiin kee korogoo ki na ge, a p'i fanha kan pee mu na p'a kiiri wu kōōn. Yesu ya can wemu she ge, piimu wo juuyō p'a kōn wee can we ni Kile Kafila wu wuu na ge, piimu bēeri p'a pye pu ya sōō na yaconjo ki pēle, kelee na ki jaa wu pēle, kelee na ki fē pu kpōn pu gbahaa, kelee pu keye na-ε ge, a ne pee bēeri wo munahaa ki ja.

Pu nixhuyo y'a je, na diin juṇṇō fēere ti na ni Kirisa ni wu saanra ti ni, na yee kabōfonō nigin (1.000) pye. ⁵ Xu u pusamaa ya ta je wē, fo na she yee kabōfonō nigin (1.000) wu pye w'a fa. Lee je xuṇēne nizhiine le. ⁶ Piimu p'a je xuṇēne nizhiine li ni ge, pee je duba nagoo, bani Kile ya pee pye fēfēē. Xu shuun wo wu da ga já fanha ta pee na wē; ga pee na ba bye Kile ni Kirisa wo saraya jaha shōōnriwōō. Pu na ba diin wu yiri wu saanra ti ni na yee kabōfonō nigin (1.000) pye.

Shitaanni ni wu kashen kenje k'a kyēgi

⁷ Yee kabōfonō nigin (1.000) wu ba fa tuun wemu ni, pu na ba Shitaanni yeege kaso wu ni. ⁸ Shi we wu wa konjo ki kabaya shishēere wu bēeri na ge, ni wu mēge je Gōgi ni Magōgi ge; wu na ba she wee piinne, kōnhō wu wu pinne kashen kaa na. Pu na ba jehe xuuni ba gba jō gbazhenhepya je wē. ⁹ Pee ya yiri konjo ki kabaya yi bēeri na, Kile wo jidaan kulo le, ni w'a piimu pye fēfēē ge, a p'i she pee pinne maha. Ga, a na di yiri fugba wu ni, na ba pu sōrogo fo na pu xō fēfēē. ¹⁰ Shitaanni we w'a bi pu piinne ge, a wee di wā wetabaaga nafugibaaga ki ni, kirimu na ki ni. Yaconjo ke ni tudunmō kafiṇejo wu je xuu wemu ni ge. Pu na ba gana wā gbee cana fara piige na.

Kiiri wusama keree

¹¹ Lee kadugo na a ne saanra koro nigbōō nivinne la ja, ni we w'a tiin li na ge. A jinje ke ni fugba wu baa laha wu jaha tāan yee ya ja nige wē. ¹² A ne xuu pu bēeri ja sipyigbōō fara sipyitiilee na p'a yere saanra koro li jaha tāan. A Kitabuu pii jō di mugi, a Kitabu watii be jō di mugi, wee je Ḥii Siccumō Kitabu we. Kiiri ya kōn xuu pu bēeri na na be ni pu kapyegēe ni, kee kiimu k'a bi ka pee Kitabuu pu ni ge. ¹³ Xuu piimu je suumō lōhō ki ni ge, a kee di pee yeege. A xu ni Adēsi be di pu wo xuu pu yeege. A kiiri di gōn pu bēeri nigin nigin na na be ni pu kapyegēe ki ni. ¹⁴ A xu ni Adēsi di wā wetabaaga nafugibaaga ki ni. Kee na ke ki je xu shuun wo we. ¹⁵ Sipya sipya wu je wu mēge niganja ya ta jii siccumō Kitabu wu ni-i ge, wee na wā wetabaaga nafugibaaga ki ni.

21

Fugba nivomɔ ni nɪnɛ nivonɔ ki keree

¹ Lee kadugo na a nɛ fugba nivomɔ ni nɪnɛ nivonɔ na, bani fugba nizhiime we ni nɪnɛ nizhiige k'a toro. Suumɔ lɔhɔ ki bɛ di nɛ nige wɛ. ² A nɛ Zheruzalemu-fomɔ wu bɛ nidiginɛ na na yiri fugba we ni Kile yiri, fɛfɛɛɛ kulo le. Wu yalere ya taga wu kemɛ ba cenabun nɛ wɛ wemu w'a se gbaga ni ge. ³ A nɛ mujuu la logo na yiri saanra koro li na na: «Kile tateɛngɛ puga ki ke sipyii nɪnɛ ni, wu na ba diin pu mu. Pee na ba bye wu sipyii. Kile yɛ pyaa na ba bye pu yiri wà na bye pu Kile. ⁴ Wu na ba pu nɛsinmɛ tuu. Xu da bye nige wɛ, yamehɛɛ bɛ da bye nige wɛ, kelee mɛsuu kelee yama wɛ. Bani kalɛgɛɛ k'a toro.»

⁵ Ayiwa, wemu w'a tiin saanra koro li na ge, a wee di jo: «Li wii nɛ yanmuyɔ yi bɛɛri pye nivoyo.» Lee kadugo na a wu nɛ pye: «Pu ka, bani nakaara baa pe jomɔ pe ya fiinnɛ na nɛ can.» ⁶ A wu nɛ pye sanha: «L'a pye xɔ. Nɛ nɛ Alifa ni Omega, jɔkɔɔnrɔ ni taxɔgɔ. Waga wa wemu na ge, nɛ na wu kan w'a gba ma ni, jɔi sicuumɔ pu lobulowii li ni. ⁷ Wemu bu se ta, wee na ba ye yanmuyɔ ye ta; nɛ na ba bye weefɔɔ Kile, weefɔɔ di bye nɛ pya. ⁸ Ga fyaara fɛɛ, ni pi-imu nɛ Kiricɛɛn wɛ, ni kakuubyii, ni sipyig-buu, ni dɔdɔɔ, ni sigaanfɛɛ, ni yapɛɛgaan, ni kafinejuu, pee bɛɛri tashɛgɛ na ba bye wetabaaga nafugibaaga kirimu wogo ki ni. Wee nɛ xu shuun wo we.»

Zheruzalemu-fomɔ wu keree

⁹ Cɛɛgbuugoo gbarashuun we w'a jɔi konɔ ki taaxɔɔ li wo kanhagbɔ tɛhɛɛ gbarashuun wu na ge, kee bye mɛlɛkɛɛ gbarashuun kenɛ ni. A wee mɛlɛkɛ wa di ba nɛ pye: «Pa naha, di cenabun wu shɛ ma na, Dubyapige ki shɔ we!» ¹⁰ A Kile Munaa di jɛ nɛ ni, a wu gari ni nɛ ni faabobotɔɔngɔ ka na; na shɛ Zheruzalemu shɛ nɛ na wu na diri na yiri fugba wu ni Kile yiri, fɛfɛɛɛ kulo le. ¹¹ Kile nɔɔrɔ ya bye li na, l'a bi jɔi, na wii na jaa ba vɛɛri nɛ wɛ, wemu w'a yàa ni pɛɛwa kagerɛnɛ ka ni kemu mɛgɛ ki nɛ zhasipu ge. ¹² A kasɔrɔtɔɔngɔ nigbɔhɔ ka di kulo li maha. Kuɔɔyɔ kɛ ni shuun yi bye li na, kuɔɔ bɛɛri mɛlɛkɛ nigin ya bye wà. Mɛyɛ y'a bi ka kee kuɔɔgɔ ki jɔ na. Yee

nɛ Izirayɛli kpɔnhɔɔ kɛ ni shuun wu mɛyɛ. ¹³ Kuɔɔgɔɔ taanri ki bye Kile-nɔhɔ ki na, taanri wa di nɛ camutomɔ pu ni, taanri wa di nɛ Kile-parama pu ni, taanri wa di nɛ pe pu parama pu ni. ¹⁴ Kagereye tahaɔaa kɛ ni shuun wu bye kulo li kasɔrɔgɔ ki jɔdaa. Dubyapige ki tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu mɛyɛ y'a bi ka kee tahaɔaa ki na.

¹⁵ Mɛlɛkɛ wemu w'a jo ni nɛ ni ge, sanni publiin l'a bye wu kenɛ ni wu kulo le, ni kuɔɔgɔɔ kee, ni kasɔrɔgɔ ki taanna. ¹⁶ Kulo li kabaya shishɛɛɛ wu bye nigin. Li jɔdaa le, ni li kadaa li bɛɛri bye nigin. Mɛlɛkɛ w'a kulo li taanna ni lee publiin li ni. Li jɔdaa li bye kiloo kabɔfonɔɔ shuun di xhuu shishɛɛɛ (2.400). Li jɔdaa, ni li kadaa, ni li tɔɔngɔ bɛɛri nɛ nigin. ¹⁷ A wu kasɔrɔgɔ ki pɛɛɛ ti bɛ taanna, a ki pɛɛɛ t'i bye mɛtɛɛɛɛ kelee gbarashuun ni shuun (72), na saha ni sipyii pu wo daanna wu ni. Wee daanna we ninumɔ ni mɛlɛkɛ w'a wu wo daanna wu pye. ¹⁸ Kasɔrɔgɔ k'a yerenɛ ni zhasipu kagereye ni, kulo l'i nɛ sanni yɛ pyaa ba vɛɛri nivyeɛn nɛ wɛ, wemu ya wii na jaa ge. ¹⁹ Kulo li kasɔrɔgɔ ki jɔdaa l'a bi kemɛ yàa ni pɛɛwa kagereye nizaaya tuuyo bɛɛri ni. Nɔhɔdaan wo tahana li nɛ zhasipu kagereye, tahana shuun wuu li nɛ safiri, taanri wuu li nɛ agati, shishɛɛɛ wuu li nɛ emerɔdi. ²⁰ Kaguro wuu li nɛ onikisi, gbaara wuu li nɛ sariduwani, gbarashuun wuu li nɛ kirisoliti, gbarataanri wuu li nɛ berili, gbarashɛɛɛ wuu li nɛ topazi, kɛ wuu li nɛ kirisopasi, kɛ ni nigin wuu li nɛ yasɛnti, tahana lisana nɛ amɛtisiti. ²¹ Kulo li kuɔɔgɔɔ gburaya kɛ ni shuun wu nɛ pɛɛwa kɔɔn pyaa kɛ ni shuun. Gbura nigin bɛɛri nɛ kɔɔn pile nigin. Kulo li pinnerɛ kpɛɛngɛ ki nɛ sanni yɛ pyaa ba vɛɛri nivyeɛn nɛ wɛ, wemu ya wii na jaa ge.

²² Nɛ ta Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ na lee kulo li ni wɛ, bani Kafɔɔ Kile, Se Bɛɛri Fɔɔ ni Dubyapige ke, peeyɛ pyaa ki nɛ lee kulo li Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ. ²³ Lee kulo li mago nɛ cana kpɛɛngɛ, kelee yenɛ wogo na wɛ. Bani Kile wo nɔɔrɔ we wu nɛ li kpɛɛngɛ. Dubyapige ki ni kpɛɛngɛ ki ma foro, na jɔi xuuni. ²⁴ Shi wu na ba jaari kee kpɛɛngɛ ki na. Konɔ ki saannaa na ba ni pu naafuu wu ni na pa gan lee kulo li mu. ²⁵ Lee kulo li

kunɔgɔɔ na ba mugi yaha cana ni, ki shiin di wa da ga dɔ be we. Bani piige wa da ga wɔ wà we. ²⁶ Saannaa pu wo naafuu wu kadugo na, shi wu wo fanha ke, ni wu baraga ki na ba se na gaan lee kulo li mu. ²⁷ Yanmunɔrɔgɔ ka shishiin da ga jé wà we, kelee katanhana pyevɔɔ, kelee kafinejo we, ga fo piimu ye mɛye y'a ka Dubyapige ki n̄i sicuumɔ Kitabu wu ni ge, pee ye pu da jé li ni.

22

N̄i sicuumɔ gba lɔhɔ ki keree

¹ Ayiwa, lee kadugo na a mɛlɛkɛ wu n̄i sicuumɔ gba lɔhɔ shɛ nɛ na, kee ya n̄i ba vɛeri nivyen jɛ we, wemu ya wii na jaa ge. Kee bi foro Kile ni Dubyapige ki saanra koro li ni, ² na fuu kulo li pinnɛ kɛɛngɛ ki ninɛ ni. Tige tuugo nigin wa bye wà, kee jɛ n̄i sicuumɔ tige ke, kee bye wee gba wu kabaya shuun wu na. Yee funɔɔ ni tɔɔnii kɛ ni shuun k'a nagoo pyi. Yenɛ bɛeri ni ki nagoo. Kee tige tuugo ki wɛɛ ya shi wu sipyii pu cuunɔ. ³ Lan̄i da ga bye nige bada we. Kile ni wu Dubyapige ki wo saanra koro li na ba bye lee kulo li ni. Kile wo kapyebyii pu na ba wu pɛlɛ. ⁴ Pu na ba wu jaha ja, wu mɛgɛ na ba bye pu gbahaa na. ⁵ Piige da ga wɔ nige we. Pu mago da ga bye sokinna kɛɛngɛ, kelee cana kɛɛngɛ na we. Bani Kafɔɔ Kile ye pyaa na ba kɛɛngɛ yeege pu mu, p'a gori yaha saannaa fo gbee.

Yesu taapana ya tɛnɛ

⁶ Lee bɛeri kadugo na a mɛlɛkɛ wu nɛ pye: «Nakaara baa pe jomɔ pe ya fiinɛ, na jɛ can. Kafɔɔ Kile we w'a wu Munaa li kaan Kile tudunmɔɔ pu mu ge, keree kiimu k'a yaa na pye jɛri funɔɔ ni ge, wee w'a wu mɛlɛkɛ wu tun wu pa kee keree ki shɛ wu kapyebyii pu na.» ⁷ A Yesu di jo: «Li wii, Nɛ na ba jɛri funɔɔ ni. Wemu w'a kuu we Kitabu we wo kapajuuro ti jomɔ pu mu ge, wee jɛ duba pya.» ⁸ Nɛ Yohana ya kii keree kii logo, na ki ja bɛ na jii na. Ba nɛ ki logo, na ki ja bɛ we, mɛlɛkɛ wu w'a bi ki shɛ nɛ na ge, a nɛ nuguro sin wee fɛɛ ni, na ganha na giin di wu pɛlɛ. ⁹ A wu nɛ pye na nɛ ganha bu da lee pye we, na Kile wo kapyebye wee jɛ, ba

nɛ ni na cebooloo Kile tudunmɔɔ pu jɛ we, ni piimu bɛeri p'a kuu we Kitabu we jomɔ pu mu ge, na nɛ w'a Kile pɛlɛ. ¹⁰ Lee kadugo na a wu nɛ pye sanha: «Ma ganha bu da we Kitabu we wo kapajuuro ti jomɔ pu tɔ we, bani pu pyeduun w'a tɛnɛ. ¹¹ Wemu wu jɛ sipyitiibaaga ge, wee wu kori wu tiibaara ni. Wemu w'a nɔhɔ ge, wee di gori wu nɔhɔmɔ ni. Wemu w'a tii ge, wee wu kori wu tiime ni. Wemu wu jɛ fɛfɛɛ ge, wee di gori wu fɛfɛɛ ni.»

¹² A Yesu di jo sanha na: «Li wii, nɛ na ba jɛri funɔɔ ni. Nɛ wo saraa yanmuyɔ yi wa na kenɛ ni, kɔnhɔ di sipyii pu bɛeri nigin nigin saraa na bɛ ni pu kapyegɛ ni. ¹³ Nɛ jɛ Alifa ni Omega, nizhiime ni sama, jɔkɔɔnrɔ ni taxɔgɔ.» ¹⁴ Piimu p'a pu fàya jii, kɔnhɔ p'i já n̄i sicuumɔ tige pya wa ta, p'i jé kulo li kunɔgɔɔ ki ni ge, pee jɛ duba nagoo. ¹⁵ Ga puun, ni sigaanfɛɛ, ni dɔdɔɔ, ni sipyigbuu, ni yapɛɛgaan, ni kafineye ya dan piimu bɛeri ni ge, ni piimu bɛeri p'a kafineye kɔɔn ge, pee bɛeri na gori yaha kadaan li na. ¹⁶ Nɛ Yesu w'a na mɛlɛkɛ wu tun yee mu, wu shɛ kii keree kii paari n'a daa fɛɛ pu mu egilizii pu ni. Nɛ jɛ saannaa Dawuda tuugo shɛn, na jɛ wu kpɔɔn shɛn; jimugujɔ wɔɔ li l'a n̄i ge, lee nɛ jɛ.

¹⁷ Kile Munaa le, ni cenabun w'a jo: «Pa!» Wemu w'a yi logo ge, wee bɛ wu jo: «Pa! Waga wa wemu na ge, wee wu pa. N̄i sicuumɔ lɔhɔ ki kaa jɛ wemu bɛeri na ge, wu pa ki gba mamama ni.»

Jomɔ pu taxɔgɔ

¹⁸ Sipyii piimu p'a we Kitabu we wo kapajuuro ti jomɔ pu nuri ge, n'a da pee bɛeri sɔnmi yaha jo, wa bu la fara pee jomɔ pu na, kanhama pemu keree k'a ka we Kitabu we ni ge, Kile na ba pee fara weefɔɔ mu. ¹⁹ Wa shiin bu la wuu we Kitabu we wo kapajuuro ti jomɔ pu ni, Kile na ba weefɔɔ ninɛ wolo n̄i sicuumɔ tige ke, ni fɛfɛɛ kulo li ni, yee yemu keree k'a ka we Kitabu we ni ge. ²⁰ Wemu w'a kii keree kii can fiinɛ jo ge, wee ya jo: «Uun, n'a da ba jɛri funɔɔ ni.» Amiina. Mu wu pa, wu Kafɔɔ Yesu.

²¹ Wù Kafɔɔ Yesu wo niime we wu pye yi bɛeri mu. Amiina.